B.K. 12.88

V.III.6

11 11

Dokumenta
historyczne w kopiach
Dziesięciu

I 4

Dokumenta historyczne w kopiach dzisiejszych.

BIBLIOTECA NACIONAL

Ot obiejuch Korolew, to jest: Uhorskoho i Polskoho se posolstwo ma byt mawieno Welikomu Kniaziu Moskowskomu.

Najaśniejszyi Panowie naszy, to jest: Najaśniejszyj Pan Władysław Boziju Miłostiju Whorskij i Czeskij Korol. I też Najaśniejszyj Pan Jan Olbracht Korol polskij słyszawszy iż Ty opustił i otkinuł zdawna zachowanuju przyjaźń z ich miłostiju, kotorajaż pryjaźń Diedu ich miłosti s twoimi predki, i otcu ich, dobroje pamieti Korolu Kazimiru s toboju u waszych pryhodach dobre była poznana. Tymi czasy ich miłość słyszawszy iżeś opustił tuju pryjaźń kotorajaż promeżku toboju i najaśniejszym Kniażatem, i Panom Alexandrom Welikim Kniaziem Litowskim Bratom ich miłosti najmilejszym czerez małżenstwo ukreplena, i zapisy na obie storonie sprawlena, i prysiahami potwerżena, tuju drużbu opustiwszy obernuł jesi u welikuju nepryjaźń i na perwo reczennoho najaśniejszoho brata ich miłosti, a na swojeho Ziatia wojnu pustił jesi.

Najaśniejszyje Panowie Naszy weliko toho żałowali i żałujut, i toje weselije, kotorojeż w tyi Czasy mieli, koli słyszali Brata ich miłosti w tuju krownuju pryjaźń s Toboju ustupujuczy, Doczku twoju sebie Żonoju bieruczy, nynie obernuli ich miłost sobie w smutok i żałość, bo stoje pryjaźni kotorujuż mienili aby była mocna i twerda, ich miłosti wyższoje nadei po tobie byli, i żeby ty kotoryjż wyznawajesz sia byti Kniażatem Welikim Chrestianskim, mieł by pospołu z ich miłostiju wdatisia, i byti hotow ku wzderżaniju i premożeniu pohanskoho nepryjatelstwa.

I wże ich miłość s pomocziu miłoho Boha, i najwyższoho Biskupa Rymskoho, i inych Korolew i Kniażat Chrestianskich walik protiw Pohanskoje nemiernoje okrutnosti prawłati i raditi poczali byli; Imajuczy nadeju z domom i rodom swoim, i w twojej pryjaźni i w drużbie krownoj.

I też

BIBLIOTEKA KÓRNICKA
BK 1288

I też pro to zaniuż promeży Welikimi Hosudary Chrestianskimi poczszczen jest dla toho, i czerez znamienityi swoi posty chotieliby i Tebie ku takowomu chwalebnomu dietu namowlati, i toje czsti kotorujuzby mityj Boh dał bojujuczych protiw pohanstwa Ich miłost chotieł obdaryti, i Tebie by Brata swojeho obczoho s nimi rady słyszali; niżli taja wojna, kotorujuż ty tymi czasy począł, protiw Najaśniejszomu Kniażati Alexandru Bratu ich miłosti, uzruszywszy swoju perwuju krownuju pryjaźń, tomu tako chwalebnomu dietu, kotorojeż Panowie Naszy umyslili, jest prorwana.

Pro toż Najaśniejszyi panowie Naszy musiał myśliti, aby s pohanstwom, a nabolej s Cesarom Tureckim peremirije wziali; a tojuby mieroju tym Panstwam swoim otczynym bespiecznost' i pokoj uczynili, i mieniliby ich miłost' niekako to sobie w hańbu, jestliby swojemu bratu i Kniażstwu Litowskomu, otkole sami wyszli, i rodu swojemu początok wziali, wsimi siłami i radami swoimi wspomoczy ne chotieli.

A wiedże najaśniejszyje panowie naszy chotieli by umysł swoj bojewania dla oborony wiery świetoje chrestianskoje protiw pohanstwa obernuti; a tebieby brata swojeho ne chotieli sobie protiwnika i nepryjatela mieti, ale prawoho druha i dobrodzieja.

A pro to posłali nas, abychmo ot Tebie dowiedalisia, dla kotoroje pryczyny protiw brata ich majestatow twerdost pryjaźni złomawszy, tak okrutniju jest walku poruszył i powieł, i chotieli by ich miłost pilnost tomu wczyniti czerez Welikii posty panow radu swoju, żeby wsi winy krywdy wojny kotoryjiżsia meży was dejut, byli otdaleny i otłożeny, a mir i pryjaźń kotorajaż zdawna na obie storonie derżana zasia u cełosti była by uprawlena.

Jestliby ich miłost naszli brata swojeho protiw tebie wystupnoho, prywiedut brata swojeho na to: żeby on tebie zasia perejednał, jako to blizkoho i starszoho swojeho. A jesliby

pak

pak było najdieno, iż bratu ich miłosti ty zakrywdił, toje nadei panowie naszy, iż ty istynnie i prawdie powinnujuczysia takeż rowno wczynisz. A koli w zhodu pryjdete, żytie i bytnost obiejuch was tak ukrepitsia, iż pospolitoj obozoj oboronie chrestianstwa Waszoho sławoju weliko możete pomoczni byti; a najaśniejszych panow naszych Korolej ich miłosti Tyko wsiakoj czsti i sławie sobie zawżdy hotowych i powolnych budesz mieti.

A proto najaśniejszyi panowie naszy wysterchajuczysia toho, aby dla swoich pryjateli ne musili byti tobie nepryjateli; i też umysłu swojeho, to jest walki naprotiw Pohanstwu sobie neperekaziwszy i neobernulisia ku oboronie swojeho brata i otczyny. Tebie prosit, aby, jesli ot presladowania i utisnenia brata ich obernułsia i perestał, i prystupiłby ku sprawiedliwoj zhodzie, kotoruju Najaśniejszyi panowie naszy chotieliby meży wami wraditi, aby taja pryjaźń, kotoraja perwo meży wami poczałasia, i po tyje leta była nemało derżena, zasiaby ponowlena; i ku celosti byłaby prywiedena. —

Posolstwo od Korola Polskoho do Welikoho Kniazia Jeho miłosti

Król jeho miłost żałujuczy krywdy waszoje miłosti kotoryi sia dejut ot Kniazia Moskowskoho protiwku nadei pryjatelstwa. Jeho miłost o tom stoit i pracujetsia, kotoroju mieroju słuszniej mohłby pomoczon byti Waszoj miłosti, aby onyj nepryjatel nezaszoł, anisia zapalił u bolszuju śmiełost szkoditi i obtiażati waszu miłost. Toje domnimanie majuczy, iżeby Wasza miłost pryjatelej ne mieła i od nich byłaby opuszczena, umyślił Jeho miłost pospołu z Najaśniejszym Panom Uhorskim Korolem, z Bratom waszej miłosti.

posolstwo k Najaśniejszemu Panu Władysławowi z Bożeje Łaski Korolu Whorskomu i Czeskomu Kniaziem Michaiłom Lwowiczom Glińskim.

Naperwej pokłon z pozdorowleniem.

Najaśniejszyj Korolu. Brat waszoje miłosti Alexandr z Bożeje łaski weliky kniaź Litowskij, Pan nasz namiłosbiwszyj

Kazał

kazał waszej jasności bratu swojemu miłomu starszomu wysoce diakowati za takowuju łasku, kotoruju uż Wasza Korolewskaja miłość panu naszomu wdiełali, słyszawszy tuju prihodu kotorajaż sia stała jeho miłosti panstwam, ot toho nesprawiedliwoho neprzyjatela, t. j. od Welikoho kniazia Moskowskaho, Wasza miłość poruczyli sia, bratskuju łasku w to sia włożyli, i dla toho do nieho swojeho posła posłali, aby on ot toho swojeho złoho i nesprawiedliwoho wczynku sia wstiahnuł i prestał, i za tyj szkody kotoryjsia ot nieho stali poddanym naszoho miłostiwoho pana dosyt by wczynił.

Daley Waszoy Krolewskoy Jasnosti Pan Nasz Miłostiwyj kazał powiedati tuju swoju prychodu kotoraiaż Jeho miłosti potkała ot toho wyszey mienowanoho Jeho miłosti neprzyjatela onyj Czołowiek takowoie smiełosti nikoliby niemieł aby wpał w Zemlu Oświeconoho Pana Naszoho, i takie szkody poddanym Jeho miłosti poczynił, gdyby ot nieho newpredilo lstiwe zwieranie krwie, pryiatelstwo i wiecznyj pokoy, i z obu storon spisy potwierżiny pryiahu ktoreż Naiasnieyszyj Pan Nasz s Nim nie dla iney pryczyny wdiełał, nież aby iuż s odnoie storony miał pokoy i wiecznoie pryiatelstwo potyj leta toie prykryte a zdradliwe swoie pryiatelstwo nieiako Panu Naszomu Miłostiwomu trymał patraniczy czasu kotorym by moh wolu i umysł swoy popołniti, a gdyż porozumienie pewne Naiasniezoho kniazati Naszoho Foroby

wziął Kotoruiuż Jeho miłość potyie minutyie leta
mieł: mnimam że i Waszoy Korolewskoy Jasnosti
to było iawno, i kdieby mieł pryiatelstwu urad popeł-
niti swoieho koho krownoho pryiatela czerez swoi
Posły pobieżeniem nawiediti tut wtoże czas dawno
umyslnoie łakomstwo ku Zemlam Pana Naszo-
ho iest otworył u sin onnie pierwiem pryiazni
bez każdoie pryczyny opustiwszy pryiaki i czsti
swoieie zapamiatawszy, i zapisy wzruszawszy lud
welikiy sobrawszy, netolko swoi, ale i Pohanstwo
mnohoie na to prywieł bezotpowiednie, mocnie
w Zemlu Naszoho Miłostiwoho Pana iest wstał,
Kotoryież wpadszy w Jeho Miłosti Panstwo, reko-
dy welikii poczynili, Zamki znamienityie
podobywali, i wołosti i ludi zabrali i posieli,
a inyi popalili; i słuh Jeho Miłosti nekoto-
rych kniazat i Pańiat welikich, samych hoło-
wami poymawszy, i ku Moskwie zwieli, iaż
do tych czasow ludi Jeho ~~ne~~prestawaiut kaze-
czy Zemlu Jeho Miłosti i posyłaiuczysia
i umocaiuczysia, a to wmyslił chotieczy Jehoż
Boże uchowey ~~wsa~~ Panstwo Jeho miłosti na-
koniec skaziti —
Dla czeho Naiaśnieyszyi Pan Nasz Miłostiwyi
Welikiy kniaż Jeho Miłość ku Waszomu Koro-
lewskomu Maiestatu mene iest posłał, żadaiu-
czy i prosiaczy Waszoie miłosti, iako Brata
swoieho miłoho Starszoho, aby Jasnost Wasza

w takowyi czas raczyli Jeho miłosti byti radni i pomo
cni protiwku takowomu okrutnomu a zapamietało
mu nepryiatelu; a toby Wasza Korolewskaia mi
łost takowuiu pomoc Jeho miłosti Panu Naszo
mu na tot czas netyle dla krowie i Bratskoie
miłosti wczynili, ale i dla Wiery swietoie Chresti
anskoie, kotoraiaż iest tam w Zemli Litowskoy
wolno wszczepiena, i z welikoiu prawiu i pieczo
przez sławnoie pamieti Diadi Waszoie Jasnosti
Korola Polskoho i Welikoho Kniazia Litowskoho
Władysława iest wkoreniena, tako ot onych let aż do
nynieyszych czasow Ruś pokuszaiusia ieie skaziti
i zhładiti netyle Moskwa, ale i ot poddanych Knia
zat Zemli Naszoho Miłostiwoho Pana nekotoryie
czasu szczastnoie pamieti Otca Waszoie miłosti
Korola Kazimera na Jeho Miłost, nie dla inoho
nież dla Wiery świetoy powstali umyslili, ino
Waszu miłost Synow Jeho miłosti Panow Na
szych miłostiwych, o kotorych że Jeho miłost swoieiu
mudrostiu a opatrnostiu to porozumiet, i neko
torych z nich za to skarał. A inyie dla toho
ku tomiż Moskwitinu zbiehli, i tako onyi nespr
wiedliwyi Kniaż Moskowskiy pospoł z onymi Kni
zatij, kotory iż ot dobroie pamieti Korola Jeho
miłosti, i też od Naszoho Pana k niemu po
wtiekali, i k toy so wsim swoim ludom iest sobrał,
i tuiu

walku iest umyslit naprotiw Panu Naszomu wiesti, naholey dla toho; żeby takowyi Jeho słuchy doszli, i kwie kotoryiby kniażata i inyie poddanyie naoswieconeyszoho Pana Naszoho, kotoryiż sut wiery Ruskoie prymożeny byli ku Wiere i obyczaiu Swietoy Rymskoy Cerkwie, iakoż o tom on i w otkazie Posolstwa, czerez Jeho miłosti Posły szyroko ku Panu Naszomu Miłostiwomu iest wskazał. Proto Jasnosti Waszoy Pan Nasz namiłostiwszyi Welikiy kniaź Jeho miłost w tom wieryt, iże Wasza Korolewska ia miłost baczeczy onoho nepryiatela Jeho miłosti protiwku Panu Naszomu nesprawiedliwuiu walku i onoie Jeho okrutenstwo i złyi umysł na Wieru Chrestianskuiu, budete Jeho miłosti w takowoy dzisieyszoy welikoy potrebie radni i pomocni, i łasku swoiu bratskuiu Jeho miłosti ohorniete i neopustite i poteszenia w tom wsich Waszoie miłosti nepryiateley newczynite

Posolstwo do Korola Polskoho

Naiaśnieyszyi Korolu. Pan Nasz Miłostiwyi Welikiy kniaź Jeho miłost muima, iże Jasnosti Waszoy pamiatno iest toho preszłoho leta, prez Listy i prez Posła swoieho Pana Stanisława Zabrezynskoho dał Waszoy miłosti

wiedeti o Kniazaty Moskowskom, kotoryjże Naszo-
mu Miłostiwomu Panu &c—

A se otwiet Welikoho Kniazia, Posłom Weli-
koho Kniazia Alexandra, Namiestniku Smo-
lenskomu Stanisławu, da Pisaru Tedku Hryhore-
wiczu—

Joan Bożiju Miłostiju Hosudar wsiia Rusi
i Welikiy Kniaź wdet Wam howoryti: howoriet
Nam ot Naszoho Brata i Ziatia, ot Welikoho
Kniazia Alexandra ty Stanisław, szto kak
w Naszych dokonczalnych hramotach meży
Nas s nim napisano Nasze imia, i on k Nam
Naszoho imeni po dokonczaniu nepisał w swo-
ich hramotach, i My k niemu neodnowa s swo-
imi Posły i z ieho Posły nakazywali, sztoby
k Nam po dokonczaniu pisał Naszo imia
w swoich hramotach, i on nynie s Toboiu
k Nam nakazał, szto powzderżałsia i do sich
miest Naszoho imeni k Nam pisati toho
dela, szto budto iemu opośle Naszoho dokon
czania w korotkom czasu ot Nas z Naszoie
Zemli poczalisie welikii krywdy wczyniti
w Zemlach, i w Wodach, i w innych dielech; a
nynie Brat Nasz posmotrew w Nasze s nim
dokonczanie, i pomianuł Chrestnoie cełowanie,
Nasze imia napisał k Nam w swoiey hra-

V. VII. f. 860 — 863. 1.

9

Ad Reginam Bonam.

Rationes Alberti Gastoldi Palatini Vilnensis Cancellarii Lituaniae: ne Judices instar regni Poloniae in Lituania constituantur, quos Regina Bona instituendos cupiebat.

1. Hoc primum, quod ego non propter authoritatem officii mei, nec propter commodum privatum, sed propter commodum publicum et dominorum nostrorum, perducor ad hac sententiam: ut non videatur mihi esse ex re Majestatum suarum, haec mutatio judicum, ut scilicet ordinentur per districtus judices, ad morem et consuetudinem Regni Poloniae. Video enim me duntaxat unicum habere filium, qui si habebit etiam successores, incertum est, sed et hoc non minus incertum, si aliquando ad hanc perveniet Palatinatus dignitatem, cum hoc in gratia M^tis Suae, et etiam meritis suis consistet, sed utcunque sit, poterit et filius meus sat habere filios et successive etiam et nepotes, deinde pronepotes, ut propter multiplicationem eorum, bona, quae filio relicturus sum, eis non sufficient et inter alios nobiles computabuntur, non privato ergo, sed publico ad hanc sententiam astringor commodo,

et juramento fidelitatis, quo Majestatibus Suis teneor.

2. Cum enim alia fundatio sit Regni Poloniae, alia Magni Ducatus, aliae consuetudines, aliae observationes, necesse est ut fiant. Regnum in primis liberam habet electionem, ut quemcunque voluerit, eligere sibi possit Regem. Haec communis est omnium filiorum Regis patria.

Item, Regnum, omni fere ex parte vicinos habet Christianos, qui nonnisi ex magna aliqua causa, bellum indicunt Regno, et hoc rarissime. Ex una duntaxat parte, Valachum habet hostem, utique Regni viribus imparem, et quem facile debellare poterit, et Tartaros communes, tam Regno, quam scilicet nobis hostes. Nobis continuo Mosci imminent, quibus vix resistere poterimus, atque ideo continuo et armatos nos esse oportet, nec expectare ut nobiscum M^tas Regia ad bellum proficiscatur, sicut domini Poloni faciunt. Et commemorabat expeditiones plerasque, quas cum Rege faciebant, veluti illam circa Klecko, jam moribundo Alexandro Rege, et illam in campis sciticis tempore jam M^tis suae, ubi Duce Constantino profligaverunt Thartaros et alios.—

3. Item quotiens pro defensione Regni contributio-
nem aliquam habere necesse est, convocantur om-
nes Consiliarii, vocantur etiam totius Nobilitatis
Nunctii, sine quorum assensu et voluntate, nulla
fieri poterit Contributio, immo multotiens ipsi do-
mini, Nunctios Nobilitatis subordinant, ne ad ali-
quam Contributionem consentiant. Regia vero M^tas
etiam si sciat, Dominis hoc imputare non poterit,
cum omnem in Nunctios culpam retorquent.
Nostrae longe aliter absolvuntur Conventiones, et
quicquid per M^tem Regiam concluditur et domi-
nos, Nobilitas exequatur necesse est. Vocamus qui-
dem ad nostros Conventus etiam Nobilitatem, tan-
quam honoris gratia, revera autem, ut singulis
palam sit, quicquid concluserimus.

4. Et quemadmodum circa defensionem, ita etiam
in dicendo jure, alia dominis Polonis, alia nobis est ratio.
Domini Poloni villas suas habent conjunctas et ab a-
liis vicinis dislimitatas; Nostri villani invicem
permixti et confusi sunt, cum suis agris, pratis
et campis. Atque ideo differentiae, quae inter eos ob-
oriuntur, si juxta consuetudinem juris Polonici, dirimi
et sopiri deberent, major esset intricatio, et confusio,
quam litis diremtio. Non sine magna ratione,

ita usus et consuetudo obtinuit, ut singula Regna et Dominia, immo etiam singulae Civitates, suam peculiarem habent dicendi juris observantiam, ut aliter Romae, aliter Venetiis, aliter observetur Florentiae, praeterea aliter in Germania, aliter in Hispania, Galliae habent suum parlamentum, item aliter in Bohemia, aliter in Hungaria, in Silesia, in Prussia in Mazovia, aliter hic in Lituania; jam etiam long aliter in Moscovia. Singula haec dominia, suos habent peculiares ritus et etiam judiciorum observantiam, moribus hominum, et situi Regionem accomodatam.

5. Quaerat Mtas sua a Mte Regia, quanta quotidie temeritate et impudentia, hi domini, qui cum Mte Regia, judicio praesident, sua et suorum tutantur negotia, et qui Consultores Mti suae adesse deberent, pro justitia decernenda, patronos se et defensores statuant. Si haec in praesentia Mtis Suae fiant, quid futurum est in absentia, ab his judicibus ex medio Nobilitatis eligendis. Credo vix aliquam futuram ab eis sententiam, quae propter iniquitatem suam, ad Mtem Regiam per appellationem non devolvetur, ita quod et Mtas Regia magis habebit occupationis et molestiae, et ipsi litigantes tardius et vix aliquando justitiam suam consequi poterunt.

6. Neque credat Mtas Sua, omnes, istam judicio-
rum mutationem appetere. Quod Paulus cum Nico-
demo illam petunt, qui nunquam contra se evagi-
natum viderunt ensem, et Vexillifer de Upita, qui
antea in maleficio deprehensus, et ob id in carceres
fuit conjectus, et qui ei assistebant vix decem, non ad
hunc numerum, et hos Duces, et consultores, redacta
est Nobilitas, et militia Lituana. Si idem cum istis,
Duces et patritii istius Ducatus sentirent, utique eis
assisterent.-

7. Quod si etiam ab ipsis Drohicensibus et Bielscensibus,
quaeratur modo optimo, quo jure potius uti vellent?
Credo potius Lituanicum, quam Polonicum eligerent cujus
vix aliquando finis est, adeo ut quisquis abundat pecuniis,
poterit illud in infinitum protrahere.

8. Animadvertat etiam Mtas sua, quid sibi velit, hec
tanta quae modo coepit inter subditos istius Ducatus
inobedientia, quam modo praesente etiam Mte sua
omnes pro expeditione, plures venire neglexerunt,
immo paucissimi convenerant. Ubi agebatur quasi
de summa rerum, cum hostis, jam jam instabat,
et sedi hujus Ducatus appropinquabat, qui si progressus
fuisset ulterius, nihil aliud restabat, nisi discessio et fuga
Mti suae cum filio et Mte vestra Reginali, in mag-
nam levitatem et ignominiam.

9. Lituanos ergo Lituanico more servandos ce
seo, Polonos Polonico, neque id ex re mea privat
sed ex re publica fieri judico. Non sine causa Rex
Casimirus nunquam passus fuit, vel nominari aliquam
mutationem fieri in isto Ducatu, sed juxta antiquum
morem et consuetudinem, manere volebat. In quo
tot seculis permanentes a temporibus scilicet Attilae
Regis, non solum suos fines ab omnibus hostibus tu
tabantur, sed etiam eos augebant et dilatabant. Itaque
M^tas Sua Regiualis bene deliberet, antequam hanc
mutationem Judiciorum M^ti Regiae persuadeat, quam
successu temporis M^tas sua mutare et abolere cuperet,
et non poterit.

10. Praeterea habemus jam a M^te sua etiam istorum
Judiciorum ordinationem, privilegio et juramento a M^te
Sua roboratam et confirmatam, quae nescio quo pacto vel
modo aboleri poterit vel infringi. —

V. VII. f. 863–868.

Responsio pro Judicibus in Lituania instituendis
instar Regni Poloniae, contra rationes Alberti
Gastoldi Palatini Vilnensis, Cancellarii Lituaniae.

Ad rationem quibus contendit dominus Palatinus Vil-
nensis persuadere: non esse ex re Principum et hujus
Ducatus, quod in Lituania constituantur Judices per distric
ut est in Regno Poloniae, tametsi multa et dii et

ostendi possunt, paucis tamen indicabo non habere efficatiam rationes istas domini Palatini, immo pugnare cum ratione naturali, tum demum cum moribus receptissimis apud quaslibet Christianas et poganas nationes.

1. Inprimis credibile est ita se rem habere, sicut in primo articulo deducit D. Palatinus, quod sic censet consultius futurum ex bono publico, sicut consulit. Verum illud advertere deberet, se hominem esse, labi et errare posse, forsan ipse vincitur abquo affectu, fidit proprio ingenio, quae res plurimos deduxit ad praecipitium, quod vel inde facile colligi potest, quia putatur eam rem, quam immemeri dicunt esse causam ruinae istius Ducatus, idque argumentis sane frigidis; nec mirum, quia non scrutatur scripturas, cum aliis de hoc non consultat, aliorum gentium mores non investigat, quod apparet ex infrascriptis.

Nam quod in secundo articulo dicit aliam esse fundationem Regni Poloniae, aliam Ducatus Lituaniae, non omnino certum est, nam et in Polonia ab initio ex unius arbitrio, nempe Principis, res gerebantur, sicuti et in Lituania olim fuit, et quaelibet Provincia ab origine rudibus moribus semper vixit, successu tamen temporis, crescentibus ad numerum magnum hominibus, coeperunt constituere

Urbes, comercia habere cum vicinis primum, et demum cum remotioribus populis, ita, ut alteri' alterorum mores, quos et politiores et ad virtutes proximiores cognoverunt, usurparent.

2. Et ideo, quia Lituani Principem non eligunt, sed natum habent, nihil hoc impedit, quominus Judices et justitia fiat. Sunt innumerae Provinciae, quibus nascuntur et Reges et Principes, tamen in omnibus provisum est, ut omnes ex aequo citoque justitiam assequantur.

Neque hostes quantumlibet potentes, et vicini impedire debent constituendos Judices, immo quanto remotiores habet vicinos aliqua Provincia, tanto magis curandum, ut domi quisque celerem assequatur justitiam, quo alacrius pro patria, pro posteris, contra vicinos pugnet et se opponat.

Facilis enim et cita justitiae ministratio, paritquietem domesticam et internam, quae adeo dulcis est, ut nihili pendatur adversitas, ab hostibus exhibita. Sed quando domi opprimuntur homines, bona eis per vim et potentiam adimuntur, neque pro injuriis quas sustinent, justitiam accipere possunt, frigit animus, neque habet cur adversus externos hostes pugnet, cum domi majores vel certe pares et plerumque atrociores inimicos.

3. Sed ad quid allegatur mos Polonorum in 3tio articulo de Contributionum difficultate, quasi novum Judicum per districtus constituendorum, necessario sequi debeant aliae consuetudines, quod tamen nemo prudens dicet. Apud Polonos receptus est mos in quibusdam ab Italis, in quibusdam ab Almanis, et tamen multa sunt alia in illis regionibus, quae in Polonia neque servantur, neque noscuntur. Ex multis optiona sunt deligenda. Si tamen non placent Judices ad instar Polonorum, inveniatur modus, per quem quisque asequatur justitiam, et cito, et sine tantis spoliis sicut hic fit. Hoc tamen certum est, quod hoc modo, dum soli tres domini, totum Ducatum Lituaniae judicant, justitia bene ministrari non potest, ut rationabiliter deducit Nobilitas. —

4. Minus etiam excludit petitionem Nobilitatis, quod allegatur in quarto articulo nempe, quod alia sit ratio Polonis et aliis nationibus in defensione facienda et jure dicendo, neque enim Nobilitas cupit, ut in omnibus judicia habeant paria Polonis, tantum ut jura eorum, quae eis data sunt a Mte Regia, completa habeant, et Judices illis constituantur. Judices enim Lituanici, non Polonico sed Lituanico

jure judicatur sunt. Consuetudines et mores in judiciis suis vel antiquos, vel si novi instituentur, observabunt.

5. De his qui tutantur in Judicio Regio negotia sua et suorum vetus est querela, sicut 5 articulus. Immo jam evenit quod habet vetus proverbium, Muli mutuum scabunt. Consiliarii Consiliariis adhaerent, si cuipiam illorum est actio cum inferiore, adeo ut nisi obstet prudentia Principis, nullus inferiorum esset reportaturus sententiam ex judicio, et ideo petuntur Judices. Nam si D. Palatinus fert sententiam a qua appellatur, alter propter se, curans, ne ipsius quoque sententia reprobetur, dat operam, ut salva maneat, quantum libet iniqua sententia a qua appellatum est. Verum quod allegatur de Judicibus, quod propter importunam temeritatem, quorundam, nullam possent ferre sententiam maxime in absentia M^tis Regiae, ad hoc facile remedium inveniri potest non unum. Nam jure jurando posset judex astringi ad ferendam justam sententiam, deinde caveretur parti appellanti adversus judicem, quod poenam certam cogatur solvere, ubi Regia M^tas ipsius sententiam reprobaret, similiter et alia possunt inveniri, per quae et Judices non reformidarent

vent divitum potentiam et justitiae esent custodes diligentes.

6. Neque solius Pauli et Nicodemi haec est petitio de constituendis Judicibus, sed universae Nobilitatis, quae jam ab octo annis precibus et lachrymis sollicitat de hoc M^tem Regiam, sed quia vident potentiam non justitiam hic dominari, timent sibi a dominis Palatinis, in quorum Jurisdictione sunt, nec audent pro palam petere, quod tot effusis precibus frustrati, dubitant se impetrare posse, dominis Palatinis resistentibus.

7. Et Drohobicenses cum Bielscensibus plurimum lactantur de jure Polonico, sed quaeruntur, quod eis non servatur, quod in appellationibus domini Consiliarii Lituaniae, secundum jus suum eos judicant. De eo vero quod dicitur in jure Polonico posse causas protrahi in longum tempus, si litigans est dives, hoc se aliter habet, nam in Polonia non adeo charus est nummus, ut propter eum passim justitia negligatur, et etiam causae per appellationem devolvuntur ad R. M^tem a quo non appellantur, sed ibi quisque finem causae suae sumit.

8. Quod allegatur in VIII° Articulo de inobedientia Subditorum Regiorum in Ducatu, quae apparuit in duplici expeditione bellica, haec facilius castigari

possit, constitutis judicibus, et statuta poena: ut pr
sentes in bello, absentium bona impetrare possent, et d
mum prosequi possit impetrans actionem coram Judice
quam non esset tutum prosequi apud dominos. Nam do
mini, ut fama habet, dederunt causam huic inobedien
tiae subtrahendi se a bello inferioribus, qui vident quo
modo primates istius Ducatus, mox postquam acies or
dinatae et exercitus lustratus et ad ordinem redactus
est, remittunt famulos suos non paucos, cum equis
pariovibus ad domos suos, et ideo, quos ab illis vident,
putant sibi quoque licere, qui majori, vel necessitate
vel inopia ipsa premuntur, quomodo ergo illi castiga
di sunt et primores impune dimittendi; non hoc sua
det recta justitia

I. Neque obstat aut impedit, ut jure Lituanico et moribus utantur modo justitia, et celerius et certius a nicuique sicut magno ita parvo ministretur, quod fieri non potest, nisi in tam spatioso et largo Ducatu plures judices constituantur, qui tamen jure et moribus suis judicia exercere possunt.

Mutare autem jura et consuetudines in omnibus in Lituania nemo forte vel optat, vel consulit, sicut ne mo prudens non optat vel consulit, unam aliquam quam pernicosam censet consuetudinem, mutare in

meliorem. Nam qui Domum habet antiquam,
uno angulo ruinam minantem, alioqui durabilem,
utique illum angulum curat, ne totam amittat
domum. Neque hoc novum et insitatum est, quod
non solum vicini a vicinis, gentes a gentibus, na-
tiones a nationibus usurpant et accipiunt et mo-
res et leges. Olim a Graecis acceperunt leges Ro-
mani, a Romanis ferme totus orbis Christianus,
et vix una natio in orbe inveniatur, quae non ha-
beat aliquid alienorum, vel morum vel legum ad-
mixtum.

Non frustra est quod ab antiquis usurpatum esse vi-
mus; nempe, quod homo homini fit deus; nam ut
homo insignis, dotibus animae et corporis pluribus est
auxilio, consilio et exemplo, ut se alii ad instar illius
virtutibus adornent, ita etiam provincia, non solum
rebus, sed etiam legibus, aut moribus alit Provinciam.

10. De privilegio et juramento quod ultimo allegatur,
nihil habet solidi, nam a privilegio subditi in eorum
gratiam concesso, recedere unanimi voto possunt,
et si ipsi recedunt et aliud petunt ipsi, non ~~ipsi~~
Princeps, sed ipsi abrogant. Tametsi possibile non
sit, tale privilegium haberi, quod prohibeat na-
vas ordinationes de consensu omnium ordinum

fieri, et quod attinet Palatinos, si non habent speciale privilegium, in communi non poyunt se tueri quia major pars vincit minorem.
Poyent adduci alia multa, sed haec sufficient prudenti et bonis rebus facile assentienti etc.

Illud addendum censeo: Ducatum Lituaniae jam dudum accepisse et mores aliorum nationum, et jura etiam, et si voluerit examinare per singula, in nullo melius valent Lituani, quam in his, in quibus desciverunt ab antiqua illa rudidate sua. Nam ex paganis Christiani primum sunt facti, ex Idolorum cultoribus, filii lucis aeternae, ex ignobilibus Nobiles, prius enim non erat discrimen inter Nobilem et ignobilem, et ideo non tantus virtutis amor et custodia.
Jam in oeconomia, in rebus domesticis nonne quotidie assuescunt alienis moribus, an est verecundia, quod Poloni assuescunt Italicis moribus, et victui, aut Germanorum mercimoniis? Quis bonus non optat suos videre eseque similes quibuslibet nationibus, praesertim in his quae ad bonum ordinem et justitiae ministrationem pertinent.

vellent Poloni habere adinstar parlamenti
judices Cracoviae, sed adhuc non repe-
riunt proventus, quibus sustentari pos-
sent, quare etiam domini Lituani hoc
idem non faciant. —

Stephanus Dei gratia Rex Poloniæ, Magnus dux Lithuaniæ etc

Significamus nostris hisce litteris, universis et singulis quorum interest. Quod cum familia ac generis Illustrium comitum à Rozrazow exstet in Regno nostro celebritas, et vetustate et splendore Nobilitatis, præclarissimisque ut familiis non cedat, existimavimus operæ pretium nos esse facturos, si quæ de eadem illius vetustate et ornamentis, ex monumentis litterarum vetustissimis, et constanti omnium hominum prædicatione, et denique omnium gravissimorum virorum testimoniis accepissemus, ac compertum habeamus, non solum nostris, sed externis etiam hominibus, nota et plana faceremus. Primum igitur et litteris autenticis Illustrissimi Boleslai Ducis olim Poloniæ, in pelle pecorina anno 1270. in Dlusko scriptis, et apud nos reproductis, id manifeste declarius constat, eius Familia ac generis antiquissimum esse in Polonia decus, titulo comitum insigni; in litteris enim illis Sventomirus Bonorum Rozrazewo Dominus, Bosnone comite natus, et comes esse exprimitur: Ab his vero comitibus, Bosnone videlicet et Sventomiro, continuata generationum serie, Illustrem ac Magnificum olim Stanislaum comitem de Rozrazow, castellanum Bogozienensem, et ex eo natos, Reverendum ac Illustres, Hieronimum Plocensem præpositum, Secretarium maiorem Regni nostri, et Joannem ac Christopherum comites, per lineam masculinam directe processisse, ex litteris atque signis certis rationi consentaneis comperimus, nec vero tunc primum, hoc est Sventomiri et Bosnonis temporibus, hoc ipsum comitum decus, in ea familia esse cepit, sed multo etiam antea. Verum quod vetustioribus illis in priscis temporibus, peregrinus esset litterarum in Polonia usus, locoque non tam esse facilem eius rei memoriam, ut, qui primum hoc comitis titulo ex ea familia condecoratus sit, sciri possit, omnium tamen fere eruditorum de cur-

su, nomen eius Familiæ insigne fuisse, cum honores, quibus eius familiæ viri, in hoc regno maximis et quandoque summis functi sunt, F=ditissimis probationibus, signisque et documentis, certam fidem evidensque testimonium, litteris hisce nostris, omnibus in vniuersum quorum interest, vel intererit facimus, eos ipsos superius à nobis specificatos, fratres, esse priscae et antiquæ nobilitatis viros, Illustribus ac Nobilissimis parentibus, legitimo Matrimonio copulatis, natos, Comitumque titulo à maioribus suis traditos, usos, atque communiter apud exteras quasque nationes ac populos, pro veris an indubitatis Comitibus, ex antiqua comitum stirpe procedentibus, habitos, nominatos, et reputatos, iureque in posterum etiam habendos, nominandos, et reputando esse. In cuius rei maiorem et evidentiorem fidem, praesentes litteras manu nostra subscripsimus, et Regni sigillo communiri mandauimus. Datum Grodnae Die 22 Mensis Februarii, anno 1579. Regni vero nostri tertio.

F tum etiam omnium hominum consentiens testimonium documento esse potest. Quare ex tam eru=

1585. 28 Januarii

Ex MS. Arch. Stan. Aug. Reg. L. 19

Sprawa Pana Krzysztofa Zborowskiego De crimine lesae Mtis na Sejmie Warszawskim roku 1585 która się toczyła za S. Pamięci Króla Polskiego Stephana Báthorego, a zaczęła się dnia 28 Miesiąca Januarii. ——— /Księga 221 karta 59./

Po zasiądzeniu Jchmość P.P. Senatorów w Radzie naprzód wołano P. Krzysztofa Zborowskiego po trzykroć, za którym przywołaniem stanął P. Jan Zborowski Kasztelan Gnieźnieński, z P. Jakubem Niemojewskim, i P. Boniecki Pisarz Radomski był za nim, i kiedy już stanęli, P. Opaliński Marszałek Koronny uczynił rzecz do Króla w te słowa. — N.M.K. Acz wiem, że to mój Urząd nie iest, i moja powinność ta jest, wszędzie na każdym mieyscu, w każdey sprawie przestrzegać dignitatem W.K.M.B.M.M., także i w tey sprawie wielkiey, gdzie agitur de periculo salutis W.K.M. De crimine lesae Mtis mnie się przystoby za to wziąść i to

o.o.

odprawić iako Urzędnikowi Koronnemu, ktore-
mu przestrzeganie dignitatis W.K.M.ci iest
zlecono i należy, ale iż i rozum moy miałki
i pamięć niewielka, i zdrowie mi do tego nie
sposobne niedopuszcza tego wykonać, zlecam to
Instygatorowi, i Słudze W.K.M.ci P. Jędrzejowi
Rzeczyńskiemu. –

Tenże P. Marszałek uczynił rzecz do P.P.
Senatorów w ten sens: Miłościwi P.P. Sena-
torowie, wiem iż też WM raczycie wiedzieć po-
winność przysięgi swey, jakoście WM przysiągłszy
Regi et Regno powinni przestrzegać bonum R.P.
iż salus toties R. Plicae dependet ex salute
J.K.M. – Raczciesz WM w tę sprawę pilno wey-
rzeć i za nię się pilno wziąść, która się toczyć
będzie de periculo salutis R.P. et dignitate
R.P. et deturbatione totius R.P. –

Potem się Instygator o stronie pytał P.
Gnieznieźn~~iew~~ski ozwał się i tak krótką rzecz
czynił do J.K.M. –

N.M. Krolu, uniżenie proszę dla Pana Boga
N.K.M. P.N.M.o gdy już do tego przyszło Bra-
ci moiey iterum proszę W.K.M. P.N.M.o żebyś
Im WKM raczył dać gleyt wedle Statutu
Krola Kazimierza do dwu miesięcy. –

Na to się przystąpiwszy do J.K.M. P.P.
Senatorowie rozmowili i czynił respons P.

Kan

Kanclerz Koronny w ten sens.

JKM PMM^ny także i Jchmć PP. Rady rozumieją, że WM gleytu niepotrzeba ani wedle Prawa może bydź dany, boż to tym gleytu potrzeba, kiedy kto p timore Principis non admittitur ad causam, et aufugit e Regno, ale JKM tak humaniter agit nobiscum, ut nihil se actum ofert, nisi quod de jure venerit, citati enim estis ad Conventum, ut quisque declaret suam innocentiam.—

Potym powiedział P. Gnieznienski.

NM Krolu, prosiemy uniżenie WKM^ci; żebyś WKM^ci raczył rozkazać przynieść tu przywilej Króla JM. Alexandra z Skarbu Koronnego z którego się WKM będziesz ~~się~~ chciał sprawić, jako się WKM^ci będzie miał sprawować w tey sprawie, który przywiley Króla Alexandra uczy że tak ma bydź obwinionym opatrzona securitas.

Powiedział na to od JKM^ci X^dz Referendarz

Jż gleytu niedadzą, ale iako declarantes securitatem, że będzie Jm wolno odiechać gdzie chcą w tey Sprawie, usque ad prolationem definitivam Sententiam, a zaraz napisano i Król Jm podpisał.—

Król JM rzekł.

Testatus sum nuper, si jure convenit, me id in scriptis collaturum esse, nihil defuit neque

dee-

decerit, nunc autem sine temporis amissione explicet quisque Sensum suum, si hoc negotium sit jure consantaneum, nec ne sed video nullo exemplo nimis derogari juri scripto, si quis est, qui secus sententiam dicat, breviter me expediam, in hoc negotio in quo nihil in-humanum committendum est.-

P. Gnieznieński, ukazał ten przywiley Alexandrow, authentice czytał go X^ez Baranowski Podkanclerzy Koronny de data A^o 1501 in Mielnik, ktory między inszemi Artycułamy to ma w sobie.-

Quociescunque aliquem Senatorem occasione alicuius gravis excessus contigerit, calumniose et innocenter esse delatum, contra personam Principis, ad M^tem Regiam vel pro crimine lesae M^tis accusatum Senatus debet judicare promissa securitate inculpati, et duae partes Senatus, absque multitudine debet decernere purgationem inculpato suam facti exiguentiam.-

Krol J.M^si

Nihil novum introductum video, nos enim hoc fecimus et facimus, quid est ergo, quod in Nobis desideras, Nos semper majorem partem Senatorum sequimur in discutiendis causis, sed salvum conductum dabimus,-

P.

P. Gnieznieński ukazał też konfirmacyą tego przywileiu Alexandrowego de data A° 1505 in Conventu Radomensi.

Sed quoniam grata fuit Confirmatio Jurium in Confirmatione ejusdem Regis, oblatorum, illud autem Privilegium fuit, ante Coronationem datum, nec ejus spatismentis fuit in ipsa Confirmatione, idem multi dicebant, non esse confirmatum Privilegium, ideo nihil valere

Krol JMci

Videtis Dni Senatores, qua injuria afficior, hoc mi concedite, quod nemini a Vobis denegatur, deest juxta normam Juris justitia quidvis est Orphanis eam non denegatis, hoc mihi concedite, cum jure id requiro, q justitiae est (miejsce prozife) non victis solvite mihi manus, quas mihi juribus publicis, legatas esse voluistis, easdem habeo, quibus et deferre me ipsum et vindicare meam injuriam de auxilio possum, si in publica et non in privata, ex gratia Dei, et meo favore personae electa.

Pan Gnieznieński wziął on List, którym opatrzono bezpieczności P. P. Zborowskim do dekretu w samey rzeczy tylko, a dziękował Krolowi JMci zań, prosił dilaty do jutra, ażeby to Braci swey doniosł, K JMci pozwolił i zaraz wstał z rady i na przeiazdzkę iezdził na Krakow

skie

skie Przedmieście

Die 29 Januarii

Skoro Krol JMć zasiadł w Radzie, wołano PP. Zborowskich do Sądu KJMci, stanął P. Gnieznieński i P. Niemoiewski od P. Krzysztofa Zborowskiego, P. Gnieznieński dziękował KJMci za dilacyą w ten sens.

NMK. uniżenie dziękuję WKMci, że WKMć dylacyey do dnia dzisieyszego użyczyć raczył, iem Braci swey doniosł ten Gleyt, ale zaprawdę NMK w tymem się wczora niezobaczył, że tu Andrzeia Brata mego Marszałka Nadwornego WKMci niemasz w tym Liście i dla tego proszę uniżenie WKMci abys WKMci przychylaiąc się do Statutu Kazimirskiego i do tego przywileju Alexandrowego raczył dać Gleyt Braci moiey obiema, do dwu niedziel tylko, a w tych dwu niedzielach nieodwłaczaiąc Bracia moi sprawią się ze wszystkiego WKMci P. Swemu Miłmu. —

Powiedziano mu na to, po rozmowieniu się PP. Rad: z Krolem JMcia, inakszy Gleyt nie może bydź, iedno taki, iaki wczoray dano a Pu Marszałkowi zaś taki dadzą, kiedy Jego Sprawa będzie, bo i z osobna każda Sprawa w Regestrze osobno, osobno się też każda musi odprawować. —

Instygator na to powiedział. NMK. Jż nie

iuż

iuż przyszło ad Contestationem, a samego P. Zborowskiego niemasz tu, tylko Przyłł iego, proszę żebyś WKMci dopuścił mi postępku in contumaciam, bo tu trzeba samego personaliter, gdyż tu będą dowody takie, do których trzeba Jego prezencyi, to iest Listy własną ręką Jego pisane, świadectwa żywe, gdzie co mowił, jako mowił, i skim przed kim, i iakim sposobem, a tak proszę, żeby sam swą Osobą stanął.-

P. Niemoiewski potym powiedział w ten sens.

N.M.K. uniżenie proszę WKM P.N.Mo że byś to WKMci iako P. Chrześciański raczyłeś się w tey sprawie obchodzić z Jchmć P.P. Zborowskiemi, iako się godzi obeyść Królowi wolnie obranemu, w wolney R.P. mutatur eam solis naturam B.N.M. Krolu in gnto splendore był Dom P.P. Zborowskich in gnto honore u wszystkich, a teraz im oto do czego przyszło. zaczarem ktoby się tego spodziewał, patrząc tedy in hac vicissitudinem rerum temporis et fortunae, proszę uniżenie żeby to wszystko, co się tu będzie wnosiło WKMci nieobrażało niwczem WKMci tak i mnie żebyś WKMci mieć za złe nie raczył. iż iako przył z P.P. Zborowskiemi i domem Jch przestawam, multa mihi intendunt N.M.K. że przestawam z domem P.P. Zborowskich, i Jus antiquum

ami-

amicitiae, że z tym Domem dawnom się dobrze chował i wielem też dobrego znał, do tego i powinności iakakolwiek, wszakże przecie N.M.K. amicus usque ad aram będę stał dotąd przy nich, dokąd mię będzie stawało prawa i onym daley, a co większa N.M.K.lu widząc niewinności P.P. Zborowskich, przy tey niewinności dalibog bronić Ich muszę i stać przy nich, ktorey i sam Pan Bog bronić każe. Do tego ieszcze ex benignitate omnium gentium, Jure to bywa pozwolono każdemu, żeby każdy miał Obrońcę swego, gdy potior iest conditio defendentis quam acusantis. Proszę tedy N.M.Krolu iż dla tych przyczyn muszę bydz przy Jchmć P.P. Zborowskich; żeby to wszystko co się tu będzie mowiło, bez obrazy Osoby było i M.tu W.K.M.ci teraz mowię do Instygatora, możeć N.M.Krolu in criminalibus et in comitialibus actibus citatus odprawować Sprawę swą przez Prokuratora, bo tego Prawa nasze pospolite, nigdziesz tego nie bronią, albo wżdy P. Instygator niechay co ukaże w prawie per expressum.

Instygator na to.

N.M.Krolu, iako ia tego w prawie pospolitym nie ukażę per expressum, aby miał citatus in criminalibus odprawować się per procuratorem, tak też P. Niemoiewski nie ukażę per expressum, żeby też Citatus in

cri

criminalibus miał się odprawować per Procurato-
rem, ale to mętka prosił o gleyt, snadz że sibi
non confidit, i dla tego sam niestoi, a co większa
każdy sobie życząc tego, aby te tak wielkie rzeczy
z siebie złożyć mógł, miałby sam zaraz bez odwło-
ki sprawić się personaliter, coby było z wielką po-
chwałą, jeśliby się nieokazał bydź winnym,
gdyż niewinnym sufter fugis niegodzi się la-
bore, a do tego ieszcze ręka iego iest, Swiadkowie
żywi będą, dla tego potrzeba Osoby samey, i
ieżeliby się znał do tego, albo inne et hae circum-
stantiae, locus tempus personae modus są w
tey sprawie.

Rex dicant Vota Dni Senatores

Archiepus Gnesnen, Zawsze to bywa że więc
postronni daią ne innocentia oprimat rozu-
miem temu, że mu się pozwolić musi, aby przez
prokuratora odpowiadał.

Archiepus Leopoliensis Karnkowski similiter

Archiepus Cracoviensis similiter

Archiepus premisliensis, et Vice Cancellarius
Regni Dux, cum igitur hujusmodi sunt cir-
cum praesentiam contra personam, necessa
ria est ejus praesentia, ne postea Procurator
accipiat delationem principalem, a tak by tę
Sprawę przewłaczał, tenci iest bieg pospolity,
że przez Prokuratory nie mogąc sami zdołać
odprawuią się, ale to in Civilibus, sed in

offen-

offensione Regiae personae, non idem kiedy nie stanie, ten któremu winien bywa zadano contra absentem in contumaciam bywa ukazano,
Eppus Kiioviensis, potest per Procuratorem
Palatinus Posnaniensis, słychamy od Starszych, że przez Prokuratory odprawować się sprawy mają, i teraz niewiem coby to nowego było, żeby przez Przyłła nie miał odprawować i odpowiadać, Boże uchoway, iużci by to było ale żeby nieodprawować przez prokuratora
Palatinus Vilnensis Radziwił, nieumiejętnością prawa polskiego, abym niewykroczył, wolę słuchać tych, co prawo Koronne rozumieją, i z nimi zgadzaiąc. – Castellanus Vilnensis Chodkiewicz, non potest per amicum propter circumstantias.
Palatinus Calisiensis, potest per amicum
Palatinus Siradiensis, Opus est praesentia, per cognitionem personarum circumstantium
Palatinus Kiioviensis, necessaria est ipsa praesentia.
Palatinus Podoliae, potest per Procuratorem.
Palatinus Polocensis, quamdiu facultas legatis patietur, potest per amicum, sed cum res ipsa indiget praesentia, necesse est, ut sese personaliter sistat. –
Palatinus Plocensis, potest per Procuratorem
Cancellarius Regni Zamojski sese excusavit
Mareschalcus Supremus Regni Opaliński,

potest per Procuratorem, sed Declaret sese iste amicus, si vult hanc causam continuare usque ad prolationem sententiae definitivae

Rex

Quamvis ego aliter sentio, et id sentioque, universus Orbis terrarum sentit, et ipsum Jus Cesarien docet, quod in crimine lesae Mtis non solum per Procuratorem non potest, nec illi datur defensor tantum proprio more debet causam contestari, verum tamen quoniam polonorum cura et mores video esse diversos ab aliis nationibus, plures sunt in ea sententia, ut causam expediat Procurator, itaque ex Sententiis Vestrarum Dnorum absolvat per Procuratorem, nihil ominus tamen declaret sese, usque huc iste amicus si vult causam continuare absque delationibus ad principales.

Niemoiewski tandem declaret sese usque huc causam continuabo, quamdiu mihi defensiones Juris servient.

Xtz Tarnowski Referendarz Koronny Skazuie JKMci że w tey Sprawie nie może bydź Prokurator, ale że się P.P. Radom zdało, pozwala JKMci iednogdy tego będzie potrzeba okazowała aby się sam obwiniony stawił.

Instygator legit citationem. Tibi Gnoso Chrystophoro Zborowski & Citaris ideo quia

tu

tu post ~~post~~ posito boni Civis, et fidelis Subditi officio, mahinatus es in vitam Regiam & externo Principi operam tuam abduxisti verbis inhonestis Mttem Nram lesisti, citaris itaque ad videndum et audiendum, ad decernendas quae contra te paenas, proditoribus Patriae debitas. Ten pozew na końcu tey Sprawy znaydziesz de verbo ad verbum. na karcie

Niemoiewski uczynił potym mowę do Króla J M w te słowa.-

N M Krolu Ante Contestationem Cittis, prosi Jmć P. Zborowski i my prosiemy, abyś WKM P. Mwy Krol Chrześciański i rozsądku wielkiego, żeby się WKMci tak w tey sprawie zachować raczył, iako oni Przodkowie zacni WKMci Krolowie polscy zwykli się byli zachować w takich sprawach, to jest że oni kiedy im miało przyść do iakiego Sądu krzywdy swey z swoim Poddanym, składali ten sąd z osoby swey Pańskiey, a na rady swoie i to zacne koło zawsze wkładali, to wedle Statutu tego Jagiełłowego, tak i Przywileiu Alexandrowego, gdyż się niegodzi swey Sprawy Judicem et Actorem, o czym czytam Przywiley Alexandra Króla WKMci do takich przypadków nam nadany.-

Si quispiam Senatorum, grave aliquod delictum comiserit, quod aut ignominia aut exilio aut morte reus sit, Senatorum judicio, sine ulla sententia ~~per~~ tua permittes, eique judi-

tium liberum et integrum trades, ut qui delinquerint, ab aequalibus suis puniantur, quo fiet, ut tu extra odium sis, et illi publica ignominia metuentes meliores evadant. sunt latae nam si quis in te invitium fecisset, aut inepsius de te locutus esset, accusationem non audito, neque ejusmodi res inquirito, turpe est credere, in te quenquam contumeliosum stuisse, cum tu neminem injuriam feceris, solinamq; improbi Principes, haec credunt ex sua sententia, talia quod vere sint de se dicta existimantes Denique Data res de eius rebus, si vera sunt, molestiam suscipere praesta, ab iis abstinere, si falsa sunt, stultum credere est et maiorem ansam pbere, hujusmodi post dicta sunt, De iis autem qui in Te contumeliosi fuisse insimulati fuerint, haec mea sententia est, te autem injuria superiorem atque altiorem esse oportet nec unquam in opinionem venire aut existimare quenquam, turpe aliquid posse facere, et de te ea opinio sit, quod de iis ipsis immortalibus habetur, minimum te sacrosanctum atque inviolabilem esse, quod si quis tuum quemcunque ad te detulerit, quod tibi insidias facere voluerit / quod quidem interdum accidere potuerint. / tu de ejus crimine rejudicato neque sententiam ferto, iniquum enim foret, eundem et accusatorem et Judicem fore

ea

Sed hunc ad Senatum ducito, ibique causam dicere jubeto, quoniam si convictus fuerit, paenas ab eoque moderatissima et eadem injuria fidem inveniat, sumito nemo enim facile credet incunem armato insidias facere ausum esse, quod quidem ut credatur hac una rationem abstinere poteris, si imprimendo absit iracundia et crudelitas.

Instygator powiedział na to.

N M Królu, ani prawo pospolite ani zwyczaie dawne tego mogą dopuścić, żebyś WKMci Osobą swoią nie miał bydź przy tey tak wielkiey i zacney sprawie, w ktorey się toczy krzywda wszystkiey R.P. neque etiam memoria proditum est, aby taka sprawa miała się odprawować bez Osoby Pańskiey, ukazuje WKMci Konstytucyą w przysiędze Henrykowey, w ktorey prawo pospolite dopuszcza JKMci concludere vota Senatorum etsi fuerint discordes in sententia, przywodzic etc. - i zgadzac się WKM ma do tey sentencyi, ktoraby naybliższa była prawa pospolitego, do tego jeszcze Konstytucya Sigismundi Augusti Petricoviae Anno 1548 De crimine lesae Mttis constituta Anno 1557 Augusti dispensione fidei Sigismundi Cracovia Anno 40 także Konfederacya Andrzejowska, o warunku zdrowia Krola Jmci, a iżem dowiodł N M K że WKMci masz bydź Osobą swoją przy sądzeniu takich spraw, tedy prożno się tego

upomina Niemojewski.

P. Niemoiewski uczynił potym rzecz do K. Jmci w te słowa.

N.M. Krolu, ante contestationem Cittis prosi Jmc P. Zborowski i my prosiemy zebyś N.M.K.N.M. Pan jako Krol i Pan Chrzescianski i rozsądku wielkiego, tak się w tey sprawie raczył zachować i ukazał Statut albo raczey przywiley Władysława Jagieła in Jedlna w ktorym stoi, neminem condemnabimus, si prius in Judicium nostrorum damnum praecedant &c. Ratio et mens istius legis była dignitas Principum, że nie niechcieli sądzić przez się kiedy o kim co mieli.

Instygator na to. Olim hoc erat, sed jam usus abolevit, ut Rex cum Senatu judicet omnia a też ten przywiley Alexandrow ab usu destatus est, bo się tu zawdy zachowało, a do tego jeszcze Krol zawsze sądzywał, i było to zawsze in usu.

Panie Instygatorze. P. Instygatorze, Boże uchoway żebyś WMci prawa nasze, ktorych przodkowie nasi krwią swą dostali i krwią zbleli, miał ab usu burzyć, ważny to przywiley, pewna to rzecz, proszę N.M. Krolu, żebyś się WKMci wedle niego zachować raczył, a do tego ieszcze to większa, że to novum emergens, krzywda WKMci słusznieyby WKMci nie miał sądzić.

Instygator na to. N.M. Krolu, otoż ztąd ten przywiley nieważny, bo tato Konfirmacya, ktorą nam ukazuie, iest universalis omnium Le

gum

gum et privilegiorum in Coronatione, sub iura-
mentum industrorum, a ten przywiley ma w so-
bie cos speciale, czego w tey Konfirmacyi nie wspo-
mina, a do tego ieszcze tylko Krol Alexander.
Ta Konfirmacya utwierdza te prawa na Koronacyi
sobie podane i przezeń dane i poprzysiężone, a
ten przywiley stał się ante Coronationem in
electione, a iż go mianowicie nie masz w Konfir-
macyi, z tey miary nie iest ważny, do tego ieszcze
wszystkie prawa nasze i przywileia są expresse
w Statucie Koronnym, a tego przywileju niemasz
snadze ieszcze abrogowany. Posłowie potem p-
słali do Krola Jmci i do Panow Rad z posel-
stwem w te słowa.

N.M. Krolu. PP. Posłowie Koronni, acz baczę,
że WKMść iako Pan baczny i mądry wolney
R. P. Krolujący, masz to na ~~wolney~~ dobrey pamięci, we-
dle przysięgi swoiey, wszystkie prawa nasze
swobody i wolności i przywileia chować nam
swiątobliwie, iednak PP. Posłowie proszą WKM
żebyś te przywileja WKMść raczył rozumieć,
wedle własnego ich rozumienia, a druga, abyś
WKMść tak we wszystkiem wcale zachował,
iako od Krolow polskich Panow naszych
nam byli zachowane, proszą też o to N.M.K.
Panowie Posłowie, żebyś WKMść po tych Kon-
trowersyach, raczył dać czas taki PP. Posłom,
żeby się z Jchmć PP. Radnemi rozmowić w
tey Sprawie mogli i naradzili się między
sobą, niż Dekret wynidzie. Dopuszczono im

tey

tego, ale wprzód Sprawę P. Kanclerzową z tymże Krzysztofem Zborowskim Król dokończyć chciał, który był o to pozwany, iż mu taiał w Proszowicach na Sejmiku, zadaiąc mu Tyrańskwo, krzywoprzysięstwo &c. Stanął tedy do tey akcyiey do Pozwanego Boniecki, który długo defendował Sprawę Zborowskiego, ale iednak przegrał bo po votach Senatorskich, Dekret Królewski wyszedł, aby się do dwu niedziel stawił, a rewokował, to wszystko, co mówił, a ieżliby tego nie uczynił, tedy ma zasieść iako o głowę pod utraceniem czci, a Zborowski ieszcze przedtym Królowi nie ufaiąc ziechał na murawę - . —

Potem sprawie z P. Kanclerzem nastąpiła druga z P. Janem Daleńskiem na tegoż Zborowskiego w której Sprawie tenże Boniecki wziął, aktorowi rok prawdziwą niemocą.

Potym drugiego dnia PP. Posłowie za dozwoleniem JKM zeszli się pospolu z P. Senatorami i nayprzód P. Kanclerz rozkazania JKM powiedział w te słowa:

JKM P. N. My pomni dobrze powinności swoiey, pomni też i to co WM i JKM należy, i na tym jest JKM, żeby nic nie czynił inaczey, iedno iako wedle przysięgi swey powinien iako Prawo pospolicie uczy, wedle którego JKMść we wszystkim się zachowa.

PP. Senatorowie potym na one Kontrowersyą wotowali, to iest: ieżeli JKMść sam osobą przy tey Sprawie, albo nie, a PP. Posłowie

też

też byli po wotach Senatorskich.

Arcybiskup Gnieznieński tak wotował: N.M. Królu - Prawa nasze pewna rzecz że są za wielkim staraniem, i pracą Przodków naszych Nam nadane, radzibyśmy o tem wiedzieli, żeby Nam były i pilno chowane i rozumiane iak właśnie brzmią, ale ten Przywiley nie wiem, czemuś go nigdzie nie wspominano, w Statucie, ani w Konstytucyach, zdaymy się że dla tego, ieżeli dobrze pamiętam, żeśmy go czytali i na oney Elekcyiey Henrykowey, i mam prawdę powiedzieć, albo dobrze pamiętam żeśmy go czytali, i samiśmy go dostąpili, dla czego, co z niego były naypotrzebnieysze punkta, wybraliśmy, i włożyliśmy w przysięgę Henrykową, tak my się zda ieżeli dobrze pamiętam, bom ci też iuż stary, wszak nie wiem tenli nie tenli, tedy temu Przywileiowi abusus nie może bydź zadawan, iedno iakaś derogatio, bo są poślednie konstytucye, w których są niektóre punkta, co sąm w tem Przywileiu y derogatia, iako ta konstytucya, którą przywiązana Konkluzya do Krola, że Król ma konkludować vota Senatorskie, iezliby osoby KJMści nie było, któżby vota konkludował. - Powiadaią że to w niem emergens, nie wiem czyby novum, boc także o taką rzecz sądzono Drzenickiego, a ktoż go sądził Król z Radamy, gdyż tedy i Konstytucye okazuią, że konkluzyą ma Król, Zygmunt taką sprawę Przodek JKM: Zygmunt taką sprawę z Drzenickim, tak ia rozumiem że Krol JMć

ma

ma bydź osobą swoią przy tey sprawie, o to też ieszcze nie deregnię doskonale, nic temu Przywileiowi doskonale, ale go iakoby deklaruię, bo tam mówi simpliciter, maią rady sądzić, nie masz expresse, ieżli tam Król JM. nie ma bydź a konstytucya ta zaś ukazuie, otosz ia inaczey nie rozumiem, iedno ma bydź WKM, wszakże na co się JchMM którzy po mnie będą wotować więcey zgodzi, na to ia zezwolę —

Arcybiskup Lwowski.

Koło Rycerskie chce tę sprawę sądzić, a Senat także chce sądzić, Strony rad widzę przyczyny z przywileiu Alexandrowego, może JKM to sam sądzić, bo iest Panem tak mądrym, iakiego w naszym tym warsztacie Senatorskim nie widzę, aleć wprawdzie iest to periculosum w słówku może się anieść, należy to aby KJMć non pro arbitrio concludował, i niewątpię yż NKM konstytucyiey nieodstąpisz, do stanu Koła Rycerskiego criminalis actio nie należy, iedno ią KJM. z Radami sądzić ma; mógł KJM widząc Zborowskiego in persona, a zrozumiawszy pokorę z niego mitygować się, ale co czas to ~~więcey~~ więcyi nowin o nim przynoszą, oto się KJM dzierży prawa swego, miałżebym Ja co przysięgły przeciw prawu radzić, Excypowano przedtym napozniech actus Criminales honorem tangentes, i tak widzę pozwy pisywano exceptis criminalibus, et mere Regiam personam tangentibus, musiemy stać przy Statucie ostatnim, Posłowie do tego Sądu nie maią nic, dzierżę że się PP. Posłowie w to co KJMi i nam należy nie będą wstępować —. —

Biskup

Biskup Krakowski

Privilegia ad salutem R. P. uczynione, życzyłbym aby wcale były zachowane —

Biskup Krakowski similiter.

Biskup Kiiowski. Posłowie Ziemscy mogą bydź ad cognitionem causae, sed ad dicendam sententiam, in ea causa nie maią mieysca —

Biskup Kamieniecki

N. M. Królu, Konstytucya ta którą tu czytano, ukazuie że W. K. M. masz konkludować Senatorskie vota, masz też W. K. M. vota różne Senatorskie, ieszcze do iedney sentencyi przywodzić wedle tey Konstytucyi a gdyby przy tey Sprawie W. K. M. nie było, ktoby vota konkludował, ktoby różne do iedney sentencyi przywodził, a do tego ieszcze nasza R. P. z W. K. M. iest iako iedno ciało, a wasza K. M. iestes Pane Naszym, i głowa tey R. P. czemuż tedy to ciało ma bydź bez głowy w tey Sprawie, i owszem toćby Interregnum było, kiedy Senat tę Sprawę z Pany Posły sądził, łączę tedy że dla tych przyczyn, i tych absurda, nie może bydź Sprawa sądzona bez osoby N. K. M. N. M. Pana. ——

Woiewoda Poznański

Młodość moia i dary, któremi mię Pan Bóg upośledzić raczył nie dadzą mi o tem szeroce mówić, idzie o to, ieżli Alexandrów Przywiley in ab usum et derogationem ma bydź położon, Alexandrów Przywiley tenli iest alias, nie kładliby go do przysięgi, któremu nie widzę, aby ta konstytucya derogować miała, Niemożesz bydź N. K. M. iako supremus Dnus, tak też supremus Judex, bona conscientia przytym zostać radzę, iako

Przymley

Przywiley Alexandrów obmawia, Salus tua, salus Nostra, ale Judex i aktor niebądź, Posłowie aby mieli bydź odciśnieni nie widzę bo trzema Repltey stoi Krolem, radą i Nami Senatory, aby nie mieli konferować, nie może tego, a mowiąc to strzegę Dalibóg przysięgi swey=

Wda Wileński

Aby Posłowie byli na tey sprawie nie Darmo się domagaią, Ja się o przyczynach pytać nie będę, Drugich słuchać będę i wolę—

Wda Sieradzki.

Baczę Ja N.M. Krolu, iż tota konstytucya poślednieysza, niżli ten Przywiley Alexandrów ważnieysza, która pozwala tego N.K.M. sądzić każdą sprawę z Senatem, i konkludować vota ich, a iż posteriora ligant priora tedy ia baczę że W.K.M. masz bydź sam przy tey sprawie.

Wda Podolski.

N.M.K. Zostałbym ia i przy tym Przywileju Alexandrowym, i nie bardzobym się od niego odstrzelał, boć drży wełna na Baranie, kiedy owcę strzygą, ale nie wiem ieżli ten Przywiley iest authentikiem, wszakże iakokolwiek iest, albo nie masz, oto Ja baczę, iż corpus sine capite stare non potest, sive esse, alias esset mutilum— Jednak gdy gniazda P.P. Naszych Dziedzicznych obrażało, aby się ~~kto~~ kiedy nie uniósł, wszystkim atoli Dawali ten Przywiley nie wiem dla czego, a to baczę iż z niego wzięte punkta do inszey konstytucyi włożono, te które zdały się bydź potrzebnieysze, strony P.P. Posłów, żeby nie mieli bydź przytym, Ja Jchmm od tego nieodłączam, przyczynę daię aby o tey sprawie posteritas wiedziała, strzegą się podobno, aby

się

się kto w siłę nie wciągnął, ale radzę, aby o to Decisionem Causae mi dał W.K.M., czas namowić się z sobą, dla wyrozumienia tego, coby potym i Potomkom Ich służyło —

Wda Płocki

Dziwuię się tak importuna peritione o co tu proszą, Ja za prawdę nie miałbym o to W.K.M. prosić gdy widzę że to iest krzywda R.P. ~~ale~~ a ieszcze nie tylko W.K.M. w tymby się krzywda uczyniła, kiedyby W.K.M. nie miał bydź przy tey Sprawie, ale i wszystkiey R.P. bo infinitione Dignitatis Regiae, Dignitatis R.P. consistit do tego ieszcze N.M.K. kiedyby W.K.M. miał z siebie składać onus regale na żądanie czyie, quod Regni inferius esset, nadto Prokurator aprobował iuż W.K.M. pro Judice competenti, i to approbacyą tego Przywileiu choćby był ważny odstąpił, gdy Dekret przyiął, to W.K.M. rozkazać raczył że może citatus sprawę odprawować przez Prokuratora, a tak z tych przyczyn nie baczę, dla czegoby W.K.M. nie miał bydź Osobą swą Pańską —

Kasztelan Brzescki Poniatowski

Dwie rzeczy w tym Piśmie od iedney mogą, ale od drugiey nie masz w tey kupie, ktoby chciał odstrychnąć W.K.M. przedtym niemal absolutae potestate, Panowali nam Przodkowie W.K.M. Panowie Nasi, lecz successu temporis odeymowało się to Im, od Konstytucyiey, nie mogą się odróżnić którą Instygator ukazał, a W.K.M. powinieneś veterem formam formam et consuetudinem Judiciorum zachować,

co

co wiedzieć, gdyby ta Sprawa ante definitivam sententiam, Posłom na zdanie była puszczona, ieżeliby nam co nowego nie przynieśli —

Kasztelan Podlaski

N.M. Królu, widzę żeby ztąd wielkie absurdum urosło, aby ieżliby W.K.M. nie był in Senatu, quid aliud esset quam interregnum, do tego ieszcze ktoby vota konkludował, ktoby discordes sententias zgadzał, kiedyby W.K.M. nie było, i w tym Przywileju nie baczę Ja, żeby to expresse miało bydź, aby W.K.M. nie miał bydź przy tym, i naymniey się temu Przywileiowi nie będzie denegowało, choć W.K.M. będziesz raczył osobą swą bydź, gdyż iest konstytucya poslednieysza, która W.K.M. tego pozwala, i ten Przywiley deklaruie — Baczę tedy że W.K.M. prawa pospolite, dopuszczaią bydź przy tey Sprawie —

Wda Mazowiecki, Przestawam z X. Arcybiskupem Gnieznieńskim. —

Cancellarius Regni sese excusavit. —

Mareshalcus Regni.

N.M. Królu — Po tak zacnych i mądrych votach wysłuchanych, baczę że iuż stronie wszystko zapłacono, naczym się nieszała, tak iżbym iuż raczey mógł zamilczeć, a niż o to co mówić, wszakże i to powinność mia requirit, krotce tu tylko przypomnię czegom nie słychał od Ichmo wspominaiąc zdaie to strona W.K.M. za novum emergens, by tak niechay będzie iako strona powiada, a novum emergens któż ma sądzić aż nie W.K.M. owa Konstytucya Trybunalska która okazuie co tam sędzić maią Sędziowie czy W.K.M. to którey iż to pozwolono W.K.M. o to i strona wspomina. Druga nie tylko tę krzywdę która iest R.P.

wszyst

wszystkiey, ale i swoią prywatną krzywdę Król JMć ma sądzić, iako Stryia mego z P. Woiewodą Sieradzkim, w tamtey sprawie iżby JKM zapisane kilka wsi, któż inszy sądzić ieno KJM sam, ciezliz et similia negocia i prywatne KJMć sądził, które mogą sądzić interiora subselicia, czemuż tak poważney sprawy RP. WKM sądzić nie masz —

Rex.

Legitimum est decernere in hac parte, utrum hanc Causam secundum Leges et usus, quas Orbis terrarum in se habet, et ut Causam Nram RP convictam judicare habeamus, si saltem Nostram personam tangeret, facilius esset, non est ut hoc ipso quidquam destituatur, quis in sententiam ferre debebit, certe nullius alterius juditio, nisi Nro et sententia negotium erit dicendum, non habet quid requirat, procedat ulterius Procurator.

Xdz Referendarz

Ta sprawa nikomu nie należy, iedno Sądowi JKMci przeto procedat ulterius —

P. Niemoiewski.

NMKP nasz uniżenie proszę WKMPNMgo żeby się WKM tym obrażać nie raczył, co będę mówił przed Sądem WKM strony pozwanego, mowię tedy tak: NM Krolu że się nie powinien P. Krzysztof Zborowski na ten pozew nieporządnie pisany sprawować, bo na tym Pozwie napisał Instygator verba criminalia, to iest Citatus itaque ad extendendas leges, tibi tanquam Proditori Patriae debitas juxta Statuta Regni superte decerni &c. W tych słowiech NM Królu, nazwał Instygator Pa Krzysztofa

tofa Zborowskiego Proditorem Patriae, ieszcze go ani kommunikowawszy, ani zeznawszy, A iż verba piu-dicata w Pozew włożył, tedy to Pozew zły i niepo-rządny, ukazuie Dekret przodka WKM inter Kołaczkowski et Strzałkowski, który ma w sobie owe Statuty, w którym rozkazuie, aby pozew żaden criminalia verba nie kład i ie-zliby włożył tedy eo facto citatio inordinata. Proszę tedy aby WKM wolnem P. Zborowskiego uczynił, według Statutu a citatione et a Causa bo to prawo Pospolite ma w sobie że choc criminalis citatio, tedy w nim ma bydź modus civilis et verba civilia, i niezwać nikogo takim ażby był przeko-nany prawem. —

Instygator odpowiedział na to:

N.M. Królu Ten pozew iest porządny i wedle Pra-wa Pospolitego napisany, bo citatio cri-minalis, muszą też bydź słowa criminalia, nie na toż się to referuie, ten Dekret Kró-la Zygmunta Augusta, ale kiedyby civili Citatione, verba kładł criminalia, tedy-by była citatio inordinata. —

Rex.

Instigator facit secundum leges, procedat ulterius invidiosus Procurator. —

P. Niemoiewski

N.M. Królu. W téy Sprawie potrzeba Nam Delatora, na któreby go to crimen et paena talionis padła, bo tak Prawo uczy gdyż ne-mo tenetur procedere, sine rectore et Delatore

a

a WK.M. nie możesz bydź Aktorem sprawy swey.

Instygator powiedział mu na to:

N.M.K. Choćby był wedle Prawa pospolitego Domawiał się Delatora, tempore suo et ordine, tedyby go według prawa pospolitego mieć nie mógł gdyż to iest nie privata injuriia WKM. ale R.P. a tym więcey go iuż z prawa pospolitego mieć nie może, gdyż niewczas wnosi tę exceptcyą, bo pierwey mowiąc contra Iudicem, mowił zaraz contra actorem, a on opuściwszy sobie tę excepcyą, bo pierwey mowiąc mowić, a kto na pozew odpowiada przyznawa actorem et Iudicem, gdyż tedy sobie tę excepcyą upuścił, nie może iey sobie drugi raz wnosić, prosze aby WK.M. kazał mu ulterius procedere.

Xdz. Podkanclerzy Baranowski

Uczy Prawo Pospolite, iż przeciw każdemu takiemu powinniśmy wszyscy powstać jako na przeciw Nieprzyiacielowi, który iest violatorem pacis Reip.

Woda Poznański

Iuż się zgadzaią wszyscy, że Delatora nie potrzeba, Ja milczeć muszę.

P. Niemoiewski

P. Bóg wszystko widzi, i do niego ucieczka, ten niechay nas sądzi—

Rex

Procedat ulterius, i wstał z rady.

Dilu

Die 30. Januarii.

Kiedy J.K.M. zasiadł z radą, posłał Se=
kretarza X.a Leszczyńskiego do P.P. Posłów
Ziemskich, żeby przyszli do Rady, a przysłu=
chali się dowodów na P. Krzysztofa Zborow=
skiego, pozwanego od Instygatora za K.J.M. które
będzie czynił, a gdy przyszli P.P. Posłowie do
Rady P. Przemyski Starosta Komyrski uczynił
rzecz do nich do K.J.M. w te słowa:

N.M.K.P.N. Rozumieią P.P. Posłowie, że nie=
darmo W.K.M.P.N.M.ny po P.P. Posły posłać ra=
czył, ieno dla tego aby przysłuchawszy produce=
rent gravitatem negotii, maiąli tu miejsce
albo nie, o to non contendunt, a że wola W.
K.M. P.N.M.go do tego przystąpiła, żeby tu
przyszli, co się z przywileiu przykazuie, wedle
którego proszą żeby się W.K.M. zachować raczył,
a tym obrażać nie raczył, że te Przywileia i wolno=
ści swe często wspominaią, żeby W.K.M. wcale
zachować raczył, boć to nie nowinna P.P. Po=
słom Ziemskim, upominać Króle P.P. swe, o
wolności i Przywileie swoie, aby im były wcale
zachowane, iakoż i nie wątpią że W.K.M. ten
nasz kleynot zacny i naydroższy, nieraz
krwią oblany, tak Nam wcale zachować
będziesz raczył, iako od onych zacnych Kró=
lów Polskich Przodków W.K.M. były do tego
czasu swiątobliwie chowane, Acz się przysłu=
chali w tey sprawie Strony Delatora, którego
nie widzieli bydź ukazanego, tedy obawiaiąc się
in posterum aby to nie szło in sequelam, kiedy=
by Boże uchoway, niesłusznie o taki crimen
pozwano, i przez Delatora sądzić miano,

rozu

rozumieią to PP. Posłowie, iż potrzeba Delatora, bo ieżliby wolno było na kogo puścić się z listem i Delatora nie okazać, nie byłaby w Polszcze większa niewola, i więcyiby Ich mógł wyniszczyć, aniżeli naywiększym Nieprzyjacielem Koronnym, zezliby to tak szło per infinitum. iakoż proszą PP. Posłowie, żebyś WKM dał im czasu niecokolwiek, rozmówić z PP Radami ante prolationem sententiae Definitivae in hac causa. —

Na tę mowę JKM zawołał do siebie Kanclerza, Podkanclerzego i Marszałka koronnego, z nimi się rozmowiwszy P. Kanclerz powiedział PP Posłom tak:

JKMPNMwy, iako dobrotliwy nie obraża się tym że WM. JKM upominacie o zachowaniu wcale wolności i swobod naszych i pewna iuż iż nic nie czyni nad prawo pospolite i owszem o to WM wezwał do tey Sprawy, abyście WM byli testes ubique, co się JKM dzieie, rozumieiąc to że też WM: nie będziecie sobie tego przywłaszczać co W.M.M. nie należy —

Instygator potym iął czytać pozew: Tibi nobili Christophoro Zborowski de persona tua &c ad Instantiam Instigatoris Mttis Regiae Nrae citaris propterea, quia tu postposito fidelis Subditi officio, machinatus es in vitam Nram — To iedna rzecz tego pozwu — Druga rzecz Principi externo tempore belli Nro cum eo habiti operam tuam addixisti, Contra Patriam servire — Trzecia rzecz pozwu Mttem Regiam Nostram verbis inho-

nestis

nestis lesisti, citaris itaque ad decernendum contra poenas Proditoribus Patriae dignas, et pro hujusmodi Criminibus promeritis tibi innegari —

Przeczytawszy pozew Instygator, contenta wszystkie citationis wywodząc, czytał nayprzód list, który pisał P: Krzysztof Zborowski do Samuela Zborowskiego Brata swego, własną swą ręką — Bo ten list iest gruntem istotnym wszystkich rzeczy pozwanych — Napis na tym Liście na wierzchu JMćPanu Samuelowi Zborowskiemu z Ryman JWMP: Bratu, na dole podpis Uniż: Sługa i póki żyw życzliwy Brat Krzysztof Zborowski — Datt w Krakowie 17 Julii 1583 —

List ten tak się poczyna:

Móy namilszy P: Bracie, widzisz WM: iako i w czym z tym Królem stoiemy i czego się ztamtąd spodziewamy, iuż prawie ni o czym nie trzeba myśléć, ieno o tey Drodze Nizowskiey, To pierwszy punkt — Drugi punkt, Dnia wczorayszego będąc u P: Kanclerza z P: Marszałkiem mówiliśmy z nim nie mało, było też i to: żeby nasze posługi zacne u RP, któreśmy czynili, i utraty nasze nadgrodzono, aby dziesiątą częścią, P: Marszałek niczego niechciał, ieno aby mu annuatim (: to jest na każdy rok:) Doma siedząc 4000 Zp postąpiono, czego niechciano uczynić, iedno zawsze żeby przy Dworze mieszkał z nim, aby banitią zięło, którą i P: Kanclerz zwał niesłuszną; Ja też sam acz to fraszka prosiłem, żeby Król hoc signum libertatis ukazał, a mnie ten jurgielt dał, który miał z Pernian, na to iż mieszkał na Dworze Cesarskim,

co acz

co acz mi przyobiecano, kiedym się posługami Królewskiemi zabawiał &, wczym się nie dał tknąć, bo si nihil in viridi quidem in arido. – Do czego iż mię namowić nie mogli, bo to bydź nie mogło, levitatem illorum et imprudentiam carpendo, serdecznie miał że mię namówić niechciał, aby się stateczności mey nauczyć miał. – P. Gnieźnieński o co prosił otrzymał, i nie zbierawszy smrodu ukazał nam figę. – Widzi Wm. móy naymilszy Bracie, iakoć się mądrze obchodzą, aby oni nas rozerwali, aliści dali Pan Bog, ten fermereus cumerus, może się do czego przygodzić i z tym Królem, si hoc nomine dignus &, zaczym i wrony krakaią, musimy o sobie wiedzieć nie tylko de tota domo nra, ale de tota progenie Nra, kto nasz, albo nie nasz – Tu ne caede malis, sed contra adventus (–) wszyscy których porzucano, iakoby nas i co nas nazywano, kuchnią chudych Pachołków, ichże chlep iedząc, na Ichże się samych wypisuią, a da Bóg, kiedy my zaświecim przy nas przystaną. – O dwie rzeczy pilno WM staray się, iedna w dobrem porozumieniu, tamte Ludzie dobrze wiódł, druga aby się w nich pokwapił co nayrychley Ja ad minora P. Gnieźnieński 2000. dać niechciał, bo (–) ale mu przecie te konie swisnąć umyślił &, onę radę naszą na trawie Zborowskiej uczynioną miéy WM na pieczy. – Ci Nizowcy nasi byli przy tym, kiedym z P. Kanclerzem o tym mówił. – Zwał też P. Krzysztof Króla w tym Liście, Baalem, Batoranem psem Węgierskim, Tyranem, co się w Jego Liście własnym pokazuie, którym Ja tu na końcu tey Sprawy de verbo

ad

ad verbum położył, tem tylko punkta położył, albo napisał, które Instygator czytał. – Potym czytał i drugi List Instygator, który pisał P. Krzysztoph Zborowski do Niżowców, sens Jego ten iest: Prosi Niżowców, żeby z Ich Domem wszystkim, mocno tę przyiaźń trzymali, którą zaczęli z P. Samuelem, obiecuiąc mu to znamienicie nadgradzać, ieżliby z nim na porozumienie zezwolić chcieli i przybywać ostrożnie tam, i w ten czas gdzie, i kiedyby Im znać dali, obiecuiąc Im że się to przygodzi do wielkiey iakieyści rzeczy &c.

Instygator potym mówi:

Owo zgoła N.M. Królu, te obydwa Listy zamykaią w sobie nefaria consilia in Rem P. et in vitam Principis conjuratam conspiratam in insidias contemptum objurgationem & iako z tym Królem stoiemy & żałował się też w tym Liście że Cyffer iakiści z Bratem nie miał, które N.M. Królu suspitionem generant. Przypisuie W.K.M. mendatia promissa Baalem to iest Tyranem W.K.M. Zowie, bo iako Baal żyie cudzą chwałą (: to iest kiedy chwałę przykaże sobie czynić:) tak też Tyran choć nie iest Panem, przecie sobie cudze Państwa przywłaszcza & naywiększą woli nędzę cierpieć niżeli się posługami W.K.M. bawić, konspiracyą czyni, chcąc o swoich wiedzieć in tota progenie & Rex si hoc nomine dignus Satrapa & Zowie W.K.M., na trawie Zborowskiey consilia przysięga, z Niżowcy o porozumienie starać się każe, brat do Brata pisze, co machinabantur o to się znaczy –

Do tego ieszcze N.M. Królu, wziął od W.K.M.

nie

nie małą Summę, pieniędzy 20,000 Czerwonych (Złł: na potrzebę (: quasi Reip:) i zaś do Cesarza przystał, o zdrowiu WKM myślił, a to nic inszego nie było że Jarmarki, targi, tempore interregni o koronę, czynił cifer chciał używać, bo mala consilia tenebras aspiciunt, prosi też aby one consylia, co się na trawie Zborowskiey urodziły, Pamiętam NMKrólu ieno conjuratio, conspiratio, czasu tylko czekali, znaki były tey konspiracyi, bo prosi aby w dobrey przyiazni, i zachowaniu Niżowców odiachali, i z niemi przyiaźń twierdzili. Co domowi Zborowskiemu po Niżowcach, może sniadnie każdy zobaczyć do czego się miało, iedno do seditii Narodów i wnętrzney woyny, ważną Sprawie co zowie, iedną okrutną seditiią, słowa też iego kryminalne obrazaią WKM, alec to nie nowina, bo Dedecus virtuti inimica est. Ukazuią to Instygator veto uczynił ea conditione, aby R.P. zamieszał, explikował żywot Jego nimis honeste, et sine virtute peractum, którey explikacyi był ten sens, naprzód przypominał, iako patrimonium nimis lautum non partum, sed relictum abligurivit et impudenter in alieno ore sepelivit potym iako amicum confederatum, et Regi et Regno cum salvo conductu mille vulneribus affecit, in vincula conjecit, za co dawno (: by był Król August, żyw:) byłby infamis &, potym gdy wziął 20,000 i do Cesarza przyiachał, za które nie tylko żeby miał w czym Oyczyznie posłużyć, ale i owszem kiedy Arcybiskup Lwowski z P: Kretuskim iezdzili ~~do~~ WKM do Cara Maxymiliana w posselstwie dla utwierdzenia pakt z Rzeszą Niemiecką, tedy tam przeszkadzał, i śmiał mówić i powiedać iż swą wolą w poselstwie iechali

Przypom

Przypominał y to Instygator, iako machinabantur in votum Regis Augusti, do tego dowodził ieszcze Instygator, iż przysiągł Moskiewskiemu służyć naprzeciw Oyczyznie, w Ratisbonie przysiągł Posłowi Moskiewskiemu wziąwszy od Niego listy, i po przysiędze tysiąc talerów, wziął zaczym i listy swoie dał Moskiewskiemu, a dowodząc tego okazał rekognicyą Tłumacza Moskiewskiego Wilhelma Teplina, który zeznawa że tak było, to iest brał listy od Moskiewskiego przysiągł mu służyć i tysiąc Talerów wziął, która rekognicya była zapieczętowana i podpisana przez tego Niemca, a to w ten czas kiedy Krol Imć był pod wielkiemy (——).

To swiadczą Lubeczanie Mieszczanie przysięgli, iż wiedzą na którym mieyscu i kiedy mu dano ten tysiąc Talerów, to iest że przysiągł Joanni Basilio Duci Moschovitt servire, eaq. quae per nuntium ejus ei sunt commissa, fideliter p stare et exequi, przyczym był Christophorus Ophanasi kupiec i ten Niemiec Vilhelmus Pieniądze wziął w Lubku przyniósł mu ie Zacharyasz Maklarm —

Toż Ryzanie na rekognicyą przysiągłszy swiadczyli —

Choiński PP Zborowskich Siestrzeniec swiadczył iż P. Krzysztoph miał list od Moskiewskiego, i to świadczył iż będąc przy P. Locrstina w Niemczech słyszał od Posła Moskiewskiego, który mu powiedział iż Zborowski przysiągł służyć Moskiewskiemu, a miasto służby żeby chciał poymać Posła Moskiewskiego, ten Choiński był pozwany do swiadectwa. ——

Toż swiadczył Hrehory Osal na męce o czym P. Marszałek nadworny Litewski Olbrycht

Radziwiłł

Radziwił dobrze wie.

Woła Sieradzki w radzie świadczył iż to słyszał iż Zboromski miał list do Moskiewskiego, i Poseł tenże przyniósł drugi Laskiemu, o którym powiedział sam Laski, że to do mnie pisał Moskiewski, żeby mu służył, obiecuiąc mu siła, alem i listu niechciał wziąść, i Posłowi mało kirem nie dał, potym rozmyśliwszy się wziąłem list N.M. Króla, przy wszystkich, był P. Wolski Star. Krzepicki, w którym były wielkie obietnice, prosząc abym mu służył, iako i Zborowski, ia wiedząc że nie przyst. ten nie tylko na Monarskie na Państwa się targa, ale i na zacne Ludzie, aby podobno uczciwe moie zachowanie pomazał, więc zda mi się dlatego pisał siła mi obiecuiąc, nieżeby mógł uczynić, ale aby Ludzie zrozumiał, z czegom szydził przed wszystkiem publice, i powiedziałem temu Posłowi przy wszystkich, chłopie by mi nie szło do dwór Cesarski, tedybym ci ten List Dał zieść z czym nieznacznym, i nauczyłbym cię Ludzi uczciwych doświadczać, ale tak powiadam, nie noś mi drugi raz takiego, bo pewnie wiesz, co Ja potym przyiechawszy do W.K.M. opowiedziałem, i okazałem W.K.M. oddawszy poddaństwo moie —

Opowiedziałem W.K.M. P.M. tomu też i to, com słyszał od Nieboszczyka Zborowskiego w Warszawie na przeszłym Seymie, iż myślił do zdrowia W.K.M. i przedemną wspominał że W.K.M. miał zabić, czego ia pro mea conscientia rem przysiągłsze et Regno, nie zaniechałem przed W.K.M. powiedzieć i tom przełożył N.M. Królu zwiedz mię z P. Samuelem Zborowskim, będą mu przed W.K.M.

w oczy

w oczy mówił, i kiedym to Nieboszczykowi powiedział, że to Królowi P. swemu powiem, odpowiedział mi Ja się zaprę wszystkiego - Powiedziałem mu na to, że tego nikt nie słyszał, ieno my dwaj, a Bóg sam który wszystko wie i widzi ten mnie to wtobą sądzić będzie - Ryzanie także świadczyli iż P. Krzysztofowi Zborowskiemu dano pindzie 1000 Talerów od Moskiewskiego. ——

Borycki nieboszczyk pisanie zostawił, że go namawiał P. Samuel Zborowski, i drugiego Jego Towarzysza Gostanskiego iadąc do Złoczewa w drodze, aby który z nich Króla zabił, w niepolomicach na Łowiech, albo kiedyby gdzie Król iachał mimo karczmę, gdyż ci przed nim iadą, tak że i ci za nim daleko, mógłby w tok uciec, nagotowawszy sobie drzwi.

Gostanski także świadczył w radzie głosem żywym, że go także namawiał na to P. Samuel, aby Króla zabił, o co się obadwa narażali, P. Porębyńskiego Dworzanina Królaśm. co by im w tym radził, P Porębyński tak im powiedział, nie mów o tym ani myśl, bo będziecie każdy na palu z wrzaw, nie niesie tego wasza uczciwość, co i Porębyński przyznał per cognitionem scriptam - Jan Porębyński mpp

Samuel Laski świadczył kiedy był na Krakowskim Zamku, że ten List widział, który przysłał P. Krzysztoph Zborowski do P. Samuela, i w takie słowa był napisany, iakogo się słyszał od Instygatora czytaiąc.

Samuel Nieboszczyk świadczył, kiedy był na Krakowskim Zamku w więzieniu

w tę

w te słowa feria 4 3tia ante Trinitatem Ao 1584.
mówiąc tak, słusznie mię Pan Bog oddał na to
mieysce, bom siedmiu zabił ręką swą, narze=
kał też i na Bracią, że Traktaty przeciw Krolowi
czynili nie przystoynie, to iest iż Króla chcieli
zabić na Łowach, z namowy Brackiey, powiedział
też i to że Króla w Krakowie z Ciołkiem z gospody
miał zabić, wspominał P. Samuel i te cifry. —

Instygator.

N.M. Krolu, Oto do tego Paskwiliusze piszą także,
które snadz nie tylko na osobę W.K.M. ale i na po=
ślednieyszego człeka nie mogły bydź przystoso=
wane, i ukazał na herb Krski plugawy a
wszeteczny Paszkwiliusz i innych siła, przypomi=
nał Instygator i powiedział. —
N.M. Królu to wszystko ztamtąd pochodzi iako z
fundamentu i studniey, aby W.K.M. in odium
przywiedli do Ludzi a R.P. mieszali, i między
Ludzmy tak Urzędnikom iako i Osobie W.K.M.
nienawiść iednali, gdyżem tedy N.M.K. i listem
własnym ręki iego i Swiadectwy tak pisanemi
Matt W.K.M. obelżył, proszę żebyś W.K.M. winy
nań wskazał iakie zasłużył, hisce suis cri=
minibus wedle prawa Pospolitego &c.

P. Niemoiewski wysłuchawszy tego tak powiedzia
N.M.K. P.N.Mwy Widzę wielkie rzeczy i Pisma siła,
świadectw mało, trudna rzecz aby kto na to sine dele=
beratione mógł odpowiedzieć, a tak uniżenie
proszę W.K.M. abyś to W.K.M. de sua benignitate
Regia, raczył rozkazać P. Instygatorowi żeby
wzdania dał in copiis pozwanego, na co się strona
rozmyśliwszy i obaczywszy tak wielkie rzeczy żeby

się

się lub przyznała, lub odpowiedziała, coby rozumiała proszę dilatyey do trzech dni —

Instygator na to mówił.

Nie może mieć copias tego, boto nie iest wedle prawa pospolitego koronnego, ale na odwłokę wszakże ieżli strona chce odpowiedzieć na to directe, iako powinna wedle Dekretu W.K.M. niech personaliter stanie, a do tego się niechay przyzna albo nie przyzna. —

Niemoiewski powiedział na to:

Nie na zwłokę Panie Instygatorze tego chcę, ale iż eo gravissimo casu et calamitatis plenissimo impossibile ad ea respondere, i niedzieie się to żadnemi diffugiit, coby się ~~tar~~ to namni nam nie przydało, wiem ci żeć tego w Prawie nie masz ~~ab~~ ale de benignitate legum i JKM słuszna by rzecz dać —

Vota Senatorskie.

Arcybiskup Gnieźnieński — wiem Ja NMK że w takiey sprawie i godziny iedney mieszkać benignitatem, iako okazować nie wiem aby się godziło, a czemu! Jest sprawa wielka niesłychana, szkodliwa idzie o zdrowie bespieczność W.K.M. na czym wszystko dobre nasze na czym wszystka szkodliwość R.P. zawisła, iednak iż widzę w Prawie pospolitym naszym koronnym że et civilibus actionibus datur aliqua dilatio de jure etiam et in Judiciis Ordinariis, iako dilatio ad documenta, dilatio vero infirmitatis, dilatio ad Procuratorem, którey i W.K.M. pozwala do iutra radziłbym W.K.M. pozwolić takiey dylacyi do trzech dni, a copias tego wszystkiego na piśmie stronie rozkazać dać abyś raczył. —

Biskup

Biskup Krakowski. N.M.K. radbym to widział żeby W.K.M. w tey sprawie cum maxima benignitate postępował, ale iż takiey Dylacyi nie widzę w prawie pospolitym, bo dilatio pro majori dilatione vera, in infirmitate iest różna i dla tego bywa pozwalana, bo detinet citatum et actionem in ea materia ratione cujus sit dilatio, Tu iuż nic nie baczę, nic takowego iedno się albo przec albo znać tedy też na taką Dylacyą nie umiem radzić.

X. Przemyski X. Baranowski similiter.

Biskup Kiiowski; Biskup Kamieniecki similiter.

Wojewoda Sieradzki — w Prawie pospolitym Ja tylko baczę, że daią dylacią na munimenta, kiedy komu munimentum iakiego nie dostaie, do ukazania i wywodu rzeczy swey, ale iż tu widzę nie potrzeba albo negare, albo cognoscere crimen zgadzam się z Ichmm co przy Prawie stać będą.

Wda Poznański — N.M.K. Dwie przyczyny do tego mię wiodą, dla których radziłbym W.K.M. takiey Dylacyi pozwolić, iedna, że temu Pozwanemu idzie o wielką rzecz, o sławę, i poczciwość — a ieżli że w małych sprawach potocznych bywa Dylacye dawane do dwóch niedziel, do pół roku, do roku, daleko więcey w tak wielkiey sprawie rozumiałbym zezwolić na taką dylacyą, choćby to było się nie powiedziało, tylko dla tego żeby pozwany nie rozumiał bydź się w czym uciśnionym. — Druga przyczyna — nie napisano w tym pozwie, wszystkiego tego co tu nam powiedziano, na ukazanie specifice, iako w pozwach Ziemskich specifikuią, o co pozywaią, o którym gdy się dowiem, sniadnie mogę się obaczyć, iako się mam bronić w tym pozwie, a innych wykładów listu tego nie wspominano, któryby

też

też Strona inaczey pono wykładać mogła tych Swiadectw, ani tych powieści zda mi się i słusznie Strona prosi —

Wda Wileński, Wda Kaliski similiter. —

Wda Kijowski, N.M.K. — I tey dylacyi nieodradzałbym pozwolić, kiedyby sam pozwany stanął, ale iezli nie stanie i dylacya pozwoli się, toż odpowiedzą, co i teraz, acz ci darmo czas płynie iednak się będę zgadzał z Ichmm. co przy prawie stoią. —

Wda Podolski. Niebardzo widzę tak expresse tego w Prawie pospolitym, wszakże iż tak drudzy Ichmm powiadaią, tedy ia przy Prawie pospolitym stawam. —

Wda Płocki Widzę i z prawa naszego pospolitego, taka dylacya nie mogłaby bydź, ieno de benignitate W.K.M. rozumiałbym pozwolić, żeby uyrzawszy strona to wszystko, lepiey i bezpieczniey obrachowała się z sumnieniem swym, także też i dla sumnienia W.K.M. calszego.

Kasztelan Lwowski Praczę N.M.K. że sprawa nie mała zda my się, że ta dylacya concessibilis, gdyż krotka —

Kasztelan Kamieniecki, Kasztelan Płocki similiter. —

Marszałek Opaliński N.M.K. w rzeczach iasnych i swiadectwach tak otworzystych, podobno się nie godzi takich zwłok używać, bo tu On słyszał, co czytano, co mowiono, nasłuchawszy, może zarazem directe respondere. —

X. Referendarz. Daszli W.K.M. dylacyą i copias, oni napiszą na to replikę, na którą też musi bydź druga, i na drugą trzecia, aż to poydzie per infinitum, i nie wiem kiedy ta wyidzie directa responsio. —

Sacra Regia Mttas, prorogat ad crastinum Causam, non tam de Jure, quam benigni=

tate

sustinere. Quoniam si Judex levitate processit contemnendum est, si ex insania, nisi ratione dignissimum, si ab injuria remittendum &c. Item unde integris omnibus hoc ad nostram scientiam referatur, ut ex personis hominum dicta censemus, neutrum praetermitti, an exequi debeat constamus —

Gdy tedy N.M.K. Listem nic dowieść nie może i ci swiadkowie bardzo słabi, przeciwko ktoremu mówili bardzo łacno, ale żebym czasu nie bawił, musi się krotko mówić przeciw temu wszystkiemu, tanquam vir bonae famae P. Krzysztoph Zborowski, wedle Prawa pospolitego, chce evadere omnia contenta citationis, quia nunquam mahinatus est in vitam Regiam, quia nunqm adelixit operam suam Moscho, et quia nunquam laesit Mttem Regiam —

Jednak iezliby N.M. Krolu co takowego, w czymby się W.K.M. niedosyć czyniło, a pokazaćby się to mogło, podobno więcey ex insania dignum condonatione, dignum commiseratione, Pron W.K.M.P.M.Mgo pozwany żebyś W.K.M. evasidę stronie ukazać raczył, —

P. Gnieźnieński potym do K.J.M. i do rady wszystkiey rzekł: Jakom iest załosny z tey sprawy Brata moiego, podobno tak tego dobrze pokazać nie mogę, iako człowiek prosty w rzeczach nie biegły, ale serce moie niektóre dla żałości i dla frasunku wielkiego podobno już uschło, a zwłaszcza patrząc, tego słysząc, to do czego nigdy domowi moiemu nie przychodzi, to, czego za prawdę za nas temi zacnemi

i

i Domu naszego u RP. posługami, nie spodziewałem się tego, aby tak bydź miało, który żal N.M. Królu, nie uskramia się we mnie, ale im daley tym więcey pomnaża, patrząc na to do czego nam przychodzi, którey załości moiey W.K.M. iestem dobrym świadkiem, iakom Ja to opłakiwał, z iakim żalem przyimował, kiedyś mi W.K.M. ten List w Lublinie pokazować raczył, kiedyś mi W.K.M. powiedział, który o to teraz widzę, wyszedł na iasność com go słyszał, aleć cieniem N.M. Królu, ieżli to List Jego, bom słyszał że i Demidecki umiał trafić rękę każdego, a co Ja wiem, ieżli też kto nie zwaśniwszy się i nie życząc nic dobrego domowi naszemu, do tego tedy nie mógł przyść, ale żeby Brat móy miał, to tak dalece myśleć Bog wie N.M. Królu, żeć nie była tak zła natura, ieno taka cuynosć rozumu ale żeby to iniquitate naturae bydź miało, nie day W.K.M.ść do uszu swych świętych tego donosić, bo i wtenczas kiedy Nieboszczykowi Samuelowi Bratu moiemu ten list od P. Krzysztofa przyniesiono, tedy go przeczytawszy cisnął do Sług, i tak powiedział, toć to chłop szalony, z iego łacińskim rozumem, iuż ci i Króla ruszył, Kanclerza i P. Gnieznieńskiego nie zapomniał, wszystkich chce powaśnić sobie, co mu potym, dziwuię się takiey iego fantazyi, być była iaka rzecz taiemna, N.M. Królu w tym Liście, pewnieć by go wszystkim Nam nie pomiatał, wszakże iednak, ieżliby ten List tak dalece miał zachodzić i Bratu ~~meg~~ memu szkodzić, uniżenie proszę i z płaczem W.K.M. P.M. Mgo racz się N.M. K.P.M. Mwy obeyrzec na zacne posługi Domu Naszego u RP., wspomniy W.K.M. oneż gorliwość Domu naszego, która się W.K.M. pokazała, kiedy N.K.M. z sceptra Regni

petebat

petebat, ieżliby N.M.K. i to nie ruszyło, wżdy na
mnie i nalichszego sługę i Radę wierną, racz
N.M.K. wspomnieć, którym dalibóg zawsze z mło-
dości moiey strawił wiek, na posłudze W.K.M. i
R.P. pierwey za zacney pamięci Przodka W.K.M.
Zygmunta Augusta (do Moskwy, w Inflanciech
na Podolu, potym za szczęśliwego panowania
W.K.M. Pana M.Mgo i do Moskwy) żadney po-
trzeby nie omieszkałem nigdy, ieżliby i te posłu-
gi moie u R.P. i W.K.M. uczynione ważne nie
były, iakoż mam tę nadzieię o łasce W.K.M.,
że W.K.M. P.M.Mcy raczysz mieć na do-
brey pamięci, tedy wżdy mam dzieci, Po-
tomstwo swe, proszę N. Króla Pmego Mgo uro-
zenie, żebyś (W.K.M. w tey sprawie z Bratem
moim, tak postąpić raczył, iakoby to Domowi
Naszemu albo wżdy dzieciom moim ubogim
nieszkodziło, boć (dalibog N.M.K. nie z taką po-
dobno wolą był pisan ten List do Brata
moiego (: ieżli to był List Jego:) którego Ja nie
przyznawam, żeby to iego miał bydź, żeby miał
iść z chęci szczerey ale podobno z piiaństwa,
szaleństwa, to iego poszło (: ieżli to od niego wy-
szło, i pewnie ten List nie tak się rozumie
i wykłada, iako go tu przed W.K.M. wykładano,
bo się inaczey rozumie i wykłada, i Contenta
Jego tak W.K.Mci powiadam, to co W.K.M. tak
mowi, iako z tym Królem stoiemy, i miałby
nazwać tym nazwiskiem iako to miano-
wano Baal, Satrapa in hoc nomine di-
gnus &c. i insze nazwiska ieżliby to był List
iego, iakoż i Ja nie rozumiem aby Jego był,

będąc

będąc podobną załością zdięty, załuie tego i z załości mowi, albo by miał mowić, że w takiey łasce Braci swey nie został, w iakiey się Ich zastać spodziewał, iako zasługowani Bracia nasi, albo też nazwiska nie ma W.K.M. mogły się przystosować, ale na ~~tę~~ te Dom nasz o niełaskę przyprawili —

To na te wszystkie cognomina o Niżowieckiey drodze, albo o Niżowce to baczę (: ieżli to iego iest :) tedy tak powiadam N.M.K. acz mi ~~z~~ to z płaczem przychodzi deklarować (: boć nie wiem ieżli to brat moy pisał albo nie :) iednak do iego fantazyi skłaniaiąc się, podobno to Nieboszczykowi Bratu pisano, dla tego że się P. Brat nieboszczyk postrzegał privatorum inimicitias, także iż mu było dano sprawę że W.K.M. począłeś był mieć przeciw Niemu, iakieś zaiątrzone serce ku gniewowi, kto go oto przywodził Pan Bóg to sam wie, Ja iako prostak, acz bym wiedział dowiedzieć się nie mogę —

Co admiscent mendatia praemissa, to wszystko propter non servatam amicitiam erga Nos, którzy mi tego obiecowali to mi przyrzekali, że to miał z siebie cudzą sprawę znieść, a też ut defendat sese a privatis inimicitiis, to podobno, do onych Niżowców pisał (: ieżli pisał, bo ia tego nie przyznawam by pisał :) takbym wyłożył, nie byłem Ci w tey Radzie N.M.K. z Bracią swoią, ale to pewnie wiem, że o tym wszyscy Bracia moi myślili, a nietylko Bracia, ale i wszyscy krwią nam przyłączeni, i tota progenies Nostra iechać do wziętey Ziemi, a nayprzód do Malty, a dla tego że i Bracia moi, i Dom nasz wszystek nie mógł poznać żadney chęci, żadney po W.K.Mci P.N.Mwym choć są znaczne posługi Braci moiey, i onego Domu naszego dobrze sławne, otóż tam iechać, starali się o to Niżowce Lud woienny, z

którem

któremi mogli by byli, i N.K.M.M.wmu i Domowi swemu dobrą sławę zjednać, boć prawdziwie powiadam W.K.M.P.M.M.mu, że tam na tey trawie nic conclusum nie było, około zdrowia W.K.M.P.M.M.wgo, nie tylko o takim wyniesieniu do cudzey ziemi dla niełaski W.K.M.ci, i dla niewdzięczności Oyczyzny i posługi ich, czego wszystkiego nie nasza była przyczyna, iedno elekcya N.M.Pana, otośmy się z łaski miłego Boga nie omylili na tym, bo W.K.M.P.N.M.wy będąc Panem bacznym mądrym et omnibus ornamentis regiis redimitus, raczysz nam feliciter regnare, a Dom nasz za to, nienawiść, niełaskę, et quod magis periculum honoris famae existimationis odnosi – przeciwko tym świadectwom miałbym siła mówić, ale opuszczam bom iuż pokazał, iż z listu nie może się nic dowieść do Brata moiego, i choćby się co ukazało (: czego Ja nie rozumiem :) tedy się tam ma rozumieć, iakom go iak wykładał – wszakże iednak przeciwko tym świadkom refutando eorum depositiones, krotko powiem. Albowiem ex primo inito ten Woytaszek, który N.M.Królowi oddał ten list, tedy był wychowaniec nieboszczyków, dał od niego kilkaset Złł w różnych mianowicie to stosuiąc kosztował ćwiczenie tego Woytaszka Nieboszczyka Brata mego 2,000 Złł., za które nauczywszy się dobrze na Lutni grać wziął iakąś ingratitudinem przeciw Panu swemu Nieboszczykowi Bratu memu (: iakoż ci każdy muzyk, którego da Pan ćwiczyć ma sobie Pana i Dobrodzieja swego za Tyrana, et facile querit

ocasion

ocasionem, et studet declinare aspectum Domini sui:) i nayprzód ten (Woytaszek, iak na Tyrana maligna, uciekł do Mnichów Bernardynów i przysiągł w tę regułę, a mieszkaiąc tam kilka czasów uciekł i przystał do inszego Pana, a ztamtąd go dostał Nieboszczyk, w którego znowu nieco będąc upatrzył sobie przysługi okazyą, ukradł Listy z Szkatuły i przyniósł ie do WKM. iako dobry człowiek, iako zacny Apostata, iest złey Sprawy Delatorem do N Pana K Mwego, a u nas Prawo iest, że Plebeius nobili non potest intentari causam criminalem, co się to dzieie w tey Sprawie, że na to udanie Listów takiego zmierzłego i podłego człeka, sprawy tey popieraią, to iuż tego Swiadectwo wedle prawa koronnego nie ważne. —

Co się dotycze swiadectwa Samuela Łaskiego, wykładać iego ~~wcale~~ wielce urodzenie, podobno iest, każdemu wiadome, niechciałbym być w nim, w urodzeniu Jego in Societate, lecz Jego swiadectwo Bratu memu szkodzić nie może, bo ukazuie WKM. List Jego Samuela Łaskiego, w którym Liście pisze do Nieboszczyka Brata, sprawuiąc mu się, i przysięgaiąc, że nie odniósł nic do Króla Miłłgo, tylko będąc ad actus prozbami P. Kanclerzowemi, powiedział o tym Liście opisanym, to iest kiedybym co takowego Królowi Miłłmu powiedział, pewnie by mię Król Miłłwy przy sobie zostawił, dałby mi co, ale oto ztamtąd iadę prosto do cudzey Ziemi niezabawiono mię, niedano mi nic, to znowem nie powiedział nic takiego czymbym się przysłużyć miał, atóż więceyem znał dobrodzieystwa (: tak pisze:) od nieboszczyka

ka Samuela, a niżelim się od kogo spodziewał. —

Toż N.M. Królu pisze tenże Samuel Łaski, do P. Staszewskiego Starosty Wyszogrodzkiego, oznaymuiąc iako szwagrowi swemu, iż nic takowego nie doniósł do Krola Miłłgo, coby miało szkodzić Pu Samuelowi, iakoż ten list pod przysięgą czytano, gdyż tedy N.M. Krolu, tak z Listu tego, który się W.K.M. deklarował, tak też i z tych świadectw tych świadków nic się pokazać nie może coby ta dalece P. Krzysztopha Zborowskiego Brata mego winnym miało uczynić. Z tych trzech rzeczy nam w pozwie włożonych, iakom tu iuż pokazał dostatecznie iustifikuię Brata moiego, iednak ieżliby co ieszcze zostało, w czymby Brat móy miał zostać winien, uniżenie W.K.M. P. M.Mgo proszę z płaczem dla Boga, żebyś W.K.M. P. M.Mwy, to głupstwo Brata moiego darować raczył, a łaskawie to iemu i nam wszystkim odpuścić raczył, tak coby to na potym Domowi naszemu nie szkodziło, mam ci Ja tę nadzieię pewną, o łasce W.K.M. P. M.Mgo, że W.K.M. z łaski swey i dobrotliwości Pańskiey, będziesz raczył ieżeli nie dla mnie ubogiego sługi swego, i niemey rady, W.K.M. P. M.Mgo tedy wżdy dla dzieci moich to uczynić, którzy będą zawsze nayniższemi podnóżkami W.K.M. P. M.Mgo, tak też i dla tych, co się dotykaią krwi domu naszego, których tu w tym zacnym kole iest dosyć —

Co się dotycze N.M. Królu Boryskiego i Gosławskiego, którzy świadczyli, żeby ie miał Brat móy Nieboszczyk uiednać na zdrowie W.K.Mci P. M.Mgo, ztąd się to pokazać może iż to coś daleko od tego, bo N.M. Królu potrzebaliby ta

Nieboszczyk

nieboszczykowi Bratu memu sług dostawać od P.a Cichowskiego, gdyż ich sam Nieboszczyk miał tak wiele, że czasem musiała ich połowica zostawać na mieyscu, kiedy gdzie iechał. Druga przyczyna, iako mi Słudzy Nieboszczykowscy daią sprawę, (: bom się o tym pytał pilno:) iż nieboszczyk Brat móy sług tych nie znał, to iest Borywskiego i Gosławskiego, owszem strzegł się Ich, bo Ci iakąś przewagę subtelną Panu kawkę zabili, a gdyż Ich nie znał N.M. Królu, iakoby to On na sobie miał przewieść, żeby się im rzeczy tak taiemnych zwierzać mógł, est ante omnia impossibile, bo ktoby o tem myślił, pewnie by to taiemnie musiał sprawować, i nie z takiemi aby Ich nie znał, ale z temi z któremiby był familiarissimus — Do tego ieszcze ten Gosławski kiedy by go o to pytał, co móy Frykacz, ieżli kiedy przed Królem Miłnym, albo przed kim wspominał, o P.u Samuelu, tedy się przed Nim zaprzał, że niewspomniał, o czym List Jego W.K.Mci ukazuię, i czytam go, w ktorym to było niewspomniałem nic bobym łgał iak pies — Data Ceduły Gosławskiego, co do P.a Piotra Frykacza w Krakowie 18 Maja &c. —

O Traktaty z Moskiewskim N.M. Królu, szczerze to powiem W.K.M. P.M. M.mu, iż mu ani przysięgał, ani brał tego tysiąca Złł., boć N.M. Królu, kiedy i kto ma Moskiewskiemu służyć takie się tam zasłonki znayduią, i zachowuią, Ci o tym dobrze wiedzą, ktorzy tam sługiwali, a niedaleko i Jam się temu zdawna przypatrował dobrze, pierwey z nim imieniem Kniazia W.o stanowią, Kontrakt uczynią, iakich Ludzi, z iaką bronią, i iak wiele ~~maią dawać~~, zkąd i dokąd ma ie prowadzić, iak Im wiele maią dawać, i iako długo maią służyć, to uczyniwszy postanowiwszy, personaliter sam z Wielkim Kniaziem, dopiero to przysięgą spełnić, potym pi=

niądze

niądze daią; ale Brat moy N.M.Królu, ani tam sam był, ani tak stanowił, takich Stalunków, zkądby Ludzie wywieść miał, z Niemiec nie może, w Polszcze o tym nie słychać było, dla tego i nie przysięgał, tedy pewnie i pinięzy nie brał—

O tamte świadectwa Inflanckie N.M.Królu dobrzem się Ja tego napatrzył, i tamten naród nigdy nie może bydź nalezion, w powieści swey statecznej, tam zawsze naywiększe zdrady, z tamtąd fałsze, krzywoprzysięstwa do Nas przyszły, na to ten naród z przyrodzenia w sobie bawić się tym, co się nigdy znaleść nie może, nie wszystkim mówię, bo iest siła dobrych, ale Boże uchoway, by tamte Swiadectwa tak lekkiego Narodu, Człowiekowi zacnie urodzonemu, miało co szkodzić—

O Paszkwiliusze N.M.Królu, toć prawdziwie powiadam, iż żaden z Braci moiey o tym nie wie, ani ich pisali, i owszem kiedy Ich Nam przyniesiono tedyśmy ich i czytać nie chcieli i owszem zdrapaliśmy ie. Gdzie tedy N.M.Królu, ani z Listu tego nic się pokazać nie może, aby iasnego było przeciw Bratu memu, żeby on miał myśleć przeciwko W.K.M.P.M.Mciow, ani też Swiadectwa ściągać się nań mogą; a nawstatek i zostać się nie mogą, dla tych przyczyn, którem iuż W.K.M. powiedział, proszę uniżenie W.K.M. P.M.Mgo, żebyś W.K.M. stoiąc przy Prawie naszym koronnym, które uczy że Viro bonae famae proprior ad evadendum, iemu Dekretem swym Pańskim evasią tę skazać raczył.—

Instygator tak bronił tey ewazyi.

N.M.Królu, ta Ewazya P. Krzysztopha Zborowskiego doyść nie może, bo ten list in parte przyznawam, gdy go tak opisuię, List ten okazani

i

i obiaśnienie chęci między dwiema, takbym Ja rozumiał, kiedyby in tertium ta chęć ten umysł non derivaretur, ale iż to wyszło fides dwiema in tertium bo było i konjuracye i konspiracye consilia continuatum Consilium, z tym Królem iako stoiemy, si hoc nomine dignus, continuatio Consilii fidei in tertium osobę W.K.M. /: daley w tym liście pisze (dolosum cantum. mendatia promissa Baal.) wyszło consilium in tertium /: bo tak mówi:/ postępować z nim iako z nieprzyiacielem, (do tego ręką Jego własną, izali iego dowodem, iako tę kognicią, iakoby cyrograf dał na się, o to tylo tego nie dostaie, że nie ztamtąd acta autenthica, i nie zeznał iakoby się zapisał, bo animus ex verbis declaratur, fides ex conspirationibus et obtestationibus, voluntas ex cognitionibus Baal, si hoc nomine dignus, veritas voluntatis z ręki Jego własney i pieczęci

Jest tedy ten List pewnym dowodem, przec Jego nie może, bo i ręka przyznawa, brackie nań są pewne dowody, i pewnieysze, niż te iego które On wnosi, a przeto się odprzysiądz nie może, iedno W.K.M. masz wskazać konwikcią, Swiadkom tym którzy nam Swiadczyli, ieżliby nie byli iurati, ale którzy są jurati, tym convincere nie potrzeba okaże W.K.M. konstytucya Ao 1565 Piotrowską, albo Aktorom dowód, albo Citato dowód nakazać to jest która strona pewnieysze dowody za sobą będzie miała, Ja mam pewnieysze daleko N.M. Królu bo i Swiadków tak wiele przysięgłych, którzy to widzieli, drudzy z ust słyszeli, rękę Jego własną przyznawaią, co ma bydź pewnieyszego, iako to com iuż powiedział, i z Listu nie może bydź interpres, bo wyszły consilia acta facta

iuż

iuż go na inszą rzecz rozumieć nie może —
Woytaszka co go wspomniał JP. Gnieźnieński, o tym
nic nie mówię, anim go ia wspomniał, nie miano go
też wspominać, a iż extra propositionem meam przy-
wieziono go w rzeczy, tedy Ja na to nic nie mówię, bo mi nie
potrzebien do tego aktu dowodzenia, ani im też chcę dowo-
dzić — List Jego fundamentem wszystkiego, do tego ie-
szcze znać że ten nie o dobrym RPlitey myślił,
gdy tak pisze Polonia turbatur, Lithvania nobis ag-
tatur turbis, tych słów choćby ie chciał naysubtel-
niey wywodzić, wywieść nie może, iedno że myśli li
de exitu R. P. i zdrowiu WKM. co wspomniano, żeby
się tego Gosławski miał zaprzeć przed P. Frykaczem,
nie tylko przed Frykaczem iako przed Bannitem, i
List ten Jego żadney ważności w sobie mieć nie może
iako Bannitów, iako hostis Patriae (: bo każdy Ba-
nit iest hostis Patriae :) gdy jura communia Re-
gni opprimit, recenti sua rebellione, ale oto i te-
raz przed Majestatem WKM. zeznawam rekogni-
cyą tą, i ustnie i personaliter uczynioną, iż tak
było a nie inaczey, że Nieboszczyk Samuel nay-
mował żeby byli gdzie WKM w Karczmie zabili
i ten Barycki zeznał by był, ale iż ten zabity,
oto na mieyscu iego iest P. Poradyński Dwo-
rzanin WKM, któremu się pierwey był zwie-
rzył wszystkiego, ten P. Barycki radził się
P. Poradyńskiego, coby miał z tym czynić, gdy
mu powiedział P. Poradyński Ey słuchay ieno,
idzie o ciebie samego, o poczciwość y o gardło
twoie strzeż byś nie był na palu, ani myśl o
tym, ani wspominay, radzę żebyś temu dał po-
kóy: co wszystko P. Poradyński Dworzanin WKM.
zeznawał i ustnie zezna, nie tylo rekognicyą

swą

swą, potrzebali tego będzie, iż tak było a nie inaczey, iakoż było czytane Zeznanie P.a Poradyńskiego, że mu się tego zwierzył Barycki i Gosławski iż nieboszczyk P: Samuel naiął Ich był, żeby z nim byli kiedy Króla zabili, a zwłaszcza w Niebolomicach na Łowach albo kiedy z karczmy, gdyby kiedy Krol JM. iechał mimo karczmę; A też ci co przed Królem iadą daleko będą od Króla, a za Królem także daleko, i tak wtenczas z ruśnice ugodzić by weń, a sam żeby mieli w boku na drugiey stronie wyiazd i radzili się o to coby mieli czynić z tym, Jasne były tedy Ich consilia mala exitiosa R.P. y W.K.M. —

Co przywodzi statut de viro bonae famae, że iest proprior ad evadendum, i chce się udać pro viro bonae famae P: Krzysztoph Zborowski, tedy N.M: Królu ten Statut nie może mu służyć, i wedle iego nie może się udać pro viro bonae famae, bo go powołał (: opuszczone :) powołał go Samuel Brat Jego własny, do tego ieszcze sześć banicyi ukazuie, a iż sześćkroć a nie raz bannitem, tedy mu iuż wedle Prawa Pospolitego, żadne beneficia Juris iść nie mogą, a nie tylko to ale i omnia Juris iść nie mogą, odepchnął od siebie P: Zborowski, dla czego iako Branit, nawet i locus standi contio vertendi et defendendi Causam nie miałby mieć, ale żeś to W.K.M: z łaski swéy Krśkiey pozwolić mu tego raczył, żeby to wszyscy Ludzie na potym wiedzieli że W.K.M. omnia quam medianter agit iako P: Chrześciański, a iuż teraz N.M. Królu kiedy się takie rzeczy iasne nayduią, dowody pewne swiadectwa prawie oczewiste, a on tego niczym inszym nie refutuie, iedno zmyśleniem, a iednak niektóre rzeczy przyznawa, to iuż mu-

tuum

tuum beneficium, et hujus legis iść nie ma, gdyż iuż iest noratus —

Na to co powiedział iż nieboszczyk Samuel, nie znałby teraz tego, ale wtenczas zeznawać musiał, co chciano i iako chciano, które swiadectwo ieżliby kto chciał, aby było ważne, zatrzymać się z nim było do Seymu — N. M. Królu zeznawał Nieboszczyk P. Samuel, przed Urzędem Krakowskim przysięgłym, który iest godzien wiary, i na to postanowiony Urząd każdy, i na to przysięga aby to zeznawał i do xiąg przyimował, co iest rzecz własna, iakoż rozumiem temu, że ten Urząd inaczey nie uczynił, a iż officium iest incorruptibile, i Urząd Urzędowi wierzać ma, nie może nic mówić przeciwko tamtemu pozwalam u nieboszczyka Pa Samuela — Bo ieżliby tak Urzędy wszystkie miały bydź nieuszanowane, ich Rekognicye nieważne, któreby wszystkie musiały zginąć, i fides publica tolleretur, iużby Jey nie było przez którey żadna rzecz pospolita nie może bydź ważna —

Na to co powiada okować go było do Seymu, N. M. Królu nie mógł bydź chowan do Seymu propter certas Causas, a mianowicie też de periculis, sive de cunctatione executio seditio do któreyby się zaniosło, do tego ieszcze banitus, profugus, hostis Patriae contra decreta totius Re Pp. Antecessora W. K. M. lekce sobie wszystko ważąc, versabatur in Regno, dlaczego in periculum et discrimen pewnieby i W. K. M. przyść musiał, i dla tego aby te consilia nie wzieli suum Effectum, potrzeba było, zaraz tę exekucyą uczynić, łacno to iako hosti Patriae, o czym podobno ten komu to będzie należało do W. K. M. Do-

Stateczna

Stateczną Sprawę także i Ichmm PP. Senatorom (: będzieli tego potrzeba:) donieść: —

P. Jan Zamoyski Kanclerz i Hetman Krakowski Starosta Krakowski do KJmci i do Rady wszystkiey (: bo i Posłowie byli:) uczynił rzecz w ten sens wstawszy z mieysca swego —

N. M. Królu iż mię dotknęło w tey Sprawie, chociam tu podobno nie miał co czynić, także Instygator na to odpowiadaiąc WKM. tknął mię, abym dał Sprawę o sobie strony urzędu moiego Starostwa Krakowskiego — Tedy iednak króciusienko dam Sprawę N. K. M. P. M. M. także Ichmm PP. Senatorom wszystkim o sobie z strony urzędu moiego, co się dzieie w tey Sprawie, a tak prawdziwie iako mnie z mieysca moiego przystoi — Słyszę NMK y MM PP Senatorowie, iż tak wiele iest niebacznych, iako to i tu przed Mtem WKMci, których tu wspomniano niedawno, że mi maią za złe iżem Banita poymał w domu Szlacheckim, i nad nim exekucyą uczynił, a niechował go do Seymu a nietylko niektórzy są co mi maią za złe, ale się temu drudzy dziwuią, żem to tak prętko uczynił, rozumieiąc żebym nie według Prawa Pospolitego miał to uczynić, czegom się zawsze WKM sprawić gotów, by mi dano idziś o to pozew, ia tu się sprawować będę, byle iedno według prawa, któremum podległ, w którym siedzę, iako i każdy Szlachcic Polski wolny, a nie tak iako chłopem chcieli się ze mną obchodzić, o czym słyszę myślą, ale tego nie dokażą, bo iest Szlachcic wolny osiadły, prawo mię pospolite szczyci, iako i drugiego i zacne dali Bóg są moie zasługi in R.P. zawsze służę na to gotowem

gardło

gardło dać, iż o to prawem sprawuie się każdemu wedle prawa też winien będę —

Co się tedy dotycze tey sprawy, około Samuela Zborowskiego N.M. Królu iak skoro W.K.M. fortunnie raczył wiechać, na tę stolicę Państwa tego, pokazowałem to wszelakim sposobem, domowi temu, żem mu chciał bydź Przyłłem, i każdemu z nich chciałem służyć, tak iako w rzeczy mey własney Ciebie Pana moiego świadkiem, mam na to, iakiem ia repulsy, iakie amenikowania odnosił od Ciebie P. mego, kiedym rzeczom Ich często dogadzaiąc, molestował Ciebie P. mego, byłem u ciebie takim importunem in petendo za nimi, żem czasem i od własnych ust moich choć tego była mi potrzeba własna odeymował, aut petitionibus dogadzałem, coby się specyfikować mogło, i znać li w domu Jego podobno pewnie, a mianowicie Samuelowi Nieboszczykowi, taką chęć swoią pokazowałem zawsze, iakom mógł naywiększą pomagaiąc mu do tego aby to z siebie złożył, tak u Ciebie Pana swego częstemi prozbami, iako też i do tey strony ukrzywdzoney, starowałem się, abym ią mogł ubłagać i uskromić, a mianowicie z JchMMPP. z Tęczyna, iakom o tym często mawiał, iakom się w nich o to starał, aby tamtę stronę JeyMP. Wapowską ukrzywdzoną, do tego iakoby się dała ubłagać łatwiey, także do JchMMPP u P. Swiadkiem mi tego są JMP i inni iakom się o to starał, na ostatek i samego często upominałem, aby się o to tak pilnie starał, iakoby stronę uskromić mogli, a w takowym staraniu odniosłem i to, i owo, i łaskawe obietnice o przyczynę do strony przeiednania, a czasem też i

sm

przykrości nieiakie od Ciebie Pana swego, iako
i od inszych, od samego też na one moie
upominanie, które z życzliwości pochodziło, wziąw=
szy iakąś nieczułość, począłem bydź w tey spra=
wie słabszym, gdyż on sam kto cui interest
maxime, tak dalece iakom go do tego wiodł
i upominał, starać się zaniedbywał, przecie
iednak tą Jego niedbałością na upominanie
moie, nie takem się obrażał, abym mu w tym
do końca pomagać nie miał — Bo choć się
czasem i pod bokiem WKMci przesuszał, i Jch
MMPP: Marszałkowie przy WKM: na ten=
czas nie byli, tedy ta laska, ta Jurysdykcya
Zwierzchności przy mnie zostawała, przeciem
na to przez Szpary patrzał, poki to nie o=
brażało sumnienia moiego, a co ieszcze wię=
ksza życzyłem mu tego, aby był w Moskwie,
co takowego uczynił, czymby był RP i W:
KM: uskromił, i chociażeś był WKM.
ten Urząd wojenny i Zwierzchność władzy
nad woyski, na mnie włożyć raczył, a
on pod bokiem WKM. bywał, o czym Ja
wiedziałem, i mogłem to dawno uczynić,
ale nie skwapiałem się, i owszem iakom
wyżey powiedział, życzyłem mu, aby sobie
co takiego był uczynił w Ziemi Nieprzytt=
skiey, czymby RP. i WKM ubłagał, i kie=
dy się chciał z inszemi pomieszać tedy
chocia mu broniłem tego, iakoż słusznie,
iednak okazowałem mu insze zamki i
insze mieysca gdzieby był mógł co tako=
wego uczynić, nie zayrzałem mu tego, nie
skwapiłem się nań, i owszem mu zawsze dro=
gi, iakoby to z siebie mógł znieść, co stronę

ukrn

ukrzywdzoną bolało, co wszystką R.P. co Mtat W.
K.M.P.M.M.go obrażało. — Potym zaś kiedy WKM
na mnie sługę swego, włożyć raczył Sttwo
Krakowskie, za moie one chęci, i życzliwości
poiechał z Moskwy iechał zaraz do Krakowa, le=
kcę mię sobie uważywszy, Mnie i Urzędowi memu
na despekt, ku obrażeniu Sumnienia moiego
w Krakowie mieszkał długo dosyć, i chocia to Su=
mnienie moie i urząd moy obrażało, iednak cier=
piałem skromnie i nie byłem w tym tak płochy,
abym się miał na co skwapiać i nie uważywszy
do tego kogo mądrego był potym na Seymie N.
M. Z. pod bokiem, kiedy WKM przyiechał do Bko=
wa do Warszawy na Seym, tamem go prosił ustnie
i przyiacielskom napominał, aby mi nie czy=
nił tego despektu, obrazy na Sumnienie moie
nie kładł, żeby w Sttwie moiem i w Jurysdykcyi
moiey nie mieszkał i nie bawił się, a mianowicie
żeby w Krakowie nie mieszkał. Raczyłeś W.
K.M. potym iechać po Seymie do Krakowa,
Ja też na tamten Urząd wiechałem był, a
on na moie upominanie przyiacielskie nic
niedbaiąc, prożby moie lekce poważywszy, ie=
chał do Krakowa, tam mieszkał póki chciał
w Krakowie, także i w Warszawie będąc prosi=
łem o to P. Gnieźnieńskiego, aby go otoż napo=
minał, aby w Jurysdykcyi moiey nie bywał,
obiecał mi to P. Gnieźnieński, mówiłem także
P. Marszałkowi Zborowskiemu prosząc go otoż,
aby Brata swego upominał, aby w Jurysz=
dykcyi moiey i Sttwie moiem nie bywał i
nie mieszkał, P. Marszałek prosił mię, i
sam abym Bratu Jego w tym tak dalece
molestus nie był, a mnie iż szło o Urząd
mój, o sumnienie moie, o przysięgę moie,

prosił

prosiłem aby w tym obrazy sumnienia memu
nie czynił, Przyiechali potym Posłowie Tatarscy
woynę wypowiadaiąc, rozkazałeś mi WKM. z Krako=
wa daléy się z Ludzmi pomknąć pod Nieprzyia=
ciela, iechałem na rozkazanie WKM. z Krakowa
na Podole do Ludzi z swoią trochą, com mógł mieć
zostawiwszy się na to dobrze, pogonił mię w dro=
dze P. Marszałek Zborowski, i wzywał mię o nie=
które rzeczy swe, i tam się ze mną odprawiw=
szy, między inszemi rzeczami powiedział mi
to pewnie i obiecał iż Brat Jego P. Samuel
iuż nigdy w Urzędzie i w Juryzdykcyi moiey nie
będzie, nie tylko mieszkał ale i bywał, dzięko=
wałem mu za to i obiecywałem mu pomagać
do tego, iakoby to z siebie mógł zrucić. Przy=
iechałem potym do Lwowa iadąc do Ludzi,
alić on we Lwowie, i zastałem go tam, czymem
się obraził, iednak posłałem Kazimirskiego słu=
gę swego do niego, aby mi tego statecznie dodzie=
rżał, Co mi Jan obiecał P. Marszałek Brat Je=
go, choć ci iuż nie moie Sttwo było, iednak
i P. Sta Lwowski słał do niego prosząc, aby
się także w Jego Juryzdykcyi nie bawił, respons
dał ten, nie przez sługę moiego Kazimierskiego,
proszę WM. aby to P. Hetmana nie obrażało,
zdzierżę to WM. co P. Marszałek za mię obie=
cał, i do dnia ztąd wyiadę, choć ci tu nie JMci
Juryzdykcya, iednak iż tu on iest, jako He=
tman, nie będę się tu długo bawił, byłem temu
rad, i spodziewałem się iż mi tego zawsze miał
zyścić, daley ci się stało, kiedym wedle po=
winności moiey iechał do Krakowa z Rusi dla
sądzenia Roków, miał szpiegi nademną, mie=
szał się nademną ustawicznie, Ja w Sendomirzu,
a on w Zawiszoście, Ja do Opatowa a on nade=
mną niedaleko, ia daley do Krakowa ~~daley~~
w drogę a on tuż nademną ustawicznie, albo

On

on milę, albo wpół milę odemnie nocleg miał, nao=
statek ia do Proszowic a on nademną do Piekar
imienia Pani Włodkowéy, cozem iuż miał czynić N.M.
Krolu, iż nietylko onego mi nie zyścił, co mi Brat
Jego zań przyobiecał, ale i owszem ku żelżywości
moiey, nastąpił mi na przysięgę moią, na wiarę
Urzędu moiego, nie mogłem i niezgodziło mi się
wedle Prawa Pospolitego, pro fide mea erga Pa=
triam, pro conscientia mea, sumnienie zaś ktorę
szanuię nad wszystkie na świecie rzeczy, ukazowa=
ło mi to, żem przeciw przysiędze moiey tego dopuścił,
uczyniłem to suadentibus Legibus Regni, poimał
Urząd móy Banita Zbiega, a takiego, który uczyn=
kiem onym na banicyą był zasłużył, ale i gardło
albo więc infamiią, dałem go do więzienia Szla=
checkiego, ziachała się nie mała kupa Ludzi,
prawda prosili mię o to, i dałbym się był użyć, zatrzy=
małbym się z tą exekucyą, ale iż Powinni Jego,
miasto ubłagania, żebym to puścił mimo się,
przeciw Prawu Pospolitemu, przeciw Dekretowi
wszystkiey R.P. ku żelżywości moiey, ku obraże=
niu Sumnienia moiego, iż tak często mieszkiwał
w Juryzdykcyi moiey, będąc odemnie częstokroć
przestrzegan, przez zacne ludzie i przez Bracią Jego,
to fukali, to łaiali, to dziwnemi rzeczami i szko=
dliwemi wszystkiey R.P. grozili, nullus fuit qui
pcaretur, uczyniłem, Co też W.K.M. P.M. Muy (:nie=
raz ale kilkakroć, kiedym posłał do ciebie Pa=
na mego po informacyą, cobym miał z nim czy=
nić:) rozkazać raczył, (:co z żalem mowić:) uczy=
niłem exekucyą pewną, prawną, nad Nim, a
tak prawną że to okaże kiedy tego będzie trzeba
(: będzieli tego potrzeba okazywać :) iżem naymniey
do Prawa Pospolitego nieodstąpił, bo ieżliby pra=

wo

prawo pospolite kiedy koniec wziąść nie
miało, i exekucyi dostać, iakożby był zły
od dobrego różny poczembym znać niecno=
tę od cnoty: tam będąc w Więzieniu NMKrolu,
właśnie dobrowolnie usty swemi zeznać przed
Urzędem moim przysięgłym, co to teraz wspo=
mniano, godzien dobrze Urząd moy wia=
ry, a nietylko moy, ale i każdy, który na
to wysadzony jest, a przysięgę czyni na
urząd swoy, ieżeli im idzie o to, iż tego
nie każdy widzi co zeznawał, nie mają
bez czego tesknić, każe Ja do Akt wnieść,
iednoż nie wiem będzieli im smaczno, żem
go do Seymu niechował (: iako powiedam :)
były pericula niemałe R.P. dlaczegom go
niechował, a periculis tempestivi occur=
rendum, i okażę to pewnie zawsze, iż
to prawnie uczyniłem, non temere,
non privato quodam rancore, ale con=
scientia, ale prawem pospolitym, ale
za rozkazaniem Ciebie P. Mego wzru=
szony będąc, czego się Ja sprawić, go=
tow zawsze iestem, i będę wedle Pra=
wa, a nietak iako oni chcą zemną iak
z Chłopem postępować, prawa się po=
spolitego trzymać chcę, i onym bronić
będę, nieczym inszym, a ukażę to, że ten

co

co rozumie, y żem przeciw prawu uczy-
nił, sam przeciw Prawu rozumie, i nietak
iak Prawo uczy.—

Potym Instygator zas Replikę począł
dawać Stronie NMKrolu, to co Strona przy-
wodzi, de Crimine læsæ Mtis, iż nietylko
in personam WKM. ma się zaciągać, a tak
deklaruie, ale iżby to albo znać, albo wszy-
scy słyszeli, albo widzieli, tożby to Crimen
læsæ Mtis, ale w Liście powiada Strona, że
żeli iego iest, ktory przyznawa, iż ręką
Jego własną tylko consilia są, ale skutku
niewzięły, te consilia NMKrolu, ia tak
na to Stronie odpowiadam, gdzie są
oczym consilia iakie, tam musi bydź
voluntas, ktora NMKrolu, tak ma
bydź karana, iako i factum ukazuie
WKM. Konstytucyą Seymową Ao 1578. de
injuriosis erga Parentes, ktora prawo
pospolite Polskie expresse nietylko fac-
tum, ale i voluntatem karać pozwa-
la, w ktorey stoi, tak przeto zacho-
wuiąc w mocy Statut ustanowiony,
iż ktobykolwiek, iawnie albo też po-
taiemnie odpowiedzi na zdrowie, albo
też niebespieczeństwa rodzicom swym,
ktoregozkolwiek Stanu czynił, albo chciał

uczynić

uczynić, to tę wolą każe karać Prawo po-
spolite, tedy taki, za słusznym dowodem,
nieinaczey ma bydź sądzon i karan, ie-
dno iakoby gleyt nasz Krolewski zgwałcił,
w tey Konstytucyi iawnie voluntatem
nietylko factum, karać każe, do tego
było wielkie absurdum, żeby też fac-
tum huius consilii czekać i karać
ie dopiero nierychłoby Boże uchoway,
a ktożby oto czynił, pewnie si voluntas
non plecteretur factum plecti non pos-
sit, podobno by to nierychło było, non
solum effectus sed et suspitio mi-
nima fugienda, gdyż tedy voluntas
ukazuie się exhisce consiliis, słu-
sznie ma być poczytana, iako
pro facto, bo ieżeli Bóg i prawo Bo-
że wolą facti bardzo słusznie,
i prawa ludzkie karać mają,
gdyż quod Deus in Divinis, Rep:
in humanis, przywodzę WKM.
prawa pospolite, Statut Alber-
ti Regis Poloniae Petricoviae. Ao
1496. gdzie jaśnie Prawo pospolite,
WKM przyznawa in politicis
zwierzchność naywyższą. Toż
Prawo tam daley uczy, jako vio-

latat

lator Judiciorum iako na osobę WKM. a quo omne bonum Resp. dependet, Toż iaśnie w Statucie Krola Zygmunta 1507. Toż i w drugim Statucie Zygmuntowym Bilgoriae 1520 dostatecznie w tych Statuciech ukazuie, że taki ma bydź karan, iako factum, tak i voluntas, bo in eo laesae Mtis crimine, nisi voluntas (: iakom iuż powiedział :) plecteretur factum plecti possit; Proszę tedy abyś WKM. skazał convincere P. Zborowskiego tym świadkom, którzy tu w radzie przed WKM świadczyli nań, tak personaliter, iako y przez rekognicye. —

Potym Stronie Kazano odeyść, a na tę kontrowersyą wotowali PP. Senatorowie, mali przyiść Pu Zborowskiemu evazya czyli Świadkom, którzy nań świadczyli konwincyą. —

X. Arcybiskup Gnieznieński, tak począł mowić, timor et tremor venerunt super me, wymowiwszy te słowa płakał, zaś przestawszy płakać i oczy utarszy,

(: miał

/: miał w iedney ręce chustkę białą, a
w drugiey zieloną kitaykę, co także
oczy ucierał, w teyże ręce kamienne Ksią=
szki pugillares:/ zaś począł mowić,
Niedarmo NMKrolu powiedziałem
te słowa, timor et tremor venerunt
super me, bo z wielkim żalem
tego używam, że się takie rzeczy
na naród nasz pokazuią, który
zawsze P.P. swoim tak był wier=
ny, iż żadnemu Narodowi, iako
w inszych rzeczach, tak i w tym
porządku nie ustąpił, co się zawsze
pokazowało iasnie, szczerość uprzey=
mość, i wiara ku Panom swym,
tak in bello, iako in pace, tak
in Consilio, iako in Auxilio, teraz
oto coś inszego słyszeć, strach i bo=
iaźń serce przeraża, że snadź tak
przeraża, że i mowić o tym, i słu=
chać tey rzeczy straszno, i bolesno,
rzec, bo o kim mam mowić o Bra=
cie swym, o Narodzie swym, o
Domie zacnym, który zawsze z dru=
giemi równał. O czyie Krzywdę
o Krzywdę P. swego o Krzywdę
Krlską, o Krzywdę RP. wszystkiey,

Od ktorego tu krzywda, od Poddanego od Syna Koronnego od Szlachcica Narodu Polskiego, a co za krzywda, Krzywda sroga, niesłychana, haniebna, sromotna nam wszystkim Polakom o ktorey boię się, i strach mowić, i będąc tak żalem zdięty, mniey będę o niey mowił z mieysca mego, gdyż i Stan moy Kapłanski, mowić mi o tym tak bystrze iakobym rozumiał, i cobym rozumiał nie dopuszcza, iednak z powinności mniey żem to powinien z mieysca mego uczynić, co rozumiem skromnie y krociutko zarazem powiem.—

Status causæ istius o ktorym mam mowić zdami się, że ten iest o ewazyi, mali przyiść P.u Zborowskiemu ewazya, czyli konwikcya ma bydź zkazana, nadco żeby się dobrze ukazowało, pięć tylko punktow ukaże w tey Sprawie ktore zepchnąwszy, łatwie się sama rzecz wedle Prawa pospolitego ukaże, co ma bydź zkazano.—

Pierwszy

Pierwszy punkt Pamiętam że się Strona założyła Statu-tem de viro bonæ famæ, który uczy, że Vir bonæ famæ proprior ad evadendum, Ja bym tak rozumiał, ale że widzę punkt pierwszy, który nie wiem iako zwalić, potrzeba by go solwować, a co takiego wi Statuto, ni Deroga: Konstytucya Seymu Piotrkowskiego Nro 1557 o rzeczach co się poczciwości dotykają, w której konstytucyi i iaśnie się ukazuie, że temu albo dowód, albo odwód ma bydź skazane qui meliora, et certiora testimonia habet, otoż iuż Statutowi temu niepomału wleb, to by ten punkt pierwszy zepchnąć, do tego potrzeba było jeszcze ukazać ieżeli prawdziwie albo nie: a Strona widzę iż do nich nie mówiła, potrzeba by i to zepchnąć.

Wtory punkt, Acz ci i Strona Sama sumaią się tego prosząc ażeby nie Prawem Cesarskim WKM raczył Sądzić tę sprawę, ale Prawem Polskim, powiedaiąc, non habemus Cæsarem nisi Regem, Polskieś nań Prawa WKM. poprzysiągł a nie Cesarskie, to i sam rozumiem, i Strona to mądrze uczyniła, bo in Jure Cæsareo

æque

æque punitur voluntas atque factum.
Do tego ieszcze in Jure Cæsareo, widzę
że takowe crimen jest wielkie, na-
kogoby oto była suspicya, tedy Spra-
wa poczyna się a captivatione w Na-
szym Polskim Prawie, a convictione
się poczyna; Neminem captiva-
bimus nisi Jure victum, otoż
i dla tych dwoch przyczyn mą-
drze oto prosiła, bo pewnie że
P. Niemoiewski prosił oto pilno,
widząc iżby wedle Prawa Cesarskie-
go przegrał bardzo prętko, iednak pa-
trząc na Sprawiedliwość, i przy-
patrzywszy się tak ciasnemu Pra-
wu naszemu, otym bo mowi
Crimen læsæ Mttis nisi in per-
sona Nostra, i Nieboszczyk Krol
August mawiał często otym, nie
rychłobyście mię sądzili, wtenczas
dopiero, kiedyby mi puginał
albo rucznice wbok włożyli,
potrzebaby co dokładniey na-
pisać, to dobrze pamiętam że
tak mawiał, tedy wedle Spra-
wiedliwości, miała bydź volun-
tas karana, tak jako i factum,

gdyż

gdyż i Konstytucya de Injuriosis erga Parentes ten ukazuie, toby i ten punkt trzeba zepchnąć, nierychłoby to było, oto sądzić i karać aż po uczynku. —

Trzeci punkt. Upatruię w tej sprawie, ktoryteż nieladaiako przeszkadza do ewazyi, oto widzę sześć banicyi, a wiem to że z Prawa pospolitego Banita, nulla Juris Beneficia patrocinantur, bo sua rebellione spoliatur omnibus prerogativis Nobilium et Jurium contemnit Juris severitatem, a Prawo też od Niego odeymuie beneficya sua, że ani sam nie może się bronić komu, ani swey krzywdy sobie uczynioney może się upominać u nikogo, a słuszniesz to, bo kto gardzi kim, ma też od Niego bydź wzgardzon, i toć u nas wielka sprawiedliwość w tey mierze, otoż te banicye nie małą się przekażą, bo tego potrzeba, by to inaczey znieść, acz to słyszałem, iż Strona powiedziała na to, że to banicye kapturowe, a kaptury nie są konfirmowane, i nieważneby

bydź

być miały te bannicye, ale też Instygator powiedział na to, że ważne, bo wszystkie kaptury konfirmowane są konstytucyą krakowską A° 1576 na koronacyi WKM PMMo Interregni Acta approbantur, tylko Dobrzyńską skazano i Wiślicką, ale winszych Powieciech ważne są postępki kapturowe, tym tego Strona zepchnąć nie może. Powiedziała też Strona, że te bannicye nie ważne, gdyż się iuż Strony poiednały, i dał dzierżenie, które miasto kwitow okazował, ale słyszałem że coś Instygator powiedział, iż nie kwity ale relacyi Woźnego sześć, co Woźny przyznawał, że iuż viceversa uwiązował, w te dobra te Strony, którym ie był pobrał i oco banit był, ale Strony same nie zeznały, a co wiedzieć jeżeli to tak iest, Strony to miały przyznać a nie Woźny, a naostatek i Strony zeznały, czego Ja tu niesłyszałem ieszcze, bo i tym zeznaniem Stron tych baniaci z siebie nieznioſł, bo-

wiem

wiem tryb prawny drogę utorowaną,
iako kto ma wychodzić z banicyi,
chcieli zaś przyiść do niszych wol=
ności swoich, które stracił przez ba=
nicyą, ma ziednać u WKM. suble=
wacyą na banicyą mali też bydź
każdemu dano, boć niemasz w Pra=
wie pospolitym tego, żeby każdemu
powinno dać sublewacyą, ale tylko
temu coby okazał, że żadnemu
stopnia prawnie nieupuścił czy=
nić o zły przewod Prawa, takowe
mu by tylko miała bydź dana
sublewacya, ale co per controversiam
onemu dał na sobie przewieść
banicyą, leży w niey rok i kilka
i kilkanaście, nie miałaby być da=
na sublewacya, z tą sublewacyą
uczy Prawo pospolite, otrzyma=
wszy ią co ma z nią czynić, ma
pozwać do Grodu Stronę, ad pu=
blicandum ma okazać quod nullum
gradum Juris omisit agendo,
pro male obtendo, a w tym czasie
albo Causam male obtenti ma
continuare, coby ukazał Dekret
Cassationis totius processus, ex

quo

quo Secuta est banitio, i potym relaxacyą okazawszy, Dekret cassationis totius processus oney bannicyi ma sobie otrzymać, albo więc z Stroną ma się poiednać i od Strony otrzymać kwit coram Actis Authenticis, także też i od Starosty, z ktorym kwitem ma dopiero iechać do WKM. i prosić o relaxacyą, kwit okazawszy, toż to tak wychodzą z banicyi, ale inaczey wierę niewiem, otożby i to potrzeba zepchnąć, bo to nie mała przekaza ta relaxacya Woźnego, niewiem ważnali, niebaczę tego w Prawie pospolitym.—

Czwarty punkt Testimonia te tak externorum, quam Incolarum Regni, niedokońca ich zepchniono, bo choć coś powiadano na te Incolarum iednak niedowodnie, i niezdami się aby miały szwankować, ieżeliby co inszego nie było, tylko tym zabawiano, że plebeus non potest convincere Nobilem, ba

i

i iać to przyznawam, ale, in privatis suis, i to potest convincere, in Causa furti homicidi in recenti facto, ale to mnieysza, a kiedy tam wtęczas Szlachty tuteczney nie było, iedno onych krain ludzie, kiedy się to stało, iacy widzieli tacy świadczą, potrzebaby było contrariis testimoniis onych ze krain Ludzi zepchnąć, albo iednak czynić takowym przystoynieyszym.—

Piąty punkt. Dowiodł Instygator voluntatem conatus consilio oto w Liście okazał, consilia ex consiliis, animus, voluntas apparet in voluntate, hostilis animus ex verbis, doczego conspiratio, conjuratio, contatus in conatu satii auxilia starał się, oto ieszcze przepomniałem co Strona przypomniała Dekret iż Pu Krzysztophowi Zborowskiemu nić banicya nieszkodziła, kiedy go było pozwano o Nieboszczyka P. Graiońskiego Sttę Wiskiego, o zabicie Jego przecie JKm. dekretem swym przypuścił go do sprawy (ieżeli dobrze pamiętam:) żeby Mu tak impugnowano, locus standi

in

in Judicio Banicyą Ewazyey iska
zać raczył, JKM. habet locum stan
di, iedno Instygator WKM. słyszę
bierze to pro nota i obrania ewa=
zyey, temu Banitowi przy in=
szych rzeczach, Otozić niewiem,
rozno to podobno od onego, tam
ia te punkta upatrował w tey
sprawie, i potrzeba by ie zepchnąć,
bo są na przekazie Mnie, iako Ka=
płanowi niegodzi się mowić wię=
cey, będę się zgadzał z Prawem po=
spolitym i JchMMć drugiemi, ba=
cznieyszemi w Prawie pospolitym.—
Xdz Arcybiskup Lwowski niewiele
mowił, tylko ad misericordiam
Regni hastabatur, wymawiaiąc
się, iż do tey sprawy nic niemowił,
gdyż i Kapłański iego Stan, i
w prawie niebiegłość niedopuszcza
Xdz Biskup Krakowski cicho
mowił niesłyszałem wszystkiego,
chociam tuż niedaleko za
nim siedział, iednak nic con=
clusive ad Causam niepowiedział.—
X. Biskup Kuiawski Rozrażew=
ski krociuchno powiedział w ten

sens

Sens NMKrolu, patrząc na lekki rozsądek Instygatorow, podobnoc by mało co przyszło mowic do tey Sprawy, iakoż i Ja nic niechcę mowić do tey Sprawy, gdyż i Kapłaństwo moie, i nieumieiętność Prawa tego mi niedopuszcza, wszakże kiedy by mi się godziło radzić, nieradziłbym WKM. dawać mieysca tym dowodom, takżey wiary, iednak zabiegaiąc perjurio, dekret by prawny uczynić, żeby albo iakim więzieniem był karan, albo co takowego podiął, czym by WKM i RP. mogł uskromić, ieżliby winien co był, iednak kwapiać się, na poczciwość albo nagardło czyie mała pomsta, gdyż regium est male audire, et contemnere modo ne fecerit, wszakże iako niebiegły w Prawie poruczam to JchMMć. ktorzy w Prawie rozumieią.—

X. Podkanclerzy Baranowski, Godziłoby mi się przestawać na votach JchMMć dobrze mądrych, co przedemną byli, gdyżem Ja młodszy

szy i mieyscem to niedawno za=
siadł, a do tego i wprawie niebędąc
biegłym, iednak żebym powinności
moiey, z mieysca swego dosyć uczy=
nił, powiem to co mogę uczynić,
i rozumiem w tey Sprawie, NMK,
Słyszałem List, ktory ma w so=
bie bardzo niecudne rzeczy, i kie=
dyby te niebyły karane, byłoby
podobno, czego racz P. Boże ucho=
wać tego wiecey, słyszałem toż i świa=
dectwa takie, iakie in tali Cri=
mine o culto niemogą bydź pra=
wdziwsze, nad te iakie są produ=
kowane, bo w takim krytycznym
uczynku i taiemnym, podobnoć
nieszukał Senatorow takich któ=
rzy mu takowego uczynku po=
magali, owsię odkryło dosyć
iaśnie Swiadectwo, tylko tego
niedostawa, że niestanął u Xiąg,
i niezapisał się tego uczynić,
wo ney konjuracyey Catilinę nie
tylko Swiadkowie wydali, a wżdy
pronuntiatus hostis Patriæ;
Na to co też Strona powiada Cri=
men læsæ Mttis in personam

nostram

Nostram, taką obroną iakoby przy=
znawa, żem ci Ja o tym myślił ra=
dził, alem nieuczynił, a iżem nie=
uczynił niewinienem, absurdum
magnum Strona sama na się wle=
cze, bo wolą przyznawa, acz nieu=
czynił, powiada że niema bydź
karan, absit funestum, et exitio=
sum factum, byłoby to co P. Boże
uchoway, i wszystkiey R.P. ktoż by
sądził, ktożby popierał ipsam vo=
luntatem, læsa Mttas, læsa dignitas
WKM. a iż voluntatem agnoscit
æque puniendus est, atq factum,
co i Prawo nasze Polskie każe
karać, nietylko Cesarskie Sta=
tus Alberti, cum armis ad judicium
venientes iaśnie każe karać,
i tem voluntatem punire do=
cet Constitutio de Injuriosis erga Pa=
rentes. Toż Konfederacya Andrze=
iowska uczy przy ktorym Kro=
lu P. Naszym &c. securitatem
et honorem ejus bronić przy=
sięgli sub honore, co Strona przy=
pomina Legem Theodassii Im=
peratoris Romani, dosyć łaska=
my

wy NMKrolu u Rzymian to było, że
który non solum voluntate vel
facto, sed et verbis tantum luderet
Personam Imperatoris, ne pro verbis
mutilaretur.—

Na to co Strona mowi Regium est
male audire moda ne fecerint imo
contemnere. W tym P. Uchański Sta
Drohobicki przyszedł do Rady, i od Po-
słów Ziemskich prosząc KJM, żeby
się JKM. raczył zatrzymać cum
definitiva Sententia, przeciw P.
Zborowskiemu, ażby P.P. Posłowie
wszyscy porozumieli się i z JchMM
P.P. Radamy, zatym KJM. rzekł
w te słowa.—

Non solum Incola sed homo liber
natus, neque in has terras veni,
mihi victus et amictus ut deesset,
libertatem meam ego amo, et
conservabo Deo volente, per Vos
in Regem Vestrum sum electus,
vobis cupientibus, vobis instan
tibus huc veni, a vobis capiti
meo Corona est imposita, sum
igitur Rex Vester, et non fictus
neque pictus, imperare et regere

volo

volo, sed Regnum Poloniæ — o Rex
non est imperatrici modi, neque fo=
ram ut mihi quisquam imperet, cu=
stodes libertatis Vestræ estis, non
igitur vos volo Pedagogos fieri me=
os, Senatorumq, meorum, Custo=
des igitur sitis libertatum Vrum,
ne libertas Vra in abusum verta=
tur. To wyrzekłszy kazał czytać Kon=
stytucyą Seymową Piotrkowską Ao
1563 z którego wyięto Causas quæ
Personam Regiam tangunt, non
debent judicari, nisi per SRMtem. —

Także o bespieczeństwie Lustrato=
res, aby się Jm żaden sprzeciwić nie
śmiał, a ktoby się kolwiek tego wa=
żył, ~~w Radą~~ nieinaczey o to sądzić, ie=
dno iakoby przeciw Osobie naszey te=
go się ważył z Radą P. P. Rad naszych
na Seymie. —

Po czytaniu tych Konstytucyi P.
Kanclerz onemu Posłowi posłane=
mu od posłów Ziemskich tak po=
wiedział. Król JmPNMo przypatry=
wszy tym Konstytucyam, iako w ka=
żdey Sprawie, tak i w tey nieskwa=
pliwie nie postąpi, tylko według

Prawa

Prawa pospolitego, cum bona deli-
beratione, w tym odeszli Posłowie.

X Podkanclerzy Baranowski, kon-
cząc votum swoje, tak począł mó-
wić, na to co Strona mowi, Re-
gium est male audire et contemne-
re modo ne fecerint. NMKrolu
Quanta beneficia existerunt WKM
erga R.P. każdy sam snadnie może
obaczyć, quanta też maledicta sunt
subsecuta, illa merita ac benefi-
cia, ego sum testis, ktoreś WKM.
tak skromnie scierpieć raczył za-
wsze, że WKM. ani tego nikomu
znać niedawał aby to kiedy miało
WKMć miało obchodzić, pokiby
rzeczy nietak iasne nie tak nie
dalece ubiegły, ale teraz kiedy przy-
szło, do takowych okrutnych rzeczy
od extrema prawie P. Boże racz
uchować, tedy Ja nietylko tak o tym
nierozumiem, żeby to contemne-
re esset regium, ale iawszem
contemnere zaniedbywać tego non
est Regium, gdyż naypodleyszy
Człowiek, na ktorego zdrowiu nie
nienależy R.P. niezawsze tego

puszcza

puszcza mimo się, kiedy kto han=
bi, łzy, sromoci, ogardło Jego sta=
ra się, czyni oto prawem, poczuwa
się wtym, o odpowiedź pozywa, o osła=
wę daleko WKM. więcey NMPanu,
jako Krolowi godzi się zato wziąść,
na ktorego zdrowiu, na ktorego powa=
dze, i ozdobie wszystko zawisło, i RP.
godzi się zato wziąść, a choćby WKM
PNMwy chciał mimo się to puścić,
nieśmiałbym Ja tego radzić RP.
aby tego miała zaniechać, bo
zdrowie WKM, zdrowie RP, digni=
tas WKM. dignitas RP. authori=
tas WKM. authoritas RP. to=
tius, et econtra, y ktoby myślił
o zdrowiu WKM. myśliłby i oza=
mięszaniu wszystkiey RP, ktoby
myślił lędere Mttem WKM. my=
śliłby lędere Mttem et dignita=
tem RPa Niebaczę żeby to RP.
choćby WKM. chciał, miała to
mimo się puścić, albo zaniechać,
na takie rzeczy contemnere
Regium, nie takie które de=
finitive ściągaią się na Zdro=
wie, na Mttat WKM, kiedyby

co takiego było indefinitive nie
tak iaśnie, iak tu czytano świad-
czono, rozumiałbym żeby Regiu
esset contemnere, ale to non con-
temnere rozumiem, bo nietylko
Prawo Cesarskie, ale i insze Jura
Municipalia, w takich rzeczach
karzą, i wolą tylko każe ka-
rać inter privatas, iako w kon-
stytucyi de Iniuriosis erga
Parentes, kiedyby co chciał czy-
nić Oycu i Matce, każe ta ka-
rać daleko więcey in eo crimi-
ne, gdyż i Prawo Boże zaka-
zuie tego srodze, sława Bo-
że są Principi Populi tui ne
maledicas, a tu są rzeczy jasne,
ale podobno rzecze kto, iż nie-
masz nic, tylko List, a List w Pra-
wie naszym nic nie waży,
NMKrolu ręką własną i pieczę-
cią każdy się pokonywa, i za-
dną rzeczą bardziey pieczęcią a
ręką, aczby się i pieczęci i ręki
odprzysiągł, ale tu już niemoże
bo Brat przyznał rękę Bratnią
interpretaria, oto ktorą Strona

uczyniła

uczyniła, na List prawie iest
perexpresse, co się trzeba do mality=
cy spisować, takie konjuracye, kon-
spiracye czynić, takie obtestacye,
snadnie to każdy obaczyć może,
acz to nic ku rzeczy, możeć ka=
żdy bez spisowania i achać
tam na coś ci to innego było
uczyniono. —
Także na te świadectwa co
świadczą, że Moskiewskiemu
przysiągł niemoże się od=
przysiądz, bo nietylko ten sam
tłumacz Moskiewski Wilhelm,
ale i Ryzanie, i Lubczanie przy=
sięgli Ludzie świadczą, ieżelibyśmy
Szlachty chcieli czekać, niebyłać
Ich tam iedno trzech, kiedy przy=
siągł — Tłumacz Moskiewski,
a sam P. Zborowski, Szlachty
tam niebyło. —
Ci drudzy kupcy świadczą iż
mu dano 1000. i kiedy dano świad=
czą, i kto dawał wie Lubek,
wie Ryga, wie Cesarz JM. wia-
kiey Sprawie i kiedy kto czynił
przeciw Panu, contra Principem,

contra

contra Patriam, etiam ensisa-
nus może świadczyć, dla tego ieszcze
WKM. otoż wradzie słyszał viva
testimonia, quae non possunt
refutari, przeciw wyznaniu Sa-
muelowemu, niewidzę takiego,
czym tego miał zbyć, Urząd
świadczy iż wyznał i o Officium
iest inconvincibile.—
Na ten Statut co go bierze za sa-
tą de Viro bonae famae, widzę con-
trariam Constitutionem, którą
by miał pewnieysze dowody, In-
stygatorowi iasna iuż co WKM
masz skazać, by i dobrze ten Sta-
tut mogł mu służyć, co być
nie może per contrariam Consti-
tutionem, kiedy dla tych bani-
cyi niemoże mu służyć bene-
ficium istius legis, bo banito nul-
la patrocinantur jura, widzę
że też ważne tę banicyę, gdy
chociaż kapturowe, bo są
konfirmowane kaptury, po-
wiada żeby nieważne te ba-
nicye, gdy iuż tego dobra puścił,
i ukazuie relacye woźnego,

to

to aczu iuż dobrze deklarował
Jmc X Arcybiskup Gnieznieński,
iako kto ma wychodzić z ban-
nicyi, naco się z Jmc zgadzam,
iednak to przełożę, czegom od
Jmci niesłyszał. NMKrolu nie-
może żaden wychodzić z banicyi,
i z siebie iey znieść, iedno kwi-
tem od Strony otrzymanym,
a relaxacyą WKM. przez rela-
xacyey znieść iey nie może ża-
dną żywą miarą, a ukażę to
w Prawie pospolitym ex contro-
versata consvetudine, NMKrolu,
kiedy kto pozywa od banitum,
tedy pozywa od Stty, albo od
Jego Instygatora, a Stta bra-
chium WKMci ma na sobie,
kiedy zaś na rokie, tedy Sprawy
odprawować nie może okrom
Instygatora od ramienia
WKMci i przydaią mu z Urzę-
du, kiedy zaś Sprawa wy-
chodzi ad superius judicium,
tedy w kontrowersyi piszą pro-
posuerunt Judicii aliter, a kto
Instygator et pars Instigato-
ris

ris, a czemuto? bo pozwany jest od pœnas proscribtionis, privationis prorogativorum omnium Juris terrestris, a to iako przez Instygatora WKM. Strona niemoże otrzymać banicyi ni nakim, także też zaś e converso, ten nakim się otrzyma, niemoże iey z Siebie złożyć - przez relaxacyą NKM. iako tego, ktorego Instygator cum Instygatore wyzyskował. -

Gdy tedy takich relaxacyi nieukazuie tamta Strona, pewna rzecz iż od tych banicyi nie iest wolna, z tych tedy wywodow prawnych WMK widzą że tego talnasia, iowrzem masz WKM skarać conwikcyą tych świadków, ktorzy non sunt jurati, prawda że movent me lachrimæ P. Gnieźnieńskiego, obchodzi mię, wielki żal Jego, wielki płacz, ktory zkąd ma, boiąc się do tego że by to dziatkom iego i domowi Jch nieszkodziło, przepomnieć

też

też nie mogę prosby Jego, ktorą z żałością i płaczem WKM. uczynił, prosząc o łaskę, o miłosierdzię, prosiłbym i Sam WKMPMo, ale ne mala superent, żeby nie rzekł drugi wypłakano tego, wyproszono tego, uczynię i Ja rad, tego też niebaczę, że to dziatkom Jego, domowi Jego, który się poczciwie sprawuią, miało co szkodzić, kiedy o tak haniebną rzecz skarżą, tedy przyczyniać się za tym niechcę, bo to iest infamia, nieszkodzi to iako... iż Syna secure zabił, nieszkodzi także Krolowi Hiszpańskiemu iż zabił Syna swego, nieszkodzi Tęczyńskiemu, choć krew swoią zgubił, nieszkodzi Mikołaiowi Pieniążkowi, że był Syna dał na Lipowiec, i iemu to szkodzić nie może, iowszem przyczyniaiąc się bardziey zaszkodzi, i owszem infamia, iam to com rozumiał powiedział WKMPMu. —

R.

X. Biskup Kiiowski tak mowił
w tenseus, żal mi tego bardzo N.
M. Krolu, że WKMPNMy za wiel-
kie dobrodzieystwa, za prace za
starania, ktore WKM. czynić
raczysz, i obmyslawać o RP. Na-
szey miałoby się to WKM. od nas
wszystkich, iako wiernych pod-
danych nagradzać wszystko
miasto tego, oto słyszę coś
inszego, żałośna rzecz za pra-
wdę słuchać, iednak iż też Pan
Bog wszechmogący, tak na
Krole iako i na insze Lu-
dzie dopuszczać raczy, ro-
zne krzyże, naywięcey con-
silia maligna persecutiones
od swoichże, iako mamy
przykład o Dawidzie, przeciw
ktoremu Architofel Sługaż
Dawidow powstał, radził Sy-
nowi Absolonowi, aby Oyca
zabił, wygnał go z Krolestwa
i starał się oto persecutus est
Patrem bello, uciekł przed nim
Dawid między gory, kiedy iuż
był przyszedł w ciasne miey-
sca

sca, że albo z Synem Się Jego i
woyski miał bić, albo dać się
okrutnym Ludziom do więzie-
nia, albo sromotnie uciekać,
prosił P. Boga Dawid in fatue
Due Consilium ejus, Coż się stało!
protexit Dnus Dawid occisus fi-
lius cum Consultoribus, czemu
maledixit ei Pater, egredere egre-
dere Vir sanguinum et Filii
Benianim, słowa te są plugawe
brzydkie obrazne, ale WKMPu
NMu tak szkodzą, iako słońcu
rzeczy plugawe, słońce choć wscho-
dzi in obscura, przecie one się
niepomaże, niesmierdzi, za-
wsze piekne, takie WKMPNMu
będąc Panem swiętym pobożnym,
chrześciańskim bacznym, wol-
no obranym, nic te słowa WKM
szkodzić niemogą, a przeto pro-
siłbym WKM, żeby WKMPNM.
vindictam reliquat Deo. A on
iako Pan dobrotliwy, iako i
Dawida obroni WKM. et
non intres in Juditium cum
Servo tuo Dne. —

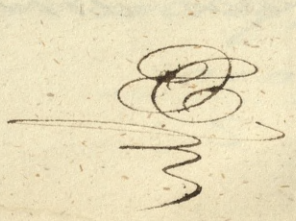

Biskup Kamieniecki similiter in eum Sensum. —
Wda Poznański NMKrolu, iako w każdey Sprawie są ludzkie ięzyki tak bystre, żeby naylepszy Człowiek nieuchodzi szanowania nieprzystoynego, a czemu iż tak Ludzie zwykli czynić ex iniquitate ac corruptione Naturę, iednak dobry Człowiek omnia in meliorem partem interpretatur, ale zaś ten który ię dawno nauczył szacować Ludzie uczciwe, omnia in deteriorem partem vertit, Także podobno i Ja NMKrolu niewidzę tego, choć dalibóg nieto coby się komu podobało, ale to według sumienia moiego rozumiem, będę mowił, iedno to co dali Bóg szczerze a prawdziwie będę rozumiał, bo choćci ia przyiaźń miłuię, tedy go tak miłuię, poki nieszkodzi sumieniu moiemu, poczciwości moiey nieobraża, Bog mi iest świadkiem że i WKMs

także

także to będę radził, cobym nay=
więcey rozumiał cum dignitate
WKM. także RPtey. —

Żeś WKM tę Sprawę krzywdy
swoiey, raczył podać na rozsądek
prawny, gdyż pamiętam że
większe rzeczy pisano i mawia=
no od PP naszych, a wżdy w tym
wszczanki niepochodziło, a Cze=
mu? podobno że byli PP. dzie=
dzicznego tu rodzaiu, którzy
wiadomi byli i ludzi i obycza=
iów, że się każdy dobrowolnie
upokorzyć, i zato żałować, kie=
dy mu to pokazano musiał
a niżby ono miał wykony=
wać, Żeś WKM. podał do Prawa
tę Sprawę, iakonkolwiek się
obroci, a cóż będą mowić? po=
dobno tak? A cóż wam Pan
oboyego Narodu, któregoście
napierali; Nie chwalę Ja Listu
P. Zborowskiego, pewnie iest
czego żałować, ale też tego nie=
widzę w nim, żeby to expres=
se było na WKM. i tamta ra=
dad na trawie Zborowskiey,

aco

aco ia wiem na kogo, naco nie
widzę tego iaśnie, z Listu Jego
nie baczę też tego, żeby się
temi sławy Mtt WKm miał
obrazać, gdyż privatim pi=
sał Brat do brata, niepubli=
ci nie do Rady nie do Posłow
non ad RP. do tego ieszcze nie
publici o WKm kiedyby to
iaśnie pisał albo mowił, ad
ad aliquam partem, ale
ten Skrypt tak pokątny,
niewiem ieżeli lęsit Mttem
Vestrum, tego też starania
sprzysiężenia, mogli mieć ta=
kiego Nieprzyiatła swego pra=
wa mego okrom Osoby WKm,
o ktorym to myśli, a co wie=
dzieć iasnego nic nie masz,
nierozumiem też ani rozu=
mieć mogę, aby sinistria pe=
ripliari literarum, miała
zawisnąć salus Nra, Vita
Nra, honestas Nra, bo te każde=
mu wolno uczynić iak chce,
właśnie iakoby też List Cy=
ceronow, ktory wyłożył, wol=
no

no go do czego chcieć stosować, simi-
lem materiam Swiadkowie ci co
swiadczą, o liściech mogą li bydź
ważne, bo drudzy plebai, a ple-
bens unas niemoże konwinko-
wać szlachtę in Criminalibus, a
drudzy niewiem iako się poro-
dzili, oto się też ukazowały testi-
monia contraria, że się drudzy
i Listy swemi przeli tego, atoli
widzę, że i ten Statut de Viro
bonae famae i ten Przywiley Ale-
xandrow, rowno liczą i skazuią
Citato seu inculpato evasio-
nem. —

Słyszałem też siła Ich mowiąc
iest przeciwna Konstytucya de
Scrutiniis, Statutowi de Viro
bonae famae, i derogującemu Sta-
tutowi, NMKrolu, ażamy dlatego
stanowiemy piszemy Konsty-
tucye na Seymach, żebyśmy
burzyli pierwsze Prawa swe
dla wolności naszych uczynio-
ne niedlatego, niedla zkazy
wolności, ale dla zbudowania
my czyniemy Konstytu-
cye

cye, atoli tey Konstytucyi niebyło
a Statut był, i kiedyby nieten
Statut, tedyby u nas dawno poło=
wices Polskiey wyciśniono, więc że
by dobry, a natośmy to napisali,
żeby go skazić, Boże go uchoway
niechay będzie i Statut i Konsty=
tucya ad usum, a nie ad abu=
sum, do tego ieszcze Alexandrow
Przywiley to uczy, skazać in=
culpato erasionem in eo Cri=
mine, ali także mowią nie
ważny Przywiley, a czemuż
niema go w Statucie, wszakoś
WKM poprzysiągł wszystkie Pra=
wa Nam chować, od Krolow
Przodkow swych nadane, także
i Alexandrów Przywiley, ten
Alexandrów czyli iest? a iż
powiadaią, że go nie masz
w Statucie, oto go WKM masz,
otosz go widzieć raczysz authen=
tice, poprzysiągłeś WKM cho=
wać go, czemuż wedla niego
niemogą bydź sądzone te sprawy,
a ieżeli Przywileiu niemasz,
otosz Statut de Viro bonae famae

w Statucie

w Statucie, więc dla niego skazać
Ewazyą Citato; radbym tedy wi-
dział dla Pana Boga, czego
się mam trzymać na czym
wolność moja; iuż baczę Ja
ztąd coś inszego, mądrze widzę
bardzo stanowili Przodkowie Na-
si wszystko, a tak mądrze że teraz
nie możem nic mędrzey, posta-
nowić y napisać, choć się teraz
bardzo mądremi zowiemy,
byłać to dawno yż w rzeczach
iasnych nietrzeba było przysię-
gi, ieno in rebus dubiis, ieżeli
nieco wątpliwszego, iako ten List,
awzdy nieprzyidzie ewazya, (: mo-
wiło Jchmć kilka Jch, aczci bym ia
i ewazyi nieżyczył, boć to przedtym
za infamią miano, kiedy kto
in Criminalibus przysiągł, a
wszakże radziłbym wskazać
ewazyą, Citato potrzeba-li iey we-
dle Prawa pospolitego, także i te-
go Przywileiu Alexandrowego —
Wdā Wileński w ten sens mo-
wił WKM żałosnym iest zkażdey
krzywdy WKMPNMr zawsze tak
i z tey

i z tey, okazało się to w oney Spra-
wie Oscikowey, iakośmy się pręt-
ko zgodzili na to żeby był karan,
a tu widzę że WKMPNMu wielką
krzywdę i obrazę Mttu WKM. cier-
pieć raczysz, czegobym się Ja nigdy
w Naradzie Polskim niespodzie-
wał, bo to oni sobie zawsze dawa-
li dank ten że wiernemi Szcze-
remi bywali Panom swym,
zawsze kładli też żebywali często
naydawani na nasz narad
Litewski wzdradzie, otoż też
i teraz widzę co inszego o Nara-
dzie Polskim niecudne rzeczy
zaprawdę słyszę, List bardzo nie-
cudny, słowa w nim są przykre,
które i osobę i Mttat WKM obra-
żaią, i kiedyby Prawem Litewskim
WKM sądził, umiałbym o tym do-
brze mówić, ale iż Prawem Ko-
ronnym sądzi się ta Sprawa,
muszę Ja milczeć iako nie-
biegły w Prawie Koronnym,
iednak się będę zgadzał z JchMu
co są biegleysi w Prawie Ko-
ronnym. —

Wda Kaliski

N3/ Do sprawy Zborowskich

7.

67

Wda Kaliski Possit ut Rex benigniter agat et decernat evasionem, sic absque illa fieri non possit. —

Wda Sieradzki NMKrolu miałem wielkie zachowanie z domem Jchmc P.P. Zborowskich, pewna rzecz nieżyczyłbym tego jako Przyiaił, nieżyczył bym tego sobie, żebym nad poczciwość ktorego Domu Jch miał wotować, i żal mi tego, iż mi przyszło do tego, wszakże amicus Socrates amicus Plato, magis amica veritas, iednak iż widzę, iż crimen każde iest triplici differentia, crimen in facto, i nierozumiałbym też tak ostrze postępować, Crimen in dignitate, in persona, acz się też i okazują i Dokumenta iasne, iednak Ja iako niebiegły w Prawie, będę się zgadzał z Jchmc co dobrze Prawo rozumieią, i przy nim zostawaią, nihil conclusive dixit. —

Wda Kiiowski NMK. Jako prosta w Prawie Koronnym, a podobno i we wszystkim, o tym

się

się mało zeydzie mowić, wolę przystawać przy Jchmcią co Prawo pospolite dobrze rozmieią i przy nim zostawaią —

Wda Podolski NMK. Słyszałem zalecaiąc zacność, i godność PP. Zborowskich, może bydź Ja niewiem, ale Starsi powiadaią, że się niedawno wszczęli albo ia też niewiem, przypominam też Jch zacne posługi, prawda to może bydź, bom Piotra znał, ktory będąc Posłem do Turek, i dobrze służył RP. i dobrze zasłużył, i tak zacnie iakoby wierę nie Ziemianin, a czemu? oto miłował RP. miłował sławę, i Ozdobę Narodu Polskiego, więc i tam nie chciał zelżyć niwczym, i dokoca miłował RP. dobrze. JM P. Gnieźnieński w Jnstancyach zawsze służył, i pod Gdańskiem, iako WKMć raczysz dobrze wiedzieć raczysz, ale zatym ostatkiem iako się Kometa włoczyła niewiem, atoż ci

zły

zły nieozdobi się cudzą Cnotą i do-
brocią, choć to było i niebyło, Otoż
też i to iest, a niedobrze iakom
słyszał, ten list wierę nie cudny
blasphema abscena Verba, Odru-
gim oczym się mowiło, łacno
suspikować plura suspicanter,
i tak są do tego testimonia ży-
we, rada przysięgła, nazbiera-
ło się iako na nitkę, owo zgoła
widzę, valdo mihi sunt suspe-
cta, ale i Statut de Crimine lesæ
Mttis, by miałoby bydź sądzono
iako factum Ja tego niewiem,
tylko w Lublinie na Uniey oney
pamiętam, że Krol nieboszczyk
August mowił o takiey krzy-
wdzie, a podobno go coś też do-
legało, iakoż to wzdy sądzić le-
ges, niemasz iedno Statut ie-
den, i to słaby, consvetudines
niemasz, czym to wzdy sądzić
Krzywdę tak wielką, ieżliby się
też conowego uczyniło, non res-
piciunt præterita ad futura,
i tu żeby WKM miał co nowego
wnieść wiem mozeli, gdyż tak

ciasno

ciasno napisano, słyszę też mia-
nowano, ażeby factum czekać,
nierychłoby, na to iest provi-
dentia Dei, ktory zawsze Kro-
le Monarchy, ma w osobliwey
Opatrzności swey, bo są Pomazan-
cy na Ziemi większą krzywdę
Kościoł cierpi, od Praw naszych
a wzdy o tym niemyślemy, ia-
koby krzywdę Bożą nagrodzić.
Bonitia też y to wielka, Testi-
monia Oscikowe y Brackie
to też niedobre, ale Ja o tym
mowię, iako Abstemius o wi-
nie, dać temu konew wina,
co go nie piie, niebędzie wiedział
co z niem czynić, day temu co go
piia, domyśli się iako niegłupi,
lacrimae są rożne krokodyla,
ale wczora były condolentes
P. Gnieznieńskiego, o przyczy-
ne proszono zakimże, atoż
powiada że niewinien, ażeby
wedle prawa, takciby naciąg-
nąć iako rzemienia, powiedzia-
no też uczynić co osobliwego,
i toby dobrze było wedle Prawa,

Strony

Strony nierad głaszczę, radbym je-
dnak widział, aby Prawo pospo-
lite, wcale zostawało, przy ktorym
i Ja zostawam.—

Wda Smoleński, Jam Prawa
pospolitego Koronnego nieświa-
domy, i swego Litewskiego bar-
dzo mało, iednak rzekę iż słyszę
od JchMć PP. Koronnych: że w tey
mierze iakoś bardzo iasne Prawo
Koronne, według ktorego mogł
snadź przyiść do odwodu, prosił-
bym zato WKM. żebyś WKM.
mało pokarawszy, zaś pomi-
łować raczył, iako wzdy Polaka
Syna Koronnego.—

Wda Lubelski, NMK. Dościem
się nasłuchał tych dowodno
prawnych od JchMć przed sobą
mówiących, iako też i od Instyga-
tora WKM. ktorych iuż wspo-
mnieć niechcę, tylko baczę z Pra-
wa pospolitego, że non potest
evadere, ale też do pokonania
trzeba sześciu Swiadków, potrze-
ba na Konwikcyi tego po-
zwanego.—

Wda Płocki

Wda Płocki Dorohostayski. Żal mi
bardzo tak wielkiey krzywdy WKM
PMMc, i tak niemałego obelżenia, które
to słyszałem w Liście tym, iakie sło-
wa przykre i sprosne, aczem sły=
szał, że Strona prosiła o łaskę,
o miłosierdzie, nie ten quidem
coby miał prosić, prosił, lecz
iedna krew tego urazać musi,
ieżli onego co dolęże, i ieżli iakie
periculum odniesie in vita albo
in fama pewnie wszyscy wzdry=
gnąć się mogą, zdaniu tego, co
zżalem będzie, srogość tylko iako
Pańska nad poddanemi, choć też
i według Prawa, ktora bardzo
każe chęci poddanych ku Panu,
a tak żeby, i ona stateczna zo=
stała, cała poddanemu ku WKM
każdemu, także ufność aby się
większa mnożyła, prosiłbym
WKMPMM żebyś WKM. w tey
Sprawie, tak postąpić raczył, ja-
koby niebyło zobrazą chęci Pod=
danych, wszystkich WKM. albo
też z umnieyszeniem dufności
WKM do nas, iednak jeślibyś WKM

rozumieć

rozumieć raczył, żeby się tym
miała okazać droga, i pochop do
złego komu (: czego ia nierozumiem :)
żeby kto łaską i miłosierdziem
miał wzgardzać, tedy Ja aczci=
bym rad widział, inszym spo=
sobem z tym postąpić, żeby
też iednak i Prawa Koronne,
zawsze iednako wcale zostały,
będę się zgadzał z JchMm drugiemi,
co o tey Sprawie, według Prawa
mówią, i według Prawa koń=
czyć ią chcą, gdyż tu każdy z Wnów
ninaczym inszym więcej się
zasadzać się mu, iako na
Prawie Pospolitym, i wedla
niego każdą Sprawę sądzić
i odprawować. —
Wda Bełzki Żołkiewski w ten
sens mowił NMK. Ja iako
prostak Prawa dobrze niewiem,
i bardzo mało, cobym WKm. rady
dodawał, w tey sprawie, iako ią
osądzić, iednak i rozum to sam
ukazuie (: z ktorym powiadaią że
się też Prawo zgadza :) iż nigdzie
niemasz Prawa iasnego pisa-
nego

nego, rozumem dochodzą roz-
sądkiem w rzeczy, i iuż tu przeciw
rzeczy własney, i przeciw tym
Swiadkom, ktory tu w radzie
WKM, jasnie świadczyli głosem
żywym, trudno mu ma przyiść
do ewazyi, i owszem ci Swiadko-
wie bliżsi go pokonać, we-
dle tey Konstytucyi o rzeczach, kto-
re się dotyczą poczciwości uczynio-
ney, w ktorey iaśnie napisano,
że za taką Stroną ma bydź ska-
zano, ktora naylepsze dowody
ma, Strona tamta widzę nie
ma nic pewnego, iakiemiś
tylko wymowkami chce
zewszystkiego wyniść, a czić
pozwany zawsze bliższy
iest do odwodu, ale nie w tak
iasnych i odkrytych rzeczach,
bo ieżli każdy, choć iuż nań
dowiodą, iaśnie był bliższy
odprzysiądz się, a wszelka by
cnota i boiaźń karność zgi-
neła, wolałby każdy złe ani-
żeli dobre rzeczy czynić, i potrze-
ba by się WKM potym czego

iuszego

inszego spodziewać, czego Boże
uchoway, ieżliby się to tak każdemu
przepuściło, dla tych tedy przyczyn
niemoże się odprzysiądz, gdyż oto
i powołanie Ościkowe i Brata
Jego do tego przystąpiły, i dla tey
banicyey nieiedney, ale sześciu
Ich widzę iż według Prawa
pospolitego dayść go to niemoże,
iakom słyszał o tym mowiąc
JMPana Podkanclerzego, ktory wi-
dzę przy Prawie pospolitym sto-
iąc, przy ktorym i Ja też stoię
dosyć szeroko mowił, na co się
z JchMM zgadzam, i radziłbym
WKM, abyś wedle prawa po-
spolitego WKM tę sprawę od-
prawić raczył.—

Wda Płocki Zieleński, Baczę
WMK, że JchMM ktorzy mowili
przedemną, niedali conclusivas
Sententias, dla tego aby się i czas
darmo nie trawił, i do skończe-
nia sprawy aby się conayrychley
przystąpiło, coby wżdy koron-
ne Sprawy Seymowe, dla
ktorycheśmy naywięcey ziecha-

li

mogły się odprawować, bo ieżli nie
koronnego nie Seymowego nie
odprawiem a tylko ta Sprawa
wszystek Czas Seymowy nam
weźmie, i niewielki pożytek
ten Seym nam przyniesie,
i z małą prawie pociechą do
Domu poiedziem, ieżli tylko
tę Sprawę odprawiem, aczci ta
Sprawa ważna y potrzebna,
o bespieczność zdrowia Pańskie-
go radził, iednak by się lepiey
tak w tym pospieszać, żeby
to niewszystek czas Seymowi
wzięło, gravitatem nego, tey exa-
gerować nie trzeba, bo iuż dosyć
JchMć powiedzieli, że Sprawa
wielka, ważna, Straszna, i
nieprawie cudna, iednak choć
tak dosyć wielka, moderatur hu-
manitate et Sapientia WKM, co
iednak WKM, bacznie czyni, —
bo sapientia et pietas validis-
sima sunt arma Principum,
otoż się od tych WKM nieodstrzeli,
boś WKM wedle Prawa po-
spolitego postąpić raczył, po-

zwać

zwać rozkazał securitatem, Lite-
ras providentes WKM. Stronie dać
raczył, a tak gdy się według Prawa
postąpiło, potrzeba tak o tym mo-
wić, iakośmy w naybliżey Pra-
wa przystąpili, powinieneś WKM.
to uczynić coby się niederogowało
Prawu pospolitemu, na te ban-
nicye łatwie się rezolwuie każdy,
gdyż Civilis banitio non retardat
actionem Criminalem, Dekret o tym
między Krzysztofem Słańskim,
a Graiewskim, otoż cito przeka-
zać niemoże, i inszych tamtych
rzeczy niewidziałem, i nieświadomem,
toteż niewiem czym mowić, mo-
gąli się według Prawa zostać testi-
monia, te oto widzę że, ale wa-
żneli, śniadnie to Prawo po-
spolite rozsądzić może, ale też
widzę i to że List nie do końca
ważny, w Prawie naszym to
tylko, iż to testimonia są do-
niego, o czym kiedy przyidzie mo-
wić, powiem to co rozumiem,
co też za pana o takiey rzeczy,
i to na on czas powiem, kiedy

się

się o tym będzie mowiło, iednak przy Prawie pospolitym zawsze stać będę.—

Wda Mazowiecki Kryski; similiter to przyłożywszy, iż List w Prawie Naszym nic nieważny, testimonia ważne Osiekowe i Samuelowe.—

Wda Bracławski Ja w Prawie Koronnym, iakom iest niebiegły, tak też o tey Sprawie prawnie mowić nieumiem, iednakbym prosił WKM. żebyś WKM wedle Prawa pospolitego Koronnego pisanego tę Sprawę sądzić raczył, bo nasze wolności na tym zawisły, te dobra maiętności i gardła nasze na Prawie należą, żeby się tedy komu w czym uszczerbić niewidziało, Prawem Koronnym radziłbym tę Sprawę WKM rozsądzić, przy ktorym Ja zostawam, i będę się z Jchmć zgadzać, co przy Prawie pospolitym zostawaią.—

Kasztelan Lwowski Longissimis verbis evasionem, cum

De

de clementia ee decernendam Censuit, et persvadebat Causam gravitatem et offensionem Regiae Mttis, prius Literis et testimoniis, contra partem Citatam productis. —

Kasztelan Płocki Niespodziewałem się ia zaprawdę tego NMK. P. Krzysztof Zborowski, będąc pozwanym od WKM. o takie rzeczy, iakom słyszał w Pozwie, miał się udawać w iakie kontrowersye z WKM. alem się raczey tego spodziewał, że sam miał przyiść do WKMćMMgo i tu w Senacie siedzącego, uniżenie i pokornie przeprosić MttWKMćMMgo, wczym by ieno Mttat KM. obraził, ale iż widzę że iuż do Prawa i kontro~~tuzyi~~ wersyi przyszło, bardzo mi się ten postępec tego pozwanego niepodaba, z Listu widzę ukazuie się voluntas convicta, nic dobrego niemyślił, factum Boże uchoway, ewazyą skarać periculosum bardzo, dawad takie zasobą pericula bardzo wielkie

zasobą

zasobą niesie, baczę co iaśnie
iednak mnie o tym mowić u
mei ingenii, poruczam to ba=
cznemu rozsądkowi WKMPMM.
a zgadzam się we wszystkim z JMą
PWią Płockim. —

Kasztelan Podlaski Leśniowski
Słyszałem kontrowersyą wszy=
stkę Stron, obudwu NMK w tey
sprawie dostatecznie, słyszałem
też dowody, słyszałem też czym
się Strona broniła, a nietak bro=
niła iako wymawiała, słyszałem
List cudny bardzo, przykre słowa,
ktore obrażaią Mtt WKMPMM., świa=
dectwam też słyszał, i powołanie,
a Strona co na to? bywszy i tam
y sam, chce się odprzysiądz, iako
tu u nas w Polszcze by naygorzey
uczynił, przysięgą wszystkiego
chce zbydź, według onego Statu=
tu de Viro bonae famae, ktory
i Strona pociąga za sobą, i po=
dobnoby iey to szło, kiedyby
nic inszego niebyło więcey, a
coż takiego widzę? Oto Consti=
tutio de Scrutiniis, ktora

iaśnie

jaśnie uczy, że tey Stronie ma bydź
skazan dowod albo odwod, ktora ma
lepsze świadectwa za sobą, bo iuż
ta Konstytucya Stronie prze=
każe ewazią tę na ktorą się od=
woływa, Coż ieszcze drugiego
druga Konstytucya de Jniurio=
sis erga Parentes, w ktorey iaśnie
voluntatem karać każe, ktora
się w tym Liście iaśnie poka=
zuie manifestissimis rebus, nie
idzie ten Statut ale Konstytucya
idzie, boby to było wedle absurdum,
aby in rebus manifestissimis,
etiam et Vir bonae famae pro=
prior est ad evadendum, ztąd
perjurium, grzech Bogu mier=
ziony y przykry, ztąd injustitia
wielka, choć iama rzecz odprzy=
siądz się Boże uchoway propter
injustitiam Deus auferet Re=
gnum de gente in gentem,
i dla tychże to dwuch rzeczy sro=
gich, i przykrych Bogu, iż tego
doznawali Przodkowie nasi,
że za tym Statutem i winny
uchodził, w Sprawie naychanie=

bnieyszey

bnieyszey karan nie bywał?
ab experientia ktora iest magi-
stra rerum, ab experientia, która
prawa rosną, uczynili tę Kon-
stytucyą, iż w rzeczach iasnych,
kto ma lepsze dowody, albo dowod
skazać albo odwod, otoż Ci się Sta-
tut w mocy i w całości ostoi, bo
przyidzie in rebus dubiis, Vir
bonae famae propriar ad evaden-
dum, gdzie niebędą prawne
i iasne świadectwa, na obie
Stronie, pewnie tedy tey Stronie
ma zostać albo konwikcya albo
ewazya, ktora będzie miała
lepsze świadectwa, wedle tey
konstytucyi, ktora w takich
rzeczach iuż będzie zachowa-
na. —

Gdyż tedy w tey Sprawie są
rzeczy iasne, List ktorego
się okazuie voluntas, Conatus
conspiratio, conatus con-
juratio hostilis animus, choćby
List wedle prawa był nie-
ważny, ale do tego ważny, że
scientia cognitionem rei

facit

facit, tedy świadectwa ważne,
ktore dowodzą hanc Sententiam,
i swoią ważnością, i List ważny
czynić, gdy to komprubuią, to iest
w Liście, tedy tu wedle Statutu
iuż non prior ad evadendum,
bo rzeczy iasne ale wedle Kon=
stytucyi in rebus manifestis=
simis convictio est decernenda
vigore Constitutionis de pœna,
kiedy się naydzie przyidzieli
dowod albo odwod, dopiero po=
wiem zmieysca swego, co
będę rozumiał, iednak dzieląc
to, żeby a co iest pozwan in
alium sensum torquere nie=
może, bo iasno w tym Liście
przyznania napisane, si
hoc nomine dignus Baal, te=
mi sławy lęditur Majestas
dignitas, honor SRae Mttis, te=
go się iednego niemoże odprzy=
siąść, gdzie mowi w Prawie,
Mttem Nram inhonestis ver=
bis lęsisti, ktore się wyżey po=
wiedziały, tu oto konwikcya,
Druga rzecz w Pozwie o 6 po=

zwano

zwano externo Principi contra
Patriam operam addixisti, tego
się może odprzysiąd, choć są
Swiadectwa, dla tego że Plebei
świadczą nań, którzy wedle
Prawa naszego, niemogą
Nobilem convincere, a zwła-
szcza w tych rzeczach gdzie lica
niemasz, i niepotrzeba go,
secus in causa furti, veli ali-
cujus publici malefici, recen
facti. Trzecia rzecz o którą
pozwano w Pozwie post po-
sito boni Civis et fidelis Subdi-
tis officio, machinatus est
in vitam hanc Regiam Mtis,
tę i części pozwu non potest
evadere, quia nihil ostendit,
quod elignum esset fide
przeciw tym Swiadectwom,
które są jasne i żywe, sły-
szałem toż od niektórych Jchmć
co przedemną mówili, że
Dementia et pietate fir-
matur Thronus Principis,
potrzebali się do tego przy-
chylić. Dotego proszono o ła-

skę

o łaskę o miłosierdzie, żebym
i Ja WKMPMMci radził żebyś
WKM in natam clementiam
et benignitatem Regiam su=
am, w tego Sprawie pokazać
raczył, ale niewiem komu bo
tym ubywa pokazowania
clementia et benignitas qui
confitetur factum, pœnitet
commissum functatum, cum
non confitetur non ponitet,
non solus sed aliter pro illo
deprecatur peccatum, et in ter=
cedere et pcare clementiam. Kon=
kluduiąc tedy zaraz wszystkie
rzeczy, także i pœnam wspo=
minaiąc pro verbis Mtem
Regiam Cœdentibus, pœna sed
minor quam fama, quam
infamia takbym rozumiał,
pro addicto servitio externo
Principi evasio. Tertium in
clementia WKMPMMci o cobym
i powtore prosił WKM: iednak
ostatek iako młodszy bacznemu
rozsądkowi WKPMMgo poruczam
i będę się zgadzał z Jchm którzy

stoią

stoią przy Prawie, —

Tandem Sabò post Purificatt, kiedy PP. Senatorowie, wszyscy nato odwotowali, stanął P. Gnieznieński, i tak zaś ante prolationem Sententiæ powiedziano od P. Krzysztofa Zborowskiego, Broniecki Pisarz Grodzki Radomski mowił. —

NMK. Ante prolationem Sententiæ definitivæ, tak powiadam na te banicye, iż niesą takdalece ważne, żeby miały P. Krzysztopha Zborowskiego odstrychnąć ab evasione, bo są kapturowe, które tylko propter justitiam satisfactionem, quæ pro injuriis tempore Interregni illatis założone, et in vim satisfactionis interponowane były, ut metu banitionis, parti satisfaciat, et injuriam illatam compenset, a kto satisfecit liber fuit ab ista banitione, isto facto, i nie tak te banicye uważane były

tempore

tempore interregni, iak te ktore expressa Juris, sub brachio WKM są otrzymane, bo one kapturowe mogły bydź zniesione sine relaxatione WKM., gdyżeś WKM. ieszcze niebył Panem, i Pana żadnego niebyło, ktorzyby byli dawali sublewacyą albo relaxacyą; Samo tylko Wtwo sobie zostawiło takie warunki, non Rex non Senatus, cum tota RP. sola satisfactione parti injuriam posse, znosiły ią takie banicye, ale żeby relaxacye miały bydź z nich, o tych niesłychać, ani iest, ani było w takich kapturach i warunkach, a gdyż niebyło nic po tych relaxacyach Pu Krzysztophowi Zborowskiemu teraz banicye ktore ex processu Judiciario, sub brachio WKM bywaią otrzymane, takie niemaią być zniesione, sine relaxatione WKM, kwit otrzymawszy od strony, ale kapturowe sola satisfactione

parti

parti conquerenti mogły
być zniesione. Gdyż się tedy
z tych relaxacyi okazuie, Jm
P. Krzysztoph Zborowski
dosyć uczynił tamtym Stro-
nom, to iest dobra te puścił,
z których był wybił, ipsa
satisfactione, zniosł z siebie
te banicye, i niepotrzeba też
było Jmć inaczey znosić ich
z siebie gdyż o tem żadney
wzmianki niebyło w tych
kapturach, iako takie bani-
cye z siebie kto miał zno-
sić, a ieżliby te banicye,
więcey ważne miały bydź
obiecować że było naprzodku,
si locum standi Jmć P. Krzy-
sztophowi Zborowskiemu
bronić, ale iż Jch tam nieza-
dawano, i teraz niemoże P.
Instygator temi banicyami
odstrychnąć P. Zborowskiego,
ab eo Juris beneficio evasio-
nis, a też Dekret iest WKM.
co WKM. P. Krzysztophowi Zbo-
rowskiemu locum standi zna-
lazł

lazł, choć mu była banicya objęta od PP. Grajewskich, i dylacyą na scrutinium dać raczył, in illa causa, gdyż tedy P. Krzysztophowi Zborowskiemu NMK tamta banitia juris objecta beneficia locum standi, i dylacyi ad deducendum scrutinium nieodstrychnęła, choć było ex processu Judiciario sub brachio WKM otrzymana, słusznie też i te kapturowe banicye, nietak dalece ważne in vim satisfactionis tylko postanowione JmC P. Krzysztopha Zborowskiego od tey ewazyi odstrychnąć niemogą. Co się dotyczy Osiekowego zeznania NMK. z tym nietylko JmC P. Krzysztoph Zborowski nieporozumiał się boć daleko od niego był, on w Niemczech a Ościk w Litwie, ale i nieboszczyk P. Samuel, żadney z nim społeczności nie miał, bo wtenczas kiedy Ościk tę robotę robił tam

tedy

tedy Nieboszczyk P. Samuel pod Topcem był, a też ci iuż po tey woynie Jmć P. Krzysztoph Zborowski, dopiero poddaństwo swoie oddał WKm. przyiąłeś go WKm wdzięcznie, chociby to było w tey chęci do Moskiewskiego, czego ia NMK nie przyznam, boć iako mi daią sprawę, nie było nic, słusznie by to miało bydź mu niewspomniano, wspomina tu relacyą Nieboszczyka P. Samuela, albo iakieś narzekanie, to niemoże bydź rozumiano pro regestro maleficiorum, bo nic takowego nieuczynił, coby słusznie miano zwać maleficium, ieżeli też takiego co było, wszak zato na sobie Dekret odniosł, circa tamen infamiam. —

Na te świadki, aczci już do inszych Jchm P. Gnieźniewski powiedział dosyć, że iuż mowić więcey nie trzeba, iednak do świadectwa Samuela Laskiego, powiem

że

że waryatnym Listem do nie-
boszczyka Samuela pisze, że
iuż nic takiego niepowiedział,
a tu zaś podobno coś inszego
wnosi, a Variatis in Judicio
non est audiendus.—

Gdy tedy NMK. i List ten
który P. Instygator bierze za
fundament tych rzeczy, które
są w pozwie opisane, dosyć
szeroce Pan Gnieźniewski de-
klarował, że coś na te rzeczy
stosują, o które P. Krzysztoph
Zborowski iest pozwany, także
też i przeciw tym Swiadkom
refutował. Prosi Strona po-
zwana, żebyś WKMPMcy, in-
hærendo Statuto de Viro bonæ
famæ ewazyą skazać raczył,
gdyż też ani temi banicyami,
ani tym powołaniem Osciko-
wym, i Nieboszczyka P. Samue-
lowem, niemożebych odstrych-
nion P.K. Zborowski uniżenie
proszę WKMPMMcy.—

Instygator na to powiedział.
Tym dziełem banicyi niemo-
że

że się z tego wyśliznąć, bo iaka
taka bannicya, bądź kapturowa
bądź inaksza, niemoże iey
znieść nikt per quitationem,
per relaõnem, ktorey i tu nie
ukazuie, tedy pro bannitione
reputatur, do tego ieszcze nie
może być iedna banicya, dru-
ga cięższą czyniona bywa, ale
Civilis, bo iednak tak kapturo-
wey, iako sub brachio WKM.
cieszszą exekucyą czyni bani-
towi, Dobra wziąść wiechać
w nie, i Stronie podać usque
ad satisfactionem. Ten pozwa-
ny czego uszedł, iż sam Stro-
nom podał Dobra, ieżeli po-
dał, niebanicyą z siebie zniosł,
ale uszedł dla tego, aby Sta-
rosta niewziął Dobr, nieu-
iechał w nie, nie mieszkał
w nich, iedno Strona ta,
ktorey ie wrocił ieżeli wrocił,
ale banicye iakie takie, tedy
on ich z siebie niezniosł,
zostały na nim i banit jest,
co się rozumie pro voto infa-

mie

mie, pro notatione, bo iako
Banitus, żeby we wszystkich
progatywach Juris, wszystkie
beneficia juris odpycha, odpy-
cha od siebie banicyą, takież
daleko więcey, kto na sobie no-
si długo notatur, a żadne be-
neficia Juris służyć mu
niemogą, ieżeli oto mowi,
żem Mu nieimpugnował lo-
cum standi, oto to Jura de
benignitate WKM, żeby się
był obiecti Criminis spra-
wił, ale iż niemogł, niemoże
mu przyść ewazya dla tych
przyczyn, Co tam świadki
i insze rzeczy wspomina,
powiedziało się i iaśnie
Swiadki pokazało, że onchoćby
naybardziey i naywięcey
chciał nato replicować niemo-
że, gdyż Veritas tantam vim
habet, ut nullius mahinis,
aut cujuscunque negotio,
aut arte subverti possit, do-
syć się iaśnie wszystko po-
kazało, słusznie i według

prawa

prawa pospolitego WKM słu=
sznie skarać masz, konwikcyą
tym świadkom co świadczyli,
żeby swoje testimonia combro=
bent juramento.—

SRMtas decernere denegata
non posse fieri evasionem,
non quidem propter istas
banitiones, sed ista documenta
et testimonia aperta, quae
ista Testes comprobant, et
Commiscent conatum.—

Tandem Fa 2da, quae fuit
11 Februarij Świadkowie w izbie
kiedy rada bywała, przy P.
Marszałku Opalińskim przy=
sięgli, nayprzod Gosławski,
potym Samuel Laski Tłu=
macz Moskiewskiego, Doktor
Lodnik, Aryanna Evarige=
lien Lubczanin, a Strona
przysłuchiwała się przysię=
gi przez Banieckiego, po
tey przysiędze odłożono spra=
wy może do poniedziałku
18 Febrdz.—

Gdy przyszedł poniedziałek

18

18 Februarij, wołano Krzysztopha Zborowskiego, od którego stanął Marcin Lwowski z Bigniew Ossoliński, i sługa Zborowskiego (: a to iuż wołany był Zborowski od Kanclerza i Dzieczka :) Stanąwszy tedy strona od Zborowskiego, prosiła dylacyi prawdziwey niewięcey do czterech niedziel, a naydaley do dwuch, bo dla dwu przyczyn sam Zborowski tu przybydź niemogł, iedna iż chory, druga iż zagranicą iest, czego Instygator bronił, a Król daley kazał postępować. Zatym rzekł z Bigniew Ossoliński, Krzysztoph Zborowski Krewny moy, nieporuczał żadnemu tych spraw, przeto się świadczy przez Nas przeciw temu wszystkiemu, a rozumieiąc iż to nieiest Causa Civilis, tedy cokolwiek się tu działo, działo się nie na swym mieyscu, wszystko mi ma bydź ważno według prawa, czym i do braci

dochodzenia

odchodziemy i odeszli. —

A Król się rozgniewawszy, uiął się za Szablę i pytał coby z tym czynić, a PP. zeszli się do Niego, i długie z Nim rozmowy czynili; Strony czekaiąc którey wołano, ale iż niestała, wydano ią woysku, zatym się i sami rozeszli. —

Potym w piątek, to jest 23 febr. przed wieczorem na dwie godziny gdy iuż Król JMć miał ustawać, z sądu kazano przywoływać P. Krzysz: Zborowskiego do Sądu JKM. stanął Pisarz Radomski, JMP. Gnieznieński, i kiedy Woźny uczynił Relacyą, zawołał P. Krzyszto: Zborowskiego, a wtym P. Marszałek Opaliński kazał izbę w którey KJM. siedział z Radą szeroko otworzyć, którą przedtym dobrze zamykano, coby każdy wszedł i słyszał, gdy otworzono, wstawszy P. Kanclerz, uczynił rzecz w ten sens

P. Bóg móy świadek, którego zawsze na świadectwo biorę iż w tey sprawie, nic popędliwie nie postępowałem, uczyniłem to prawie rad nie rad ochraniaiąc uczciwego swego, ale owszem radbym był temu aby strona do iakichkolwiek inszych sposobów przystępowała, ale ieszcze miasto tego przyczyn inszych szukała

kata, która mię wzgardę ukazowała, przeto kto o
swoię sławę, o swoie uczciwe nie dba, sam sobie win=
nen będzie. Potym Marszałek Koronny Opalin=
ski Dekret ferował stoiąc przy K.J.M. po prawey
stronie przez te słowa:

„W tey sprawie z JMć P. Krzysztofem Zborowskim
JKM. P. K. M. iako Pan Chrześciański postępować ra=
czy, iako Prawo pospolite uczy i choć iuż dawno
wno JMć PP. Senatorowie na tę sprawę zdania
swe powiedzieli i woła swe wstawili, choć dawno
iest przekonanym, iednak nie skwapiał się z
Dekretem swym Pańskim, czekał tak długo
folguiąc, żeby się albo do iakiey pokory wiekła,
albo drugich takich szukała, coby JKM. uskromić,
lecz iż tak bardzo nie dbała o się i o poczciwość
swoię, tamta Strona, JKM. nie mogąc się doczekać
upamiętania przeciwney strony i owszem co
inszego słysząc o niey, o to JKM. P. K. Mury De=
kret iuż swoy ostatni w tey sprawie, przeciwko
P. Krzysz: Zborowskiemu ferować raczył – Iż
tedy pozwany i przekonany ten Krzysz: Zborow=
ski przeciwko Prawu Bożemu i przeciw ludzkie=
mu i przeciw prawu Rzpolitemu Polskiemu, za=
pomniawszy Boga i poczciwości swey szlache=
ckiey, także Zwierzchności J.K.M. lekce sobie
poważywszy prawo pospolite, ważyli się tego
stać o zdrowie JKM. przeciw Oyczyznie służyć i

przysię=

przysięgać nieprzyiacielowi koronnemu, Mtt JKMci słowy nieprzystoynemi lżyć i sromocić tedy JKM. P. M. Mwy wedle prawa Porpolitego tego to Krzysztofa Zborowskiego człowieka tak zapamiętałego czci i poczciwości odsądza, i bezecnym czyni i Dobra iego wszystkie konfiskuie, i wszystkie Jego pomocniki i faktory Dekretem swym Krlskim i mocą tego Seymu, i rozkazuie JKM. Dać mandata do Srów swych aby tego Krzysz: Zborowskiego, czci odsądzonego, bezecnego łapali, i mali ze wszystkiemi Jego Pomocnikami, i faktorami, i exekucyą czynili według prawa, który Dekret rozkazuie JKM: Woźnemu obwołać w Mieście i Zamku i do inszych Wtw i Powiatów rozesłać każe, aby tym każdy wiadomość miał, i z nim bezecnym spółku żadnego i towarzystwa nie miał, także i w Domach swoich nie przechowywał, pod takąż winą —

Potym Dekrecie tenże Marszałek ferował dwa Dekrety na tegoż Krzysz: Zborowskiego, ieden od Kanclerza i Hetmana Koronnego Jana Zamoyskiego, a drugi od Dzierzka i razem obwołać kazał — przeciw tym Dekretom byli Posłowie niektórzy, iako Mikołay Kazimirski Sędziwy, Czarnkowski i Herburt Prucharski, Prokop Dęskosławski, i drugich kilka,

rzeczy

rzecz od nich czynił do JK.M. Mikołay Kazimier-
ski, o co aż nań Król bardzo gniewał, i przy
żegnaniu nic Dał mu Rzęki, a on też ukło-
niwszy się odszedł precz.—

Sentencya Króla Stephana w Sprawie P. Zborowskiego.

(Ks. 221. fol. 88.) (Ex M.S. Bibl. Zał. Nr. 398.)

Profecto plus fecimus, quam est scriptum,
in Privilegio Alexandri Regis. Nam ibi
tantum jubet, ut Duae partes Senatus concor-
dent, et ex consensu duarum partium
fieri Decretum. Hic omnes unum sentitis,
in una omnes sententia estis, quo etiam
tutius adversus calumnias hominum po-
terimus id decernere, quod est decernendum.
Deus novit quam invitus ad hanc cau-
sam descendi, quamdiu multa tuli, quam
diu expectavi, ut poeniteret, nihil actum
est, frustra ejus misereri debemus, qui
sui non miseretur. Et quidem gravis
irrogatio infamiae, nam haec ne morte
quidem extinguetur, sed levis haec est poe-
na, in tanto crimine, etsi adhuc leviori usi
fuerimus, magnam fenestram aperiemus,
ad gravissima quaeque facinora, imo co-
micula movebit risum, si externi natio-
nes, tanti fieri, in Polonia intelligerent,

cru

crimen laesae Mtis in tam variis literis testibus et diversis ~~int~~ inter se distantibus locis, Moschovia, Prothemia Lubeca Austria, praeterea ipsius consilia facile est animadvertere, nullum quaesivit modum, nullas rationes iniv't. nos praecandi, vel se purgandi — Sed tantum ut per suas evasiones Rptcam et consilia sua divexit et confusa reddit. Igitur si huic homini et tali mdo affecto, aliquam misericordiam ostenderemus, non secus faceremus ac si daremus gladium furioso, ex quo illud sequitur, ut si illi honestatem relinqueremus, esset illi et occasio et facultas dicendi, se esse honestum, se in aulis Principum versari posse, ergo etiam et posse, ~~etiam~~ et licere sibi existimaret, et id ipsum contra jus machinari, qui minime est machinatus. — Quanquam nihili ille facit honestatem, licentiam ille facit plurimi, non verecundatur ille se dici, appellarique proditorem, plus ille mavult, et facere et subire, quam se non esse licentiosum. — Simul atque accepi illum, veni Varsaviam et cum plerique affirment, illum culpam deprecaturum, illum esse ad me ven-

tum

turum, illum e petiturum veniam prædixi,
nihil istor facturum esse. Verus fui
vates. Verebatur periculum = dedimus illi
salvum conductum, nihil est illi hone=
stas, nam est apud illum proditoris no=
men, licet illi occinant, omnes, omnia
si perdas, famam servare memento,
quæ semel amissa, postea nullus erit =
Etiamsi levissimam sententiam ferremus,
quae utilitas vel ex parte illius, vel ex parte
nostra sequeretur, nulla prorsus = Ex parte
Nra profecto rationes facile Dicerent,
nos aut esse ita barbaros, ut non intelli=
gamus qui sint termini criminis
lesae Mtis, aut ita pusillames, ut
praesplendore hujus familiae, non ausi
fuerimus id Decernere, quod Jure Divino
et humano est decernendum = Ex parte
vero ipsius quae spes esse potest sui
melioris reddendi, nostra convicentia,
post quam tot Documenta Dedit se
omnem modestiam exuisse = Scribun=
tur ad me literae ex variis Provincijs,
quid ibi geratur intelligo, qui joci quae ad
iudicia Viennae fuerunt, De illa Pro=
vien Declamatione, mirabuntur omnes
et insolentiam ejus, et pacientiam Nram,

in

in Consulem Pragensem, si quis talia auderet, non ferret impune — Postremo usi sunt similitudine, minime cujusdam Viennensis Magistratus, ac potes Servitoris Magistratus, contra quem si quis tam audax, tam putulans (ut ne quid gravius dicam) existeret, gravi supplicio afficeretur — Igitur cum mavult ee infamis, sit infamis, qualem invitum volumus servare. — Semel est civitatem ingressus, cum ordine armatorum et est e vestigio egressus. — Interpraetamini ejus animum, dicite bonum, et humilem civem errandi veniam depraecaturum — Qua propter ee arbitrantur, hoc videre, ut tale hoc in crimine, tam claro, tam aperto decretū feramq, quale nrū iudicamq fore oportunum — Finis.

1585

87

Hic ego Thomas Sabinus ex Familia Glaubicio-
rum, apud Patres Bernardinos ante Divi Simonis
tumulum, sub hoc saxo quiesco: at Simon Frater
apud eosdem Patres Vilnae ad Divam Annam cu-
bat: alter vero Valentinus Academiae Cracovien.
egregius Orator, Patavii apud eosdem in Divi
Francisci aede; Bartholomaeus vero in Cathedrali
Crac. Ecclesia sub organo, Archidiaconus enim
Lublinen. ac Augusti Regis Doctor Medicus erat,
filii honestissimae Matronae Sabinae, à qua et
cognomen nacti, nam Pater Kamienski vocatus
(fuimus tanqua non essemus, licet ad provectam
senectutem viximus) haec annis LXXXIV. Diva
in sanctimonia vitae erga pauperes mendican-
tes ac Religiosos munificentissima erat, mira-
culose sumptu accrescente, hic una quieseit, quie-
scit et mea Coniunx Dorotea Satoszynska, ex
Griphorum Familia. Haec vestigia Matris meae
secuta, qua cum ad senectam vivens, unicum
hunc filium Serenissimi Stephani Regis Polo-
niae Secretarium, Doctorem, Stanislaum Sabi-
num haeredem in Straeza, Praetorem Vilnen.
ac Magni Ducatus Lithuaniae Officinae Mo-
netariae Superintendentem procreavimus.
Cui hoc vitae instabilitatis exemplum Parentibus mo-
stus posuit, una cum honesta Coniuge Regina Kopa-
wiczovna, ac liberis, Stanislao, Justina, Helena, ac
Severino, hi Lithuaniam inhabitant Oram, Anno
Domini, M.D.LXXXV. Deus sit illis clemens ac propitius,
Amen.

1612 r.
52

In Nomine Domini Amen.

Opisanie Konfederacyi Woyska Stołecznego.

My Rycerstwo Pułkow JmPana Zborowskiego, Jmć Pa-
na Starosty Chmielnickiego, Jchmćw Panow Hetmanow, Jmć
Pana Wajerowego, Jmć Pana Kazanowskiego, y Jmć Pana
Starosty Wieliskiego.

Zaciąg uczyniwszy na służbę JE. Kr. M. nic przednieyszego
niebralismy po Chwale Bożey przed się, ieno sławę J. K. Mći
Pana Naszego y zdrowie Oyczyzny swey, co kolwiek do otrzy-
mania y zatrzymania służyć onich mogło czynić nigdy nie-
zaniedbywali, prace nieznosne podeymuiąc, wszelakim niewcza-
som nędzy podlegaiąc, a odważeniem swym zgromadne Woyska
Nieprzyiacielskie przerywaiąc, rozpraszaiąc, gromiąc, z placu
piersiami własnemi znosząc. Zaczym ona Monarchia Mos-
kiewska pogranicznym y postronnym Imieniem samym prawie
straszno pod nogi J. K. M. Panu Naszemu podpaść musiała.
Pan iey Koronowany. Carskiemi ze wszystką Familią
z rąk naszych za niewolnika oddany; z tak wysokiego Maie-
statu zepchniony, tak nisko porzucony w więzieniu stęka, y
smutnie wzdycha. Taką robotę zrobiwszy, niedo prożno-
waniasię udać, nieodpoczynku szukać, ale życzliwość na-
szą w dotrzymaniu głowy, wszystkiey Moskiewskiey obiasnić
Krwią swoią Panu y Oyczyznie przyszło? gdyż za złomaniem

oddaney

oddaney przysięgi, za powodem niektorych buntownikow, ogrom:
ne tłumy Nieprzyiacielskie, ze wszystkiego Carstwa skupio:
ne, Pana Panstwa, nas zdrowia chcąc pozbawić pod Stolicę
nastąpili. Odniosł z Łaski Bożey Krzywoprzysięsca Karanie
z tak wszystkiey zdrady Moskwę wysieczono. Wyniosłe Iey
budowania ogien pożarł, przednieyszy Herszt Zmiennikow od:
Adherentow własnych we Krwi się swey nurzaiąc zabity po:
legł. A tak w ciężkim razie przez Rok prawie będąc obto:
czony Woyski Nieprzyiacielskiemi, co nam przyszło ucier:
piec. Iuż gwałtowny Nieprzyiaciel częstemi a potężnemi
szturmami, ustawicznemi w polu utarczkami: Iuż straszny
a pożarliwy ogien, iuż wszystko hołduiący głod, ktory nas
do niezwykłych naturze pokarmow, Kotek, psow, szczurkow,
skor nawet Samoiedcami zostac przymuszał. Iuż przeraz:
liwe zimno wdodawaniu Oblężcom żywności, iednym dusze,
drugim Nogi, ręce, odeymuiąc, z stateczności w dotrzymaniu
Stolice Moskiewskiey spędzić nas usiłowali, nad tym wszy:
stkim zwycięstwo otrzymawszy, sami niedostatek, postrada:
nie tak wiele Braci, zdrowia czeladzi, y wszystkiego
zawziętego Statku naszego zrazić nas mogło. Bo odwszy:
stkiego odpadszy /: ledwo bidną dusze zatrzymywaiąc :/ ba:
cząc się bydz iuż niepożytecznemi na ten czas I.K.M. y:
dokontynuowania przed się wziętey imprezy niesposob:
nemi dawalismy znac o tym przez częste Poselstwa na:
sze JE.K.M. jako y do wszystkiey Rzeczypospolitey, że
dłużey w Ziemi Moskiewskiey, ieno ad ię 6. Januarij
trwac możemy. Prosząc przytym JE.K.M. uniżenie aby
za Krwawe a uprzeyme usługi nasze, zupełną zapła:
tę nam na czas pomieniony obmyslić raczył; Iednak
gdy na ten Termin, ani Żołdu, ani żadnego ukonten:
towania, nawet Posłow swoich doczekac niemoglismy
się

się, bez żadnych zaciągow prace nasze wszystkie woienne z samey chęci nad czas zamierzony przedsiesmy podeymowali. Jakoż y do dalszego horowania czerstwąby ochotę nalazł, gdyby siły y pulsy nasze nieustawały. Ale w niedostatkach naszych przez tak długi czas żadnego wsparcia niemaiąc przychodzi Nam iuż nie o bitwie ale o pokoiu myslec; Przychodzi nam ubroczonym Krwią ze wszystkiego obnażonym z placu tak dawno zastąpionego oddawszy go w ręce JmPu Hetmanowi Litewskiemu zeyść, razy swoie leczyc, zapłaty się swoiey upomniec. Co że niezjakiego uporu czyniemy, nie żadnym nieprawnym affektem, przeciwko Panu, przeciwko Oyczyznie, nie z żadnych nietrefnych zamysłow zażywac chcąc, ale z samego musu, ktory żadnemu niepodległ Prawu, ale z zaniedbania o nas naszych pochodzi. Oswiadczamy się Bogu ktory na Serca wszystkich patrzy, oswiadczamy się Ludziom, ktorzy rozeznac miedzy lewym a prawym umieią, Oswiadczamy się przed Krolem a Panem naszym ktoremusmy tak częste gardłowania nasze oddawali, y oznaymowali. Oswiadczamy się starszemi Regimentarzami naszemi, ktorzy na niezwykłe y niesłychane utrapienia nasze patrzyli, y sami ich na sobie doznawali. Oswiadczamy się nawet y Narodem Moskiewskim, ktorym częstokroc cierpliwość nasza w tak niezmiernych pracach y niedostatkach w podziwieniu była. A taką protestacyą uczyniwszy udaiemsię do zwykłych sposobow nam do dochodzenia od naszych antecessorow zapłaty podanych, iesli nas pro die 24. Junij w Roku teraznieyszym 1612. zapłata niedoydzie w dobra Stołu JE.K.M. wyszedłszy za granice wiachac mamy, z ktorych niewyiezdzac aż się każdemu tak in parte iako in toto zupełna zapłata zasłużonym Jego stanie. I iezeliby kto assekuracyą JE.K.M. na zasłużone woienne

miedzy

miedzy nami pokazał, albo obietnice zadowodem pewnym te=
go wszyscy spolnie dochodzic powinni będziemy. A iż Ichm PP.
Bracia Pułki JmPana Zborowskiego wespoł z JmP. Pułkowni=
kiem swoim barzo dobro Oyczyzny y sławę JE.K.M. miłuiąc
w nas wielkie obietnice y zasługi swoie u przeszłego Pana
maiąc udalisię zanastąpieniem JE.K.M. w Ziemie Nieprzyia=
cielską do posług JE.K.M. Ktorą ich życzliwość y uprzey=
mą cnotę przeciwko sobie JE°KM. łaską swoią Panską nad=
gradzaiąc za instancyą Woyska wszystkiego na ten czas
na strone się JE°KM. obracaiącego przez JmP^a. Zborowskiego
y inne Posły assekuracye im od przeszłego Pana dane kon=
firmował. Iż gdy Krol albo Krolewicz Jm^o na stolicy szczęsliwie
usiędzie wszystkie zasługi dawne maią ich doyść; Aleslib y
za granice wyść im przyszło tedy assekuracyą z Konsensem
Rzeplitey na dwie czwierci po Złt^e 70. dać im przyobiecał.
My tedy Towarzystwo Pułkow inszych, iesli przyidzie w=
Oyczyznie zasług dochodzic, obiecuiemy wziowszy zasługi
swoie wszystkie ktore mamy w zaciągu spolnie y rowno
z niemi JE°KM°. iesliby onych zaraz na ten czas gdy Na^m
płacić będą te dwie czwierci po Złt^e 70. niedoszły, z nie=
mi onych dochodzic y z kupy się nierozdzielac aż się im Sa=
tysfakcya stanie, także PP. Pułkownikom y Rotmistrzom
ich zasłużonego y kuchennego. a ieslibysię tu w Mos=
kwie zapłata stała, tedy oni sami zasług swoich wszystkich
dawnych według Konfirmacyi JE°KM^o na zasługi w res=
pons dany bez nas dochodzic maią, iako naypilniey to
sobie waruiąc aby żaden o zasłużonem Kontraktow czy=
nic z niemi do konfederacyi należącym niesmiał, ani
zapłaty swoiey przed czasem aż rowno z drugim brał.
Baczylismy to w pierwszych Związkach, iż za faworem
Ichm PP. Dwornych Towarzystwo zasłużone swoie przed
czasem zapłatę wybierało, zaczym Kredytorowie na Koszu
od swoia

swoich dłużnikow zostawali. Przeto my zabiegaiąc temu stanowiemy aby żaden nieważył się nic brać z Skarbu bez rekognicyi Starszych Woyskowych, gdyż samego Towarzysza Rekognicya przy zapłacie ważna niebędzie. To też sobie obiecuiemy iż przyzapłacie na czwierć niepotrzynastu ale podwunastu Niedziel liczyć według starożytnych trybow mamy, a die 6. Januarij A° 1610. poczynaią się te dwie czwierci, Ktoresmy tu na Stolicy będąc z Skarbu Moskiewskiego fantami wzieli, nie w zasłużone wtącać, ale za Karmowe według Stanowienia z nami Moskiewskich Boiar dumnych Ktore nam mieli dawać na miesiąc po Złł° 10. na Kon z czego żywność Kupować mielismy poczytane bydz maią. Wiedząc się być w Ziemi Nieprzyiacielskiey, a niechcąc więcey mieć ogoloney Chorągwi, to sobie waruiemy, aby żaden Ktory się podpisze na ten Związek od Woyska nigdzie swawolnie nieodieżdżał, pod utraceniem pocztu y zasłużonego chybaby na słuszną y gwałtowną potrzebę, Koło Generalne uznawać ma. A ci ktorzy swawolnie nad srogie zakazy Woyskowe bez starszych pozwolenia nas pod czas oblężenia odbiegli do zasłużonego swego przy zapłacie należeć niemaią, a każdego takiego pod sumnieniem z nas każdy wytknąć ma. Niegodzien ten miłości Braterskiey, który w ciężkim razie Brata odbiega. Ci zas Ktorzy dla rożnych przyczyn za pozwoleniem starszych do domow swoich odiachali, stawić się maią do Kupy naszey dziekolwiek na ten czas będziemy za niedziel dziesięć. A ieżelibysię niestawili, także od zasłużonego mieliby odpadać, niemaiąc wzgląd na Owe Ktorych Bracia y powinni w zaciągu JKo Kr. Mci ze wszystkim zgineli gdysię ozowią a Poczty stawią, powinni będziem zasłużonego ich dochodzić. Ich PP. Komisarze ktorzybysię do Pułku naszego łączyć niechcieli

pomniąc

pomniąc na ich wspoł horowania z nami zasłużonego y Ku=
chennego, iako swego własnego ich dochodzić chcemy. A=
ci ktorzy się do nas przywiążą żadnego Urzędu ponosić
niebędą, czasowi dogadzać musiemy teraz maiąc wzgląd
na utraty swoie, z odpadnieniem czeladzi, Rynsztunkow, Ko=
ni, iż niemożem zaraz takich pocztow osadzać na iakesmy
służyli, iesli przyidzie wynisć za granice, każdy Towarzysz
ma się starać o Konie, Czeladz, aby gdy przyidzie zaiachać
Ekonomie, taki Poczet stawił na iaki zaciąg swoy miał,
Artykuły wszystkie in suo robore et vigore zostawuiemy
pod ich exekucyą dobrowolnie się submittuiąc, gdy da P. Bog
przyidzie do zapłaty, iesli się komu po odebraniu żołdu mie=
dzy nami w zasłużonym dosyć niestało, niemamy dobr
zaiechanych ustępować, ażby onemu satysfakcya nastąpi=
ła. Przy dołączeniu zapłaty mamy się upomnieć u JKM.
assekuracyi z podpisem PP. Senatorow na ten czas przy bo=
ku Panskim będących, na to że żadnemu z nas o podniesie=
niu konfederacyi, o wyiazd z Moskwy, o zaiazd w Ekono=
mie trudności zadawać niebędą, ktorey ieslibysmy za
instancyą iaką nieotrzymali, choć po odebraniu zapłaty
zupełney, Kwitow za dosyć uczynienie zasłużonego do
skarbu dawać niemamy, ani się z Kupy rozieżdzaiąc, ani
Ekonomij puszczać aż nas wtym assekuruią. A gdyby kto
ote y tym podobne rzeczy, na ktorego z nas po roziacha=
niu się z kupy prawem następował, tedy za oznaymieniem ob=
winionego do ratowania onego, iako do gaszenia pożaru pospo=
litego przybyć wszyscy powinni będziemy. W czym iakosmy
sobie postąpić mieli ma bydz sposob namowiony, to na Osta=
tek przy woli Woyskowey zostawuiąc, że cokolwiek by się
pokazało bydz potrzebnego y pożytecznego woysku uchwa=
łą koła generalnego pod temiż podpisami może bydz
do

do konfederacyi utworono. Ato postanowienie y Związek nasz dobremi cnotliwemi y Rycerskiemi słowy utrzymac sobie wszyscy obiecuiemy y przysięgami z podpisaniem rąk naszych ztwierdzamy y umacniamy. a Jeslibysię kto miedzy nami nalazł Ktoby przeciwko naymnieyszemu punktowi tey Konfederacyi wykroczywszy przysięgi swey naruszył, takiego iako zdrayce pospolitego na Szablach rozmieść obiecuiemy. Działo się Dnia 27. Stycznia Roku 1612. Jozef Celdinski. Krzysztof Jaykowski. Stanisław Szabiszowski, Piotr Trzytatkowski.

Porządek y Artykuły do konfederacyi należące.

Zadne zgromadzenie znaczne bez rządu trwac niemoże, y niepodobno bo iest on duszą wszystkich rzeczy, martwe staiąsię y do szczęśliwego effektu przywiedzione bydz niemogą, takią Jego dzielność potrzebę widząc do zaszłych naszych spraw przyszło gą nam wezwac, a dla przestrzegania onego pewne osoby z posrzodku siebie postanowic. Obralismy tedy za Marszałka Pana Jozefa Celdinskiego przydaiąc mu za konsyliarze Deputaty swoie: Pana Jaykowskiego, Pana Suliszowskiego, Pana Swiezyńskiego, Pana Woiakowskiego, Pana Kowinnickiego. Pa Jąsiowskiego, Pa Trzytatkowskiego, Pana Smarzowskiego, przez Ktorych rady konienca, on nic zaczynac y czynic niema. Do rządu potrzebnego Zawiadowania, Los, stanowisk, podziału, Przystawy, obralismy z pułku Pana Zborowskiego trzech. Pa Balinskiego, Pa Hrehora Sienkiewicza, Pa Kostuskiewicza. z Pułku Pa Stty Chmielnickiego, Pa Woronicza z Pułku Imci Pa Hetmana koronnego. z Pułku Imci Pa Wacerowego, Pana Boydaszewskiego

Bogdaszowskiego, z Pułku P.a Kazanowskiego, P.a Poniatowskie=
go. Pan Sędzia dawny. P.a Gumienieckiego, P.a Kowinnickie=
go approbowalismy, wszelakie posłuszęstwo y uciwość
chcąc y powinni będąc oddac wzaiem poszanowanie od=
nich odnosząc.
A iesliby kto taki niecierpliwy miedzy nami się nalazł, kto=
ryby się na starszego, kto urząd swoy odprawuie ręką tar=
gnoł, na garło ma bydz sądzony. A iesliby słowem nie=
uciwym onego zelżył według wynalazku Koła Generalnego
ma karę ponieść, Koła Generalnego zawsze Marszałek,
namowiwszy się z Deputatami, a bacząc bydz potrzebne za=
ciągac maią; a jesliby tego potrzeba nieukazowała, tedy
w każdych szesci niedzielach miecgo ustanowiam, appel=
lacye maią iść do Panow Sędziow wszelakie, do PP.
Deputatow, do P.a Marszałka gdy nie ogarło idzie, ale in
Criminalibus do Koła generalnego. Praktyki iakie ieżeli=
by się miedzy nami w woysku pokazały, iako za zdra=
iectwo karane bydz ma. Listow żadnych tak od Krola
Jmci Panow Senatorow, Panow Dwornych, y od inszych z
ktorychby zaraza mogła paść, nazgodę y zasługi nasze
przyimowac niemaią. A Jesliby ktory wzioł ma do P.a
Marszałka PP. Deputatow, albo w Kole generalnym
oddac; a Jesliby kto potaiemne y osobne zaciągi czynił,
iako o zdradziectwa ma bydz karany. Jeżeliby kto tu
będąc na Konferencyą niepodpisał się, nie ma byc więcey
do niey przypuszczony. Insze do Konferencyi Artykuły po=
trzebne bacząc teraz [illegible] bydz dosyc na tych na inszy
czas spisac dokładamy, dozwalamy, ktore maią bydz ie=
nak approbowane w kole

Artykuły Woysku uchwalone.

Iż po łasce

Iż co łasce Bożey siła nam na chęci y miłości ludzkiey na-
leży na którą teraz wychodząc za granice sposobić się potrzeba,
a zbywaiąc y odprędzaiąc od siebie swawolenstwo, ktore się
tak miedzy nami samemi zamnożyło na tey woynie także
y miedzy czeladzią naszą, tedy iako nayskromniey y nay-
uczciwiey na włości tak wciągnieniu, na Stanowiskach w
domach Szlacheckich y inszych mamy się zachować.
Zagonow czynić żadnych żaden podgartem niema ani żywno-
ści na stronie bez ukazu y dozwolenia Porucznikowego za-
siągać, sub pœna na Pacholiki suspendij, a iesliby Towa-
rzysz wiedział otym, a zwoląby to onego było za pierwsze
przewinienie od połowice zasłużonego. Iesliby się co nam
więcey pokazało do ostatku y od Chorągwi precz. PP.
Porucznicy pod takoż winą żeby wto surowo wglądali.

Jałowicz poki na stanowiska y na ukazanych
mieyscach do siągania żywności wyciągać żaden nie ma,
gdy z Ziemie idąc pożywności, nic pod sowitą nadgrodą;
Ktura się ma stać eznunc temu komuby wzięto, a Po-
rucznik z Towarzystwem, iesliby się obwiniony iscić niech-
ciał, maią z rzeczy Jego wziowszy cokolwiek, zapłacić co-
by stało za Jego, ktory iest ukrzywdzony.
Pieniężney Stacyey aby żaden privato motu niesmiał wy-
bierać Pacholikow pod obieszeniem, a Towarzyszow pod
utraceniem zasłużonego, także chust y inszych rupieci, aby
się nikt nieważył brać pod takoż winą.
Podwod brać żaden bez wiadomości Porucznikowey niema,
Ktory iesliby obaczył że się Towarzysz przez niey obeyść nie-
może ma iey pozwolić, ale tak aby ią z noclegu pierwszego
wrocił. A Jesliby ią daley zaprowadził, tedy tak ma bydź
iako ogwałtowne wzięcie Sądzon.

Zaieżdzaiąc od Chorągwi na Strone nietylko dla

Szarpaniny

Szarpaniny tak Pacholikowi iako y Towarzyszowi, ale też do Miasteczek do Karczm dla pianstwa zabraniamy, gdyż się na takich mieyscach za pianstwem zwykły wielkie ex=cessy dziac. a Jesliby Pacholik ktory był tak contumax chocby nic niezbroił, Kijem pod Chorągwią ma bydz Kara=ny. a Towarzyszowi stanowiska ani ukazania żywności niema miec przez dwie niedziel. Jezeliby też go na ta=takim mieyscu co podkało żaden się o taką Krzywdę brac niema.

Życzyćby sobie tego aby się nic takowego mie=dzy nami nietrafiło, ale ponieważ się trafia, y przytrafic może. My tedy zabiegaiąc wszelakiemu swawolenstwu, zwłaszcza: gwałtow, zaboystw, naiazdom domowym, iż ieslibysię co takowego za pewnym dowodem na ktorego=się z nas pokazało /: czego Boże strzez:/ iesliby był Pacholik w rocie ma bydz bez miłosierdzia y odwłoki na garło karany. aiesliby Towarzysz tedy Pułkownik z Porucznikiem y Towarzystwem osądziwszy go maia pœnâ Capitis karac bez zadney dylacyi. aiesliby ten występca był Towarzyszem, lub z swoiego uczynku. lub slubu niesprawiwszy się zbiegł tedy odtrąbiwszy od Pocztu od zasłużonego odpada, a Ukrzywdzony ma go tak iak swego winowaycie imac.

Dobra Szlacheckie Braci naszey dobrzeby aby wciągnieniu y od stanowisk y od zasiągania żywności wol=ne zostawac mogły. A iż to trudno wciągnieniu ich we=wszystkim ochronic, tedy iednak gdy staniem da Pan Bog na naznaczonym mieyscu obiecuiemy to sobie ze żadney maiętnosci szlacheckiey żywnosci zasiągac niemaią. A=teraz PP. Porucznicy przestrzegac tego maią aby w=

ciągnieniu

wciągnieniu przez podeptania zboż szeręgami, y przez in=
ne sposoby, szkod od nas nieodniosły.

Pan Pułkownik żaden gościńcow wiściu obierać sobie
niema z pułkiem, tylko ktoren mu od woyska naznaczony bę=
dzie, także Porucznik żaden nad ukazanie Pułkownika
swego z Chorągwią.

Przez wszytek czas konfederacyi naszey P. Marszałek,
PP. Pułkownicy, PP. Deputaci, PP. Porucznicy, PP. Sędzio=
wie y wszyscy ktorzy Urząd iaki na sobie ponoszą od Woyska
odiechać niemaią, chybaby zagwałtowną potrzebą ktora
ma bydz na uważeniu wszystkiego Woyska. Także Towa=
rzystwo ma się teraz zatrzymać dla pewnych y ważnych przy=
czyn przy Chorągwiach do przyszłego generalnego Koła.
Pozwolić iednak Porucznik może gdy będzie widział prędz=
kie wrocenie albo niedaleką drogę, inaczey nie pod winą
de inobedientia mianowaną.

Ktoby za Uniwersałem Pana Marszałka do Koła
generalnego nieprzybył, 30. Złt. przepada na pier=
wszych pieniędzy ktore Woysku przypadną a ta wina na=
Kościoł. Jednak ieżeliby ktore Rothy odległe były od Ko=
ła naznaczonego mieysca tedy przypuszczon na rozsą=
dek Porucznikow, iako wedle Towarzystwa ma z nim
iachać albo zostać.

W pierwszych obozach y woyskach zawsze się to
zachowało że Białych głow bez mężnych w nich cho=
wać zabraniano zaczym na Woyska nasze błogosławię=
stwo się Boże zlewało. Teraz iż lubo to za złym zwy=
czaiem, lub za pobłażeniem sobie w tey mierze Towa=
rzyskiem ktorzy w Ziemi Nieprzyiacielskiey Białe
głowy ktorych do nierządu zażywaią Łupem y plonem
sobie mieć mianuią, weszło to w obyczay że peny na
takich

takich w Artykułach napisane nakazuiemy, Aby żaden tak z Towarzystwa iako y z Pacholikow Białygłow takich lub Moskiewskiego lub Polskiego narodu chowaćsię nieważył. Ale teraz te branki Białygłow w tydzien naydaley po wyściu za granicę aby były od Roty odesłane albo porzucone. Aieśli-by po Expiracyi tego czasu Ktorasię nalazła utopić ią Kazać maią Towarzystwo z Porucznikiem; a Towarzysz tak raz y-drugi przez Porucznika upomniany, obżałowany w Kole Pułkowym ma bydz od Roty ablegowany. A Komuby przyczyno nierząd był, żeby mu od Rothy kazano, takowego nikt w Woysku pod Chorągiew przyimować niema.

Iż przez tych Ktorzy więc radzi przez Panow przy woyskach bawią wielkie swawolenstwo się dzieie, przeto gdziebysię ktory taki znalazł bez wszelkiego miłosierdzia Szubienicą ma bydz Karany.

Summaryusz Żołdu Woyska Stołecznego Moskiewskiego po Rugu posledniey-szym w Obozie pod Grodkiem uczynionym

Pułk Pana Balińskiego.

Rota P.a Rudnickiego Petior 3.a	Quart. 13.	Koni N.o 1409.	f. 38763.
Rota Chorąg Czerwo: P.a Zbor.	Quart 13.	Koni - 4130.	f. 140981.
Chorągiew czarna - . - .	Quart 13.	Koni - 3140.	f. 109637.
Chorągiew biała - " - " .	Quart 13.	Koni 2677/18	f. 94040.
Chorągiew błękitna - " - " -	Quart 13 -	Koni - 2855/5	f. 70550.

Summa na ten Pułk f. 454007.

Pułk Pana Sienkiewiczow.

Rota

Rota P.a Rozmowieckie	Quart 54 Koni N.o 880.	fr.	22000.
Rota P.a Modlickiego	Quart. 13 Koni 4669.	f.	160611.
Rota P.a Bobowskiego	Quart. 13. Koni 3715.	f.	128681.
Rota P.a Kopyczynskiego	Quart 13. Koni 3697.	f.	129559./10.
Rota P.a Wylamowskiego	Quart 13. Koni 1634.	f.	59688./20.
	Summa na ten Pułk	f.	500540.

Pułk Pana Kosciuszkiewicza.

Rota P.a Ruskiego Koralia	Quart 13. Koni 814.	f.	20370.
Rota P.a Kotlowskie° Petior:	Quart 13. Koni 1281.	f.	36260./20.
Rota Pana Kossakowskie°	Quart 13. Koni 1281.	f.	36260./10.
Rota P.a Marchorskiego	Quart 13. Koni 4102.	f.	142703./10.
Rota X Ruzynskiego	Quart. 13 Koni 2013	f222	f. 75110.
Rota P. Ruskiego Husar.	Quart 13. Koni 2239./188	f.	8290./20.
Rota P.a Kotlowskiego	Quart 13. Koni 2322./18	f.	82378./20.
Rota P.a Rudzinskiego	Quart 13. Koni 1472./27	f.	51429./10.
	Summa na ten Pułk.	f.	528232.

Pułk Pana Woronicznow.

Rota P.a Lanckoronskiego	Quart. 12 Koni 1229.	f.	38099.
Rota P.a Olizarowa	Quart 12. Koni 1165.	f.	38099.
Rota P.a Stey Kamienieckie°	Quart. 12. Koni 1104.	f.	34224.
Rota P.a Stey Chmielnickie°	Quart 12. Koni 2065.	fl.	64015.
	Summa na ten Pułk	f.	172453.

Pułk Pana Stawskiego.

Rota P. Chwalibogowa Krzan:	Quart. 12. Koni 1103.	f.	26009.
Rota P.a Hetmana nowa.	Quart. 12. Koni 2209.	f.	68479.
Rota P. Woiewody Rus:	Quart 12. Koni 1195.	f.	37575.
Rota P. Balanowa	Quart. 12. Koni 1181.	f.	36611.
Rota P. Malinskiego	Quart. 12. Koni 1178.	f.	36518.
Rota P.a Zarazkiego	Quart. 12. Koni 543	fa	16833.
	Summa na ten Pułk	f.	223061.

Pułk —

Pułk Pana Bogdaszewskiego.

Rota P.a Rogowskiego –	Quart 12.	Koni 839.	f. – 26009.
Rota P.a Wasiczynskiego –	Quart. 12.	Koni 1081.	f. – 35511.
Rota P.a Dunikowskiego –	Quart – 12.	Koni 1133.	f. – 59396.
Rota P.a Waierowa – .	Quart – 12.	Koni 1916.	f. 59396.

Summa na ten Pułk. f. 154039.

Pułk Pana Poniatowskiego.

Rota P.a Wysokinskiego Kozac:	Quart. 12.	Koni 1026.	f. – 25650.
Rota P.a Gozdzikowskiego Kozacka 299. Usar. 608.	Quart. 12.	Koni – 907.	fllo. 26323.
Rota P. Firlejowa – " – " –	Quart. 12.	Koni 1370.	f. – 40920.
Rota P.a Kazanowskiego – " –	Quart. 12.	Koni 1418.	f. – 43958.
Rota Xcia Porychiego – . – .	Quart. 12.	Koni 1198.	f. – 37138.
Rota P.a Skumnowa – . –	Quart. 12.	Koni 1119.	f. 34689.
Rota P.a Habraymowa – . –	Quart. 12.	Koni 1538.	f. – 37718.
Rota P.a Stty Wislickie. Usar.	Quart. 12.	Koni 1969.	f. 61039.
Rota P. Hreczyna Kozak 469. Petyor – 822. – . – .	Quart – 12.	Koni 1291.	f. 28576.
Rota P. Hłuskiego Petior.	Quart. 8.	Koni 396.	f. – 10296.
Rota P. Stty Wielunskiego –	Quart. – 8.	Koni 900.	f. – 17400.

Summa na ten Pułk. f. 359007.

W tym Woysku Chorągwi wszystkich. No. 48.

Summa Summarum tych Pułkow Koni No. 75047

Usar – No. – 67506.
Petyor. No. – 2981.
Kozac: No. – 4560.

Utriusq Summa Fac: 2410983.

Summa Generalnego Komputu z Karmowemi Czwierciami wyszło na Woysko Facit. – " – " – 2836853. / 20.

Kredens.

Kredens Panu Szczuce z Panem Wichrowskim z Rogaczowa do JKo Kr. Mści posłanym dany.

Miłosciwy Nayiasnieyszy Krolu
Panie a Panie moy Miłosciwy.

Dwoie Posły do WKM Pana N. miłł, od ktorych aż dotąd żadney wiadomości niemamy, Teraz trzecie posyłamy P. Szczukę, y Pa Wichrowskiego, ktorzy cokolwiek Jmieniem naszym do Maiestatu WKM. przyniosą we wszystkim aby wiarę mieli, uniżenie prosiemy. wierność y poddanstwo nasze WKMo oddawszy, szczęsliwego a długiego Panowania iako wierni poddani życzemy. Dat na Stolicy Moskiewskiey ię 28. Januarij 1612. Roku.

WKM. Pana naszego Miłłosciw.
Uniżeni słudzy

Jozef Ceklinski Marszałek Jmieniem
Woyska Stołecznego.

Instrukcya tymże.

Miłosciwy Nayiasnieyszy Krolu.
Panie a Panie Nasz Miłosciwy.

Rycerstwo WKMo Woyska Stołecznego wierne poddanstwo do Maiestatu WKMo oddawszy długiego a szczęsliwego Panowania z niesmiertelnego sławą JKMo wienczuię

Miłosciwy Nayiasn Krulu.
Wszystkiego postradawszy, przyszło y nadziei, Ktorą wątpliwym

wątpliwym ktorą w przeciwnym szczęściu zwykł się Człek
podpierać; bo ktory iuż iest miedzy nami, ktoryby to sobie
mogł obiecować, co niedawno przedtym ciebie Krola Pana
Naszego, albo nayIasnieyszego Krolewica Jmć Władysła=
wa zboynym a mężnym Woyskiem Rycerstwa, swiet
nym a życzliwym Pocztem Dworzan. Poważnym a mądrym
Kołem Senatorskim obtoczonego prod Moskwę następu=
iącego widzieć, ktoremu nie tylko my /: tak rzecz ma się:/
pozostałe ostatki niegdy kwitnącego Woyska, nie tylko
w statkach y żywności doznani, y Moskwicin radować się
miał. A y niedostatki wiary niedawno nieprzyiaciel
drogę zaiechać, czołem nisko uderzyć, przysięgę od=
dać, szczęśliwem się z takiego Pana zwać gotował się.
Mnieysza to podobno co mogło bydz, było nam pociesznie=
szego, co uszom przyiemnieyszego, co na wszytek swiat
sławnieyszego iako WKMć albo nayiasnieyszego Krole=
wicza Władysława, krew WKMć przednia ozdoba y nadzie=
ia narodow naszych, na onych Monarchow Moskiew=
skich w Maiestacie siedzącego widzieć, ktory z przodka=
mi WKMć długi a prawy wiek wiodąc, często Pany swe,
często Rzeplitą o ostatnie prawie niebezpieczeństwo przypra=
wiali. Tym prawa y dan ustawiaiące ktorzy się niedawno
Oyczyzny naszey pod białą wodę upominali, dniem ta=
kiey radości pełnym, tak w pociechę obfituiącym, iako u=
pewnieni gorzkość nędzę teraznieyszey przyszłym weselem
sobie cukrowalismy, że nie tylko siły gwałtowne Nieprzy=
iacielskie, pożar wszystko trawiący, zimno niesłychane,
albo zdrowie odeymuiące, albo okaleczenie przynoszące, wy=
trzymać nam przyszło. Ale y sam głod ktoremu się
nikt oprzeć niemoże, psy, kotki, szczurki, skury

skury, w pokarm obracaiąc, Ciałom Ludzkim nie przepuszcza=
iąc zwyciężyć, taką życzliwością naszą sławę WKM. do=
bro Oyczyzny spodziewaiąc się wystawić. Przeciwne wia=
try wionęły okręt daleko za mosty rozbiciem mu grożąc.
Próżne podobno nasze nadzieie, daremne nasze tak od=
ważne wojowanie, w długą rzecz idą. Snadniec się było
Miłościwy Nayiaśnieyszy Królu y bez oznaymienia, co za=
nastąpieniem w takiey potędze Nieprzyiaciela na Nas
przypaść mogło domyslec, a coż kiedy się insze biedy do te=
go dobrze przywiły, a czegoż inszego ieno częstych pogrze=
bow, ieno ustawicznych utrat. Co my bacząc iuż w małey
liczbie z oney Kupy zostawieni y to pracami y ranami
będąc zemdleni, nie omieszkalismy przez Posły nasze, a=
owszem na ten przeszły Seym o tym wiadomość WK.
M. donosić, że więcey w Ziemi Moskiewskiey ieno od
6. Januarij trwać niemożemy. Dosyć niemały czas gdy=
by kto dbał na obmyslanie y zapłaty, y na sposobienie
swezego Woyska, ten termin przyszedł, y przyszedł nie=
maiąc żadnych zaciągow bez nastąpienia iakiego ukonten=
towania, żadney wiadomości od WKM. niewziowszy,
Posłow swych niemogąc doczekać się, czuiąc ieszcze
troche krwie w sobie, przyszło y te WKM. ofiarować
od 14. Martij częscio Braci swey głowę wszystkiey
Moskwy na ktorey kondycyi niewspominamy zatrzy=
mawać się, a tę Ostatnią na ten czas życzliwość WK.
Mci y Rzeplitey oswiadczaiąc, gdyż więcey na poka=
zanie oney siły y możności nam niestaie. Mo=
gły podobno komu Regestra na Seym przez Posły
nasze posłane podziwienie przywieść, przyrosło
ich teraz y ieszcze przyrość musi. Bo za ustąpieniem

ustąpieniem z Woyskiem dla niesłychaney nędzę, na stronę JmPa-
na Hetmana Litewskiego dotrzymywaiąc Stolice, a dodawaiąc
oblężęcom żywności żadnego miedzy nami nienaydzie, ktore-
muby albo żałoby, albo bolu, albo szkody nieprzyczyniło się. Kogo-
by wtym winowac Nayiasnieyszy Miłosciwy Krolu Star-
si nieteskliwi w nędzy pobudką powodem przykładem do zno-
sienia niewczasow, prace Zołnierz stateczny y nad zwyczay
cierpliwy, niebaczem ieno iakos przewłokę y konwokacyą Ktu-
ra niesławę na narod nasz wewlec zamysla WKm. P. N.
Miłł z wielkich a znamienitych Tryumfow zewlecsię gotuie.
Na Rycerstwo WKm° z częstych a pamięci godnych zwycięstw
z łupiwszy prace, gartowanie krwawe zwycięzcom na po-
smiech padac usiłuie. A boday iuż swego niedokazała Sze-
snasta Niedziela po Seymie, żadney wiadomości niedosią-
gnął. Zołnierz nieborak niema z czegobysię w nędzey ucie-
szyc mogł, na niewdzięczność patrząc, na rzeka, y zanied-
banie osobie osobie zdumiewaiącsię nadzieię o dostałym
a zupełnym zwycięstwie stracił. Nastąpiło zatym co
zwykło Miłosciwy Nayiasn Krulu iż przez tak długi czas
mały Ludzi posiłek, żadnego w niedostatkach niewziowszy
Obronienia, iuż zemdlonego Nieprzyiaciela, ale o zachowaniu ie-
sli takie iest zdrowia radzie. A tę ostatnią rezolucyą przez
nas Towarzystwo swe przed WKm° Maiestat przynosi:
iż Woysko WKm° na Stolicy zostawione, oddawszy
ią w ręce JmPu Hetmanowi Litt nie maiąc na czym o-
czem y zkim zaczętey Imprezy WKm° kontynuowac przy-
Expirowaniu czasu naznaczonego do dotrzymania stolicę, za
granicę wychodzi, a uniżenie iako przez pierwsze Posły,
tak y teraz przez nas o zupełną y prętką WKro-
rewskiey Mci zapłatę suplikuią.

Protestacye

Protestacye od Woyska w Grodziech są poczynione

Uniwersał Jchmćm którzy do Polski odiachali naznaczaiący czas wroceniasię do Woyska Stołecznego.

Jozef Cekliński Marszałek Woyska stołecznego Jchm PP. Braciey ktorzy za dozwoleniem Starszych za Granice wyiechali. Wszem wobec y każdemu zosobna Oznaymuię. Iż za Oziębłym poparciem tey woyny, a za ostatnim naszym Zniszczeniem, niewziowszy żadney wiadomości aż do tych dob, ani od JKMć ani od Posłow naszych na Seym wyprawionych przyszło nam osobie radzic, a zasług się zwykłym sposobem uczyniwszy związek miedzy sobą upomniec. To tedy Wmć rowno z nami horuiąc do zasług należących, za uchwałą Woyska wszystkiego macie się Wmć stawic, gdziekolwiek Woysko będzie bez żadney tergiwersacyi pro die 7. mai. Aieślibysię ktory z Wmćw niestawił od zasłużonego odpadac ma. Jesli miłość Braterska przez ten czas do podeymowania z nami prac Wmćw do kupy zebrac niemogła, niech wzdy obeyrzeniesię na tak wielką utratę nas skupi. Datt w Stolicy Moskiewskiey ie 27. Febr. Aº 1612. w dzien zawarcia konfederacyi.

List od Jmć Pana Hetmana Litewskiego z Fedorowska do Tranowska przeniesiony.

Miłosciwi Panowie Bracia.

Pomniąc

Pomniąc na to jakom przyrzekł WmPP. w kole ani pisaniem swym, ani prozbą swą na dalsze dotrzymania czasy Stolicy niezaciągać, pewniebym to iscił gdyby byli takie pisania, iako od JKMci tak niektorych Jchmciow PP. Senatorow y większey części Przyiacioł y krewnych moich niezaszły, ktorym iako K.J.M. wprzod o gotowości swey y Krolewicza Jmci, ktorego prętko na granicę stawić obiecuie, potym praesidia piesze iuż wyprawił, oznaymuie y otym że wielki koszt Rzeplita wydawaniem vectigalnym y innemi kontrybucyami dla dotrzymania dotąd Stolicy ważyła: oczym też in genere do Wmciow wszystkich y in specie do Jchmciow PP. Rotmistrzow napisać JKMci raczył. Tak zaś Jchm PP. Senatorowie è brachio Rzeplitey uprewniaią, y mnie y Wmciom wszystkich płaca za zasługi ktore się dla niey z odważeniem własnego zdrowia podeymowali dotrzymywaiąc tak zacnego Kleynotu Stolice, w ktorey iuż narodu Polskiego sława na podziwienie wszystkiemu Chrzescianstwu, a na postrach Nieprzyiaciołom korony mieysce otrzymała. Przy takowey wiadomosci ktora do Nas iniquitate temporum y przeiazdem trudnym opozniła się przydane iest pisanie że Smolenska od JmPa Wdy Bracławskiego, ktorym do Mnie y do JmPP. Smolenszczan pisze daiąc znać że iuż 1000. piechoty do Smolenska przyszło, ktorych zaraz do Stolicę wyprawuie dniem y nocą, a drugich się za niemi spodziewa co godzina. O tym pierwszym pułku ku Mozaysku dzisiay mi dano znać że raznie przechodzą, na przeciwko nim też wyprawuią, aby gwałtownym pospiechem iako na ugaszenie Ognia bieżeli rozkazuiąc. Ci chociaż in fidem

in fidem suam Stolicę niewezmą będzie folga pracy cięszkiey Braci tameczney, a ieżeli się Ichm na życzą piechocie tak wielkiey sławy że oni z rąk swoich oddawać JKMo Stolicę będą /: tedy zawcyscem piechoty w Stolicy piechotą musielibysię Quateryi y baszty osadzać :/ czegobysię Boże pożal iesli do tego przyidzie. Pisze o tym JmP. Wda Brasławski do mnie że zapłatę wygotowano w Summie zaraz Wmo z JE: K. Mści a tym ią prędzey wygotuią, iż o wyiściu a zwiąsku Konfederacyi Wmo przez ostatnie poszty w Grodzie wiadomość wzięły. O tym zas abyście Wmo z Związku Konfederacyi do Oyczyzny przyisc mieli myslec pruzno. Chcą bez omieszkania z wszelaką wdzięcznoscią zapłacić, ieno Wmo in Opere Virtutis chcieycie persewerować, do prętkiego przybycia, a w te tu Kraie y do odbierania wdzięcznych prac dla przewagi Wmo od JKMo sposobną tey prozbą do Braci w Stolicy będących przy Lisciech JKM. y Senatorskich posłalismy, niewątpiemy nic, że dla usilney y pilney J.K.M. prozby ciężaru sobie na czas przydadzą, a za nadeyściem piechoty, ktura im prac ulży, będą chcieli na przybycie JKMo poczekać. Jakoż kolwiek uczynią Wmo pilnie proszę niebądzcie skwapliwemi z posyłaniem do Jmo czekaiąc na Respons żądania JKMo iakosię na nią rezolwuią, oznaymię WmWmPP. y Braci. A iż Ja odemknieniemsię naszym /: ktore pełne suspicyi y Nieprzyiaciół iest :/ od Stolicy siłasię ich zmacniaią y zbieraią, a dufnoscią ich nieprzyiaciel macać nas w tych tu mieyscach zamysla, za czasu iakosmy sobie w Rogaczowie rzekli wiążmysię w kupę, a nieprzyiaciołom z siebie uciechy niepodawaymy. Co tedy wszystko

wszystko na żądanie JE.K.m. a na prozbę nas wszystkich niewątpiem nie że uczynić raczycie. Zatym się łasce Wmwm PP. y Braci pilnie oddawam. z Obozu z Fedorowska ię 8. Martij 1612.

Wmwm Panow y Braci
powolny sługa.
Jan Karol Chodkiewicz.

List od Ichmciów PP. Smolenszczan przez JmP. Starostę Wieluńskiego y Towarzystwo tamże y tegoż czasu przyniesiony.

Miłosciwi Panowie Bracia.

Dotąd ieszcze w Moskwie iakoscie Wmwm PP. y Bracia na dobro Oyczyny y sławę narodu Polskiego zarabiać poczeli y my za początkiem Wm zaganiać szczęscie Panu pod władzę do tychże mieyść przyszlismy, niebyły rzeczy tak zatrudnione iako y do odmiany swey szczęscia barziey skłonnieysze nad ten teraznieyszy czas, ktory znędznioney Braci w Moskwie naznaczony iest. Tu iako iest Animusz Wm przygotowany nato aby znędznieniem Braci, wszelakiey trudności pozbyć, y nie iako na Rzepltey leniwe subsidya dawaiącą zemscić się, y tak iuz K. Jm. Pana naszego y Rzepltey Oyczyzny naszey mysl wszystka y staranie obrocone iest, aby tak długo zatrzymane szczęscie narodu Ludzkiego, y tak wyniszczoną ramiony Wm sławę na tym tu mieyscu wspierać y wdzięczność pokrywać, animusze w pracach struchlałe. Wprawdzie y nas samych niewiadomość o tym iuż y pisania y żądanie JE.Km zachodzą przez

przez tak długi czas utesknila, a nędza communis też nas wszystkich ktorzy na koniu siedząc wielkiemu szczęściu woiennemu podlegaiąc przywiodła powątpliwość. O całosci Panskiey wiodła naywolnieysze mieysce animusze potrzebuiąc wytchnienia y przemyslewania o sobie. Lecz kiedy to taki a nierychły Krol Pan nasz y Oyczyzna nasza sposoby wspierania nas y pokrzepiania y daleko pierwsza nadzieia zapłaty y nadgrody do dalszego koronowania przywodzi, niegodzi się w takim razie folgowac sobie, upatrowac przyszłe, a ieszcze przeszłe szkody y trudy, Ma takowe czasy cnota że milsze dobro Oyczyzny nad własne zdrowie nasze ukazuie, nic pięknieyszego iako dla Oyczyzny umrzec. Mysmy tedy za żądaniem y pisaniem JEKmo skrocili zamysły swoie, przyieli prace na dalsze czasy, a dla całosci Kleynotu tak zacnego Stolice, ktora dalszych progressow JEKmo y Oyczyzny naszey sama tylko powodem iest odwagi zdrowia obecalismy. Tak iuż animusz WmPP. y Braci do takieyże życzliwosci Oyczyznie swey rozumieiąc deklaracyą naszą odzywamy się Wmo y przyrzekamy, iż dla Braci naszych, ktorzy w murze są, z Wmą w polu zostac, y aż poki piesze praesidia Stolicy naydą, o ktorych JmP. Hetman nasz szyrzey do Wmw napisze wytrwac chcemy. A iż wiele temi czasy ruszenie się nasze z Rochazowa Nieprzyiacielowi Serca dodało, wielu Prosowiecki tryumfem swym przyszedłszy z ludzmi do Taboru y tam rozpisaniem Uniwersałow po Grodzie ukazuiąc, że my y z Hetmanem do Rubieża Litewskiego ustępuiemy bo iawno w uporze utwierdził ze wszystkich stron kupiąc się do Taboru pod Moskwę, Kniaz Posarski od niznego Nowogroda, nowy wodz z Woyska Moskiewskiego mnie

mnie z innych Stron pewni będą tego że za oslubieniem naszym przez puszczanie Stolice, nie tylko że im Serca naprawią, ale się y błogosławienstwo Boże na woiowanie nas y powetowanie upadku swego upadkiem takim /:czego strzez Boże:/ Oyczyzny naszey wroci iakosmy są tego bliżsi stracą Stolice, a iako daley zatrzymanie iey by naysłabszemu w rozum ukazuie, y to ieszcze zabieżec temu y na wieczny upadek puscic możemy. A sprawi da P. Bog wszystko surowe obeyrzenie się na Cnotę naszą, ale małe persewerowanie w trudnosciach do ktorych udaiąc się sami Wm̃o przykładem y prozbami swemi pobudzony y prosząc abyscie Wm̃o pro die 14. Martij Koni po Bracią na Stolicę tak prętko nieposyłali, aż od Ichm̃o pisanie Wm̃o do siebie, ani na prozby nasze y na żądanie JKm̃o Respons Otrzymamy. A dla tey snadnieyszego tym zabieżenia iuż niebezpieczęstwa od Nieprzyiaciela będziecieli się Wm̃o chcieli z JmP. Hetmanem porozumiec mutuis viribus łatwie ich moc przełomie y bezpiecznieyszemi w gromadzie na ich taką dufność będziemy. Zatym się łasce Towarzyskiey Wm̃o oddaiemy. Datum w Fedorosku ię 7 martij Ano 1612.

WMWm̃ Panow Zyczliwi Bracia
y powolni słudzy.

Stanisław Koniecpolski Sta Wielunski.

Kopia Listu od JKm̃. przez tych Posłow tamże przysłana.

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski, Wielki

Wielki Xiąże Litewski Ruski Pruski etc.

Urodzeni Szlachetnie wiernie nam mili. Przyznawamy to Wier. waszey że to po wszystkie panowania naszego w tey znaczney Koronie czasy, iako w inszych służb Oyczyznie oddanych okazyach, tak y w tey od W. W. działo. Nielitowaliscie WW. zdrowiu Maiętnosci prac, trudow, wiele razy na szącz głowy Oyczyznie y dostoieństwu naszemu Sądzić by błogosławił Pan przez mężne dzieła rąk WW. nas y Rzeplta także y sława tych zacnych, ktorem panuiemy fortunnie Narodow szeroko z łaski Bożey, y z postrachem Nieprzyiacioł słynie, za co onemu pokornie podziękowawszy, to iest dalsze usilne staranie nasze tym rychley do koniecznego uspokoienia tam to Panstwo przywodzic y krawe W. waszey Rycerstwa naszego sława nasza stawic y czynic to co sama rzecz y potrzeba ukaże. Odprawuiemy też niedługo Posły nazad Moskiewskie, z ktorych odprawy szerzey wszystko W. Wasza wyrozumiecie. Częste miewamy od W. Hetmana naszego W. X. L. wodza wn. przyczyny, przekłada często niedostatki WW., wyswiadcza y wysławia przeważne y prawwite WW. zasługi. Znamy y sami pewnie y z żalem tego słuchamy, y czyniemy podług obietnicy naszey, Posłom WW. daney o ratunek Wier. Was. pilne staranie, abyscie w tym y piechocie y w pieniądzach taki co nayprędzey odniesli, iakiemi naywiększemi siły Skarbu naszego na ten czas podołac będą mogli. Dlaczego niechcieycie WW. w tym powątpienia miec, niedopuszczaycie sobie nikomu gwoli tych służb gwoli nam y Oyczyznie prawwicie podiętych mocen iest P. Bog nieupłynęły ratowac W. Waszi sposoby. Co samą WW. uznacie

uznacie rzeczą, tylko wtych iuż dawno zaczętych służbach usta:
wać niechcieycie, ale teraz gdy naywiększey pilności y prze:
wagi, do skutku rzeczy tameczne przywodzić potrzeba;
Życzliwą wiarę y pracę swoią Nam y Rzepltey oswiadczy:
cie. Bo uchoway Boże iakiego oziębłego Wier. W. po:
stępku do tak wielkiey niesławy nas y oyczyzne, przy:
wiedlibyście WW. Jesteśmy tedy pewni o starożytney
Wierze y cnocie WW nadzieie mamy, że to wszystko WW.
uważycie pilnie y ten trud y niedostatek dla nas y Oyczy:
zny mieli po te czasy zniesiony, y daley na ten czas iaki
WW. przykrzyć niebędzie. Oczekiwaiąc zatym od Nas
da P. Bog przy obecności przystoyney nadgrody wszel:
kiey szystkich narodow nieśmiertelney sławy. Życze z
my zatym WW. dobrego zdrowia. Dan w Warszawie ię
7. Stycznia A°. 1613. Panowania Krolestw naszych Polskie:
go XXV. Szwedzkiego XXVIII.

Sigismundus Rex.

Respons na List Hetmanowi Litt. przez też
Posły z Francuska posłany.

Miłościwy Panie Hetmanie.

Spodziewaliśmy się iż więcey od WmPa na dotrzyma:
nie Stolice sollicytowani bycieśmy niemieli, nietylko
słowną ale y Listowną obietnicę od WmPa otrzymaw:
szy, dla tego y czasu takiego iakiego WmP. subsidia
wziąć mogł, ktore są szczęśliwą na woynie Kunkta:
cyą nieznaspiały słuszne y ważne przyczyny WmPa
bydź

bydz baczemy że na WmPan wtym usilnieysze bysmy niebyli porywczy do Oyskania Stolice Braci naszey ale czasu pomkneli wktorym y posiłki piesze ktore iuż są iako WmP. pisze wdrodzę mogą nastąpić. Radzibysmy do żądania Wm Pana przykłonili, by nie krypt nasz ktory od nas Bracia pozostali, na Stolicy otrzymali, ktoremu niedosyć uczyniwszy, y słowo y miłość Braterska szwank by wzięła, y sumnienie nieurażone. Ale rozumiemy to o WmPanie że naydzie WmP. tak wiele sposobow że y bez zatrzymania ich, y stolica od nas Wm oddana zostanie, za ktorym zatrzymaniem szeroką a dawną nabytą sławę swoią WmP. nie tylko zatrzyma, ale ią da P. Bog. daley będziesz strzedz. Czego życząc z Serca WmPu uniżenie prosiemy aby to zabranianie nasze na dobrą stronę rozumiane bydz mogło oddawaiąc się zatym do miłosciwey łaski Wm Pana. w Franorowsku ię 10. Martij 1612.

Respons na List PP. Smolenszczanom przez też Posły posłany.

Towarzystwo od Wm wpośrzodek nas przysłane y List do Nas pisany niemogło nam być inaksze ieno wdzięczne gdyż z niego wyczerpnelismy y uprzeymą a szczerą miłość przeciwko Oyczyznie, stateczność przeciwko Panu, do ktorey statecznosci y pokazania miłosci, nie tylko słowy ale y przykładem nas wzywać raczycie ofiaruiąc się do dalszego kontynuowania y przedsię wziętey Konfederacyi JKMo iego prętką obietnicą nas uprewniaiąc, sławę spolną przed

oczy

oczy przekładaiąc, niepotrzeba nam tak wielkich y zacnych wywodów, ale same tylko miłość Wmć nas w trudnych rzeczach pokazuią. Uważywszy tedy bysię do żądania Wmć przykłonić przyszło, by możność, by możność nasza teraznieysza zniosła. Ale od wszystkiego odpadłszy tylko duszę swoią zatrzymuiąc y sił Nam niestaie do dalszego się tu bawienia, a do pomknienia czasu, do odyskania Braci y oblig nasz onym dany, Więc y Sumnienie związane nam mieć każą abysmy to co my obiecali y rzeczą samą zyiscili. Prosiemy Wmćw PP., aby ta krotka a niezmyslona obmowa nasza mieyść u Wmćw nalazszy niechęci nam żadney niejednała u Wmćw. Pamiętna nam iest chęć Wmćw y musi bydz w lepszych da P. Bog dostatkach, Chcemy ią też Wmć odsługiwać, dąyż zniszczonym nietylko trudno ale y niepodobną. Oddaiemsię zatym iako naypilniey łasce Wmć Panow. Datt w Iwanowsku ię 10. marty Roku 1612.

Kredens Posłom do Jmć Xiędza Arcy Biskupa Gnieznienskiego w obozie na Granicach dany.

Jasnie Oswiecony a Przewielebny Oycze Miłosciwy Xiąże Arcy Biskupie Gnieznien. Panie Panie Nasz Miłosciwy.

W pewnych a pilnych potrzebach Woyska naszego do Wmć Pana N.o mił. Towarzystwo nasze P.a Troianowskiego iako własnie do Oyca spolney Oyczyzny posyłamy, ktorzy w kolwiek Jmieniem Woyskowym do Wmćw Pana

Pana przyniosą. aby miłosciwe ucho im dawszy, y wiarę we wszystkim mieli uniżenie prosiemy. Oddaiąc się zatym iako naypilniey Łasce WmPana życzemy aby P. Bog WmPana długo dobrze zdrowego y kwitącego chował ku dobremu kościoła Bożego y ku ozdobie Oyczyzny. Datt w Granicy Moskiewskiey ię 18. mai 1612.

WMWm Pana uniżenie y powolni słudzy.

Jozef Cekliński Jmieniem Woyska Słotecznego.

Instrukcya do Jm Xa Arcy Biskupa Gnieznienskiego tymże dana.

Miłosciwy Xiąże Arcy Biskupie Gnieznienski. Panie a Panie nasz miłosciwy.

Stolica Arcy Biskupia ktorą teraz WmPan szczęsliwie a Swiątobliwie sprawuiesz, takiey zawsze powagi u wszystkich Obywatelow Koronnych bywała, że naniey nietylko wysoką dostoyność Arcybiskupią nietylko przodkowanie Senatorskie osadziłosię, ale też nieuspiona straż wolności Szlacheckich Koronnych przy niey zostawało. Oycowie czasow trudnych w cięszkich razach, do niey iako do iakiey Swiątnice ucieczkę swoie miewali. Toż y nam znędzonym, a zrobionym przyszło teraz czynić, a do kogoż iuż po Bogu więcey. Bowiem częstemi prozbami, usilnym naleganiem u Krola Jmo o posiłki Ludzmi, o pokrzepienie pieniędzmi w niedo

w niedostatkach naszych sollicytuiąc do tych czasow nietylko w samey rzeczy od niesciesmy niemogli, ale y wiadomości, Posiłki zas ieżeli iakie nastąpiły w czesc podobno niebespieczęstwa przychodziły pracą, ciężarem przy nas zostawali. Przyszło nam tedy do tego do czego przyiść musiało że ustawiczne czynienie z Nieprzyiacielem potężnym niewytrwana siłom Ludzkim pożogą, niesłychaniem za czasow naszych głodem nieznosnym, a ku wierzeniu niepodobnym zimnem y przez insze nędze ostatnią zgoła przyprawieni, wielką zgubę Braciey straciwszy zaniedbaniem o nas Krola Pana Nº y Rzeplitey osobie radzić, a biedną tylko duszę ledwie utrzymywaiąc ku Oyczyznie swey wytchnienia z niezmiernych prac szukaiąc z Żołdu się swego kiedykolwiek chcąc ucieszyc odwrot uczynic. Nie żaden nieprawy affekt przeciwko Panu y przeciwko Oyczyznie to sprawuie, ale sama niesłychana nędza prawdziec z sławnego ale iuż nam na ten czas niepodobnego do zatrzymania placu nas zpędza. Musiemy ile przedtym ktory niedostatki Oyczyzny pokryc y musisz y powinienes, przyznac że nas z Woyska niedawno w Ludzie kwitnącego, w konie ozdobnego ledwie trzecia część pozostała, y insi rozmaitemi przypadkami z posrzodku nas sam wyięci; Co my bacząc iż siły nasze y człowieczęstwo iuż więcey takiey nędze wytrwac niemoże, dalismy znac o tym niedawno przez Towarzystwo nasze, K. Imº że ochotne Serce maiąc, ale swiadkowie siły na ten czas do posług JE. KMº niepożytecznemi zostaiąc, z pola iako wysłużeni iachac musiemy, prosząc uniżenie JKMº aby zapłatę za krwawe a długie boiowanie nasze odniesli-smy. Przyidzie nam też y WmPu iako głowie nie-

tylko

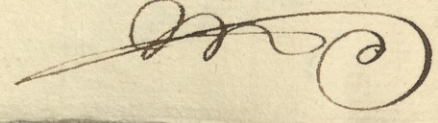

tylko nabożeństwa u Nas w Polszcze nietylko Prezydentowi wszy:
skiego Senatu, ale też iako wszystkiey Rzeplitey po JEK.Mci
opiekunowi toż oznaymić że niemaiąc naczym y oczym
iuż więcey Rzeplitey służyć ustępuiemy, nie nieprzyiacie:
lowi z ktorego za łaską a pomocą Bożą ku chwale Jego
ku sławie Oyczyzny zawszesmy znaczną a nieśmiertelney
pamięci, godne zwycięstwa otrzymywali, ale nędzy ale
biedzie za granice Oyczyste wychodziemy, prosząc uniże:
nie WmPana aby WmPan sprawy zasłużonego naszego
na się wziowszy one miłosciwie tak u JEKM iako y wszy:
stkiey Rzeplitey wszystkiego Oyczystego Duchowieństwa
one kommendować y promowować raczył. Siła w tey
mierze u Rzeplitey authoritas WmPa, siła przykład y
powod u Stanu Duchownego, siła przyczyna y zdrowa
rada u JEKMo może, że my przez WmPana prętko zapła:
tę otrzymamy. Ciężar angarie z Ludzi ktore od Żołnierza
ponosić muszą, zniesione będą, okazałych wspaniałych Spraw /:
Ktorem wiek potomny przypatrować y dziwować się musi:/
WmPana dosyć iest; Lecz ktoraby z tą zrownała nie:
wiemy, gdy ubogi a znędznony Żołnierz za staraniem
WmPana y żołdu swego prętko weselić się będzie, gdy
prawowity Oracz Żołnierza a zatym cięszkosci pozbędzie,
gdy frasowliwy Dzierżawca, bez wszelkiey przeszkody
niemaiąc w dzierżawie swey drugiego Pana z poko:
iem zostanie. Wszystkie stany wszelakiey kondycyi
Ludzie Oycem y Dobrodziejem swoim zwać cię będą
Imie twoie pod niebiosa wynosząc. Zrownasz WmP tą
iedną

iedną sprawą by inszych niebyło, z Onemi wielkiemi przod=
kami, Maranami Rodzentami y inszemi, Ktoryches iako
mieysce zasiadł, tak z Zywota niewydaiesz niesmiertel=
nosci, ktora z tego postępku naszego WmPana rosci
Oney WmPanu życzemy.

Vniwersał tymże Posłom dany na Posły. Ktorzy na Seym byli posłani rozkazuiąc aby się do Woyska stawili.

Jozef Cekliński Marszałek Woyska Stołecznego Pa=
nom y Posłom na Seym walny Warszawski od Nas
wysłanym, wiadomo czynię iż niemaiąc żadney wiado=
mosci aż do tych dob iaką odprawę postulata nasze wzie=
ły na Seymie a chcąc onych pewną wiadomość wziąc
rozkazuie Jmieniem Woyskowym aby pro die 27. Junij
w posrodek nas wszystkich stawili się do dania spra=
wy, przez co takiesie omieszkanie stało, pod Utraci=
niem y Pocztu y zasłużonego. Datt w Obozie
na Stolicy Moskiewskiey ię 18. martij Roku 1612

Idem qui Supra.

Kopia Listu do JmPana Sołtykow z Obozu nad granicą.

Miłosciwi Panowie Sołtykowie. Podten czas scisły
niemogłosię Nam nic wdzięcznieyszego y milszego przy=
trafic, iako Osobę WmPana widziec. Dowiedzielibysmy się
od niey

od niey czegobysmy przez niedbałość posłancow naszych przez nieprzybycie mogli. By można była rzecz wszyscy posyłalibysmy WmPana witac, niemożemy osobami, przyidzie przez pismo odprawic, a Wm Pana przez piorko przywitac, cieszącsię z szęsliwego zwrocenia, a zdobrego zdrowia Wm wspołek z JmP Trubeckim miłym zięciem swoim, w podziwieniu wprawdzie musiało to bydz u Nas że WmPan jakoby do Nas się nieznawszy diakow swoich do nas nieprzybył, ale dziwowanie na Stronę, Gdysmy o żałosney nietylko Wm ale y nam wszystkim sprawie Wm usłyszeli, niedobrze ktos życzliwość WmPana przeciwko narodowi naszemu płaci niedobrze do dalszey chęci Wm przynęte daie, by to znas mogło bydz na ten czas przytym żalu wiedząc chęc y życzliwość Wm obumrzec bysmy chcieli, ieden to udziałał, nietrac WmP. do wszystkich Serca, żaden tego postępku chwalic niemoże, nam iest żałosny, a coś KJMo Panu naszemu Ktoremusię Wm Nasz miłP. z pierwszego zaraz razu życzliwoscią naszą niepopisał ale iawnie ukazał, zleczy on da Pan Bog przybyciem swoim tę urazę Wm. Nieodrazisz zawziętego Serca swego y chęci tym ladaiakim postępkiem od Nas, gdyż miasto iednego niechętnego, masz ich tysiąc ktorzy WmPa miłuią. Zczym mysię Wm chwalebnie opowiadamy pokażesię to da P. Bog gdy pokrzepiwszysię w niedostatkach swoich odwrot od służb JKMo uczyniemy, będziemy inaczey Wm y szanowac y poważac iako cnota twoia każe y godna. Zalecaiącsię łasce Wm życzemy długo szczęsliwego zdrowia przy wszelakich pociechach wespołek z JmP. Trubeckim, ktorego się łasce wszyscy zaleciwszy zostaiemy. Dan

Dan na Stolicy Moskiewskiey ię 18. mai Roku 1612.

WMWm Pana Zyczliwi Sługy
Jozef Ceklinski Marszałek Woy-
ska Stołecznego.

List do Braci na Stolicy Moskiewskiey pozosta-
łey

Mściwi Panowie y Bracia.

Musi nam swiadkiem bydz y sam P. Bog iakosmy gorą-
co oto się starali, jakosmy WMw z tamtey niemowiem Stra-
ży ale więzienia wyieli, niespuszczaiąc się na obietnice
JKMo PP. Hetmanow dosyc z niemałą gromadą y Towarzy-
stwa y czeladzi Pana Kosciuszkiewicza na rekuperowanie
WMo wyprawilismy, ktorych że do tych czas WMo nieodyskał
nie nam ma to bydz imputowano, ale albo złym czasom
albo Ludziom przeszkadzaiącym. Teraz będąc iuż przy gra-
nicy ze wszystkich miar staralismy się iakobysmy WMo
co nayprędzey usiebie widzieli, trudno co było z niepodob-
nych rzeczy wyłatac małą kupą małą liczbą, mało się
też sprawic musiało. Nie ludzi nam przyszło do WMi
posyłac, ale podobno niemy charakter, prosząc żeby to mi-
łosci miedzy nami nietargało, że my się tak na ten Czas
daleko oddalili, uważycie to WMo usiebie, że to wszystko
dla spolnego zdrowia czyniemy, mała iest otucha
od JKMo zupełney prętkiey naszey zapłaty, czegos-
my się chwycili przyidzie to nam trzymac. O czym sze-
rzey Pan Woyciech młocki ponowienia Braci naszey
sprawy: oddaiąc się do Łaski WMo prętkiego a szczęśli-
wego zgromadzenia do nas życzemy day Boże

Boże abysmy WMć w dobrym zdrowiu oglądali. Dan w Obozie przy Granicy Moskiewskiey ię 18. martij 1612.

WMćw Panow Zyczliwi słudzy y Towarzystwo
Jozef Cekliński Marszał. Woy: Stołeczne.

Przy tymże Liscie y List do JmPa Hetmana Litewskiego, prosząc żeby słowu swemu dosyć uczynił w Eliberowaniu Braci naszych, ktorego Kopia zginęła.

Uniwersał od JKMci zabraniaiący wyscia za Granice.

Zygmunt III. z Bożey Łaski Krol Polski Wielki Xiąże Litewski etc. Szwedzki Gothski Wandalski Dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu zosobna komu to wiedziec należy a mianowicie Ludziom oboyga narodu Panstw naszych wiernym poddanym naszym oznaymuiemy. Te pewne osoby woysk tych ktore w Panstwa Moskiewskie tak sami wprzod przed nami iako y ci co z niemi weszli bez wszelakiey gwałtowney przyczyny pomieszawszy pułki swoie prawie iuż in limine doskonałego zwycięstwa, bunt iakis szkodliwy nie tylko dobremu Pospolitemu, ale y sławie Narodow tych, ktorym Panuiemy przedsięwziowszy, y Hetmana naszego w posrodku Nieprzyiacioł y Miasta Stołecznego wielką przewagą dostanego odbiegaią, rozebrawszy na kilka czwierci lekkiemi Szacunkami wszystkiego Panstwa tego tam zbiory y dostatki. Konfederacyą prawu pospolitemu swieżo otym uczynionemu przeciwną, podnosząc w ten czas prawie kiedysmy iuż sami do poparcia ostatka tym naszey nayprędzey

nayprędzey na Kon swoy wsiedli, a znac wszytek ciężar nie podług swoich ktorego im było z Panstw Moskiewskich czekac /: gdzie się przy pierwszych Dymitrach zaciągali y od nas na toż Konfirmacyą wymogli na Oyczyznę swą y dobra Rzeplitey wyciągaiąc ku ostatniey zgubie y zniesieniu własney matki swoiey co ich porodziła, ku temu iakies ieszcze bezpieczne po Grodach rozsyłaią protestacye, iakoby iakas oziębłość w poparciu tey sprawy z Nas y Rzeplitey pokazowac się miała. Czego prożno dowieść maią, bosmy żadney nieopuszczali podobney okazyi do dzwigania ich, co wszystko za zgodą Seymową ku posiłkom ich naznaczyła, na nich obrociciesmy kazali, y Posły ich dostateczną rezolucyą odprawili, iakoż siła ich ad rationem pewnych czwierci wielką summę Żołdu do tego zebrali obiecuiąc się iako nayprędzey do teyże wracac posługi naszey y Rzeplitey. Oto iednak y tym się niekontentowawszy daley w taką zachodzą smiałość że y Hetmana naszego y sławy wszyskiey marnie y nierozmyslnie odbiegaią. Ten tedy ich tak swywolny y mało Rycerski postępek wszystkiey Rzeplitey odkrywamy, daiąc znac aby każdego takiego y ich gromady gdzie się kolwiek obrocą, nie za zasłużonego Żołnierza, ale za Swywolnego buntownika, a bez piecznego pokoiu skazcę wierni poddani nasi mieli, y stacyi żadney tak z dobr naszych wszystkich iako y z duchownych bronili, gdyż oni /: iako temu bez piecznie wierzemy :/ ten swoy porywczy postępek na to wzniecieli, aby y nam od tak potrzebney impreży wstręt uczynili, y pożytku tak pospolitego, iako wszystkiego Chrześcianstwa nadzieię ostateczną odcieli, y sławę własną swoią tak wysoko wyniesioną marnie w Oczach wszystkiego swiata zdeptali, a to od ktorych się na dalszy czas w tey

wtey zaczętey pracy naszey spodziewamy ratunku swem dzierstwem niesprawiedliwym przeszkodzili, aby wraz y Oyczyznę y Bracią swą y dochody stołu naszego złupiwszy wszystkie odieli Ludziom zasłużonym y tym ktorzy w cierpliwości konca czekaią nadgrody nadzieie. Oco wszystko tak z głowami iako z ich Authorami Instygatorami na Seym aktu przeciwko nim podnieść rozkazawszy. Aby wzdy Rzeplita sama sobie od tak bezbożnych Synow Krzywdy swey dzwignęła kiedy. Naco dla lepszey wiary ten List ręką naszą podpisawszy Pieczęć WXL^o przycisnąć rozkazalismy. Dan w Warszawie Dnia XXVI. Miesiąca Kwietnia R^u MDCXII. Panowania naszego Polskiego XXVI. Szwedzkiego XIX.

Sigismundus Rex.

Uniwersał od JKM. w ktorym pisze abysmy się ieszcze zatrzymali w Ziemi Moskiewskiey

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski, Wielki Xiąże Litewski Ruski Pruski etc. Szwedzki Wandalski dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu zosobna komu to wiedzieć należy, a Osobliwie Marszałkowi Pułkownikom, y Rycerstwu, ktore się od W^o Hetmana W^o XL° oderwawszy w Moskwie na Oyczyste włosci Rzeplitey zmierzaią Łaskę naszą Krolewską. Bylismy tego pewni patrząc w natury y zwyczaie tak Polskiego iako y Litewskiego narodu

Ludzi

Ludzi y sławne przodkow naszych postępki, że w naycięższym razie nay raźniey y nayochotniey prowadziciescie przeciw Nieprzyiacielowi spolney oyczyzny Rzeplitey mieli y sławę tę tak drogą krwią swoią y Braci swey kupioną wcale zatrzymywac, aż nam daią znac iako niezwyczaynym sposobem w Ziemi Nieprzyiacielskiey oziębłoscią swoią Serca dodaiecie Nieprzyiacielowi, y własnego Hetmana swego ledwo nie wgarści Iego zostawuiecie, nietylko przeciwko przyrodzonego cnych Polakow y krwie Litewskiey ale przeciw wszystkiemu rozumowi z załoscią, a z załoscią gorącą słuchac nam tego przychodziło, bo taki postępek wasz mimo pożytek ktorego z was Oyczyzna wyglądała wszystkie sławę iey y bezpieczęstwo znosi. Bo coż to iest inszego na Rzeplitą walic koszt wszystek, ktorzy z Ziemie Nieprzyiacielskiey na zasługi wasze po większey części iść miał, ieno Nieprzyiaciela oswobadzac, a Oyczyznę woiowac, Coż to iest inszego we drzwiach zwycięstwa będąc cofac się, y sromotnie uchodzic, ieno Nieprzyiacielowi sławy życzyc, a z siebie ią zdzierac y prędzeyże tak do zapłaty swey przyidziecie, kiedy wszedszy na Włosci Oyczyste ubogie poddane y dochody Rzeplitey rozbierzecie, y to z kąby ratunek miał byc dalszych waszych pożytkow wyniszczycie. Zaprawde byscie zdrowemi Oczyma, na ten postępek swoy weyrzeli, byscie nie affektem ale baczeniem te ktore nasladuiecie głowy sądzili, poznalibyscie że was y sławę waszą zawodzą. Boc to inaczey bydz niemoże, ieno za tę sprawę do rozsądku Rzeplitey podac przyidzie y pokazac że zawodu tego naszego samiscie przyczyną byli, ktorzyscie za niepewnych Dmitrow twarzą swoią wolnie wyszedszy pokoy z narodem

narodem tym złomali, przyidzie pokazac że swych zasług
pewności na nieprewnych Jego assekuracyach zasadziliscie, y
tychże odnas za nastąpieniem naszym potwierdzenie wyma:
galiscie, y dzis to wszystko na ubogą Rzeplitą walic, y
własney matce swey ciężarem ostatnim bydz chcecie,
a prawie sami siebie Oyce, Syny, Bracią swoią suo iugo
iugulare. Żądamy tedy y prosiemy ieżeli się Krolowi swe-
mu prosic dopuscicie, abyscie od tak surowego abarziey swy-
wolnego niżeli sprawiedliwego postępku się cofneli, a Nas
iuż iuż na kon wsiadaiącego poczekaycie, iedna czwierc
Roku zawrzec wszystko może za przybyciem naszym, a:
za taką sprawą co się o ieden upusci tydzień, albo nigdy
albo barzo nierychło się dzwignie. A ieśliby więcey tak
zawzięte animusze na złe Oyczyste /: czego ieszcze spodzie-
wac się niechcemy :/ były, albo tak osłabiały siły, żeby się
przeciw Nieprzyiacielowi powrocic niemieli, tedy przynay-
mniey w insze Panstwa obrawszy sobie spokoyne włosci z-
tych prac swoich tak długo wytychaycie, poki my z swie-
żemi posiłki konca tym rzeczom nieuczyniemy, lepieyci
Nieprzyiacielowi niżeli Oyczyznie szkodzic. A zkądże nad-
grody swe, zkąd meritorum subsidia /: kiedy Rzeplitą wy-
niszczycie :/ poydą? Do Oyczyzny się przedsie wrocicie,
ieżeli ią poszarpacie, iakoż was sustentowac będzie, z-
kądże płata, zkądże nadgroda ieżeli ią zniszczycie? niemniey
nas te Wier: W. obeszły protestacye, ktoremi po Grodach
iakoś oziembłość poparcia tey woyny wynurzacie, co
na Nas y na Rzeplitą paść niemoże, bo my to wszy-
stko nie nakogo inszego tylko na tamto Rycerstwo obra-
cac rozkazalismy. Czego wielką iuż a znaczną od Jchm.
ktorzy przyieżdzali liczbę mamy; A ztąż od Nas Posłowie

Posłowie Wier: W. odiachali, deklaracyą, z ktorą ieżeli pospieszyć się omieszkali, iuż tego nie przy nas wina zostawać się ma, Atoli idzie? z taką na Kon wsiadamy rezolucyą, abysmy y Osobą swą y Syna naszego y dostatki swemi wszystkiemi tego ratowali progressu. Powinnismy tedy że to żądanie nasze u WW mieć będzie. Co my z całą Rzeplitą przyimuiąc od Wier W. wdzięcznoscią y łaską swą nad gradzać chcemy pewnie. Dan w Warszawie ię 1. Apr. 1612. Panowania Krolestw naszych Polskiego XXV. Szedzkiego XIX.

Sigismundus Rex.

Na List JmPana Starosty Bracławskiego, ktory z Panem Chodzimirskim przyniosł, ktorego też Kopia zginęła. Respons.

Mściwy Panie Woiewodo Bracławski:

Nietylko WmPanu na tak wysokim mieyscu Senatorskim posadzonemu musi taki postępek w zarobkach krwawych naszych, a oziębłosci do zatrzymania podanego od Boga szczęscia bydz żałosny, ale y naypodleyszey Kondycyi Ludziom narodu naszego. Nietailismy się z zamysłami naszemy przed nikiem, alesmy ią iawnie przed JKMści przed Rzeplitą, czego snadz pierwiey niebywało, ogłaszali, o wypowiedzenie służby na Seymie, proszenie zapłaty, protestacye ozimne poparcie woyny, od Nas następowały, tym nic niesprawiwszy. Konwokacya iakas szkodliwa więcey w tym mogła y dogadzanie iakiemsi roszkoszom

rozkoszom swoim, nizli prozby wyszły, sollicytowania na:
sze, że Kunktacya prawie do ostatniey zguby przyszło nam
przyiść że y teraz chocbysmy radzi, tedy niepozytecznemi słu:
gami baczemysię bydź JEKMo do posługi, y znich przez nie:
słychaną nędzę naszą /: choć to z żałością naszą :/ Kogo inszego
zażyć snadz podobno, gdyby czym gruntownieyszym WmP.
maiąc zlecenie od JEKMo do nas przysłać skłonienie bydzby
mogło. Co że niezmyslamy Posłowie od nas z posrzodka Woy:
ska pod władzą WmPana będą, czego posłane mogą spra:
wić, wdziw im nasze znędzenie wdziw y nam samym.
Da Bog że z łaski JEKMo za Krwawe horowania nasze za:
płatę otrzymawszy dobremu Oyczyzny cosmy przez ten czas
czynili, sławie nieśmiertelney JEKMo służyć niezaniechamy.
Do łaski się WmPa oddaiąc, długo szczęsliwego Zdrowia z wiecz:
ną sławą WmP. życzemy Dan w Obozie na Granicy Moskiew:
skiey ię 15 Apr. 1612.

WmWmMm Pana powolni słudzy
Jozef Celinski Jmieniem Woy: stołeczn.

Kredens PP. Posłom do Xcia Jmci Ostrogskiego
Instrukcya ustna.

J.O. Xiąże Panie Nasz Mściwy

Miłość Kturą WXMo z posrodkow swych podana ma
przeciwko Oyczyznie Kochanie się, w Ludziach Rycerskiego
stanu wysokie cnoty, przednie w Senacie mieysce, nam się
kazało z postulatami swemi przed WXMo stawić, z ktoremi
do WXMo Pana naszego Mściwego z posrodka naszego
Pana Scibora. P. Chmieleckiego Pa Sosnowskiego posyłamy,
ktorym żebys WXMo wewszystkim wiarę dał pokornie
prosiemy, oddaiąc się Mściwey Łasce WXMo dobrego Zdrowia

zdrowia y długiego wieku życzemy. Dan w Obozie przy Granicy Moskiewskiey ię 18. mai 1612 WXm° uziżeni słudzy.

Jozef Ceklinski Mar. Jmien. Woyska Stołecznego

Kredens PP. Posłom do Jm Pa Hetmana Kor.

Jasnie Wielmożny Mściwy Panie Hetmanie Kor.

Tak nam dobrze iest wpoiona miłość przeciwko nam WmPana że choc po tak dawnym odiezdzie często WmPa wyglądaiąc wygasnąć znas niemogła w tak cięszkim czasie miedzy takiemi Regimentarzami przedsię szukalismy Zołkiewskiego, a nietylko WmPanem, ale tem ktorego WmPan dość uważnie y rozsądnie na mieysce swoie podał, kontentowalismysię, nie na Wm° Panie nic na Namiesniku nieschodziło. by tak na kiem inszym lodowate poparcie tey woyny z woyny pędzi nas o czym do WmPa żeby był lepiey informatus WmPan Towarzystwo swoie, Pa Scibora, Pa Chmieleckiego, Pa Sosnowskiego, Ktorzy cokolwiek Jmieniem naszym Woyskowym WmPanu dowiedą aby zupełną wiarę mieli uniżenie prosiemy. Długo y szczęsliwie sławny Hetmanie żyi. do ktoregosię łaski oddawamy. Datt w Granicy Moskiewskiey ię 18. mai. 1612

JWWmPa uniżeni słudzy.

Jozef Ceklinski Marszałek Jmieniem Woysta Stołecznego.

Instrukcya do Jm Pa Hetmana Koronnego tymże Posłom.

Mściwy Panie Hetmanie Kor. Panie nasz Mściwy.

Niewdzięczność ktora ludzie dobrze Oyczyznie zasłużone potykac

potykac, niedziw że y nas tak długo na sławę Oyczyzny zarabiaiące, tak długo nią się zastawiaiące na samym prawie weyściu do granic Oyczystych przywitac musiała; Bo ktoraz Rzeplta kiedy bez tey nędze, pełno nowych każdego czasu przykładow, gdzie merita niechęcią, gdzie cnota nienawiścią się płaciła. Jednak na tak dobrze postanowioney Rzepltey, iaka na łaską Bożą za pomocną a mądrą radą przednich Synow, aby tu ona mogła siedlisko sobie znaleść nigdyby smy się niespodziewali; bo komuż kiedy nietylko z swoich ale z Obcych tego cny Polak uioł, a nieprzyznał co się przyznac y godziło y słuszno było. Inaczeiesmy iako baczę nalezli, bo miasto zasłużonych swywolnemi iuż nas tytułuią, miasto tego ktoregosię skromnie upominamy Żołdu buntownikami, miasto pomnożycielow spolney sławy y pokoiu, Zkazcami. Jak wielekroc aby takie Encomia na nas niepadły, oto wszelkim sposobem staralismy się dla nich, mało zdrowia mało straty chudob swoich ważylismy. Akogoż inszego swiadka mamy brac do tego, ieno WmPana, pod ktorego szczęsliwym Regimentem albo pod tych ktorych z ramienia swego WmP. nam postawił, Takie rzeczy się stały ktorym się wszytek swiat dziwowac musi, ktore każdy wiek wysławiac. Akogo inszego ieno WmPana ktorys prac, trudow obnażenia, niezdrowia oczywistym a niesłychanym autorem iestes. Teraz że rzeczy niezawzięte w swoiey klubie stoią, nie z Nas da P. Bog przyczyna, bo ustawicznem horowaniem z nieprzyiacielem, nie tak zmożeni, iako spracowani zostaiąc przez częste Posły nasze K. Pana naszego o posiłki Ludzmi, y o wsparcie w niedostatkach naszych częstokroc suplikowalismy, y ieslismy co sprawili musi to bydz nietayno iako przedniemu Filarowi Oyczyzny naszey WmPanu; A toli natamtym

Placu

placu u JE°K m° nigdy niewskorawszy, niemogąc się nietylko oczekiwaiąc posiłkow, ale ani słow doczekac. Przyszło nam samym iuż nie przez Posły tego się upomniec, a niemaiąc iuż więcey oczym K JE° m° y Rzeplitey służyc, o dochodzeniu Zołdu swoiego pomyslec, Ktorego że bez mieszkania prętko niemożemy doyść, czyni nam dobrą otuchę nietylko długie prawowite horowanie nasze Krwawe, ale też przyczyna y staranie WmwmPa u JE K m° iako też authoritas Kturą WmP. do Rzeplitey gdy interponuie rzeczy nasze w bezpiecznym porcie postawilismy. Prosiemy tedy Uniżenie WmPana aby sprawy zasłużonego naszego WmPan na się wziowszy onych pomnożycielem y promotorem był. Za co niesmiertelną sławę WmPan przy długich wielkich sprawach swoich odniesiesz, y nas tym dobrodzieystwem wiecznemi sobie sługami obowiązesz. Jakoż y teraz z tym się deklaruiemy WmPanu ieżeliby /: czego strzez Boże :/ iaki nieprzyiaciel za granicę Oyczyste napadł na swoim porządkiem zawartem pod Regiment WmwmPana stawiciesmy się gotowi.

Kredens PP. Posłom do Deputatow Lubelskich y Wilenskich dany. Tego Kopia zgineła

Respons na Uniwersał albo odpis Krolowi JEmści

Miłosciwy Nayiasnieyszy Krulu. Panie Panie Nasz miłosciwy.

Potak pierwszych instancyach naszych, y ozasłużone y

oprocitki

o posiłki, piewsze to pisanie nas doszło od WKmo P. N. miłł.
Bo ani Posłowie od nas na Seym do WKmo wysłani, coby
sprawili dotych dob nam znać daią, ani coby było z ukonten:
towaniem nas znędznionych upewnicieśmy mogli, dopiero
teraz z pisania WKmo P. N. miłł y o kączeniu przedsię
wziętey imprezy, y o przybyciu do Państw Moskiewskich
z Krolewiczem Jmcią nowinę wzięliśmy, ktoraby nas
była za Kranicą zaszła, snadz ktoregośmy chętnie tak długo
bez służby bez zaciągu wyglądali przyiazdu WKmo czekali:
byśmy byli, ale niemaiąc w nędzy żadney otuchy, nawet
Ludziom odbieżeniem mieysca zkąd wielką przewagą, zkąd
perseweranciyą WKmo dostanego, nam grożącym ustąpić
do Oyczyzny przyszło, niebez wielkiey żałości, częstośmy
zostawaiące Kraie te ktorychesmy tak hoynie krwią nabyli.
łzy wytaczali, y by była możność, y by było oczym, by iakie
było upewnienie nastąpiło, snadz by nam było do tego nie-
przyszło, ochotne Serce siły zwątlone. Jednak gdy Łaska
WKmo przystąpi, a nas zasłużonych pokrzepi, niecięszko
nam będzie koniem pospieszywszy się, tu nam nazad od-
wrocić. Jeszcze nic nieupłynęło, gdy będzie czułość. Prosie-
my przytym WKmo uniżenie, aby ten zawod nasz, w do-
chodzeniu zasłużonego, iż nie z żadney niechęci, nie z żad-
nego nieprawego affektu przeciwko WKmo przeciwko
Rzeplitey poszedł, ale z samey nędzy y zaniedbania
o nas, nam niełaski żadney y Maiestatu WKmo
nieiednał. Niech oczywiście Posłancy WKmo otym
sprawę dadzą, w iakich dostatkach nas widzieli, że zanie-
mi nie Żołnierza, ale bednego Charłaka słuszniey nazwisko
odnieść możemy. Oddaiemy się zatym Miłościwey

Łasce

łasce W. K. Mci Pana naszego miłościwego. Dan w Mohylowie ię 26. mai R.u 1612.

WMWMPa Naszego Miłościwego
Uniżeni słudzy.
Jozef Ceklinski Mar. Jmien. Woy: Stoł:

Kopia Poselstwa z Seymu.

Respons PP. Posłom od Rycerstwa z Stolicę. Urodzonemu Marcinowi Kazanowskiemu, Piotrowi Borkowskiemu, Pułkownikom, Mikołajowi Marchockiemu, Janowi Hreczynie Rotmistrzom, Adryanowi Witowskiemu Sędziemu, Jerzemu Trojanowi Porucznikowi, Janowi Oborskiemu, Woyciechowi Snędzinskiemu Jmieniem JKo Kmci w Warszawie ię 26. 9br. 1612 dany.

Wiedzieć to barzo dobrze JKo Kmo raczył, iaką przewagą y męstwem tamto Stołeczne mieysce od zacnego Rycerstwa woyska tamtego wzięte y zatrzymane iest. Wiedzieć raczył iako cięszkie razy od Nieprzyiaciela, iako częste od Nieprzyiaciela z niedostatku utrapienia, iaki ciężar głodu y nędzę znosili, czas czasu gorszy wytrzymuiąc, nowe a spore posiłki nieprzyiacielskie co raz odważnym Sercem znosząc, a iakoby wszystkiego nad Ludzkie siły dowodząc pokazali swiatu, co narod ten dla Oyczyzny, co dla Pana, co dla sławy swey, w cięszkich razach robi, iako nietylko dostać ale y zatrzymać nietylko w polu Woyska znosić, ale y w murach bronić się umie; Sławne dziś w poganstwie wzięte u Chrześcianstwa. Znaczne Jmie Polskiego y Litewskiego narodu

narodu, sławny Krol ich wiemy, sławni ci oni szczęściem Pana swego ktore łaska Boża na nich wylewa.

Cieszyć się JKKMć raczy, że y takie czasy nastąpiły, ktore okazyą podały narodom tym, cnotę swą Swiatu obiasnić, y takich ludzi wiek ten zamnożył, co męstwem swym ciężary y trudnosci woienne y tak wielkie przenoszą. Znaczne iest dzieło rąk ich po Stolicy Moskiewskiey, nietylko w polach ale y w ulicach. Znaczne iest z każdey miary, a nayznaycznieysza odwaga, potym ktorzy podaią Towarzystwa swego, Rotmistrzow, Porucznikow, tak pobitych iako okaliczonych Regestr, litować JKKMć raczy tych wszystkich; Ale w boiu inaczey być niemoże, woyna ludzi nierodzi, sława umarłych wieczna okryie, a Łaska JKKMć tym ktorzy zostali, Sam te ich przewagi pewnie nadgradzać będzie; To znaczne Rycerstwo że nietylko pobudzić ochotnych JKKMć umie, a y wspierać odważnych; a umiałby w cale wszystkiemu dosyć uczynić, by nacisk zasłużonych sił skarbowych nieprzenosił, oto iednak maiąc tak zalecone męstwo ich dzielność onych sławiać niezaniechał, spolnie ze wszystkiemi stany Koronnemi y Wo X. Litt. iakoby w tych pracach y trudach swych darmo niestaneli. Zalecać raczył JKKMć przez Urzędniki swe in Theatro Reip: zasługi ich. Zaleca et Repca ochotę ich y robotę, a wszyscy spolną wdzięcznoscią dla zwyczaynych ratunkow Kwoli zapłacie ich radzić się zchylili y daley iest tego pewen JKKMć że co do ochotney y istotney

y istotney iey potrzeba sama pokaże czynić nieustaną. Zaczym iuż powątpiwać niepotrzeba, ażeby tak wielkiey y więcey niżeli wpoł zrobioney pracey odbieżec y Oyczyzna y Pan myslił nieustaną, iako dobrze poczeli obmysliwać otym coby do skuteczney zapłaty ich należec miało. Czasu tylko z ktorym wszystkie y naywiększe dochody do mieszka przychodzą, poczekać potrzeba, wszak każdemu wiadome są wybierania rachunkow y znoszenia podatkow.

Wdzięcznie iednak JE° K m° od cnego Rycerstwa tamtego przyimować raczy że b. Januarij statecznie trwać umysleli y chcą. A żądać raczy abysię tym niegorszyli, iesliby tak prętko Urzędnicy Skarbowi wszystkich ogulnie rachunkow zapłatą ich niemogli, staracsię iednak niezaniecha, aby naydaley do mięsopust przyszłych Summa pieniężna, iako będzie mogła bydz nayprętsza, bądz z uchwalonych podatkow, bądz zkąd inąd obmyslona, y naposilenie Woyska tamtego odwieziona była; Piechota także aby naodratowanie y posilenie Woyska tamtego sposobiona była, staranie czyni JE K m° y iuż część w drodze, druga też prętko wyprawowacsię będzie. Żąda y powture JE K m° aby statecznie trwali, w tey zaczętey sprawie swey, cierpliwie znosili wszystkie ktore ich sciskaią trudnosci, a ma nadzieie że Pan Bog ktory osobliwą łaskę swą wewszystkich sprawach w tamtey Ziemi nad JE K m° pokazowac y one prawie sam sprawować raczył, doda takich sposobow JE° K m° że nietylko pieniężnemi posiłki na czas woysko swe wesprze, ale też y innemi potrzebami ratunki tak

tak pokrzepi iż z wieczną sławą narodu naszego do po-
żądanego Kressu przyprowadzona będzie długa a ciężka
robota ich. Niezaniecha Sam JE° Km° osobą swą szczęścia
swego sprawie tey przydać y wszystkiego tego co do sku-
tecznego tey Woyny z kączenia należeć będzie zażyć, aby
po tak ciężkim razie wytchnąć sobie w tym błogosławień-
stwie Pańskim, cny żołnierz mogł, o czym po zmowie z-
temi, ktorzy do Moskiewskiego narodu posłani, prętką
y rzetelną wiadomość mieć będą. Co się dotycze żądości
ich do JE° Km° posłanych, a pierwszey Osobliwie strony
potracenia tych dwu czwierci ktore fantami z Skarbu
Moskiewskiego brali na strawne pieniądze; Niby cię-
szko JE Km° dla tak odważnego Rycerstwa niebyłaby
rzecz podobna bydz mogła, by dostatki Oyczyste wydo-
łały, by taki ciężar długu y tamto Państwo y nasze
Rzeplitą nietrwożył. Pewien tego JE Km° bydz raczy
że Woysko tamto sto baczenia y z Panem y Oyczyzną
zażyie, że tego albo wymagać niebędą, albo przynay-
mniey na ten czas się z tym chowaią, kiedy iuż rebus
optime peractis będzie z czym y czego nie na
y W° X L° niewydołanego ciężaru nadgradzać, bo ieśli od
Nieprzyiaciela podobnych tylko rzeczy, pogotowiu od Pa-
na y Oyczyzny napierać się mamy, gdyż o sam naród
Moskiewski idzie aby się w tym niegorszyli, y od Nas
nieodrzucali, gdyby obaczeli że się tak rozrzutnie ich Skar-
bami y dostatkami szafuie. Na ranne obrocone JKm°
cnemu Rycerstwu darować raczy, radby y więcey ieno
trudno małego wątku daley zażyć nad to iako go staie

staie. A to y ten dług na ktory u Kupca Wronieckiego Woysko się zadłużyło na chore, aby P. Podskarbi Koronny uprzątnął poruczać mu JKMć raczy. Będąc okazye będzie czas kiedy Woysko tamte z zasług znaczną nadgrodę odbierze. Nie iest od tego JKMć nie iest Rzeplta wszystka, aby w tym Panstwie ktorego krwawym potem dostaią, a osobliwie wrekuperowanych od granic oyczystych włosciach zawiść mieli, w miłym pokoiu, zbroy y szabel swoich posług Rzepltey około ordynacyi ci ktorzy osoby y dostatki swe na tę odważyli korzyść. Wiedzą to sami że JKMć nic z tego ani potomstwu swemu ieno Koronie Polskiey y WXL. mieć życzy. Oto Sam powagą Seymu tego na co Komissarze ktorzy przy JKMć y Senatorach przy boku na ten czas JKMć będących maią wszystkie rekuperowane rewidować włości opatrzywszy z nich tak Erarium Zamku y żywności y pierwey z służbą Bożą iako y piechotę mieysca onego, ostatek według zasługi każdego podzieliwszy na przyszły Seym rozsądek swoy zniosą. Gdzież a komuż Rzeplta ieno swym, a komuż tylko tym co siali zbierać pozwoli, Niepotrzeba o tym bynaymniey trwożyć że większa drugich remuneracya tam potka niżeli w Oyczyznie szkody odniosł albo swego stracił.

Przewody prawne ktore się naturą y zwyczaiem Prawa pospolitego znieść mogły, także dawne Exempty od Spraw Żołnierstwu intentowanych, komu tego potrzeba będzie w Konstytucyi naydzie, a w tych sprawach trudno było, ieno trybem prawa pospolitego postępować, według ktorego JKMć każdemu poddanemu swemu panować y przysięgi swey powinien.

Rycerstwo dawnieyszego zaciągu iest w takiey u JKMć iako się godzi reputacyi doznał życzliwosci Ich

Ich JE Kmć poznał wiarę, doswiadczył dzieła ich w cięszkich razach. Styrała perseweranciya zmieszanego męstwa. Ma y mieć chce na zasługi ich, przyczyniać się y sam raczył do do Rzepltey, iako pod Smolenskiem obiecał, aby prozba ich na dwie czwierci na dobrach Rzeplitey assekurowana była, ale trudno wymodz rzeczy niezwyczaynych, aby zaciągi obcego człeka cisnąc miały własną Rzepltą, więc y tak tuszyc zle sobie, nadzieja własce Bożey niekazała, y kłaść takiey wątpliwości in Volumina Legum, a postępowac posteritati, albo raczey Poganstwu, choc u nas nic taiemnego że siłom y sprawiedliwości nieufamy, ieszczeby rzecz niebezpieczna y niemądra była ale assekurowac zasługi ich na tamtym Panstwie iako sam JE Kmć obiecac raczył.

Pana Alexandra Zborowskiego merita, y iako dawna w Koronie tak y swieża iego życzliwość ku Panu y Oyczyznie miało zawsze zalecenie swoie ma yteraz za tak pięknym Woyskowym wspomnieniem może niewątpic iako ten zacny człek, tak y każdy z pułkownikow, z Rotmistrzow, z Porucznikow y Towarzystwa w łasce JE Kmć doznaią tego skutkiem, czegosię po dobrym Panie spodziewac mogą, z ochotą, aże to niezaraz, niewszystkimsię żądosciom czyni dosyc, czasowi to, nieiakiey oziębłey łasce JE Kmć przypisowac trzeba. wszak wiedzą że w naszey Rzeplitey, na każdą rzecz, ktora wszystkim należy, wszystkich konsensu trzeba, sam JE Kmć niezawiera rzeczy, bywa to iednak że wczym ieden Seym trudnisię drugi łatwo rozwiąże. Niezaniecha prozby swey JE Kmć wnieść do Oyca Sto za sprawą Pa Alexandra Zborowskiego przez tego ktorego do Rzymu posłac będzie raczył.

Domu PP. Lanckoronskich w Rzepltey zasługi y dawnieysze y swieże są wiadome JE Kmć y P. Rotmistrzowe

osobliwie

osobliwie zalecenia swoie przyznawa to rad JKo Kmo co się zacnemu y mężnemu człowiekowi przyznać godzi, niezaniecha y obmyslać za okazyami, aby cnota Jego y merita tak zacne miały remuneracyą swoią, wątpić w otrzymaniu Jego samego ani Woysku tamtemu wtym niepotrzeba, posiliwszy ogołem zasługi Woyska wszystkiego, y o prywatnych ludziach pomyslać będzie musiał JKo Kmości

Więc y Pa Oborskiego prozba pewnie dla odwagi Jego y całey ku Oyczyznie życzliwości, miałaby była natym Seymie koniec swoy tylko że pia legata Antecessorow JKMci trudno było znosić, niepokazawszy zkąd inąd, in recompensam opatrzenia temu Szpitalowi ułomnego Rycerstwa, o ktorego fundusz y assekuracyą, drugie pułki pod Smolenskiem takie instancye czynili że im JKo Kmo mieć na to oko y miłosciwe baczenie obiecował. A y to nieuciecze byle się droga podała zkąd inąd opatrzenia tak potrzebney rzeczy.

Towarzystwu Pa Rucinskiego człowieka JKo Kmości y Rzeplitey nie poslednie zasłużonego ten dług JKo Kmo kiedy insze płacić będą zapłacić będzie raczył, y insze wszystkie postulata za osobami prywatnemi będą tyle u JKMci wagi miały, ile zalecone od tak cnego Rycerstwa. Na ten czas żądać JKo Kmo raczy tamtego Woyska aby w ochocie y siłach swych nieustawali więcey trudnego chcącym, ma pewną nadzieję JKMo w miłosierdziu Panskim że tak dobrze zaczętey sprawie ku Chwale Jmienia swego nieda upaść cierpliwość stateczność Polska przetrwa naywiększą moc moskiewską. Bliżey ci iuż do konca tey imprezy, iuż daley przyłoży y starania swego JKo Kmo w osobie swoiey, y uczyni to wszystko, co do prętkiego tey Sprawy

sprawy konca należeć będzie, poda zgoła y rękę y szczęście swe zwykłe statecznością swoią, tylko tamte Serca zacne Szlacheckie Pana swego z ochotą niechay naglądaią, y nieprzyiaciela z nieustraszonym Animuszem niechay znoszą, oto trwożyć niepotrzeba, aby z tamtych Prowincyi kto proznuiący cieszący się y prawem cudzym, albo niepewnym posiadać to miał. Co tamtego Rycerstwa krwią się zyskało, poydzie wtym JE°K.m° wedle przysięgi Rzeplitey uczynioney y iasney każdego słuszności. Łaską przytym Pańską tak Woysku wszystkiemu iako y każdego z osobna ofiarować miłościwie raczy.

Respons Urodzonym Szczuce, Alexandrowi Wichrowskiemu Posłom od Rycerstwa, na Stolicy y pod Stolicą będącego, Imieniem JE°K.m° w Warszawie ię 15. Marca Roku Pańskiego MDCXII. dany.

Nie bez wielkiego podziwienia przyszło nam iako Poselstwa WmPP słuchać, tak y Posły przyimować, nietylko ztey miary że dotąd ani pierwsi Posłowie Wier: W. z responsem się w pośrzodek Woyska stawili, ani Listy nasze do Wier: W. pośledsze doszły, ale naywięcey ztąd gdzie nam Wier: W. /: czegosmy się y spodziewać niechcieli :/ o swym od stolice y z Stolice odeyściu oznaymuiecie. Poruszył nas ten WW. postępek niepomału ktory nietylko dostoieństwu naszemu winę, nie tylko sławię WW przyganę, ale y Rzepltey wszystkiey zgubę iakoś znaczną niesie. Niemożemy tego nalesć

uciebie

u siebie aby co z nas poszło takiego coby wszelakim staraniu y obmysleniu naszym wysokiey przewadze męztwu cnocie y Uprzeymosci WW. mielismy na pierwszym Oku, zawsze mielismy Oycowską nad Niemi Kompassyą, aby w niedostatkach nędzy wgłodzie w raziech y ustawicznym na tamtym mieyscu horowaniu, swe razem y posilenie y odżywienie miec mogli. A iako na Swiecie sam tylko Bog może uczynic co chce, wykonac co przeyrzy, y zamysły y przedsiewzięcia Ludzkie nakształt rozpędzoney nawy nie iako chcą nie kiedy chcą do swego idą portu, tak naygorętsza ku poratowaniu WW. chęc nasza, choc to uchwalony dwoy pobor, choc dalszą swą Rzeplta Ofiarowała szczodrobliwość, przez niesposobne czasy a rożne zachodzące trudnosci, leniwiey niż chcemy, pozniey niż życzemy nie bez żalu y stękania naszego ieszcze niewzięła effektu, nie opuszczało się nic od Nas, coby tak gwałtowną ukrzepic mogło potrzebę, tak czułość Skarbowa iest w odbieraniu od poborcow pieniędzy, tak pilność nasza w wyprawieniu posiłkow. Czyniemy y ratuiemy ile czas ile siły ochocie wydołac mogą. Poszły iuż niemałe subsidia piesze, wychodzą znowu większe, dałasię znaczna miedzy tą ktore od WW przyieżdzało Rycerstwo pieniędzy summa, iako się to z Regestrow ktore do ręku Hetmana naszego Skarb posyła znacznie pokaże, są drugie in procinctu prawie, nieomieszkamy nakoniec y z Synem naszym y z potęgą y wszelaką inną do WW. przybydz gotowoscią. Chcemy pospieszyc nie tak dla obięcia Panstw, ktore P. Bog według woli swoiey y dawac y odbierac zwykł nie tak dla

dla rozmnożenia sławy dostoieństwa naszego, na wielkuistą na-
rodow koronnych ozdobę /: acz nas powinność z wierzchności na-
szey do tego wzywa:/ iako raczey dla uspokoienia Ziemie
y pohamowania Krwie y nadwszystko aby za oswobodze-
niem WW. z cięszkich tych y długo pracowitych trudow
wielkie merita swą obfitą odniosły rekompensę. Tego się
od Rzepltey WW spodziewać, to po nas obiecowaciescie mo-
gli sobie, żesmy żadną miarą ani mogli ani odbieżec tego
chcieli; co nam ku sławie y powinności naszey P. Bog
przez ręce Wm gotował. Wczymesmy iako naygoręcey
upewniali, przez Posłow Wm, tosmy y w Listach swoich
powtarzali nieraz, co że ręku albo wiadomości Wmi niedoszło
tu przypisować y domyslić się trudno, zaprawdę tak nie-
spodziewany akt tego zamieszania WW. nie z naszey żad-
ney poszedł przyczyny, bosmy nic niezostawili pozad co
nam uczynić się godziło; Zdzis ratować tego iakoby y dzwi-
gnąć w tak scisłym czasie niebaczemy, bo ledwo nie o ie-
den dzień y wiadomość otym pomieszaniu WW. przez WW
nas doszła, y ten naznaczony czas zeyscia z Stolice iest
nam od WW. oznaymiony. Posłowie bowiem WW. dnia 9 Mar-
ca do nas przybyli, cięszko y nam y WW. y samey Rze-
pltey ci uczynili ktorzy Responsu naszego na postulata
WW nieodnieśli. Tużesmy żeby był w teyże Ochocie zatrzy-
mał WW Oycowski affekt ktorysmy deklarowali. Dzis
coby wtey mierze rzeczy uczynić drogi niewidziemy. Tu-
żesmy byli pewni, a własnie iako z ręki w ręce brali
odwagi y menstwa WW tamte Panstwa w Regiment narodow

narodow tych ktorym panuiemy. Iuzescie WW. podawali
własnie przy Hospodarze y insignia y klucze tamtey Mo:
narchij gdyż wszystko prawie y sami sobie y Panu swe:
mu y Oyczyznie tym postępkiem swym wytrącacie a
w posmiewisko wszystko y poganstwu y Chrzescianstwu
podawacie coscie mężnie y sławnie zyskali. Zły to Szanc
ktory ogułem drugiego czasu zdobytą korzysc traci. Bo
iesli /: czego nam pewnie P. Bog nieobiecał :/ straci, tedy
przynaymniey tak powoli upuszczaymy, abysmy y swego
przytym nieutracili. Alec przecie ieszcze Serca do konca
WW. nietraciemy. Bo choc to przeciwne wiary, chor zbu:
rzone fale sławną onę falę WW daley troche na morze
odbili, niezwiniecie iednak zaglow, ani odeymiecie od Styru
tak ręki, abysci sami siebie y Oyczyzny swey, y sławy
odbieżec mieli. Cnota WW to nam obecnie wrodzona
po WW /: oco WW iako naygorętszy Oycowskie żądamy :/
za na cierpliwosć stateczności y nieprochebnych pogod:
nieyszey chwile nadzieiach, Serca swe szlacheckie iako
mocną kotwicą zarzuciwszy staniecie. Widziemy y za:
den niezamilczy wiek tych wszystkich ozdob, tych prze:
wag, tego dzieła WW. cokolwiek pamiętnego teraz:
nieyszym Latom podała Antiquitas, przyzna to WW
grata posteritas y zonemi Kurciuszami Rzymskiemi za:
rowno aeternitati poswięci. z Was Exempla tym przyiem:
nieysze że na widoku postronne wezmą narody z Was
y Oyczyzna, wieczna wysokosć się y kolumna na po:
strach Sąsiedzkiem się wystawi Krainom, ieno w to
potrafic potrzeba aby się przybiło do brzegu aby za:
mierzonego

zamierzonego sława dopędziła lotu, ktora iako się wy-
soko rozbijała, tak mało przynieście korzyści, gdzie w
swoim niestanie Kressie. Nie kto na sławę Oyczyznie
robi, ale kto sławą Oyczyznę wspiera odnosi boiowe, trzeba
dobry początek y szczęśliwy progress pociesznym zawrzyć
dokonaniem, temu ktory Cnotą sławę, a sława dobro uga-
nia Oyczyzny, wielkie wprawdzie bydź woysko, wiele
cudownych liczec zwycięstw nieprzyiacielską moc zwątlić.
Cary z Stolice zepchnąć, bunty skrocić, brać miasta y trzy-
mać ie, głod, nędze, niewczasy razy cierpieć, nawet z
przyrodzeniem y elementami woyne wieść, są to dzieła nie
zwyciężonego Serca. A co większa własna WW ta robota, z tey
iednak sławę tylko golą, a huk zawezmie. Oyczyzna iesli ią
WW swietleyszą gruntownieyszych pociech z dalszey perseweran-
cyi swoiey nieprzyobleczecie sukinią. Żądamy tedy iako nay-
pilniey aby WW. tak wiele czasow złych przetrawiwszy, tak
wiele uszczerbku nazdrowiu, na chudobach poniosszy, gdy
bliski następuie odpoczynek, gdy pogodnieysze nadchodzą chwi-
le, gdy pewna iest nadzieja płace, gdy pieniądze w drogę
wychodzą, gdy pewne są posiłki, gdy Rzeplta obie prawie
ręce do poratowania WW. zciągneła, gdy y my sami z
Synem naszym idziemy, ten zchyłek nędze, y te resztę
prac, cierpliwosci y posłuszęstwu statecznie znieść, a na-
ciągnienia naszego doczekać chcieli; Spoyrzycie ieno na za-
sługi dawne a zamysły swe teraznieysze iako z zasług
wiekuistą y nieśmiertelną pamiątkę mieć możecie, a
z tych zamysłow, nic inszego ieno posmiech, a zguba
utrapioney przyidzie Oyczyznie. Zasługami WW. Rzeplta
nowych Ozdob y pociech nabyć miała, a takim przedsię-
wzięciem

przedsiewzięciem z własney a starożytney wyzuiecie ią sławy, y prędzey ią niż rozumiemy, w niedostałem Iey porazycie. Wieku. Oboiec w rękach WW y zatrzymac y upuscic, zatrzyma cierpliwość y dalsze zetrwanie nie cięszkie temu kto czuie w sobie przyrodzony ku Oyczyznie affekt, kto ten tytuł auctè et ornatè Patriæ odnieść będzie chciał. Upuscic samo tylko mieysc tamtych zarobkow /: ieżeli w obce poszły :/ odbieżenie snadnie może do czego nieprzyidzie da Pan Bog. gdy WW. tęż ochotę, bez cnotę y stateczność tenże uprzeymy Kandor nam Panu swemu y potomstwu Iego y miłey Oyczyznie przytym dla pewnych nadgrod nieomylney zasług swoich rekomensy, oswiadczyc niezamieszkacie. Niech ten drogi kleynot tak wielu osob cało przy WW. zostaie, niechsię żadna przeciwna zadobrą sławą zawiedzioney, a mało niezgubioney Oyczyzny niewlecze y uswoich y uprostronnych reputacyi, niech nierozbija okrętu tego, nieladaiakiey korzysci, a ledwie iuż nie ubrzegu o skałę, niechcieycie iakieysci WW sprobuycie pierwey, niewierzcie płonnym słowom, y wieściom, ieżeliby zkąd zalatały, z Krolem swym o dostoienstwo Iego, o sławę Oyczyzny y dobrą pospolite rzecz macie. W ręku wprawdzie waszych iest, ale kiedyż cnotliwy Polak Pana swego z swych własnych upuscił ręku. Niedawaycie WW z poruczonych ozdob swych, tey na kturą się chciwie gotuią obcym wrożyc tłumaczenie uciechy, Niedaycie z pychac nas y Syna naszego. po gotowiu Rzepltą ztego do czego szczęscie czas y męzność WW drogę ustały, zatrzymacsię raczey y dla wysokich nadziei podnieść wyżey rzeczy potrzeba. Niech pozili znędzniony Animusz, cnota niezgładzona, niepokrzepi niewczas

niewczas miłuiąca Oyczyznę y Pana swego ochota, przetrwać może mało kto przetrwał wiele, niedługo to poydzie zaraz z wiosny. Weselsze nawrocą się czasy zaraz y pieniądze zaraz nastąpią y posiłki. Iuż y my prawie z Synem swym w drodze tą małą chwilą zwyciężywszy samych siebie z hołduiecie sobie wieczną sławę, a P. Bog dobrych intencyi wesprze poszczęści, pobłogosławi. My też szczodrobliwą ręką swą nieomieszkamy tak wygłodzonych dźwignąć dostatkow waszych. Żądamy przeto y powtore WW. abyście y Zmęstwa y z cierpliwości własney stateczney Oyczyznie swey niezwiędłą na głowe włożyli Koronę, to po nas Sobie obiecuiąc, co się po bacznym Szczodrobliwym Królu obiecować godzi. Na własne JKMci rozkazanie to pismo.

Kopia Listu od Jmci Xiędza Arcy Biskupa Gnieznieńskiego.

Msciwi Panowie y Bracia Łaskawi.

Przyznawa każdy, y przyznać słusznie ma, żeście WW. wybieżawszy przed innemi w Miłości ku Oyczyzny sławie, na Szącz stawili y łożyli wszystko co od JKMci na Seymie przeszłym szeroko y gorąco wspomniano, y od wszystkiey Rzepltey pochwalono WW było, tego życzył y oczekiwał iakoż y ieszcze oczekiwa kiedy że początek prac swoich dobrym skączycie postępkiem, ieżeli niewszystkiem wielom, przynaymniey Wm tayno bydź niemoże iakie staranie na Seymie y po Seymie na Senatorow

y samego

y samego Krola Jmci pieczołowanie było, żeby zagarłowany
Żołd Wm nieomieszkanie odłożony był, w czym wierzcie
Wmci że y Ja nieprożnowałem ani prożnuię, chociaż mię
P. Bog prętko po Seymie przeszłym złożył był choroba,
po ktorey ieszczem nie do konca wskorał. Ale y samego
Krola Jmci pilne y ustawiczne myslenie o tym było, o tym
y Urzędnikow Skarbowych w dostaniu pieniędzy praca
wszystka była, iako by podług odprawy y dawnego Res:
ponsu Postom Wmci na przeszłym Seymie znaczna iakaś
Summa na posilenie Wmci posłana była. Lecz choroba K Jmci
y niesposobne Jego zdrowie nietylko nieułacniła Sposobow
na wykonanie przedsiewziętey żądości, ale y odiazd do skąc-
czenia przedsiewziętego dzieła przewłoka, Jednak y pod
takowy czas nieopuszczasię ieno w sprawie zapłaty Wmci
myslić y czynić potrzeba. A to y duchowieństwo wszystko
w Koronie od przełożonych swych zwalone było, aby do
potrzeb teraznieyszych Rzepltey ratunkiem przyłożycsię
mogło. Sposabiaią PP. Podskarbiowie zkąd mogą
pieniądze, y Kwarty niemałą część do zapłaty Wmci
obrocicsię ma, aby niezadługo pocieszyć y posilić Wmci
mogli. Rad do JKo Kmci prozbę y przyczynę ma wnoszę
gdyż w lada dzień do uyrzenia z JKo Kmci przychodzi mi.
Wytrwać tylko ieszcze nieco y pofolgować Oyczyznie
potrzeba, ktorey iako matki spolney, boscie Wmci
Cudzoziemcami nie są, wiecie dobrze iakie niedostatki
y choroby przynieśli ieszcze iako Syn boleść by y sam
z nią bolec musiał; Matko tedy ieżeli iest Wmci iako z
matką postępować sobie iako dobrym gdzie się y

przystoi

y przystoi Synom. Niech domowy ieżeli iest y postronny Ktorych dość Nieprzyiacioł potuchy y pociechy niema żaden, gdyby przez długi czas tak wielkiey z wielkim kosztem odwagi odbieraney, albo z przyczyny niektorych z Wm̃ zatrudnione były. Nieodmieniłasię cna natura y animusz Polski w potrzebach y nędzy moskiewskiey, chęci ieżeli co ubyło, a niedziw w takim tam razie, choćby y stracona była niech sławy y przyszłych da Bog niedługo owocow oczekiwaią powrotu nazad. A nadewszystko miłość sama Oyczyzny niech proszę Wm̃w zamaże niewczasy a przyszłe osłodzi ozdobi pożytki Wm̃ Ktorych z Wm̃ Oyczyzna Oczekiwa. Przytym zalecamsię łasce Jmieniem miley przyiazni Wm̃ życząc każdemu po łasce Bożey Łaski JKM̃ przy długo dobrym zdrowiu y pomyslnym szczęściu. Datt z Łowicza ię 13 Junij 1612

Wmwm̃ P Życzliwy y
służyć gotow.

Albert Baranowski Arcybi: Gnieznien.

Respons od JmPana Woiewody Kijowskiego na Poselstwo od Rycerstwa z Stolicę Moskiewskiey: w Żołkwi dany ię 25 Junij 1612 Roku.

Miłościwi Panowie Bracia y Towarzysze.

Będąc y sam oczywistym Swiadkiem y cnoty y wielkich zasług y maiąc dostateczną wiadomość iakoście Wm̃ y przedtym zawsdy

zawżdy y po moim odieżdzie podobnemi sobie będąc zapowodem
PP. Pułkownikow odemnie zostawionych sławie JKMci y Rzeplitey służyli miałem z tego wielką pociechę y nakażdym
mieyscu gdzie się ieno okazya podała, osobliwie na Seymie
walnym przy zgromadzeniu Rzeplitey dawałem encomia po-
winne Cnocie dziełom y odważnem WMci postępkom czego
wiadomi są Ichmć PP. Towarzysze ktorzy na Seym od WMci
byli wysłani, a choćbym Ja niewysławiał wszytek Swiat
tak iest na wszystek swiat tak ogłoszona zacna sława JKMci
y narodu naszego przez dzielność WMci że na Panstwa
Rzeplitey Oyczyzny naszey nikt nie iest komuby to tayno
było, gdyż zwertowawszy Kroniki Historye ledwie się gdzie
przykład znaleść może, żeby ktore woysko y męzkiemi umy-
sły tak wiele wielkich niebezpieczeństw zwyciężeniem, tak
haniebnych a mało słychanych niewczasow y niedostat-
kiem wytrwaniem z WMcimi porownać mogło. Czym y
sobie samym y narodowi swemu tym większą y nie
smiertelną sławę do potomnego wieku podaliście WMci.
Niewdzięczność na ktorąście WMci uskarzacie niewiem
z iakiey miary WMci obchodzi, gdyż wiadom iestem iako
JKMci wdzięcznym umysłem tak y Rzeplita przyimowała
takie odważne WMci służby, tegobym życzył czego wiem
y WMci życzylibyście sobie żebyście mogli byli dotrzymać
daley na służbie JKMci wielkie przewagi y prace
ktoreście przy służbie JKMci podeymowali, żebyście
koncem statecznym y grontownym zarobili. Gdyż
zatym weyscem WMci strzeż Boże, żeby nie przyszło
na One przypowieść o Miechowicinych grzybach. Tak
wiele

wiele kosztow uczyniwszy, tak wiele prac, trudow, niewcza-
sow podiowszy, tak wiele niebespieczeństw zwyciężywszy, tak
wiele krwie cney Braci naszey Moskiewską oblawszy,
napoiwszy Ziemie, iż by to wszystko uchoway P. Boże
wniwecz nieposzło. Y sława po wszystkim Swiecie wzgło-
szona żeby się w posmiech nieobrociła. Wiem iż Krol Jmć
wszystkich ile tych ieno staie sposobow nieraczy zanie-
chywac żeby tey sprawy wesprzec y niedac iey upadac;
Rozumiem to o cnych Sercach Wmć że lubo to przycisnie-
niem niedostatki na ktore się Wmć uskarzacie, z Mo-
skiewskiey Ziemie wyszliscie Wmć wspomniawszy sobie
przynaymniey nato coscie ucierpieli, wytrzymali, y sami
się użalicie, a za powodem JKMć ktory sam zdro-
wie swoie Panskie ważyc nato gotow, przychylicie się
do tego, że niedacie tak wielkich y zacnych Spraw
swoich szpetnem y żelżywem koncem pomazac, y
ciężaru nieznosnego wziąwszy go z Obcey nieprzyia-
cielskiey Ziemie na Oyczyznę swą miłą w ktoreiescie
się porodzili niebędziecie chciec walic. Co się tycze
zasłużonych Żołdow Wmć y innych kontentow z po-
selstwa Wmć przyszłomi się wtym obezwac do JKMć
y potym ex sententia JKMć skoro będę miał odpis
dam Wmć respons. To iednak y zaraz osobie Wmć
obiecuiąc że tyle ile zemnie bydz może staraniem
przyczyną intercessyą swoią rad się do tego przyczy-
niac będę. Żebyscie Wmć Żołd swoy zasłużony otrzy-
mali. Za to też Wmć pilnie dziękuię że Wmć zwykłey

zwykłey swey cnocie y chęci ktorą macie do służby Rzeplitey raczą się ofiarować przeciwko Nieprzyiacielowi ktoryby następował na Oyczyznę naszą. P. Bog niech sprawuie Serca Wm dla pomnożenia sławy swey y ku dobremu Rzeplitey y Oyczyznie naszey spolney.

Stanisław Zołkiewski Wda Kijowski

Respons od Jchmciow Panow Deputatow Lubelskich na Poselstwo

Mściwi Panowie y Bracia

Życzliwość nasze, służby Braterskie zalecamy pilnie w łaskę Wmci. Zaiąg ten ktoryscie Wm zchęci swey rowno z PP. Rotmistrzami na impreze JE Km y potrzebę Rzeplitey uczynić raczyli iest dosyć dobrze wszystkiey Koronie oswiadczony. Więc w progressie woiennym, Koszty trudy, niewczasy, krwie przelania głody zimna y niedostatkow znoszenia, godne wielkiey pochwały, y tak trwała w służbie cierpliwość y ustawiczność, godne nadgrody y sławy niesmiertelney. Pewnismy tego że JE Km ktory oczyma swemi tego się napatrzył, y Rzeplita z tak znaczney Rządcow Wmci y Hetmanow Kommendacyi niewypowiedziane merita Wm słusznemi sposoby będzie chciał nadgradzać. Jesliby się co przez Ww w podniesieniu Konfederacyi przeciwko prawu działo, ieżeliby też wzaiem wpostępku o taką Konfederacyą, przeciwko Wmci co ostrze nad prawo z Kancellaryi JE Km wychodziło, to nienasza powinność wdawać się w takie rozsądki. Dzierzemy iednak że Wmci zasług swoich przystoynie dochodząc, albo się upominaiąc onych, słuszną nadgrodę tak

z Łaski

tak z łaski JKMci iako y Rzepltey odniesiecie. Czego y z nas
kożdy w swym Woiewodztwie Ichm PP. Braci przełożyć nieza-
mieszkamy. Wszakże życzylibysmy żebyscie WMć prywat swo-
ich na ten czas zaniechawszy na tak wielkie a gwałtem następu-
iące potrzeby Krolestwa y wszystkiey Rzepltey jako praw-
dziwi a życzliwi Synowie Koronni nieczyniąc in visceribus
Regni tak żałosnego rozruszenia piersiami swoiemi w tey
kupie będąc raczyli occurrere. Nieupłynoł czas y okazya
zapłacić zasłużonego upomnienia się. A wiele przysługi y
ztąd WMć odniesiecie kiedy huic malo ktore imminet z kil-
ku okazyi gotowoscią swoią y początkiem będziecie chcieli
ferre auxilium. oddaiemy się zatym z służbami naszemi w
łaskę WMćw Panow y Braci. w Lublinie ię 16. Junij
1612.

WMWMćmw Panow Przyiaciele
y Bracia
Samuel z Lipego Lipski Marszał Trybunałł.
Woiewoda Bełzki.

Respons od Ichmćw Panow Deputatow Wilenskich
na Poselstwo.

Msciwi Panowie y Bracia Rycerstwo z pułku Woyska z
pod Stolice Moskiewskiey. Po zaleceniu służb naszych
w łaskę WmPP. y łaskawey Braci.

Pisanie od WMć Dnia 13 Junij przez JmPa Sielan-
kę Posła WMć oddano nam iest w Kole Deputackim w kto-
rym reformowac się raczycie na ustną powiesc JmPana
Sielanki Towarzysza y Posła swego, z ktoregosmy się
informowali, y iako Bracia życzemy, aby nietylko zasłużonego
WMć

Wmć zapłata, ale y daley wielkie nadgrody y uszanowania od ludzi każdemu według zacnych osob Wmćw stałasię. Oczym szerzey przez tegoż JmPana Sielankę Posła Wmćw referowalisię y samych siebie w łaskę Wmćw oddaiemy Dat z Wilna ię 15 Junij 1612.

Wmćw Panow y Braci Zyczliwi y powolni Bracia

Respons Jchmć Panom Komissarzom od Krola Jmć w Sokalu dany z Koła Generalnego ię 27. Julij

Mściwi Panowie

Powagę Wmćw Panow, wysokie urodzenie, przednie w Oyczyznie Dygnitarstwa, y bez wczorayszey od JmPa Hetmana mowy do nas czynioney dość mądrey y poważney wszystkoby u nas wymogło. Bo ktoźby był w Oyczyznie naszey tak gruby, ktoryby nietylko usiłowania takich Ludzi, ale samemu rozkazaniu podledz niemusiał. Okazałe cnoty Wmć wyniosła Ludzkość, mało widana chęc przeciwko Ludziom Rycerskim czegoby żadne siły żad na Zbroja niesprawiła, oneby same zhołdowały. Lecz zawod nasz w dochodzeniu zasłużonego Waszego a tak daleko zabieżał że zatrzymany bydz niemoże aż za doyściem zupełnym, niemało nam mściwi Panowie samym nasię że Wmćm PP. wtey mierze gratyfikowac niemożem czas upłynoł okazya minęła Sumnienie niekaże, kontemp obelżenia nastąpiło, przyidzie tedy nam uniżenie prosic WmPanow abysmy za uporne a za knobrne za lekomyslne WmPPw niebyli

niebyli, ale za takich ktorzy zawsze statecznoscią perseweranciyą
iak w służbie JKMci tak w dochodzeniu zasług swoich nie:
chcemy iey odbiegać. Byłci czas MPanowie, w ktory gdyby
dbałość była takie rzeczy zrobić by się mogły albo trudno albo
niepodobno bo dawalismy czas częstemi Poselstwy Krolowi
Jmci o niedostatkach y ostatniey stracie naszey żebrząc po:
siłkow żebrząc y wspomożenia domysłać się możemy
zgadnąć niemożemy, przez nasze prozby effektu niebrały.
Nieustawalismy iednak w życzliwosci przeciwko Panu y
Oyczyznie ze wszystkiego obnażeni wyglądaiąc Pana wy:
glądaiąc posiłkow, pięć miesięcy bez służby w Mos:
kiewskiey Ziemi trwalismy, a chcąc y napotym przy:
kład po sobie zostawić, iako Panu y iako Oyczyznie
służyć, chcąc sobie tym barziey zwyciężyć Łaskę JKMci
lecz ieslismy co sprawili tą naszą powolnoscią tą
naszą życzliwoscią iuż to nam nietayno. Bo gdy:
smy się przez tak długi czas przybycia JKMci do
czekać niemogli, ani posiłkow przyszło do wyiscia,
co nas potkało na samym prawie Oyczyzny pro:
gu y Jmci Hetmana w przemowie swoiey tego
nieprzepomniał. Takesmy y sami rozumieli y
niemogł tego w nas nikt rozumieć żeby to miało
bydź zawiadomoscią JKMci, gdyż nietakesmy się źle
zasłużyli JKMci aby takie uniwersały miał do nas
słać, niepada taka niewdzięczność na wysoki umysł
Krolewski, nie osiadło takie niebaczenie pierwszey głowy
Oyczyzny naszey, bo ktożby tak wielkiego mozgu był
ktoryby niewidział, że gdyby domow, gdyby powinnych,

gdyby

gdyby urodzoney cnoty Szlacheckiey niebyło, iużby za-
Onemi przyszło do Kłopotu, niechcemy tu żadney in-
formacyi dawać JEKmo iako podpisować nieprzyiaz-
ne Skrypta, dos przykładu puchenna z Leodosiuszem
białem. Ale my tylko uniżenie prosiemy JEKmo aby
taki ktory bez woli y rozkazania JKmo iakoby zatrą-
bił do potkania niebył bez kary. Trudno nam gdy-
by tacy nieuważni Ludzie trzymaią Rzepltey na-
szey Stan przykłonić Serca nasze do posług oney
trudno aż uyrzemy satysfakcyą. o Wm Panow na-
szych idzie przednich Filarow Oyczyzny naszey,
wstyd nas z żalem że mieć na ten czas dla Wmcow
Panow niemożemy uczynić, związek nasz, związał
nas, y inszey ucieczki niemamy, ieno do prozb, że-
by Wm PP. nieuczynili wtym iakiego kontemptu, żesmy-
się nie przykłonili do woli Wmo. Zdarzy P Bog taki czas
że te starania Wmo niedarmo poydą, będzie Żołnierz
Umiał Ludzkość, szczerość nieprzebraną, chcąc Wm
PP. życzliwoscią y posługami swemi nadgrodzić.
A to teraz żebysię czego niezdał uczynić, czyni że
gdy na S. Michał nas zapłata doydzie choć zaia-
chawszy Dobra JEKmo to cokolwiek znich się nam
przez ten czas dostanie w zasłużone swoie potrącić
tam za ukontentowaniem, może bydź zwrot do Rze-
pltey. A na ten czas iakosmy się deklarowali JmPu Het
manowi przytym stoimy. Nieprzyiaciela Koron: ieśli
nastąpił zgranic pędzić gotowismy, ostatek chu-
dob, zrobione siły nasze nato sadzać. Uniżenie

zatym

zatym prosiemy WmPPw abyscie nas w łasce swoiey chowac raczyli a w zasłużonym naszem u JEKm y U Rzepltey miłosciwemi promotorami byli.

Jozef Ceklinski Marszałek Jmieniem całego woyska.

Punkta Poselstwa Jchmcm Panom Rotmistrzom Kossakowskiemu Wyszokinskiemu do Jchw Panow Konfederatow Brzyskich z Sokala dane.

1mo. Po zaleceniu służb naszych Jchm PP. Posłowie nasi JmP. Braci w Brzesciu będącym, maią dzielnosci y affekta przełożyc, ktorey ieżeli nam kiedy było potrzeba tedy teraz gdy wszystko zasłużone nasze na niey zawisło, zayrzą nam iey Niektorzy, oney zayrząc y zasług zayrzą. A ieśli kiedy miedzy nami niezgoda może zkąd prędzey urość iako ochlep, zaczym w czas zabiegaiąc temu używac Jchmw Jmieniem nas wszystkich, aby nato z posrodku siebie wysadzili, ktorzyby pewny podział miedzy sobą uczynili, zkąd ktore Woysko ma zasiągac żywnosci, w ktorych Woiewodztwach, na co my iuż dawamy plenariam potestatem Jchm Panom Posłom naszym

2do. Maią przypomniec niebespieczeństwo y żal ktory w tych czasiech nastąpił przez sprawę Ludzi nieuważnych y lekkomyslnych, zaczym czegosię spodziewac ieno najazdow Nieprzyiacielskich y pustoszenia. Iużesmysię tedy deklarowali JmPu Hetmanowi

Kor.

Koronnemu y inszym PP. Senatorom totis viribus nostris occurrere Nieprzyiacielowi, iesliby było tego potrzeba a uży=walismy ich wtym, żeby albo częscią Woyska, lub też zupełnym ratunki utrapioney Oyczyznie oddawali. Ro=zumiemy że iako prawi Synowie tey Oyczyzny tę Ży=czliwość Iey pokażą, że ztym będą drudzy ztym postępkiem swoich zasługi Jmo y przewagi, ktore są dosyc znaczne swiatła więcey dostaną.

3tio. Przełożyc maią zasługi Ludzkość przeciwko Ludziom Rycerskim Jmda Janusza Poryckiego prosząc aby tam wzjechaniu Jmo Dzierzawa Jego Kturą on własnemi pieniądzami wykupił Kleszczeli y odstanowiska y od dawania żywności wolna zostawała, także nic niewąt=piąc że prozba nasza unich mieysce naydzie o Jurgielt że go doydzie ktory ma w Ekonomij Mohylowskiey bę=dą respektowac y na Osobę będą y na przykład, ktory Jm X na sobie odniosł wkonfederacyi przeszłey Grodzien=skiey.

4to. Doznawszy chęci Jmo wtych naszych postulatach maią też wzaiemną nasze Jmo ofiarowac, niechcąc wtey mierze za życzliwością y pokazaną chęcią onym dac się wyperswadowac.

Kopia Listu do Towarzystwa swieżo z Stolicę Moskiewskiey zeszłego w Sokalu ię 13. Augusti Ru 1612.

Msciwi Panowie y Bracia.

Naktorych mieyscach namsię przyszło zastanowic

dla

dla pewnych namow niezaniechalismy tego do Wmć PP. y Bra-
ci o wszystkim dawac znac, gdyż oczym kolwiek namowy
były, zawsze do spolnego dobrego się zciągali, gdyż my
to zawsze przed Oczyma mieli że się tam Wm raczyli
zostac dla sławy narodu naszego a nam że przyszło wprzod
wyniść coby było zspolnym dobrem naszym otymesmy
radzili y teraz w przeszłym Kole Sokalskim życzylismy sobie
byli żebysmy mogli miec iaką wiadomość o Wsciach. Lecz
za odległoscią tak dalekich mieysc niemogąc tak prętkiey
miec wiadomosci przyszło nam według związku naszego
sobie postępowac, iako w zaiechaniu Ekonomij tak y
stanowisk byliby Ichm PP. Towarzystwo od Wmw posłani
ten czas uprzedzili, y ztym Kołem bysmy się byli niekwa-
pili. Lecz zas zdrugiey strony PP. Komisarze od JEo K Msci
posłani usiłowali żebysmy się iako nayprędzey z niemi
rozpralili, iakoż y otrzymali to, gdyżesmy nic nadzwią-
zek nasz niewykroczyli w daniu responsu. Teraz że
natych mieyscach Wmw nieczekamy na ktorych nas
zastali Ichm od Wm posłani. Zaczym nastąpiły wielkie
trwogi z Wołoch że za prozbą JmPP. Komisarzow ru-
szylismy się na Podole, gdyż ten Nieprzyiaciel ktory
tam pogromił naszych w Wołoszech im daley tym
więcey się mocni. JmP. Hetman iuż kilka Listow
pisał prosząc o ratunek, przy woli to Wmć zostaie,
gdzie Wmć na nas będziecie oczekiwac, ieśli iuż natych
mieyscach gdzie stanowiska do od pocznienia na-
znaczylismy, albo też na ktorym mieyscu w kupie
ktorych mieysc Regest posyłamy Wmć a iako prętko

Pan

Pan Bog Wm do nas przyniesie niezaniechamy wszystkich Jchm obesłac zebysię do Koła generalnego ziachali, a tam cosię kolwiek odprawiło pokazesię Wmu. Wiem zesię Wm spolną radą do tego będziecie raczyli przyłożyc iesliby czego niedostawało przydac, iesliby też co zbytniego uiąc. O nieszczęsnym zwiedzeniu bitwy w Wołoszech Oznaymuię Wm Zaczym te Nieprzyiaciel tymsię niekontentuiąc wgranicę Oyczystą wtargnoł, prozba przystąpiła Jchm PP. Komissarzow. zebysmysię byli wtamte Kraie ruszyli godnie Jchm wszyscy nato pozwolili byli, Lecz że JmP. Hetman swieżo do mnie pisał że ten Nieprzyiaciel ztym łupem poszedł y niespodziewasię go tu ledwie in 7bri opełni, Zaczym mysmysię też to mienili oczym trwac do tego czasu. ale y ztych mieysc niebędzie nam cięszko, gdzie iuż staniemy dla dobrego Oyczyzny stawicsię y ruszyc. Więcey niebawiąc pisaniem Wmwm PP. y Braci oddaięsię z posługami swemi do Laski Wm. w Sokalu ę 13 Augusti 1612 Ao.

Kopia Listu od JmPana Hetmana wktorym mieysce Obozowi pod Szerlejowem naznacza.

JMści Panie Ceklinski.

Dziękuiąc Wm żes mi Wm przez pisanie ozwał, w dzięcznym y tey ochoty Wm y wszystkiego Towarzystwa Wm, z ktorąsię Wm do służby Rzepltey odzywacie. Car Tatarski z Panstw Rzepltey do Wołoch odwrocił, gdzie złączył się z wielkiemi woyski Tatarskiemi, to iest z Mechmet Gereiem Sołtanem ktory y około Kamienca woiował z inszemi Murzami ktorzy gromili Braciąnaszę

naszę w Wołoszech. A iż tak wielkie woyska skupiłysię wtak
bliskim sąsiedztwie tych Pogan, ktorzy na nas prawie
serce wzieli, łacno każdy rozsądzić może, iakiegosię od nich
pokoiu y bezpieczeństwa spodziewać. Bardzo się potrzebnie
staie że Wmć będziecie raczyli przybyć, gdyż niewątpliwie
to Poganstwo naieżdżać będzie Panstwa Rzepltey. Acz y
Car Tatarski tym był umysłem wtargnoł iako mam pew-
ną wiadomość, pode Lwowem Koszem stanąć. Sława
iednak o ruszeniu się Woyska Wmć y inszych zawsciągne-
ła go na Ukraine że nietylko głębiey w ziemie niepo-
szedł ale prętko nazad odwrocił. Co się dotycze Stanowi-
ska na ktorebysie Wmć sciągać mieli, niewidzę mieysca
sposobnieyszego iako do Szerlejowa y Wołynia żyznego
Kraiu łacno dosiągnie żywności, lecz pola przestronne
przyległe pasze rozkoszne snadno Wmć dla koni możecie
mieć pożywienie a będzie to tylko w piąci mil odem-
nie. Ja dziś z Kamienca iadę gdyż mam wolą z Hos-
podarem Wołoskim pod Chocimem traktować. Co kol-
wiek z nim lub z Komissarzem Jego postanowię nie
zaniecham dać znać Wmćn. Tym czasem donoszę Wmćj
iż JmP. Starosta Bracławski w niemałym Poczcie
Ludzi swoich na teraznieyszą potrzebę Rzepltey
przybył do Woyska, godna rzecz Jmć iako człowieka
godnego y zacnego zasłużonego Rzepltey poszа-
nować, a zwłaszcza iż maiętności iedne na Ukrainie,
drugie tu pod Kamieńcem przez utarczki tych po-
gan wniwecz są obrocone, proszę aby wtym osbat-
ku maiętności swoiey od Wmć był ochroniony. Z tymsię
łasce

łasce Wnᵒ zalecam. z Brodu pod Tatarzyskami ię 29 Augusta 1612. powolny sługa.

Stanisław Żołkiewski Woiewoda Kijowski.

Kopia Instrukcyi Krola Jmᵒ do Rycerstwa swieżo z Stolicę zeszłego

Laskę JKMᵒ z całą przewagą Rycerstwa tego wdzięcznoscią Woysku tamtemu opowiedziawszy Respons na Poselstwo ich y Żądanie JKᵒKMᵒ wten albo inszy sposob słowo odnieść

1mo

Powodzenia dotych czasow wszystkich ktorych z wielką odwagą y dzielnym męstwem to cne Rycerstwo na Nieprzyiacielu dowodziło, znacznym są swiadkiem wiary ich ku JKᵒKMᵒ życzliwości ku Oyczyznie. Po tak fortunne skutki z każdego, ktore mężne otrzymowali zwycięstwa znać daią że Pan Bog z nieba szczerze intencyi ich błogosławić raczył. Posyłał wodza przemyslnego spiritum Consilij dzwignoł serce ich mocą prawice swoiey, a cudowne prawie wszystkie nieprodobne Człowieczęstwu niewczasy znosić tak dał, że trudniey uważyć dyszkuruiącym, ieżeli męstwa, ieżeli cierpliwosci, iesli razy, iesli dzielności, iesli rozumu w narodach tych więcey mieli, im wszystkiego przeważną dowodzić siłą było. Proznosię zawodzić w słowa kiedy rzecz mowi to przydawszy, że częsciey z Nieprzyiacielem do podkania się porywali, niżeli pokarmem posiłali, częsciey wygrawali, niżeli odpoczywali, wszelkie ich dzieła te y potym

y potym podobne muszą być wszystkiemu swiatu wia-
dome. Poydą w przykład y potomnym czasom. Te Imie
niem JEKMo wdzięcznie y od odważnego wodza y od prze-
ważnych mężow przyiowszy, przystoynie podziękować
że y Nieprzyiaciela y niewczasy niedostatki y głody
y samych siebie na tey Pana swo y Rzepltego posłu-
dze zwyciężyli.

2do.

Rad ci byto był Krol Jmo widział, aby byli przybycia JEK
mo y tey imprezy iako sobie życzyli konca doczekać aby
byli zdiętą Moskiewskiemu Kniaziowi Koronę na gło-
wę Krola swego y Syna Jego włożoną widzieli. aby
kiedy niepodobieństwo niedopuściło kiedy mus wyci-
snął iuż to znosić JEKmo skromnym sercem przy-
chodzi, a czasowi dać inszemu czego teraznieyszy um-
knoł. Dziś oto żądać onego Rycerstwa swego JEKmo
raczy, aby wżdy w tym swoim zawzięciu tak skrom-
ni być chcieli, żeby w Oyczyznie swoiey gwoli y
Krolowi swemu nierozpasywać się nadalsze po-
mieszania iakos w zasłużonego swego dochodzeniu ma-
ły czas wytrwać chcieli dokąd z dzierżaw JEKmo
skarby o ktore się Uniwersały rozeszły niewybiorą po-
datkow ktoremu nieodwłocznie JEKmo posilić niedostat-
kow ich każe. Prędko to nadspieszy y na niemałą wy-
nidzie Summę bo y Ichm PP. Duchownych aby też
w dobrach swoich uczynili, JEKmo żądać raczył. więc
y od Ichm PP. Dzierżawcow swoich in vim Quarty tegoż się
JEKmo.

JEKmo spodziewa lepiey tedy porządnie tego co Oyczyzna prze-
może poczekać, niżeli napotym wszystkie nadgrodom swoim
y płacy odiąć nadzieje. Znać to JEKmo należy, ale y to znacz-
ne grono Rycerskie bezwątpienia życzy tego Oyczyznie
swey, aby w takiey ktoremu niepodała niewchodziła ciężar,
a zwłaszcza kiedy będzie zkąd inąd, a w którey zasłużonego
y nadgrod dochodzić. A ktożby taki był urodziwszy się w tey
Rzepltey, ktoryby iednym razem tak ią rozebrać chciał,
żeby napotym wszyscy Karmić y dźwignąć czym mieli,
tak y o patrznemu Ekonomowi dzielić y baczeniu.

3tio.

Więc y drugą żądość JEKmo iest aby to zacne y odważne Rycer-
stwo zostawiwszy tych na oczekiwanie pieniężnych prosił-
kow ktorzy barziey na rynsztunkach y dostatkach zeszli
chcąc potężnieyszych y ochotnieyszych nazad przy JEKmo
y Krolewiczu X Jmo Władysławie horowali, aby kiedy się
wszystkim dostać niemoże garść iaka przynaymniey zaczę-
tey przez się tak odważnie Imprezy koniec oglądała. Nie-
chay się nie zda Pan bydz odbieżanym od wszystkich, niechay
przynaymniey ci co poblizu ochotę są w czas Rzepltey ku-
dobremu iey iako znowu oswiadczą. A to tamci chociaż
w Sokalu z pewnych swoich respektow, do niczego przy-
niesc się niedali na tę iednak nieszczęsną a płochą
nieuważnych ludzi w Wołoszech mieszaniną W. Woie-
wodzie Kijowskiemu że z Wsciami na zniesienie poganina
poszli użyć się dali. Niemasz ci nic narodow tych Ludziom
dla Pana swego y Oyczyzny trudnego owszem naytrudniey-
sze ciężary naymnieysze się im dla Rzepltey zdały. A nie-
chay tego Cne Rycerstwo nierozumi aby ta uczynność ich

ich daremna bydź miała, że dobry Pan Bog fortunny na naszą stronę koniec pierwsze owoce szczęścia szczęśliwy Kto bierze na co y szczodrobliwą łaskę swą a miłościwe baczenie JEKmo ofiarować im raczy.

4to.

Co się tycze Punktow Poselstwa ich a naprzod onego y Miesięczne płacę, znać to JEKmo raczy że cięszkiey pracy y ustawicznemu horowaniu pilney y dostateczney płacę potrzeba a niżby JEKmo od tego był aby to zaraz pozwolono bydź miało, ale sami to iako tey Rzepltey synowie bardzo dobrze wiedzą że JEKmo w takich sprawach, co novitatem sapiunt rzecz to iest wszystkich Stanow Żołdy odnawiaiąc naznaczać wymawiać y pomnażać. Wszakoż pozwalać na to JEKmo raczy aby te pignora, ktore eo nomine wzięli na pewnym zostawali mieyscu zawiadomością JEKmo albo ktoregokolwiek JmPa Podskarbiego a temi pieniądzmi posiłek teraz niedostatkow swoich. Na Seymie teraz zaś kiedy się da sprawa o JmP Hetmana WXLo z ktorey to przyczyny tę służbę miesięczną wprowadził możesię communi Onium assensu od JEKmo niebędzie bydź raczył, to czego pro JEKmo wyciągaią zawrzeć. Tamże y o tych Mozayskich według Hetmana WXLo relacyi rezolucya Stanie.

5to.

Baczenie na ranne y okaliczone w roznych potrzebach iako zawsze JEKmo obiecował mieć, tak dziś obiecować raczy. A ktożby nierad takich ludzi ratował, ktorzy dla sławy Oyczyzny y Pana swego, dla rozszerzenia

granic

granic Rzeplitey dostatki swe, wczasy członki y zdrowia od-
ważyli. Tego strzedz potrzeba, aby tylko dawać co było
ztamtych na iakieś niektorzy biorą rezolucyą.

6to.

W sprawie Urodz.o Alexandra Gąsiewskiego Referendarza
W.o X.L.o radby JE.o K.m.o co żądaią uczynił, ale tamten
pułk tak PP. Komissarze iako y JE.K.m.o niezważył się
znim do Traktatow przywieść się niedał, y respons
raczey odpowiedzią niżeli powolnoscią pachnący dał. Wie-
dzieć to JE.K.m.o raczy że wtych rzeczach siła własnych
domowych zbiorow P.a Referendarzowych, siła cudzych
do schowania danych, siła w załdzie iego własnym na
początego iego wziętych y niepodeyrzanych; Ale iako to
w nierządzie droga sprawiedliwości dość cobysię od upor-
nych a zmocą odyskiwać musiało, czasu to inszego po-
rządnieyszego pomścić się musi. Jesliby iednak takie
insze sposoby do dochodzenia tego nalezli Urodz.mu Re-
ferendarzowi W.X.L.o bronić ich JE.K.m.o niemoże y niebędzie.

7timo.

A iż z dyskrecyi swoiey temi kleynotami JE.K.m.o czę-
stowali aby był to JE.K.m.o wziąć a im pieniądze dać
raczył z Mściwą łaską to JE.K.m.o od nich przyimować
raczy, y bez zastaw takich by był skarb dostateczny
JE.K.m.o wiedziałby JE.K.m.o iako cne Rycerstwo swe po-
silać. Bo iesli dla sławy narodow tych, dla rozszerze-
nia granic ich zdrowie swoie odważą y miłe po-
tomstwo swoie, a cożby żałować miał namowy. Ale

ale gdzie y zkąd wziąć niemasz trudno choć gdzie nay:
większa potrzeba wyłożyć, więc choćby też y kiedy chciał
y mogł tysiąc fantow, niewiedziawszy szacować y po:
myśli o tym trudno. Wdzięcznie tedy tę ochotę cnego Ry:
cerstwa od JE°Km° przyiowszy JEKm° łaskę tak wszy:
stkim spolnie iako kożdemu zosobna ofiarować.

8vo.

Dzielność Urzę° Alexandra Zborowskiego ustawiczność
w posługach Oyczystych, stateczność w życzliwości ku
JEKm° męstwo w każdey w każdey iey impreży potrze:
bie, dobrze iest JEKm° zalecone, y życzyć sobie raczy aby
okkazyie podałysię, zaczym usługom Jego godne za
Ktoremi pozna ten zacny Rycerski szlachcic że iako
iemu ciężko niebyło, odzwagą męstwa swego docho:
dzić, tak JE°Km° nietrudno będzie do nadgrody tak
wielkiey, ktory na ciele swoim odniosł w posłudze
Rzepltey° tak wiele razow.

Respons od Rycerstwa na to Posel:
stwo JE Kr. Mści.

1mo.

Dobrze wiadomo JE°Km° y Rzepltey° cóża przyczyna
dalszego niezatrzymania od nas tamtego Stołecznego miey:
sca. Jasne są straty zdrowia y instrumentow woiennych,
iuż y obywatelom WXL° ktorzy nieodmiennym y nieporuszonym
zdrowiem

zdrowiem naszym szczupłym do woyny, a prawie niesposob=
nym siłom zewszech miar przypatrzyli się. Ciż mogą dać swia=
dectwo iakowe są u Nas Vires belli /: a kiedy słusznie / nie=
naydą się, ieno sama nędza, ktorą żadną miarą choć iest
wielka chęć u nas woiować, a służyć bez pieniężnego
posiłku niedopuści. By calsze nasze rzeczy były pomo=
glibysmy JKMo dokączenia tey woyny. A ktoby niechciał
do żniwa prac swoich przybyć? ale niedostatki same
wymawiaią Nas żesmy barzo nawszystkim zeszli. Za=
czym pewnismy że JKMo barziey otym iakoby za=
służonym nas naszym połatawszy w stracie ochotnych
y sposobnych z nas sobie sług uczynić pomysli.

2do.

Iż JKMo po nas potrzebować raczy abysmy czekaiąc
zasłużonego Żołdu nienastępowali na odbieranie Pro=
wiantow na Dobrach JKMo z ktorych my pracę swo=
iey patrzyć mamy, mnieyszaby to nam ktorzy po=
wolność naszą w hoynym szafowaniu Krwie okazo=
walismy, daleko więcey tey potrzebuie JKMo do=
godzić, by nie sam związek nasz, wszystkich gdzie
iednych bez drugich czynić niemożemy wtym nie=
hamował. Ale zszedłszy się z Braią tamtą tamże
uczyniwszy namowę dostoienstwa JKMo ochraniać y
iako poddani y iako słudzy chcemy, przestrzegaiąc y
tego aby Oyczyzna spolna przez nas żadnego
Szwanku nieodebrała.

3tio.

Cieszyć się każdemu w dokączoney a Krwią przedtym
oblaney

oblaney robocie, miła y wdzięczna rzecz iest. Tuż y w nas nic inszego, powszystkie czasy woiowania naszego, nie uszło, miały się ieszcze Rzepltey, na koniec ktory miał ukoronowac pracę naszą, patrząc się na wdzięczne przyięte dzieło nasze w przyszły czas od JE° Km° miało się na baczeniu pożądane witanie Pana w Panstwie przez ręce nasze z hołdowanym, y do rąk Panskich podanym, wzglądało się y na sławę narodu naszego że narodow postronnych y utego ktory się dosyc szabli ochoty naszey w boiu nasycił. A zatym y nic przykrego w trudac y pracach ustawicznych u siebie się nie szacowało. Ale kiedy my wszystkiego tego z siebie życząc, w chlubie stanąc dla wielkich niedostatkow niemoglismy nigdy żałowac nieprzestaniem że y tego teraz uczynic niemożemy, aby choc małym pocztem iakim z tak wielkiego Woyska, sławę swą przy boku JE Km° albo Krolewicza Jm° na to tam mieysce stawic moglismy. Zaczym uniżenie prosiemy aby to zawsze cosmy virtute uczynili, vitiô dla niesposobnosci naszey od JE° Km° obrocono niebyło.

4to.

Za miłosciwą obietnicę ku starszym Ichm° naszym, zaktoremismy prozby swoie uniżenie wnosili do JE° K. Msci° pilnie y uniżenie dziękuiemy, rozumieiąc że wedle uważnego y wysokiego baczenia swego każdym uwaga swoią zechciec będzie raczył.

5to.

Zastawa ktorąsmy wzieli w nieszczęsnym Żołdzie prosiemy aby na S. Marcin wykupiona była gdyżesmy uprewnieni od Jmci°

Jmci Pana Hetmana WXL. że to miano uczynić na przeszłe Swiątki. My życząc aby tamte ozdoby w Oyczyznie zostały y do czasu wzwyż pomienionego czekamy. y potym Związku ktorysmy miedzy sobą uczynili w podział to puscić miedzy się musiemy. Dat w Sołowinie ię 4. 7br. Roku 1612.

Kopia Listu do Towarzystwa swieżo z Stolicę zeszłego z pod Szerlejowa ię 25 7br. 1612.

W Trudnych a opłakanych raziech Oyczyzny naszey iuż przez wielką Klęskę od Nieprzyiaciela Krzyża S. w Wołoszech podiętą, iuż przez wydaną na swą wolą Braią naszą ta Nam iedna pociecha zawitała, gdy iuż niesłyszemy ale prawie na Oczy widziemy w dobrym zdrowiu z wielką sławą WmPP. y Braci zwrocone, za co nizki pokłon czyniąc Obroncy odważnych, pomnożycielowi Sławy Imienia swego, dawcy wszystkiego dobrego, ciesząc się z szczęsliwego zwrocenia WmPP y Braci, Szlemy z posrzodka siebie P. Trzylatkowskiego y P. Białaczewskiego Ktorzyby y tę pociechę nas wszystkich WmWm. Panom przełożyli y progres w sprawach naszych żeby Wm. obiasnili, życząc sobie tego abysmy iako nayprędzey WmPP oglądawszy się ucieszyli. Na ten czas miłosciwey łasce WmPP. y Braci się oddawamy. Datt pod Szerlowem ię 25 7br. 1612.

Kopia Listu do PP. Sapiżyncow de data 25 7br. 1612.

Mściwy

Mściwy Panie Marszałku
y Mściwi Panowie y Bracia.

Nad zastanowienie y nadmniemanie nasze Nam się dzie:
ie. Niewiem czy to zawiadomoscią Wm y zawolą wszy:
stkiego Woyska przychodzi, powątpiwac musiemy ztąd,
że mielismy taką obietnicę od Wm wszystkich, że po:
kieyby nieuczyniono podziału miedzy Nami y Wmami,
tedy Wdztwa Koronne zostawac miały, powątpiwamy
y ztąd, że nieiesteście tak Wm bardzo nieżyczliwi Oyczy:
znie, żebyscie Wm od posług oney za takim postępkiem
swym odrywac mieli nas, ktorzysmy się z samey tylko
miłosci ku Obronie na ten czas oney przeciwko Nieprzy:
iacielowi Krzyża Sgo udali. Wątpliwemi nas y to czy:
ni aby iuż, żesmy tuż do niezważenia u Wm przyszli,
miłosc y życzliwość nasza Wm się kiedykolwiek przy:
dała. Ale gdy słyszemy o chorągwiach, gdy do Nas
piszą, a pewni iako daleko iuż za gory Wm zachodzą
powątpiwac przestaiemy. Obaczcie Wm baczny proces
w tey sprawie swoiey, y iaką może wziąc konkluzyą.
Przekładalismy y w pierwszym poselstwie na czym
potężność y dzielność zgody; zalecali ią nam też Wm przez
Towarzystwo posłane swoie. Ale iako baczemy, że od Wm
ona ucieka, a ona ięzda discordia na iey mieysce następu:
ie, a dobrzeby tamtą pierwszą przy sobie zatrzymac. Nie:
wiele iako wiemy u Dworu miedzy stanem duchow:
nym, y szlacheckim miedzy poselstwem pogotowiu Wm
miłosci macie, coż kiedy y nasze o Ziemie porzucicie
iaki

iaki koniec Wm° czeka na uważenie bacznych iakich iest niemała kupa miedzy Wm° przypuszcza się. Atoli-smy wszelakich srzodkow y teraz maczomy, iakoby chęc Towarzyska miedzy nami Wm° ktora się iuż poczeła rwac, iakokolwiek, zas się związała, y szlemy ią z po-srzodka siebie na mieysce pewne czterech Towarzy-szow Pana Ramulta, Pana Janockiego, Pana Trębczyn-skiego, y Pana Pawlikowskiego, ktorzy przed Komissa-rzami od Wm° na pomiarkowanie Woiewodztw wysa-dzonymi urazy nasze przełożą sprawiedliwości, iesli że-się to bez woli Wm° działo, z tych dyssolentow domowic się maią przywrocenia tego co się wzieło, y przystastwo Woysku naszemu należące upomnią, ktorym co kolwiek Jmieniem naszym postanowią, zupełną wiarę dawszy, dotrzymac nam tego Wm° prosiemy to co się pisało, z uprzeymey a szczerey miłosci przeciwko Wm° na do-brą stronę obracali. Datt w Obozie pod Szerlejowem ę 25 Jbr. 1612.

Panowie Bracia Nasi ktorzy na zastanowienie zasięgania żywności do Jm PP. Brzescian idą, maią się oto starac aby iako nayprędzey tam się stawili, lubo do Parczowa lubo gdzie nayspowobnieysze mieysce pomijało, a dobrzeby też tam gdzieby oni mieszkali. Maią z posrzodka siebie wysłac iednego z Listem Pa Marszałka, także y swoim pisaniem że od Woyska na-pomiarkowanie przystaw gdzie ktore Woysko ma dosiągac y życ w Liczbie swey przyiachali. A sami maią na tym mieyscu ich czekac y nieiezdziec do

Brzescia

Brzescia, wtym honorze Woyskowego przestrzegaiąc, gdzie się mi będzie zdało y mieysce tamże namowić gdzie: się maią ziachać.

Ziachawszy się złożyć maią iako się nam ani się w Obietnicy ani w Ofiarowaniu chęci niedosyć od Ichw stało że nad zastanowienie do pomiarkowania miedzy sobą a nami wysłali Chorągwie, ktorzy przystawstwa na Woyska nasze ukazane gdysmy przeciwko Nieprzyiacielowi Krzyża Sgo y Rzepltey naszey samą miłością Oyczyzny uwiedzieni zostawali się, splądrowali nie na spolne horowanie, nie na miłość Towarzyską nieoglądaiąc się nadto nabo że w ich rzeczach moglibysmy im iakokolwiek stanąć, gdyż niech wey: rzą wto iako za swoią dyssolucyą miłość w Oyczyznie maią, czego my musiemy serdecznie żałować, że się to w nich tak bardzo zamogło, że o pohamowaniu zwątpić przychodzi. Prosić tedy Ichw ieśli się na się wszystkich gniewaią, przynaymniey nas sobie niech zachowuią, y to co pobrano z przystastw Woysku naszemu naznaczonych aby wrocona było, tym samym może bydz miłość zatrzymana. Acz niedokąca temu dowierzamy żeby to było za wiadomością Woyska wszystkiego, ktos to rozpustny zagony tak daleko wypuścił nad wolą owych y prosić z niego o sprawiedliwość.

Ukazać maią, wielkie są owych Kraiow spustoszenia y przez Żołnierza naszego, y przez Nieprzyiaciela zaczym używać ich wtym iednak że im P Kossakowski był pozwolił Wdztwa Podlaskiego, niechże zatrzymaią,

ale

ale Mazowsze, wielko Polska, Prusy, żeby odnich wolne zostawały, mogą y Woiewodztwo Krakowskie pozwolić im. Maią też utrapionym Lublanom pomocni bydź gdyż niedawno kwitnącego Miasta ktoby się nieużalił, ktore przez nich pustami prawie zostało. Aby żeby tamci karanie odnieśli, ktorzy tego naywiększą przyczyną gdyż bez kary bez sprawiedliwości, nietylko Woysko, ale iakiekolwiek zgromadzenie iest własne Swawolenstwo co wiemy iż niepada na Wm.

In Summa proszę onych że to cokolwiek zgodę y pokoy między nami targało z pośrzodku siebie żeby to wykorzenić, a ieśli ie może żeby co prędzey nas zwadzić iako lekkomyślność y znieważenie ktore w zaieżdżaniu przystastwa nam własnie y słusznie należących pokazuie się. Gdy co zastanowią Sarptami między sobą maią to warować.

Kopia Responsu Jm PP. Posłom Woiewodztwa Ruskiego Jm Panu Mikołajowa Czurylowi, Jmo Panu Olbrachtowi Ludzickiemu z Obozu pod Szerlejowem ię 29. 7br. 1612.

Mściwi Panowie.

Wdzięczność y podziękowanie przez Jchw PP. Posły Wm Panow, a co iest inszego ieno iakby iuż nadgroda, przeszłych, a Osodzenie przyszłych prac y horowania. Ale nie nad mniemanie nas to od Wm PP. podkało. Bo będąc Wm Obywatelmi tych tu Kraiow, ktorzy dzielnością, męstwem, cnotą życzliwością, przeciwko Oyczyznie inszych wybiegaie. Wiecie Wm sami natym strawiwszy Lata swe, że trudy

trudy, straty nietylko zapłatą, ale bardziey chęcią y wdzięczno-
scią ile w narodach naszych płacą się y nadgradzaią. Powol-
ność WmPanow to sprawiła w nas że nas Wm wyciągacie
na gorętsze usiłowanie Rzepltey przydaliscie nam Wm
bieżącym miłosci ku niey tym większego Lotu, że w każdym
niebespieczęstwie ani możemy ani chcemy oney odbiegać;
a tym więcey gdy iuż niesłowy tę chęc WmPanowie nam
oswiadczacie ale rzeczą samą w obmyslaniu o skutecz-
ney zapłacie naszey to pokazuiecie. Więc staranie tak
u JKMci iako u przedniego w Oyczyznie naszey Senato-
ra, wydaie Wm że iako na posługę Rzepltey zdrowia nig-
dy na szanc stawic odwaznie nieżałowali, tak y teraz
mniey dostatkow swych ważąc inszem powodem WmPa-
nowie iestescie do prętkiego sposobienia się na zapła-
tę Zołdu naszego. Nisko tedy podziękowawszy WmPanom
niech ta chęc WmPPw rowna się chęcią y wdzięcznoscią od
Nas WmPanom płaci. Jakoż był teraz czas onę nam
WmPPanom obiasnic, wnieśli WmPanowie przez Jchm
Panow Posłow swoich w posrodek nas abysmy stanowi-
skiem obronili nam tak życzliwych, a częstym Zołnierzem
ucisnionych Kraiow. Żądanie WmPanow iako słuszne
takby miało mieysce miec u nas, gdyby było w po-
srodek nas nieprzezacie wniesione. Ale podział uczyniw-
szy miedzy sobą te Pułki ktorym się tu iuż stanowi-
sko naznaczyło, gdzieby wrazie niebaczemy, więc y
tamtey Braci ktorzy teraz za łaską Bożą zdrowo z
Moskwy wyszli iuż się droga wyprostowała ku Sta-
nowiskom ktorych iako z trudzonych niegodzi się nam

z tych

z tych poblizszych Stanowisk zrażać, ale iako nay prędzey od-
poczynek im obmyslić. Jednak iuż się to dawno uważyło
wzglądaiąc na ciężar ktory dawno to sławne Woiewodztwo,
żeby od nas Żołnierzem wielkim obciążone niezostawało,
aby maiętnosci Oyczyste WmumPP całe y wolne zosta-
wały, y dzierżawy Krolewskie pofolgowanie nie zostatnim
zniszczeniem poddanych miały; Jakesmy PP. Pułkowni-
kom y Porucznikom otym pilne staranie mieć rozkazali,
aby iako nayskromniey a nierozpustnie, tak na Stanowi-
skach tak y w Panstwach Żołnierz się zachował niewystępne-
go przywodząc do Exekucyi Artykuły; Na ten czas nam
przyidzie prosić WmPanow wtey mierze, by żadney nie-
chęci nam to u WmPanow nieprzyczyniło że woli ich
niedogodziłosię, z inszey miary chcemy się oto starać, że
usługowaniem swoim wielkie chęci WmPanow nadgra
dzać będziem umieli. do ktorychsię Łaski oddawaiąc
długo szczęsliwego zdrowia życzemy WmPanom zobfi-
tem błogosławienstwem Bożym, wszystkiem wespołek
życzemy ażeby staranie to o zapłatę naszę iako nay
prędzey nieustawało uniżenie prosiemy.

Kopia Responsu Jchm Panom Obywate-
lom Woiewodztwa Krakowskiego w Obozie
pod Szerlejowem ię 8. 8bris 1612

Msciwi Panowie.

Coby należało Stołecznym Zamku Krakowskim by kto nie
wiedział sam List WmPanow przez JmPa Pawkowskiego
nam oddany snadnieby go sprawił, iego całość Jego

Jego zmocnienie nietylko skarbnicą insignij praw, Przywi:
lejow Koronnych iest ale przednią ozdobą Panstwa ale w:
strętem Nieprzyiacielowi. Przeto każdemu dobremu Syno:
wi ma bydz przed oczyma całość y opatrzność około Jego
iako co nayprzednieyszego. niebylibysmy tak bezpieczni
gdybysmy przez odebranie prowentow Wielgorządowych,
doktorychsię y Niepołomice teraz łączą niewiedzieli że ztąd
albo spustoszenie onego rosci albo niedozor iaki za sobą
ciągnie. Wolelibysmy snadz z niedostatkami swoiemi bie:
dząc się onego y okrasę y potężność widzieć. Ale poniewasz
nic się w tym odebraniu nienaydzie Dobr wielkorządowych coby
z niszczeniem y upadkiem onemu było, słusznie u WmPanow
wymowieni będziemy. Gdyż y od nas fundusze Kosciołom,
Jałmużny, Szpitalom, dochody Urzędnikom, Jurgielty zasłużo:
nym na wielkich rządach ukazane dochodzić będą. Prozba
ta WmPanow iakis nam gwałt czyni ktorey niedosta:
tek y potrzeba nasza wstręt daie bo z woyny na woynę
nic odpoczynku niemaiąc propriis stipendiis. Trudno
potężną Armatą wielką dziurę a zgruntu wybiwszy ied:
ną cegłą założyć. Niepotrzeba żeby tak dawno bacząc
znędznione Woysko na służbie Rzepltey z iedney Ekono:
mij niedostatek swoy iakokolwiek wesprzeć mogło. Przyi:
dzie Nam tedy zewsząd kupić, abysmy nędze swey iako:
kolwiek iesli niedźwigneli tedy wzdy pokrzepił. Przy:
idzie nam prosić WmPPw, żeby to znieważeniem roz:
kazania Wmo było przyczytano ale samey potrzebie naszey.
Rozumieiąc to o WmPanach, że nasze to zbranianie od Łaski
Wmow nas nieodepchnie, ale będziecie Wmo miłosciwemi promo:
torami zasłużonego naszego, to sobie obiecuiąc po nas że wszelakie

wszelakie rozkazanie WMćPP. ile słuszności za sobą ciągniące mieysce unas naydzie. Oddaiemy się zatym z powolnemi usługami naszemi w miłosciwą łaskę WmPanow.

Zastanowienie zasiągania Zywności z Panami Konfederaty Brzeskiemi.

Za zesłaniem od Woyska JEKMci ktore było niegdy pod sprawą Sp: Pana Macieja Januszowskiego. Pa Wacława Pobidzinskiego P. Hipolita Trzecieskiego do Woyska JEo KMci ktore było w Stolicy a teraz pod Sprawą JmPa Jozefa Ceklinskiego dla pomiarkowania pewnych Woiewodztw aby miedzy Jchmi takowe roznice przyiazni nietargali y aby zatym kazdy na należącym sobie przestaiąc w cudzym się zasiągac nieważył. Jz na ten czas przez odległość Woyska przy niebytności Kollegow przy JmPu Ceklinskim Marszałku Woyska Stołecznego niemogli miedzy sobą nic skutecznie zawrzec tedy przecie JmP. Marszałek pospołu z Towarzystwem kogo mogł na ten czas zasiądz wzwyz z Jmmi pomienionemi w ten sposob do słusznosci się skłaniaiąc zastanowił. Jz Jmo Woysko tamto ktore w Xięstwie Littm Stanowiska swe maią tego y do konca zażywaiąc przy nim y Wdztwa Podolskiego Mazowieckiego ktore na tey stronie Wisły od Podlasia leży zaniechawszy tych mieyść iako gosciniec dzieli Lubelski, ktory idzie na Garbolin Osieczk aż do samey Pragi y tych mieyść włosciami przy tym Woiewdztwo Połockiego y Ziemie Dobrzynskiey dosiąganiem Zywności zażywac maią aż o tym skutecznieysza

rezolucya

rezolucyą z Koła generalnego mieć będą, nato w komo:
rach Solnych y mytach wodnych mianowicie na Wisle,
żadnych przeszkod uczynić nieobiecuią, ani też y inszych
Woiewodztw dosiąganiem Żywności niebędą angaryzo:
wać. Przytym y Prus do tego czasu zaniechać obiecuią
aż do skutecznego podziału ktory z pierwszego Koła ma
bydź namowiony. A iż pewne Osoby mimo wolą Woyska
tego prywatne szkody w należących Woiewodztwach do
Woyska Stołecznego nieiakie poczynili za obwieszczeniem
sprawiedliwość z takich uczynić obiecuie, amy też Jchmo
imieniem Woyska wszystkiego obiecuiemy w tych Woiewodz:
twach ktoreśmy tu mianowały to iest po tey stronie Wisły,
ominowszy ten gościniec Lubelski żadney szkody nie:
uczynić, iesliby kto iaką szkodę uczynił sprawiedliwość
czynić będziem przetoż aby miłość zobopolna między nami
zatrzymana była y respons skuteczny Jchmm z koła ge:
neralnego y na wszystkie postulata Jchmo dać obiecuiemy y
to nasze pismo teraz z podpisem rąk własnych zobopol:
nie stwierdzamy. Dat w Krosnie ię 17. 9br 1612

Wacław Pobiedzinski
Hipolit Trzeciecki

Maciey Januszowski
Jozef Ceklinski Marszałek
Woyciech Wojakowski.

Kopia Responsu Jchmo Panom Wielkopola:
nom w Krosnie dnia 27 Jan. 1612.

Wielmożni a Nam Wielce mści Panowie.

Instrukcya przez JomPPanow Posłow od WmPanow Jchmo
dana

dana Jmć Pa Cieleckiego Podstolego Ziemskiego y Surrogato-
ra Grodz. Poznanskiego, Jmć Pa Jana z Potulic Potulickiego
Jmć Pa Stanislawa z Krzyzowa Krzyzowskiego nam oddana
iest, niebiorąc sami nasiąc tego co wszystkiemu Rycerstwu
należy, lecz sami z siebie podziękowawszy Wmć Panom iż
Wmć Panowie obmyslanie y staranie takie obiecuiąc o
Krwawych zasługach naszych czynic, sługami Wmć Pć
zostaiemy y tego w posrodek Rycerstwa wnieść nie za-
niechamy; Co za Respons będzie na tę Instrukcyą dać
znac nieomieszkamy, na ten czas z powolnemu posługa-
mi naszemi oddaiemy się do milosciwey łaski Wmć Pć
w Krosnie 27 Januar 1612.

Instrukcya do JKm na Sejm walny War-
szawski dana Posłom z Kola Generalnego Woy-
ska Stolecznego P. Michałowi Korsakowi, Panu
Janowi Bruchowskiemu Pu Pawłowi Tepickie-
mu, Pu Woyciechowi Sufczynskiemu Pu Jaku-
bowi Gosławskiemu, Panu Krzysztofowi
Ramułtowi, Pu Jerzemu Bielkiewiczowi. w
Krosnie 13 Febr. 1613.

Nayjasnieyszy Miłwy Krolu
Panie a Panie Nasz Miłosciwy.

Wiernosć Poddanstwa od wszystkiego Woyska WKm
Stołecznego do Maiestatu WKm. przynosiemy.

Zawsze

Zawsze to było w Woysku naszym y iest rozumienie
o Maiestacie Wkm że to naywiększe staranie wtey
zawziętey Woynie przeciwko dziedzicznemu Nieprzyia-
cielowi Oyczyzny naszey było, aby to co się chwalebnie
poczęło pożytecznie Rzepltey, sławnie Wkm y narodom
im panuiącym dokączyło z nieśmiertelną pochwałą mie-
dzy postronne się rozbiegło. Wiemy bowiem iako gorą-
ce obmyslowanie było Wkm na przeszłym Seymie, aby
posiłki piesze, y nieodwłoczne poratowanie w niedostat-
kach Zołnierz znędzniony y zrobiony mogł wziąć.
Bo komuż to staranie słuszniey należało iako Wkm
ktory mogąc w Panstwie swoim iakoby Patrzycielem
bydz dla bespieczęstwa Ludu Wkm od Pana Boga zle-
conych, więc dla odyskania tego co było niesłusznie od
Korony odpadło. Chciałes Wkm wszelkim pracom
Kłopotom, gorącu Zimnu y inszym Stanowi Rycerskie
mu Zwyczaynym niewczasom podledz. Zaczym P. Bog
zwycięzcodawca w tak statecznym zamyśle Wkm bło-
gosławił, bo nietylko Smolensk pod nogi Wkm ale y
stolice był dał. Teraz ze szczęscie przykrosię iakos
stawiło, komuby to przyczytac, niebaczemy, bo iż na
Woynie, czterema rzeczami grzyszymy, albo uporem,
albo niewiadomoscią, albo nieposłuszęstwem, albo opu-
szczeniem czasu. Niebaczem krom iedney z tych kto-
raby nas o taki żal z upuszczeniem mieysca Stołecz-
nego przyprawiła niesławę na nas wewłokła, cięża-
ru Oyczyznie nabawiła. Ma bowiem Wkm mądrą

mądrą a poważną radę, ktorey zażywać niecierpliwie nieostrożnie, ale wszystko statecznie y uważnie odprawować może; Ma WKm oswiadczone y dzielne Hetmany, ktorzy sławę WKm y Oyczyzny naszey biegłoscią y dzielnoscią swoią y za ostatni Ocean puscili, Miał WKm życzliwego y Uprzeymego Żołnierza ktorzy przez tak długi czas w wielkiey cierpliwości WKm y Nayiaśn Krolewicza Jmć wyglądaiąc, nie te nabyte rzeczy, ale co naymilszego zdrowie nigdy się Starszym swoim niewymawiaiąc na plac Krwawy stawił. Zostaie podobno wina przy upuszczeniu Czasu, ale y ta zkąd ieżeli nie zdomu. Wrzuciło się było iakies omylne mniemanie między Ludźmi że Żołnierz w Mostwie będąc przy takich dostatkach iest, że nie tylko bez Żołdu długi czas woyne prowadzić może, ale ieszcze y inszym udzielić, y przeto gdysmy nędzę bidę postradanie wszystkiego, głod drogość, y tym inszym podobne rzeczy przez Posły nasze wnosili, dla czego więcey służyć niemożem. Na Seymie walnym takroczny znać dawalismy, czas zamierzaiąc, mało się to inszych Serca tknęło, bo ani takiey Summy pieniężney obmyslili, iakieyby tak wielka woyna potrzebowała, na ktorą swieżo Żołnierza zaciągnąć dawnego w Ziemi Nieprzyiacielskiey zatrzymać by można. Ani choć duży pobor uchwalono oraz ale kiedyż ieden po drugim wydawać postanowiono, za nierychłą wyprawą ktora bez pieniędzy niepodobna czas upłynoł do Woyny

Woyny ile wtamtych Kraich gdzie kilka niedziel pierwey
Zima niż u Nas, pluty, dzdze drogi złe nastąpić musiały,
a zatym daremny musiał być zawod. Zołnierz też dawny
tak często się opowiadaiąc, a do poratowania nadziei niewi-
dząc wyniść musiał. gdzie stanowszy przy Granicach
niemyslił ieszcze tak głęboko w Oyczyste Kraie wchodzić,
ale nas ztamtąd Uniwersał dosyć nietrefny odeymuiący
Nam tak Krwawie nabytą sławę, co było nad wolą
y nad wiadomość WKMo Łupieżami Stołecznemi tytu-
łuiąc, Buntownikami zowiąc, y innemi nazwiskami
nas nieprzystoynemi bierzmuiąc, Lud pospolity także
y Szlachtę Bracią, naszę przeciwko Nam w pole wy-
wodząc y Szykuiąc, Stanowisk zabraniaiąc ruszyło. Da-
łosię otym zaraz znać Jchmo PP. Deputatom oboyga Na-
rodow aby (: czego strzez Boże:) iakiego za takim Skryp-
tem Zburzenia nie przy nas Wina zostawała, ale przy
Autorze takich rzeczy; Teraz nam Woysko a wier-
ni poddani WKMo zleciłem iuż obietnicę od WKMo
aby taki ktory iakoby na Woynę wnętrzną zatrąbił
niebył bez Winy rzecz to iest złego przykładu, Zwierzch-
nosci się niedołożywszy takie rzeczy zaciągać zkądby
się prętkie zginienie Panstw WKMo zaciągnąć mo-
gło, y bez tego za wyisciem nas dosyć uciemiężenia
ma utrapiona Oyczyzna. Boleiemy że kiedy do tego
przyszło y przeto uniżenie prosiemy, iakosmy często-
kroć prosili, wiemy że iest chęć WKMo aby za obmy-
sleniem skuteczney zapłaty ten ciężar zniey zniesion
był

był. Niech to Zołnierz iako zwykł iuż sobie wytchnowszy na Konie Rynsztunki wzbroie się przysposabia, Nieprzy: iacielowi postrachem y utrapieniem będzie y Oyczyznie pociechą y sławą, ale iże y po zapłacie mogła bydź na Seymie Trzyletnim Konstytucya uczyniona żeby Zoł- nierz w Konfederacyi zasłużonego niedochodził, iaką nie- chęc do posług JKMci y WKMci Rycerstwu uczynie, gdyż niemaią gotowego skarbu, niewiem czymby inszym na Woynie Zołnierza zatrzymać ieno uprewnieniem zapła- ty, ktora niemoże bydź pewna ieno że w Kupie Jey dochodzić. Prosiemy tedy Uniżenie WKMci aby powa- gą tego Seymu zniesiona była, gdyż y niektore Woiewodztwa przeciwko nieysię protestowali, assekuracya przy zapłacie generalney Woysku wszystkie- mu była dana nomine totius conventus generalis że od nikogo o dochodzenie w Kupie zasłużonego, tak Urzędnicy Woyskowi, iakoteż y każdy z pośrodku nas trudności ponosić niema, co konstytucyą stwierdzić oni też obiecuią przez Nas WKMci że Regestra do Za- płaty takie podadzą, ktore nikomu inszemu służyć niebędą, ieno tym ktorzy to Krwawie a pracowicie zasłużyli, y iuż by ie byli tu z nami na Seym będąc upe- wnieni od niektorych PP. Senatorow z Seymu rożnych Woiewodztw posłani, ale chcąc tym gruntownieyszy mie- dzy sobą rug uczynić, tak prętko niemogli do własnego porachowania przyiść, gdyż to czasu niemało wziąć musi, przypominaią y to WKMci przez Nas iż choć w niedostatkach a mogliby byli Kontrakty z postronnemi

Zayść

zayść, ote zastawy w nieszczęsnych pieniądzach ktore z sobą z Skarbu Moskiewskiego wynieśli, iednak takich ozdob ani WKMo ani Koronie pozbawić do tych dob cierpliwemi byli, maiąc tę nadzieię o WKMo że iak insza tak y ta murowa onych o ieden raz doydzie. Co gdy otrzymaią sprawi się w nich nowa ochota ku posłudze WKMo nie ciężko im będzie trakt taki swiata do zwyczayney sobie roboty przebieżeć za pomocą Bożą, naruszoney sławy y Oyczyzny pokrzepić szczęście nieprzyiacielowi odiowszy nieśmiertelną sławę WKMo przywrocić, ktora niech P. Bogu przy wszelakim błogosławieństwie swoim długiem y dobrym zdrowiem upatruiąc wszystkiemu Chrześcianstwu Rzeplitey naszey kwitnącego y szczęśliwego chowa.

Nayiaśnieyszy Miłościwy Panie Krolu a Panie nasz Miłościwy.

Mamy petita zlecone od Woyska naszego za pewnemi Osobami dobrze Rzeplitey zasłużonemi, dobrze WKMo dziełami swemi znaiomemi na ktorych posługi dawne y pracowite respektuiąc nas miłościwie przesłuchawszy onym miłościwie łaskę skuteczną pokazać będziesz raczył.

A jesli kto ochotniey uprzeymiey y stateczniey Oyczyznie y WKMo służył, iako JmP. Starosta Chmielnicki ktorego zasługi takie są, ktorego życzliwość taka iest y była, że wszystkim ku podziwieniu bydź musi

musi, mało ich z niemi zrowna ktorzyby nietylko go wy=
przedzić w niey mogli dla niey teraz wiawne się niebespie=
czeństwo wdawszy, niemaiąc na dom niemaiąc na Zone nie
maiąc na miłe potomstwo względu do ręku Nieprzy=
iacielskich srogich się dostał. Prosi tedy Woysko WKMć
aby WKMć staranie takie kazał uczynić, iakoby z tak cię=
szkiego więzienia wyzwoliwszy onego Oyczyznie mi=
łey stawił.

Była też obietnica małżące sławney pamięci
JmćXcia Romana Narymunta Ruczynskiego wodza niegdy
naszego także y Towarzystwa Jego zapomodz za Jego dzielne
przeważne y Życzliwe WKMć y Rzeplitey posługi, pewna
Summa pieniędzy długu Jego zastąpić miał, co żeby się
iuż zyscił, uniżenie prosiemy WKMć. Nieraz też była
wnoszona potrzeba tak od koła Rycerskiego, iako od Woy=
ska za P. Janem Oborskim Towarzystwem naszym a sługą
dawnym WKMć iakoż na przesłym Seymie ieno na sa=
mey łasce WKM Senatu, uniżenie prosiemy żeby iuż
teraz przeciwko niemu przystąpiła aby y on nie był
w tey mierze więcey teskliwym.

Rowne y podobne sprawy dwie są P. Chwaliboga
Rotmistrza WKMć, Pana Mikołaia Leszowskiego ktory
z miłosciwey łaski WKMć daniny odnioszszy przez po=
toczne posessory przypuszczeni do nich nie są pro=
siemy tedy WKMć aby zarozkazaniem y manda=
tem WKMć intromissyia im nieodwłocznie była
dana. Udaie się P. Adam Humnicki Towarzysz
nasz do WKMć we dwuch sprawach swoich, kto=
ry maiąc Przywiley od WKMć na osadzenie pustyni

pustyni na granicy Starostwa Winnickiego ktore on był y osadził, ale zegnany y zewszystkim zabrany. kosz Jego y danina WKM daremne były; Tenże miał konferowany Kaduk po podpisku Bracławskim z łaski WKM odiachał do Moskwy nieodyskawszy, teraz on ieszcze Prawo wiedzie. Prosiemy tedy żeby z decyzyi WKM y tamta danina była przywrocona, szkody nadgrodzone y Dobra Kadukowe oddane były.

Z na takrocznym Seymie za Towarzystwem niektorym była przyczyna Woyskowa Ktorzy kosztem y zdrowiem służąc WKM Lubo to nie w Szlacheckiey kondycyi się urodzili, częste szwanki przewagi wielkie odnosili, mieli zalecenie swoie od Starszych mieli od Woyska y teraz za niemi prosiemy WKMć aby dzielnosci swoiey odniozszy nadgrodę, z praw y swobod się mogli cieszyc Szlacheckich, daiemy o nich swiadectwo, a mianowicie za P. Dymitrem Macedonskim Ktory opusciwszy Kraie Oyczyste, będąc tam znacznie urodzony tu dawno iuż zarabiaiąc na sławę Oyczyzny naszey zamieszkał się żadney expedycyi nieomieszkiwaiąc aby był za Jndyiene przyięty. Także za P. Heynowiczem, za P. Zaborowskim, za P. Kakolskim Ktorzy przez tę wszystką Expedycyą moskiewską uganiali się z nieprzyiacielem tak w chudobach swoich iako y naciele ponieśli szwanki czego są na nich znakomite piętna od nieprzyiaciela włożone aby do wolności Szlacheckiey byli przypuszczeni suplikuiemy. Przypomniec też się nam godzi Towarzystwo nasze Ktorzy

Ktorzy wszystko stracziwszy naciele obaleczeni zostali żeby na ich ułomność miłosciwym Okiem swym weyrzawszy poratowanie iakie od Wkm mieć mogli.

Od Jmść Dumlowskiego Rotmistrza Wkm proszemy aby mogł mieć List o zasłużone swoie do Dumny.

Instrukcya do Kota Poselskiego na tenże Seym tymże Posłom dana w Krosnie dnia 3. Februarij 1613. Roku.

Mściwi Panowie

Gdyby albo rady Ludzi w sprawach Rycerskich doświadczonych przestrzegania starszych naszych, częste opowiadania się nasze tak na Sejmie iako y wozbliwości Maiestatowi JKm po ostatniey nędzy swoiey mieysce było nalazło, znacby o takie więzienie pod ktorym teraz Oyczyzna nasza stęka była nie przyszła. Bo gdysmy o nędzy pracach y niedostatkach o takim głodzie Zimnie, o tak wielu zbitey Krwi naszey, o tak wyslowych nieprzyiacielskich, o małey liczbie naszey dawali znać, naydowabiąc tacy ktorzy małą wiarę temu daiąc, za bayki iakieś Owidyuszowe tamte prace y roboty nasze bydź sobie poczytali. Więc wszczęłasię była iakas Herezis między wielą że w takich dostatkach opływali że Onego Midasa w bogactwach przewyższali, y przeto iakby baczemy na ostatkrocznym Sejmie niebyło obmyślowanie gruntowne o Koniczeniu Woyny, bo oni o tym mieli iakoby nowego Zołnierza przytu zaciągnęli, y tam

y tam dawnego ktory był służbe na Seymie wypowiedział zatrzymali; Poprawdzie uchwalili byli WMć dwa pobory, ktory kiedy było zaraz po Seymie y oraz wydano, mogło=by się było co sprawić, ale niewczesne wydanie nas z takiey roboty, y z tak długiey sprowadziło, ciężar na Oy=czyzne wewlekło, o niesławe zatracenie mieysca stołecz=nego ktore przyprawiło Nieprzyiacielowi iuż prawie konaiącemu duszę zdrowie czerstwość przyniosło y trzeba się obawiać, że ieżeli y takie Lenistwo w porato=waniu Oyczyzny na teraz zawiąznie a swobod kto=rych czasu gwałtowney potrzeby, na czas ustąpić mą=drego iest w wydawaniu y w nieuchwaleniu poborze przestrzegać będziem chcieli, że co niedawno Nieprzy=iacielskie Kraie od nas odnieśli, żeby Bracia nasze granicą przylegli, a potym y drudzy odlegleysi Sza=ble y ognia nieprzyiacielskiego na sobie y maię=tnościach swoich niedoznali, bo choćbyśmy nieprzy=iaciela chcieli zaniechać, kto swiadom dumy y hardo=ści tych ludu, na ktorą ią teraz tym barziey to szczęście w odebraniu Stolice wsadziło oni nas nieprzestano, Nietrzeba im tedy wodzy tak daleko popuszczać, ale starać się oto Mći Panowie iakoby tam woyne zatrzymywać. Pokazali to im WMć że im to krotkie y nietrwałe było wesele, ale iako im bydź srodzy możecie, kiedy doma rzeczy pierwey nieuprzątnie=cie, gdy Zołnierza ktory woyny z tamtym Na=rodem Swiadom niezaciągniecie. Juz mało nie trzy Czwierci Roku iako Zołnierz za granicą do tych

do tych dob przez niebytność Pańską ani sposob się podał, iakoby przez zapłatę skuteczną był uprzątniony; Teraz za nastąpieniem Seymu nadzieję mamy, że użaliwszy się tak utrapioney Rzeplitey spolney matki naszey to nayprzednieysze obmysliwanie WMćw będzie według deklaracyi z Kilkunastu Woiewodztw że iuż istotną zapłatę przez uchwałę tego Seymu otrzymamy, oco przez nas Towarzystwo swoie WMćw Panow uniżenie proszą, Proszą y oto, iż na tak trzyletnym Seymie bo y niektore Wdztwa przeciwko niey protestacyą wnosiły Konstytucya urosła przeciwko dochodzeniu w Kupie zasłużonego żeby powaga Seymu tego zniesiona była. Asseluracya według żądania naszego strony zadawania trudności, dla dochodzenia zasług tak starszym naszym iako y wszystkiemu Woysku a veritate Regis Senatus nunciorum przy zapłacie nam była dana. Pomożecie też nam WmPanowie żałować że takie uniwersały iakie snadź nigdy na Nalewayka bez wiadomości y woli JKMci niewychodziły na nas ode Dworu wydano; przyczynicie się WMć instancyą swoią do JKMci aby tak szkodliwych da Bog na ludzie y dobrze Rzeplitey zasłużonych skryptow na swiat niewypuszczano z ktorychby snadnie czego Boże zachoway interitus Patriae urość mogł, a taki żeby bez winy bez winy niezostał; Więc y wczymby inszym Imieniem Woyska Wszystkiego WMćPP. Panowie Posłowie nasze żądali żebyscie się

y WMćPanowie

y WW Panowie stawili prosiemy. Po nas to sobie obie-
cuiąc że doznaną chęć y wdzięczność usługowaniem
wszelkim nadgradzać chcemy. Życząc przy dobrym zdro-
wiu przy szczęśliwym prowodzeniu na tak wielkim
ziezdzie na ktorym prawie zdrowie Oyczyzny na-
szey zawisło mądrey y zdrowey rady.

Respons Krola Jmci Vrodzonym Micha-
łowi Korsakowi, Pawłowi Tępickiemu
Krzysztofowi Ramultowi etc. Posłom
od Woyska Stołecznego w Warsza-
wie ię 28. Febr. 1613.

Wiernego poddanstwa oddanie ktorego Imieniem Woyska
wszystkiego Stołecznego PP. Posłowie do JKMci
donoszą, więc y to winszowanie iak dobrego zdrowia
tak y fortunnego we wszystkiey Rzeplitey w przed-
siewziętych sprawach prowodzenia wdzięcznie y mi-
łosciwie JKMci przyimować raczy.

Niemylisię na rozumie swoim Rycerstwo
Towarzystwo WMci że na pilnym obmysleniu JKMci
y o zatrzymaniu tey ktorasię była na wszytek Swiat
podała narodow naszych sławy y odokączeniu
rzeczy szczęśliwie zaczętych y fortunnie prowadzo-
nych nic nieschodziło, to bowiem naypewnieysze

po

po fortunnym z kraiow Moskiewskich zwroceniu JKMci
na przyszłym Sejmie staranie było aby mogł był
y Woysko swoie, ktore odważnie zdrowie swoie dla
sławy swey y przysługi JKMci y Rzpltey ważyło,
o ktorym pilnie przez Posły swe żądali piechotnym
y pieniężnym prosili ratunkiem, y natym tam miey-
scu ktore mężnie y odważnie długo trzymali Za-
dnieprze, nieschodziło wtey mierze y na Senat Ko-
ronnych, ktore lubo to prod on czas prodatkow ia-
kich niezwyczaynych nieprzezwolili, nie byli iednak
od tego aby JKMci y woysku dalszemi nie mieli
byli prosili ratunkami, wziowszyć na Woyne za-
czętą y publico consensu popierać Jey postano-
wiwszy. Zaczym trzy był JKMci nadzieja że to
tam Rycerstwo uważywszy że się iuż Rzeplta za-
ter zaciągy uymowała, miałoby wtamtych mie-
scach zatrzymać aby był mogł JKMci z Krole-
wiczem przyć według Sejmowego postanowienia
tam nastąpić. W ktorym rozumieniu swym
JKMci będąc utwierdzony y nieturząc aby woysko
Rycerstwo oraz ztamtych Panstw wyniść miało,
iakoż pierwsze wieści tylko o prawney części Ludzi
swywolnych od tego tam Woyska oderwanych
było, wydał był rozkazał Uniwersały swoie
aby tym sposobem tę tam Kupę, do ktorych
tym snadniey powrocić był mogł. Publikowac

ich

ich iednak nierozkazował, ażeby zupełna y dostateczna wia-
domość wzięta była, coby za Ludzie na Włość wyszły; co y
zkąd łacno uznać że ieden z tych Uniwersałow pro Koronie
publikowany niebył, nieostrożność Komornika posłanego sprawi-
ła, że to w WXLm uczynił rozumienie, iednak JEKm aby
w tym uniwersale wydanym co obrazliwego bydź miało
nierozumie, ludziom cnym y Oyczyzne miłuiącym, a Zwierz-
chność swą szanuiącym. Gdyż dwoiakie wydane były
Uniwersały, w iednych żądanie było JEKm abysię na miey-
sca te z ktorych wyszli powrocili, y te im są oddane,
drugie inney gromadzie o ktorey JEKm znać dawano,
do swowolnych ludzi należeli, iakożkolwiek to padło y
z iakich przyczyn do wyiścia Woysku wszystkiemu przy-
szło nieszczęściu y niedostatkom ktore woiennym trudne są,
to wszystko przypisować raczy JEKm a tę ma w miło-
sierdziu Bożym nadzieię, że on w tym razie Rzeplitą podeprze
ręką swą, y dalsze niebespieczęstwa od niey odwrocić
będzie chciał; ocosię też JEKm z pomocą Jego swiętą
starać raczy, y do tego na ten czas z Senatem y Pany
Koronnemi rady prowadzi, aby Rzeplta od takich ciężarow
iako nayprędzey uwolniona bydź mogła, y tamto Rycer-
stwo skuteczną zapłatę swoią odniosło. To wielka w de-
liberacyach ktore stany w tey mierze odprawuią trud-
ność czyni że wiadomości ktorey się spodziewali przez
Posły teraznieysze o komputach y liczbach zasłużone-
go ich żadney niemaią; Zaczym też na iakieby ratunki

ratunki w szczupłych Oyczystych dostatkach pozwalac, y co-
by za sposoby do upatrzenia takiego ciężaru brac przedsię
mieli, wiedziec niemogą. Przeto bacząc y JKMć y Stany
ten bydz fundament tey wszystkiey sprawy, a chcąc
iako nayprędzey uiąc płacz y skwierk ludzi ubogich, po-
słac ma wolą niemieszkanie JKMć Posły y Komisarze
swe tak z pośrzodka Senatu iako y Poselskiego koła. /:
Oczym też iuż y przez List swoy starszym Woysko-
wym oznaymic raczył y responsu odnich oczekiwa: /
aby się otych Komputach y o inszych wszystkich
rzeczach ktore do ułacnienia teraznieyszych Kłopotow
y uspokoienia Oyczyzny należą, ze wszystkim Woy-
skiem przez wysadzone Deputaty na sposobnym miey-
scu dostatecznie znieść, y tak JKMć iako y Senato-
rom rzeczy doskonałe a słuszne y sprawiedliwe, umo
derowane iako nayprędzey przed skączeniem Seymu
przywieść albo nam przesłac mogli. Ma dobrą na-
dzieję JKMć maią wszystkie stany w czym ich
y teraznieysze Poselstwo od Rycerstwa utwierdza, że
nic nieznosnego na Oyczyzne walic, nic się nieskutecz-
nego domagac niebędą, y owszem tak się z nią obeyść
zechcą iako Synowie z Matką swoią, od ktorych Oz-
dob y pożytkow dalszych oczekiwaią, y kturą nie
zniszczoną ale kwitnącą potomności oddac powinni.
nic niewątpi y w tym JKMć że y tych ktorzy z nie-
mi nieponosili pondus diei niebyli w niebezpieczeństwach

nie

niecierpieli głodu, zimna, y niewczasu od siebie odłączą. y Oy-
czyznie w tym folgowac zechcą. Żąda aby Exakcyie tak cię-
skie ubogich ludzi, dla ktorych iuż iedni od głodu umieraią,
drudzy zas smierc sobie zadawaią, a zatym zniszczenie
wszystkiego następuie, y ubostwo y niedostatek nas
Nieprzyiaciołom postronnym y zawisnym się Sąsiadom
odkrywa, ustało y pod ten czas deliberacyi Seymmowych
kiedy się o ich zapłacie radzi: obciążac ludzi zaniechało,
Towarzystwo Wnᵒ co gdy JEᵒKmᵒ uznac będzie raczył,
gdy uznaią wszystkie Stany, uzna też Woysko wszy-
stkie, iako y po te wszystkie czasy tak y teraz, że na łaskę
y szczodrobliwosci JEᵒKmᵒ w tych zapłatach y nadgro-
dach nic schodzic niebędzie, doznaią y w tych postula-
cyach swoich ktore JEᵒKmᵒ przełożyli, chęci y przy-
chylnosci Panskiey, że z tym wszystkim powolnemu
Rycerstwu y wiecznym usługom swoim co kolwiek
z JEᵒKmᵒ będzie mogło bydz rad dogodzi, co Jm Komi-
sarze szerzy przełożą, ktory niewątpi JEᵒKmᵒ że z
taką iaką przystoi uczciwoscią spokoynie y łagodnie
po wszystkiem z niemi znosic się będą, a należy na tym
y owym y miłey ich Oyczyznie aby iako nayprędzey
y o deputatach swoich, y o mieyscu na ktoreby Komi-
sarze JEᵒKmᵒ ziachac mieli, Oznaymili. Na
prozby JEᵒKmᵒ podali będzie miał JEᵒKmᵒ miec mi-
łosciwe baczenie, o czym się y Komissarze JEᵒKmᵒ sze-
rzy z Woyskiem zniosą, ofiaruiąc przytym JEᵒKmᵒ
łaskę swoią, wszystkiemu Rycerstwu życzy fortunnego

we

we wszystkich sprawach ktore się ku dobremu Rzepltey ściągać będą powodzenia.

Na własne JE°Km° rozkazanie
Jacobus Zaduk.

Nayiasnieyszy Miłosciwy Krolu Panie a Panie nasz
Miłosciwy.

Wzielismy pisanie WKm° w ktorym WKm° o prędkim przybyciu Posłow Seymu w posrodek nasz oznaymować raczysz, chcąc mieć to po nas żebysmy zetrwanie nasze nieodwłocznie mieli, bysmy byli o takiey woli WKm° gdysmy w gromadzie byli wiadomość wzieli podało by się to było do Towarzystwa żeby pewne osoby z posrodka siebie w Krosnie zostawiwszy zlecili im y przesłuchać y umawiać to coby było zdrowiem z chorzałey Oyczyzny, a znieurazą zaciągow naszych. Teraz mowiemy możeli to bydź tak prętko iednak przystępuiąc do rozkazania WKm° wysyłamy do bliższych pułkow daiąc im znać otym czego WKm° na ten czas po nas potrzebować raczysz, zdania ich w tey mierze zasiągszy y wybaczywszy nieomieszkamy tego przez Towarzystwo nasze na Seym posłać Maiestatowi WKm° przy dobrym zdrowiu długiego aszczęśliwego panowania iako wierni słudzy y poddani życzemy. w Krosnie d. 13. Mar. 1613.

Instrukcya od JE°Km° y Senatu WW. y Urodzonych

Vrodzonym Mikołajowi Zebrzydowskiemu Woiewodzie y Generałowi Krakowskiemu Stanisławowi Zołkiewskiemu Hetmanowi Polnemu Kor. Ostaphiowi Tyszkiewiczowi Mscisławskiemu Wdom, Alexandrowi z Tęczyna Bełzkiemu, Marcinowi Stadnickiemu Sanockiemu Kasztellanom, Stanisławowi Witowskiemu Chorążemu Łęczyckiemu Dworzaninowi JKMci do Woyska Stołecznego Kommissarzom w Warszawie na Seymie walnym Kor. ię 29 Mar. 1613. dana

Opowiedziawszy Panowie Komisarze łaskę JKMci Panom Deputatom y Rycerstwu wszystkiemu, a przytym y Braterską życzliwość, tak od PP. Senatorow, iakoteż Posłow wszystkich na Seym walny teraznieyszy zgromadzonych w ten sens, to co im od JKMci y Rzeplitey wszystkiey poruczono odprawować będą.

Jako się cieszyć raczył JKMci y wszystkie Stany Rzeplitey że dla sławy narodow dla rozszerzenia granic Koronnych przy JKMci na usłużenie Oyczyznie ochotnie się udali, wielkie y na potomne czasy sławne Zwycięstwa z nieprzyiacioł naszych dziedzicznych za szczęściem JKMci a męstwem y dzielnością swoią odnosili, Przednie w tamtym Kraiu mieysce, w niedostatkach w głodzie w ciśnieniu od Woysk nieprzyiacielskich wielkich czas długi trzymali, tak niemogą ceno z wielkim żalem wszyscy tego zażywać, że częścią dla

długiego

długiego strudzenia, częścią dla niedostatku y inszych przyczyn z Kraiow iuż niemal opanowanych wyniść, y rzeczy szczęśliwie zaczętych y długo fortunnie prowadzonych, poniechać przyszło Rycerstwu Strasznemu tamtym pułnocnym narodom ztąd Szwank sławy Oyczystey na wszytek swiat pierwey podaney, ztąd urąganie y posmiech częstemi zwycięstwy nadrażonego Nieprzyiaciela, ztąd radość zawisnych, y na upadek, albo nawątlenie nasze oczekuiących Sąsiadow, a dotego to ktore wszystkich iuż doległo, y teraz ~~iuż~~ dolega ubogich ludzi, wielkie y niezwyczayne w narodzie naszym utrapienie y niszczenie miłey Oyczyzny, ktora od Synow swoich pociechy y ozdob oczekiwa; Lecz iż to iuż padło tak, a przeciwne fatum wielkie na Rzeplitą trudności zwaliło, przyczyn inszych nieruszaiąc. Czemuż to innemu przypisować, ieno staraniu Panskiemu, w ktorego ręku szczęscie y nieszczęscie, Ktory za grzechy nasze mieszaninami nawiedza Krolestwa y sprawiedliwym Sądem, gdy nato zarabiaiąc zgruntu zewszystkim wywraca. Tey iednak iest nadzieie JKoKm, tey wszystkie stany, ktore Rzeplita na ten czas przy JKoKm Panu y głowie swoiey reprezentuią, że poda ieszcze Pan Bog ręce utrapioney Oyczyznie y przykarawszy opuszczać będzie raczył, tey ktura po te czasy znacznie fortunił y błogosławił Rzeplitey, należy natym abysmy wszyscy do ubłagania Jego się udali, a nic cięzey iego nieobraża, nic o pomste barziey niewoła do niego, iako ucisk y utrapienie Ludzi ubogich. Żąda przeto Rycerstwa JKoKm żądaią wszystkie Stany

Stany iako Synow Koronnych y Braci swey, aby się do tego zchęci y miłości swey ku Oyczyznie przykłoniły, żeby od tych ciężarow uwolniona, y z tak wielkiego niebezpieczeństwa, ktore nad wszystkiemi wisi wydzwigania nabyć mogła. Wszystkie mysli y rady do tego JKMci obracać raczy y gwoli temu Seym ten tak prętko promiiaiąc y opisanie prawa pospolitego złożyć raczył, aby oni przystoyną prac swoich nadgrodę, y wdzięczność od Rzeplitey odnieśli y zasłużonym swym ukontentowani zostali. Do tegoż się wszystkie stany lubo tym niezwyczaynym postępkiem, y cięszkiemi anigdy przedtym niesłychanemi Oczekcyami słusznie urażone chęci y dobrego affektu ku Braci swoich przychylaią, y to ich pod ten czas naywiększe obmyslowanie było, y teraz iest, aby skuteczną zapłatę odnieść iako nayprędzey mogli; Co y teraz przez Nas WMci opowiedaią, że nie inszy rad tych cel iest, tylko ten, ktory się wspomniał, To niemałą w deliberacyach po te czasy przeszkodą było, że ani JKMci ani stany dostatecznie wiedzieć mogli iakowy dług Woysko pretenduie sobie od Rzeplitey, zaczym trudne bez doskonałey wiadomości w tey mierze zawarcie. Żądać preto raczy JKMci Rycerstwa aby sie WMci uczynili słuszne rachunki zasług y długu swego pokazawszy Listy przypowiedne y insze wszystkie na ktore się zaciąg WMci funduie pisma, aby wiedzieć mogli Stany o iaką się wielką summę pieniężną starać. Bo lubo to iuż pewne są namowione podatki na zapłatę WMciom

iż

iż iednak przychodzi mieć oko y na drugie woyska, potrzebuiąc w tey mierze doskonałey wiadomości, tę maiąc WMć nadzieję, że się w tym tak pomiarkuiecie, że nic nad słuszność nie nad sprawiedliwość od Oyczyzny swey wyciągać niezechcecie, gdyż przeciwnym postępkiem y Sumnienia byście swe urazić y Rzeplitą, a zatym Rodzicom braci Krewnym y powinnym swoim ciężko uczynić musieli. A iż na dostoięstwie JKMć y wszystkiey Rzeplitey należy, ktore bez opatrowania stołu y inszych potrzeb JKMć w mnieyszą powagę u postronnych przyiść by musiało, żądaią pilnie wszystkie stany Rycerstwa aby prowenta te z ktorych osoba JKMć wychowanie swoie ma, wolne w administracyą puscili Skarbową. Pobudzić ich ma sama słuszność, wzgląd na sławę u postronnych Koronną, a naostatek usilne wszystkich Stanow żądanie. Uważyć y to Rycerstwo może, że gdy za przodkow JKMć do takich też Związkow Żołnierzowi przychodziło, a była go liczba dosyć znaczna, iedną się włoscią Samborską z przyległemi kontentował, y w dalszych kraiach y mieyscach ciężkim niebył, nierzucaiąc się nigdy na te prowenta ktore prawa przodkow naszych intacta mieć chcieli y ostre kary na targaiących się na nie włożyli; Teraz że Polska wszystka żywnością wydołać niemoże, wydziwić się stany Koronne niemogą, które y to niepomału wchodzi że pod czas Seymow y kiedy się o WMć zasłużonym, y inszych Rzeplitey sprawach konsultacyie odprawuią. Exakcyami ciężkiemi ludzi trapić niektorzy

Niektórzy nie przestawaią pod bokiem JEKMci prawie we wsiach Warszawie y indziey przyległych ludzie ciemiężąc, dobytki y insze rzeczy zabieraiąc. Tego bowiem o Rycerstwie rozumienia byli, że wdzięcznie ich staranie y obmyslowanie przyiowszy niemiało nic takowego pod ten czas brac przedsie coby chętnie ku nim animusze ludzkie urażac y odnic oddalac miało; Przeto napomina pilnie WMć JEKMć napominaią wszystkie stany, abyscie WMć wtey mierze moderationem y powolność swoie Rzepltey z który zapłata WMć iść ma puscili. Co gdy Rycerstwo uczyni, gdy w rzeczach tak słusznych y postulacyach sprawiedliwych, ktore od PP. Komissarzow wniesione będą, chętnemi się JEKMć y Rzepltey wszystkiey stawi, y daley nieciemiężąc ubogich poddanych, ktorych iedni do ostatniego zniszczenia przyszli, drudzy w krotce dla nieznosney ciężkości przyiść muszą in viscera matki swey, ktora ich spłodziła, y ku sławie y pociesze, a nie hańbie y uciążeniu swym wychowała nienastępuiąc, y krwawy płacz, y ustawiczne łzy ubogich ludzi, ktorych niebiosa przenikaią, zastanowiaiąc, do słusznego pomiarkowania przykłoni, pozna wzaiem łaskę y dobrotliwość JEKMć wdzięczność od Rzepltey, pozyska sobie chęc y miłość Braci swoiey, a przystoynego y słusznego z Rzepltą obeyscia niesmiertelną sławę sobie y potomności ziedna; Insze rzeczy baczeniu y rostropności Panow Komissarzow się poruczaią, ktorzy wieść będą Rycerstwo do tego, abysię zwyczaynie iako naymniey na nią ciężaru waląc, iako Synowie iey Obeszli, a do JEKMć z pewnemi nowinami stawiąsię

Wo

stawią się od przyszłey srody za tydzien to iest ię 27. mie
siąca Marca.

Na własne JE°K°M° rozkazanie.
Jacobus Zadzik.

Respons Jchmm Panom Komissarzom
JE°K°M° dany w Lublinie dnia 26. Marca
Anno Domini 1613.

Wierność poddanstwa oddawszy do Maiestatu JE°K°M° iako
wierni poddani uprzeymie życzemy przy błogosławienstwie
Panskim długo wiecznego zdrowia z nieśmiertelną sławą
JE°K°M° Pana naszego miłł°.

Poki ieno sił możności w zaciągu tym Moskiewskim
dostatku na służbie JE°K°M° y Rzepltey stawało, otosmy
naybarziey usiłowali, aby sławę JE°K°M° iako naydaley do
obcych narodow podali Dobro Oyczyzny naszey pomno-
żyli w nieśmiertelną pamięć potomnych czasow dzie-
ła nasze poświęcili; nic na nas nieschodziło, coby
do zatrzymania dawney a dobrey reputacyi narodow
naszych służyć miało. Tego tu szerzyć, tego przypo-
minać niechcemy, widzi JE°K°M° widzi Rzeplta wszy-
stka cosmy robili, y dla czegosmy tak sławney roboty
naszey zaniechali, dotkneli przyczyn WM Panowie,
ktore że nie insze były, ieno te do naywyższey prawdy
dzywamy się, żałosno, cięszko nawet było odiąć ręce od
tamtych prac naszych, a tym załosniey żesmy iaką do-
lęgliwość, ucisk, nędze, w Oyczyznie naszey, za zaniedba-
niem o nas, y zawyściem naszym sprawie mieli

mieli czegobysmy iuż Oyczyzny naszey iako dobrzy Syno-
wie pozbawili, natym wszyscy iestesmy. Boleiemy nad
iey utrapieniem, chcielibysmy ią kwitnącą y obfituiącą
widzieć, y przeto nad uciskami Jey politowanie ma-
iąc przyszło nam z krwawego zasłużonego swego, na
ktorey obietnice JKMo y upewnienia Hetmanskie
go upuscic, iakoż niektore pułki uczyniwszy sobie cię-
szką po 100 Złtae z konia ustępuią, będąc pewni tego
że JKMo to od nas iako od wiernych poddanych
chętnie przyiowszy, także Stany Koronne na nieysie na
potym miłosciwemi stawią, a tak stawią iako my się też
szczerze y uprzeymie przeciwko JKMo przeciwko Rzepltey
stawili y teraz stawiamy, czyniemy taką Inkwizycyą
miedzy sobą żebysmy niezostali Bogu Oyczyznie y
sumnieniu swemu winni. Niechcemy żeby te trudy, nie
pożyteczny ciężar Ziemie nadgrod prac naszych uczesni-
kami byli. Podaiemy takie Regestra taki rachunek, iako
słuszność iako sumnienie ukazuie, ukazałaby to powol-
ność y życzliwość nasza prosko JKMo P. N. Miłł. aby-
smy tak słusznym JKMo żądzom nic nieodmawiali,
a zwłaszcza strony puszczenia prowentow, nie iest od tego
Woysko maiąc upewnienie o prętkiey zapłacie swey
od JKMo y Rzepltey żeby puscic niemieli. Uczyniw-
szy pewny rachunek z Urzędnikami swemi, aby dobra
z Stołu JKMo przez niedozor y niewzięcie wiado-
mosci szkody nieponosiły, te percepty ktore teraz Urzę-
dnicy nasi biorą chcąc JKMo powolnemi się stawic, skoro

skoro zapłata nastąpi te wszystkie podać obiecuiemy, musiemy y tego niechwalić gdyż uraza iest wtey mierze dostoienstwa JKMci że pod przyiazdem JKMci pod bokiem exakcyie robią mieli dosyć czasu żeby byli z taką skromnością iako wtym od Towarzystwa rozkazano, było bez skwierku Ludzkiego tamto wybrali; Chcemy wto weyrzeć żeby im impune nieszło. Przykłonilibysmy do woli y rozkazania JKMci y wtym żebysmy Stanowisk w dobrach JKMci y w duchownych ustąpili, bysmy niewiedzieli żeby to było z wielkim zniszczeniem tego Kraiu gdziebysmy się przenieśli. To iednak obiecuiemy JKMci że żadney przeszkody w wybieraniu poborow nieponiosą, chcielibysmy się byli y do tych postulat nakłonić o ktorych WmPanowie macie staranie. Okazywali WMć miłość y życzliwość swoie przeciwko Oyczyznie, dosyć powinnosci swoiey czyniąc na ktorą się WMć od JKMci y Rzepltey są naznaczeni. Przykładalismy y mysię do tego żeby iuż Oyczyzna nasza spokoyna y wolna zostawała, iakoż za miłosierdziem Bożym, staraniem JKMci y WmPanow Stanow Koronnych może pokoy bezpieczeństwo swoboda w Oyczyznie miłey naszey, iako niedawno było, za szczęsliwego panowania JKMci zakwitnąć, ow my Boga nay wyższego prosiemy JKMci y WmPanow.

Respons JchmPanom Komissarzom z Koła Poselskiego WJmPu Mikołaiowi Daniłowiczowi, Podskarbiemu Nadwornemu, JmPu Woyciechowi Bolowi Podkomr Przemyskiemu JmPu Piotrowi

Piotrowi Opalinskiemu Staroscie Szrem. JmPu Ma-
ciejowi Leszniewskiemu Star. Rakiborskiemu JmPu
Janowi Korsakowi Chorążemu Połockiemu JmPanu
Piotrowi Borkowskiemu. JmPu Janowi Karsnic-
kiemu w Lublinie ię 26. Mar. 1613.

Oddawszy powolność służb naszych dobrego zdrowia y
powodzenia szczęsliwego w sprawach tak Rzeplitey iako
y domowych JchmPP. uprzeymie życzemy. w Responsie
od Towarzystwa naszego naszym posłanego, iakies ob-
srożone animusze WmPanow, przeto nam nad stara-
nie y zasługi nasze: wybaczylismy iednak częscią dla
spolney Oyczyzny miłosci, częscią że WmPanow iako
nas wiadomość doszła niemała część na to nieprzypadła.
Niebierzemy tego przedsię, chcielibysmy iednak że-
bysmy inakszą chęc, inakszą wdzięczność po wsciach
na potym poznawali. Takiemi bowiem postępkami, ta-
kiemi surowemi na łagodne poselstwa nasze respon-
sami, rzeczy lubo to nieostrożnie ktos ku rozżarzeniu
bardziey animuszow swoich, niz ku kontentowaniu
przywodzi. Ale to pominowszy chcąc przychęcie
ku lepszemu baczeniu WmPanow inakszą twarz przeto
nam lubo to częstokroc uczyniwszy sobie, na cosmy
słuszność y sprawiedliwość mieli, na postulata
JKMci wszystkich stanow Koronnych, znaczney Sum-
my zasłużonego naszego ustąpilismy. Azeby ied-
ney rzeczy dwa razy nierobili w inszych postula-
tach WmPPw na respons JKMci dany. Odzywamy się maiąc

maiąc tę nadzieję że zukątentowaniem wszystkich Stanow będzie, od Jchw zas wszelkiey życzliwosci wdzięcznośći sprodziewamy się. Pomogą też nam Jchw włożyć się do Jchw Panow Dzierżawcow dobr JKMci y Jchw PP. Duchownych aby oni iako zażywaią dobrodzieystwa Rzepltey tak do uwolnienia Jey y zniesienia teraznieyszych ciężarow przez zapłatę prędką zasług Krwawych naszych chętnie się przyłożyć raczyli. A my doznawszy przeto sobie Jchw życzliwość, też ochotę naszą ktorąsmy przez rożne expedycyie woienne oswiadczali JKMci y Rzepltey ofiaruiemy, y napotym na wszelką JKMci potrzebę y WW Panow.

Instrukcya na Seym walny Warszawski Koła Generalnego Lubelskiego, Woyska JKMci Stołecznego, Panom Posłom Stefanowi Chmieleckiemu y Pu Adamowi Lodzinskiemu dana ię 26. Marca 1613 Ru.

Miłosciwy Nayiasnieyszy Krolu Panie a Panie nasz Miłosciwy.

Wierność proddanstwa naszego do Maiestatu WKMci oddawszy, dobrego zdrowia, długiego y szczęsliwego Panowania, nieśmiertelney sławy WKMci Panu naszemu Mściwemu iako wierni proddani uprzeymie życzemy.

Powolność y życzliwość naszą przeto JKMci y Rzepltey iako zawsze Woysko nasze zwykło oswiadczać, tak y teraz wtym nieustaie. Z Relacyi Jchw PP. Komissarzow, a z responsu WKMci od nas danego

danego, wyraznie się to obaczyć może, że przykro y ciężko sobie uczyniwszy do pozyskania dalszey łaski WKMci dla uwolnienia Oyczyzny, znosne nam te rzeczy się zdadzą. Czekaiąc też tego od WKMci że iako przez te wszystkie czasy obmyslowanie o zapłacie zasług naszych było tak y teraz onego doznaią. Doznaią y tego, na co zaszła y obietnica WKMci, że w słusznych postulatach swoich odrzuceni niebędą, a zwłaszcza strony assekuracyi o podniesienie konfederacyi, którąsmy niedla inszych żadnych przyczyn, ieno na doyscie krwawego zasłużonego podnieśli, y którą przez nas do Maiestatu WKMci podaie, aby była powagą y chwałą Seymu tego stwierdzona y ugruntowana, oco uniżenie WKMci prosiemy, Wniesione były przez pierwsze Posły nasze pewne postulata, które y teraz powtarzamy, uniżenie prosząc, abys WKMci w nich się nam miłosciwym stawił; a mianowicie za JmP. Stą Chmielnickim który w ciężkim więzieniu y utrapieniu wzdycha, aby był iako nayprędzey eliberowany. Godne są wspomnienia życzliwe y uprzeyme chęci ku usługowaniu WKMci sławney pamięci nieboszczyka Xa Rużynskiego wiernego poddanego WKMci nastąpiła była obietnica Mtwa WKMci na zniesienie długow pewnych iako Towarzystwu Jego tak y inszym. Prosiemy uniżenie abys WKMci w tym się mściwym stawić raczył. Za P. Oborskim iako y w pierwszych poselstwach naszych tak y teraz uniżenie wszyscy WKMci prosiemy. za JP. Zaleskim

Zaleskim ktory przez czas zaciągu Moskiewskiego wszystek trwał na służbie WKMo w niebytnosci Jego piechota Kamieniecka Brata Jego rodzonego y z Porucznikiem zabili. Prosiemy WKMo aby mu sąd z tą piechotą przed JmPana Hetmana Kor mandatem WKMo był nakazany, chociaż za Zatrzymaniem Czemptow trwaiąc na służbie WKMo przewody prawne stały się, na niektore Towarzystwo Woyska naszego, mianowicie P. Romult z więzienia wyszedłszy w domu niebywaiąc, służbie WKMo zaciągnowszy się do konca trwał, y za przewagi swe, z łaski WKMo ktore w szturmach pod Smolenskiem czynił nadgrod obietnicę miał. Przewod prawa na nim Otrzymany iest, uniżenie prosiemy WKMo aby iako z nieswiadomego processow prawnych przez sublewacyą Seymową zniesiony był. Już po dwakroc widząc koszty, widząc dzielność P. Heynowicza y pokładało się woysko do WKMo żeby za wielkie przewagi ich przykładem z pamięci przodkow WKMo ktorzy każdą cnotę uważyc poszanowac nadgrodzic y ukontentowac chcieli zawsze, żeby mu były Kleynoty Szlachectwa konferowane prosiemy.

Respons od JKMo tym Posłom Woyska Stołecznego w Warszawie ię 10 Mar 1613.

Niemoże bydz ieno wdzięczna y przyiemna JKMo ta Rycerstwa Stołecznego Życzliwość y powolność, Kturą nowym swym ponawia Poselstwem, z takim bowiem y tym podobnych iego deklaracyi znaczy się iż afekt szczery y stateczny ku Rzepltey y ku JKMo głowie ich ktorzy nieraz

nieraz rzeczą swą doswiadczali odważnie się przeciw Nieprzy-
iacielowi na szance stawaiąc, a trwale wszystkie trudy y nie
wczasy znosząc, dla tego aby Oyczyznie pożytkow JE° Km° kto-
ry im fortunnie panować raczy sławy, a tego zas Oboyga
samym sobie przyczynili; w czym pewien będąc JE° Km° z
Stany Koronnemi y daley nieodmieni ich ochoty zrozumiaw-
szy respons Komissarzom Seymowym od nich w Lublinie
dany, a życząc ciężko utrapioney Oyczyznie od mnieyszych cię-
żarow poki do ostatniego nieprzyidzie upadku uwolnienia,
o Onym samym w zasłużonym ich przystoyney satysfakcyi,
pilnie o tym /: lubo to iuż bydź mogło, ieno na samym schyłku
czasu Seymowego:/ uczynił staranie, aby znowu Komissa-
rze do tamtego Rycerstwa powagą Seymu przeszłego depu-
towani byli, y to co do zawarcia tey sprawy około zapłaty
ich służyć y należeć może gruntownie nawrociwszy wszy-
stko pospiesznie czynili y odprawowali, na co potrzeba aby
to Cne Rycerstwo znowu gdzie nieodwłocznie z Komissarza-
mi naszemi się ziachało, poprzedzaiąc czas Swiątek przy-
szłych, na ktore zacząć się ma temu Woysku zapłata, y
dotąd kontynuowana bydź musi, aż się im in toto według
umowy y postanowienia z niemi Komissarzow Seymowych
stanie. A ponieważ iuż nietayno Rycerstwu tamtemu
iakie staranie, iakie usiłowanie JE° Km° na Seymie prze-
szłym było. aby nietylko na opatrzenie zasłużonego tych
sporne podatki /: ktore stanęły za łaską Bożą:/ postąpio-
ne od Stanonow były, ale y asekuracyą o ktorą pro-
sili uchwałą Seymową pozwoloną y obwarowano. Obie-
cuie też sobie wzaiem potym Rycerstwu, y żądać ich w tym

wtym JKMć raczy, aby uważywszy taką ku sobie zacność JKMci y stanow wszystkich moderowaćsię chcieli zawzięciu swym, takie iuż y tak gruntowne maiąc o zasłużonym swym upewnienie, a słuszna aby to iuż rzetelnie przedsie wzieli, nieomylnie tego przestrzegać surowie zabraniaiąc tym ktorzy po Koronie postępuią, iakoby iuż więcey Towarzystwo ich, ani Pułkami ani Rotami, ani pocztami Oyczystych włości nieobieżdżało, Stacyi sum pieniężnych, nietylko niezmiernych, ale y żadnych, tak w miasteczkach iako y we wsiach niewyciągało. Dochodzą bowiem JKMci co dzień skargi wielkie, iż nietylko pod ten prawie czas, gdy JKMć z Rzpltą pilne uczynił o Żołdzie ich obmyslowanie, ale y ieszcze dotąd cięszkie po ruznych mieyscach w Miastach miasteczkach y wsiach dzieią się od Towarzystwa ich Ludziom uciski, ktore gwałtownemi a prawie iuż krwawemi sposobami niesłusznych się domagaią Exakcyi, z ktorychsię im satysfakcya dziać ma; Co samo iako pozwolone na Seymie podatki zatrudnić, iako odyszczenie zapłaty ich pomieszać by mogło, łacnie sami uważyć mogą. Ci bowiem a nie insi to do kupy znosić, y tymsię do spolnego ratunku przykładać maią; w czym owych Towarzystwo ich uciskać nieprzestano, y do ubostwa cisnąc iuż zgoła nieporatowanego /: czego częstokroć gorzko prawie JKMci słuchać musi :/ przywodzi, Zaczym iużby to tam Rycerstwo porządek doskonały miedzy sobą uczynić, y temu zabieżeć miało, aby więcey Ludzi znędznionych głosy płaczliwe niebios nieprzenikały y pomsty od Boga zato na Oyczyznę niewlokły. Cosię tycze pewnych

pewnych postulat od tego Rycerstwa do JKMci wnie=
sionych, te maią y mieć będą mieysce u JKMci ale iż
niektore zgody Stanow wszystkich potrzebuią a iuż też
prawie na dokączeniu Seymu wniesione były uważone
bydź od Stanow przez ścisłość czasu y w Oney sprawie
z nich nawalności niemogli, te iednak ktore na samey
łasce JKMci należą, mieć chce JKMci na Panskim
swym baczeniu, gotow będąc oswiadczyć to z siebie
ile prawa Oyczyste y słuszność dopuści Cnemu Ry=
cerstwu swemu, że prozbom y żądości Jego iako są
przyiemne tak y ważne u JKMci, łaskę przytym
swą Panską temu tam Rycerstwu opowiadać chętnie
JKMci raczy.

Kopia od JKMci de data VIII. apr. 1613.

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski. W
X. L. Ruski Pruski Mazowiecki Zmuydzki
Jnflantski. Szwedzki, Gothski Wandalski
Dziedziczny Krol.

Vrodzeni wiernie nam mili. Acz y sama słuszność
mieć to chce aby pod ten czas kiedy się wszyscy na
Summy pieniężne do zapłaty wierności waszey na=
mowione y od wszech stanow pozwolone, należące
sposabiaią, ustały też ciężkie y niezwyczayne sta=
cyi wyciągania iakoż WW w Uniwersałach swoich
tego dołożyli, iednak gdzie sprawiedliwość to sama wy=
ciąga, gdzie pisma ratunki y słowa dane zachodzą

tym

tym pilniey tego przestrzegać potrzeba zatrzymawaiąc Ludzi te ktoresię wszystkie rzeczy zatrzymywaią wiarę. Pokazywali nam Posłancy od Miasta naszego Stołecznego Krakowa pisanie od WW dane wktorym ich ubespieczacie względem uczynności Woysku pokazaneg. że od nikogo z Woyska wyciąganiem stacyi turbowani bydź niemaią, teraz nadspodziewanie ich gwałtem niektore Towarzystwo z pułku Urzd.o Sienkiewicza stacyi od nich się domaga y pogrozki czyni, y WW mimo pierwsze pisma y warunki swoie przeciwko swoiemu, List do nich dali aby Stacyami pułk tamten opatrzyli. Nie bez podziwienia y Nam y Panom Senatorom przy nas będącym rzeczy takich słuchać przyszło, a tym więcey że się pod ten czas to kiedy iuż zapłata Woyska namowiona, dzieie się rzecz ktory takim wyciąganiem stacyi niemałaby się przeszkoda uczynić musiała, Żądamy przeto y napominamy Wsciow abyscie przychylaiąc się do samey słuszności y pisma od siebie danego żadney przykrosci Miastu Krakowowi czynić niekazali, y tego stacyi wyciągania zabronili, przestrzegaiąc przez ten krotki czas niżeli się do gromady podatki namowione zniosą, aby żadnemi Exakcyami ktoresię powszystkich mieyscach przeciwko słuszności wszelakiey dzieią Ludzie urazeni niebyli, y przeszkodasię znoszenia podatkow ktore z poddanych bywaią nieczyniła; Życzemy przytym Wn.o dobrego od Pana Boga Zdrowia. Datt w Warszawie Dnia VIII. Kwietnia Roku 1613 Panowania Krolestw naszych XXVI. Polskiego. Szwedzkiego XX Roku.

Roku.

Sigismundus Rex.

Zygmunt III. z Bożey Łaski Krol Polski WX Litt Ruski Pruski Zmuydzki Jnflantski ett. Krol dziedziczny.

Oszem wobec y każdemu zosobna, Pułkownikom Porucznikom y Towarzystwu Woyska naszego Stołecznego WW. nam miłym Łaskę naszą Krolewską. Urodzeni W. nam mili. Tegosmy y My rozumienia y wszystkie Stany na blisko przeszłym Seymie nadzieie byli, że WW. bacząc takową chęć wszystkich Stanow strony obmyslenia zapłaty wier. W. mieli poprzestać tak cięszkiego, y ktore ludzie uraza stacyi wyciąganie, jakoż y Starsi Woyskowi w Uniwersałach swoich dokładnie to wyrazili, aby po ten czas te exakcye ustały, a osobliwie na tych mieyscach, z ktorych Wier. W znaczne na dogodzenie Woyska potrzebom wzieli ratunku, iż iednak dochodzą nas znowu wiadomości że WW od Miasta naszego Stołecznego Krakowa stacye pewne wyciągać chcą, niemożemy się wydziwić, takiemu postępkowi, a tym więcey widziawszy assekuracyą y warunek Jmieniem wszystkiego Woyska od starszych Miastu temu danych, w ktorym, względem uczynności strony Towarow danych pokazani wolnemi ich oddawania wszelakich Stacyi czynią y assekuracyą pismem obiecuią że ni odkogo w tey mierze turbowani niebędą. Miałoby to słuszne y przystoyne dla zatrzymania słowa, y pisma danego mieć mieysce u WW. ale y to niemnieysza

że teraz

teraz nato wszyscy się sposobili aby Summy pieniężne iako naywiększe zgotowane bydź mogło, na tę zapłatę. Czemu te Exakcyie niemałoby przeszkodą bydź musiały. Żądamy przeto y napominamy Wier W. abyscie od Miasta naszego Krakowa, ktore dosyć sobie ciężko czyniąc dogadzaiąc potrzebom Woyskowym przedtym uczynili, żadnych z takich niewyciągali, y przez ten krotki czas niżeli się do gromady podatku pozwolone zniosą spokoynie się bez urażenia Ludzkiego zachowali, maiąc wzgląd y nato coraz starsi Woyskowi Imieniem wszystkiego Woyska przyrzekli a niemniey y napomnienie nasze, ktore pewnismy będzie miało iako przystoi powagę swoią Wier W.. Dan w Warszawie ię 8. Kwietnia A° 1613. Panowania Krolestw Polskiego XXVI. Szwedzkiego XX Roku.

Sigismundus Rex.

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski WX Litt ctt. Dziedziczny Krol.

Vrodzni Wier. Nam mili; Zaciąg nasz Wier. W. Ktorysie przy nas na woynie Moskiewskiey uczynili, nietylko na takrocznym ale y nateraznieyszym Seymie wzięła nasię Rzeplta wszystka, aże wniey zatrudnioney zatrzymane są Zołdy zasłużone, WW was chcąc w tey mierze ucieszyć dostatecznie, y tak siebie iako y WW uspokoić, naznaczeni są pewni Komissarze, ktorzyby otym z WW umawiali y dotego rzeczy wiedli, aby WW. przysłusznym y Oyczyznie znosnym Zasłużonym Zostawali, y Rzepltey wktorey wszystkie swe ozdoby

maie

macie, całość zatrzymana była. Aza wszystko prawie
natym należy, aby to co iest na Seymie namowiono iako
nayrychley do skutku przywiedzione było; to nayprzod
od WW mieć chcemy, abyscie iako nayrychley bydz
może, Koło swe generalne dla traktowania z Komissa-
rzami z Seymu naznaczonemi złożyli y onym dali
Znac na ktorych Traktatach pewnismy byli tego, pew-
na y Rzeplta wszystka że iako Ona Macierzynskiey
swey przeciwko WW miłosci affekt pokazała, tak też WW
Synowska przeciwko niey powolność oswiadczycie, kła-
dąc to sobie przed oczy że nieostatni to punkt do poratowa-
nia szczęscia każdego z WW gdy spokoynieysze czasy, nastąpią,
gdy y my y Rzeplta po WW powinną powolność uzna, odniosą
y WW. godną zasług swoich nadgrodę, y ucieszą się z kwitną-
cey Oyczyzny pożytkow z ktorych że y ta zapłata WW na Sey-
mie ma bydz opatrzona słusznie, abyscie WW maiąc nato wzgląd,
od wyciągania Stacyi zatrzymalisię, y abyscie w rążne kąty
rozpuszczone z wielkim ludzi ubogich skwirkiem y ucis-
kiem pułki zwiedli, gdyż te same ucisku trudnią pro-
datki z ktorych ma bydz zapłata WW idzie, dostateczna
assekuracyą mocą Seymową utwierdzoną dalismy do
ręku Komissarzow naszych Ktorą WW. dostatecznie ube-
spieczeni, Kączyc będą swoie z temi Komissarzami umo-
wy, Ktorey Życzemy sobie y Rzeplta potrzebuie aby
iako nayrychleysze byli. O czym abyscie WW prędko da-
wali wiadomość pilnie Żądamy. Życząc przytym
WW. dobrego od Pana Boga zdrowia. w Warszawie
ię 22. Kwietnia Roku 1613 Panowania Krolestw
naszych

naszych Polskiego XXVII. Szwedzkiego XIX Roku.

Sigismundus Rex.

Zygmunt III. z Bożey Łaski Krol Polski WX Litt Dziedziczny Krol.

Vrodzeni Wier. nam mili. Doszła nas w tych dniach wiadomość o pewnych Uniwersałach przez W.T. do Rycerstwa poddanych stołecznego y acz rozumiemy że cel y koniec rozesłania ich ten iest, aby iuż uiełasię tym ciężarom ktore po Stronach się dzieią okazya, iż iednak pewne punkta w nich przeciwne y WW y temu Rycerstwu u ludzi iednaią mniemanie a zachodzą poniemałey części bezpieczęstwo y pokoy pospolity. Przeto radzibysmy wszystko widzieli aby WW intencyą swą nam wydania tych uniwersałow deklarował, iuż to bowiem wszystkim bez pochyby iest wiadomo, żesmy to z Rzeptą przedsiewzieli, abysmy te mieszaniny w Oyczyznie spokoynie skączyli, y gruntownie przez podatki na Seymie przeszłym zgodnie pozwolone ułacnili, a Rzeptą od takiego ucisku y ostatniego upadku zatrzymac mogli. Gwoli czemu y znowu powagą Seymową naznaczeni są Komissarze do tamtego Rycerstwa. Pewni tego iestesmy, iż w tey mierze tak iakosię cnym Rycerskim Koronnym Synom godzi słusznemu uznanu Rzepltey zechcą podlegac, y tak się w namowach y zgodzie swey z Komissarzami Seymowemi moderowac, iakoby y Rzeplta ciężarami nieznosnemi uciśniona niebyła, y oni wzasłużony swy przystoyną y nieodwłoczną od niey wziąc mogli satysfakcyą

a na

A na ten czas aby się tym lepiey temu tam Rycerstwu nasze y Rzepltey obiasniło przedsiewzięcie y postanowienie. Posyłamy do ręku WJ Uniwersały nasze ktore dowiadomości Towarzystwa swego wszystkiego podac, y temuż z pilnością zwiary swey ku nam Panu swemu y powinney ku Oyczyznie miłosci zabiegac będziesz, aby do uprzątnienia tych tak załosnych y cięszkich domowych Kłopotow, dalszym od kogo z Towarzystwa Wier. T. niedziałysię przeszkody y wstręty. Ponieważ ktobysię daley ważył exakcyami albo pieniężnych albo innych iakichkolwiek stacyi zatrudniac wydatki poborow samby płaczow czas zwłoczył y okazyą zaczym nimby co inszego pretendował, niżeli Żołdu swego satysfakcyą, coby nad deklaracye tak gęste WW uczynił. pewnismy że WJ. będziesz chciał sobie ziednac wtey mierze dozorem swym uprotomnych czasow nie smiertelne Jmie, u Nas y wszystkiey Rzepltey znaczną posługę. Zaczym zyczemy WJ. dobrego od P. Boga zdrowia. Dan z Warszawy ię XVIII. Kwietnia 1613 Panowania Krolestw naszych Polskiego XXVI. Szedzkiego XX Roku.

Sigismundus Rex.

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski W. X. Litt ctt. dziedziczny Krol.

Wszem wobec y każdemu zosobna a Osobliwie Rycerstwu Woyska Stołecznego Wier poddanym naszym, Takesmy za łaską miłego Boga fortunnie Seym zawarli, że przy nas wszystkie Stany zgodnie na takie

na takie ratunki zezwoliły, za iakiemi pewnismy że WW. zapłata się obmyslic y uczynic może. Co do wiadomości WW tym uniwersałem naszym z postanowienia Seymowego Oznaymuiemy chcąc to miec po WW. abyscie iuż po ruznych Woiewodztwach pieniądzmi niezwyczaynych stacyi cięszko czyniąc Ludziom niewymagali, ani sami na żadnesię insze, ieno własney pracy swey pretensyie brali. Gdyz ta szczera spolnego postanowienia Seymowego zawsze intencya była, abysmy spokoynie te wszystkie zawzięcia skączyc, a Panstwa nasze do pierwszego bespieczęstwa przy akcie Komissyi Lubelskiey przez Komissarze nasze deklaracyą mieli, że za naznaczeniem skuteczney płacy y czasu y wszystkie iey Ludzkie ciężary ustac miały y spokoynie czekac się miał tak początek płacy, iako zawarcie iey, czego po Wier. W. wszystka Rzeplta czeka, poniewaz ktoby podacie tego Uniwersału co przeciwnego spolnemu postanowieniu wszystkich stanow chciał attentowac, niemogłoby się inaczey pokazac ieno że przeszkadzaiąc podatkom pospolitym, z ktorych płaca wszystkim iść ma, czego inszego nie zapłaty swoiey szuka, a iesliby brali WW przedsięwzięcia Ktorescie inszego nizli zapłaty swey dochodzic mieli, iż tedy y assekuracya o ktorą się WW wszystkich Stanow żądali staneła, mamy tę nadzieje y ztąd łaskę naszą y powolność Braci swey miarkuiąc do tego się schylicie iakoby nic Rzeplta szkody, y pokoy iey doskonały z dalszych postępkow iezliby kto na nie szczere intencyie WW narazał nieodnosiła. Owszem do naszego y spolnego postanowienia Seymowego ktorego sacrosancte przykładem przodkow swych miec WW powinniscie dobrego

dobrego affektu swego żądze schylaiąc tych naśladowali, któ=
rzy Rempublicam salvam esse per omnia Cupiunt dla
sławy swey y łaski naszey. Co wszystko szerzey z PP.
Komissarzow od Seymu do WW naznaczonych rozumieć
będziecie mogli. Pisan w Warszawie ię XXVIII. Kwietnia
Roku 1613 Panowania Krolestw naszych Polskiego XXVI.
Szwedzkiego XIX.

Sigismundus Rex.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska Sto-
łecznego.

Czynię wiadomo a osobliwie P. P. Pułkownikom Rot-
mistrzom, Porucznikom y Towarzystwu woyska naszego
Stołecznego iż maiąc upewnienie w Responsie przez
Posły nasze teraznieysze z koła Lubelskiego wysłane
od JEKmo o pewney zapłacie naszey na Swiątki, a nie=
chcąc żebysmy ią sami sobie zwłoczyli niechcielismy
byli tego czasu pochybić, iednak dla pewnych respektow
musiałosię y koła y czasu pomknąć, aby zaiedny za=
iazdem iuż więcey tych drog nieczyniąc zupełną zapła=
tę moglismy otrzymać; Składamy tedy koło general=
ne według zastanowienia Lubelskiego we Lwowie pro
ię 10 Juny wiest w Tydzień po S. Troycy na ktory
termin że się WMo stawić nieomieszkacie, zostawiwszy
w porządku w bespieczeństwie w Ostrożnosci pułki y Roty.
Nic niewątpię ażeby ta swywola ktorasię za rozłożeniem
Woyska po stronach dzieie tym snadniey uskromić
y zachować mogła. Proszę y upominam Imieniem Woyskowym

woyskowym, aby pułki naznaczone od nas /: ktoresmy w Liściech osobnych do PP. Pułkownikow specyfikowali :/ mieysca nieobieraiąc sobie sciągnelisię. Niebędzie to cięszko WMć dla dobrego swego y dla pofolgowania ucisnionych Ludzi, bo iakosmy pierwey częstokroc, tak w kołach iako y w Listach do WMć pisali y prosili żeby te stacyie ustali, tak y teraz prosiemy, na co y Uniwersał JKo Kmo posyłamy WMć ktory upomina nas y rozkazuie żebysmy tych exakcyi zaniechali, wcale też teraz takie czasy, że y w małym mieyscu, zmieścicsię snadnie Chorągiew nieszukaią przestrzęstwa może to ruszenie zaraz po Swiątkach aby było na te mieysca. Oddaięsię zatym iako naypilniey Towarzyskiey Łasce WMć Panow y Braci. w Krosnie ę 7 Maia 1613.

Jasnie Wielmozni Mściwi Panowie Komissarze.

Za obwieszczeniem JKo Kmo na Seym walny Warszawski, z wielkim kosztem Towarzystwa wszystkiego zjachalismysię byli do Lublina, będąc tey nadzieje /: iako List JKo Kmo opiewał :/ że tam wszystkie rzeczy ktoreby iaką wątpliwość w zasługach naszych zaciągały tam na tym mieyscu /: o ktorychesmy niewiedzieli ani wiemy do tego czasu :/ miały bydź uspokoione. Tegoż ponowili Jchmć PP. Komisarze z ramienia JKMć tudzież y Jch PP. Senatorow, więc y Koła Rycerskiego że się w dalsze Kompromissy, gdziebysię na ten czas co gruntownego niepostanowiło, niemieli wdawać, pokazuiąc to iż JMć iako JKo Kmo tak Jchmć P. Senatorowie y Koło Rycerskie dali taką moc, ktora miała więcey Kompromissow za sobą

sobą niezaciągać uprosciwszy znaczną Summę krwawych za-
sług naszych. Tym będąc uprewnieni na czas naznaczony obe-
słałem Jchm PP. Pułkownikow aby we dwie niedzieli proswiątkach
na naznaczone mieysce iako do odbierania pieniędzy ziachali się.
Lecz że Jchmo tak prętko niemogli stanąć na tym mieyscu dla
odległosci mieyść y stanowisk żeby przez nas iakie omieszka-
nie niebyło, P. Jaykowskiego z wielo innych podatkow Puł-
kownikow Towarzystwa posłalismy z Regestrami dosko-
nałemi. Teraz żebym WmPP. miał uprewnić, aby Woy-
sko to JKMo na iakie Traktaty mieli się zieżdzać niemo-
gę, gdyż po te kilka razy ziazdy tak się naprzykrzyły że
podobno po chwili przyidzie drugiemu piechotą do do-
mu iść. Ruszenie Pułkow z mieyść swoich nie dla
czego inszego tylko aby tym skutecznieyszą zapłatę każ-
dy mogł odnieść, ktoby od nas był ukrzywdzony, acz gdyby
nie te było pisanie WmPanow zaszło, prod ten czas gdy-
by sie ieszcze pułki były nowiły na tych mieyscach, ktore
mieysca z Jchmi wszystkiemi zgodnie były namowione, to
nie może bydz by w tak wielkiey kupie, tak się nieznalazł
ktoryby nad przystoyność swoią niemiał wykroczyć, ale
tym snadniey ta swawola może bydz ukrocona kiedy
w kupie będziemy. Jakosmy mieli zawsze zupełną na-
dzieie o WmPanach ktorzy będąc wiadomi zasług, trudow
Krwie rozlania, Braci potracenia, że niebędziecie WmPo
chcieli nas do tego prowadzić, iakobysmy do Ostat-
niego stracenia tych dostatkow Ktorychesmy zaciągi
od Ubogich Rodzicow y powinnych swoich nieprzy-
szli Czego my też doznawszy Życzliwemi usługami

usługami Wmćw zostaiemy we Szkle ię 5 Junij 1613.

Nayiasnieyszy miłosciwy Krolu Panie nasz miłosciwy.

Wierność poddanstwa naszego do Maiestatu Wkm oddaiemy. Jako zawsze życzylismy sobie tego, abysmy iako nayprędzey z tak gwałtownych ciężarow, ktoremi utrapiona Oyczyzna boleie, tudzież abysmy y my za krwawe y prawowite zasługi nasze skuteczną zapłatę odnieśli, o ktorosmy przez tak częste instancye nasze u Wkm y Rzeplitey suplikowali, jakoż y obietnicę Wkm y Rzeplitey mamy, tak y teraz te Uniwersały ktore od nas do pokorcow wyszły, nietym umysłem wydane są, aby iako zwłokę y zatrudnienie za sobą nieść miały w uspokoieniu Rzeplitey y zasłużonego naszego, niemniey y my boiejemy na krwawe łzy y utrapienia Ludzi ubogich y zniszczenie Oyczyzny naszey ubogiey to y teraz do wydania Uniwersałow tych przywiodł nas że maiąc przestrogi z wielu Woiewodztw od rożnych osob Braci naszey że jako przeszłe pobory na zapłatę zasług naszych wydane, tak y teraz te obracać by się miały na insze a niezasłużone nasze Expensa. Żałuiemy że tą kupą naszą często obrażony bywa maiestat Wkm ucisk y ścisłość w zaciąganiu żywności Pułkow tych w podgurzu leżących przewiodł nas był zesmy PP. Krakowian o iaki ratunek w żywności tym pułkom używali, aby wszdy Ludzie ubodzy iakie wytchnienie mieli y w pokoiu zostawali, w ktorey prozbie iż się Jchm uprornie stawili, ruszyłysię Roty niektore aby zwykłym sposobem sobie żywności zasiądz mogli. Lecz wziowszy

wiadomość

wiadomość że tam ostrzey iuż się pozwoliło poczeli za pier=
wszemi Uniwersałami, zwrocili się zaraz. A zatym miłosci=
wey łasce WKM oddaiemy we Szkle d. 6 Junij 1613.

Zigmunt III z Bożey Łaski Krol Polski, wielki
Xiąże Litt. etc.

Vrodzenym Szlachetnym Pułkownikom Rotmistrzom, Po=
rucznikom Towarzyszom y wszystkiemu Rycerstwu Woyska
naszego Stołecznego wiernie nam miłym Łaskę naszą kro=
lewską, Urodzeni Szlachetnie wier nam mili; Chcąc iuż
kiedy Rzepltey o zasłużonych WW. w zaciągu przeszłym
Moskiewskim dostateczne uznanie uczynić, y tak siebie
iako y WW z tey miary gruntownie uspokoić nazna=
czyła do tego powagą Seymową Komissarzow z Panow
rad naszych Wielmożnych Urzędnych Alexandra Chod=
kiewicza Trockiego, Stanisława Żołkiewskiego Kijow=
skiego, Jana Daniłowicza Ruskiego Woiewodow, Piotra
Firleja Bieckiego, Maxymiliana Przerębskiego Starostę
Piotrkowskiego, Zawichoyskiego, Mikołaia Spytka Ligęze
z Bobryku Tarnowskiego Kasztellanow. a z koła Posel=
skiego Vrzędu Mikołaja Daniłowicza Podskarb. nad: kor.
Jana Jarzynę Rawskiego, Jana Szwoszowskiego Lwowskie=
go, Woyciecha Bobole Przemyskiego Podkomorzych, Sta=
nisława Przerębskiego Opoczynskiego y Radoszyckiego Sta=
rostę, Piotra Ożgę Sędziego Lwowskiego. Sędziwuia
Hrabię z Ostroga Xcia konstantego Zasławskie, ktorzy
o tym z wier. W. umowy mieć y do tego wieść będą, aby

aby y WW przysłusznym y Oyczyznie własnym zasłużonym zostały y Rzepltey, ktorey własnemi Synami iestescie całość zatrzymana była, w Czym wszystkim WW przerzeczonym Komissarzom Seymowym zupełną wiarę dawszy y onych iako przednich wspolney Oyczyznie Senatorow y ludzi tak iako przystoi poważywszy, skłonicie się do tego chętnie, czego w tak cięskim razie swym utrapiona Rzeplta po WW potrzebuie, y co przyrodzony WW afekt y cne Rycerskie Serce po WW przyciąga. Ow WW pilnie żądamy, ofiaruiąc WW Łaskę naszą Panską, Dan w Warszawie ię VIII. maia R.u 1613 Panowania naszego Polskiego XXVI. Szwedz XIX Roku.

Sigismundus Rex

Joannes Kruchowski
praeposit Crom.

Respons Jchm PP. Komissarzom od JE.K.M. w posrodek nas zesłanych na pewne Punkta od Woyska Stołecznego we Lwowie ię 13 Junij 1613 dany.

By iakowa iest życzliwość, iakowa iest chęc do ułatwienia y uspokoienia spolney matki naszey boleiącey, takowez dziatki y takoważ możność była, snadnie bysmy wszyscy nato przypadli żeby od tych wnętrznych chorob ktore się miedzy nami zawzieli przez tak długą zwłokę zapłaty naszey wolną uczynili. Bo ieśli żebysmy chudob, zdrowia naszego bysmy ią kwitnącą tylko y sławną widzieli, dla niey niezałowali, możecie WmPanowie rozumieć iako to nam przychodziło cięszkością

gdy

gdy taka kupa nasza scisniona pierwszey ozdoby swoiey daleko ustąpiła. Puszczamy to wysokiemu rozsądkowi WmPPm. Kto iey do tego przyczyną, gdyż naydowali się tacy /: czego żal się Boże / ktorzy nietylko żeby nam co mieli przyznawac, nietylko żeby z sławy nas mieli z zuwac, ale y na zdrowie nasze by byli mogli następowaliby, Ale mniey się dziwowac y przeciwic Ludziom takim, ktorzy ten cel sobie wystawili, żeby wszystko ad proprium libitum, nie ad commodum publicum zaciągali; Z WmPanami nam teraz umowa, ktorych iako Urodzenie przednie zasługi, wielkie rady, doyrzałe y pozyteczne są w Rzepltey tak y w niesmiertelność podane będą. Słyszelismy w kole naszym wczorayszym od WmPanow co po nas JKMo y Rzeplta potrzebuie. Zasług naszych podobno za udaniem nam umykaiąc pokazowali to WmPanowie że do pewnych czwierci słuszności ani przystępu niemamy. Pokażemy my a krociusienko WmPanom, że nic niesprawiedliwego nic niesłusznego się upominamy, a poczniemy od początku służby naszey. Jchm PP. Posłowie ktorzy do nas pod stolice z pod Smolenska przyiachali byli zaciągaiąc nas na Stronę JKMo miedzy inszemi pewnemi miedzy nami umowami y to nam przyobiecali y wtym upewnili, żebysmy iedno JKMo odstąpiwszy fantastycznie Pana obrocili się służba nam zaraz miała iść, Jakoż JKMo niemałą kupę nas, ktorzysmo się do JKMo wiązali, ktorzysmy dobro Oyczyzny, a iuż przestronę obietnicę więcey sobie ważyli, tam nalezli, gdzie nam nietylko z Obiema Czary, ale y z własnym Towarzystwem przyszło oraz o część y powagę WKMo maiestatu czynie, Swiadkami są tego na ten czas straty nasze, Swiadkami są tego Chorągwie y więznie ktoresmy pod Smolensk posyłali,

Zamkow

Zamkow na Jmie JKMo dotrzymowali. Bo co WmPanowie darowiznę na tę czwierć kładziecie, wiemy co iest darowizna, co iest Zołd, tamto iest z łaski za iako kolwiek Życzliwość y chęć pokazaną, a to z powinności żem Ja zasłużył y upominam się. Daie się to znać żesmy tey Czwierci nigdy niezamilczywali, ani wstępowali, y z owych pism ktore WmPanowie w posrodek nas przeczytali, azabysmy byli tak bez wstydu, że gdybysmy tego niebaczyli żebysmy ią dobrze zasłużyli smielisię iey upomnieć. Mielismy czas w scisłych rzeczach u JKMo o niesię targować, ale żesmy mieli upewnienie od Jch PP. Posłow przykro nato niechcielismy następować. Przyzna nam to JmP. Hetman żesmy otym nigdy niezamilczywali. Przytym tedy upewnieniu PP. Posłow stoiąc, przy pracach stratach, ktoresmy wtey Czwierci podieli według samey słuszności odstąpić iey niemożemy; Następuię trudność druga wtey Zapłacie naszey ato strony czwierci za dawne zasługi Moskiewskie po Złłe 70. Była Obietnica JKMo że ieśliby przyszło nam do wyscia za czwierci dwie takich z konsensem Rzepltey assekuracya nam miała bydź dana, ale że Rplta wzbraniała dać iey niechcąc nic przez mus na niey wymagać, ustąpilismy iedney, lecz części drugiey u JKMo upominamy się, gdyż JKMo ma też swe dochody y ma nam czym płacić. Idzie trzecia trudność w zapłacie naszey a to strony dwu Czwierci, z Skarbu Moskiewskiego nam danych. Pamiętno dobrze iest P. Hetmanowi iakowe było zastanowienie nasza zdrada Moskiewska że na każdą czwierć Roku mieli nam dawa po Złłe 30. strawnych pieniędzy, dano za 4. miesiące, za Ostatek nam zatrzymano, a zasmy się tego nieupominali, nieprzyiaciel ktory gwałtownie nastąpił, ten nam z Strażey nigdy niedopuszczaiąc zyiść abysmy oto mieli mowić, bo one Poselstwa nasze, przez bez wiadomości Towarzystwa odprawowały się

odprawowałysię. Pilniey nam było na ten czas bram, murow, pilnowac, niż poselstwa y odpraw słuchac. Przynaią nam to JchPP. Pułkownicy, PP Rotmistrze, żesmy tego nigdy w Zasłużone nieprzyznawali, ieno w karmowe, a też tamta karnia nikomu nienależała, ieno Żołnierzowi, a dotego Zwycięscy skromność, y powolność to sprawiła, żesmy ią JKm w dyspozycyą podali, Takie tedy maiąc przystępy do tego obaczycie WmPanowie ieżeli możemy co ustąpic. Czasu pokoiu tedy nam strawne dawano pieniądze, a coż kiedy taka drogość nastąpiła, iako nam niemiały dochodzic; więc za krew naszą y zasłużone a zabysmy tak drogim szacunkiem mieli brac tamte rzeczy; Czwarta iest trudność strony czwierci po trzynastu niedziel, puszczalismysię na Regestra Inflandskie ale nie tey posledniey konfederacyi, przypominamy sobie iesliśmy ią kiedy ile czyniąc z Nieprzyiacielem służyli po trzynastu niedziel, przypomniec niemożemy, ieno zawsze podwunastu. Niemożemy tedy nic ani sobie, ani po nas będącym w tey mierze opuscic; Wniesli też WMć Panowie żebysmy prowenta potrącili wzasłużone; by nie takie długi nasze, ktoresmy zaciągneli na się tak długo bez służby będąc, tak długo Żołdu niebiorąc y wtymbysmy gratyfikowali WmPanom, to nam samo niedopuści; Regestra WmPP iako naysprawiedliwiey tak polne iako y murowe podamy. Słuszność tedy dochodzenia zasług WmPanowie obaczywszy przykłonicie się, aby te płacze, aby te uciski iuż zniesione byli, a my też kiedy z zasług naszych iuż się cieszyli albo kredytorowie nasi; Mielibysmy mPanowie ieszcze czegosię u JKm upomniec także y u WmPanow za krwawę pracę y zasługi nasze, bysmy dostatki widzieli Oyczyzny naszey, bo gdzie są obietnice nadgrody, gdzie darowac czwierci po tak częstych szczęśliwie odprawionych z łaski Bożey wygranych bitwach

bitwach, gdzie po gwałtownych szturmach y odbiciu od mu-
row nieprzyiaciela zwykłe donaria tak w Woyskach chrze-
scianskich iako y w poganskich, tu ich u nas niemasz,
przyidzie się sławą a Bogiem kontentowac, a na niewdzię-
czność zapłakac; Przypominamy WmPP. strony tych
Zastaw naszych, zyczemy ich Skarbowi Rzeplitey żeby przy
zapłacie naszey były wykupione prosiemy; Załosny akt
ktory się Tyranską odprawił w Poznaniu Tragedyą, musi bydź
nietayny WmPPm bez dania przyczyny, Towarzystwo
nasze Paw Złockiego, Sroczyca, z gospod wywlokszy, okrutnie
zamordowawszy y ciałom iuż nieżywym nieprzepuscili,
ale nasztuki ie porąbawszy, psom po ulicach rozmiotali,
Krwie szlacheckiey po takiey u nas sprawie niesłychaney
urągali. Mogąc się iuż tego zemscic, a tosmy maiąc
obietnicę y od JEKmo y od JmPa Wdy Łęczyckiego, że się
sprawiedliwość dostateczna miała nam stac, stalismy na
nie, gdzie oni pierwszym mordem zakrwawieni, y na tych
zdrowie ktorychesmy do upomnienia się sprawiedliwości
posyłali, następowali. Iż tedy krew ta niewinna pom-
sty woła od Boga, pomsty od nas Towarzystwa swego,
niemogąc iey miec od Zwierzchnosci y od prawa, tym się
oswiadczamy WmPanom, czym y pierwey przed Obywate-
lami tamtego Wdztwa przed JmPa Wdą Łęczyckim, by
y wszystkim Woyskiem na Zemszczenie się takiego okru-
cienstwa idziemy, y lubo wziowszy zapłatę niebędziem
iey podnosic, aż z tamtych mordercow /: a bodaysię nie-
winnym przy winnych niedostanie. :/ Zemstę wezmie-
my, gdyż w tamtych Kraiach na inszych mordy się
stały, iako Sp. Pana Porębskiego, P. Jurakę y inszych wiele,
y do tego czasu w więzieniu trzymaią Czeladzi niemało,
Dla tegosmy to przynieśli do wiadomości WmPanow
żeby Wm o tym przestrogę mieli y JEKmo o tym

o tym zawodzie naszym opowiedzieli.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska Stołeczne°.

Mściwi Panowie.

Ziachawszy się do Lwowa za uprewnieniem JKMci do brania zapłaty naszey, zaraz ieśli jakie urazy WmPanowie przeko woysku mieli, chcielismy WmPP. we wszystkim usprawiedliwić. Teraz ze się do obozu /: wiedząc pewnie o iakichsci kupach ktore nacoby zmierzali baczyc niemożemy, gdyż się z Ukrainy z postronnych kraiow we wnętrznośći Panstw JKMci prowadzą, tylko następowanie na zasługi nasze y zdrowie :/ sciągnąc musiemy; Prosiemy WmPPw abyscie Wz złego niebyli o nas rozumienia, żebysmy to z iakich nietrefnych zamysłow przeko Oyczyznie czynic mieli, y przeko JKMci, tylko przestrzegaiąc samego bezpieczeństwa wszystkich nas, y tak w kupie czekac, ktory nam obiecuią krwawego Żołdu swego. Ni nadczymsię tedy niebawiąc raczcie Wz te podatki ktorescie na zapłatę naszę pozwolili wybierac, y na mieysce naznaczone znosić, a my wszelaką skromność, za Excessy satysfakcyą y usprawiedliwienie WPanom obiecuiemy, y po wzięciu Żołdu y zapłaty swey ze zarazsię roziedziem upewniamy. Oddaięsie zatym Mtsciwcy Łasce WmPw we Lwowie d 14 Junij 1613. A°.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska Stołeczne°.

Wiadomo Czynię w Jch PP. Obywatelom Woiewodztw wielkiey y małey Polski. iz wziowszy o tym wiadomość tak z prywatnych Listow JKMci iako y z Uniwersału Seymowego, ze zapłata Żołdu naszego miała nam bydź

bydź oddana, od Jchm PP. Komisarzow we Lwowie na Swiątki blisko przeszłe na mieysce y czas naznaczony, za obwieszczeniem moim ziachalismy się, Życząc sobie tego aby Oyczyzna nasza, od tych ciężarow ktore przez ten czas na sobie ponosiła, uwolniona bydź mogła. Jednak iż do tego czasu uchwałą Seymową skutku swego niewzieła, zaczym y kraie one gdziesmy się dla odebrania zapłaty swey ściągneli, nie bez uciążenia znacznego zostaią, a to dla tego że PP. Poborcy Woiewodztw prawie wszystkich poborow do Jchm PP. komissarzow niezwożą, prosiemy y napominamy aby te pieniądze, ktore na zapłatę woysku naszemu JKm y wszystkie Stany Koronne naznaczyły, bez wszelkiey zwłoki do Lwowa odwożone były. Bo inaczey gdzieby albo przez nierychłe wydawanie poborow, albo przez leniwe ich od PP. Poborcow do Jchm PP. Komissarzow oddawanie dalsza zwłoka dziać się miała w zapłacie naszey, przyszłoby nam z Woyskiem wszystkim iść na odbieranie Summy zapłacie naszey należącey do Wdztwa tego, z ktorego poborow tak iako żądamy y powinność sama wyciąga nieoddadzą w tych częściach do Jchm PP. Komissarzow. w Obozie pod Grodkiem d. 25 Junij 1613 ano

Jozef Cehlinski Marszałek Woyska Stołecznego. — Maiąc upewnienie od Jchm PP. Komissarzow JKm y Rzpltey w zapłacie Żołdu naszego, Zaczym nam też y przed czasem przyidzie się dowiedzieć iako te Dobra od Woyska odięte, Stołu JKm chodziły y z nich doskonały rachunek uczynić. Przeto Jmieniem woyska wszystkiego PP Urzędnikom y Dozorcom dobr tych od nas nato wysadzonych rozkazuię, aby pro die 7 Julij z dostatecznemi Regestrami y rachunkami do Woyska się stawili, y Liczbę dostateczną

wszystkich

wszystkich dochodow od Woyska odiętych y przez ten czas trzymanych uczynili. w Obozie pod Grodkiem ię 26 Junij 1613.

Za zawłoką zapłaty znowu posyła Woysko z pod Grodka w Poselstwie do JE° Km° do Warszawy, czas sobie naznaczywszy że tylko ad ię 9 7br. czekać w Obozie zapłaty maią.

Kredens zwyczayny do JE° Km° PP. Posłom iest dany

Instrukcya PP. Posłom naszym Woyska Stołecznego do Krola Jmci, Jchm PP. Janowi Wyzdze y P. Fabianowi Dzikowi dana.

JMściwy Nay Jasn. Krulu Panie nasz miłosciwy.

Wierność poddanstwa do Maiestatu WKm oddawszy, długiego a szczęsliwego panowania z pomnożeniem Chwały Bożey, z rozszerzeniem nieśmiertelney sławy WKm iako wierni poddani mieć życzemy.

Gdyby taka życzliwość przeciwko Oyczyznie /: niemowiem wiara :/ w tych Ludziach, ktorzy służyć oney w wybieraniu podatkow podielisię była, iakie iest staranie WKm Rzeplitą naszę uwolnionobysmy iuż widzieli, nieschodziło nic bowiem, na gorącym obmysliwaniu, coby do ułatwienia y uspokoienia oney służyło, na WKm gdyż taka Summa za przywodem WKm iest namowiona, ktora snadnie wydołać może, zapłacie naszey. Ludzie wielcy PP. Komsnę

naznaczeni

naznaczeni, y dobro pospolite miłuiący do namow y rachun:
ki z nami nie nieopuscili, co ich powinność niosła tym
wiarę WKm uprzeymość y Życzliwość oswiadczaiąc. Bra:
cia nasi gospodaruiący do postanowienia się Seymowego przy:
chylaiąc, z wielką ochotą iuż dawno pobory wydali, ied:
nali w teyże biedzie, w tymże utrapieniu nietylko pospolstwo
ale y oni sami zostaią. Ktoż wzdy do tak wielkiego ciężaru
przyczyną? a nam do teskliwey zwłoki, zaś nie ci ktorzy
zastawiwszy wiarę swoią Rzepltey oney niewykupuią, Ona
Życzliwości Ona szczerości ich się podawszy bardzo na niey
iest omylną. Bowiem wszyscy prawie kontrybucye wy:
brawszy, małosię takich nalazło /: acz przecie nalazło :/
ktorzy zupełnie oddali, ale drudzy mało sobie ważąc po:
stanowienia Seymowe mało iako mamy wiadomość Jch
PP. komissarzow napominania, iuż przez prywatne
Listy iuż przez uniwersały WKm niedbaiąc nic na
srogie pełny w konstytucyach naznaczone aż do tych
dob wszystko przy sobie zatrzymali, drudzy szczęscia część
przy sobie zostawiwszy na owo sam mieysce naznaczo:
ne od JchPP. Ksarzow stawili się, barziey znać w tym po:
zytku własnego niż pospolitego pilnuiąc, bardziey tym szkodli:
wym przypodobaniem komu inszemu dogadzaiąc, y ten zbior
nie tam gdzieby miał bydź obracany obracaiąc; nawby tacy
ludzie tą swoią tergiwersacyą rzeczy naciągali, snadnie każ:
dy obaczyć może. A zasz nie naznisczenie, a zasz /: strzeż
Boże :/ nie nazamieszanie Oyczyzny? bo pomniawszy to,
co iest w usciech, y w oczach. u wszystkich ucisk Oyczyzny
to przypomniec się musi, że Żołnierz powątpiwaiąc o:
zapłacie w miłości przeciwko Oyczyznie słabieie, zawziętą
chęć do usługowania WKm ktoremu stateczność wiarę
zawsze oddawał y oddać chce, nie iako w niey ustaie.
Zaczym też na tak częste instancye JchPP. komissarzow
WKm

WKMć mało się zdał użytym. Bo tak wiele czasu upuściwszy, tak wiele długu chcąc pokryć, niedostatki swoie, czekaiąc zapłaty na się zaciągnowszy, by y chciał tedy uczynić nie-podobna, z czym się JchPP. Komisarzom WKMć ostatnie deklarował. Naczym że się nie z uporu usadził swiadkiem nam może bydź JmP. Starosta Trębowelski, ktory uprzeymie o-uspokoienie Oyczyzny pracuiąc nie o wielkiey rozkoszy naszey nie o wielkich dostatkach powiedzieć musi z ktorym oraz tu nas Towarzystwo nasze, a wierni poddani WKMć do Maiestatu WKMć posłali, uniżenie prosząc WKMć iako y przedtym często prosili, żeby ich ten żołd zasłużony iuż kiedy dosyć mogł, y uspokoił Serca tęskliwe nasze. Zdeymi WKMć ten wżdy kiedy kolwiek ciężar z Państw sobie powierzonych, użał się WKMć nad Ludem ubogim, y w tak ciężkim razie onego ratuy. Przywroć pokoy zatrwożoney Oyczyznie naszey, przywroć pierwszą Ozbodę prawom. Uczyń Staranie iakoś WKMć poczoł, żeby te podatki niegdzie indziey ieno się zasługom dostały. Włóż władzą swoią Pańską aby ci ociągli słudzy Rzeplitey z kontrybucyami ich nayprędzey się stawili. Wielkie zwycięstwa P. Bog WKMć dał; Pomniałeś WKMć sławę narodow ktorym szczęśliwie panuiesz, rozszerzyłeś granicę, a ieśli iakie zatrwożenie, dłużey w Państwach WKMć przebywać będzie, y te tak wielkie nabyte ozdoby gasnąć muszą. Owo wielkie y nieśmiertelne sprawy są y podziwieniu godne WKMć ale przywrocenie pokoiu między temi pierwsze mieysce będzie miało.

Postulata Woyskowe przy tymże zlecone.

Po odprawieniu Poselstwa, maią zaraz PP. Posłowie sprawę

sprawę Poznanską o pobitych z Woyska naszego, że częstokroć z wielkim żalem naszym żądaliśmy sprawiedliwości z nich, prosząc o przyczynę do Jchm PP. komissarzow, aby żal nasz był ukoiony, przez Sᵒ sprawiedliwość. Dotąd żeśmy iey nieotrzymali, ponawiamy prozby nasze, żebyśmy ią iuż mieć mogli, gdyż niezalby nam ieno przy pierwszey deklaracyi stanąć, Także zabicie Pᵃ Porębskiego Towarzysza z Roty Pᵃ Złockiego od Pᵃ Woyciecha Baranowskiego przypomnieć y mord nad Czeladnikiem Pᵃ Gortowskiego w Piotrkowie od Pᵃ Stty Bobrowieckiego uczynioney. Wnieść y prozbę P. Rucinskiey za kturą Woysko Intercessyą czyni aby JKMᵒ podług obietnice swey dawney a teraz świeżo na przeszłym Seymie utwierdzoney maiąc wzgląd na znaczne zasługi Sp. Xcia Rucinskiego Summę tę o kturą JmPani Rucinska prosi na zniesienie długow nieboszczykowskich, ieśli w tak ścisłym razie gotowizna dana iey niemoże, przynaymniey Summa na Romanowkę dana od JKMᵒ aby wniesiona była prosić

Jozef Cehlinski Mar. Woy: Stoł:

Respons na Poselstwo Woyska Stołecznego od JKᵒ Kmᵒ dany w Warszawie ię 26. Sierpnia Roku 1613.

Jeśli kiedy spolney każdemu Stanowi potrzeba zażyć ku dzwignieniu ciężarow Oyczystych ochoty y pilności pewnie dziś kiedy na godziny od każdego ratunku z osobna nie tylko wygląda ale y żebrze. A winien iey zaprawdę każdy podpore, bo wszyscy z niey ozdoby y ratunki swe odnoszą. Czas iakiś niefortunny tak nas pomieszał, że ieden na drugiego to kładzie do czegoby się spolnie ręce przyłożyć godziło. Ale puściwszy to na stronę dobrze to Rycerstwo y uważa y poznawa JKMᵒ

że

że pieczą miał o tym iakoby ich skuteczna doszła zapłata.
Takie było JKMć staranie, taka praca że przywiodł do tego
rzeczy, iż spolną ręką wszyscy pokoiowi swemu gwoli żołd
wszystkim postanowili, tey Expedycyi pułkom. Y tym
JKMć cieszyć się przychodzi, kiedy uczynił to co mogł y
powinien na ten czas zkądby pociągnąć więcey, ani widzi,
ani ma, bo w tey mierze ani skarb ani żaden Urzędnik
JKMć a pogotowiu szczera intencya JKMć niewinna te-
go udawania, aby ad privatos usus miał co tych podat-
kow obracać, do ktoreyby wolał raczeyby miał sto siły
przyłożyć własney substancyi swey, ale kto nie Pielgrzy-
mem w Oyczyźnie wiedzieć może dostatek Pański y siły Rze-
pltey, a iesli kiedy teraz nayłacniey gdy ich sprobowa-
no, tak iednak JKMć postąpić rozkaże, że iesli iest co
ieszcze, albo retentow po Wdztwach, albo zatrzymanych
przy Poborcach podatkow, każe JKMć mandaty na tych,
a do owych posłać Uniwersały, aby y oni Poborcom y
Poborcy Komissarzom tak tym iako y Owym uiścili się,
wszak to iuż y z siebie y z skarbu swego JKMć złożyć
raczył, a dał to PP. komissarzom w ręce, aby oni y odbierali
y dawali. to co spolny Konsens wszech Stanow na spolną
tey Expedycyi złożył zapłatę. Ale w tym trzeba rozsądku y
uważenia tego Rycerstwa, że Poborcy wtorego Czopowego,
ktore bez tę Summę wypełnić tego Roku ani mogą ani
wyciągać winni. Owo zgoła do zapłaty WMć iako JKMć
był pierwszym na Seymie prochopem aby stanęła, tak
będzie y iest aby doszła pilnym Exekutorem. Ale na to
też WMć respektować potrzeba, że WMć z Oyczyzną
rzecz, że z Pracią sprawa, że się nic nowego nad po-
stanowienie Seymowe, mimo Seym stanowić nie-
może, ale byście WMć obaczyli że to wszystko co z
JKMć bydź może dla dobrego Rzepltey JKMć uczynić
nietrudno

nietrudno, posłać JKMć ostateczną raczy we wszystkim PP. Komi-
sarzom rezolucyą, ktora zdaniem JKMć iuż kiedy WMć uczynić
dosyć, tylko też WMć intencye swoie y umysły do niey stosuycie,
Oto pilnie WMć żądać JKMć raczy, nie iuż zapłata ta zbogaci
WMćw, aby ieszcze kto z WMćw niemiał ieszcze y Oyczyzny y
Pana potrzebować. Nie iuż ci wziowszy to odbieżycie win-
sze kraie. A za iako Rzepltey Żołnierza tak Żołnierzowi
Rzepltey nie będzie trzeba. Oto ieszcze iesli tego własney
matce WMćw potrzeba Pan własny, do własnych podda-
nych za własną Oyczyzną się ich przyczynia. Chcieycie aby
w tey ostatniey chwile pokazać powinną iey miłość, ktora
y z natury y z baczenia y sprawiedliwoscicie iey powinni.
Zaco nietylko od Boga zapłaty choć z powinnego uczyn-
ku, ale y od JKMć łaski każdy spodziewać się może, ktu-
rą wszystkiemu Woysku a zosobna każdemu JKMć
ofiarować miłosciwie raczy.

Na Postulata.

Sprawa Poznanska y z posrzodku wsmak JKMć prze-
toż kazał winnych inkwirować zaraz, y dziś iest na tym
aby się skuteczna sprawiedliwość tym osobom stała, ieno
że to forma Juris et judicij bydź musi rozsądkiem swym
umiarkować WMć potrzeba, bo iako stanowi Szla-
checkiemu tak y Miastom absolute panować JKMć
niegodzi się. Wszak JKMć upewniać raczy że ta spra-
wa nieoschnie tak aby skutku sprawiedliwości nie-
wzięła swego. Owe zaś zamieszki miedzy Ludźmi
Stanu Szlacheckiego, a Towarzystwem WMćw nie tak
do JKMć iako do Prawa pospolitego należą, bo iesli z
z Miast niegodzi się ieno per terminos Juris postępo-
wać. Choć juris Regij są pogotowiu z Szlachcicem

Ktory

ktory swobodą swoią osławia się od wszelakiey zwierzchności. P. Ru-
cinskiey to chocby chciał JKMć pamiętaiąc na zasługi małżąka iey
przeważne iaką iaskę pokazowac na tym czasie trudno bo wnosić
Summy na dobra Rzeplitey ieno Seymowi wolno. Będzie iednak
tę przyczynę WMć miał JKMć na swym baczeniu.

Przy tymże Responsie nic Woysku w samey rzeczy
PP. Komissarze skutecznego do oczewistey zapłaty niepodali.
Zaczym Woysko decydowało w trech wcie wodztwach w Ruskim
Bełskim y Wołynskim na leżach w kupie po miastach stanąc,
a z grosza z targu dobrowolnego wszyscy żyć, takim sposobem.
Iż co Exnunc rozchodząc się z Obozu bierzemy po Złł 30. straw-
nych na koń, z tych pieniędzy ktoresmy od Rzeplitey ratione
naszego Żołdu zasłużonego we Lwowie odebrali, tedy napeł-
nić maią y rekompensować tę Summę wszyscy w koronie
Panowie Starostowie y Dzierżawcy dobr Krolewskich, także
y PP. Duchowni każdy według proporcyi intraty swoiey
y według taxy od Woyska włożoney, tak iakoby się każdy poło-
wicą Intraty swoiey do tego /: plus v minus secundum aequi-
tatem:/ przyłożył. A coby od PP. Starostow Dzierżawcow Dobr
Krolewskich y dobr Duchownych zostawało albo zbywało
tych wybranych strawnych pieniędzy, tedy według po-
rachowania obiecuie y rzekło woysko w Żołd sobie potrą-
cić. Interea temporis w pokoiu bez wszelakiey exakcyi
y bez naymnieyszey stacyi wszystkie dobra krolewskie Du-
chowne a pogotowiu szlacheckie zostawać maią. Gdzieby
też ktory z PP. Starostow niebył wdzięczen, a niechciał ratione
stacyi tych strawnych pieniędzy według Taxy y pomiar-
kowania woysku z chęcią dać, tedy z takiego w dzier-
żawach Armis tę pieniądze Pułk ktoremu naznaczą
wymagać ma. O czym aby swemi uczciwemi sposoby,
u PP. Starostow się prosiło Uniwersały Pa Marszałka
Woyskowego Imieniem wszystkiego Woyska są podane.

Zgodziłysię potym wszystkie stany koronne że te

że te na żywność pieniądze z tey Summy maią bydź Woysku da-
wane, ktora iest na zapłatę naznaczona, tylko żeby z targu
dobrowolnego wszyscy żyli, a potym z poborow na
Seymie uchwalonych, ta Summa ktora na karm wy-
nidzie złożona będzie.

Kopia Listu do JmX.a Arcy Biskupa Gnieznien.o Strony
Kwoty.

Jasnie Oswiecony M. Xiężę Arcy Biskupie Gnieznienski.

Bilismy pewni że za pilnym obmyslowaniem za iednostayną zgodą
wszech Stanow Koron.o zapłata tak długo czekana iuż wżdy nas
doyść kiedy miała, mielismy otym upewnienie od PP. Komissa-
rzow. Widzielismy takie podatki postanowione ktore snadnie
zasłużonemu naszemu wydołać mogli. Ale gdysmy rozumieli się
bydź u brzegu daleko na głębiey nalezlismy się, bo nad mnie-
manie wszystkich tak wielkie kontrybucye ledwie połowice w-
zapłacie naszey wystarczyli, nadzieie nasze o ziemie, w Ludziach
utrapionych nowa trwoga, nam swieży kłopot y frasunek.
A niemogąc dla wielkich cięszkości y swoich y Ludzkich dłużey
gdziesmy zapłaty czekali trwać w kupie, na rożne lubo
to nieodległe mieysca do czasu rozeyscie nam przyszło. Na-
ktorych niemogąc kamieniem żyć, maiąc też politowanie,
nad ubogim pospolstwem widzielismy y prawie dotykali
odległosci przeszłych, ktore ponosiło od swywolnych ludzi.
Szukalismy takich sposobow aby ufolgowanie moglismy
im takie w tey mierze uczynić, iako niepodał się żaden
snadnieyszy /: podobno tym drugim w niesmak :/ iedno
żebysmy zgroza żyli tych przeiazdek y posyłania za-
niechali. Przeto wzielismy zasłużonego naszego pewną
Summę y rozdali na Woysko, będąc pewni tego że JchM.o
PP. Dzierzawcy dobr JKM.o takie ufolgowanie w gospo-
darstwie y w dobrach swych widząc tę Summę za poddane

poddane zniszczone nam nazad odłożą. Ale żeby im z niemałym ich samym uciśnieniem przyszło do podźwignienia takiego ciężaru, przyidzie nam też Jch PP. Duchownych przyzwać prosić, a osobliwie WmPa przez Towarzysza naszego Pa Poniatowskiego uniżenie prosim, żeby y Sam y inszym będąc do tego powodem iaką Summę znaczną, do tey dystrybucyi naszey przyłożyć się raczył. Uwolni WmPan y sam siebie y nas. Wdzięczność od Oyczyzny Bogamodlstwo od ubogich będzie od nas usługowanie y wspomnienie długowieczne. ktoremu długiego Zdrowia życząc łasce się iako naypilniey oddaiemy. we Lwowie ę 23. 7bris 1613.

Kopia Listu od Jch PP. Starostow Wielkopolskich Strony Kwoty.

Mściwi Panowie

Czekaiąc tak długo zagardłowanych zasług naszych niepochybnośmy mieli nadzieję, że zapozwoleniem takich podatkow nas wżdy kiedykolwiek mogli doyść. Y dla tegoż czas niemały wkupiesmy byli oney ochotnie czekaiąc co godzina. ale gdy deklaracya inaksza od PP. Komissarzow nastąpiła że niemożem zupełney mieć, ieno z Seymu przyszło się nam na mieysca pewne na czas roziachać, na ktorych będąc że Żołnierz wiatrem żyć niemoże, a bacząc z pierwszego wyciągania żywności iako to było z wielkim ulżeniem y WmPanow z niezmiernym uciążeniem ubogich ludzi. Wzięlismy sposob taki przedsię, ktoryby ufolgowaniem poddanych WmPP. był. WmPanowie też przeszkody w gospodarstwie niemieli. Z tey odliczoney Summy zasług naszych pewną część woysku pożyczanym obyczaiem rozdalismy, żeby z grosza Żołnierz żył, będąc pewni tego po WmPanach, że Wmo pewną kwotę z dzierżaw swych widząc taką ochronę do tey Summy odłożycie

odłożycie. Jakoż Jchmć PP. Dzierżawcy kraiow owych chętnie od nas to przyieli, y chętnie do tey Summy dokładaią się. WmPP. też prosiemy przez Towarzystwo nasze P. Oszowskiego, y Pana Golemowskiego, aby WMć idąc idąc za drugiemi tę Summę wypełnić raczyli. W czym niewątpiemy, że do ułatwienia y samych siebie y nas niebędziecie trudnemi. Oddaiąc się zatym iako naypilniey łasce WmPP. we Lwowie d. 29 7bra 1613.

Kopia Listu od Krola Jmci.

Zigmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski WXLitt Ruski Pruski etc.

Vrodzeni wienie nam mili. Nad spodziewanie nasze y oczekiwanie wszystkiey Rzeplitey to się stało, iż się blisko przeszła Komissya Lowska tak rozwiodła że przez nie Oyczyzna od dalszych ciężarow y ucisków swych uwolniona bydź mogła. Temu bowiem gwoli na Seymie przeszłym ordinaria et extraordinaria subsidia od Stanow koronnych były pozwolone, a gdy te oraz y zapłacie drugich woysk y wszystkim praetensioni WW. wydołać niemogli temu gwoli, y inne potym szkody przez Komissarze za pozwoleniem naszym WW podane y ukazane, abyscie byli WW. w zupełney zapłacie swey mogli bydź ukontentowani, a to co Panstwa nasze do ostatniego prawie upadku ciśnie choć niezwyczayną szkodę znieść się mogło. W czym lubo to Pan Bog dla skrytych Sądow swoich usilnego pieczołowania naszego powolności wszech Stanow koronnych y pracowitego Starania Kommissarzow tamecznych niezdarzył fortunnego skutku

skutku, my iednak nietracąc nadzieie, że on sam z rządu y pieczy naszey odobrym Panstw nam do rządzenia poddanych zręku swoich Boskich opieki niewypuści, nieprzestawamy y ustawac daley niebędziemy, czyniąc gorąco staranie otym wszystkim co do uspokoienia teraznieyszych mieszanin w Oyczyznie y ukontentowania WW służyc y należec będzie. ktore iż w tak cięszkim swym razie poddzwignąc się tak gruntownie niemoże ieno samym Seymem, składamy go pospiesznie ad hunc solum Actum to iest do obmyslowania zupełney zapłaty iako WW y Woysk drugich, ale by y wtey niezdałasię zwłoka skracamy czasu ieno trzema Niedzielami. Czyniąc to wszystko nie ieno za radą Panow rad wszystkich, ale y żądanie Obywatelow nie mal wszystkich Woiewodztw Koronnych, ktorych iż się ztąd znaczy wielka do tego skłonność, abyscie WW w zasłużonym swym odniesli satysfakcyą, godzisię y WW. postrzegac tego że zewszystkich miar żeby nic takiego od WW niepochodziło, coby tych w zawziętey do tego Ochocie oziębic albo zatrudnic mogło; Ale iż temi Uniwersałami ktore pod Tytułem Urzędu Cekliniskiego Starszego Woyska tamecznego wyszły, wnosisię nieznosny ciężar na Dzierzawce Dobr naszych, y Stan Duchowny iako takiego postępku chwalic WW niemożemy, tak życzemy y żądamy onego WW. zaniechawszy czekali spokoynie Seymu bliskiego, przyczyny do dalszego ucisku Ludzi ubogich niedodaiąc, ale y owszem od zniszczenia ostatniego ich ochraniaiąc. Ztych bowiem Dobr Rzeczpltey, ztych maiętności Stanu Duchownego przyidzie dalsza zapłata WW na przyszłym Seymie opatrowac y wygadzac, ktore iuż przedtym temi ustawicznemi stacyami, a teraz swieżo zauchwałą Seymową niezwyczaynemi podatkami, iuż są prawie zniszczone, gdzieby y na ten czas folgi od wiernych miec niemiały, trudnobyscie WW spodziewac mieli ratunku iakiego znich wdalszey swey zapłacie. Wczym

Lubo

lubo rozumiemy że y samy zwybaczenia swego uważać będziecie słu-
szność iawną, ostatnią bidę, y nieznosną ciężkość Ludzką, Zdało
się iednak y Nam przełożyć to WW. tak przez to pisanie, -
iako y przez Vrdz. Jana Sirakowskiego Dworzanina naszego,
ktorego do WW. posyłamy y pewni tego iestesmy, że takiemu
napominaniu y żądaniu naszemu przystoyną oddacie powa-
gę, Zatym życzemy WW. dobrego od Boga zdrowia. Dan
w Warszawie d. 10 8bris 1613. Panowania naszego Polskiego
XXVI. Szwedzkiego XX Roku.

Sigismundus Rex.

Instrukcya PP. Posłom Panu Brodowskiemu, P.
Korytkowi od Woyska JKMci Smolenskiego
do Jchmc PP. Braci Woyska JKMci Stołecznego
dnia 6. 8bris Roku 1613. dana w Obozie pod
Wierzbołowem.

Jesliby kto dla suspicyi prędszey miał wyrazić Serca
y uprzeymości naszey inaczey tłumaczyć podawaiąc życzliwo-
ści WmP. Braci na złe rozumienia, ledwieby nam nieprzy-
szło ruszyć się do oney przypowieści łacno o podobienstwo
kto o kim chce zaniedbywać, bo nieposzła wstecz WmPP.
y Braci, zwykle komprobowana chęć, niewzruszyła Bra-
terska miłość stateczney swey Ochoty, niepuściłsię dawne
Towarzyskie poszanowanie, zaś inszego Zamiana ow-
szem to wszystko iako większa widzisz przypiera incre-
menta, tak radzibysmy szczerość naszą usq quaq zale-
cali, y do Serc WmP. podali. Dawnieyci było gdy tu
staneły rzeczy, znosić się z Wmc dawniey, ale inimica fortuna
y appropinquacia niemal extrema fato utrapioney Oyczyznie

Oyczyznie naszey tak wszystkie konsylia podali, in reprobum sensum że poczowszy od naymnieyszey rady na ono narzekać musiemy, co więc w każdey konsultacyi niebyło bez nagany non putat słychać było o takiey podatkach Rzeplitey, iakie wystarczyć mogli Generalnych wszystkich woysk zapłacić, Zaczym zemknieni w oboz liczeliście WMć swe nadgrody. Nie zaś tedy nam bydź tey pilnemi nadziej iż bez wszelakiey zwłoki krwawe roboty WMć koniec swoy pożądany wziąć miały, y wydaniem pracowicie zahorowanego żołdu bydź ukoione, owdzie upewnienia z pobudką do cierpliwości, owdzie zasłużone ratunki, owdzie pilnego pretext starania. A ktoby się z niemi w zamniemaniu swoim zawiodł. ktoby inaksze mogł mieć w zdaniu swoim rozumienie, ieno to, że te kłotnie tandem u portu swego stanąć mogły. A to według owego stanęło, Spes allit et fallit, a części pospolicie niewspartą opatrznością fallit, y niedobrze sprawią usadzone namysły. MWMć P y Bracia podług obietnicy swych sobie nadziejami swemi zostali na koszu. Owo WMć płaca przecie in procinctu ale nam do dalszych Kredit skarbowi zasług swych powierzyć przyidzie. Radzić nam tedy osobie potrzeba y przestrzeżenia pomyslić w Oyczyznie przyidzie pożywieniu swemu. Do czego iż się WMP y Bracia podług obietnich swych chęcią swą Braterską skłonić będziecie raczyli. A nam Powiatow tych y Woiewodztw ktore się w Piotrkowie sądzą do wsporu y pożywienia naszego postąpić zechcecie. Do tego PP. Braci swey ktorzy na Ekonomie cła y mita Xięstwa Pruskiego y Wielkopolskiego są zesłani, zjachać rozkażecie, niemniey wtym niewątpiemy, owszem dobrze będąc o miłości WMPP y Braci persvasi obiecuiemy sobie że WMPP y Bracia na to wzgląd maiąc, iż na dalszy /: fortunâ nostrâ sic ferente :/ wdług poyść muszą zasługi nasze convivere chcieć będziecie raczeli niedostatkom y zubożeniu Braci swey, a chleba onym nie żałuiąc wsporu użyczycie liberalium. A ieszcze tak wiele prezumuiemy o miłości Braterskiey przeciwko sobie, że też ku zrażeniu tych

tych nudacyi ktorzy otio sami przyzwyczaieni zepchnąc usiłuią zasłużonych z krwawych zarobkow Seviora martis auxilia, ieśli by była tego potrzeba niedeneguiąc. Maiąc zas sobie za taką Bracią ktorzy życzliwosciami swemi y usługą Towarzyską wszelką chęc WMć zadziaływać gotowi będziemy iako Życzliwy Bracia.

Zbigniew Silnicki Marszałek Woyska Jmieniem Smolenskiego.

Kredens Panom Posłom od Woyska Smolen.

Mściwi Panowie.

JmP. Brodowski y JmP. Korytko posłani od Woyska WmPPw chęc y miłość Braterską Jmieniem WmPPw nam opowiedzieli, y pewne postulata wnieśli; Co my od WmPP. mile y wdzięcznie przyiowszy z takąż się powolnością WmPPm oswiadczamy. Na insze Żądania WmPP. respons dał się. Oddaiemsię pilnie przytym Łasce WmPP. iako Życzliwi Bracia, we Lwowie ię 2. 9bre 1614.

Jozef Cekliński Marszałek Woyska Stołeczn.

Respons JchPP. Posłom od Woyska JKMci Smolenskiego posłanym dany we Lwowie ię 2. 9bre Anno 1614.

Usłyszawszy z tak długiey y przeważney roboty WmPPw o weyściu za granice to było przedsie wzięcie nasze aby powinszowawszy zwrocenia się w Oyczyste Kraie z dobrego zdrowia ucieszywszy się przez Towarzystwo nasze, z Życzliwością y chęcią WmPPm y Braci ozwali się. Co że się do tych dob niestało. Trudnosciom naszym odległosci mieysc to ma bydź przyczytano. Uprzedzili nas WmPanowie, miłość chęc powolność swoią Braterską przez JchPP. Towarzysze

Towarzysze swe nam opowiadaiąc. Ale ktoż w niey wątpił doznawaliśmy iey zawsze na spolney robocie będąc, y nienaydzie taki przewrotny rozum choćby chciał ktoryby ią rozerwać albo przynaymniey iakie umnieyszenie w niey uczynić mogł. Niechcemy my WmPP. y Bracie w tym zawodzie Miłości Braterskiey dać się wybieżeć maiąc czas maiąc podaną okazyą. I iużby to było żebyśmy się do żądze ktore przez Jchmw do nas posłanych WmPanowie wnieśli przykłonili, ale w tak małey gromadzie iako nam samym we Lwowie trudno, gdyż nie przy nas samych zawarcie rzeczy zostaie. O malenko czasu prosiemy do ziachania się z Towarzystwem uczynim Staranie, aby się iako naysłuszniey woli WmP. y Braci dogodziło. Y przetoż niemieszkaiąc wyprawuiemy Towarzystwo (: cośmy też byli uczynili z Pułkiem JmPa Starosty Uswidzkiego :) pewne granice Zaciągania Żywności postanowili. Prosząc WmPP. y Braci aby y Towarzystwo nasze y Arędarze na swych mieyscach do tych dob zostawali. Niebędziecie chcieli WmPP. wiary naszey w tym zawodzie z ktoremi mamy postanowienie. Acz też da P. Bog za tym złożeniem Seymu koniec wżdy Kłopotem naszym, uciskom y znędznieniu Ludzi ubogich nastąpi, amy albo raczey kredytorowie nasi z zasług się naszych cieszyć będą. Ważna iest przyczyna WmPP. u nas, Ktorą WmP. wnosili za Towarzystem Woyska Wzo wiedząc zasługi Jchmw nie tylko uymować, ale y przyczynić byśmy tey Łaski JKmo onym chcieli, y przez to za pierwszą radę ktora na nowe Lato przypada onym te Jurgielta oddać każemy.

Jozef Cęklinski Marszałek Woyska Stołecznego.

Instrukcya JchPP. Posłom do Woyska Stołecznego Dnia 1. 9bra.

Pozaleceniu służb życzliwych Jchmo wszystkim od Rycerstwa.

Trudno

Trudno aby miał bydź stateczny związek w przyiaźni iako ten
ktory spolne krwie rozlewanie, spolne na sławę zarobki, iednymże
Sercem nędze y niedostatkow wytrzymywanie mnoży. Gdyż iednakiey
woli bydź we wszystkim tak pogodne szczęscie a szczęscie, ta-
ko też przeciwne zarowno z przyiacielem przyimować nay grun-
townieyszą bydź przyiazn przekładaią. Takiey przyiazni spolnie
z Wm̃ życzylismy sobie zażywać. Doznawalismy po Wm̃ᵒ
niemniey że do tego skłonność oswiadczaliscie Wm̃ᵒ, nie poie-
den raz stateczność przyiazni swey przeciwko nam, niedroga
bywała krew Wm̃ᵒ nietęskliwa nędza, nieważne dostatki dla
Oswiadczenia nam miłości swoiey, z tey też stateczności Wm̃ᵒ /:
y przykład biorąc:/ ku nam ochłodnąć niedopuscili, zdrowia
dostateczkow nędzę ni zac sobie poczytaiąc, takie tedy zadatki
z Wm̃mi maiąc, a nad to iedne celle z oboch stron to iest dobro
Oyczyzny miłości sławy narodu swego żądaią pokoiu pospoli-
tego, a na Ostatek nadgrodę krwawych prac swoich, iakosmy
po wszystkie czasy z Wm̃ᵒ iednego chcieli. Zaczym taka przy-
iazn między nami trwała. A nie może też bydź inter pares
amicitia a tak y teraz ab unitate nieradzibysmy się odrywali,
y po sobie żadnego Exemplum niestateczności ktoreysmy się
zawsze wystrzegali niezostawowali, iednak iuż nas za wolą
łaską wprzod Bożą a potym za łaską JEᵒ Kmᵒ skuteczna za-
płata za krwawe roboty nasze doszła; do tamtych Cellow iuż Oy-
czyzny obrocili maiąc wprzod wzgląd na ucisk kraiow onych
y na znędznione ubogich ludzi tak przez mieszkanie nasze ia-
ko też przez przechodzenia y odpoczynki kilku woysk; Wię-
cey niemaiąc słuszności wziowszy zapłatę do turbowania
pospolitego pokoiu. Na Ostatek sławie swoiey niechcąc
szkodzić to samo nas wiąże oswiadczenie miłości Wm̃ᵒ ktu-
rosmy zawsze sobie wielce poważali przeciwko nam. Także
zobopolne nasze przeciwko Wm̃ᵒ. więc że się Wm̃ᵒ skutku
nadgrod swych nieotrzymali, abysmy się tak płocemi nie-
pokazali zdało się nam w tey mierze Wm̃ᵒ zażyć ktorzy
iako dobrzy synowie Oyczyzny dobro iest pospolite, więcey niż

niż swoie miłuiąc na sławę narodu swoiego zarabiacie po-
koiu pospolitego przestrzegacie. Pewni tego będąc iż WM.
maiąc wzgląd na tak utrapioną Rzepltą iey defekty, y iuż
prawie dokonaiące owe kraie. Więc y nas do niesławy
ktorey żescie nam nigdy nieczynili, niechcąc przywodzić
do tak złego rozumienia od Rzepltey, a naostatek do zniszcze-
nia, gdybysmy y oten ostatek ubogiey wysługi naszey musieli-
smy postradać tytułu Nalewaykowskiego, abysmy u WM. z tak waż-
nych przyczyn we złey reputacyi niebyli, ieszcze do domow na-
szych roziedziemy się chcąc utulić płacz ludzi owych, y przywro-
cić im pokoy, choc smiertelny głod połykaiącym, czegobysmy ied-
nak niechcieli, gdysmy iaką wątpliwość w zapłacie WM. baczyli,
albo żebyscie WM. za wzardę od nas sobie poczytali. Lecz iż
wątpliwości żadney niema sobie ią miarkuiąc w zapłacie
WM. niebaczemy, a dotego WM. żądaniu naszemu iako
słusznemu mieysce dacie u siebie. My się iednak z tą de-
klaracyą roziedziemy, iż każdy zaraz gdyby tego ukazała
potrzeba WmPanow na takichże dostatkach zdrowia y kosztow
swych nieszanuiąc na potrzebę WM. pod Regimenty stawie-
się obiecuiemy, tego na ten czas życząc WM. aby według
żądości ich z krwawych zasług swoich iako nayrychley-
się ucieszyli, a nas każdego w zwykłey miłosci swey
chowali w Brzesciu 1. 9br. 1613.

Wacław Pobiedzinski Marszałek Jmienien
Woyska Konfederacyi Brzeskiey.

Kopia Listu do Jchmciow Panow Braci Konfedera-
cyi Brzeskiey.

Mściwi Panowie y Bracia.

Jchm. Panowie Bracia posłany od WM. po oddaniu życzliwo-
sci Braterskiey to nam wszystko dostatecznie przełożyli, co
mieli

mieli w zleceniu od Wm, wdzięczne nam to bydź musi oznaymienie, ponieważ stateczność miłości Wm P. uznawamy, Niechcecie Wm onego zastanowienia naszego, y spolnego związku, nieozwawszy się z tym zdania naszego, y poczekawszy odbieżeć, choć iuż skuteczna zapłata za pracowite roboty Wm od JEKm doszły, z czegomy się ciesząc, takiego sobie szczęscia iako nayprędzey życzemy. A iż dostateczna rezolucya po roziachaniu Wm PP. przez Towarzystwo Wm teraz zaraz niemoże bydź, to w tym iżesmy za pozwoleniem Woyska wszystkiego ten tam związek z Wm y owszem w kole generalnym naszym uczynili, bez wiadomości też onego niechcielibysmy y iednego węzełka rozwiązać; Ale dostawszy od pobliższych w tey mierze zdania PP. Pułkownikow y Towarzystwa zadość Wm onym przełożywszy przez Towarzystwo swe za kilka dni po przyieździe Towarzystwa Wm rezolucya taka się da coby było in rem et nostram et vestram o mało cierpliwości, y do trwania cierpliwości prosząc, będziecie nas Wm w zwykłey swey miłości y łasce chować. we Lwowie dnia 8. 9br. 1613.

Wmwm PP. Życzliwi Bracia

Jozef Ceklinski m. w. Stoł.

Kredens PP. Posłom od Rycerstwa Stołecznego do Woyska Stołecznego Brzeskiey dany we Lwowie ię 10. 9br. 1613.

Mściwi Panowie y Bracia.

Według upewnienia wysyłamy do Wm Towarzystwo nasze P. Culinskiego y P. Miłaszewskiego przez ktorych przynosiemy respons na Poselstwo Wm, a cokolwiek iest Imieniem Woyska naszego wniesiono, onym wiarę dawszy, Nam Życzliwą łaskawą

taslową Bracią się stawili. Do ktorych taslu iako naypilnieyść odda
iemy. we Lwowie 19 gbr. 1613.

Instrukcya tymże Panom Posłom dana.

Wspolney Oyczyznie zrodzonym, na Lonie iakby iedney matki, wycho-
wanym wrodzona musi bydz miłość iednego przeciw drugiemu, przy-
czyniaią icy zalety iednakie, zabawy podobne obyczaiom, ale iako
te wm Panowie obaczyli; a dobrze kturaby gruntowniejsza miała
bydz, iako ta kturaś w leciech, w ciężkich razach zawiezmie
żadney niemasz. Bo kturaś wiąże do dostatkow, do mozney do
szczęścia, nie do człowieczeństwa wiąże; Za odbieżeniem tego y onego
przyiaźnią swą odbiega. Y przeto nie za vpszemnego Przyiaciela,
ale za obłudnego prochebcę, taki więc bywa miany; Czasu zas trud-
nego przyiaciel nabyty, nie w inszego upatruie ieno człowieka,
iakiey oczekiwa nadgrody, od tego ktory y zdrowia nie pewny, ieno
co czyni tylko z miłości czyni wszystko, y nasi wiązało iedna Oyczyzna,
iednakie prawa, iednakie domowe zabawy, ale to zada wichry
od ludzi nieprzyiaznych wzruszony snadnie rozerwac może, Zyczli-
wość nasza na Woynie się zamurzyła, na Woynie wzrost brała,
na Woynie iest poieden krew oswiadczona, zaczym y naywiększe burze
na nią następuiące wzruszyć icy niemogą; a mogli. Zyczliwo-
bie głowy niesproloyne między nami iakiemkolwiek zawiercchy.
Wywierad swoich zaplun burzliwy aeolus rozmaite wiatry, coż
sprawi? Stałeczność naszey przyiazni takież okazała, iako skała
w pośrzod morza, na kturą waty szturmuiąc onemy nic nie
szkodzą, nie wzruszona stoi, samesię o nią roztrącaią y przeto
na zatrzymanie icy rzeczy było onych pism między nami po-
trzeba, bo za potrzebą iakobysmy byli rzeczy używali iako
swoich własnych gotowi sami będąc zawsze dla dobrego wrzu
wszystko na plac stawic, ale żebysmy byli frasunkow y klopo-
tow wichrowatych mozgow przebawili, do zamiechania wszystkie
nadzieie odcili. Owe pisma między nami dalismy, ktore że
stanęły, potrzeba żebysię na swoim mieyscu zostały, gdyż tu
wtey

wtey mierze idzie o sławę, które dwie rzeczy, a ktory dobry lekce Szanował uważcie WmPP. iakobyście Wm to od nas przyimowali, by nas wprzod była zapłata doszła, a niechcielismy tamtego Obowiązku naszego odbieżec, miło nam to y cieszemysię, ztego że Wm z Krwawych zasług swych weselicie, ale mileyby nam gdyby oraz z Wm z prac naszych y my cieszycsię mogli, wsmy sobie przyrzekali; Maiąc mieysce a godzisię przypatrzic uważnym wywodem Wm. Bo ktoż iest tak nieludzki, ktoryby nad ludzmi utrapionemi przez tak wielkiego Żołnierza politowania iuż miec niechciał, kto tak nieprzyiazny Oyczyznie, ktoryby nad iey dolengliwosciami iuż niezabolał, kto tak na Brata nie łaskawy, ktoryby ku ohydzie y niesławę onego przyprawowac miał. zwłaszcza że potrzeby niemasz, zwłaszcza że dosyc onemusię stało. Wielkie to przyczyny, ale y mysmy to zrazu widzieli, a trzymalismysię przedsię słowa, w tey tedy mierze przypuszczasię woysko nasze na rozsądek uważny Wm iako dobrym sumnieniem od nich Wm możecie bydz wolni. Nastąpiłac deklaracya Wm czego my od nikogo nieobawiamy, że gdyby na nas y na nasze zasługi następował kto, stawicsię Wm po roziechaniusię gotowi, budna a mało podobna, y przeto mam y Sam na inszey Karteccę którą Wm podaiemy, iakoby ten związek lub to po roziachaniu, mogłsię miedzy nami trzymac a nierozrywac, nic zdroznego od Wm niewyciągamy ieno to coby bezpieczeństwo y miłość naszą do kąca zatrzymało, a słowo słowem zostawało.

Jozef Ceklinski Marszałek Jmieniem Woyska Stołecznego.

Ichm wszyscy obligowalisię nam, pismem y podpisami swemi stwierdzieli, a gdyby było tego potrzeba stawicsię za Oznaymieniem naszym do nas maią przeciw każdemu, ktoby następował na Zasługi nasze; Zaciągow żadnych niemaią aż do zapłaty naszey czynic, iednak nieżycząc

nieżycząc y wtym Jchm szkody, iesliby widzieli one bydz potrzebnym pożytkiem swym, niech wtym poznaią miłość naszą, iesli że zaciągno, niebędziecie tego przeciwko nam czynic ztym dokładem, że przyzaciągach maią taką protestacyą czynic, każdy zosobna, że choc czyniemy zaciąg tedy na Przyiaciela koronnego y Rzepltey owszem ozywamysię ztym, że iesli kto Braciąnaszą Rycerstwa Stołecznego chciał następowac, za oznaymieniem onych odstąpiwszy zaciągow tak w pułczwierci, na koncu Czwierci, iako y na początku stawicsię mamy do nich, gdyżesmy onym pierwszy oblig nasię dali, czego yteraz odstępowac niemożemy, gdyż Jchm poszlą teraz na Seym maią to opowiedziec JKMo że my wtamtymże związku z Rycerstwem Stołecznym stoimy, choc się to do domu rozieżdżamy iesli na nich przypadło, coby o nich y zasługi ich zachodziło powinnismy donich stawic.

Jezef Ceklinski Mar. W. Stołecznego.

Kredens Panom Posłom do Jzby Poselskiey A.D: 1613

Msciwi Panowie.

Zwrodzoney miłości swey przeciwko Oyczyznie widziemy że że do tego wszystkie syli dowscipu, wszystkie rady swoie obracacie, abyscie Rzepltą Kturąscie całą y nienaruszoną od Oycow wzieli, Onez potomstwu przez ręce takoż podali, y przetoż na tych przeszłych Seymikach, coscie ieno sposobow widzieli, do poratowania zchorzałey Matki swey onych zażywac chcecie; Zgodą rzeczy rosną, zgodą stanowiąsię, zgodą zatrzymawaiąsię. My widząc zgodę WmPanow co inszego możem sobie obiecowac, ieno że ten Okręt Rzepltey naszey, od gwałtownych szturmow y nawalności nienaruszony w bezpiecznym porcie postanowicie, y burzliwe wały ktore teraz na tę nawę zewsząd biją, o zgodę roztrącąsię. Co my widząc posyłamy Towarzystwo nasze do WmPPw nieżebysmy bieżącym

biegu

biegu dodać chcieli, ale żeby za tak życzliwe obmyslowanie WmPP.
podziękowali, y zasługi te nasze zalecili, ktorych łaskawie prze=
słuchawszy zostaniecie naszemi WmPP. ktorych się Mściwey
łasce iako naypilniey oddaiemy. we Lwowie ię 25 9bris 1613

Jozef Ceklinski marszałek woyska Stołecznego

Instrukcya na Seym Warszawski do Izby Po=selskiey Panom Posłom.

Mściwi Panowie

Rycerstwo Woyska Stołecznego przy oddaniu życzliwych służb swo=ich wszelkiego błogosławienstwa z pomyslnemi pociechami WmPP. za to łaskawe staranie y obmyslowanie ktore Wm w zasłużonym ich krwawym czynicie. Bo acz zawsze ale owszem teraz na tych przeszłych Seymikach znaczna się łaska WmPP. pokazała, gdyscie WmPP. spolną zgodą iuż zapłatę naszą zawarli, niedaiąc mieysca iako baczni onym skargom ktore chciały nas w ohydę wprowa=dzić do WmPP. na ktore że na wielu Seymikach przez Towarzystwo nasze niewinność naszą pokazuiąc ozwalismy się, y tu gdzie iest compendium totius Nobilitatis Regni, niegodzi się nam za=milczeć, abysmy niemieli o sobie na zarzuty Instrukcyi sprawy dać, a te pokazać z ktorego burzliwego rzodła te męty na Rzeplitą wytoczyły się, niechcemy nikogo oskarżać, y prawie też słowa w mowie naszey będą co y do JKMci gdyż iedna rzecz iednemi może bydź słowy odprawiona. Nar=ratio temi słowy co y do JKMci zkądsię poczyna. Nie=bezwielkiego żalu Mściwi PP. przychodzi nam słuchać, uskarżenia się y oskarżania nas etc. a kończy się dotąd. Nie=dayże WKMci iuż takim mowom więcey mieysca etc. Con=clusio. Nieczuiemy się tedy w niczym Mściwi PP. w czym=bysmy mieli Oyczyznie, w czym Krolowi Jmci w czym sławie swey bydź nieprawi: Na rozsądek w tey mierze

mierze naywiętszego Nieprzyiaciela pusili bysmyę. Czyste da Pan Bog a niezawiedzione sumnienie y przed Bogiem oto mamy. Bo wyrozumieć wm̃ mogli, woby nas niesławy, żalu, uiszku, na: bawiło. Zwłoka Mściwi Panowie ktora na woynie iest zawsze szkodliwa, niedotrzymanie przyięgi, na ktorą pomsta zawsze bywa z Nieba; Rady od tych Ludzi pochodzące, ktorym te sprawy były nad rozum y poięcie, y tacy w błąd prowadzą nad siły swoie czegoś ważyli. nieuczyni mądrego Senatora Scevola, sprawnego Hetmana Vegetius, rozsądnego Jurysty Justyniana, opatrznego Gospodarza Collumela, nie z dziąg samych mowią, nie: z dziąg sądzą, nie z dziąg radzą, nie z dziąg gospodarzią, bo tacy wszyscy radzi błądzą. Za doświadczeniem tego Ludzie dostaią, trze: ba biegłość w tych sprawach mieć, ktore my chcemy kie: rować; Jest wyrok albo że tak rzekę Aphorism o muzykach, że żaden o muzyce rozsądku dać niemoże, ieno muzyk, a: prawdziwy, bo nieuk iż nieświadom sztuki w nauce, iako o ich rozeznanie dać może, a toli ważyliśćie ci nietylko rozsądek o woynie dawać ale y dyrygować sami nieświadomi woyny: bo nie tor to woyna bitnie: Buławy Hetmanom wydzierali, "przynalazkami swemi ludzi godnych in toga starmis rady wywracali" -mieszaiąc się do tego w nie ich Professya, ma kiedy pilnować zabaw, porządne Urzędy a przy nich rady miałyby iść", Senator niechby uważał ieśli to słuszne albo niesłuszne Pra: wo, ale postanowienie y obostrzenie onego niechby w maurie biegłym zostawił Senator, niechby upatrował ieśli słuszna albo niesłuszna Woyna; Ale dyrekcyą woyny, y wiele na nią ludzi potrzeba Hetmanowi y ludziom wiadomym niechby zostawił, a snadniey y nayspiesznicy rzeczy płyną, gdy Ja tego pilnuię, to odprawuię, co umiem czegom wiadom, do: tego rękv ani myśli nie przykładam czego nieumiem, y Zaprawdę gdy się tacy naydują Autorzy Nieświadomi są, w te rzeczy wdawaiąc się, z Autorych znaczną szkodę Rzeplta może ponieść". Karania by tacy a nieonego przykładu gdyni, ktore on Zlotnik

Złotnik co roztruchany na nogi leie od sławnego malarza odniosł; Wiemy co nam odpowiedzą ci, ktorzy się zwykli do wszystkiego przyczyniać, a możemy y my o woynie mowić, y Duda z Muzykiem może zagrać, ale na organach nie potrafi; Ale odwiedlismy się kączmy naczymesmy zaczeli: Dziękuiąc WmPP.m za tę miłość ktorą WmPP. raczycie pokazować, w obmyslaniu zapłaty naszey maiąc wzgląd na tak długie prace. Nie dodaiemy więcey WmPP do tego Lotu bo wiemy o Braci pozostałey w zgodzie ktora y tu z mądrą radą niech z Wmciami zasiada.

Jozef Cekliński Marszałek Woyska Stołecznego.

Petita nie ktore.

Nayiasnieyszy Miłosciwy Krolu, Panie a Panie Nasz Miłosciwy

Nietylko my ktorzysmy oczywistemy swiadkami byli, y są przeważnych dzieł wielkiey odwagi JmPa Starosty Chmielnickiego spomniawszy na Jego dzielność westchnąc y zapłakać musim widząc odmianę szczęscia, a on w wolności urodziwszy się, w wolności zchowawszy, w wolności żywszy, teraz dla Pana dla Oyczyzny w cięszkiey niewoli wzdycha, a w takim utrapieniu że wszystkich prawie nas o ratunek prosi. ale y ci ktorzy go mało znawszy, tylko o Jego wielkiey miłości przeciwko Oyczyznie słysząc, o Jego wyniosłych cnotach suplikuią, o wyswobodzenie Jego WkMo pomagamy, My tego niedopuszczać Mściwy Nayiasnieyszy Krolu. Ktorzy zawsze gotowi byli w polu zdrowie za WkMo położyć. O inszych także suplikuiemy WkMo aby staranie było, a zwłaszcza o JmPm Charlinskim Człekiem wielce zasłużonym WkMo, także o wybawienie P. Jaykowskiego teraz swieżo z postrzałem na białey wziętego y o inszych. Bylibysmy też niewdzięczni żebysmy y Starszych naszych zasług przepomnieć mieli, a za niemi jesli też mogą prozbami naszemi niezastawili się. JmP. Referendarz Litt iak dawno y iakie posługi oddawa

Mo

oddawa Wkm lepiey iest wiadomo niżeli nam, teraz swieżo od=
ważnie Regiment przymaiąc w Moskwie nie tylko maiętność,
ale y zdrowie swoie sadził na nieuwiedzionego nieprzyiaciela
chełznaiąc, ztąd nadgrody ztąd wysługi spodziewaiąc się y przetoż
swoiey własney maiętności y wysługi, dla sławy Wkm nieżało=
wał, teraz iako wiemy, co ieszcze było troche zostało, maiętności
Nieprzyiaciel posiadł, drugie dłużnicy obieli Zbior Jmć dawny
nad wszelką słuszność y przyczynę od tych od ktorych by miał był
mieć obrone pobrany. Prosim tedy Wkm aby na zasługi
Onego maiąc wzgląd, Panską swoią łaską onego mściwie pod=
dźwignąć raczył. Niech wiedzą że straty nasze dobrze się obra=
caią, gdy kto co waży dla Oyczyzny, gdy kto co waży dla Wkm.
Pan Kąkolski z Woyska naszego miał swe zalecenie męstwa
iuż podwa Seymy od Woyska y od Regimentarzow woyskowych,
y teraz prosi za nim Woysko aby Wkm przykładem sław=
ney pamięci swych Antecessorow Panow naszych ktorzy żad=
ney Cnoty nieoddawaney niechcieli zostawić, Nobilitacya Jemu
y Braci Jego była konferowana.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska Stołecznego.

List od Krola Jmć strony nierychley odprawy
z Warszawy Panow Posłow do Woyska.

Zygmunt III. z Łaski Bożey Krol Polski. WXL:
ctt. Dziedziczny Krol. Szwedzki.

Vrodzeni Szlachetnie wiernie nam mili. Stawiw=
szy się tu do Nas w tych dniach Towarzystwo WW. przełożyli
Nam to przy Obecności stanow wszystkich Koronnych, co so=
bie mieli od WW zleconego, iż iednak na samym prawie Seymu
początku Poselstwo swe odprawowali, powszechnych to Stanow
wszystkich co przynieśli podpaść musiało deliberacyi, podług ktorey

Jm

ktorey iż nietylko odprawa Towarzystwu WW dana bydź ma, ale y Poselstwo z osobna powagą Seymu wszystkiego do WW. niemieszkanie wyprawiona. Żądamy WW y temu gwałt Vrdz. Mikołaja Madalenskiego komornika Naszego prospiesznie z tym pisaniem do WW. posyłamy, abyscie dotąd poki Posłowie z Seymu naznaczeni do WW. nieprzybędą nic takiego w teraznieyszych swych deliberacyach przedsie niebrali, co by iako sławie nabytey WW. tak dobremu wszystkiey Rzepltey, a tym więcey affektacyom WW przeciwnego bydź miało. W czym nietylko nam rzecz wdzięczna y powołania swego godną WW. uczynicie, ale też y wszystkie stany nieładaiako do tego przychęcicie, aby WW. w słusznych swych affektacyach nieodwłoczną mieliscie satysfakcyą. Zatym Życzemy WW dobrego od P. Boga Zdrowia. Dan w Warszawie d. 3. Grudnia Anno Dni 1613.

Sigismundus Rex.

List od Krola Jmści z Jchm PP. Posłami w pewnych Postulatach z Warszawy przyniesiony do Woyska

Zygmunt III. z Bozey Łaski Krol Polski etc. a Dzieczyczny Krol. etc.

Vrodzeni Szlachetni wiernie nam mili. Jadą do WW w Poselstwie od nas y Stanow wszystkich koronnych, Urodzony Mikołay Olesnicki Radomski, Jan Zamoyski Chełmski Strażnik Koronny Kasztellanowie, Jan Glinka y Jan Franckiewicz powagą ninieyszego Seymu na to obrani y naznaczeni. Ci WW podług Instrukcyi sobie daney przełożą to Jmieniem naszym y wszystkich Stanow, co w poruczeniu maią, Ktorym WW zupełną wiarę dawszy, y ongich tak iako przystoi przyiowszy, skłonicie się do tego chętnie, czego w tak cięszkim razie swym utrapiona Rzeplta po WW. potrzebuie co iey

iey przyrodzony a powinny WW ku niey affekt. y cne Rycerskie powołanie po WW wyciąga. Co WW pilnie żądamy ofiaruiąc przy tym WW wszem wobec y każdemu zosobna Łaskę naszą Krolewską. Dan w Warszawie ię XI. Decembra 1613.

Sigismundus Rex.

Respons Krolowi Jmć od Woyska.

Nay Jasnieyszy Mściwy Krulu Panie a Panie nasz Mściwy

Jchmć Panowie Posłowie od Maiestatu Wkm z pośrzodka Jchm PP. Senatorow y z Jzby Poselskiey do Woyska naszego posłani, do nas po kole przybyli, gdybysmy kilko dni o przybyciu Jchm wiadomość zawzieli zatrzymalibysmy byli Towarzystwo. Jednak w iakiey kupie nas sam zostali, Jchmć z wielką chęcią przesłuchalismy, y z wielkim uniżeniem rozkazaniu Wkm przesłuchawszy onych iako Ludzi wielkich ze wszelką wdzięcznoscią iako się godziło przyiowszy przez omieszkania ustny Respons dalismy, będąc pewni tego po Mściwey łasce Wkm że to wszystko od nas Mściwie przyiowszy nam y do końca Mściwem Panem stawic się będziesz raczył. Oddaiąc się y z poddanstwem swym pod nogi Maiestatu Wkm długiego y szczęsliwego panowania przy dobrym zdrowiu zażywac życzemy uniżone podziękowanie czyniąc zato obmyslowanie Mściwe y staranie za płaty naszey Wkm. we Lwowie ię 21. Xbr. 1613

Punkta tego Poselstwa od Jchmć Posłow podany, abysmy iuż otych pieniądzach któresmy niż ieszcze z Obozu pod Grodkiem rozieżdzaiąc się po Złte 30. Karmowych wzieli aż ad 31. Februarij z targu żyć czekali.

Na to Poselstwo Respons Woyskowy.

1. Nie widząc

1mo Że niewiedząc iakobysmy o czym nas Jchm PP. Komissarze prosili przez tak cięszkie wyciągania żywności folgę uczynić mieli, wzielismy za opowiedzeniem się Jchw PP. na żywność na niedziel 13 po Zmo 30. tym samym że Czeladź przy Rotach niewłocząc się zostać mogła, niezmierne wyciągania mogły ustać, ktore zaprzykrym następowaniem nastąpić mogły y inszym krzywdom zabieżeć się temu mogło, te gdy wyszły pytalismy. O Seymikach pytalismy y u JKmo iako nam każą żyć, gdyż trudno wiatrem żołnierz czekaiąc zapłaty mogł żyć; z niektorych Seymikow na czas pewny pozwolono z tey że Summy wziąć, ieszcze sobie na Strawę, drudzy nie directe na to niepowiedzieli właśnie iako y z Seymu, mysmy JKmo prosili y Rzepltey o rezolucyą, iako żyć, a oni sniegiem ktorego teraz podostatku każą nam żyć, niewiemci MPanowie cobyscie Wm, gdyby nas w kupie byli zostali tym Poselstwem sprawili, to żeby Żołnierz musiał był z przystawstwa żyć. Swowolenstwo znowu między Czeladzią zamnożyłosię na Ludziach, tak znędznione ostatnią nędzą musiałoby było paść, Szlacheckie dobra dla przeieżdżania wolne byłyby niezostawały. Pobory ktore iako mamy niechybną nadzieię że żadną miarą wybierane bydźby niemogły, niesobięc my folguiąc tosmy czynili, y to wzieli, bo my y swego do tego przykładamy, ale Rzepltey y Jchm PP. Dzierżawcom y Ludziom ubogim. Wiedząc tedy otym rezolucyą Woyskową że tego naymnieyszego grosza nieodstąpią; prosiemy JKmo aby niemaiąc iuż otym wątpienia, tę Summę nam obmyśloną przy zapłacie oddano, uchodząc wielkich inkonwenienciy, iesliby nam toż przed czasem płacono, tedy to co nad ten czas zbędzie od tych pieniędzy karmowych zapłatę potrącić.

2do. Punkt strony postąpienia Jordanu składnego czwartego bez porozumienia z Woyskiem, dać na ten czas Wm Responsu niemożemy, ale za pierwszym ziazdem naszym damy o tym rezolucyą JKmo.

3tio Assekuracyą iż baczemy taką bydź sobie potrzebną, tedysmy ią podali

Mo

podali; niewątpimyćmy nie w łasce JKMci, niewątpimy nie wchęci WMciw PP. ale musim przegrozki y przestrogi niektorych ludzi WMciw PP. oprowiedzieć y nadobrym baczeniu mieć, y niektore protestacyie ktore w niewinnosci na Starze Woyskowe y Towarzystwo uczyniono. Sprawiedliwość u nas z każdego uczyniemy, nietrzeba nam na potym trudności zadawać, niechcemy też żadnych praw, na ktorych się swobody nasze funduią podnosić. Nieday tego Boże, ale konstytucyą tę znieść ktora własnie iest uczyniona przed Zaciągiem Moskiewskim, acz może bydź tak moderowana, że pro hac vice insze punkta w oney niebaczemy, żeby miało co uwłoczyć Prawu pospolitemu, a nasze bezpieczeństwo dobrze się obwaruie.

4to. Punkt. Widząc takie niebezpieczeństwo y bez odporu żadnego na te tu kraie Nieprzyiaciel zdradę czyni, niezaniechalismy życzliwości zwykłey naszey onym oswiadczyć, pewną częścią woyska onym ratunek obmysliwszy, oczym dalismy znać JKMci

5. Punkt. Sprawę Poznanską, kilka razy żal swoy, mord haniebny przekładalismy JKMci z tych zaboycow żądaiąc sprawiedliwości, zwłoczono nas niechciano Mandatow wydać; My y szukalismy y szukamy takich sposobow iakoby Zemsta stanęła, tey niewinney krwie. Teraz się zachowały w kupie nie względem mordu ani tego więzienia, w ktorym tam czeladź Towarzyską ieszcze trzymaią nad Prawo y wszelką słuszność, ale y względem ktore Woysko odniosło przez nie, z niewydania Żywności tak z miasta tak y pobliższych Dzierżaw szkody, o krew wolną to powinnym się iednać, przy Woysku żal, despekt, y krzywda nieda przy deklaracyi ieno stać.

List do Krola JMci w Sprawie Poznanskiey.

Nayiasnieyszy Mściwy Krolu Panie a Panie nasz Mściwy.

Prozby nasze nigdy skuteczne niebywaią u WKMci bo

bo wspomniawszy sobie wszystkie nasze ukrzywdzenia wszystkie
naytwardsze żądania nigdy wysłuchane niebyły, tak częstokroć przez
pisania, przez Towarzystwo nasze, okrutny mord Towarzystwa
naszego, niezmierna żałość woyska wszystkiego, a wiernych
poddanych WKMci była przed Maiestat WKMci przyniesiona igrzy-
skiem się komus zdała, namsię Serdecznym żalem zawsze czy-
niła. Niemożemy sobie Nay Jaśnie Panie, siedząc, mowiąc, nic
wsmak przybrać, poki albo przez sprawiedliwość swiętą o ktorąsmy
tak często czołem byli, albo przy owey deklaracyi naszey (: ktorey
niechcą drudzy rozumieć :) niesłychanego Tyranstwa, czegobysmy
sobie nieżyczyli, pąstę wziąć. Wiemy Mściwy Krolu że poru-
szysię przeciwko nam wiernym poddanym, ale coż mamy Czy-
nić, gdyż u Dworu WKMci Instygatora na tak niesłychane
Okrucieństwo rady naleść niemogła. Pytano kto instyguię.
Wszystko Woysko żal ma. To też instygować chciało, iednak
niejestesmy przypuszczeni, y teraz żebrzemy biegamy tey Spra-
wiedliwości poprawdzie wtey mierze Uraz na prawa Kupieckie
padł, ale więcey na Szlacheckie, gdzie iedni pobici, drudzy
teraz w więzieniu stękaią, a Oto się żaden niebierze. Aieslisię
sam co kupcom Poznanskim zahamowało, od Woyska wszystkiego
ktoremu tam strata w zasiąganiu żywności stałasię to się zaha-
mowała krew krwią. My uniżenie y teraz upadamy
przed Maiestatem WKMci aby niesłychanego takiego okrucień-
stwa bez karania WKMci w Panstwie swym nieucierpiał,
gdyż od przełożonych krwie niewinney zawsze Bog zwykł
pomsty wyciągać, niech tu nieidą Przywileje bo pilna
sprawiedliwość, ale mamy coś poszepnąć do ucha WKMci
Sekretarze od Poznań, a boday nie kancellarya przedarowani,
na WKMci przychodzi czynienie sprawiedliwości. Ale ta
sprawa zwłoki niecierpi, Wierność poddanstwa przy
tym oddawszy do Miłościwey Łaski WKMci nieśmiertel-
ney sławy, długo wiecznego zdrowia, WKMci zażywać
życzemy.

Respons

Respons JEKM Urodzonym Wiktorzynowi Sciborowi, Samuelowi Maskiewiczowi Piotrowi Białaczewskiemu, Wawrzyncowi Parzyszewskiemu od Woyska Stołecznego w Warszawie ię 27. Xbr 1613

Wiernego Poddanstwa z powinszowaniem szczęśliwego y fortunnego panowania oddanie, ktore PP. Posłowie do JEKM Imieniem Woyska Stołecznego donoszą, wdzięcznie JEKM przyimować raczy. Powielekroć oswiadczyć raczył JEKM nietylko Rycerstwu tamtemu ale y wszystkim Obywatelom Koronnym staranie swoie w obmyslywaniu słuszney y przystoyney Woysku tamtemu zapłaty wyswiadczyć mogą przeszłe Seymy, ktore gwoli temu więcey składane były. Wyswiadcza y teraznieyszy, ktory y krotki y prętki y gwoli tey samey sprawie iest u JEKM złożony, aby y Rzeplta od tego ciężaru iuż kiedy kolwiek uwolniona bydź mogła. I to tam Rycerstwo słuszną y prawdziwą od wszech Stanow wziąć zapłatę rozwiedzione było. w czym że niezeszło nie na chęci JEKM w niemałym to iest podziwieniu u JEKM że Instrukcye w tey mierze podane /: ktoremi iako się co prowadziło iako Traktaty z Komissarzami zawarte, iako pretensye słuszność ukazać się to musiało :/ urażaią y przeciwne rozumienie przychodzą, rady się z Senatu szacuią y rozsądki w Rzepltey wszystkiey a nie osobom partykularnym nałożne czynią. Była zawsze u Polakow maiestas Principum prawem ordynowana, że miedzy nią y Obywatelami miedzy Urzędami a prywatnemi Ludźmi rożność zostawała, że ani ten radził y rozkazował co słuchać był powinien, ani ten sądził y radził ktoremu rzeczy postanowione wykonywać należało. Odkrył iuż JEKM przed wszystkiemi Stany intencyą swoią przedsięwzięcey expedycyi Moskiewskiey pokazał że dla bezpieczeństwa wszystkiey Rzepltey aby Nieprzyiaciel na grzbietach Cudzych do Panstw JEKM wprowadzony niebył, okazyi tey opuszczać się niegodziło. Pokazał że dawszy słowo swoie Rzepltey, że ani sobie ani potomstwu swemu zyisku iakiego

ialuego z tąd strudu niemiał, odmieniać go ani chciał, ani mu tego przystało. Uznała potym y Rzpltа wszystka szczerość wtey mierze JE°k'm' y pochwaliwszy ону do dalszego prowadzić pozwoliła woncа. Co że słusznie nieprzyiaciel swoiego, że mieysca powierzone z hanbą y niesławą narodu naszego odbierane, że Panu do Nieprzyiacielskiey Ziemie z Krolewiczem Jmcią postępuiącemu pomoc nietylko niechciano, ale wtenże czas in viscera Oyczyzny wchodzono, y potomny wiek sądzić będzie y teraźnieyszy baczy kto Oyczyznie y sławie iey niepraw, lubo tak niesłychanego uaisku przyczyną, y lubo to komu zdaię że mate prodatki na Seymie 1611. od Rzpltey na tę Wayne postanowione były, niegodziło się to iednak powątpiwać o dalszey Stanow chęci, ktore przezwoliwszy tey wayny poparcie, niezaniechaliby otym pomyślitwać, aby Woyska JE°k'm' w niedostatkach swych wsparte były, y sława narodow naszych, ktorey wszytek prawie świat poten był, tak marnie o Ziemie uderzona nie była. Lecz otym wszystkim nieżdaię JE°k'm' y Senatowi y wiedlitey gromadzie przy bolu JE°k'm' będącemu rozwadzie, uznana ta sprawa od wszystkiey Rzpltey Stanow, ktory właśnie censura y iudicium wedle dawnych Oyczyzny praw y zwyczaiow takowych rzeczy należy, ktorych y woyny uchwalać, y One nie zadzego rozumienia, ale według tego cum commodo Reipub zawierać iest własna powinność. Co się zapłaty Rycerstwa tamtego dotyczy, kiedy pierwsza Seymowa o Zasługach tego Rycerstwa decyzya nad prawo y zwyczaie wprowadzę być niemogła, kiedy sprawiedliwość Rzpltey dowody y racye Komissarzow Seymowych mieysca niemiały, słuszniey za powodem JE°k'm' wszystkie stany do tego, że ciężko sobie czynią a barziey na polowy pospolitey y spolne dobro niżli na iakie bezpieczne wywody patrzą, nowe pozwolili podatki, aby wedle słuszności dosyć uczynić, tym pozostałym ktore zapłaty potrzebuią Panom; Nie wątpi JE°k'm' że to Rycerstwo odebrawszy od naznaczonych przez Seym komissarzow uchwaloną y obmyśloną pracę powściągnie affektow

affektow swoich, y spokoynie się do domow swoich roziachawszy, y tak zażywać będzie swobod y wolności swoich, iako ie starożytne określiły prawa y zwyczaie Oyczyste. Ow też JKo Km z Senatem swym pilnie ich iako żąda tak y napominać raczy. O Wyswobodzeniu tak Urzo Pa Stty Chmielnickiego iako y innych ktorzy przy nim dotrzymywaiąc y w wielkich niedostatkach, a mało w słychanym głodzie, mieysca sobie powierzonego dla sławy Rzepltey y narodow naszych, w cięszkie przyszły więzienie, Czynić raczy JKo Km pilne staranie y nic niewątpi że da Pan Bog za temi ktorych zażywa srodkami do pożądanego przyidzie kąca; Posługi Urzo Referendarza Litt mieć raczy JKo Km na dobrey pamięci y one w okazyach się podaiących łaską y szczodrobliwością Pańską nadgradzać chce. Nobilitacye Imieniem Woyska o ktore prozba do JKo Km wnoszona była na inszy czas odłożyć przyszło, ponieważ na Seymie teraznieyszym żadne konstytucye bez ktorychby w tey mierze bydź niemogło pisane niebyły.

Informacya Panom Posłom naszym P. Stanisławowi Czeplejowskiemu, P. Michałowi Jurazie dana we Lwowie do Woyska Smolen ię 16. xbr. 1613.

Maią to przełożyć naprzod iako prze Ich PP. Towarzyszow swych za pierwszym zaiazdem mieliśmy wyprawić, Czemu dosyć czyniąc Nas tu w posrodek WmPanow przysłali, abyśmy naprzod poradowawszy się z dobrego zdrowia y powinszowawszy szczęśliwego wyiazdu za granice WmPanow słuszne pomiarkowanie w żywności w dochodach z WmPany y Braćią uczynili, wiedząc straty y niedostatki Wnzw, wiedząc też iako szczupłym obrokiem podeymuie Rzeplta nas, na ktorą

na ktorą że się nie skarzą spolna sprawa to sprawuie. Byli
WMć ochoci dłużey trwać, ale o WMć niechcieli więcey dbać. Y
przetoż z podziwieniem to musi bydź że ktoś za przykrością
iuż swoie otrzymał. My WMćw niegdyś kochankowie
ieszcześmy w oczekiwaniu, ktore żebyśmy iuż skończyło, za tym
zaiazdem Jchw PP. Senatorow y Posłow koronnych życzemy.
Życzemy y tego aby iako nayprędzey zapłata nam doszła
choć rowno z WMćmi, we Włosci pułtora lata wyszedszy nicesmy
niewskorali. Oddano połowicę zapłaty nam, ale iuż ostatko
czekaiąc trzecią część musiałosię zapłaty na żywność Towa-
rzystwu wydać, maiąc otym upewnienie y od Dworu y od
Szlachty, Chcemy żeby WmPanowie y Bracia otym wiedzieli
aby zas kto nieudawał nas żesmy to bez pozwolenia wzieli,
ktoby Sam chciał weyrzeć wowe kraie niepoznałby ich żeby
Ruskie albo Podolskie, nie tak dalece przez nas iako przez
Nieprzyiaciela albo przez pierwszego Zołnierza. Wątpić
musim o zapłacie. Nietaksię przykrzemy iako Towarzystwo
pułku JmPana Stły Uswiackiego, trzeba nam złemi bydź prę-
dzey nam zapłacą. Cosię nam stało wtey mierze daycie WMć rozsą-
dek y wyrok swoy otym, ieslismy źle służyli, iesli niepierwey y nie-
dawniey. Coż czynić mamy? To ieslibysię nam ieszcze iaka krzywda
stała, więc niedać iey sobie czynić. Przypominalismy to przed
WMćmi z wielkim żalem swoim Sprawę Poznanską, przekładalismy
ią kilka kroć JKMć smiechu a niepożałowania godnismy byli
z tego, nietylko żeby nam miano uczynić sprawiedliwość, ale
ieszcześię pytano kto popiera, a ono Woysko wszystko popiera.
I przetoż za deklaracyą Woysko wszystko nasze /: bo to zahamowa-
ne Towary za szkody są :/ nic niewątpią, że gdysię ruszą, że
spolney krzywdy swoiey im dopomagać zechcecie. Niesłycha-
ny za wiekow naszych, nieczytany za przodkow naszych takisię
mord stał, poblisszemi WMć będąc dowiecie się sami. Prosząc
przytym WmPP. iakosmy y pierwey prosili przez Towarzystwo
WmPP. aby tam Towarzystwo ~~tam Towarzystwo~~ nasze y
arędarze na to wybiory zostawieni, we wszystkim w cale byli

177

byli. Upatrzycie WmPP. kupę wielką naszę, upatrzycie y oddanie co naypotrzebnieyszych prowentow JKo Kmo to iest Zup, upatrzycie y tak długie trwanie nasze niebez wielkich Utrat. I przetoż w zaiechaniu tamtych Kraiow przez miłość Towarzyską, Urzędnikow naszych zaniechacie. Ale otym y orozporządzeniu Woiewodztw na przystawstwa umuwiąsię z WmPP. Towarzystwo nasze, z czymsię uroczyscie opowiadoią że na każdą potrzebę WmPanow zdrowie y ubogie dostatki swoie zawsze kładą.

Respons od Woyska JKo Kmo Smolenskiego w Sprawie Poznańskiey od Woyska Stołecznego.

Mściwy Panie Marszałku, Mściwi Panowie Bracia.

Żal despekt krzywdę, ktorą ponosi Woysko wszystko Stołeczne Zaboystwa Towarzystwa naszego w Poznaniu przez JmPa Czepleiowskiego y Pa Jurahę WWmPP. przełożylismy. Przełożylismy y to iako często u JKo Kmo z tych mordercow sprawiedliwości Szukalismy, a iuż nie My podobno tak bardzo, ale krew niewinna, Iż tedy zamknione są uszy skardze, iż prawa żadne nam nieidą, iż uioł ktoś umysły tych ktorzy sprawiedliwość każdemu ukrzywdzonemu powinni y maią dawać. Nie żal nam acz z cięszkoscią nie widząc pokarania, tak długo czekaiąc przy oswiadczeniu naszym tak JKo Kmo iako JchmPP. Komissarzom y PP. Obywatelom Woiewodztw Wielkopolskich stanowszy na zemszczenie się tak haniebnego a niesłychanego okrucieństwa, nad Bracią naszą wykonanego, z Woyskiem się ruszyć. Przywodzi nas do tego żal, przywodzi rożnych stanow urąganie, przywodzi zatwardziałość tamtych Ludzi, Idzie w tey mierze nie tylko o teraznieyszą sławę naszę, ale y o potomną, że będąc w takiey kupie, maiąc broń w ręku takich uszczypek od ludzi błahych, y nikczemnych mielibysmy połknąć. Nietylko My

my mielibysmy żałowac tego, ale y wszytek ten Stan Szlachecki, że Plebejuszom a bez karania tak się wiele zeszło. Wiemy że WmPP. ktorych spolna Oyczyzna spolne zarobki na sławę wiążą, iakosię nam WMć w responsie ozwali pomożecie tego nam żałowac. y nad temi mordercami zechcecie rowno z nami zemstę wziąc. I przetoż zdałosię ponieważ iuż Woysko prawie w drodze WMćmP to oznaymic, zwłaszcza iż w tamtych Woiewodztwach WmPanowie Stanowiska swoie y przystawstwa macie, aby iakie opaczne mniemanie zatym następowaniem u WMć przeciwko nam niewszczełosię. Ponieważ Bogiemsię Oswiadczamy że tak wielkiey krzywdy dłużey znosic niemożemy. Wiemy że to niebez wielkich ucisków Ludzi niewinnych będzie. Ale nie na nas te łzy niech padną; na kogoby? snadnie każdy obaczy na tego kto dał przyczynę, a kto mogąc występnych niekarał; Oddaiemysię zatym iak naypilney łasce y miłości Braterskiey WmPanow, we Lwowie ę 24. Mar. Anno 1614.

Jozef Cieklinski Marszałek Woyska Stołecznego.

List do JmPana Wojewody Łęczyckiego Generała Wielkopolskiego w tey Sprawie.

Jasnie Wielmożny MPanie Woiewodo Łęczycki.

W Tak okrutnym mordzie, ktory iest nad Towarzystwem naszym w Poznaniu wykonany, cierpliwość nasza iawnieysza iest niżlibysmy ią mieli WmPanu przekładac. Bo kiedyż w takiey kupie zbroyny Żołnierz będący żal swoy dłużey hamował, despekt z nasmiewaniem y potrząsaniem znosił, o krzywdę swą nieraczey bronią, aniżeli prawem czynił. Sposobow zwykłych ustąpilismy, na zwierzchność wszystkosmy puscili, sprawiedliwości tak często żebralismy, wszystkich owo srodkow szukalismy, aby żadne niesnaski z nas nie były

były, ale nawem to koniec wzięło. Cożesmy zyskali, oto skromnością y powolnością igrzyskiem y posmiewiskiem Ludziom stalismy się. Tak wiele skarg na Seymikach przed JchmPP. Komissarzami y Słowasmy na to nieodniesli w milczeniu to pogrążono. niemogąc iuż tedy tak okrutnego mordu y hanby znosić. Iż nam przychodzi przy swey deklaracyi stanowszy Woyska na Zemstę krwie hanbienie a niewinnie przelaney do Wielkieypolski ruszać, WmPanom wiadomo uczynić, iako przedniemu Staroście y wielkiemu Senatorowi tamtych Krajow nam przyszło, żeby nikt o nas nierozumiał, że na co inszego godzim, a nieukaranie tamtego swawolenstwa Plebeiuszow, ktore wszytek Stan Szlachecki obchodzić musi; My oswiadczamy się z tym Bogu ktory wszystko widzi y wszystkiey Rzeplitey, niechcąc naszey ktory zaniedbywaniem sprawiedliwości, cięszko sami ią wykonywaiąc uczynić musim, że nie z nas przyczyna, niech łzy ubogich ludzi na te padną ktorzy nas do tego prowadzą, Jednak chcemy się oto starać, aby w tym ciągnieniu iako nayskromniey y naylepiey z Ludzmi niewinnemi Zołnierz się obchodził. Podasię sposob taki że y złość da Pan Bog weźmie swą zapłatę, y niewinność iako kolwiek /: iako może bydź w takim razie :/ obronę będzie miała, Oddaiemsię zatym łasce WmPana, we Lwowie ię 12. Mar. 1614.

Jozef Cieklinski Marszałek Woyska Stołecz.

Uniwersał wysłany ze Lwowa do Jchmw Panow Obywatelow WXLo Strony Kwoty to iest 280000.

Wszem wobec y każdemu zosobna, a zwłaszcza Jchmw Panom Obywatelom WXLo Jozef Cieklinski Marszałek Woyska Stołecznego, Czynię wiadomo. Iż za pozwoleniem zgodnym wszech Stanow uchwałą Seymową pewną Summę to iest 280000. na Zapłatę woysku naszemu

naszemu z poborow teraznieyszych Litt pozwolono było; ato wzglę-
dem tego że też niemała część poborow na uwolnienie tych tam
Krajow y zniesienia Zołnierza Pułku JmPa Stty Uswiackiego
z Korony była dana. A iż trudność ktoś tam czyni y hamuie
te tam naznaczoną Summę Kassuiąc postanowienie Seymo-
we, uniżenie prosiemy Jchm PP. Komissarzow w Wilnie bę-
dących abysię do zgody Seymowey przykłoniwszy niepotrzeb-
nych a szkodliwych tergiwersacyi zaniechawszy, iako nay-
prędzey sam do Lwowa te pieniądze 280000. stawić rozka-
zali, życząc y sobie y nam iuż ułatwienia, gdyż ieśliby ta
naznaczona Summa w Litwie zatrzymana była, tedy wziowszy
z Korony to co tam należy do Xa Litt na odyskanie tey
tam kwoty przenieść się musielibysmy. Czego ani sobie ani
Jchm nieżycząc y powtore y potrzecie prosiemy, żeby nas
to tam doszło we Lwowie d. 7. Mar 1614.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska
Stołecznego

Kredens do Jchmciow Panow Obywatelow WXL
ze Lwowa dany.

Msciwi Panowie

Rycerstwo Woyska Stołecznego przy oddaniu życzliwych po-
sług swoich dobrego zdrowia z błogosławieństwem Panskim
WmPPm zażywać życzy.

Wspolney Oyczyznie Urodzonym iednakich swobod
zażywaiącym iednaką oney miłość pokazować, iednakie pora-
towanie dawać, iednakie nad uciskiem politowanie, iednakie
podzwignienie mieć powinna iest. Coby za nacisk padł na
Spolną Rzepltą, ach iawnieyszy iest niżbygo wywodzić. Bo
Naydzielisię taki nie tylko stan, ale y człowiek komuby
nie

niedokuczył, naydzieliśię tak odległe albo warowne mieysce, gdzieby ten zły wrąb przebyć niemiał, gdzie kolwiek ieno oczy powrocim, nic niebaczym ieno nędzę płacz bydę. A przetoż ieśliby kiedy było potrzeba, spolnych ratuntow teraz było potrzeba, składał tedy JKMć Seymy, aby zasiągł takich rad iako nayprędzey Państw sobie powierzonych, taką odległość wyprędził. Składała Rzeplta podatki, czynił JKMć starania, aby oraz wszystkim Woyskom dosyć się stało, siła było z Rzepltey takich, ktorzy do tego uprzeymie się przykładali dostatkami wysługami swemi. ale jako w ciele naszym rozmaite humory znayduią się, tak y w ciele Rzepltey a tam naywięcey albo upor albo mniemanie, y przetoż nie takie kontrybucye na wtorym Seymie mianowano, by zupełney zapłacie wszystkim Woyskom wydołać miano. Co bacząc ludzie Rzepltey miłuiący widząc że ieszcze Seymu drugiego potrzeba, ktory niemogł tak prętko ieszcze bydź, wzieli to przedsie aby niewszystka tym brzemieniem przyciśniona Oyczyzna Oyczyzna stękała, część iey uwolnić iednemu Woysku zapłacić, drugich do pewnego czasu zatrzymać. A ktożby nierad był pierwszey w tey mierze, kto sobie nieżyczył, żeby uwolnione swoie kraie iako nayprędzey widział; A toli dał to Polak na sobie z małości przewieść maiąc Żołnierza y wielkiego w posrodku, a mogąc go mało się wprzyłożywszy do uchwalonych podatkow znieść, że część niemałą Summy złożoney nad zapłacenie temu Żołnierzowi, ktory w Woiewodztwach WXLo leżał pozwolił oddać. Ale te życzliwość Obywatelow koronnych przeciwko WmPP. obaczyli sami Wm Panowie gdyscie na przeszłym Seymie pewną Summę iakoby dług oddawaiąc na zapłatę to iest 280000. Poborow z X Litt spolną uchwałą naznaczyli. A niegodziło się też inaczey, chęć chęcią, uczynność uczynnością się płaci. I bylismy tego pewni, że ieżeli nie poprzedzie Koronnych za tak godną umową, tedy za rowno sam do Lwowa z niemi przybyć mieli. Alisci miasto Kruscu papier, miasto

miasto zgodney uchwały Seymowey, niedoyrzałe wymowki miasto podźwignienia długu Koronnego protestacye. Co miały się dziać albo postanowienia Seymowe, tak gruntownie z taką iednością zawartę od tych ktorzy powinni są tego przestrzegać, targać się miały niech każdy uważy? nie tak miłość Braterską zatrzymawaią, ale pomniąć się bydź Żołnierzami. mniey nam teraz mowić o tym, ieno prosim Imieniem Woyska wszystkiego WmPP. aby to co uchwałą Seymową stanęło się nam nieomieszkanie przysłane było. Nieostatni to raz iuż do ratowania WmPPw. niemało macie w Koronie Wmo Nieprzyiaciela, spolnemi siłami y radami przyidzie go znosić. Radzibysmy tego zamilczeli, aby kto nierozumiał że to pogrozki, ale przestroga niech to będzie WmPPw. od nas, że gdy nam tam z Korony tę Summę ktora ma przyiść na Woyską oddadzą, widząc postanowienie Seymowe dosyć iemu czyniąc tam się do Wmw przenieść y ostatka się upomnieć musim swieże ieszcze razy ktore na maiętnosciach swoich Wmo ponosicie y długo się niezgoią; Niedayciesz WmPP. odnawiać niech iuż kiedy kolwiek ten płacz ubogich ludzi ustanie, niech wzdy spokoynie prace y dobr w dobrach zażywacie. Lepiey cięszko sobie troche uczynić a w miłym pokoiu y w swobodzie dni prowadzić, a niżli Żołnierza (: nie mowiem swawolnego Pana :) w maiętnosciach swoich rządzącego widzieć, nic się tu niesłusznego nieupomina. Upominamy się coscie Wmo postanowili, coście Wmo powinni dać, Przestrzegamy y powtore y potrzecie, aby Wmo zas ona przypowiastka niesłużyła co nam Polakom: że mądry po szkodzie. Ale cożby to za nowina ieden Pan iedne Prawo, niechże też obiema Narodom iedno przysłowie należy. Ale coż iuż czas się nam obaczyć. Czego my WmPPw. przy dobrym zdrowiu życzemy. we Lwowie ię 7 Mar. Ao. Dni 1614:

Uniwersał ze Lwowa wysłany do Rycerstwa Stołecznego naznaczaiąc koło pro die

die 24. Februarij Ano Dni 1614.

Jozef Ceklinski Marszałek Woyska Stołecznego Po zaleceniu służb moich Towarzyskich, Jchm PP. Pułkownikom Rotmistrzom, Porucznikom y wszystkiemu Rycerstwu Woyska Stołecznego, Czynię wiadomo nietayno musi bydz Wmm z jaką zgodą wszech Stanow ten przeszły Seym stanoł, y iako wżdy iuż kiedy rzetelnie zapłatę nasze nam obmyslac przeto sześć Poborow uchwaliwszy pro die 24 Februarij zwieść do Lwowa, kazano. Surowe winy ustanowiwszy na leniwe poborce. gdzie raz zapłata nasza zacząć się ma. Bacząc tedy potrzeby bydz tego, abysmy byli na ten czas w kupie, częscią też do odliczania pieniędzy, częscią się dla uiszczenia ieden drugiemu y Zniesienia Aresztow, częscią dla czynienia sprawiedliwości tak swoim iako y postronnym. Składamy koło pro ię 24 Februarij prosząc Jchmw PP. Porucznikow Pułkownikow y wszystkiego Towarzystwa aby iako nayskromniey na Stanowiskach zachowali się. Exakcye wszelakie a owszem owe ktoresmy byli namowili w kole aby iuż ustały. Towarzystwo to ktore bez dozwolenia woyskowego na Seymie przywiązuiąc się do pewnych osob było, stanęło do koła. Poczty żeby zupełne były, ażeby po pożyczkach niechodziły, ponieważ podczas koła naszego mało nie wszystkie woiewodztwa uradziły, czego Panowie Porucznicy albo ich Namiesnicy maią. Oddaię się zatym Mściwey łasce Towarzyskiey. we Lwowie 26. Januarij 1614.

Po odebraniu wszystkich pieniędzy zapłaty naszey, podane są od Woyska te postulata przed Spaleniem Konfederacyi.

Anno Naprzod aby nas Jchmo kwitowali Jmienie JKmo y Rzepltey

y Rzeplitey z Fordanu z kwarty, także y z czwartego grosza.

2do. Urzędnicy nasi wszyscy, ktorzy Ekonomie, Cła, myta, Zupy, od Woyska trzymali, więc y wszyscy arędarze nasi, aby assekurowani byli od wszelakich napotym trudności.

3tio w Sprawie Poznanskiey aby Jchm koniec z Woyskiem uczynili.

4to. w Sprawie Pa Piotrowskiego z P. Machwicem iż przypozwany iest P. Piotrowski przed PP. Komissarzow a niestanoł, tedy protestuiesie JmP. Marszałek Woyskowy, że gotow był sprawiedliwość czynic, a sam we wszystkim usprawiedliwił się. A zatym prosi Woysko aby Protestacye y mandaty zniesione były, z tych ktorych on był obwinił.

5to. Jchm PP. Komissarze potrzebuią od Woyska assekuracyi nayspokoynieysię rozjachac z tey kupy naszey, tedy się dac niezbraniamy, z tym iednak dokładem, że jesliby kto według assekuracyi naszey, lubo się z kupy rozjachał, lubo roziachawszy co zrobił, albo krzywdę iako uczynił, po spaleniu Konfederacyi, tedy oto żaden z Starszych tak PP. Deputatow jako y PP. Pułkownikow nie ma miec napotym żadney trudności.

6to. Osoby te ktore iezdzili do Lublina z rozkazania Woyskowego po tamte Towary Poznanskie aby były assekuracyą Jchm od wszelakich trudności wolne uczynione.

7timo. Prosic Jchm Panow Komissarzow za Xiężną JKm Rucinską aby Summa 20000. na dobra Krolewskie, ktore JEKm trzyma wniesiona była gdyż zasługi nieboszczyka Xa Rucinskiego nie są w komput włożone.

Na te Postulata Woyskowe chętni Jchm PP. Komissarze y pozwolili uczynic wszystko.

Kwitowali Urzędniki nasze ze wszystkiego dostatecznie.

w Sprawie Poznanskiey assekurowali się że ukrzywdzony dosyc stanie.

Woysko uprosili pilnym staraniem swym że Woysko kondonowało krzywdę swoią.

Woysko też w zaiem dało kwik Jchm PP. Komissarzom z odebraney zupełney zapłaty to iest Summy 2836853. Złte. y groszy 20. Obiecuiąc się zaraz z kupy roziachac. Konfederacya

A 12

Respons od JmćPana Woiewody Kijowskiego na poselstwo od Rycerstwa z Stolicę Moskiewskiey: w Żółkwi dany d. 25 Junii 1612 roku.

Mołościwi Panowie Bracia i towarzysze.

Będąc i sam oczywistym świadkiem i cnoty i wielkich zasług, i maiąc dostateczną wiadomość iakoście WWM. i przedtym zawzdy i po moim odieździe podobnemi sobie będąc za powodem PP. Pułkowników odemnie zostawionych sławie JE. K. M. y Rzpltey służyli, miałem z tego wielką pociechę i na każdém mieyscu gdzie się ieno okazya podała, osobliwie na Seymie walnym przy zgromadzeniu Rzpltey dawałem encomia powinne cnocie dziełom i odważnym W. M. postępkom, czego wiadomi są Jch. P.P. towarzysze, którzy na seym od W. M. byli wysłani, a choćbym ia niewysławiał wszystek świat, tak iest na wszystek świat tak ogłoszona zacna sława JE. K. M. i narodu ~~zacnego~~ naszego przez dzielność WM, że na Państwa Rzpltey oyczyzny naszey nikt nie iest komuby to tayno było, gdyż zwertowawszy kroniki historyi ledwie się gdzie przykład znaleść może, żeby które woysko i męskiemi umysły tak wiele wielkich niebezpieczeństw zwyciężeniem, tak haniebnych a mało słychanych niewczasów i niedostatków wytrwaniem z W. Mmi, porównać mogło. Czym i sobie samym i narodowi swemu tym większą i nieśmiertelną sławę

do potomnego wieku podaliście W.Mść.
Niewdzięczność na którąście W.Mść. uskarża=
cie niewiem z iakiey miary Was obchodzi,
gdyż wiadom iestem iako i J. K. M. wdzięcz=
nym umysłem tak i Rzplta przyimowała
takie odważne W.Mść. służby, tegobym życzył
czego wiem i W.Mść. życzylibyście sobie żebyście
mogli byli dotrzymać daley na służbie J. K. M.
wielkie przewagi i prace któreście przy służ=
bie J. K. M. podeymowali, żebyście końcem
statecznym i gruntownym zarobili. Gdyż za
tym weyściem W.Mść. strzeż Boże, żeby nieprzy=
szedł szło na oną przypowieść o miechowianych
grzybach. Tak wiele kosztów uczyniwszy, tak
wiele prac, trudów, niewczasów podiąwszy, tak
wiele niebezpieczeństw zwyciężywszy, tak wiele
krwie oney braci naszey moskiewską oblawszy,
napoiwszy ziemie, iżby to wszystko uchoway
P. Boże uniwecz nieposzło. I sława po wszyst=
kim świecie wzgłoszona żeby się w pośmiech
nieobróciła. Wiem iż Król Jmć wszystkich
ile tych ieno staie sposobów nieraczy zaniechy=
wać, żeby tey sprawy wesprzeć i niedać iey upa=
dać; Rozumiem to o cnych sercach W.Mść.
że lubo to przyciśnieniem niedostatki na które
się W.Mść. uskarżacie, z moskiewskiey ziemie
wyszliście W.Mść. wspomniawszy sobie przynaymniey
na to coście ucierpieli, wytrzymali, i sami się uża=
licie, a za powodem J. K. M. który sam zdrowie

swoie Pańskie ważyć na to gotów, przychyli-
cie się do tego, że niedacie tak wielkich i
zacnych spraw swoich szpetnym i zelżywym
końcem pomazać, i ciężaru nieznośnego wziąw-
szy go z obcey nieprzyiacielskiey ziemie na oyczy-
znę swą miłą w którey ście się porodzili, niebędzie-
cie chcieć walić. Co się tycze zasłużonych żołd
żołdów WMść: i innych kontentów z poselst-
wa WMść. przyszło mi się w tym obezwać do
J. K. M. i potym ex sententia J. K. M. sko-
ro będę miał odpis dam WMsc: respons. To
iednak i zaraz osobie WMść. obiecuiąc, że tyle
ile zemnie bydź może staraniem, przyczyną,
interessyą swoią rad się do tego przyczyniać
będę. Żebyście WMść. żołd swóy zasłużony o-
trzymali. Za to też WMść. pilnie dziękuię że
WMść zwykłey swey cnocie i chęci którą macie
do służby Rzpltey raczą się ofiarować prze-
ciwko nieprzyiacielowi któryby następował
na oyczyznę naszą. Pan Bóg niech sprawuie
serum WMść. dla pomnożenia sławy swey
i ku dobremu Rzpltey i oyczyznie naszey
spólney.

Stanisław Żołkiewski Wda Kijowski.

Nowodworski o drukach w 12kich farnej Tucholskiej

185

~~164~~
1619

Wypis z Księgi Metryki Koronnej z Vol: 189. Lit: SD. fol: 155 v.

Oblatae Litterarum racione certae Fundacionis.

Actum Varsaviae Feria quinta post Festum Sancti Lucae Apli et Evangelistae proxima Anno Domini M.D.C.X.L.IV. Vladislaus etc. Significamus etc. Oblatas esse ad acta Cancellariae nostrae maioris per manus (imie opuszczone) Nowodworski literas infrascriptas sanas salvas illaesas omnique suspicionis nota carentes, supplicatumsque nobis est, ut easdem ad Acta praesentia suscipi iisque inseri atque ex eisdem authenthice extradi mandare dignaremur. Quarum quidem literarum tenor de verbo ad verbum ist est: qui sequitur.

W Imię Pańskie Amen.

Na wieczną pamiątkę a przy tym ku obronie y opiece Jaśnie Oświeconych y Przenawielebnieiszych w Chrystusie Oicow y Panow Ich Mościów JegoMości Xiędza Arcy-

biskupa

biskupa Gnieznieńskiego ij JEgo Mo-
ści Xiędza Biskupa Krakowskiego
sławnei Academiei Krakowskiei
Kanclerza.

Barthłomiei Nowodworski z Nowo-
dworu Urodzonij ślachcic Kleino-
tu Nałęcz Powiatu Tucholskie-
go, Woiewodztwa Pomorskiego w pro-
siech Archijdiecezijei Gnieznień-
skiei Kawaler Maltański Krola
Jego Mości Dworzanin ij Rothmistrz
wszijtkim wobecz każdemu z oso-
bna komu to wiedzieć należij albo
iakimkolwiek sposobem należeć
może chcę aby to wiadomo bijło.-

Aczkolwiek ij zacna Akademia
Krakowska od pierwszego ieszcze po-
stanowienia swego do tego osoblij-
wie Kresu zmierzała aby
z niei bijł Bóg naprzód pochwa-
lon, ~~aby~~ alij Rzeczpospolita
w różnijch swijch stanach uży-
tek swoi z nieiże mieć mogła
ij Szkoła Farska w Tucholij
młodź do chwałij Bożei nauk
wijzwolonijch ij uczciwijch obyczai-
ów choć dosijć ~~u Boga~~ uboga zaprawowała.

Wpatrz

Wszakże owei Akademiei
iednei rzeczy potrzebnei nie
dostawało ktorei zawsze sobie uprzei-
mie y naiwięcei życzyć mogła
aby się kto na drukowanie
iei różnych prac wziąg osobliwym
iakiem obyczaiem (zkądby
Akademia Krakowska y u po-
stronnych narodow cześć y pochwa-
łę odnosiła) przyłożył. Tei zasię
Farskiei Tucholskiei szkole tego
nie nadąno aby Bogoboiny y
uczony z Akademiei Mistrz wie-
cznemi czasy młodź szlachecką
y Mieiską pilniei, a wiernie
nauczał. Rozumieiąc tedy iaże
po pierwszem iusz swoiem
w teiże Akademiei Krakowskiei
uczynionym funduszu nie
mogę drugiei zasługi godniei-
szei Rzeczypospolitei zostawić
iako nauki uczonych iusz ludzi
wspieraiąc y niedostatkowi wie-
lu Akademikow (ktory niedostatek niejedne-
go z Drukarniei wygania) chu-
dobą swą dogadzaiąc tum zbio-
rek swoi ciężką niebespieczną

a prawie

a prawie krwawą po drugi
raz robotą woienną wyrobioną
obrocił. Na co Panie Boże Daj
szczęście. A to w ten sposob: Siedm
Tysięcy złotych monety Polskiey da-
ię w moc Zacnej Akademiei Kra-
kowskiej na pewny widerkaf
ktory widerkaf na dwie części
iako y summa sama iść ma.
Część albowiem pierwsza y prze-
dnieysza summy tej to iest pięć
Tysięcy złotych na wydrukowa-
nie rożnych z Akademiei Kra-
kowskiej Xiąg to iest w Theo-
logiei Jurisprudentiei Medycy-
nie philosophiei Historyi y zgo-
ła w ~~[illegible]~~ inszych naukach wnijst-
kich wyzwolonych. Zaś dwa Ty-
sięca na iednego mistrza z Aka-
demiei ~~[illegible]~~ który w Szkole Farskiej
Tucholskiej uczyć ma obrocić chcę
iakoż rzeczą samą obracam y
wiecznie daię. Zacna też A-
kademia Krakowska osobliwym
obligiem y zapiszem podeimu-
ie się tego, że czynsze te dozornie
zawsze wybierać y co komu przy-

dzie

dzie całe oddawać będzie powin-
na; wysadzaiąc na to osobliwie
dozorce pierwszei iusz fundaciei
moiei lubo Ichmościów Panow
Theologów, lubo Panów Juristów,
ktorij się iusz zowie ij będzie
miał miał zwać Provisor Nova
Doorscianus (iako teras iest JKMość
Xiądz ~~Jamadło~~ Janidło prawa
oboiego Doktor kanonik Sądecki
Akademiei Krakowskiei ~~Podkan-~~ Podkanclerzy
clerij ij Rector odemnie samego na
to teraz iako ij pierwei upodoba-
nij ij wijsadzonij) ktorego to do-
zorcę albo Prowisora pod sumię-
niem ij bardzo obliguię, abij wszijst
ko tak rozrządzał iako mu się tu
opijże, tak stronij pierwszeij ia-
ko stronij drugieij części Pieniędzij.
Co się tchnie Pierwszei części to iest
Pięciu tysięcij z ktorijch Trijsta tijl-
ko złotijch rocznie przijchodzić maią
chcę abij się ~~tym~~ a nie inszem kształtem tak
szafowały. Naprzod na druk roz-
nijch xiąg Akademickich (ktore
się wijdrukować maią z takim
podpisem (Impensis ex Fundacio-
ne

ne Perpetua Generosi Bartholo-
mei Nowodworski Aequitis Meliten-
sis Ordinis Sancti Joannis Bap-
tistae Hierosolimitani Sacrae
Regiae Maiestatis Aulici et Roth-
magistri) na każdy rok dwieście
pięćdziesiąt złotych nic więcej cho-
waiąc co uczyni do pięciu lat
dwanaście set złotych y pięćdziesiąt. Te
xięgi pomienione będą się (przez) Prezes-
ami Akademiei Krakowskiei Kan-
clerza Rektora y mego Provisora
Nowodworskiego wiecznemi czasy ap-
probować y wszystkie na papie-
rze, cudnym dobrze czarnym In-
kaustem y nie starem formami
drukować, a nadewszystko ma-
ią być z poczty wiernych Kościo-
ła Katolickiego Rzymskiego —
~~Exemplarz~~ A po każdy ~~Czas~~ czas lubo do Wiel-
kiego Collegium ~~Biblijotheki~~
Biblijotheki lub Biblijotheki
małego Collegium, lubo Biblij-
otheki Jurisconsultorum Colle-
gium lubo inszych burs Biblijo-
theki ieden exemplarz od Pro-
visora mego Nowodworskiego ma
się

się podpisać y oddawać na wie-
czną pamiątkę y pomoc tych
ktorzy potrzebuią xsiąg. Przyimo-
wania xiąg tych do druku
ten niechai będzie wiecznemi
czasy sposob. JE. Mość Xiądz
Rektor Zacnei Akademiei Kra-
kowskiei, y Provisor Nowodworski
(iako iest teraz JE. Mość Xiądz Ja-
nidło,) na początku każdei com-
mutaciei, albo półrocznych na-
uk pytać każdego Akademika
ma lubo Theologa, lubo Jurispen-
ta, lubo Medyka, lubo Philosopha,
lubo Hystorika lubo wszystkich in-
nych nauk Professora iesli co gotowego
~~go~~ do ~~tego~~ druku podać za sum-
ptem Nowodworskiego, albo ieszcze
gotować chce. Tu tedy odpowiedz.
wziąwszy Xiądz Rector albo Provi-
sor Nowodworski moi będą wie-
dzieli iako postępować, wsza-
kże F ~~gdzie~~ ani się mogły druko-
wać pozwalam, aby przynamniei
przez pięć lat głowną xięgę w któ-
ry~~ch~~sz=kolwiek iako wyżei powie-
działem Professiei Akademickiei,

F gdzieby Akademików żywych prace i pisma corok niewychodziły na świat,

Akademia

Akademia dawała drukować.
Tu się bynaimniei przepomnieć
nie godzi w Bogu zmarłijch uczo-
nijch ludzi albowiem pozwala-
mij po tijch piącin leciech, gdzie
by nowijch nie bijło xiąg, abij
starijch przedrukować koniecznie
dawała zacna Akademia gdijż
częściei im w starszego tijm lep-
szego iako starij żołnierz, miło mi
bowiem staremu uczonijch ij
Bog ~~pobożnijch~~ obojnych słijszeć Aka-
demikow imiona iako Cantiusow,
Leopolijtow, Cromerow, Orzechow-
skich, Grebskich, Gorskich, Soko-
łowskich, Karnkowskich, Solij-
kowskich, Padniewskich Gostijelich,
Zamoiskich Herbutow, ~~Stru-~~
~~ciosow~~ Długoszow, Herbertow, Struciosow, Miechowitów, Patrijciu-
szow, Regimontanow, Kopernikow,
Janiciuszów, Ursinów, Barensow
Sireniusow, Urzędowów, Bia-
łobrzeskich, Sieprców, Reisiu-
sów, Samotułów, Wapowskich,
Łaskich, Dobrocieszkich, Nowo-
campianów, Czerwinów Pilz-
now, Pikusow, Stężijcow, Głogo-
witow

witów, Szoneuszów Płockow, Kłobu-
kow, Herbeszów, y inszych, ktorzy albo
w Akademiei bogobojnie żyiąc zmar-
li albo z Akademiei wyszedszy Rzeczy
pospolitey służąc Akademiei matce
swey ozdobą byli: Nakoniec gdzieby
ani nowych ani starych ksiąg po-
trzeba było drukować, albo przedru-
kować pod sumieniem y bardzo
obligiię mego Prowisora Nowo-
dworskiego, aby przez niektore pięć
lat dwanaście set złotych y pięć-
dziesiąt złotych z wyderkafu za-
chowanych y nie wydanych obra-
czał na kupno czynszu nowego
Clyentów Tucholanów Nowodworskiego.
Gdyż za tysiąc dwieście y pięćdziesiąt
złotych polskich może bydź czynszu
nowego pięćdziesiąt złotych z kto-
rego czynszu chowani studenci prowi-
sora mego Nowodworskiego, iako i
drudzy pierwszey Fundaciei we wszyst-
kim słuchali. Aczkolwiek ta praca
Prowisorowi każdemu w niebie nie-
śmiertelną zapłatą będzie odpłacona,
iednak isz większa ochota rośćie za
nagrodą do praczei będzie miał Pan

Prowisor

Prowisor Nowodworski znowu
w rok dwadzieścia złotych za pracę
podług wolei Fundatora, będzie
miała wnijtka Akademia Krakow-
ska z łaski tego w rok na pilnieysze
swoie potrzebij trzijdzieści złotijch.
Jusz tedij z owijch piaciu tijsięcij
złotijch Polskich trzijsta złotijch
czijnszu wijderkafu pokazały się
wijszafowane, ij pokazać się maią
wiecznemi czasij. Na co Panie Bo-
że daci szczęście. Co się tijcze dwudz
tysięcij złotijch polskich te obrocą na
iednego tijlko Mistrza nauk wy-
zwolonijch ij Philozophei z Akade-
miei Krakowskiei od Prowisora
tijlko Nowodworskiego Wielebnę-
mu Xiędzu Plebanowi Tuchol-
skiemu (iako teraz JEo Mości Xiędzu
Janowi Deręgowskiemu ij na
potijm będącemu Plebanowi)
zalecanego do Tucholskiei szkołij
to iest do iednej Gramatijki która
w sobie czterij części zamijka, wsza-
kże tem Mistrz moi może przij-
dać co w Sobothę Arijthmetijki
niew ij Marijki cokolwiek sam

albo

albo Kantor, ktory to Mistrz ~~Ac~~ acz-
kolwiek pewnie insze ma pożytki
w Tucholij, wszakże aby tym pilniei-
szy był y większy czynił pożytek
w młodzi do Academiei się gotuią-
czei będzie miał odemnie od mia-
nowanych dwuch Tysięcy złotych
w nk. sto złotych y dwadzieścia któ-
re [Pan Prowizor przez pewne które] się podawać będą okazyie od-
syłać będzie, na każdą w Akade-
miei Commutacyią, to iest na
dwa razy po sześćdziesiąt złotych
co raz. Druga Powinność Pana
Mistrza z Akademiei będzie (w czyns
go pod sumieniem y barzo obli-
gnię) aby Boga Rodzica zakonu Tu-
cholskim w każdą Niedzielę w Koście-
le St Barthłomieia w Tucholij
Patrona mego po mszei wielkiei
raz nabożnie przespiewywać ka-
zał. Na co Panie Boże daj szczęście
za moią Duszę. Dalei aby się pil-
ność większa Pana Mistrza prze-
ciw Młodzi Tucholskiej tak szlachec-
kiei iako i mieiskiei pokazała ży-
czyłbym aby Comedye Tragae-
die albo Declamatye choć małe

przy

przy bytności Wielebnego Plebana
Tucholskiego y radij mieskiei byłij
wyprawowane, przynamniei
co rok w pięć kroć, a to w te dni kie-
dij w Hieruzalem Bursie pięć ra-
zij tez do roku msza Swięta odpra-
wuie się. Pierwszij raz w dzień
S^o Barthłomieia o nimże, Dru-
gi raz w dzień S^o Jana Chrzci-
ciela o nimże, Trzeci raz w dzień
S^o Jerzego żołnierza o nimże. Czwar-
tij raz w dzień S^o Antoniego Za-
konnika o nimże. Piątij y osta-
tni raz w dzień S^ci Petronelli
Pannij o nieiże. (Ktorego dnia
Akademia Krakowska iest rzeso-
drobliwością Nieśmiertelnei pamię-
ci godnego Krola Władysława Ja-
gełła fundowana iest, y ktorego
dnia to postanowienie moie wto-
re za Bożkiem sporządzeniem sta-
nęło, y przy obecności moiei ta-
kże synowca moiego Gerzego ~~Gertego~~ No-
wodworskiego Cancellariei K. J. Mci
Pisarza od zacnei Akademiei
natenczas z rozkazania JO^o Mci
Pana Rektora zgromadzonei

po

potwierdzone, y zgodnie zamknio-
ne iest. A po każdy raz Pan Mistrz
Tucholski prowisorowi Nowodworskie-
mu pilności swoiei Szędziemu
powinien będzie posyłać copie
owych Comedyi Tragoedyi albo De-
damatyi choć małych odprawio-
nych przez Żaki Tucholskie. —
Na co ćwiczeniu Mistrzowskiemu
w młodzi Tucholskiei tak szlachec-
kiei iako mieskiei Panie Boże
dai szczęście. Wszakże gdziebij się
też iaka niepilność Pana Mistrza
mego Tucholskiego Excessy iakie
nieznośne pokazały, nań: powi-
nien będzie Wielebny Pleban Tu-
cholski Prowisora Nowodworskie-
go przez pisanie swe przestrzedz
ktory Mistrz od Prowisora napomnia-
ny gdzieby w złym swoiem zwycza-
iu dalei uporczywy y narowisty
być chciał, że mu y prowisor przez
pisanie nie pomoże nie ma go
Pleban Tucholski cierpieć ale na-
tychmiast z Dekretu Pana Prowi-
sora powinien go oddalić bez ża-
dnei odwłoki od uczesnictwa tego Dobrodzieistwa:

Co

Co tesz w Metryjkę swą Prowisor
(przyjcyny nie zamilczawszy wpi-
sać ma. Wielebnemu Plebanowi
Tucholskiemu y Szkole w Tucho-
lyei S. Barthłomieia iako nai-
prędzei dogadzaiąc, na iego mie-
sce drugiego posłać. Tu tesz wolno
będzie Wielebnemu Plebanowi Tu-
cholskiemu przyzwawszy do siebie
kilku Plebanow swoich examino-
wać co rok raz iaki Tucholskie
a to w Niedzielę Białopostną iaki
pożytek w Grammatyce, Arythme-
tyce, y Muzyce wzięły przeświecenie
tego z Akademiei Krakowskiei
Mistrza mego Nowodworskiego.
Gdzie nie ma zamilczeć Xiądz
Pleban Tucholski prace trudów
szkolnych od Mistrza podiętych, ale
iako naypilniei Panu Prowisorowi
Nowodworskiemu wypisać, aby
y on w Metryce swoiei którą ma
dla dyjentów moich Nowodwor-
skich y Mistrzów prywatnych
w Szkołach moich trzech, tego
Swiadectwa dołknął, na co Ple-
banowi Tucholskiemu Panie Bo-

żeż

że dai szczęście. To też warnię ieżeliby
się przytrafiło lubo dla powietrza lu-
bo z przyczyn inszych słusznych żeby
snadź te czynsze nie były rozdawane
y co komu przynależy wyszafowano
przez iaki czas obowiązuię w tym
sumiennie barzo iako wszytkiej Aka-
demiei zacnej tak y prowisora me-
go aby te Pieniądze zachowane były
ani się na żadne potrzeby insze albo
na Academiei albo Prowisora u-
dawały. Więc y to przydaię ieżeliby
zacna Akademia te siedm tysięcy
złotych polskich (iako y pierwszych
ośm tysięcy złotych) z Wyderkafu ru-
szyć a na kupią wioski iakiej
albo dóbr iakich obrócić chciała wtenczas 2
dochodów wioski onej albo dóbr onych
nic więcej nie chcę aby się brało iedno
czterysta y dwadzieścia złotych (ia-
ko też od ośmiu tysięcy pierwszych
tylko czterysta y osiemdziesiąt zło-
tych na potrzeby wyżej tak w pierw-
szym iako w wtorym Przywileiu
mianowane, a ostatek ieśliby co przy-
roście niechaj sobie przywłaszczy
zacna Akademia Krakowska, Jeże-

liby

libij tesz snadź iakie przijpadki
w prawie opisane umnieszyłij
ij tei summy czterechset ij dwadzie-
ścia złotijch [iako Mistrzowi Tuchol-
skiemu względem dwuchset y pięć-
ciudziesiąt złotijch. Naostatek
wszijtkiei Akademiei względem trzij-
dziestu złotijch naznaczonijch, uiął
według miarij wszijtkim proportią
koniecznie zachowawszij. Czego ma
się sprawić Pan Prowisor dostate-
cznie JEgo Mości Panu Rektorowi
ij tijm ktorzij na słuchanie ra-
chunku około niedziele białei po-
ście usiądą. Na każdą tesz część czwar-
tą roczną (co kwartał zowiemy)
przij mszach Swiętijch ktore z man-
datu JEo Mci Xiędza Rektora
Ichmość Panowie Akademicy
zwijkłij obchodzić ieżeli się tak bę-
dzie zdało zacnei Akademiei nie-
chai po śmierci Fundatora ie-
go wtore to iako ij pierwsze do-
brodzieistwo między inszemi po-
mięnione będzie) Jeżeliij tesz
snadź zacna Akademia Kra-
kowska do czego nie rozumiem

[(które jednak przypad-
kow Wyderkaf ich wady
przez kontrakty zam-
knionych miejsca nie-
mają) tu będzie po-
trzeba, aby pan Provi-
sor, tak sobie wzglę-
dem dwudziestu złotych,

aby

abij przijść miało) za czasow naznaczo-
nijch ij w zapiszach wyrażonijch czyn-
sów oddawać zaniedbała: Natenczas
Pan Prowisor Nowodworski bę-
dzie ią powinien napomnieć ij
sam się do tego przyłożijć abij czijn-
sze wijciągnione bijłij, bij tesz ij praw-
nem obijczaiem. Nakoniec ieżelibij
zacna Akademia chciała się uwol-
nić od wijdawania Czijnsow tijch
powinna będzie puł roka przed
tijm Prowisora Nowodworskiego na-
pomnieć o tijm ij gdij czas przijidzie
oddawszij czijnsze powinne, powin-
na będzie siedm tysięcij złotijch
Polskich położyć, który to pomienio-
nij Prowisor Nowodworski te pię-
niądze podnieść ij z dozwoleniem
Plebana Tucholskiego (Co się tijcze
dwuch tysięcij złotijch polskich na
Mistrza Tucholskiego z Akademiei
obroczonijch) także Jegomości Pana
Rektora ij zacnei Akademiei na
dobra pewne dać staraiąc się zew-
szad aby się postanowieniu Funda-
tora ij Wolei iego we wszijtkich ij każ-
dijch z osobna punktach w zam-

pnieniu

knieniu każdym Artycule, cale
y zpełna wiecznemi czasy działo
dosić. Na co Panie Boże dai szczę-
ście wszystkiei Academiei. To
wszytko wiecznie y trwale prawnem
obyczaiem że się ma dostatecznie za-
chować. JE. Mć Pan Rector y wszyt-
ko zebranie zacnei Akademiei (ia-
ko darowiznę tę, tak y postanowię-
nie iei z wolei Rectora dobrowolnie
przyimuiąc na się) że wiecznie
temu dosić czynić maią wierno-
scią y sumięniem swoiem obligo-
wali się iakosz i tem scriptem sa-
mych siebie y wszytko zgromadzę-
nie swoię y wszytkich potomkow
swoich obowięzuią. Na co się iako
fundator ręką swą lewą podpi-
suię pieczęć własną przycisnąw-
szy tak z drugiei strony JE. Mć
Pan Rector Zacnei Akademiei
Krakowskiei także y starsi z porząd-
ku Ichmci. Działo się w Collegium
Wielkim Naiaśnieiszego Nieśmier-
telnei Pamięci Krola Polskiego,
Wielkiego Xiążęcia Litewskiego.
Władysława Jagełła przy obecności
Ichmci

Ichmci Xiędza Jakuba Janidło prawa oboiego Doktora Kanonika Sądeckiego Zacnei Akademiei Podkanclerzego ij na tęnczas Rectora. Także przij obecności Ichmościów panów starszijch Xiędza Bazijlego Golęnia w piśmie Swiętym Doktora Kanonika Krakowskiego. ⁱ Thomasza Swiniarskiego Kanonika Wieluńskiego, Jakuba Naimanowicza Archydiakona Pileczkiego, Prawa oboiego Doktora, Sebestijana Patrijcego, Jana Mijskowskiego, Knijsztofa Naimanowicza, Macieia Woicickiego lekarskiei nauki doktorów, Andrzeia Piotrowscijka prawa oboiego Licentiata, Simona Zarcęnta nauk wijzwolonijch ij Philosophiei Dziekana. Także przij bijtności Wielebnijch Xięzij Pisma Sᵗᵉ Professorów Jakuba Turobolskiego wszijtkich S.ⁱ, Jana Zaborowskiego S. Annij Proboszczów Daniela Sigoniusa Sᵗᵉ Florianna Kustosa, Franciszka Boguckiego, Marcina Gilewskiego, Macieia Błożijusa, Jana Jowiusa Leopolijtij, Jana Praeclaidesza, Woiciecha Borowiusa. Sᵗ Floriana

Kano

ⁱ Marcina Campiusza Wadożnitij Proboszcza Sᵗ Florijana Pisma Sᵗ Doktora, Sebestijana Krupski Kanonika Krakowskiego —

Kanoników Adama Opatowiusza, Simona Halijcijusa, Jana Rijbkowicza, Jakuba Ustiensa Zachariasza Starijngla S. Annij Kanoników. Adama Stephanidesa, Barthłomieia Wrzesnana, Woiciecha Miernikowicza; Nauk wijzwolonijch ij Philosophiei z Collegium mnieiszego Professorow; ij przij zgromadzeniu wszijtkich Panow Akademikow, którijch natenczas do słuchania tego postanowienia wtorego zgromadził bijł JEMość Pan Rector. Naostatek przij bijtności urodzonijch Jerzego Nowodworskiego Synowca mego Rodzonego. Króla JE^o Mli Cancellariei Pisarza ij Gerzego Tucholki pokrewnego ij studenta mego Nowodworskiego; ktorzij bylij świadkami wszijtkiego postanowienia mego. —

Roku Tysiącznego sześćsetnego ij dziewiętnastego w dzień Swiętey Petronelli przijpadaiącej Ultima Maij po przenachwalebnieiszijm Ciele Bożijm —

Barthosz Nowodworski Krawa-

ler

ler Maltański.
Gerzy Nowodworski J. Kr: Mci: Dworzanin
M. Jacobus Janidłowius Juris utriusque Doctor et Professor Acaē: Crac: Procancellarius et Generalis Rector. —
M. Bazilius Golinius Sanctae Theologiae Doctor et Professor Canonicus Cracoviensis. —
M. Martinus Campius Wadovius Sanctae Theologiae Doctor et professor Praepositus Sancti Floriani
M. Sebastianus Krupka Juris utriusque Doctor Canonicus Cracoviensis.
M. Jacobus Naimanowicz Juris utriusque Doctor, Professor Archidiaconus Pilznensis. —
M. Christophorus Naimanowicz Medicinae Ordinis professor. —
M. Mathias Woieński Medicinae Doctor et Professor. —
M. Simon Briowius Zarcensis Artistice Fac. Decanus. —
Cui supplicacioni nos benigne annuentes easdem literas ad Acta praesentia suscipi ijsque inseri atque ex eisdem authentice extradi iussimus. Datum et Actum

Varsaviae

Varsaviae Feria quinta post festum Sancti Lucae Apostoli et Evangelistae proximo Anno Domini Millesimo, Sexcentesimo Quadragesimo Quarto, Regnorum nostrorum Poloniae Duodecimo, Sueciae Decimo Tertio Anno.

Rellacio Illustrissimi Domini Georgij de Tęnczyn Ossolinski Supremi Regni Poloniae Cancellarij Bydgostęnsis Lubaczoviensis Lubomlensis, Adzelensis, Rijcęnsisque, et Capitanei.

1622

O Unii na Briefy Rudi /

197

Wielebny w Bodze Oycze Archiepiskopie Połocki.

Nieradbym się ia wdawał z WM w pisanie y kontentie iakie, a widzę że WM tenau iestes opiniey swey, y naywiększymi racyami niedasz się od niey odwieść. Ale żebyś WM przecie nie tryumfował, y nie rzekł, qui tacet, contentire videtur, zad nie zad muszę na nieuważny list WM odpisać. Prawda to, żem sam był awtorem tey Uniey, bo iako tych, którzy się do kościoła Sgo powszechnego Apostolskiego garną odrzucać y opuszczać nie godzi się, tak gwałtem do Uniey przymuszać nikogo niegodzi się, y nigdy mi to na myśl nieprzychodziło, abyście WM takiemi gwałtownemi postępkami lidzie do Uniey przywodzić mieli, bo y sam P. Bóg wzywa do siebie wszystkich, venite ad me omnes, ale gwałtem przymuszonych sług nie przyimuie

198

y nie potrzebuie. A loście już wwmm
narod Moskiewski do pertinacyey y odstąpienie
przysięgi Królewiczowi Jmci uczynioney przywiedli,
y trudno tego negować, bo listy onych do PP Lad koronnych
y wXL pisane to swiadczy. Podczas Jureckiey ex-
pedycyey zem przestrzegał pisaniem mym do w,m
pokoju pospolitego, suadebat ibla sententia: Frustra
sunt arma foris, nisi sit concordia domi, ktorey
= res prospere poscunt, adueisę exigunt, qua
presente parua res crescient, absente maxime
dilabrentur. A z warcholenia się wwmm
z Syzmatykami czego inszego się spodziewać
(: a zwłaszcza podtenczas, kiedy oyczyzna ~~[illegible]~~
większa część mocy i siły ~~[illegible]~~ swoiey ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ exnalimites
suos przeciwko nieprzyiacielowi Bożemu
y swemu wyprowadziła) tylko wnętrzney
niezgody, domowego niepokoiu, konfuziey
Połkow przy Krolewicu Jmci w obozie
będących, a potym (uchoway Boże) przystępu
do nas poganinowi, qui tot calamitatibus
ac discordijs Grecorum et Christianorum
formidabilis imperij sui firmauit et

dilatauit solium, a zaz niebyły y nie są to
głosy pospolstwa nierozsądnego, że wolą się
Turkowi poddać, niż taką oppressią w Religiey y
nabożeństwie swoim ponosić? I teraz niezmy-
slone pogrozki kozackie przywiodły mie do prozby
y napominania wm, abyś wm aktomo-
duiąc się czasowi pamiętał na ono, Festina
lente: bo listy są od kozakow pełne minarum,
pełne dla zbytney skrętności y od wm
Maiastata Bożego y Panskiego zniewagi,
ktorym ia wierzę bardziey, y wszyscy quibus interest
mieć pieczą o Rzeczypospolitey, niż tym trzem
powinnym wm, bo una hirundo non facit
~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ ver; przy com mogą to mowić,
co wm ad palatum, a w towarzystwie
ulula cum lupis si sanus esse cupis.
Boreckiego i Smotryckiego że kilka
czerncow y kiowskiey szlachty nie przyimuie, w
iescze to nie conclusio contra Manicheos,
~~[illegible]~~ ieszcze nie dokument przekonania
Syzmatykow, y teraz ta prozba ich do krola
7° mści była nie od ~~kilka~~ kilku czerncow

kiowskich, iako wm piszesz, ale od wszystkiego
woyska Zaporoskiego, aby Boreckiego i Smot-
ryckiego na tych władyctwach zachowano,
a wm y drugich zrzucono, o deklaracyey
Sahaydacznego mogę rzec, Verba sunt
Pamphile, y o tych, co w mści twierdzą: ero in
ore ipsorum spites mendaci; y o wmści, levis
est qui facile credit, bo rzeczą samą poka-
zuie się inaczey z listow wysz pomienionych,
ktorych w mści kopią posyłam. A zaz y na
seymiech nie miewamy trudności oto od
wszystkiey Ukrainy od wszystkiey Rusi, nie od
kilku ieno czerncow? niedosc na tym iż
na kommissią od krola Jmści
złożoną kozacy w Kiowie czekaią; ale hoc
opus hic labor est, iesli co dobrego na niey
sprawią. A iescze euentus tey kommissiey
in spe, ktorą zową incerti boni nomen,
szkoda przed niewodem ryb łowić, a per
consequans przykrym na nich postę-
powaniem od pożądaney zgody i powin-
nego

Krolowi Jmści posłuszeństwa wstręt czynić.
Smieszy to wm pisać: chibaby kopie listow
moich do wmści y nie chcących miały pobudzić
do tego. [redacted] O Pater! nie wmści to
rzecz być censorem pisania moiego, ktorym
za pomocą Bazą dotąd tak szafowałem, że y
nieprzyiaciel miał się czego obaczyć y pop-
rawić, y lubo te kopie listow moich do Sgz-
matykow dostałyście, iestem tego pewien, że
te same wyświadczyły by, że ani krol Jmści
ani senatorowie ani rzecz pospolita daią
przyczyny do takowego, ktore się od Syzma-
tykow na pomienione stany dzieie, narzeka-
nia, ale wmscion abusus zwierzchości, wmsciow
postępki barziejam bicya exprivato adio nie
fraterna charitate rządzące się, inuita
S. R. M. inuita imo prohibente Re-
publica, są powodem y podnętą niezgod-
nych iskier, ktore minantur nobis om-
nibus vel summum vel extremum in-
cendium.

I to wm piszesz: Widząc że na nie Polityka
respektuie: a ia przydam, że y Rzeczpospolita,
bo z ich posłuszeństwa więcey ~~[illegible]~~ Rzeczy
pospolitey ~~[illegible]~~ pożytku, niż z Uniey Wmściow,
zaczym interest, abyś też wm władzę y ~~[illegible]~~ powin-
ność swą Pasterską z wola króla Jmści, z wolą
Rzeczypospolitey znosił, ktora władza w mści
tak iest limitata, że iey resolucia na to, co się
z pokoiem y pożytkiem Rzeczyposp. nie zgadła,
crimine lęsę maiestatis może być śmiele no-
towana. Dobrze ieden napisał: ne quid
nimis: a drugi: dano kurowi grzędę, a on iescze
więcey chce. Kiedybyś tak wm Rzymie
albo w Wenecyey postępował, zda mi się,
że wmści pokazano by, iaki ma być res-
pectus politicus Reipublicae
Ta Syzmatykow do wiary s etc. Trzeba nawra-
cać y starać się o to, aby był unus pastor,
et unum ouile, ale seruatis et prudentis et
temporis terminis, iako w sprawie,

ktora a libero arbitrio dependent, zwłaszcza w naszey Rzeczypospolitey, gdzie niesłuszna on z Ewangeliey, compelle intrare, trzeba do tego, aby ten Zelus w mści y desiderium spolnego zgromadzenia fundowało się super preceptis charitatis, ktora, iako Paweł S. mówi, est patiens benigna, non emulatur non agit perperam, non inflatur non est ambitiosa, non querit que sua sunt, non irritat, non cogitat malum, omnia sustinet etc. Ale podobno pochibiła się to z tey nauki Pawła S.; dla tego niedziw, że i ci, ktorzy byli pod posłuszeństwem w mści, z władzy w mści odstępuią. Wszak tak mówią: Non minor est uirtus, quam querere, parta tueri: Illis casus inest hoc erit artis opus, ktora w takiey sprawie naypewnieysza iest, iako Seneca mowi: Qui uult regnare, Sanguida regnet manu: a nasze przysłowie: iedno minąc, a drugie zwinąc, bo uiolenta imperia nemo reti nuit diu.

I o tym niebezpieczeństwie zdrowia wwmm możecie mówić, nemo

leditur nosi a seipso, trzeba się okkaryey wystrzegać, y temere nie wdawac w niebezpieczeństwo: qui amat pesiculum peribit in eo. Osobliwie gdzie o Religią idzie, Przełożeni mille expositi sunt fulminibus, że słusznie o ich niebespieczenstwie ~~staratinszon~~ staratinszon wiesz służy: sepius nentis ~~ag~~ agitatur ingens pinus, et celse groniore casu decidunt turres, feriunt que summos sulmina montes: a z tego niechronic się razu, iest umyślnie szukac zguby samego siebie.

Acz powinien bym Biskupow etc. Nasladowac Biskupow swiętych y prześladowaniu o chwałę Bozą, iako Chryzostoma y innych, rzecz godna pochwały. Ale y to nie mnieysza nasladowac ich w swiątobliwości w nauce w cierpliwości w przykładzie dobrym. Przeczytay wm wszystkich Biskupow swiętych Zywoty,

przeczytay y wszystkich Chryzostoma
xięgi, nie naydziesz wm o persekucya o
exilium iego o zanoszdowanie wielu kap-
łanow pobożnych żadney protestacyey
obdukcyey intromissiey expulsiey petyciey
na seymikach na seymach ani w An
tyochiey ani w Konstantynapolu, tylko
to co na rozmnożenie chwały Bożey na
pozyskanie dusz ludzkich, na ubłaganie
ku sługom Bożym rozgniewaney Ewdo-
xiey należy. Secus wnsciow pełne ziemstwa
pełne grody pełne Trybunały pełne
Ratusze pełne kancelarye zadworne
pozwow skarg narzekania, czym po-
dobnieysza nie unią stwierdzić, ale
dyskordya, y naywiększy rmyrek chari-
tatis ~~rorewu~~ roreridae pełno kłopotow
poswarkow na seymach y w każdym
kącie.

Iz Stanisławem S. etc. Kiedy kto może
śmiercią swą chwały Bogu wszechmo-
gącemu przyczynić, nie żal gardło
y zdrowie swe odważyć, ale bez pożyt-
ku lepiey być confessorem niż męcze-
nikiem. Jak Apostołowie ss Piotr i Paweł
y inni święci czynili, niechcieli przy
nauce Chrystusowey bez pożytku w
duszach ludzkich zdrowia swego poło-
żyć. Nawet Chrystus Pan przed Tłuszczą,
która go ukamienować chciała, nim
był jeszcze czas przyszedł redemptionis
nostre schronił się. Tu quoque fac
simile, et recordare, ne sis dissipulus
supra Masistrum. Proste przysłowie ale
prawdziwe. Vir fugiens iterum pug-
nabit.

Nie respektowali na krole na cesarze etc.

y na tych respektowac Bog wszechmogący
kow, nam qui potestati resistit, Dei or-
dinationi resistit omnis enim potestas a deo est,
y dla tego sam Chrystus mówi: Reddite ergo,
que sunt cesaris cesari, et que sunt dei deo.
Trzeba tedy y w mści y kozdemu pamiętac,
saluo iure dei, ut Regis ad arbitrium totus
componatur o ibis. Wiara dar Bozy etc.
Ale katolicka nie Syzmatycka. Nie
bez przyczyny Paweł Sty do tych słow (: fides donum
dei) nie przypisał Cactolika, bo ktoz wie, an
amore uel odio dignus est, gdyz iako pismo
mowi multi sunt nocati ad hanc fidem, pauci
uero electi. Nie bez przyczyny y to, ze nie ex-
kludował Syzmatykow, bo Spiritus Domini, qui
est ~~donum Domini~~ donum dei altistimi,
ubi uult spirat. Co to przeciw woli iego swię-
tey przyniewolać do wiary zgromadzenie iakie?
iest podobieństwo ~~iakie~~ onego, ktory rzekł, ponam
sedem meam in aquilone, et ero simi-
lis Altistimo.

Zowie się, y dla tego wiara darem Bozym,
bo do niey nie przystępuie żaden, iako
sam Chrystus powiada, nemo accedit ad me,
nisi Pater meus traxerit eum. Ta tractio
iest fides, bo accedentem ad Deum oportet
credere, ia tedy tę wiarę darem Bozym,
do ktorey Bog sam Duchem spotargnie
kogo, anie ~~herecy~~ heretycką ani
Szyzmatycką, bo extra Ecclesiam iako
non accedit ad deum, tak nulla datur
fides, y dla tego że ludzkie w tey mierze
staranie prozne, sam P. Zbawiciel
rzekł, oportet fieri hereses, y na drugim
mieyscu, simile crescere usques ad messem,
toc iey podobno Xiądz Arcybiskup Po-
łocki niewykorzenie. Ta sprawa, to
dzieło, iako Psalmista mowi, hec
mutatio dextere excelsi, przyidzie on

sam

Choć o godzinie dziewiątey y rzecze: Ite
et nosin uineam meam. Naukę s Pawła,
iaki ma być Episkop, nie dość mieć na pamięci,
trzeba y samego Chrystusa słuchać, ktory nam
zalecił pokoy, gdy mowi, pacem selinquo nobis,
pacem meam do nobis, który mówi, dilagite
nos adinuicem, ktory mowi, discite ume
nie cudow czynic nie uzdrawiać chorych, niewskrze-
szać umarłych, ale czego Panie? quia mitis sum et
humilis corde, bo Przełożony, który tych trzech
powinności nie przestrzega etiamsi hominum
linguis et argelorum loquatur, etiamsi
nouerit mysterya et scientias omnes, etiamsi
habuerit fidem ita, ut montes transferat, et si
in cibos pauperum distribuat omnes fa-
cultates suas, ensuper etiamsi ~~corpus~~ corpus
suum tradiderit ad uacia tormentorum genera,
nihilominus factry est sicut es sonans aut
cimbalum tinniens. Acz gdy na mie Schizma
nastepuie gwałtownie, bronicie rad nie rad
musze etc.

Zaprawdę nie tak nas Chrystus nauczył, który
dum esset ductus tanquam agnus innocens ad
victimam; maiąc zastępy Aniołów na obro-
nę zdrowia swego gotowych orabat
pro persecutoribus, domine ignosce illis
quia nesciunt quid faciunt. Tak i wm
masz czynić, nam omnia prius aperiri
consilis quam armis sapientem decet, consi-
lium autem in tribulatione et persecu-
tionibus est upokorzenie się przed Bogiem,
yako Psalmista mówi, Ego autem cum mi-
tri molesti essent, induebam mecilicus, et hu-
miliabam in jejunio animam meam,
nie tak ostrze listy pisząc do miast krola Imści
grożąc opowiadaiąc, iako wm czynisz, nieczy-
nili tego Apostołowie y inni święci.
Więc wolno Unitom topić scinać etc.

Jonym czynić tego nie godzi się, bo przy-
kazanie Pańskie surowy na takie excessa
wydało edykt

ale y wnisci rzeczono, Vos autem non sic,
mihi vindictam et ego retribuam. Jak wiele
Apostołow iak wiele uczniow Pańskich iak wiele
Chrześcian roznym smierci rodzaiem naukę, y
wyznanie Boga ukrzyżowanego gołem za-
pieczętowało y potwierdziło, a przecie ani na
Nerony ani na Tyberyusze ani na dyakleciany
zadna skarga y protestacya w pismiach nie
naiduie się, y owszem i bant gaudentes a con-
spectu concilij, quia digni facti sunt contre
meliam patr pro nomine Chrysti. Na
seymie nie tylko hałasy czynią na Unią,
ale y na wszystkie duchowne nabożeń-
stwa Rzymskiego etc. A ktoż tego przy
czyną, iedno Unia s. Vobis hec debetur
scena. Kiedy na sumnienia ludzkie
następować gwałtem, kiedy Cerkwie
zamykać, aby ludzie bez nabożeństwa

bez krztu bez spowiedzi bez sakramentow iako
poganie iacy byli, kiedy licentiosius pomknąc
Łaski y przywileiow krola Jmści, to bez
nas: kiedy za pomienionym postępkiem za-
mieszanie w ludziach mitygować, to nami
dziwne zatkal, zaczym rozumie strona prze-
ciwna, że y my z wami konspiruiemy na
sumnienia ludzkie, y naporuszenie pokoiu
pospolitego, o tak nie iest dość natym, żeście
w nas z nami w Uniey, mielibyście też wwmm
sami przez się spartam, quam nacti estis, or-
nare, anie podawać nas na pupliczną inuidią,
a samych siebie w niebezpieczeństwo y kon-
tempt uludzi. Toc by y tę opuścić, y z pań-
stwa wyprowadzić etc. Absit tantum
scelus a Patria nostra, dawno iuż wtych
Państwach zasiedziała się swięta wiara
~~[illegible]~~ Rzymska katolicka, y iaki Mu-
lum nabożeństwa y posłuszeństwa

Swego oycu S nie miała, sławna była
domowa u postronnych narodow ~~[illegible]~~
z godu y potęgą. Teraz iako Litegio-
sam et contumeliosam consortem przyięła
do siebie w Towarzystwo, na każdym
seymie na każdem publicznem zgro-
madzeniu na każdem posiedzeniu prywat-
nem multas calumnias et detractiones pa-
titur. Raczej bym tedy rozumiał być cu
re Reipubll. z tą warchowliwą Towarzysz-
ką divortium uczynić, bosmy nigdy
takich warchołow nienieli w Rzeczypospo-
litey, iako nam miła Unia przyniosła.
Niedziw że na sługi iego następuią, bo y
Chrystus sam prześladowanie ~~[illegible]~~ cier-
piał etc. Prawda nie dziw, y owszem
ta jest sług Bożych powinność, aby
adimitationem capitis sui, iako mowi
Augustyn S, sustineant flagella

approbria irrisiones, nullum uitent peri
culum, nullum abhorreant suppli-
cium. Ale ten, ktory co cierpi, ma być,
iako Ambrozy s mowi, qui nihil ropuerit,
nullum violentus oppresserit nullius sangu-
inem fuderit, qui nihil legibus debeat:
zeby mógł rzecz bezpiecznie, ~~[illegible]~~ cum
locuebar ipsis impugnabant me gratis, bo
kiedy kto choć chrystosowym zowie się
sługą, a w pomienioney nauce
naydzie się winnym, lubo co cierpi, nie
może tego ~~[illegible]~~ rzec, aby iako sługa chrys-
tusow cierpiał, ktoremu ~~[illegible]~~ sprawie-
dliwość oddaie według zasług iego nagrodę.

Mohilewcy maią Cerkwie odemknione,
niechże w nich modlą etc. A dla Bog
cóż to za prerogatywa większa niż chrys-
tusowa! ~~[illegible]~~ Chrystus mowi, nemo venit
ad me, nisi Pater trauerit eum, a w m

Chce żeby nasława w mści lapides isti Schis-
matikorym panes fiant: może to być za
Łaską Bożą, że y w tych cerkwiach inimici
ciry ~~ten~~ terram lingent, y dadzą powinną
chwałę, i mieniowi iego, kiedy P. Bog Będzie
chciał, ale Chrystus Pan niepieczętował
nie zamykał ~~[illegible]~~ cerkwi, iako wm czynisz.
Maią naprawdę dobrych etc. Day Boże,
żeby ich było dobrze, ale niedość, że wm
sam o nich powiadasz, bo propria laus
niema mieysca u ludzi, może czasem
affekt człowieka uwiesz, bo amor
et odium nesciunt discernere verum:
trzeba żeby obcy widząc bona opera:
psorum, glorificent Patrem, qui in
celisest, et sequantur vesti gia
illorum, alec ia słyszę, iakie Popy
wm święcisz, z których większe z
gorszenie

niż zbudowanie rosnie, y owszem ten
iest defekt wielki, że wmsc popow dobrych
nie ~~m~~ walic macie, albo nie więcey ieno
slepych, iako pismo swięte mowi: Slepy sle-
pego wiedzie, a obadwa w doł wpadaią.
Tak wasi Papinieukowie, w dał ludzie
prowadzą. Cerkwie postępować na bluz-
nierstwo etc. I Cerkwie pieczętować zamy-
kać, y kontumelią, bluznierstwa kogo
obrosić, iest to wielkie odtrącenie od mi-
łości braterskiej, y zobopolney społecznoś-
ci, y dla tego Paweł do Efezow tak
pisze: obsecro itaque vos ego vinctus
in domino, ut digne ambuletis vocatione,
qua vocati estis, cum omni humilitate
et mansuetudine, supportantes inaicem
i charitate soliciti servare unitatem

spiritus in vinculo pacis. y do Galatow, Nam
invicem nos mordetis et concedetis, videte ne
invicem consumamini. Toż pisze do kolo-
sensow, condonantes vobismet ipsis, si quis
adversus aliquem habet querelam, sicut
et dominus donavit nobis: super
omnia charitatem habete, quod est vin-
culum perfectionis. A takaż to charitas
fratribus ~~nostribus~~ nostris obijcere blos-
phemie contumeliam? Osądź wm iesli
na taką przynętę Chrystus rzekł Piotrowi y
w osobie iego innym przełożonym
faciam nos piscatores hominum, ukaż
wm, kogoś pozyskał, kogoś ułowił tą
swoią ostrością pieczętowaniem zamy-
kaniem cerkwi, y owszem tych,
ktorzy iuż byli podposłuszeństwem wmści
w Połocku odraziłeś wm od siebie,

z owieczek poczyniłeś kozły, a na Rzecz pos-
polita prowadzi z niebezpieczeństwo, miasto
pociechi żal, kłopoty y trudności. Iuż
nam ta wasza miła unia dała się znać
y naprzykrzyła, żebyśmy woleli być bez
niey, bo ustawiczne kłopoty y trafun-
ki ponosim z strony tey miłey Uiey.
Piękna zaiste Unia, co ustawicznie
warchoły czyni.
Władza moja czynić mi tego nie
pozwala etc. Większa była władza
Pana 1° a przecie mowi, licet glo-
riatus fuero de potestate, quam dixit
mihi dominus, hac tamen utor non
in destructionem sed in edificationem,
ne uidear uobis grauis et non exi-
stimer

taquam terrere nos. Niewadzi tedy czasem
y zwładzą na stronę, Semporibus mores sapiens
dine cremine mutat a senece powiada, hoc tacere
laus est quod expedit, no quod ~~licet~~ licent, sed non
omnia ~~licent, sed non~~ expedit. Trzeba tedy to
czynić quod tempos, quod accasie, quod res expo
scit celesie et Rejpublice, Bo strzeż Boże
Rzecz pospolitą zgubić, do czego wwmm
tą swą ostrością drogę toruiecie, y Unia wasza
niemiem gdzie będzie. Aż by mi naywyższy
Pasterz albo segat iego rozkazał. etc. Przeciwić
się naywyższemu Pasterzowi ~~ie~~ iest anathema
ale to smiem mowić, że y Oyciec Swięty
gdyby wiedział o takowem dla Unicy wmściow
w oyczyznie naszey zamieszaniu, pewnie
a nieodmiennie tego czego się wwmm
zbraniaią, pozwoliłby Wmściom uczynić.

Ze Moskwicin Woiewoda kałuski etc.

Że pisze nie dziw, bo trahit sua quem que
iako voluptas tak y Religio, a rozum sam nie
radzi warcholić się oto y bronic tego, co się może
ja mjaram contremeliam w mscion obrocić, choć
byście tez w mść y bronili y niechcieli prze-
nieść się do nich, kiedy się na to uprą.
Atoż y tych Cerkwi w Mohilowie każe Krol. Jmść
odemknąć odpieczętować y ustąpić co ia z rozka-
zania Kr Jmść d w msci piszę, czego iesli w msci
napomniony uczynić nie zechcesz, ia z rozka-
zania Kr Jmść rozkażę odpieczętować y ustą-
pić, aby oni to swoje nabożeństwa choć
~~Syzmatyckie~~ Syzmatyckie w cerkwiach
odprawowali. Żydom Tatarom nie bro
nią w państwach Kr Jmść bogmie a w msc
Chrzescianom pieczętuiesz cerkwie, z nąd iuż takie
piekielne słowa ~~[illegible]~~

d nas idą, że się wolą Turkowi poganinowi poddać, niż
taką oppressią w sumieniach swych cierpieć. Lecz
słusznali to dla niepewnego pokoiu etc. Słuszna ba
y potrzebna, bo pewniejszy niepokoy będzie kiedy im
w ich nabożeństwie przeszkody czynić będziemy, iakoż
iuż nowiny zalatuią, że tą przyczyną chcą znami
pakta y pokoy poruszyć. Pobłażenia Katolickie-
go albo Politycznego etc. Bona verba queso: cokol-
wiek w tey sprawie czynisię na wsi napomnienie y
przestrogę, tak odemnie iako y od kogo inszego, z żadney
niepochodzi parti adverse konniwencyey, ale ex
precepto Boga samego. Si erraverit frater tuus,
corripe eum. O Połoczanach y innych przeciwko wmści
buntownikach, możebyć, że są buntownikami, alez wmść
sam dał im przyczynę, y buntownikami ich uczy-
nił, wszak byli wmści posłuszni, czemu żeś wmści
ich od siebie odprawił? Nowogrod wielki Pskow

Starodub Czernikow Kozielsk y wiele innych Zamkow
takoz Unia oderwała nam, y teraz ta Unia
wielką przyczyną iest odtrącenia narodu Moskiew-
skiego od Krolewica Jmci. Atoz niechcemy, aby ta
Unia nieporzyteczna szkody Rzeczypospolitey przy-
nosić y czynić miała. To tak wmści na list od-
pisawszy, nieradbym się z wmścią udawał w kontro-
wersie, ale życząc wm memu m Panu od P. Boga
zdrowia dobrego ducha zgody i miłości Braterskiej,
Zalecam się łasce wm. z Warszawy 17 Martij Anno d. 1622.
wm mego m Pana sługa y przyiaciel życzliwy.
Leo Sapieha kanclierz wxx Brzeski. Mohilewski. etc.
Starosty. —

223

624
Arciszewski.

Z oryginału
zachowywanego w archiwum Nieświskiem

225

Jaśnie Oświecone Xiąże Panie
a Panie moj miłościwy.

List Waszej Xcej Mći Pana mego Miłościwego z Owanty 10 maj napisany, oddany mi jest w Hadze 23 Junii. Wyczerpnąłem to z niego, że dawne listy moje, w ważnych sprawach pisane, niedoszły jeszcze były W X Mci Pana mego M°; czemum się barzo dziwował, bo pierwsze posłane były 19 martii, drugie 28 martii. Tak rozumiem że leżały już kędy na ten czas, abo we dworze Wileńskim, abo w Birżach, abo inszej której majętności W Xcej Mci nieodesłane, bo się stąd więc najwiętsze tam omieszkiwania rady dzieją. A że na te listy responsu dotąd nie mam, w tej materii więcy teraz pisać nie mogę, czekając na wiadomość od W X Mci Pana m. M°. Tego tylko dokładam, że ci którychem był aż do responsu W X Mci zawiesił, barzo sobie na poźną wiadomość utyskują, jako mianowicie 6486569560896977 75, 6166767887 60, także i malarz, który się na wystawienie owych conterfetów hacteng barzo opparował, a nie wie jeśli to continuować czyli nie; siebie niewspominając który jak kania dżdżu w nędzy swej upatrując miłościwej ręki W X. Mci Pana m. M°, tak długi przewłoki sobie nieobiecowałem. Staranie W Xcej Mci Pana m. M° o ułacnienie nasze, i ta którąś w liście swym pomienić raczył szczodrobliwość, tegodniem przedtem wiadoma mi była, niż list W X Mci przyszedł był, a to nie tylko z pisania rodziców mych,

pisownia zmieniona.

ale też i z listów postronnych ludzi, którzy wszyscy dosyć się o niej napisać niemogli. Panie Boże płać to W X Mci Panu memu Mwemu, więtszym zyskiem i więtszemi pociechami, ni temi, które za posługami memi da Bóg życzliwemi, pójdą. Jać dawno słow tych w sobie nienajduję abym niemi według potrzeby dziękować mógł W X Mci Panu memu m̄, ale to co jest w szczupłej sile mej racz W X Mć jako Pan przyjąć ode mnie, że zdrowie i to cokolwiek Pan Bóg da kiedy w sobie mieć abo umieć, dedikuję na posługi W X Mci Pana mego m i zacnego potomstwa W X Msci. A ostatek nagrodzi W. Xiej Mości to, że każdy szlachcic, życzyć sobie łaski W X Mści będzie, i o nię odważnie postara się, widząc że tak sollicite upadłych sług swych ratować raczysz.

Co się krajow samecznych tycze, te w tejże porze dotąd zostawają, jakąm przedtem opisał był, ta tylko jest odmiana że na wojnę nie tak wykrzykują tu teraz, i ciszij koło wojennych opparatij chodzą. Z strony Króla Czeskiego, żaden oboz tego roku w polu nie będzie. Co pierwij otem szeptano, że Mansfeld ze Francyi Armadę jaką wyprowadzić miał, także że Brunszwickie Xiąże, abo i Saskie wejmarskie z Niemiec, to wszystko ucichło. Ostatni teraz jeszcze słuch polatuje że Król Angielski ośmdziesiąt tysięcy szterlinków przecie na armadę Mansfeldowi liczyć kazał, ale i to pewnie ustanie, bo tak poźne początki na ten rok na nicby się nieprzydały. Wszytkiego przybyszu do ordinaryjnego wojska hactenus tylko sześć tysięcy Angielczyków, a drugą sześć tysięcy Francuzów Holendrowie mają, który lud jednak jeszcze przecię w Niderlandzie nie stanął. Mansfeld bawi się teraz przy Królu

Angielskim gdzie mu chęć pokazana, bo ze Francii dla rancoru, który naród ten o pomorzone przy mnie we Fryzii Francuzy, nań zawziął byt, ustąpić mu po prostu kazano było. Xiąże Brunszwickie tu chudo dość żywszy, do domu do matki jutro ztąd wyjeżdża. Krewni jego i matka o ~~ubq~~ conatib. go revocując, już mu tu i pieniędzy wiecy posełać niechcieli. Podobno perdon przyjąć będzie musiał; przed czterma dniami wrócił mu się trębacz nazad z domu, i te nowiny przyniosł, że in circulo Inferioris Saxoniae zaczynał nowe aggravatie Cesarz, Stanów sollicitując o pieniądze, zboża i assistencią w wojnie przeciwko Niderlandom, coby nowa była, jeśliby to continuabitur, prętko gruchnie po wszystkim świecie. Dziś tu odprawują wielką sollentitatem, bankietuje Ambassador angielski, Króla Czeskiego, Królowej, Princa Maurica, Brunszwika Ambassadory, Francuskiego, Weneckiego, i inne Pany. Gonitwy, maszkary, balety, strojne i sumptowne robią. Zkąd ta dobra myśl de repentex, jeszcze non publicatur, ale tak szepcą że stąd, iż Królewic Angielski po repulsii Hiszpańskiej, zmowił siostrę króla Francuzkiego teraźniejszego, co tu jeszcze nie notorium. Gabor już snadź z Cesarzem pokój zawarł i Węgier ustąpił. Hiszpan potąd cichuteńko jeszcze z Holendrami tu siedział, nietentując niczego. Dopiero dziś termin popisowaniu wojska jego naznaczony przyszedł; jeśli ten popis odprawować będzie usłyszemy. Już raz przed tem Hetmani jego wojska w pole wywodzić poczęli byli, ale gdy dla zatrzymania

zastuzonego, confederacie między niemi następować poczęły
były, most pod Wezlem urobiony zebrawszy, znowu ich
w leziach zostawili, pieniędzy na uspokojenie ich czekając;
których jednak dotąd się jeszcze niedoczekali, bo flota dla
Niderlandów, którzy morza potężnie strzegą, i w Indyi
zachodowej pozytki wszytkie przeszkodzili, już dawno przyjść
niemoże. In summa ta wojna nie utuczyła nikogo. Był
tu ten szmer in vulgo, że dla traktowania był mir sześciu
niedziel między Hiszpanem a Sztadami zastanowiony,
któremu czasowi teraz to jakoby czas expirować miał, ale
jeśli temu tak trudno wiedzieć, bo tu wszytko sekretnie od-
prawują, nowo postanowione contributie w pospolstwie utwier
dzając bojaźnią wojny. Poczynają się jednak teraz trochę
ruchać, opowiedziano wczoraj przy bębnie gwardyi marsz,
ale jeśli to continuabit. niepewna, bo i przedtém to już
raz było, a rozchwiało się. Iż oni defensivum bellum ge-
rendo we wszytkim nieprzyjaciela imitują, i kiedy nieprzyja
ciel następuje wychodzą, kiedy się cofa, wracają się. Princ
Henryk swe wojsko w kilo publickich leziach położone, jak na
smycz wziąwszy, pogranicza już ode dwu niedziel sam
pilnuje, i przy Reenu mumitiach obozowych na zawołaniu
siedząc w Arnem mieszka, na nieprzyjaciela oko mając.
Tu w Niderlandzie po wielu miejscach tumulty były ono
wo postanowione exactie. W Hadze choć to wieś pod bokiem
Sztadów i xiążęcia, dwa dni to trwało, że brutki pospólstwo
rozbierając, w Exactorskich domach okna, drzwi tłukło, tan
dem to ucichło, i dawają, jako i u nas w Polszcze nawa
rzywszy się. Powstał tu był teraz głośny rumor, jakoby

Szwed Gdańsk obledz miał, ale żem listy od Roboama miał, który 30 maii list W.X.Mci do mnie wysyłając nic tego niewspomina, widzę że to plotki. Widzę że nie tylko u nas, ale i po wszytkim swiecie wieści zawsze nie pewne bywają. Powietrze w tych tu krajach nieco jest podejrzane, ale że tu mało co na te zarazy dbają, niemają koło tego pieczy; umarło ich jednak i tu w Hadze z moją wiadomością, kilka morowkami, i w Delfcie milę od Hagi, kilka domów zawarto, co kędy indzi niewiem. Drogość w tych krajach postaremu barzo wielka. Co się tycze Akademii Lugduńskiej, o której sobie W.X.Mość dać znać rozkazujesz, tejmem tu dobrze wiadom, bo jeno mila od Hagi, i na każdy dzień tu studenci na komedią, a na kufel w Hadze bywają. Są też tak ludzcy, że i ja kilka razy kiedym w Lugdunie był, chociam niepijanica z niemim się upić musiał, iż tylko między gromadą młodzi Słązkiej, kilkuset znajomych nalazł. Bo tu młodzi z Slązka, Morawy, Czech, barzo wiele, którzy w takiej dismembracii Ojczyzny swej, do Ojczyzny się niewracają, a tak tu studyją, że ich kilka i słowa łacinskiego niewmieją. Ale toby nieprzeszkodziło propositu W. Xiej Mości, bo tu na témby tylko należało, kto będzie regimentował, żeby się wielkiem kompaniowaniem w expensa niezawodził. Stół tu tak wiele kosztuje, a honorarii persona pięćset złotych, a od chłopca trzysta złotych na rok dać trzeba, prócz extraordynaryi, wina, szat, furmanów, i inszych parafarnalia nierachując; zaczem aboby ochraniając kosztu osob mało mieć trzeba, albo własną kuchnią żyć. A taki też tu tych sam ludzi stylus, że z obłomitej assystencyi szydzą. Takie Xiążęta które

wojska wodzaty niemiewają tu więtszego dworu jeno Hofmistrza Sztalmejstra, lokajów abo wyrostków parę, trębacza, woźnicę. A te co się uczą: Hofmistrza, Pedagoga, a parę chłopiąt; jako to sam WXMć pewnie lepi wiedzieć będziesz raczył. Co się nauk tycze, jest się kaidemu czego uczyć, ale tu niepilnują, ani przymuszają nikogo do nich, ima samej pilności tylko apceptora privatnego te należeć będą. Inszej farymy ludzi, którzy się przy akademiach wielkich bawić zwykli, moc i tu także jest, jedni fultrowania i chytrości na koniu, drudzy szermowania, tańców, lutni, trzeci fortifikacyi, uczą. Ale że toż wszytko przy tańszem wychowaniu, mogłoby być z przydatkiem języka i widzeniem więtszej politiki, we Francii, tambym raczej radził, jeśli religia opatrzona być może. Co wszytko WXMć, jako Pan krajow tych tu dobrze wiadomy, lepiej u siebie uważyć będziesz raczył.

Co się drogi w te kraje tycze, nabezpieczniejszy ze Gdańska na Hamburg, Embdę przejazd. A choćby też były w polu obozy Cesarskie na tamtych miejscach, czego podobieństwa niemasz, tedy przecie za paszportem Króla Polskiego byłby wszędzie wolny przejazd i konwoje porządne aż do granic Holenderskich; nawet i z Holandyi za temiż paszporty wolnoby do nieprzyjacielskich obozow, miast oblężonych i inszych placów wyjeżdżać, jeślibyś WXMć kazał, nieskupując nawet tych paszportów, które tu są venales, że od osoby 15 fl. na trzy miesiące dawszy, wolno i całą Hiszpanią pokresić, choćby kto Holendrem był. Co się powodzenia mego tycze, o którem się WXMć z mitościwej łaski swej Pańskiej pytać raczysz, takie dotąd jest, jakie się przedtem wypisało było, że aż do tego czasu w strachu

na bork żyjąc wyglądałem subsidium miłościwej łaski W.X.Mci Pana me° M°, o którym że tak długo wiedzieć niemogłem, z desperatii u Kapitana Gwardyi pozwolenie wziąwszy, bratam do domu miłosierdzia żebrać wyprawił; ale i o tym już to ośm niedziel niesłysze, i pełenem trwogi, aby co sprawić miał, zwłaszcza przypominając sobie i duritiem ojcowską, i niedostatek Domowy. Lubo tędy i oczu bezpiecznie podnieść niemogę, pełen będąc dobrodziejstw W.X.Mści Pana mego Mwe°, tedy przecię referując się do pierwszych pism moich uciekam się toties quoties do miłościwej łaski W.X.Mci Pana mego Mwe°, prosząc abyś w ciężkiej tu potrzebie mojej Panem mi Miłościwym bydź raczył. Wielka to szczodrobliwość W.X.Mci, Pana me° Mwego zcś się półtorą tysięcy złotych do uspokojenia sprawy naszej przyłożyć, ofiarować raczył, nie tylko ja tego ale i ci tam ludzie niegodni byli, zwłaszcza iż przy innych ludzi szczodrym przykładaniu się, tego nieacceptowali; drogo to sobie nazbyt tę sprawę szacują. A ja tak zaś tuszę, że byle mi Pan Bóg do końca nieprawości me odpuścić raczył, a po dostąpieniu prowentu mego, wrócić mi się tam zdrowo dopuścił, że, za wszytko na tysiącu przestaną. Wolałbym tedy radniej abyś W.X.Mć Pan mój Mwy, ten nakład na mnie tu obrócić raczył, któryby to sprawił, że zgodniejszym sługą W.X.Mci bydź mógłbym, gdybym nie w takiej penurii i distractii skrzypiące dla niedostatku ćwiczenia moje odprawował. Nieprożnuję jednak dla tej biedy i teraz, ale iż wojna pauzuje, póki oboźnie nastąpią, czasu tego tak używam, aby chwila za tak drogie pieniądze kupiona, nieuplywała darmo.

Jakoż w fortifikacii już in portu navigo, i za pomocą Bożą niebędę się wstydził za nię nietylko w Polszcze, ale i między tutecznemi mistrzami. Zdrowia z łaski Bożej już teraz trochę lepszego używam. Przypadł na mię tu był casus taki, żem sobie tuzył abo umrzeć abo skaleczeć; misternym trefunkiem dostało mi się tu nauczyć rzeczy wielce kosztownej, i choć to tu woda monarchią swoję ma, w krajach tych niezwyczajnej, pod wodą secure chodzić. Czego doświadczając wszedłem pod Szewelingiem w morze, i bawiąc się w nim kilka godzin z kompasem, natrafiłem sieć rybaczą, z którejm chciał co ryb wyjąć, w czymem się zaktół o tę rybę, co ją tu Piterma-nem zową, rzecz tak jadowitą, że niewiem jako ją tu ja-dać śmieją, (podobna jest trochę silawie Dubieńskiej wielkiej.) Kilka nocy spaciem niemogł, i od ciężkich bolow i palenia dobrzem nicoszalał, rękim do puttoru niedziel ruszyć nie mogł, i teraz jeszcze tego vestigia zwłaszają. Ale niedbam kiedym tego dostąpił, czegobym za kilka tysięcy złotych niedał. Więcej co pisać na ten czas nie mając oddawam uniżone posłu gi moje, jakonajpilniej w mitościwę łaskę W.X.Mci Pana mego mitościwego, Pana Boga oto prosząc, aby długim wiekiem i pomyślnemi pociechami, nagradzał łaskę tę W.X.Mci której nad upadłemi używać raczysz. A nam. też przy spo-sobności dał tak pomyślne pogody, któreby odważną na posługi W.X.Mci gotowrością, dobrodziejstwa wzięte według sił wypłacać mogły. Dan z Hagi 25 Junii stylo novo 1624.

Waszej Xiążęcej mości Pana mego Mitościwego

nauiższy służebnik Kryrztof Arciszewski.

adres:

Jaśnie Oświeconemu Xiążęciu a Panu, Xciu Je°Mci Panu Kryształowi Ra-dziwiłłowi, Xiążęciu na Birżach i Dubinkach, Hetmanowi W°X° Lit° Panu memu Mito-ściwemu do rąk.

drugą ręką: d. 16 aug. do Wilna.

Gosiewski Wincenty.

Kopia z Księgi № 2 z karty 942 do 952 wypisana w Aktach Trybunalskich.

1663 r. Jun. 28

Lata ot narodzenia Syna Bożego Tysiąca Sześć set Sześdziesiąt Trzeciego Miesiąca Junia Dwatcat osmego Dnia. Przed nami Sędziami Koronnymi na Trybunale w Wielkom Xięstwie Litowskom w Woiewodztwie Ziemi i Powiecie na Rok teraźejszy Tysiąca sześć set sześdziesiąt Trzeciy obranymi postanowiw przyść oczewisto w Sądu pan Mikołay Woydat podał do Akt Extract z Ksiąg Chrodzieskich woiewodztwa Trockiego upisania w nem Testamentu Godnego Pamięci Jaśnie Wielmożnego Jego miłości pana Chorewskiego Podskarbiego Wielkiego i Hetmana Polnego Wielkiego Xięstwa Litowskiego należącego Jaśnie Wielmożney Jey miłości Panney Marchdalonie z Konopatu Korwinowey Chorążeney Podskarbiney Wielkiey i Hetmanowey Polney Wielkiego Xięstwa Litowskiego Małżąskiey zostałego z tego Świata i połomstwu Jey miłości tamoż cimnym osobom należącego opisaniu, Ksiąg Grodzkich Trybunalnych prozney aby był przyjmat i upisan z słowa do słowa tak się w sobie maiet. Wypis z Ksiąg Spraw Chrodzieskich Woiewodztwa Trockiego. Lata ot narodzenia Syna Bożego Tysiąca sześć set Sześdziesiąt wtorego Miesiąca Decembra Szesnadcatego Dnia. Nawrocie Chrodzkom Woiewodztwa Trockiego przedemnoią Panom Władimirom Siasockim Starostom Zytomirskim Podwoiewodzim Trockim postanowiw przyść oczewisto Jego miłość pan Jan Cydrian towicz pisarz Skarbowy Wielkiego Xięstwa Litowskiego Testament Godnego Pamięci tego świata zostałego Jaśnie Wielmożnego Jego miłości Pana Wincentego Korwina Chorążeńskiego Podskarbiego Wielkiego i Hetmana Polnego Wielkiego Xięstwa Litowskiego na czas wniem pomienionym danyi należącey do Akt Ksiąg Chrodzieskich Trockich podał prosząc aby tot Testament był przyjmat i do Ksiąg upisan, którey upisowy w Księdze słowo do słowa tak się w sobie maiet. W Imię Oyca i Syna i Ducha Świętego Amen. Będąc pod onestitium Odium wydany na nież urodziwszy podległym boiu za dostoieństwo Majestatu Jego Mci Pana całości Rzeczypospolitey więźniem wrzuc Nieprzyiacielskich, co moment wyglądaiąc rany Śmierci aniżeli żywota, ex ea humanas sortis admonitus pore zmysły całe widomym ciele tak pozostałego domu tym ostatniey woli moiey Testamentem czynię dyspozycią. Naprzod wyznawszy że w wierze świętey Katolickiey Rzymskiey urodzony Ochrzczony, wychowany, w tejże wierze chcę i żadney nadto innej zbawienia nienaydui. Duszę moią grzeszną Bogu Twórcy memu w Trzyey Świętey Jedynemu iako od niego daną iego Synowi Przenaydroższą Okupioną Krwią samemu należącą oddaię, prosząc ut non intret in iudicium cum servo suo neque reminiscatur delicta Iuventutis meae neque sumat vindictam de peccatis meis, ale raczey żeby insatisfactionem varietatem złości moie udzielił iako Najdroższey Krwie swoiey nieprzemownej miłości iego Zbawienia Ludzkiego

niego

Ludzkiego wylany inią omywszy grzechy moie z Duszy moiey też tak ociężkiego rany
przyięć do chwały swoiey, ciało moie ieżeli z ziemie vindicari będzie mogło ise-
pultura domu mego, w Katolickim będzie zostawać panowaniu aby uwag Rozdzioro moich
złożone było życz się conditionis nominatam non supragabuntur ale moina namieyscu
Katolickim poswięconym te bryły Ziemi dotaxuyąc Ziemi złoży zlecam, bez wspelaniich pomp, ko-
tow, splendorow czym aby Duszy moiey ciężkości nieczyniono. Duszę żony krewnych moich i Exe-
cutorow Testamentu obowiązuię, prosząc aby to nayprzod nayczystszey ofiary nayubogszey ofiary nayuiętszey
liczby ofiar Jałmużn odprawiono było wozem tak moią wyrażaiąc wolą adodyspozycyiąy po-
zostałego przystępuią domu żonie moiey Panney Magdalenie z Konopatow Gorczewskiey podczas-
biney wielkiey i Hetmanowey Polney Wielkiego Xięstwa Litewskiego podwięzowawszy zawiera-
iszemerg miłość całuiąc kuznat drugiey przykładu arzney pokochrzesc trudy cierpienia w
których przeżyła zemną wszystkie niepogodliwe lata życia mego do zapisow zaiętości wszystko-
nych, które tym Testamentom stwierdzam zapisuię, wszystkę Ruchomość pozostałą,
którąby albo zaiętości niebyło oddaną, albo tym Testamentom domu nazwanego tuię mia-
nowaney Matrzce moiey wszystkie Maiętności moie które podczas wszystkie dłużnikom iszredito-
rom moim ieługom zostaną dożywociem, adwóm Corkom nayprzod też Maiętności moie wiozno-
ścią zapisuię, które te Dziatki nasze tuię Matrzce moiey Maiętnyskiey zalecam miłości iey
zostawuiąc opiece prosząc abyście Miłość którąm im wszystkim po śmierci moiey do Dziatek nayprzod
przenioste, ione wprzyszłym i Bogobojnym zachowaniu tychże, a potym wobmyślaniu postanowie-
nia ich wyświadczyła, ale z Boskiego Dozrzenia Opatrzenie błogosławieństwo utwierdza domy tym
całym dziedzicznom moim Teraźnie i Przyszłym Opatrzenie moie zostawuie w tym Testamencie błogosła-
wieństwo, prosząc Maiestata Boskiego, aby grzechow moich wszystkie ingenerale łaskawe mia nieskonczo-
nie miłosierdzia te ubogie sieroty swoim swiętym opatrzyć raczył błogosławieństwem takim cia-
skiego by ich sierot nayuiększa przemoc iego być mogła chwała, potym zaś strony dziatek do
klarowany dispozycyiey radbym wiekom którymem wszystkim obowiązany i przyiaźnią albo usługą
ich zniewolony moią, do Grobu staremu wyświadczył ilyko Testamentom życzliwość, ale iem-
nic nieuczynił tako nieznośnie zaiętości takowaki pogotowie spowinowaconego skarbu nieszczę-
śliwstat, owszem w przykrą prawie substancią nawstudze Jego Królewskiey Mości Pana mego
miłościwego Rzeczy Pospolitey wtenczas dlatego uniemożne upadł długi, wybawcy kto-
dy żelych mieć czasem mogę aby nawoiny nieznalegali Duszy, przeto nawspomnienie ich swoim
w skarbie mi winną nawskontentowanie wszystkich moich nawszystkich ileguię, prosząc po-
wszechnego miłosierdzia Jey Maiestata Jey Mości Pana mego miłościwego w przyszłości Rzeczy
Pospolitey, aby tako mię żywego opatrzywszy nasłapione Constitutiami takowe ilby dłu-
winny zwoz samą Kredytorom moim zadysponuię Żony moiey i Executorow Testamentu
tego oraz wiadomością opatrzonego wydać mogarali, i nagrodę takich zasług moich
y perpetuum zadosteuczynienie Panskie całości Opatrzony małżonem Duszy moiey czynią

retardate

rekardacią wypłacenia nieuymiłi, co dosumnienia własnego wspytaiąc odsyłaiąc, wostatku
nawbyte summa nieuytarowyła rzchudob moich ktore rostong innemi zapisami nieagrawowane,
od żony moiey wypłacono być maybyłoś ktore ipnie dawszy Maiętności, etychże chudob, albo na-
czy Żenie moiey mnieyWiyleńskych, iako bat Rynsztunkow iinnych drobiazgow, aby ociadz ta
rostopna co tu zemną wniesienia iako ta co przyrzenie moiey Cnoty iwiary ku panu dotrzyma
ią uzontentowani iuprawieni byli od Żony moiey mieć to ostatnią wolą chcę, dnedy ztąd
Urzędy tymnaki iwine obwenicie exspektu mego beneficiu mco. albo urzędow wObywanie
moich mieiwali awiele ich ztąd ieią zaramieszaniem wObywanie wbieriebi uwiedzie iznacka
moie chcę nieckuili, a prawie się pana wstydzili niechcą tym Kontentuią co wielki Wzdobow-
szemu zaś Rzeczmistrowi niemu cosią woras niebespieczny powziecie moim domnie ie-
chać iciespieć dobrowolnie przymnie więcznie odwarzyć idotąd wprzacach wielkich ciepli
aby dożywociem zdy się Żenie moiey zdać będzie wioska edwodzieste, ztopow naznaczona
ipuszczona byta tem Testamentem onie chcę, drobney zaś czeladzi Rzeczkanom Krzedon-
szanom Mastalenom, Woyniczom Staydukom iinnym drobniey szym nad zastaią suche
dni edne naznaczam darowne, totaż orzprawie dostawowawszy, a dlegenda dadzą przy
szłości, lubo bym sad uerynił iako nayuzszey ale consciis ciężarow wielkich się niemogą.
ztąd mitow i summienia moiey Żony obowiązuią żeby zawiązką wiadomością zaraz zamierci
iey dispozycią moią, resztota ktore się naydzie wskarbcu moiey Kleynotowey Żony Tyszey
Złotych Polskich na Żony Tysiąc Mszy swiętych, a tąż Tysiąc na Jałmużny potrzeb-
niey szym Ubogim zaradzą duchownych rozdała rozdzielą, żeby się zamoią biedną modlili duszy,
Ojcom Jezuitom mdomo profesa vilnenai zas zimnych pieniędzy złotych Tysiąc, a Oy-
com Bosakom Karmelitom Wileńskim Złotych pięćset aby oddano tymże legacią Testamentem
na Klasztor Panien Zakonnych fundaty Rodziców moich wBrześciu Reguły Swiętey
Brygidy patronki moiey, przez Niepsiaciół spalony zniesiony Tysiąc Złotych za
mienę postawienie, a tąż resztę rozdzielić dolat dziesięciu ze Rzedwania Drzewa
co potrzeba na pobudowanie Klasztoru, a ostatniey siostrze moiey Jeymć Pannie
Annie Karwinowney Gosciewskiey Przeorysy tegoż Klasztoru do prowizyi Jeymć Pani
Matki naznaczoney Złotych sto na Rok idoprowizyi, także dożywota Jey nawołynie
od Brata mego Pana Krzysztofa Gosciewskiego Woiewody Smolenskiego naznaczoney
Złotych sto pięćdziesiąt ize Summy moiey Dziesięć pięćdziesiąt Złotych prowizyi rocznej
zapisuią natymże naznaczam Wołynie, iaby to się dochodziło, Żonę drugie zmie ciu-
mienie ich obowiązuią, temuż Klasztorowi Plac dwa moie przed Brześciem ten gdzie był
moy Dwór, drugi przeciwko Folwarkowi Błotnowskiemu nad Bugiem zapisuię, ani wą-
cey wiadomo ciężarow moich niesmiem, omybaczenie prosię, pewnienm iednak pomnitowi
Żony moiey ku sobie i pobożnosci, że temu miejscu tak potrzebnemu inadto
rzadzy przemoże za Duszę moią dobre uczyni co się pilno prosię wostatku podda

uy

poddanych moim w pryttanii w pierwszym Roku po śmierci mojey Dnia 29 Aug. po
winności roczney odprawowano iżby zachowani byli niżyżenienie, pmyśly woli mojey. Sumie
pewne nadobra moie obwiązuię, a ktoryby z poddanych wczym uczynydrony kiedy się był
wczym pokarał aby mu nadgrodzono od tychże exekutorow było pilno żądam, pnie Xiędzu
Samuelowi Rudowskiemu Societatis Jesu, ktory zrządzeniem moim zwolę starszych pio
et raro exempło dobrowolney się dla mnie exponuiąc niewoli iżeż exemplar et veriłe
ligiona znosić patientia, podany lu domnie dowiązienia aby sine Sacramentis umarł
nieżył i nieumiarał, legnię po śmierci mojey sto czerwonych złotych, a rocznej doży wotnicy
prowizyey po złotych dwieście pięćdziesiąt, co iżby go dopoty summienie żony mojey obowią
zuię, gdzieżiteń Kapłan ustępuie nagrody ciała Societas osobliwey wdzięczności, a ktora
niżyła moia depauperatia dla publiczney ustugi ze bronią, owybaczeniu prosię, iżeż
potym Testamentu pewnego co Bogu powiązany i com powinien, iw bodź mogł
nieuczynionym, to tax ratione pionum legatorum namienionych ironą niespy pomyślnych
do przyiaciół moich, a naprzod Jeymć Pannie Annie Sapiżance pisarzowney połney WXL°
Siostrzenicy mojey poniewarno zmarłey Jeymci Pannie Zuzannie Korzeniowney Gosie
niey Wielizarowey Kasztelanowey Trockiey kochanej siostrze mojey iedynie pozostałey
Corce zmitosci mojey Wielmożney Zapong Dyamentowq od Matki mey a Babki Jey
Bratu niegdy memu Panu woiewodzie Smolenskiemu z napisem tey darowizny
nastoiu podrzuconey Stronie gdzie Kamienie niemaią dane, ani śmierci tego między
Klejnotami memi będą zapisuię iżeby co moiną ubustwa napiego tey Siostrze Xiężnie
moia przyodanie tey legatiey oświadczyła pilno prosię iobowiązuię, ażeby tey
Siostry tak ostatnia co po Matce zostało iako iustem corey spadkowym należy pra
wem o sobliwie po zmarłym Jmć Panu Kazimierzu Leonie Sapiżie podczaszym
ym WXL°. ktorego tasię Siostrzenica moia według Prawa przyrodzonego iest pier
wsza między Sukcessorami z Prawa Pospolitego należącemu iż przyrodzenia Sukcessorą
Przyrodzoną od takowych opieki Usurpatorow nieuchala tym że ią za żonę ani
Dzieci moie iako to niżey wyrażono będzie Opiekunom z opieki oddaią i prawo moie
dotego z przyrodzenia i ostatniey woli Siostry mojey należące natychmiast Jeżeli cale
uniwam per viscera miseriordiam Dei prosząc aby propter Deum et magnam
eiusdem mercedem causam tueri pupillam huius non dedignentur iniedali przy
dzie siroty ostatkiem dodoyścia tego corey debetur byli pomocą. Panu Maciiowi Gąsie
wskiemu Krewnemu memu dwie szable moie iedną ktorą Car Moskiewski dał
był Ojcu memu z Jaspisami Turkusami i rubinami sadzoną, drugą także Tur
kusami i Rubinami sadzoną Ziarbecką robotą ktorą Hetman także
Ojcowi memu darował zdaią mu Regiment Woyska Litewskiego aby ta
w Domu Gąsiewskich zostawała Pamiątka, dług też temuż winny aby z pie
nędzy w Skarbie winnych zapłacony był mieć chcą. Bałtazy Turkiewicz od

woyska

od Woyska mi powziętie od Swiadow. Warpawy darowano JP. Michałowi Pacowi
Obornemu WXL. anatencyas Regimentarowi Woyska Dziesiątmoiey zwodi JPmości
naznaczonemu naznak moiego Braterskiego zapisuię aperta eum appredatione żeby
to bono cedat omine meritissimo JPmości Panu Teodorowi Dynowowi podczaszu
mu nadwornemu WXL. przypodziękowaniu żerni prawie ieden in mutatione tem
porum u Dworu JPmości pana mego miłościwego bez alteracyey stateczney prze
Lat niemal Dwadzieścia dotrzymał przyiaźni, Kataman więzy srebrny leguię
zyskuię żeby przy Successyey na skarbowy moy natencyas Urząd zaryzował go Szczęśliwie
nalleludne Rzeczy Rzpolitey miała to odbiegaiącey, ale chudoba zapextem nie-
może zwiesnać niech wybawcy prosię, JMcia Panicy Zofiey Pacownie Chodzieiowey
Kasztelanowey Wileńskiey mey Miłe panicy siostrze, także Córce Jeymci JPannie
Teressyey moiey Chrzestney Córce JPanicy Teressie z Konotopa Szczepanskiey Sta
roscinay Grudzieńskiey mey Miłe Panicy z wdzięczne napamiątkę moiey powoł
ności aby tona moia popiersionnie Klejnotow moich xtore będzie wzmiankuią
oddała prosię, Pannę Zuzannę Borowskę Synowicę moię i Pannę Grudentię Go-
siewską aby ramąc zakonego pan Bóg rządy wydała iwdługy przemowienia Tona mo
ia wypawita, tą ostatnią moią prosię Dispozycią, na Sukcessorca mego dolat iego
pozno wspadłach wzyscy będzie aby winiemu Wołowiorowi nakład dawała ta
Żonę moię obowiązuię zaro istym aby wspytanie legatu Oddziowi rodzonych mo
ich nienaruszenie zachowywała tymnata tę ostatnią wolą moią potwierdzaią —
Ale nalazł wiele ciężarow moich zastąpna wypłacenie długow xtorych iest niezmier
ny esplana Jana Cyprianowicza pisarza Skarbowego Regentr, ito zaledwo wypłat-
szy cosię namieniło nauspokoienie tychże trudności moich wspytanie zastugi wSkarbie
leguią, w których nadzieią pozostawuię Kwitansyi, iż Dragońskie moy Regiment
emowałem, iż niemce chorągwie zmoy Skarbuły Suplementowałem niezaggrawo-
ią ze cały czas Oyczyzny żadney z Skarbu nato niewinszy kwoty ani od pana
nadgrody nadochodzenie tedy tych zasług i wspytanich długow moich winnych oto
błaga od Xięzęcia JPści Pana Bogusława Radziwiła Koniuszego WXL. względem
niewypłaconey i mimo dany zapis satisfactey Za Bitne i Kiejdany mnie
od JKMci i nie omnibus noto conferowane pomienionej Małżce moiey
moie zupełną tym Testamentem moim daię, iżby z dzynanych zasług kazdemu
z Pułków moich według tego zawiku ewrienie dojdzie uzontentowała, a reszt
gow innych poodzynowanych Kreditorom i Exekucyi między ktoremi Grudzion-
za Molinowego iako Exekutorowa osobliwie zalecam dozyć czynita ponie
waż wspytaż Executią Testamentu mojego iey zlecam i stanym długow
Oyca mego Panu Janowi Cyprianowiczowi pisarzowi Skarbowemu ktore

mu

ktoremu przydługu winnym na Kowdzielowie zapisanym względem tego żem mu nie
dołąd specialiter dobrego nieuczynił raiego bez wpędzego poplanowania niewierności sta-
tuzne iżyaliwe Oycu memu i mnie oddawanie posługi, iżeby Maiętności moie
w pyztnie oswobodzone zrąz niepmyiaciołpzik będą dwadzieścia, iżeby zaś erzić marna
zaniepmyiaciołom rostami dzieciąć Tyzięcy złotych dawnopm sposobem zapisuię, iże-
by żona moia na ktorey Maiętności mu to moiey warowała z ktoreyby pozyten
korrespondiący od Summy mianowaney mieć mogł zapisała i puściła mieć chcę
Drugiemu sługe memu panu Janowi Jnatowiczowi Stolnikowi Kowieńzkie-
mu Sporczanikowi Chorągwi mey kozacziey Tyzięcz Talarow mu narzuc mo
iey chęci iuspędzenie, ktore żona moia oddaie Kozackie z Rynztunkow moich
tym Testamentem narzuczuię, trzeciemu panu Janowi Domopzpzicemu
podstarościemu Wielirzkiemu, ktoremu także Tyzięcz Talarow inalezą z mie
dzicg mniey pz wpot złocisty zapisuię napamiątkę moiey także iżyaliwości
odtedy trey pzy życiu moiey aby dowiedli tego iżeby się w zwpzytaniu tey moiey
ostatniey dowiedli stato woli pzosz i dzierżenie ich pzed panem Bogiem oba-
wiąc się lubo to sobie podzwanego z tego ich zaufze iżyaliwości ale obiecu
ią ich pzy życiu moiey iuż pzyiąć Jchmć Panach opiekunach i dozorcach Dzia-
tek moich nalezie względem tey ostatniey moiey będą woli, a teraz Kończąc ten
moy Testament żegnam tymże moią ozdowaney iey pzeczystey sobie miłości dusz
moią biedną żeby nam[illegible] pamiętała pzed panem Bogiem pzosząc zalecam żeby
ta moia pzyzwoiona dostatecznie była, ostatnia wola poruczam pzysłudze
Sierotwu iey dziatek moich za Opiekunow nayprzed JKMci Krolewzkiey moi
i Krolowey Jegomci Panstwu moie miłościwe pzosząc aby dlatego bardziey
[illegible] zreszpektu lichych usług moich, pzez ktorego Regnant Sierotom
moim miłościwym panstwem zostawał i nieodmiennie wzrządz ich nie
dawał ale też biedny stan ich pańzką wspierał nieprzestawali łaską zarzto-
ną sobie oświadczoną ostatnie aunilione oddawam Krolestwu Jchmć podzię-
nowanie, potem Jmci Xdza Białozora Biskupa Wileńzkiego Jmci Pana
Jakuba Konopackiego Kapitelana Elblązkiego i Jmci Pana Krzyztofa
Pacа Kanclerza wielkiey Wielkiego Xięstwa Litewzkiego Brata memu
za Opiekunow Sierotom moim naznaczam, iżeby dla Boga pzim kolwiek
zbranialiśię pzyiąć nasz officium powinnie pzosząc zupełną moc zprawa
opiekunow należącą, cia tą moią ostatnią dzierżawią na Jchmć woli JP.
Kanclerzowi na pamiąc Braterzkiego Aperatu tuy Dziatka pod protek-
cią wzięte Kurfirzteńzkie lecznie pzosząc w pzytaniu Jchmć aby wyba
czyli iż opis nieuczynił, legatorum a Dziatkom moim iżeńie miło

zciwości

ženia miłościwemi byli opiekunami certi de super magnam mercedis. Pana
Oblężeniu dobrodzieiami moiemu napamiętaiąc moiey powolności Należą z
Kiedney ziemy ruiąc pych moich zapisuię, drugich ktoymkolwiek opia wynikaiące
afektu consciá zubapca wielkich onerem niedali aby wybawili prospe
propac upytnich wobec przyiaciół domowych moich, aby mi Chrześcian-
sko wybawili wszystkim ich poupytnem wiek moy okaze inschey
wiadomie iniewiadomie iakimkolwiek obraiu~~t~~ aprobem, wostatnie
rzecz upytno moią grzeszną Duszę miłosierdziu Wszechpotężnego Boga iego
swiętey Opiece przodkow Swoich moich zalecam amen. dla czego tym lepszey
chcę mieć aby nareszcie miejscu swoiego prawa ten moy Testament
wagę miał naprawdziwy znamyślony ręką moią pisany. Ręką moią podpi
suię i robonię stronom proponuie odanemi według prawa W X Litto
~~Jeden Panow~~ pieczętanow ich pieczęciami Jeden exemplarz pisan na
Mozyrzu w Wigilią Dnia pierwszego Octobra Tysiąc sześć set Siedmdziesiąt
pierwszego Roku. Ktoby Testamentu przy pieczątkach podpis rąk tych
słowy. Wincenty Woronicz Gąsiewski podskarbi wielki i Hetman polny WXL.
dotego Testamentu propony pieczętan Stefan Niewiarowski Sędzia Sądow
Marszałkowskich WXL. Dotego Testamentu propony pieczętan Michał
Obuchowicz Starowonik JKMci. Dotego Testamentu propony pieczętan
Jan Kwasiński Stolnik. przytym Testamencie ktoré Jchmość Pan Cyprian
Towiańs pisarz Skarbowy Wielkiego Xięstwa Litewskiego Suplement do
tegoż Testamentu podał w tyle słowa pisanyi: Suplement do Testa
mentu gdyby mi śmierć niedopuściła samemu wypełnić ostatniey woley
vola mea Panu Bogu ofiaruie zlecam tę ostatnią wolą moią Ciele
moiey i Dziatkom Sierocinom moim, aby Kościół S. Bożyjdy Pan-
nom Zakonnym w Brześciu Litewskim i Klasztor nowiey na chwałę Pa
nu Bogu i Nayświętszey Matce iego Patronce nieustawioney wieku
mego iako tylko będzie można był odnowiony, tamże wszystkim
Księdzom i Bracią gdy tylko moia Satisfakcya nastąpi Xię Bogusław
Radziwiłł Koniuszy Wielkiego Xięstwa Litewskiego dobrowolnie mnie zapi-
sał otrzyma, Kościół tamże tam Katolicki pożarem dawnym zrumowa-
ny zasklepić albo strop dać przynaymniey ciepły tylko moia wiel-
na będzie, ale zawsze Kaplica nagrobek Oyca mego w Kaplicy Do
mu mego w Witnie u Swiętego Kazimiera w Rynku in Domo
Professa Oycow Jezuitow ma nadmienione idla różnych przyczyn
woiennych do postawienia nagrobkow Matki moiey i Brata mamu

starszemu

Starszemu Panu Woiewodzie Smoleńskiemu w Kościele Oycow Bozakow Wileńskich Karmelitow pogrzebionemu nieprzyszło tedy tak naprawę Kaplicy mianowaney iako i postawienie tych mianowanych Nagrobkow tejże moiey zlecam Żonie iżeby to wszystko na chwałę Bożą uczyniła tą ostatnią moią proszę wolą taż i to mieć chcę żeby odżony moiey w Lorecie i Częstochowy po Tablicy albo inna iaka pamiątka moich wolonem oddana była tak że w Kościele Oycow Jezuitow w Wilnie u swiętego Jana Ołtarz swiętemu Judzie Tadeuszowi apostołowi na Chwałę Bożą był postawiony wszystko iaką ostatnią moią dispozycią wolą tak aby zarówno z innemi rzeczoma w Testamencie wyrażonemi wykonano było mieć chcę i na znak woli moiey i dla większey pewności podpisem ręki mey i Przyiaciół moich roboruię Dan na Moskwie Trzeciego Oktobra Tysiąc sześćset Sześćdziesiąt Pierwszego Roku. u toho Suplementu podpis ruk tymi słowy Wincenty Korwin Gąsiewski Podskarbi Wielki i Hetman Polny Wielkiego Xięstwa Litewskiego. do Tego Testamentu proszony pieczętarz Stefan Niewiarowski Sędzia Sądow Marszałkowskich WXL^o do tego Testamentu ustnie proszony pieczętarz Michał Obuchowicz Pułkownik JKMci. do tego Testamentu proszony pieczętarz Jan Kwasniński Złoty. Kotoryże tot Testament idoniey Suplement do Akt podanyie sut do Knih Khrodzkich Trockich upisanyie. z kotorych i sies wypis podpieczatiu wradowoiu Jasnie Wielmożnoy Jey Miłosti Pani Makhdalenie z Konopatu Korwinowoy Khonsiewskoy podskarbinoy Wielikoy i Hetmanowoy Polnoy Wielikoho Kniazstwa Litowskoho iest wydan pisan u Trokach. u toho Extraktu pry pieczati wradowoy podpis ruki pisarskoie tymi słowy Stanisław Prewłocki Czasznik Nowo~~ro~~horodzkiy pisar Khrodzkii Trockiy. Kotoryi to Extrakt zapodaniem onoho do Akt czerez osobu werchu mienienuiu iest do Knih Hołownych Trybunalnych spraw wieczystych Aktykowan i upisan. ——

Gosiewski Wincenty

Księga Nro 2. f: 958. y 959. – w Aktach Trybunału Gł. W. X. Litt.

1663 jun 28

Leta od narożenia syna Bożoho tisecza szestsot szestdesiat tretcho Mca Junia dwadcat osmoho dnia.

Pered nami Sudiami Hołownymi na Trybunał u welikom Kniaztwe Litowskom z Woiewodstw Zeml i Powetow na rok teperesznі tisecza szestsot szestdiesiat treti obranymi postanowiwszyse oczewisto u Sudu Pan Mikołay Wołodko pokładał i do Akt podał list Jeho Kor: miłosti żelezny na recz w nim niże mienienuiu dany i należaczy Jasne Wielmożnoy Jeie Mti Pani Makhdalenie s Konopata Konopackoy Khosiewskoy Podskarbinoy Welikoy Welikoho Kniaztwa Litowskoho prosieczy aby tot list był do Knih Hołownych Trybunalnych aktykowan i upisan kotory upisuiuczy u Knihi słowo do słowa tak sie w sobie maiet.

Jan Kazimierz z Bożey łaski Król Polski Wielkie Xiąże Litewskie Ruski Pruski Zmuydzki Mazowiecki Jnflantski Smolenski Czernihowski a Szwedzki Gotski Wandalski dziedziczny Król.

Oznaymuiemy tym listem naszym komu to wiedzieć należy. Nikt barziey Clementiey naszey Krolewskiey ku sobie pociągnąć nie może nad tych którzy dla dobra pospolitego y usługi Rzeczypospolitey przy odwadze zdrowia substancią swoię tracą, y onę długami wielkiemi oneruią w czym że Wielmożny Wincenty Corwin Gosiewski Podskarbi Wielki Hetman Polny W. Xstwa Litewskiego exemplo

drugim prdibat iasne są tego dowody in volumi-
ne legum gdzie długi Jego ad fidem publicam
zaciągnione Constitutią approbowane zostaią.)
Przeto za słuszną rzecz poczytamy abysmy res-
pektuiąc y na wysokie zasługi iego nam y
Rzeczypospolitey wyswiadczone y na maiętności
iego funditus zruinowane, które ad prdsens żad-
ną miarą do wypłacenia długow Creditorom
wystarczyć nie mogą, pozostałą małżonkę Jego
Wielmożną Magdalenę z Konopata Konopacką
Gosiewską Podskarbiną Wielką Wielkie° Xstwa
Litewskiego z pozostałemi sierotami pod protectią
naszą Królewską wziąwszy od płacenia długow
y od wszelkich impetitii Creditorow zeszłego mał-
żonka Jey tym listem naszym do lat w Statu-
cie opisanym wolną uczynili co skutkiem
samym czyniąc Bierzemy pomienioną Podska-
biną Wielką Wielkie° Xstwa Litewskiego z po-
zostałemi sierotami y wszytkie Dobra zeszłego
małżonka Jey pod protectią naszą Krolewską
y onę od płacenia długow do lat trzech nie-
rozdzielnie po sobie od publicaticy tego listu
naszego idących uwalniamy. Tak ci ona tym
listem naszym obwarowana będąc przed żadnym
Sądem naszym y Urzędem gdyby o iakiekolwiek
długi za obligami Cerographami y Contractami
zapozwana była aż do wyjścia terminu wyżey
mianowanego sprawować i odpowiadać nie ma.

Tą iednak Conditią aby tymczasem o satisfactią Creditorom starała się Dobr tych inclusionem Creditorow nowemi nieobciążała długami i parękę dla pewnego dosić uczynienia urzedownie stawiła. Co do wiadomości wszem w obec komu to wiedzieć należy a osobliwie Sądom Głównym Trybunalskim Urzędom Ziemskim Grodzkim y innym wszelakim Iurisdictiom przywodząc chcemy mieć y roskazuiemy aby kożdy sąd y urząd przed ktorybykolwiek o iaki dług Wielmożna Podskarbina Wielkiego Xstwa Litt.o pozwana była oney sądzić Dekretow y wskazow przeciwko niey ferować ani ferowanych do executii przywodzić nie ważyli się. Ażeby ten list nasz iako nayprędzey do wiadomości wszytkich przyszedł Vrzędom wszelkim przykazuiemy, aby za podaniem onego actikowac y publikowac kazali. Na co dla lepszey wiary ręką się naszą podpisawszy pieczęć Wielkie.o Xstwa Litt.o przycisnąć roskazalismy. Dan we Lwowie dnia Dwudziestego Szostego Miesiąca Stycznia Roku Panskiego Tysiąc sześćset szesdziesiąt trzeciego Panowania naszego Polskiego y Szwedzkiego piętnastego Roku. U toho listu żeleznoho Jeho Kor: miłosti pry peczati bolszoy Welikoho Kniaztwa Litowskoho podpis rubi Jeho Kor: Miłosti Pana naszoho miłosti-

woho

w tyie słowa Jan Kazimierz Krol a potom druhi podpis tymi słowy Andrzey Kotowicz Pisarz Wielkiego Xięstwa Litt.o Starosta Grodzienski. Kotory to list za podanem onoho do Akt czerez osobu wierchu menenuju iest do Knih Nołownych Trybunalnych Aktykowan i upisan.—

D. O. M.

Nasci, vivere et mori.

Quae plerique mortalium fatali necessitudine,

Vel fortunae dispensantur arbitrio.

Illstrmo: Dno. Vincentio Alexandro Corvinio Gosiewski

Magni ducatu Lithuaniae supremo Thesaurario et exercitus campi Duci

A virtute, felicitate provenere.

Natus enim intitio utriusque parentis sanguine

Ex patre Alexandro Corvinio Gosiewski Palatino Smolensciae

Ex matre Eva Pacia amplissima haereditavit dowa

Quae ut ad augem proveheret

Vixit.

Deo pia subjectione, Patriae promto contra hostes obsequio;

Amicis officiosa humanitate, subditis placido imperio,

Omnibus nativo comitatis illitio gratus;

Tandem dum exercitus fidem patriae et Regi, obedientiam duibus ejurasset

A suis Lithuaniae militibus, in audito exemplo, pro veritate victima fa

Unde sarcophagus iste, nil nisi caducae vitae exuvias,

Quae mortis legibus subjacent, tenet.

Obiit Anno Dni. 1662 die 29. mensis Novembris.

Cui

Maestissima conjux Magdalena de Comopath,

Monumentum hoc credit.

Ceremonii

D. W. S.

Rodzi się, żyć i umrzeć, to w wszystkim śmiertelnym nieodzownym wyrokiem fortuny, samowolnie się rozdziela. JWPanu Wincentemu Alexandrowi Korwinowi Gosiewskiemu Podskarbiemu i Hetmanowi polnemu litewskiemu, które to godności nabył i, własnemi zaletami i, losem; pochodząc bowiem ze świetnej krwi obojga rodziców: z ojca Alexandra Korwina Gosiewskiego, Wojewody Smolenskiego; matki Ewy z Pa[illegible]ców, już przez toż samo swietne odziedziczył zaszczyty. Dla powiększenia zaś tych:

Żył.

W pobożnej uległości Bogu, będąc zawsze gotowym służyć Ojczyznie przeciw jéj wrogom, dla przyjaciół z obowiązującą ludzkością; dla poddanych łagodnym był panem; wszystkim zaś, wrodzonym powabem uprzejmości, miły; lecz gdy woj[illegible] litewskie, wierność dla ojczyzny i króla, a posłuszeństwo [illegible]wodzów wyprysięgło, od tegoż niesłychanym przykładem [illegible] ofiarą, za prawdę.

Ztąd sarkofag (grób) ten, nietrwałego tylko życia [illegible]ki, podległe prawom śmiertelności, zamyka.

Umarł R. P. 1662 dnia 29. mca. Listopada.

Któremu,

Smutna małżąka Magdalena de Konopak pomnik wzniosła.

Ceremonii

Nagrobek Gąsiorowskiego były w Wilnie w kościele S^go Kazimierza przy ratuszu

Zabity przy własnych żołnierzy

Leta ot narozenia syna Bozoho Tisecza Szest sot szestdesiat piatoho mca Awhusta Dwadcat wtoroho dnia.

Pered nami Sudiiami Hołownymi Trybunalnymi w Welikom Kniaźstwie Litowskom z woiewodstw zemł i powietow na rok tiepieryszni tysiecza Szestsot szestdesiat piaty obranymi postanowiwszy sie oczewisto w Sudu Pan Samuel Weliamowicz pokładał i ku aktykowaniu do Knih Hołownych Trybunalnych podał lawdum ich mltey Panow Obywatelew Woiewodstwa Witebskoho do wiezenia Nepryiatelskoho Moskowskoho dostałych i zabranych wreczy niże menenoy uczynenoe prosieczy aby toe Lawdum do Knih Hołownych Trybunalnych Aktykowanoe i upisanoe było kotoroe upisuiuczy w Knihi słowo do słowa takse w sobie maet: My Urzędniey Ziemscy Grodzcy Rycerstwo Szlachta Obywatele Woiewodztwa Witebskiego, a wierni poddani Naiasnieyszego Krola Jm: Polskiego Jana Kazimierza Pana Naszego Miłosciwego

Ceremonii

ktorzysmy się, z dopuszczenia Bożego dostali w ciężkie utrapie-
nie i więzienie Cara z Moskiewskiego Alexieia Michayłowicza
do Ziemi iego Moskiewskiey, a chcąc to utrapienie nasze nie-
mniey y odważne dzieła nasze Rycerskie, i życzliwość ku
miłey Oyczyznie naszey, Krolowi Panu naszemu i Rzpltey
potomnym wiernom pismem obiasnić, tanowe czynimy unanim
consensu między sobą stałe y nieodmienne laudum.
Które gdy nas Pan Bog z łaski swey Swiętey zdrowo zachow
a wybawi nas z tego ciężkiego więzienia, starać się mamy
aby Seymem approbowane zostawało. A to dla tego ut pateat
posteritati nostre, virtus et desteritas nostra et amor patrie
która posteritas nostra aby tak sława nasza piastowała.
iaroby Imienia naszego Imie, a sława sięgała na wieki
nieśmiertelne sławy, a Panom swoim Dziedzicznym y Oyczyźnie
swey / przykładem naszem / życzliwość swą oświadczała. Które
laudum tak się w sobie ma. W Roku tysiąc sześćset piędziesiąt
czwartym, gdy woysko moskiewskie in operacie z wielką potęgą
mimo poprzysiężone pacta upatrzywszy czas i pogodę zwła-
szcza bawiąc enervatas bello domestico vires nostras, która
domowa woyna do lat ośmiu w Oyczyznie naszey z Kozaki
Zaporoskiemi, Rebellizanty concatenata z Tatary Krymskiemi

trwała, i wiele spustoszenia tak Koronie Polskiey iako Xięstwu Litewskiemu przyniosła i wtargnowszy w Państwo Jego Krolewskiey Mści Zamek Newelski w Woiewodztwie Połockim, a w Woiewodztwie Smolenskim Dorohobusz, Białą, opanowało, a potym i sam Smolensk obległo, wiele włosci, miast, miasteczek, Dworow Szlacheckich splondrowało, i w popioł funditus obrociło. A po wzięciu Połocka, nim woysko Moskiewskie pod Witebsk podstąpiło, tedy my Szlachta Woiewodztwa Witebskiego będąc wiernemi Jego Krolewskiey Mści Pana Naszego Miłościwego poddanemi, miłuiąc życzliwie Oyczyznę naszą, zachowuiąc wiarę stateczną Krolowi Panu naszemu i Rzeczypospolitey, reprezentuiąc w osobach swoich pamięci godną sławę przodkow naszych, iako boni Civis Patriae odważywszy zdrowia y substantiie swoie, iedni wyprawiwszy małżąki i Dziatki swoie do Litwy na bespiecznieysze mieysca sami osobami swemi na Zamkach Witebskich zostali. A drudzy z nas powiększey części z Małżąkami i dziatkami naszemi do Witebska ziechawszy się, z jednostayney miłości y zgody z sobą, iakośmy między sobą spisek uczynili, takesmy te zamki koło których muru i żadnego budynku od Rzpltey uczynionego niebyło ostrogiem i parkanem każden z nas według siły i możności naszych, iako kto mogł nayprędzey

Ceremonii

w czasie szczupłym obwiodszy, opatrzyli i sami osobami swemi od zaczęcia tych trwog, aż do oblężenia residowali. Lecz niektórzy Bracia nasza Jchmm PP. Obywatele Witebscy niechcąc z nami spolnie o obronie zamkow tych Witebskich radzie, nam pomagać, y z nami mieszkać iako tych zamkow budynkiem i Parkanem nie opatrowali, tak żadnego presidium czynić niechcieli, nulla habita ratione sławy dobrey u mennas bracią swą opuscili, ani zawieraiąc się z nami na tych zamkach precz powyieżdżali, nic się nieoglądaiąc na postanowienie i spisek nasz przed oblężeniem uczyniony i sobie poprzysiężony na constitucie Seymowe na srogi Universał Jasnie Oswieconego Xięcia Jmci Janusza Radziwiłła Woiewody Wilenskiego Hetmana Wielkiego Wielkiego Xięstwa Litewskiego a niektorzy dawszy na się assekuratią ostre, że się mieli powrócić do nas, uprosiwszy się u Jchmm PP. Regimentarzow od nas obranych na czas mały do domow swoich wrzkomo dla żywności niedotrzymawszy nam słowa do Litwy ziechali, których potym ciż PP. Regimentarze nasi, za domawianiem naszym wytrąbić kazali i są wytrąbieni według assecuratij onych dobrowolnie PP. Regimentarzow danych. My iednak in tantu zostaiąc cala mi tate nostra będąc dezertij od tych Panow Braci naszych statecznie w przedsięwzięciach swoich

trwaiąc a stoiąc przy spisku naszym lubo niemaiąc żadnego nizkąd wsparcia i ratunku tak od JKrMści Pana naszego Miłościwego od Rzeczypospolitey, iako i od Jchmm PP. Hetmanow, i JMci Pana Woiewody naszego, do ktoregośmy częstokroć pisywali zebrząc ratunku, a oznajmuiąc niedostatki nasze gdy Woysko Moskiewskie po wzięciu Połocka z armatą z działy potężnie pod Witebsk z Starszyną swoią, z Wasilem Piotrowiczem Szeremeciowym Boiarzynem i Woiewodą Moskiewskim z Zdanem Kondarowem Hetmanem Woiewodą nazwanym Połockim, z Ophanasim Naszczokinem i innemi Pułkownikami Moskiewskiemi i Cudzoziemskiemi i Kozaki Zaporoskiemi Rebellizanty, w roku przeszłym tysiąc sześć set pięćdziesiąt czwartym dnia dwudziestego czwartego Augusta w Dzień Swiętego Bartłomieja podstąpiło i Witebsk obległo, zawarszy się w Zamkach Witebskich w cięszkim będąc oblężeniu przez Niedziel Czternascie, Dzień i noc bez odpoczynku w Parkanow broniąc się temu Nieprzyiacielowi odważnie odpor dawaliśmy ile sił naszych, prochow kul i chleba stawało, częste odbiiaiąc Szturmy potężne Nieprzyiacielskie trupami ich, wały w Parkanow nasciełali. w ktorych Szturmach iedni z nas ranni zostawali drudzy certuiąc armis, mężnie z tym Nieprzyiacielem za Dostoieństwo Krola Pana Naszego y całość Oyczyzny tak czasu Szturmow iako i na wycieczkach częstych, iako odważni

Ceremonii

Kawalerowie, Capita vouerunt. A gdy za nie dodaniem nam przez Jchmsciow PP. Hetmanow odsieczy nastąpił głod wielki, z ktorego niemało Ludzi, Pospolstwa i Czerni pomarło, gdyż niemaiąc chleba Szkapyśmy chude ktore wypędziliśmy byli niemaiąc czym karmić za parkan na wały znowu odyskuiąc bili, a iedli poki ich stawało. A skoro i tych niestało a niemało też ludzi w Szturmach i wycieczkach z Dział i ręczney broni w gęstym strzelaniu od woyska Nieprzyłłsgo Szlachty Mieszczan Pospolstwa Zołnierstwa, Dragony, przed oblężeniem nam od Xięcia JmPana Hetmana przysłaney pozabiiano, a Strzelcow Pospolstwa dla wielkiego głodu z Zamkow, Parkanow, i miasta barzo wiele do woyska Moskiewskiego poprzedawało i przerzucowało a za tym prochow niestało i niemieliśmy czym iuż odpor dać temu Nieprzłłowi in eriuatus penitus maiąc vires et paucum numerum ludu do obrony maiąc, gdy to woysko Moskiewskie z Woyskiem Zaporoskim Kozackim dnia Miesiąca Nowembra wyrozumiawszy z przedawczykow nasze niedostatki, potężny ostatni Szturm uczyniło. Do ktorych razem więcey połturuset Strzelcow poddanych Jaśnie Wielmożnego Jmsci Pana Wincentego Gąsiewskiego Hetmana Polnego i Podskarbiego Wielkiego Xtwa Litt. porzechu z miasta Witebskiego z iedney kwatery wyciąwszy parkan przedało się a ta kwatera goła bez ludzi została. Zaraz woysko Moskiewskie

tey dziurą z nimi wespoł do Miasta wpadło, gdzie niemało Braci naszey Szlachty, Mieszczan, Pospolstwa, Zołnierstwa, Dragony, Niewiast, Dziatek małych u piersi matek będących, Dziadow, Bab, w Szpitalach będących bez żadnego Miłosierdzia miasto opanowawszy wysiekli i wyscinali. A potym i same Zamki Witebskie y nas samych mało nie przerznięto zaledwie z miło uroczem od gardła opanowało i wzięło, gdzie niedziel trzy zostawaliśmy. A w tym czasie większa część Panow Obywatelow naszych niesłusznie dobrowolnie zasmakowawszy sobie obietnice, Moskiewskiego Woyska przełożonych ktorym przy maiętnosciach ich i nasze maiętnosci conferować miały, by odstąpiwszy nas nierespectuiąc na sławę dobrą pogardzaiąc elementią Króla Jmści Pana Oyczystego, ignominiose na Jmie Osudarskie poprzedawszy się Chrzest Osudaru całowali A potym niektorzy i Panu Bogu wiarę w ktorey się porodzili złomawszy w wiarę Moskiewską pozrzscili. A my będąc wiernemi i Życzliwemi poddanemi JKrMści Pana Naszego Miłosciwego, miłuiąc Oyczyznę naszą na woli i Miłosierdziu Bożym zostali, woląc pro Rege et Patria mori, vel in praedam dostać się fodi frago hosti quam Cedere consuentiam, fidem et dexteritatem nostram zaczym nam ci Przełożeni woyska Moskiewskiego, że nas mieli ze wszystkiemi dostatkami naszemi do Litwy zdrowo y Cało

Ceremonii

wypuscic verbo non steterunt, ale nam kazawszy się do wozow ułożyć, wrzkomo do Litwy iechać, roskazali do Starszego Boiarzyna do Wasila Piotrowicza Szeremeciowa do Taboru tuż pod Witebskiem leżącego przyie dla pożegnania, gdzie iakosmy wszyscy przyszli, ten Boiarzyn wielki Szeremeciow, naradziwszy się z drugiemi Pułkownikami wyprawił do nas Dworzanina i Stolnika Osudarskiego Ładożyńskiego. Ktory taki ordynans wyszedszy od Boiarzyna na podworzu w taborze uczynił. Postawiwszy około nas circum circa strzelcow i Sołdatow odłączył na prawą stronę tych Panow Obywatelow naszych i mieszczan ktorzy chrzest Osudaru całowali, a nas na lewą stronę. Po tym z karty nam respons takowy uczynił iż Car Jmu. za to że ieszcze mu siła ludzi Ratnych iego nie oglądaiąc się na hramotę iego do siebie pisaną, nie zdaiąc zaraz Zamkow pobili, i siła szkody uczynili, rozgniewany na was będąc kazał was był wszystkich smiercią karać, lecz za prożbą i do nog upadnieniem syna swego Alexieia Alexieiewicza Carewicza, który za wami przyczynił się prosząc o miłosierdzie, miasto smierci, zywot wam daruie. Jednak kazał was rozesłać rożno po Korodach swoich, iako więzniow. A dostatki wasze wszytkie kazał zreiestrowawszy na siebie pobrać, za tym tym ktorzy chrzest całowali, kazał wesoło

Imieniem Carskim do Miasta do Gospod iść, a nas z wielką gromadą Strzelcow kazał Gołowie Strzeleckiemu Bułhakowemu do Zamku za prowadzić i wedworze JmPana Woiewody naszego w Zamku wysznim w Wilebskim stoiącego w więzieniu osadzić gdzie tydzień cały w ciasnocie wielkiey o chłodzie i głodzie będąc za potężną strażą byliśmy. A wozy nasze do Litwy ułożone wszytkie pozakowali i wszytkie dostatki nasze, złoto, srebro, Kleynoty, perła, Rusztunek, Cynę, miedź, od mała do wiela zregestrowawszy, iako wiele u kogo czego było, na Osudara pobrali, a potym nas samych wrożno na rożne mieysca do Ziemie Moskiewskiey obnażywszy ze wszytkiego, sine uictu et amictu do więzienia iednych do Pskowa, do wielkiego Nowogroda, do Toropca, do Łuk, drugich do Jarosławia, do Kostromy i innych Gorodow rozesłano, a potym sprowadziwszy nas iednych z Nowogroda drugich ze Pskowa do Jarosławia zawieźli, gdzie nas do turmy smrodliwey i ciasney wrzuciwszy przez cały tydzień perswaduiąc nam abyśmy Chrzest osudara całowali i w wiarę ich się ochrzcili więzili a widząc stateczność naszą i nie mogąc nas za wolą swoią pociągnąć, niemniey bacząc, że nie mało braci naszey zacney Szlachty, Urzędnikow Ziemskich i Szlachcianek, iako w drodze z głodu z przeziębnienia niewczasu pomarło tak i w turmie poczeli się byli mycić i chorzeć a

niektorzy umierać, tedy zaledwo, zaczętemi supplikami naszemi sprowadzili nas wszytkich do iednego domu pustego gdzie osm niedziel szczupły karm od nich biorąc, żebrząc iałmużny po ulicach mieszkaliśmy. A potym Wołgą rzeką zasłani iesteśmy do Kazani, gdzie do tych czas od niedziel dziesiątka mieszkamy iedni z małżąkami i dziatkami naszemi, drudzy rozłączeni będąc z Żonami i dziatkami wyglądaiąc cum lacrimis łaski i z miłowania Bożego a od JKrMści i Rzeczypospolitey prętkiego z tego ciężkiego nieprzyiacielskiego więzienia o oswobodzenie poki ieszcze niebędziem iako inni więzniowie daley iako do Astrachani do Sibiru do Terek i na inne rożne dalekie Horody Osudarskie zasłani y póki tu w Kazani w gromadzie iedney iesteśmy, takowe czynim iednostaynie się wszyscy zgodziwszy się Laudum. Ponieważ Bracia nasi Panowie Obywatele Witebscy, opuściwszy nas bracią swą w tak ciężkim razie naszym, niepomagaiąc nam obrony Zamkow naszych, wywiozszy małżąki i Dziatki i wszytkie dostatki swoie w cale, iedni do Litwy ziechali drudzy dobrowolnie impudice, nic nierespectuiąc na sławę dobrą, wyrokami prawie zostaiąc w Oyczyznie swoiey Chrzest Carowi Moskiewskiemu dla szczegulney chciwości i łakomstwa całowali, i w wiarę się Moskiewską pokrzscili, mianowicie Pan Alexander Woyna Jasieniecki

Sędzia Grodzki Witebski, znaczną zdradę swą ku Jego Krolewskiey Mści Rzeczypospolitey i nam Braci swey okazał, ktory na rozgoworach podczas oblężenia często z Moskwą na stronę odwiodszy się mimo wolą i wiadomość przełożonych Regementarzow naszych od ktorych był deputowany tak że sprawował conferentie, nagość onym naszą i wszytkie rewelując niedostatki, ktory i na ostatni rozgowor umyslnie iątrząc na nas Moskwę na czas naznaczony wyiechać niechciał za czym zaraz Moskwa zaiątrzywszy się szturm uczyniła. Czasem i mimo wiadomości naszą sam ieden na rozgowor wychodził, co gdyśmy po nim postrzegli daley niechcieliśmy onemu iuż confidować i niedopuszczaliśmy onemu wychodzić na rozgowor z Moskwą, iakoż po zdaniu naszym znaczna się ta zdrada po Panu Woynie wyiawiła, gdyż w oczach naszych Ophanasi Naszczokin Boiaryn Carski ktory z nim na rozgoworach od Moskwy stawał oddał mu Hramotę Carską do niego pisaną z podziękowaniem za życzliwość iego, i dwa Soroki i dwie parze soboli od Osudara temuż P. Woynie dał. Za czym i Chrzest całowawszy Carowi Moskiewskiemu został w Witebsku ktory różnemi sposoby wielu naszych Braci Szlachty namawiał aby Chrzest całowali, iakoż niektorzy za perswazyą iego Chrest Osudaru całowawszy tam zostali. A nawet tenże P. Woyna gdy woysko JKrMści przyszło było w tydzień po zdaniu naszym pod Witebsk do Ostrowna

nam na odsiecz nad ktorym był Regimentarzem JmPan Komorowski i pisał do nas oznaymuiąc o przyjściu swoim z Woyskiem, y chcąc zasiądz od nas wiadomości o potędze nieprzyiacielskiey, tedy ten list, iakośmy tego doskonale doszli P. Woyna przy sobie utaiwszy a nam nie ogłosiwszy tego, sam nato pisanie occulte dał respons JmP. Komorowskiemu, perswaduiąc aby nie nacierał iuż na Woysko Moskiewskie, opisuiąc ich potęgę wielką nadto iaka była, a to wszytko czynił ku zdradzie iawney i ku szkodzie nas utrapionych ludzi iakoż i domu onego w Sielutach Moskwa niepaliła i żadney szkody w tey maiętności iego nieczyniła. My tedy iako na tego Pana Alexandra Woyne, tak na Bracią naszą, ktorzy nas w takowym odbiegli razie przed Bogiem Krolem Jego Mścią i Rzeczypospolitą, załośnie, /: tradendo ei iudicium et vindicatam :/ protestamur, y ex charitate nostra fraterna onych excluduiemy. A gdy nas Pan Bog i iego dziwna providentia zdrowo z tego więzienia nieprzyiacielskiego wyswobodzi, a do Woiewodztwa naszego przywroci tedy takowe teraz stateczne sobie i nieodmienne czyniemy Laudum et sancte spondemus że iako pomienionego Pana Woyne tak tych Braci naszych od ktorych deserti sumus nie mamy do żadnych honorow i splendorow vocować i na żadne Urzędy w Woiewodztwie naszym wakuiące nie mamy promować ani

do żadnych zgoła usług Braterskich niemamy onych używać, iako
posłami na Seymy, Deputatami na Sądy Głowne Trybunalne,
na poborstwa, Directorami na Seymikach i ziazdach różnych
niemamy obierać eo ipso że onitias Bracią swą niesłusznie
w takowym nieszczęsnym razie opuscili a ktoby z nas przepomniaw
szy tego Laudum naszego respectem pokrewnosci albo iakiey inney
prywaty tych ludzi, czasu Seymikow sententią swoią chciał na
urzędy iakie promować tedy takowego sententia niema mieć u nas
żadnego valoru i niema takowego sententy Pan Director od nas
obrany kreskować owszem takowy pro hosto patrie ma bydź
rozumiany które to Laudum nasze dla wieczney pamięci pod-
pisuiemy rękoma naszemi. A ktorzyby z Braci naszey tu w
więzieniu będącey z iakiego respectu maiąc w Kraiu naszym po-
krewnych swoich niechciał się podpisać do tego Laudum naszego
tedy i ci tey uchwale naszey podlegać maią. Działo się w Kazani
Roku Tysiąc Szesesett piędziesiąt piątym Miesiąca Septembra dwu-
dziestego dnia u toho listu podpis rąk tymi słowy Kazimierz
Strawinski Podkomorzy Starodubowski Podwoiewodzy Witebski, Mi-
kołay z Brusiłowa Kisiel Podkomorzy Derpski podsędek Witebski
ręką własną. Kazimierz Szapka Chotolski Woyski Witebski m.p. Miko-
łay Jozefowicz Alconom Witebski. Krzysztoph Branski Bielecki

Pisarz Grodzki Witebski. Jozef Chrapowicki Rotmistrz JKrMści, Marcin Stanisław Wołodkowicz Rotmistrz Woiewodztwa Witebskiego. Stanisław Szaszka Chotolski Rotmistrz Witebski, Jan Worotyniec Mieczny Witebski Hryhory Białyniecki Birula ręką, Bazyli Jazimowicz Hołownia Łowczy Woiewodztwa Witebskiego, Hrehory Szaszka Chotolski ręką Andrzey Białynicki Birula, Andryan Hrebnicki, Piotr Gano Lipski Alexander Ramsza, Lew Białynicki Birula. Iwanowski Mikołay Biberszteyn ręką swą. Hrehory Murza mp. Władysław Krupienicz Stanisław Rafał Żuk, Michał Szaszka Chotolski, Hrehory Letecki, Konstanty Wolgraf, Kazimierz Hurko Chocimski, Heronim Borzęski Tulko, ręką, Heronim Ostakiewicz ręką, Jakub Pohoski Hrehorowicz Piotr Kazimierz Esimont ręką swą, Stanisław Rafał Żuk ręką Bazyli Letecki, Franciszek Zaręba, Michał Adamkowicz, Samuel Czaplic ręką swą, Paweł Ramsza, Pypha Theodor, Jan Czaplic ręką swą, Szweykowski Kasper Jan, Samuel Nieszyjka ręką swą Bazyli Hołownia Podwinski, Stephan Borowski, Marcyan Rogowski ręką swą, Theodor Białynicki Birula, Gabryel Białynicki Birula Jan z Lada Ladachowiec, Heliiasz Żaba, Bohomolec Dmitr, Alexander Bohomolec, Jan Bohomolec, Jerzy Stanisław Swiarski, Mikołay Poczobut Kundzicz mp. Jan Umenski, Piotr Kazimierz Krasowski Hrehory Krzysztoph Możeyko Kapitan JKrMści, a po dokończeniu

toho lawdum i podpis ruk wyż wyrażonych u tohoż lawdum
suscepta w tyże słowa Roku Tysiącza szestsot szestdesiat czetwer
koho mca Sentiabra osmnadcataho dnia toe lawdum ieho Mti
Pan Adam z Brusiłowa Kisiel na wrade khrodskom Minskom
do Knih ku Aktikowaniu nokładał Alexander Makaewski Namiestnik
Minskaho Woiewodztwa po kotoroj suscepte u tohoż Laudum
druhaia suscepta w tyże słowa Roku Tysiąc sześćsett szesdziesiąt
czwartym te Laudum iest prezentowane w Szennie w dzień
gromnie po obraniu Jchmm PP. Deputatow Samuel Eustachy Łu
komski Direktor Seymiku Gromnicznego ktoroe to lawdum za
podaniem onoho czerez osobu werchu menenuiu do Knih Hołow-
nych Tr. iest zapisano.

1673

Testament

Xięcia Hieremiego Wisniowieckiego Wojewody Ruskiego

i ~~Syna jego~~

~~Króla Michała~~

28 Marca 1651 roku pisany

~~Testament Xięcia Hieremiego Wiśniowieckiego~~

Pewny y niepewny kres żywota Ludzkiego, Pewny, albowiem Cunctis diebꝫ oczekiwamy donec veniat immutatio, niepewny albowiem kiedy ma nieuchybny Dzień mortalitatis terminować quisq̃ caret vate suo. Maiąc Ja tedy na pamięci takowy Stworcę mego Dekret, y powszechney Pladze Skazytelności podległem się bacząc. Poniewasz mi Solum Superest sepulchrum wstempuię do niego z takowym Prawdziwemu Bogu y Kosciołowi Rzymskiemu oswiadczeniem: Credo quod Redemptor meus vivit, et ego surrecturus Sum in Novisimo die, Et in carne mea videbo Deum Salvatorem meum: Przy tey protestacyi Dñe ne intres in Iuditium cum servo tuo. Oddaięć Duszę iako æternam Creaturam æterno deo. Wzywam y Nayswiętszey Panny, aby do Prezentowania Jey Majestatowi twemu była advocata et Mediatrix. A stróż moy Anioł y Patronowie wszyscy swięci Bozi Pij consolatores y zwycięzcy. Ciału zaś memu ze in visceribꝫ terræ natura stravit Lectum, takowe naznaczam Parentalia; aby w Wiszniowieckim Kosciele nowo wymurowanym za Niedziel Naydaley Cztyry; niebędzieli mogło być Prędzey miało swoie depositorium ktore aby się bez żadnych Pomp Swiatowych y Prożnych wyniosłości owszem według

Ceremonii

Ceremonji Kościoła Rzymskiego w jako Naywiększey Assystencyi kapłanów sług Bożych y congressie ubogich odprawione było Małżonki moiey miłey y niżey wyrażonych Executorow ostatniey woli moiey proszę. Koło Trumny Sobie Splendorem humilitatis, ktora Szarym tylko Suknem obita być ma zachowuię, to iako naybardziey miłey małżonce moiey zalecaiąc żeby przy dokonczeniu dni moich zaraz na Trycezymy uczyniła distributionem Summy trzech tysięcy złotych do Kosciołow Częstochowskiego, Sokalskiego, Podkamienieckiego, Leżayskiego, Jarosławskiego w polu, y Kalwaryiskiego. Inne zas legata y Fundacie które tu per ordinem wyrazam aby ad Executionem przychodziły obtestor Sądem Bozym Nizey wyrazonych Executorow woli moiey. A naprzod Fundacią OO. Karmelitow bosych przy kosciele Wiszniowieckim, gdzie oni przed pogrzebem moim introdukowani być maią Szesdziesiąt tysięcy złotych polskich Naznaczam, ktore iesliby Niemogły bye ex nunc dla ciężarow iakich po smierci moiey zaraz przy Introductiey oddane, tedy z intraty Maiętnosci moich wiszniowieckich ma być onym Census annuus iuxta morem Ecclesiae od tey Summy płaconey y oddawaney ad Exolutionem Pryncypalney summy którą gdy Oycowie podniosą, maią zaraz ex consilio JP. Exekutorow woli moiey super bonis fixis et hæreditariis locare y taką Maiętność przyległą kosciołowi kupić, ktoraby victui et Necesitati klasztora ich wystarczała. Oblig zaś na nich zostawać będzie perpetuo za duszę moią dwie mszy na każdy Tydzień odprawować y w modlitwach swoich felices Domu mego u Boga upraszać Successus.

OO. Societatis Jesu także Szesdziesiąt Tysięcy Złł

na Fundacią Collegij w Romnie y na teyże włości w Zadnie-
przu leżącey zapisuię, ktorą aby przy takowymże obliges
inspiritualibus acceptowali; y na tym mieyscu Nepres Nie-
dowiarstwa, odszczepieństwa Luce ac Labore professyi swoiey
wykorzeniali, więcey naukami ad Classem Rhetoricae et Dia-
lecticae Iuventutem obywatelow tamecznych y sług moich
Pignora zdobili, gorąco JWmci Xiędza Generała y JX. Prowin-
ciała Polskich teraz y na potym będących proszę et innato
ku Chwale Bozey zelo obowiązuię.

OO. Bernardynow Lubińskich przy moiey ordynacyi y Fun-
dacyi dawney; Victus et necessitatum wiecznemi czasy zacho-
wuię y moię dokąd ią tylo naywyzszy stworca propagare
będzie Posteritatem, błogosławieństwem y Sumnieniom obo-
wiązuię; aby iey dosc czynili y one zachowali za wieczny
wolę tę moię trzymaiąc oblig, do tego szesdziesiąt Tysięcy
złotych tymże OO. Bernardynom, na wymurowanie Kościo-
ła Klasztora y Municiey koło niego iako naylepszey zacho-
wuię y zapisuię. Summa zaś ta ma być iako nayprędzey
sposobem na osobney karcie opisanym oddana ktora tu
przy tym Testamencie zostaie; inne także fundacie y
kościoły w ktoreykolwiek maiętności moiey Dziedziczney
iusz ad Executionem przyszły; intoto approbuię y ratyfi-
cuię wiecznemi czasy y tak iako są przezemnie ordynowa-
ne potwierdzam specifice Fundusz P. Kolendy w Przyłwie
Maiętności Zadnieprskiey.

Cerkiew Wiszniowiecką murowaną pod Zamkiem
gdzie depositoria ciał Rodzicow moich zostawuię synowi
memu a po nim następuiącey potomności gorąco zale-
cam aby nietylko circa immunitates sexas wiecznemi cza-
sy zostawała, ale tesz y w porządku wszelakim, popra-

wać

wach Struktury swoiey y innych pobożnych Respektach, gdzie Epitaphium według modeluszu mego w Gdańsku do wykowania Naznaczone; aby wystawione było z Marmuru in memoriam Rodzica mego proszę y Synowi tę Pietatem zalecam.

Kościoły zas w Kochmanowie, w Lochnicy, w Krasnym, w Pereatynie, Czornuchach, w Narwie że iest y była Intentia moia fundowac takim trybem iako Xiążęta JMC Zbarazcy tu fundowali w Maiętnosciach swoich Ukrainnych, tedy JP. Opiekunow y Exekutorow woli moiey proszę a przy nich syna mego miłego Michała Tomasza Korybutha Wiszniowieckiego obowiązuię aby to prima oportunitate do Skutku przywiodł y był w tey mierze nietylko Dobr Substancicy ale tesz et votorum meorum Prawdziwym Dziedzicem a przy błogosławieństwie moim takowe Paterna zostawuię monita: A naprzod Timorem Dei Cultum wiary Swiętey Katolickiey et Promotionem pietatem et Reverentiam ku Matce swoiey a miłey małżonce moiey, Amorem erga Patriam, królom observanciam et fidem Senatorom venerationem, Przyiaciołom Candorem Sługom poszanowanie starym y zasług memoriam, ku poddanym Clementiam abyś zachował pod błogosławienstwem Bożym które gdy tak zachowywac będziesz otrzymasz sprawom y zamysłom swoim Pedisequam fortunam y łaskawe Niebo, lać będzie na cię hoyne swoie błogosławienstwo, tak isz następuiącemu wiekowi łagodną o sobie podasz memoriam, Aże natenczas Intenere Lat swoich statu; dysponowac sobą y domem swoim niemoże tedy nikomu innemu Competentiam tutoryi do niego y wszystkich Dobr przypisuię tylko miłey Małżące moiey Gryzelli Konstan-

ciey

ciey z Zamoscia Korybuthowcy Xiężnie na Wiszniowcu y Łubniach, Ta bowiem iako mi za życia mego zgodnego y miłego we wszystkim affekta Charissima była Socia tak tesz niewątpie że tym swoim y moim synem reprezentowac mnie sobie post fata będzie, y nieumieraiącego affectu swego pokaże stateczność, a iemu da wychowanie takie iakie tylko urodzeniu y wokacyi iego może być Przyzwoite, do czego aby y drudzy Jmc Panowie opiekunowie manudukcię swoię Probeant et operam gorącą proszę; a ieslibytesz małżonka moia, doczego ia niezagradzam drogi ani tesz rozumiem, wdowi Stan miała odmienić, tedy tym samym ta opieka syna mego w mocy Jey Cessare ma y z władzy odchodzic, a do nizey wyrazonych obrocic się Tutorow Dobra iednak takie w dozywotniey dyspozyciey y uzywaniu swoiem odłączone mieć powinna; ktoreby intraty Siedmdziesiąt tysięcy złotych czyniły y wniesioney Summie Siedminkroc sta tysięcy złotych posażnych korrespondowały, a ostatek in usum Syna mego stante eadem mutatione cedet, Tenże syn moy aby w naukach był wprzod dobrze perpolitus, a potym cudzych kraiow Peregrinatione wiako naylepszey dyscyplinie, żeby nievitia ale virtutes externas zbierać mogł do usługowania Oyczyznie y Domu swego rządzenia; Obowiązuię wtym miłą małżąkę moią y Jmciow PP. Opiekunow niżey mianowanych w Szesnastu lat iezeli będzie habilis rządzic domem swoim zostawuię go od opieki wolnym, zwłaszcza gdyby in manibq Tutorum zostawał, tak iednak aby sługom moim ktorych ia mu Probatos w Cnocie y zyczliwości do Opieki

podał oddawszy w Administracią wszystkie dobra swoie sam do cudzey ziemie w Boiazni Bozey dla experiencyi większey w Naukach iechał; a czasu tam y lat sposobnych do usługowania Oyczyznie długo nietrawił. we wszystkim radzie zdrowey przyiaciół y Superintendentow swoich podlegaiący.

Słudzy zaś moi żeby et post fata utantę Lumine meo y cnotliwych zasług swoich iucundum z rąk moich in seram Senectutem odnosili Praemium mieć chcę y gorąco niżey mianowanych Exekutorow Syna y Małżąki moiey proszę y Sumnieniem obowiązuię aby przy dożywociach y Listach na maiętności danych y assygnaciach Jurgeltu, lubo tesz ad gratiam tylko danych dożywotnie zachowani byli ale tesz y ci osobliwie osobnym Regestrem wyrażeni y podpisem ręki moiey ratifikowani są y których dexteritati tantum confido mnie in omni sorte doswiadczoney, że iey y synowi memu dotrzymywać będą iako tesz do obrony honoru y substancyi iego teyże nieodpaszą szable z którą przy boku moim strenue stawali iakosz do teyże życzliwości powinności y usługi obowiązuię ich którą mnie oswiadczali. A iesliby tesz ktory zostawał immemor łaski moiey a w powinności swoiey tak za rozkazaniem Małżąki moiey iako y Syna mego niepoczuwał się. Nad takowym zostawuię liberum arbitrium odięcia Dobr y Jurgeltow Perseverantes zaś w powinności nie maią być wzruszeni bez okazyi żadną Sukcessorow moich niełaską w Jurgeltach swoich, które na maiętnosciach Zadnieprskich tak trzymać będą iako teraz umnie contraxit generalis usus y iako listy dane odemnie każdemu z ukraińskich osobliwie sług szerzey w sobie explanuią a tym każdy sługa szczegálnie kontentować

towac ma co lubo Listem lubo Regestrem teraznieyszym będzie miał naznaczono residuum do skarbu syna mego oddaiąc Intraty; coby iey w ktorey maiętnosci nad Iurgelt pokazała taxa; A ci ktorzy Maiętnosci w Iurgeltach nietrzymaią a w usłudze Perseverabunt tedy maią im bydz albo Maiętnosci proporcionaliter pokazane przez Administratorow Syna mego dobr nizey mianowanych albo tesz kto się gołym zechce kontentować Iurgeltem ze Skarbu mego oddawać będą.

Rozprawę Czeladzi nadworney ktorzy iusz do takiey iako są mnie potrzebni niebędą usługi, y nagrodę czego czyia postulat merces zalecam Successorom moim y Immciom PP. Exekutorom więc y respekt ukontentowanie każdego według lat y zasług przy boku moim Strawionych proszę aby był

Xiążętom Imciom PP. Synowcom moim miłym co kolwiek bysię ex calculo iusto pokazało oddać wszystko iako nayprędzey; którzy znaiąc moię ku sobie miłosc y koło dobra ich stante tutoriā meā sollicitā curam bez respektu inwidiey wielu; niewątpie że będą et post Fata memores moiego affectu.

Dłużnikom ktorzykolwiek maią odemnie assekuracie y kaucie prawne ręczne; iako y ktorzy maiętnosci w zawziętych Summach in pignore maią także kupcom z któremi kolwiek zaciągnione są kontrakty, a mianowicie Gdańszczanom skuteczną naznaczam solucię z Dobr moich wszystkich z nagrodą słusznych Pretensyi, wczym kontrakty y rachunki skarbowe przez Podstaroscich moich konwintowane informować naylepiey mogą; A w dosyć uczynieniu ma być Potior ten u kogo dawnieyszy pokaże się Dług. Na ktorych zniesienie wszystka Intrata Maiętnosci

sci moich wszystkich ktora nad Jurgielty służne y sto dwadziescia tysięcy Żonie y synowi memu (póki niedorosnie) na wikt y Edukacią ad Presens naznaczonych; quolannis restans pokaże się aby obracana wiernie była Małżonkę moią y Opiekunow Conscientiā obowiązuię, ex Persolutis zas albo cessie; albo kwity in Personam tylko syna mego, aby kredytorowie prawne czynili przestrzegai tego będą.

To tesz vel maxime zalecam Synowi y niżey wyrażonym Exekutorom woli moiey aby trzy Szpitale fundowali przy kosciołach Białego Kamienia, Wiszniowca y Lubniach do każdego z osobna Funduszu po pięciuset złotych na rok z Jntrat tamecznych Maiętności funduię, y wiecznemi czasy naznaczam; ktory to Czynsz rocznie na każdy dzien S.o Michała ma być oddawany Prowizorowi Szpitalnemu. A takowy Prowizor dla porządku Szpitalnego ma być podawany przez Sukcessory moie Prezydentow, koscielnych starszych. Temusz Prowizorowi i medio tych ubogich podanemu y do starszenstwa sposobnemu, z tych pięciuset złotych iedno sto złotych na wikt naznaczam, a Cztyrysta na wychowanie drugich ubogich mieć chcę ktorych tak wiele trzymać in Contubernio Pauperum będzie iako wiele ich za te Czterysta złotych wychować będzie mógł, tak iednak aby starszy tych czterechset złotych nie obracał na swoy wikt, ani na żadną prywatną potrzebę tylko na wyżywienie ubogich, a sam stem złotych pomienionych kontentować się ma, tego tesz tenże Prowizor przestrzegać będzie aby z temisz ubogiemi szpitalnemi, raz w tydzien Rożaniec Nayswiętszey Panny, błagaiąc Maiestat Boski za grzechy moie wszyscy wespoł y każdy z osobna mawiał, a na każde swięto Michała

chała S^o aby się każdy z nich spowiadał y kommunikował co rok za moy Dom wszystek y szczęśliwe Sukcessy P. Boga prosił. Inaczey ktoryby tey in divinis powinności zaniedbywał ma być exkludowany, a do takowych Szpitalow nie maią być przyimowani populares tylko ludzie katolickiey Religii osobliwie na woinach poszwankowani albo na usłudze Rzptey pokaliczeni, te wszystkie trzy Szpitale przy każdym wzwyż mianowanym kosciele maią być w iednakowym iako się tu wyraziło zachowane porządku, a pod Tytułem y opieką swoią Michała fundowane; niedbałych zas Prowizorow y w powinności się niepoczuwających swoiey, będą mieli Sukcessorowie moi moc odmieniać, a takowych przybierać ktorzyby ubogich dobrze dyrygowali gubernacią y o wczasie ich bez żadnych prywat swoich wiedzieli, Budynek dla nich porządny y izbę gdzie maią iadać zbudować wczesnie bez wszelkiey odwłoki, syn moy będzie powinien sub onere Conscientie, do czego y Exekutorowie z Małżąką moją tenentą a Successu temporis posteritas moia tych budynkow poprawowac y one in casu ognia albo Ruiny iakiey erigere będą powinni oco presidentes wielebni Kosciołow pomienionych pozwać będą mogli, y prawem Successorow compellere ad executionem tych fundacyi ieżeliby ktory znalazł się tak impius żeby tey fundacyi nietrzymał albo nie exequował w każdym punkcie

Tey tedy woli moiey skuteczną chcąc we wszystkich punktach zostawić efficatię, ordynuię y zapisuię ad exequendum naprzod pierwszą po Bogu opiekunkę, miłą Małżątkę moią, a że in eo sexu, lubo znam niezwyczayne dotes przecie iednak aby miała tanta multi dyspozycyi domu

swego

swego sufficere in consideratione mieć muszę: przydaie iey fal turam y pomoc tych z ktorych przyiaznią ad Tumulum idę: mianowicie Jmci Xiędza Andrzeia z Leszna Biskupa Chełmińskiego Kanclerza W^o Koronnego, JmPana Chlebowicza natenczas Wdę Smolenskiego, Xięcia JW^o Mci Dominika Ostrowskiego Wdę Krakowskiego, JmPana Wdę Sendomierskiego Margrabie na Mirowie Myszkowskiego JmPana Marcina na Husiatynie Kalinowskiego Wdę Czernieiowskiego Hetmana Polnego Koronnego, Xięcia JWmci Janusza Radziwiłła Starostę Żmudzkiego Hetmana Polnego W. X. Ltt^o JmPana Sapiehę Podkanclerza W^o X. L^o JmPana Alexandra Koniecpolskiego Chorążego W. K. na zamoyscu Zamoyskiego Starostę Kałuskiego nie tylko z przyiazni ale tesz ex nexu Sanguinis bracią moią miłą ktorych per sacra obtestor aby patronami. protektorami y opiekunami honoru y Existimacyi y dobra tak Małżąki iako y syna mego byc raczyli y powagą swoią domowych moich radą y pomocą wspierali, żeby się we wszystkim działo dość woli moiey, zaco aterna otrzymaią promia y domu mego affekt nieumieraiący serce oddadzą posteritati -

Ad exequendum zaś woli moiey y do gubernacyi spraw wszystkich Domu mego ad consulendū całości dobra y honoru tak małżąki iako y Syna mego zostawuię Domowych sług y przyiacioł iako mianowicie P. Dzierstawa Sługockiego stolnika Lubelskiego, P. Łukasza Wysockiego podstarościego Lubelskiego, Pana Kosakowskiego Podsędka Bracławskiego Po Jana Baranowskiego stolnika Bracławskiego P. Jakuba Kalinskiego Podczaszego Sądeckiego P. Marcina Madalinskiego Podczaszego Wieluńskiego

P. Jerzego Madalinskiego Woyskiego Zydaczewskiego, podwoiewodzego przemyskiego, P. Stanisława Szumskiego Pisarza Grodzkiego Przemyskiego P. Stanisława Dunina Szpota P. Alexandra Ludwika Niezabitowskiego Porucznika Chorągwi moiey kwarcianey P. Stanisława Domarackiego Podwoiewodzego mego Lwowskiego. P. Jana Wolskiego, P. Gabriela Domarackiego P. Gabriela Woyniełowicza; ktorych wszystkich in genere et singulos in specie proszę y sądem Naywyższego obowiązuię; aby tey moiey dyspozyciey w każdym punkcie consulant tak iakoby nie umieraiącą swoię cnotę y zyczliwosc w Domu moim ufundowawszy podali ią pamiętni Successorow wdzięcznosci a tych sług chcę miec w teyże powadze do opieki iako y wyżey wyrażonych Przyiacioł Supellectilem wszystkę we złocie w srebrze kleynotach obiciu y stadach ktora się post fata zostanie zonie moiey ad usu pozwalam, iednak co do woiennego apparatu należy to wszystko synowi memu reservo ostatek miłosci Macierzynskiey ku niemu porzuciwszy, srebro zas stołowe ile go będzie według Jeneralnego wszystkich sprzętow Inwentarza ktory w skarbcu ma przy Podskarbim zostawac ma należec w puł z synem Małżące moiey

Oycom Kapelanom tak Bernardynom iako S. Jesu, ktorzy kolwiek będą stantibus fatis meis po trzysta złotych dozywotnie ze skarbu syna mego naznaczam, aby przed Maiestatem Boskim exoratores byli za mnie salvam nihil ominus meliorationem tego Testamentu in quantum by ocasio Postularet zachowuię sobie y facultatem mutandi et renocandi zostawuię auctoritate zapisu tego actami Grodzkiemi Przemyskiemi roborowanego ktory kończąc Testament moy zostawuię to Post-Humum et universale oraculum do wszystkich

Amici orent pro Mortuo
Inimici Parcant Sepulto

Dan w Krzeszowie ię 28 Marca A° 1651.

Ieremi Korybuth Xiąże Wiszniowiecki

Ioannes Rochanski

X. Bonawentura Kotarski Kaznodzieia y Spowiednik Xięcia Imci

Stanisław Dunin Szpot (1)

Regestr sług do Testamentu tego Referuiących się y pod tęsz roboracię podpadaiący Grodowę, w ktorym iaki kto ma specifikowany Iurgielt takiego każdy ad vita tempora ma być pewien z tą kondycią aby służbę taką iaką za żywota mego traktowali każdy służył. A zemsię w tych cnociey perseverancyi przeyrzał dla tego ich tu ad Tabulam kładę podaiąc ich synowi memu za życzliwych y statecznych sług także y syny ich ktorzy będą usługi Domu mego habites.

Ci ktorzy są y będą w Ukrainie da Bog na Pocztach Husarskich Chorągiew Iedna

~~(1) Testament pisany w Marcu, w Czerwcu była bitwa pod Bor~~

~~(1) Testament ten wypisany z Rękopismu Xięcia Michała Wiśniowieckiego Kanclerza W. X. Litewskiego z Biblioteki Czarnobstrowskiej —~~

---

(1) Testament ten pisany w Marcu. W Czerwcu odbyła się bitwa pod Beresteczkiem, w której Xiążę Ieremi tyle przyczynił się do zwycięstwa. A 20 Sierpnia tegoż roku, podczas wojny z Chmielnickim, umarł bohater w Pawołoczy, ~~[illegible]~~ Testament ten ~~wypisany~~ ~~następujący Króla~~ ~~Michała~~ wypisany ~~z~~ z Manuskryptu Xięcia Michała Wiśniowieckiego K. W. W. X. L., będącego w mojem posiadaniu. A. P.

Testament Króla Michała

pisany 5 Nowembra 1673 r.

In Nomine Domini Amen.

Siquidpiam aliud mediocris sortis, iuxta ac Principum animas magis exercere debet, illud primum ac praecipuum, ut ad normam christianae Religionis vitam suam componendo, novissimorum continuam coverint memoriam, ac vitae humanae quod ingressi stadium, ita decurrant, ut bravium beatae aeternitatis feliciter comprehendant. Haec nimirum divinae nutu voluntatis ordinata, ut veluti a communi nascendi sorte Principes non eximit, ita moriendi inexorabilis ijsdem decreta sit necessitas; nihilque certius quam vitam tot casibus obnoxiam cedere in spolium mortalitati. Regium ita existimavi, inter ea humanae vicissitudinis spectacula, quae omni momento in oculos, auresque incurrunt, seriam intendere cogitationem, ne imparatus a suprema et ineluctabili fatorum deprehendar necessitate. Dum igitur gravi infirmitate prostratus, et lecto affixus, hominem me esse memini, et

Jeżeli cokolwiek, miernego stanu ludzi, równie jaki Xiążąt umysły ma w osobliwszém ćwiczeniu trzymać, to najpierwiej i przedewszystkiem to, aby życie swe układając wedle prawideł Religii Chrześciańskiej, ciągłą pielęgnowali ostatnich rzeczy pamięć, i rozpoczęty zawód życia ludzkiego tak przebiegali, aby nadgrodę błogiej wieczności szczęśliwie uzyskali. — I to Boskiej Opatrzności wolą zrządzono, że jako nie wyjęci są Xiążęta z pod powszechnego losu rodzenia się, tak przeznaczona im i nieubłagana konieczność śmierci; nic nad to pewniejszego że życie tylu wypadkom uległe, dostaje się łupem śmiertelności. Godnem przeto Królewskiego Majestatu sądziłem, wśród widowiska zmienności kolei ludzkich, które odbijają się oczy i uszy, odbijają się co chwila, szczerze zastanowić się nad tém, aby mnie nieprzygotowanego niezaskoczyło, ostateczna i nieuchronna losów konieczność. Gdy więc niebezpieczną chorobą złożony, i do łóżka przykuty, przypomniałem sobie że jestem

in confinio vitæ et mortis positum, altercantem, nad granicą życia i
hanc ultimo meæ voluntatis con- śmierci stoję, zaczynam ostatnią wolę
notationem aggredior, serog poste- moją kommotować, i do pośrzej potom.
ritati volo consignare, quod cogni- ności chcę podać, iem ani wzjęcia
tionem mei ipsius tam in vita samopoznania
quam in morte nunquam exue- nie stracił. Stanowcą więc
rim. Condo itaq et ordino testa- i rozporządzam mój testament
mentum meum, omni meliori wjak najlepszym sposobie, zwyczaj
modo, rito, forma, et stylo. obyczaju, formie i stylu

Ac imprimis Divinæ majestati Anaprzód Boskiemu Majestatowi
pro omnibus beneficiis tributarias za wszystkie dobrodziejstwa, należne
exsolvo gratias, inter quo illud pri- dzięki oddaję, pomiędzy któremi to
mo repono loco, quod in fide catho- na pierwszem miejscu kładę, iem
licâ orthodoxâ Romanâ natus się w wierze Katolickiej Rzymskiej
sum et educatus, et quam cum urodzony i wychowany, którą
sanguine paterno, lacteq hausi z krwią ojcowską mlekiem macie-
Materno, eandem fidem ad extremum rzyńskiem wyssałem, wyznaję i przy
vitæ meæ halitum retenturum do ostatniego życia mego tchnienia
me constantissime profiteor, et re- dochowam; a jeżdżby cokolwiek
cognosco, et signidpiam contrarium przeciwnego chciał mi podać Duch
in ultimo agone tentator spiritus kusiciel w ostatniej chwili kon ania,
suggerere vellet damno, rejicio, nun- odrzucam, i oświadczam się nigdy
quam me consensurum, aut con- na to nie zezwolić ani zezwolę.
sentire protestor. Sanctissimæ virgi- Najświętszej Pannie Marij Patronce
ni Matri Patronæ meæ, a prima mojej od pierwszego dziecińśtwa naj-
pueritiæ, mihi relata refero gratias, większe stałam dzięki, za mnie opie-
quod opem, auxilio, patrocinio per ką swoją pomocą, i orędownictwem,
omnem vitam mihi indigno fa- przez cał życie moje, niegodnego
mulo, clienti adstiterit. Patronis sługi i klienta assystato. Patronom
meis S.to Michaeli Archangelo, moim S. Michałowi Archaniołowi,
Thomæ Apostolo, quorum nomi- i Tomaszowi Apostołowi, których imio-
na in baptismo fortitus sum, nami przy Chrzcie S. wzmocniony
qua possum, devotissime me zostałem, jak naj nabożniej się po-
commendo, orog ut in extremis lecam, i proszę, aby w chwili ostate-
meis, et in suprema illa lucta naj, i w ostatniej walce od której za-
vitæ animæ meæ pendebit aeterni- leży wieczność duszy mojej,
tas, adesse et auxiliari velint. chcieli mi przybyć w pomoc.

Serenissimæ Reginæ Dominæ Najjaśniejszej Królowej, naja-
conjugi meæ charissimæ, ultimæ mniejszej małżonce mojej,

hoc, gratæ voluntatis symbolo intimum affectum meum consigno, casu, cuius eximium erga me studium, et integerrimum amorem, cum summarum et Imperatorio sanguine dignissimarum virtutum ornamentis expertus, quoniam per brevioris vitæ meæ et regiminis cursum eidem in adeunda possessione bonorum reformatorium, non sit satisfactum, ut senatus, et equester ordo, condignam eius Maiestatis habeant rationem, ac dignitati et utilitati eiusdem studere non intermittant, majorem in modum rogo.

Senatui ordinique Equestri ultimum dico vale et benevoli animi refero testimonium, quod regimen tanti Regni mihi commisserint, meque præter spem meam et votum unanimi consensu ad solium Regni evexerint. Imperfectiones, si aliquæ in me inventæ, rogo ignoscant et indulgeant. Omnibus qui mihi fuere fidi et benevoli, altissimus retribuat, dum mihi non superest modus compensandi. Quidquid vero offensionum, diffidentiarum injuriarum per confederationes et quoscunque in Repub: motus intervenit, ignosci mihi rogo, quia ego omnibus et toto corde ignosco.

Quam primum mortale hoc corpus anima mea reliquerit, ut promissæ sacrificiis quantotius absolvendis duodecim millium

ostatni raz okazuję dobrej chęci dowodem, wewnętrzny mój affekt, gdy doznawszy nadzwyczajnego jej kamienia affektu, i najszczerszej miłości, ozdobionej najwyższemi i najgodniejszemi krwi Cesarskiej cnotami; chociaż dla krótkiego biegu życia mego i panowania, nie mogłem zadosyć uczynić co do wprowadzenia jej w posiadanie dóbr reformacyjnych, najmocniej obliguję Senat i Stan Rycerski, aby mieli wzgląd na jej Majestat, i nie zaniedbali starać się o jej godność i pożytek.

Senatowi i Stanowi Rycerskiemu żegnam poraz ostatni, i oddaję im chętnym umysłem świadectwo, że mi takiego państwa rządy powierzyli, i mimo nadziei i chęci mojej, wyciągnęli mię jednomyślnie na tron Królewski. Niedostatki, jeżeli jakie we mnie znaleźli, proszę aby mi przebaczyli i pobłażali. Wszystkim którzy mi byli wierni, i dobrej woli, niech Najwyższy wynadgrodzi, gdyż mi nie pozostaje sposobu ich wynadgrodzenia. Cokolwiek zaś wynikło uraz, niechęci i krzywd przez Konfederacye i cane zamieszania w Rzeczypospolitej, proszę aby mi to przebaczone było, gdyż i ja wszystkim i z całego serca przebaczam.

Jak tylko śmiertelne to ciało dusza moja opuści, chcę i ordynuję aby na odprawienie ofiary mszalnej jak najprędzej,

florenorum sum̄a distribuatur, volo et ordino.

Corporis mei sepulturam ad Basilicam Cathedralem Cracoviensem in mausoleo Antecessorum meorum Regum Poloniae designo.

Cor vero meum amoris obsidem, Religiosis Eremitis Cameldulensibus, in monte Regio prope Varsaviam in Ecclesia ibidem ame in choata deponi volo, pro cuius consummanda fabrica, lego Summam in codicillis specificandam.

Fundationem Religiosorum Carmelitarum Discalecatorum Wisniowiecij a Serenissima Parente mea inchoatam perfici volo, et pro structura lego summam in codicillis specificandam.

Magnifico Demetrio Duci in Wisniowiec et Zbaraz Palatino Belzensi Campestris militiae praefecto: nec non Constantino Duci in Wisniowiec pro omni benevolo studio ego gratias. Debita ijsdem inscripta et assecurata solvi volo.

Reverendo in Christo Patri Andreae Olszowski Episcopo Culmensi Procancellario Regni, pro magnis multisq erga me meritis, et quod mihi ad ultimum usq spiritum constanti officio et opera adstiterit gratum affectum contestor. Eidem Procancellario amanter committo et concredo ut torquem aurei velleris Serenissimo Hispaniarum Regi remitti curet. Venerabilem Alexandrum Wolff Abbatem Pelplinensem

summa dwunastu tysięcy złotych rozdaną została.

Ciało moje ma być pochowane w Kościele Katedralnym Krakowskim, w grobach Antecessorów moich, Królów Polskich.

Serce zaś moje, za tog miłości Pustelnikom Zakonu Kamedułów, chce aby złożone było na górze Królewskiej koło Warszawy w Kościele tam odemnie rozpoczętym, a na dokończenie budowy którego, zapisuję summę wyszczególnić się mającą w Kodycyllach.

Fundacyę Zakonników Karmelitów Bosych w Wisniowcu przez Najjaśniejszą matkę moją rozpoczętą, chcę dokończyć, a na budowę zapisuję summę która się wyszczególni w Kodycyllach.

Wielmożnemu Dymitrowi Xiążęciu na Wisniowcu i Zbarazu Wojewodzie Bełskiemu, i Hetmanowi Polnemu; także Konstantemu Xiążęciu Wisniowieckiemu, za ich przychylny affekt dzięki składam. Długi zapisane im i zaassekurowane, chcę aby były zapłacone.

Wielebnemu w Chrystusie Ojcu Andrzejowi Olszowskiemu Biskupowi Chełmskiemu, Podkanclerzemu Koronnemu, za wielkie jego i liczne u mnie zasługi, i za to że mi do ostatniego tchnienia, ciągłą pomoc dawał, oświadczam wdzięczność moją — Proszę także tegoż Podkanclerzego, i mile zalecam mu, aby miał staranie o odesłanie N. Królowi Hiszpańskiemu, łańcucha złotego runa — Wielebnego Alexandra Wolffa, Opata Peplińskiego

plinensem, cuius in obsequio singularem fidem, promptitudinem, a primo Regni mei exordio agnovi, obligo, ut circa sepultaram corporis mei eandem pro demortuo testetur, quam vivo exhibuit; eundeq Serenissimae Reginae consortis meae Charissimae Patrocinio impense commendo.

w służbach którego doznałem nadzwyczajnej wierności, i gotowości od początku panowania mego, obliguję aby około pogrzebu ciała mego, tę samę umarłemu wyświadczył, co okazywał żywemu. Jego też Najjaśniejszej Królowej Małżonce mojej najmilszej, opiece wielce polecam.

Generosum Feliciam Wąsowicz Capitaneum Narvensem, qui a teneri mihi fidele et in deffessum impendit obsequium, probiq et diligentis viri implevit partes, Serenissimae Reginae itidem diligenter recommendo; pro tot annorum constanti obsequio, ut habeat recompensationem, rogo Serenissimam Reginam, hocq meis Executoribus injungo.

Urodzonego Felicjana Wąsowicza Starostę Narwskiego, który od najmłodszych lat poświęcił mi wierną i niezmordowaną służbę, i okazał się uczciwym i pilnym człowiekiem, Najjaśniejszej Królowej także pilnie polecam; a za tyle lat ciągłej służby, aby nadgrodę otrzymał, upraszam N. Królowę i Exekutorom mego testamento polecam.

Generosum Martinum Rostocki Capitaneum Leloviensem eidem Serenissimae Reginae recommendo, rogo uterq hortem in has orbitate, favore et Patrocinio Serenissimae Reginae sublevetur et pro fidelibus tot Annarum obsequiis ex argentea, et camera nostra supellectili luculentam habeant consolationem.

Urodzonego Marcina Rostockiego Starostę Lelowskiego tejże N. Królowej polecam, i proszę aby obydwa w sieroctwie tém, łaską i opieką N. Królowej wspomożeni byli, i za tyloletnie wierne posługi, sowicie wynadgrodzeni byli ze sreber i sprzętów naszych pokojowych.

Bona Zamosciana ordinationi subjecta juxta mentem proavi mei Materni Joannis Zamoyski Cancellarij Regni traduntur ijs ad quos de jure Ordinationis spectant.

Dobra Zamoyskie, ordynacyi podległe, wedle myśli pradziada mego macierzyńskiego Jana Zamoyskiego, oddane być mają tym do których wedle prawa Ordynacyi należą.

Porro Bona mea Omnia et singula paterna, materna et alia quaevis devolutoria (exceptis bonis Biały-Kamien quae in Summa

Co zaś do dóbr moich wszystkich ojczystych, macierzystych, i innych jakichbądź spadkowych (wyjąwszy dobra Białykamień w summie stuty-

centum milium Florenorum Polonicalium, generoso Martino Rostocki per me obligata et invadiata sunt) in exolutionem debitorum Paternorum, Maternorum nec non meorum, ante dignitatem Regiam contractorum et legitime deducendorum, converti volo et ordino; Exclusis tamen ijs debitis, quae super bonis meis in Hostico sitis (in quorum possessione egom et non extiti neq ullos exilli fructus percepi) inscripta et assecurata sunt, quamdiu eorundem bonorum possesionem haeres seu successor, haeredes seu successores mei non adierint

Bona autem mea mobilia in Regia dignitate acquisita in auro, argento, elenodiis, summis paratis et ex aeconomijs currentibus ad me spectantibus nec non ex summis thesauro Regni et thesauro M.D.L. ame mutui in publicum datis ac quoquo modo in super, mihi debitis, tum quae per status et ordines terrarum Prussiae, mihi assecurata sunt, ad haec et in ~~perit~~ peristromatibus ac alia quocunq nomine vocitata supellectili Regia, universa et singulla nullis exceptis, Serenissimae Reginae Dominae Eleonorae consorti meae delectissimae do, dono et inscribo cum ea obligatione, ut omnia debita mea, adie meae ad Thronum Regium evectionis contracta, juste et legitime deducenda, tum et

sięcy złotych polskich przezemnie Ur: Maninowi Rostockiemu zastawione (~~że~~ chcę i ordynuję aby obrócone były na zaspokojenie długów ojczystych, macierzystych i moich własnych, przed osiągnieniem godności Królewskiej zaciągnionych, i prawnie udowodnionych. Od tego wyjmuję się jednak długi na dobrach moich w ziemi nieprzyjacielskiej opartych (w posiadaniu których nigdy nie byłem, ani z nich dochodów nie pobierałem.) dopóki dziedzic mój i następca, albo dziedzice i następcy, do posiadania tych dóbr nie przyjdą—

Dobra moje ruchome w stanie Królewskim nabyte, w złocie, srebrze, klejnotach, gotowych summach, i dochodach bieżących z Ekonomii, a także w summach pożyczonych przezemnie Skarbowi Kororonnemu Litewskiemu, lub jakimkolwiek sposobem mnie należnych, a także w tych co mi się od Stanów i Ziem Pruskich należą, dalej w ~~dotego~~ obiciach i jakiegobądź zwania sprzętach królewskich, wszystkie bez wyjątku ~~zapisuję~~

Najjaśniejszej Królowej Eleonorze, Małżonce mojej najmilszej, daję, daruję, i zapisuję z obowiązkiem zapłacenia wszystkich długów moich od dnia wstąpienia na Tron zaciągniętych, i prawnie wylegitymowanych, a także zasług zasłużonych dworza-

mercedes deservitas, aulicis et servitoribus meis realiter exolvat, nec non legata mea in seorsivis codicillis expressa (quibus per presentes robur idem, ac vim, pro ut ipsim et testamento esse volo) expediat. Omnes autem aulicos et servitores meos usque ad supremas funeris mei exequias in servitio retineri, sustentari ac non prius, quam peracto funere, solutaque debita mercede expediri volo et ordino.

Huius vero ultimae voluntatis meae et Codicillorum seorsivorum manu mea subscriptorum Executores nomino et constituo

Serenissimam Reginam Consortem meam amantissimam cui ultimum dico vale, ac pro omni amore et benevolentia referre gratias

Reverendissimos in Christo Patres; Casimirum Florianum Ducem Czartoryski Archiepiscopum Gnieznensem

Albertum Korycinski Archiepiscopum Leopoliensem

Andream Trzebicki Episcopum Cracoviensem Ducem severiae

Stephanum Wierzbowski Episcopum Poznaniensem.

Stanislaum Sarnowski Episcopum Premisliensem

Andream Olszowski Episcopum Culmensem Procancellarium Regni

Magnificos Alexandrum Lubomirski Palatinum Cracoviensem

Michaelem Pac Palatinum Wilne Supremum M.D.L. exercitus Ducem

nom moim i sługom; niemniej zaspokojenia legatów w osobnych kodycyllach wyrażonych (którym nadaję niniejszym testamentem taką moc i ważność jak samemu testamentowi). Wszyscy zaś dworzanie i słudzy moi mają być zatrzymani aż do ostatnich exekucji pogrzebu mego, i po skończonym pogrzebie dopiero, i zapłaconych zasługach mają być odprawieni; tak chcę i ordynuję.

Tej zaś ostatniej woli mojej i osobnych kodycyllów ręką moją podpisanych, Exekutorami mianuję i postanawiam.

Najjaśniejszą Królowę Małżonkę moją najmilszą, którą po raz ostatni żegnam, składając dzięki za całą jej miłość i przychylność.

Najwielebniejszych w Chrystusie Ojców, Florjana Xięcia Czartoryskiego Arcybiskupa Gnieznieńskiego.

Alberta Korycińskiego, Arcybiskupa Lwowskiego.

Andrzeja Trzebickiego Biskupa Krakowskiego, Xięcia Siewierskiego

Stefana Wierzbowskiego Biskupa Poznańskiego.

Stanisława Sarnowskiego Biskupa Przemyślskiego.

Andrzeja Olszowskiego Biskupa Chełmskiego, Podkanclerzego Koronnego.

Wielmożnych: Alexandra Lubomirskiego Wojewodę Krakowskiego

Michała Paca, Wojewodę Wileńskiego Hetmana W. W. X. L.

Joannem Tarło Palatinum Sandomiriensem ~~miriense~~ Demetrium Ducem in Wisniowiec et Zbaraz Palatinum Belzensem, Exercitus Regni Campiductorem

Jana Tarła Wojewodę Sandomirskiego Dymitra Xiążęcia na Wiśniowcu i Zbarażu, Wojewodę Bełzkiego, Hetmana Polnego Koronnego.

Joannem Sobieski supremum Marschalcum et Exercitus Regni Ducem.

Jana Sobieskiego Marszałka W. i Hetmana W. Koronnego

Joannem Leszczynski Supremum Regni Cancellarium

Jana Leszczyńskiego Kanclerza W. Koronnego.

Christophorum Pac Supremum M.D.L. Cancellarium

Krzysztofa Paca, Kanclerza W. Litewskiego

Michaelem Kazimirum Radziwił Ducem Vice Canc, Campiductorem M.D.L.

Michała Kazimierza Xięcia Radziwiłła Podkanclerzego i Hetmana Polnego W.X.L.

Andream Morsztyn Thesaurarium Regni

Andrzeja Morsztyna Podskarbiego Koronnego.

In quorum fidem presentes manu mea subscriptas, sigillo munirimandos Leopoli D. 5 Novembris Anno Dni 1673.

Michael Rex

Na pewność czego testamentniejszy ręką moją podpisany, polecam pieczęcią obwarować. ~~R.P.X.~~ Dan. we Lwowie 5. Nowembra R. P. 1673.

Michał Król.

Akta do Processu Kazimierza Łyszczyńskiego spalonego jako Atheusza za dekretem Seymu 1689 r.

I

Manifest Jana Kazimierza Brzoski Stolnika Bracławskiego

W niesłychaney pod słoncem krzywdzie Bożey, w niepraktykowanym kreatury na kreatora tulgaiącey się excessie, zdrętwiałemi usty skamieniałym od żalu ięzykiem przed samymże Panem Bogiem, y wszelką in hoc sublunari orbe zwierzchnością, Duchowną y swiecką, Chrzesciańską y Pogańską skarżyć y solenniter się Manifestować przychodzi. Imci Panu Janowi Kazimierzowi Brzozce Stolnikowi Brasławskiemu a z nim y całemu Chrzesciaństwu, y ktokolwiek człowiekiem się być mieni, na niegodnego y wspomnienia dla szkaradnego uczynku, tak imienia Chrzesiańskiego iako y z charakteru szlacheckiego. Nomen ejus silendum ut totus pereat. Niegodzien ten być wspomniany ktory BOGA zapomniał, a ieżeli wspomnieć to chiba ad exincendam realitatem potomnym wiekom tey Historyi że się takie w Polszcze urodziło monstrum ktore y na samego Rzuca się Stworce. Chiba mowić tylko ad indigitandam nastempuiącym latom uczynku niżey mianowanego personam. Kazimierza Łyszczynskiego żal się Boże że kiedyś Urzędnika Ziemskiego, Podsędka Woiewództwa Brzeskiego, który urodziwszy się z rodzicow Szlacheckich, Chrzescianskich, a boday się nierodził. Felix Mater erat, si tam Fœcunda non esset. Slubowawszy na Chrzcie swiętym, perlevantes ex sacro Fonte że miał znać Boga y wierząc po Chrzesciansku w Tróycy swiętey iedynego, że wyrzekaiąc się diabła y wszytkich postempkow Jego, iednemu miał służyć Nieba y Ziemie Stworcy wszystkiego tego odstąpił y feralny uczynił Reces. Ale czemu się Sacro fontis undo, podtenczas in Deucalionis nieobróciły imbres y uniwersalnego

potopu

połopu Cathaklizmem w ręku levantium Patrum nie zatopi
ły: więc ieszcze zostawała niemała z podściwego szlacheckiego
y Chrzescianskiego w domu Rodzicow z mlekiem wyssanego,
a potym w szkołach przez naukę Nabytego wychowania speranda:
Gdysz Viciosam naturam sæpe bona Educatio Corrigit. Ale
quis credat Calligulam germanici Filium in Castiorum
(A tu się rzecz musi) Christianorum Disciplina natum
à temperatissimis Parentibus podług Historika Rzymskiego
degenerasse y ktoby się spodziewał, aby kiedy eum (ktora na
krzcie swientym imieniem iego per Compatrinos staneła)
miał odbiezec sponsionem? kiedy maturescente Otate in Bar-
baram zaraz silvescere począł feritatem: Przecicz zrazu na
dobremu się zwielką Rodzicow pociechą zanosiło. Kiedy zbrzy-
dziwszy sobie swiatem, dla znikomych y doczesnych marnosci
Jego, udał się był do swiętobliwego zakonu Societatis Jesu,
gdzie przez niemały czas w tak swiątobliwym zostaiąc zako-
nie, y w szkołach sam ucząc klerickie był przyiął poswiencenie
ale z poduszczenia nieprzyiaciela Dusznego, wyłamawszy się
iako Aper z swiątobliwey klauzury y Charakteru Duchowne-
go odbiegszy zaraz ex Cigno stał się Corvus, kiedy natychmiast
eodem ore quoleges Divinas docuit, złosliwie blasphemavit.
Sprawiła to Boska Maledictio która regulariter za takiemi
ktorzy zakonów odbiegaią iako cien za Człowiekiem w tropy
chodzić zwykł a podług owey pisma swiętego theoriki
mittens manum suam ad aratrum et respiciens retro
non est medignus padła z Indygnatią y kazn Boza na
zbiega zakonnego. Zaraz bowiem drugą sobie na swiecie obrał
regułę unam legem elegit, nullam legem servare. dało się
to w prędce wiedziec, ex maniaco czyli Hypokondriako
iego appetitu kiedy adeam rzucił się, Usaniam że niemogąc
captivare intollectum et elevantes ku Bogu animæ poten-

tias

tias, któremu w oczach stawiły wszystkich rzeczy swoich primum principium Boga smiał incorde suo postanowić y pałam przed ludzmi niepowciągliwie mowić to co strach wspomnieć! pogotowiu na tym papierze Horret Animus wyrazić że non est Deus, ouściekła, zaiadła, szalona, zapamiętałości ludzka, iesli gdzie tuś pokazała że Erudita mens amentiam gignit, przez ktorą do czegos przyszła? Na iakim zufałosci stanołes stopniu? kiedys Boga z nieba y całego okręgu ziemie, z maiestatu iego wypchowszy, chymorę Jakos? czyli non Ens? czyli Fatum na niebie zasadziła, a wszytko stworzoney Naturze, et perpetuae iey Conservationi bez rozumnie przypisała, quae namte genuit sub rupe leena? quod mare Conceptum spumantibus expuit undis? że takową Bogu smiałes zadać Ranę ktora omnem superat artem? z kąd daie się widzieć, że eruditione audaci nil perniciosius; przywiodłygo do tego poganskie sophismata, czytanie Xiąg od Kościoła Boskiego zakazanych, przez różnych Atheistów ex typo Infernali Conceptem samego Lucypera, za morzem gdzieś wydanych w których tego się doczytał, że cum aliqua saperet ut plurasciret, desipere capit; iuż tedy niekontentował się tymże sam został bezbożnym Atheistą, Ale trzeba było aby daley persuos gradus zawzięła in Deum postąpiła Crudelitas. gdysz vitii natura est prolabi semper in Deterius poczoł Jawnie niewinne młodych y w doyrzałym wieku ludzi będących subiecta, tęż nauką iako iadowitą zarażać trucizną grunniendo iako niegdy Gryldus acirce imporcum mutatus narrabat porcorum delitias nie pitagorisando ale Epicuriando, przed którą nauką gdy iako przed powietrzem ludzie uciekać poczeli, rzucił się do trzeciego sposobu, zasiadł in Cathedra Pestilentia bezbożny Magister, a raczey monstrum czyli portentum

naturo: Y zaraz wyrzucił z swoiey szkoły, tabulam na ktorey Lubo od pogańskiego magistra ale z lepszą dla Boga Reflexią po Chrześciańsku było napisano: Optima aliquando sapientum magistra, ubi de Deo, de natura eius, disquisitio venerit, docere alphabetaria: przybrał tedy sobie dyscypułow penates suos testes mortuos, apparitorem umbram, carnificem Culpam odrzuciwszy od siebie Iudicem et vindicem Deum na ktorego się odważył (: strach y żal mowic, pogotowiu swiatu przez ten Manifest doniosę) Nową iakowos Gigantą-machią podniesc y kłamliwym piórem Cale volumina o tym pisac, że niemasz Pana Boga ani na niebie ani na ziemi, Omillies septies plectendum monstrum iakos smiała tak ostrą zaostrzyc na stworce swego Licha y marna creatura? Quid Imbecilius homine, quem morsus muscarum enecat. Robaku nie człowiecze tak iadowite Contra creatorem universi pioro? wiedząc o tym że etiam vera de Deo dicere Periculosum Dubia periculosius, falsa periculum, supra Omnia pericula owszem niepericulum tylko, ale oczowista zguba wiakimeś styl twoy zamoczył Atramencie? Snac z iadowitych krokodylow, Smokow, Padalcow, Zmiy, Iaszczurek, węzow, Paiąkow, y quod quod sunt genera viperarum żołć, żądło, truciznę y wszytkich iadów essentią w kałamarz swoy wycisnowszy, tą maligną wszelkie malignitates przechodzącą, że non est Deus z serca y ust na papier y na tak wiele Sexternow popisanych evomuisti virus czemu się nato przynamniey po Ludzku iako zasiadaiący na sądach ziemskich Podsendek? na Trybunalskich Deputat, na Assesorskich Sekretarz niereflektował, że multis calamus tulit calamitatem, et Atramentum Atro Mentis venenum y że qui calamo pungit, gladio punitur a zwłaszcza z doswiadczoney przestrogi heu lamentabilem plerisque in Characteribus

non fugiebas artem? czy godziło się tak prędko, tak nagle cathechis mu odbieżec ktorego po Rynkach y ulicach Chodzący w szkołach sam nie dawno uczył że iest Bog w Troycy swientey Jedyny, iest dobra y zła aeternitas, a teraz Diametra pisac y uczyc ważyłes się? że niemasz Pana Boga iako to celerima et Pessima ex optimo corruptio? ani aniołow na niebie ani piekła, ani dobrey, ani złey wieczności, nagrody Dobrym ani kary złym, iakto było pisac? samemu nawet w Brew et sinnasum Nasoni Ovidio Poganinowi Poehrzesciansku de extremo Dei Judicio piszącemu, est quoque in Fatis reminiscitur fore tempus. Quo mare quo tellus Corrupta que Regia coeli, ardeat, et mundi moles operosa laboret. Niebo uczynił Pustkami, Boskie mieysce zasadził chymerami, dusze ludzkie rozumney nieśmiertelne porównał z bydlentami Swiata całego Regimen od samego Pana Boga intot Classes Regnorum et Monarchiarum rozporządzone zgmachtał y pomieszał. Chcąc mieć orbem sine rectore, urbes sine praetore, populum sine principe, templa sine pontifice. Capitolia sine Judice, i Małżeństwa Podsciwe y wstydy Panienskie, w psiarnią iedną naturalną percem + mixitionem promiscuam, obrócił, i wszystkich incestus per legem naturae pozwolił czego w Domu swoim na własney Córce swoiey strach wspomnieć pierwszy Atheistow Magister sam siebie Dispensuiąc aby w tak bliskim pokrewnieniu Sanguis Sanguinem tangat, dopuscił samą rzeczą dokazał; za co gladio Ecclesiastico iako fulmine Excommuniką percussus dotąd abscisum od Kosciola Bożego in ira Dei Putrescit membrum, Nowy y stary Pisma Swiętego Testament, za komment y wymiot ieden przez Chrystusa y Moyżesza zmyslony być nieustydliwie udał, y natym

stopniu gdzie plus ultra zawzięła in Deum malitia procedere non potuit, nie skończył ale się rzucił, et in proximum zadaiąc iakoby tegoz o Bogu co y on rozumienia, niektórzy Theologowie byc mieli, złosliwie pomowił y z potwarzył: Jakoby Piekłem Lud pospolity, iako Ociec więc złe dzieci rózgą, dla powsciągnienia tylko a malo straszyc a czyśćem dla swego pożytku grozic mieli; pełne tych y podobnych Bluznierstw całe popisał ręką swą wolumina, z ktorych piętnaście tylko Sexternow ~~wza~~ Załobliwemu Jmci Panu Stolnikowi Brasławskiemu dostało się; większa tego część z Xięgami plusquam Czarno xienskiemi przyobzałowanym do tąd zostaią; z których kogo ten Jadowity Magister uczył, y których małey swoiey nauki sequaces Judicialiter revellare przydzie, a ztąd iawnie daie się widzieć iako bilis e Calamo fluens, furorique admixta, samemu Panu Bogu nieprzepuściła, trudno ieszcze y tego przypomnieć iako temu Panu Bogu przez wszystek czas pożycia swego per decursum tak wiele lat, Swiętokrackiemi spowiedziami y kommuniami, także przez oszukanie y kłamliwe w kilku przysięgach, na małżenstwo, na podsendkowstwo Brzeskie, na sekretarią y na sądy Trybunalskie mendatia restrykcione mentis, nie przed Panem Bogiem ale niewiedziec przed iaką Chymerą wykonane Jawnie illusit. Przez co y iudicata onego słusznieby indubium vocari mogły: poniewasz nie od Człowieka ale od Kreatury iedney bydlenciu równey, są Ferowane, Y tak we wszytkich aktiach onego error Errorem, trudebat, iz ita kroć razy errarit, zawsze gravissime erravit. Że się tedy ważył plusquam ~~canina~~ canina rabie ac Calamo et manu na Pana Boga wiedząc że ~~lego~~ lingua et Calamus multis fuit Damno, Judicio całego swiata homo Inquinatissimus perditorum princeps.

Ventris mancipium effrontis audatiæ exemplum et ipsius Demonis Convictor, ovum Jaspidis galinæ suppositum iednym słowem drugi Asmodeusz iakby też z motyką na słonce porwać się, na tego Universi Monarchę który zdaniem regnantis iuxta cor DEI inveteri Lege in sole posuit Tabernaculum suum; a iako oko ludzkie promyk ieden słoneczny, niezmrużoną niepoyrzy powieką? coż wcale słonce większe niż wcały swiat, pogotowiu iako spoyrzeć w oczy temu Panu ktorego przybytku samo słonce iest podnóżkiem, dopierożgo ciekawą y znikomą ludzką czy podobną comprehendere myslą. Niedziw zatym że oppressus ab Incomprehensibili Gloria, do takowey przyszedł desaniey, że novitate et crudelitate suā ostatnie Religii Swiętey przynosi præiudicium ktora ciężko ubolewa, że wtym swobodnym Narodzie a zwłaszcza w Państwie Chrzescianskim Polskim Litewskim Pieszczenie, tot Seculis in Sinu Matki swey Ecclesiæ Romanæ wygnieżdżona, y pielegnowana ad eam przez iednego wyrodka przychodzi Notam na ktorą Cały swiat Chrzescianski zapatruiąc się dziwi się ad immane prodigium, zdumiewa się nad niesłychaną effronteria, oraz sprawiedliwą recognicyą sądzi że ten exces wszytkie przechodzi quod quod sunt na swiecie Crimina Læsæ magestatis Regiæ parricidia, matricidia Fratricidia, infanticidia, Sacrilegia, apostasiæ Arianismi Blasphemiæ, Sortilegia Guerræ, Siccariatus, y w czymkolwiek ułomność ludzka malitiose et deliberate peccare może. Wielkie są wprawdzie przerzeczone kryminały, ale in Comparationem z obrazą Bozą wzięte, nie są porównane, a zatym delictum teraznieysze excedit Ponas wszystkich excessow w prawie Chrzescianskim opisanych, ktorych się żaden nigdzie doczytać niemoże bo ~~Legis Latorowie~~ Legislatorowie nigdy się tego

niespodziewali, ani się to w rozumie ludzkim pomieścić mo-
gło aby takowa od człowieka na samego Pana Boga miała
paść iniuria o ktorey same nieba niby procustodicią dały
i ow co przed kilką lat widziany Cometa tak straszny mie-
dzy innemi plagami Boskiemi teraznieyszey podług Astro-
logow był prodromus sekty; nil magis Regna secat, Si prin-
ceps Dissimulaverit quam sectona co dotychczas kosciół Boży
dla kilku od siebie zbiegow ubolewa a status politicus krwią
własną ten zament dotąd expiare musi, aby tedy to venenum
od iednego propinatum multi non hauriant; to malum
in herba opprimatur, wczesnego zabieżenia y wielkiey a
surowey a Judicio potrzebnie animadversiey, bo qui iniuriam
Deo Facit omnibus minotur którey gdyby prętko albo
Strzez Boże zadney niebyło, tedyby Paść musiała na cały
narod Xięstwa Litewskiego Owa, Rzymska ~~cała Linaria~~ Catilinaria
o! indigna humanitas, etiam quiete apud nos portenta
Vivunt et qui pietatem qui Deum derident propitijs Legi-
bus fruuntur non terrentur iratis, Ana Zemstę tak szkaradney
obrazy Boskiey Universa wzburzyłaby się y pro Deo milita-
re musiała natura, Angeli Armis Aer spectris Somnus
Pro Sagiis ipse Dominus Deus Celesti militia Centuriatus
mortuos nactus auxiliarios fulminea manu, fecialem se
prestare, tak wielka zagniewanego Boga uraza aby na nasze
Panstwo Vindictam nie sprowadziła na usmierzenie gniewu Bo-
zego, eum zażyc nad niezbożnym Atheistą rigorem dedignetur
Terra Cineres eius tegere qui Celum non Dedignatur tangere
ponieważ perditorum Princeps uczynku swoiego Tales poscit
Inferias Proquo tam scelesto in Deum ter maximum
commisso nefando. Crimine, petierunt tam supra scriptus
~~Grosus~~ Generosus Instigator, et ejus Delator Penas Criminalissimas
Super Homine Scelerato decerni et Irremissibiliter Exten-
di —

1689.

III

Mowa J. W. Jmci Xiędza Załuskiego (Biskupa Kijowskiego) na Seymie 1689 o przeciw Łyszczyńskiemu

Horret animus cogitare, lingua loqui N. Krolu, y łzami raczey Nieszczęśliwość Oyczyzny naszey (że takie wydała monstrum, nad ktore, y sama Afryka strasznieyszego producere niemoze) opłakiwać, nizeli promere sensum w tey sprawie należałoby, na którą wszytka się poruszyc musi natura. Były takie sekty, z których iedne publicznie słońce za Boga adorowały aby gdy to zaydzie w nocy bez Boga były, drudzy, Xiężycowi się kłaniali aby w dzień Boga niemieli. Tu coś więcey widzę bo żadnego y iuz non in corde ale bez bożną ręką obrzydliwe nieprzyznaią dogmata Non est Deus. przeciwko którym wszytko cokolwiek widziemy sława istnosci Boga istnością własną broniąc y defenduiąc, tego mu nieodeymuiąc co od niego maią Dobrodzieystwy ktore plena manu biorą swego dobrodzieja evincendo. Wstaie co dzien słońce, aby nas oswiecało z syła na nas Niebo łaskawe influencye, Ziemia która nas trzyma karmi nas y ta pospolita Matka oddaie nam z procentem te dobra których Jey pożyczamy, Powietrze udziela swego ptastwa, wody ryb, cała nawet natura iest ustawicznie rozrzutna y nic nie robi tylko żeby nas bogaciła, Jakoż tak wielkie Dobra nie maią mieć iednego authora? Takoż te wszytkie profusie nie maią mieć iednego początku, iakoż ten porządek od tak dawnego czasu postanowiony na całym swoiecie niema znac iednego Pana? Qui regit immensam Justo moderamine molem iako zbraniać się znac go za Boga? iak tego negowac existencią przez ktorego wszytko existit? luboby y wiara do tego nas nieprowadziła, tak wiele Dobrodzieystw wylanych, Tak wiele Łask które nieustaią bardziey nas upewniają o Bo-

stwie

niżeli grzmoty y pioruny które często więcey hałasu niżeli złego czynią, y zda się że Author natury gwałt sobie czyni gdy chce aby się go bano; kary te odzywaią się na niektórych tylko nieszczęśliwych, y z wielką słyszemy ie ciężkością, a Dobrodzieystwa na wszystkich spływaią ludzi y co moment się rodzą Solem suum oriri facit super bonos et malos et pluit super iustos et iniustos. Jakoż się znaleść może nie Człowiek ale ze starego Planta zażyię Legirupa impudens impurus inverecundissimus który to impugnuie w Bogu co samże nieodkogo inszego tylko od niego samego ma, maior hoc est iniquitas. N. K. quam ut veniam mereri possit kiedy Załaski amaritudines, kiedy Bogu mala pro bonis, odium pro dilectione oddaie: Czym się peccat ut excusari nequeat byli tak nieszczęśliwi w których sercu zbrzydliwa ta znaydowała się propozycya non est Deus przecież y tym światła rozumnego ieden promień więcey suppeditował niżeli ślepoty było w zapamiętałych passyach. Było takich dosyć ktorzy tak żyli Jakoby Boga niebyło, ale to czynili ztąd że go zapominali, ale go nie negowali przynaglaiąc gwałtownie rozum dla iednego appetytowi upodobania. Tu zaś directe petitur Honor Boga petitur honor stworcy przy którym umierać każdy nieraz ale kiedyby million dusz miał Powinienby. Przed lat osmnastu ma praesente w Paryżu ieden z Kalwinów z szaloney w błędzie swoim żarliwości do Kathedralnego umyślnie przyszedszy kościoła, Czynioncego ofiarę kapłana in ipso actu podnoszenia Hostiy ciął z tyłu mniey szkodliwie w skutku Co do kapłana: ale bezbożnie w Jntencyi co do ofiary, widzieć było cały prawowierny Paryż dla iednego grzechu pokutuiący rozpływało się serce z pociechy patrząc na zelum tego wielkiego miasta przy honorze Laesae Divinae Majestatis, naznaczone posty, determinowane publiczne modlitwy na których popu

łem

tem głowy co żywo sobie posypywało pospolstwo. Upakarza-
iąc się Bogu za taki ausum słyszec było zarliwych kaznodziejow
Ulutate Pastores et Clamate trwał a ta Publiczna pokuta
Niedziel całych dwie, na kogoś spoyrzał konsternacya na
twarzy, konsternacya na spuszczonych oczach, widzięc się mo-
gła nie wspominam kary, rigor pro aequitate habitus, ieżeli
delicto poenae niebyły Commensuratae przecież były takie nad
ktore cięższych Rozum ludzki wymyslić niemogł. Tu nie-
kapłan ofiarniący impetitur ale sam Bog tollitur, a co
większa nie inconsiderate ale ex Deliberatione na papierze
ręka nieszczęsliwa wyraża to na co ysama fremit natura,
facta haec sunt non attentata sed perfecta a zatym nierozu-
miem iakoby znaleść się mogł Lenitati Locus cum severita-
tem res ipsa efflagilet Bronić go Patron wszelkiemi sposoba-
mi ale po staremu moim zdaniem non addit invalidae robur
facundia Causae bo dobrze rzeczona inanis est oratio, ubi pra-
va actio. Spowiedz non jusat in aprili uczyniona, kiedy
iuż o nim in Februario mówiono owszem zda się byc bar-
ziey Sacrilega nizeli prawdziwa, a nie widzę też absolutionem
ab atheismo ktorey żaden prywatny dac niemógł kapłan.
producitur świadectwo od Woiewodztwa Brzeskiego; gdyby
obywatele tego woiewodztwa to byli widzieli comy pewnie-
by go niedali byli, quod oculus videt nemo fideliter negat.
co albo z niego, albo z inszych słyszeli, raczey ex zelo Liberta-
tis a nizeli nawymówienie tam enormis Criminis napisali,
qui audiunt audita dicunt. qui vident plene sciunt. A za-
tym wszytkie te defensye ruunt, wszytkie testimonia
non sunt interpretanda ad Impunitatem delicti, sed ad
vindictam bo ten grzech nec negari nec excusari potest, appe-
llat teraz legem, qui non servavit eam zapomniawszy
reguły prawney, qui sine lege peccat, sine lege perit

skarży się że Szlachcicem będąc non Convictus wzięty, I karcerowany; dałby Bóg aby się ów za Władysława Jagiełła w sercach polskich wznowił zelus: ten iako statut pod tytułem Heretyka swiadczy, w Wieluniu to postanowił. decernimus et pro firmo Constanti ac pro Irrefragabili Edicto teneri Praecipimus. Ut qui cunque in Regno Poloniae nostro et terris nobis subiectis Hereticus aut haeresi infectus suspectus eorum Fautor eorum vel director repertus fuerit per nostros Capitaneos Consules Civitatum et alios officiales, ac quoslibet sub ditos nostros sive in officiis sive extra viventes, velut Regiae Maiestatis offensor Capiatur: Conatenczas cała Polska chętnie przyięła iako to owe słowa wyraznie znaczą singulariter singuli, et universaliter universi eodem, animo eadem voluntate, scientia, Assensu et ratihabitatione omnes unanimiter etc etc. kardynalne prawda to prawo, neminem Captivabimus nisi iure victum ale oprocz tego że ipse se publici iuris Studio status sui renunciatione privavit beneficio. Słuchaymy excepcyi in minoribus casibus, niżeli w tak wielkim nad które większe bydz niemoże: nullum terrigenam possesionatum excessu seu culpa capiemus nec aliquam vindictam in eo faciemus. Illo tamen homine excepto qui in publico maleficio aut infurto et mulierum villarum raptu, incendio, homicidio voluntario, villarum depopulationibus et spoliis deprehenderetur. Jeżeli tedy pro minoribus Criminibus wolna Captivatia iakże pro summo scelere niemabyc wolna, Co większego czy Spolia et depopulationes, maleficia et homicidia czynic: Czy Deum tollere. Konstytucya 1611. Imac swawolnikow tych każe ktorzyby naiazdy, mordy, wybierania y palenia Domow Łupienie po drogach czynili. I prawo insze mowi. Nobilis cur capiatur, ztąd y statut nasz de viro bono famo, kto

ry

ry złego że kto bonus, a nie złego że kto nobilis ostrzegł y warował in Criminalibus obwinionemu Juratonam facti evasionem. A ieżeli prawa chce nullum nobilem captivandum qui bono est famae nisi prius iure esset convictus; toć malo famae (zwłaszcza intam atroci Crimine) absque iuris processu capi poterit. I zaprawdę indignus est libertate qui se ultro servituti submisit bo improbo nobilitas tandum protest quantum Caeco speculum. żaden Atheusz niemoże byc szlachcic, wyrzeka się Szlachectwa ktorię wyrzeka Boga nobilitas cum virtute iuncta est ignobilitas cum vitio. Juste tedy a lege deseritur qui legem deserit iniuste: bo ieżeli kiedy to wtym terminie cum perditis perdite agendum est extremisque morbis extrema remedia adhibenda Należy Rzeczypospolitey ut Crimina pacem turbantia et fidem publicam solventia severiore et quasi in militia Castrensi Judicio Cohibeantur. Dla czego atrocitas criminis fecit ut ab ordinarijs iuris Regulis discessum fuerit wszak fidem qui perdit nihil protest ultra perdere Bo ten kto neguie Boga wszelką Jurisdikcią neguie! neguie wszelkie prawo niemoże mu żadna suffragari lex, którey samże renunciat y niemaiąc quo errorem suum tucatur daremne czyni diffugia; daremnie do prawa udaie się z ktorego się przez własną wyzuł bezbożność culpa hoc nullo digna patrocinio obawiam się żeby przez tak długi czas niebędąc tak wielki występek skarany, na całą oyczyznę iakiey niesprowadził fatalności nedetur celeri victima tarda Deo. Jeżeli zas idzie że go ad forum spirituale pociągniono erubescendum contra Legem loqui Statut titulo spiritualis wyrażaiąc iakie sprawy ad forum spirituale nale-

żec

żeć maią wyraźnie pokazuie że non inconsulto impetu, ale ex lege et usu do tego stan nasz przystąpił. iest statut w Krakowie 1593. postanowiony imprimis ad forum spirituale et Judicium pertinet judicare differentias sanctæ Christianæ Religionis Hereses videlicet schismata blasphemias contra Deum et Apostasias niemasz się tedy o co gniewać leges Interpretandæ non ad impunitatem delictorum, sed ad vindictam. Excepcyą Fori iść niemoże qui ubique est ubique sortitur forum o krzywdę Boga który wszędzie iest, idzie Urażony kto na honorze tu po sublewacyą uszczerbiony na sławie tu po gleyt, zrażon kto z szlachectwa tu po redintegracyą Maiestat Królewski portus est et præsidium periclitantium Gdzież tedy Boska krzywda pewnieysze vindicitias miec może iako ulokotenenta, iako y Namiesnika swego bo to taki występek którego nec negare nec excusare potest In tanta gravitate criminis, accelerandi processus non protelandi Inkwizycya iść niemoże, prawo mowi Literatoria documenta, testibus suppleri non possunt evidentia rei evincit omne probationis genus. usłyszec z swiadkow więcey niemozemy, nato cowidziemy, iakom rzekł qui audiunt audita dicunt, qui vident ~~Plane~~ plane sciunt, nadto propria oris Confessio. Gdy zachodzi, na co większey konwikcyi na co większego Dowodu? producuntur własney ręki okropne Skrypta, znasię do Charakteru a nacosz Scrutinium, wszak y statut koronny non necessariam esse natenczas inquisitionem być sądzi. zapatruie się na nas cały swiat, wszytkie narody Cœlum et terra testes erunt super nos Boiąc się tedy hanc iustam censuram boiąc się zeby ten zapamiętały

człowiek non redeat ad vomitum żeby tego czego się teraz formidine pœnæ zapiera, nie wrocił się y tym barziey sam niezginąły inszych niezgubił należy dwiema konkludowac słowy. Leges exercendæ rigor extendendus, zgadzam się ingenera pœnæ skardynałem Jego Moscią Prymasem hoc adjecto, żeby tak zbrzydliwe pisma w przód ta nieszczęśliwa paliła ręka, która ie pisać odważyła się —

89

265

266

Kopie listów

Marcyana Oginskiego

Kanclerza W. W. X. L.

r. 1663 — 1689

1.–

266

Jaśnie Oświecone Mł. Xiąże Panie Koniuszy W. X. Litt.
Moy Wielce Mł. Panie.–

Nie tylko życzliwa moja wszytkiemu Domowi wyświatczająca W. X. M. propensia; Ale samego łaskawego Nieba fawory. Łaski Waszey Xciey Mł. nieomylną mi czynią nadzieję: Że mię za Domowego Sługę swego mając. Akt moy weselny bytnością swą condecorare zechcesz. A tym barziey kiedy Supremi manuductoris ordinatione; zblisko się krwią Waszey X. Mł. z Iey Mł. Panno Starościanko Żmuydzko Starszą łączę. Któremu Aktowi termin 4. dz. Febr. w Wilnie. Cokolwiek w tym wyswiatczy Wasza Xcia Mł. y krwię swey y mnie favoru; to manuscriptum do wszelakich usług obowiązkow. Jako tego ktory tym słynę honorem. Żem iest y zawsze ostaię.–

Waszey Xciey Mł.–

Uniżonym Sługą
Marcian Ogińsky–
Stolnik. W. X. L.–

z Strawinik. 17 dz. Januarii–
A. 1663.–

Cały własnoręczny.–

2.—

267

Jaśnie Oświecone Mł Xżę Panie Koniuszy W. X. Litt.
Moy wielce Mł. Panie y Dobrodzieiu.—

Jako addicta jest propensia moja do usług Waszey X. Mł. tak oną w każdych podaiących się occasiach, mereri łaskę Waszey Xcięy Mł. pro gloria duco sobie. Jakosz y teraz functia sama moja na przyszły Trybunał, trzymam że mi amplum poda Campum ad Nutum W. Xcięy Mł. W czym abym inter Domesticos policzony bespeczne mogł odbierać mandata upraszam.— A iako s terminem Pogrzebu Rodzica Dobrodzieia mego takem się applicował, aby immediate wprzody przed weselem Jmć Panny Starościanki Zmuydzkiey mogł odprawić, na które nic nie wątpie affulget praesentia W. Xcięy Mł. Tak naznaczywszy onemu termin 2 Junii. Zawczasu smiem uniżono prozbo moią sollicitować W. Xcią Mł abyś praesentio swoią to wyswiatczył. Co dawny dictat Domu W. Xcięy Mł ku nam affekt A tym barziey teraznieysze me tym ścisleysze vinculum ostawszy wszytkiego Domu W. Xcięy Mł. Domowym Sługą. Wyswiatczona w tey mierze łaska, tym mię adstrictiorem uczyni do usług Wszey Xcięy Mł. Do których insinuuiąc się

ostaię zawsze

Wszey Xcięy Mł y Dobrodzieia

życzliwym

y

Uniżonym Sługą.—

M. Oginsky K. (Krajczy) X. Litt.—

z Rosi 22 d. Marty
A. 1667.

Adres: Jaśnie Oświeconemu Xciu Jmć Panu
Koniuszemu W. X. Litt. Memu Wielce
Mlmu Panu y Dobrodzieiowi
oddać.

Cały własnoręczny—

268

Jaśnie Oświecone Xże Mł. Panie Koniuszy X. Litt.
Moy wielce Mł Panie y Dobrodzieiu.—

Tak cięszki żal którym inevitabilis fatorum series opatrzyła Waszą Xcią Mł. pociągam y ia in partem mei proprii mœroris; Nie tylko ex obligo dawney mey dedicowaney W. Xciey Mł usługi; Ale et ex ipso vinculo sanguinis Życząc aby łaskawsze Nieba w pozostałey Latorosce hoynemi tę stratę W. Xciey Mł. nagrodziły pociechami: A iako podobno y sam na sobie doznawam adversitatem, Straciwszy Rodzica Dobrodzieia mego Ktorego ieno pozostałym cieniom in frequentia Życzliwych Przyiacioł ostatnią oddać usługę Synowską znam być obligatio. Gdy Waszey Xciey Mł. między innemi na Załosnym tym Akcie affulget præsentia; Przypadającym (immediate przed weselem Imć Panny Starościanki Zmuydzkiey Imć Panny y Siostry) 7. dz Junii Anni Currentis w Wilnie. Wyswiatczy to Wasza Xcia Mł nie tylko co dawny dictat ku Domowi memu affekt, ale osobliwie ku mnie, addicto do usług swych inclinatio. Uniżenie upraszając abym voti mogł compos o sprawa Wczym iakom iusz iest upewniony słowem Wszey Xciey Mł. przez Dobrodzieykę Imć Panią Matkę; Tak abym et in effectu tę łaskę uznał powtorną moią do Wszey Xciey Mł. zanoszę prozbę. Niegodzimi się y to przepomnieć z życzliwey mey ku Wszey Xciey Mł. propensiey że tu gęste wpisy y sprawy przypadaią z Wszą Xcią Mł. w czym iakową Wszey Xciey Mł prosto usługę moią; rozumiem że ci którzy intendunt od Wszey Xciey Mł tych spraw oznaymią. A ia we wszelkich occasiach denovendo usługę moią Wszey Xciey Mł. z onąż mię y na ten czas recommenduiąc ostaię.—

Małżonka moia ukłon swoy Wszey Xciey Mł. przesyła upraszaiąc y zemno spolnie Abys funera Rodzica mego præsentią swą przyozdobić raczył.—

Wszey Xciey Mł M. M. Pana y Dobrodzieia
Życzliwym

y

Uniżonym Sługą
M Oginsky Krayczy X. Litt

Z Wilna 3 dz May
A. 1667.—

Adres: Jaśnie Oswieconemu Xciu Imć Bogusławowi Radziwiłłowi Koniuszemu W. X. Litt. Memu wielce Mtmu Panu y Dobrodziciowi.—
oddać.—

Cały własnoręczny—

269

Jasnie Oswiecone Xiąże Mł. Panie Koniuszy W. X^a Litt^a
Moy Wielce Mł. Panie y Dobrodzieiu.–

Powracaiąc z Bracławia, z umysłu na Swiadosc zboczyłem, chcąc amplecti usługą moią Waszey Xciey Mł. Lecz niefortuno moią niezastawszy. Comitor tym pisaniem moim Waszą Xcią Mł; Jako zdrowia dobrego, tak iako naypomyslnieyszych successow przesyłaiąc apprecationem intimam y upraszaiąc abys mię Wasza Xcia Mł. inter Domesticos suos licząc; wszędy bespeczno sobie rozkazywał służyc; Maiąc za fortunę Obsequii Waszey Xciey Mł. zawsze captare gloriam. Rozumiem przytym w swieżey ostaię pamięci Declaratia Waszey Xciey Mł. mnię W Warsze dana; W pretensiey Małżonki moiey, ratione Legowanych Testamentem Kleynotów pewnych od Swiętey Pamięci Xiężney Imć Paniey Woiewodziney Wileńskiey. Zes miał w Wilnie pod bytnosc swą na Akcie Weselnym Imć Pana Podskarbiego Nadwornego X^a Litt^a aquietowac; Gdzie nas gdy omyliła bytnosci Waszey Xciey Mł. nadzieia; Wyglądamy teraz auide Łaskawey Waszey Xciey Mł. w tym declaraciey; Upraszaiąc abyś ze krwią swoią tak się chciał obeysc iakobys y do dalszych nas swych zawsze obligował usług; do ktorych się insinuuiąc ostaię zawsze.–

Waszey Xciey Mł. M.M. Pana y
Dobrodzieia
życzliwym
y
Uniżonym Sługą
Marcian Oginsky
Krayczy W. X^a Litt^a

z Swiadosc 1° 8 Aug
A. 1667.–

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Imć
Bogusławowi Radziwiłowi Koniuszemu
W. X^a Litt^a Memu Wielce Mlmu
Panu y Dobrodzieiowi &c.–
oddać.–

Cały własnoręczny–

5.–

Brzeg tego listu nadpsuty – wyrazy których w każdym wierszu niestaje, kropkami dopełniają się.–

270

Jaśnie Oświecone Xiąże Mł. Panie Koniuszy X. Litt.
Moy Wielce Mł. Panie y Dobrodzieiu.–

Że mi dla zalterowanego zdrowia mego nie przyszło ter..... być na Conwocatiey, y na oney służyć W. Xciey Mł. wielce ..... musze. Życząc ad Coram Conferenciey; Jeżeli kiedy iako te..... potrzebney. Z moią się iednak życzliwą odzywam Waszey Xciey Mł. propensio. Upraszaiąc abys in Numero Domesticorum mię maiąc chciał bespeczno do usług swych zażywać. Lubo tedy sam być teraz nie mogłem Takowych iednak z Trok Ichmć PP. Posłow obrałem, do których W. X. Mł. wszelką mieć możesz confidentią; y którzy pro bono Publ. znosząc się z Waszą Xcią Mł. **zebre** zechcą. Przez ..... tedy tego listu cetera do ustney uprosiwszy rozmowy..... Onych tak y mnie samego recomenduię w łaskę Waszey Xciey Mł. ostaiąc zawsze

Waszey Xciey Mł. M. M. Pana

Małżonka Moia kłania Wszej X. Mł. upraszaiąc abys na nią y na mię był łaskaw.–

Uprzeymie życzliwym

y

Sługą powolnym
M. Oginsky K. X. Litt.–

Z S. Truny 26 d. 8bris
A. 1668.–

Adres: Jaśnie Oświeconemu Xciu Imć Panu Bogusławowi Radziwiłłowi Koniuszemu W. X. Litt. Memu Wielce Młmu Panu y Dobrodzieiowi – oddać.–

Cały własnoręczny –

6.

271

Jasnie Oswiecone Xiąże Mt. Panie Kochanszy W.X. Lit.
Moy Wielce Mt. Panie Bracie y Dobrodzieiu.

Jakom ia zawsze z samego pokrewnionego związku usługi Waszey Xcięcy Mt. y całego domu tego capitabam gloriam. Tak gdy teraz; patronum seruis rozne insultus mości Domu Waszey Xcięcy Mt. przepuszcza. Ne sine dolore rowno z innemi bene sentientibus in Rbkū to przymuię. Tego Nayba-rziey obawiaiąc. Aby tantos in Rbkū Ciuium dispezzicones involuere pati-całey Rpltey niechciały Bacząc ab utring na co się zabiera. Tam iuż w tym w czym zaszło mię pisanie Waszey Xcięcy Mtci Egi ek sedule wszystkie sueskeadi tentuiąc Conatus. Ale ziem iuż zastał rzeczy demenkowane, trudno com mogł radzić. Dosic że sam ea w tym stawam rectitudine, że mię ani Inuidie których pełen iestem, ani Minae których się nie obawiam, ani Sanguinis vicinitas, ani rozne posthiziaciones, z cnoty to-nie zboc nie mogły; Wczym trudno papierowi powierzać, Odkładam na Electiey da Bog do coram, wszelkich usług moich promptitudinem deno-uendo; y tego życząc aby te dispęsiones tak zacnych domowstw Well M Pan-stwo tak uspokoić się mogły; iakoby całey Rpltey negotia nietrudniły. Życzyłbym y na samy początek ziechać tey Electiey; ale małżonkę moią swiero złegło maiąc, ktora mię sypnem nadarzyła; do usług Waszey Xcięcy Mt. niemogę; jednak w tydzien wstąpiwszy rozumiem że się osmielkam nie wspot z Inę Panem Woiewodo Wileńskim, upraszaiąc abym tym łaskawszy na mię y na krew swoią Małżonkę moią Waszą Xcię Mt. ostawał, gdy y z wzaiem oraz Waszey Xcięcy Mt. do usług się garnien ktore recommendując ostaię zawsze

Waszey Xcięcy Mt. M.M. Pana y Dobrodzieia
Uprzeymie Życzliwym
Bratem y Sługą
powolnym
M Ogiński K.X.Lt.

z Wilkomierza 22 d Marcij
A. 1669. –

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Inę Panu
Bogustawowi Radziwiłłowi Kochanszemu
W. X. Litt Memu Wielce Mtemu
Panu Bratu y Dobrodzieiowi
oddać. –

Caly własnoręczny –

7.-

272

Jaśnie Oświecone Xiąże Mł. Panie Koniuszy W. X. Lit.
Moy Wielce Mł. Panie y Dobrodzieiu.

Jakowym dał document życzliwey mey usługi, y addictiey moiey ku wszytkiemu domowi Waszey Xciey Mł. rozumiem dotąd abunde patet, kiedy mię ani Minae, ani rożne allicitamenta, ani nakoniec, blisszey krwi respekt, nieodwiodły od tey ktorey debeo veritati, y Domowstwu W. Mł. Państwa powolności. Trzymam też to po Waszych Xcich Mtch że probatum amicum non pro una vice servare zechcecie. Ad Contestationem tey mey życzliwey ku W. Mł. Państwu propensiey. y tegom sobie życzył abym przybyciem na początek Electiey mogł usługę moią denovere; Ale gdy iuż in procinctu drogi będącemu funestus Nuncius de Obitu Dobrodzieia naszego Jm. Pana Wdy. Wilenskiego zaszedł mię; miasto Warszawy do Zasławia abym in eo orbitate y Matce Dobrodzieice mey mogł usłużyć, s ktorą Bog wie co się też dziać będzie, musiałem obrocić cursum. Nie zabawiwszy iednak y tam ieno Ciało odwiedziawszy pospieszę do Mscibowa, kędy abym mogł od Waszey Xciey Mł. mieć wiadomość pilno proszę, y ieżeliby tego potrzeba wyciągała et celeriori cursu festinabo aduentum meum. A teraz usługi moię Scieląc w łaskę Waszey Xciey Mł. ostaię zawsze

Waszey Xciey Mł. M. M. Pana

Uprzeymie życzliwym Bratem
y
Uniżonym Sługą
M. Oginsky K. X. Lit.

z Strawinik 24 Aprilis
A. 1669.-

Adres: Jaśnie Oświeconemu Xiążęciu Jmć Panu
Bogusławowi Radziwiłłowi Koniuszemu W. X. L.
Memu Wielce Mściwemu Panu y Dobrodzieiowi.-

Cały własnoręczny-

8.

273

Jasnie Oświecone Xiąże Mć Pane Koninsky W. X. Lit
Moy Wielce Mt. Pane Bracie y Dobrodzieiu -

To pewna ze iako mię perpolexum czynito to ze Wasza Xiąż Mć. nie wespot
z Xięciem Imć Panem Podkanclerzym do Warszawy wiechał; tak y u nie
iednego ostałe podziwienie; y rożne stąd u rożnych rosto interpretacie.
Atoli co Casu factum vertitz in melius, Bo ieżeli ieden Radziwił sua aspi-
stentia tak splendide wieredzał, ze wielu Senatorow z tąd rożne Aspistencie nie-
przewyszyły. Gdy Wasza Xiąż Mć. niepostrzeżonym comparebit apparatem,
tym maiori cedet gloria ad invidiam Malevolorum W tym iednak
uchoway Boże aby factia promouerit Imć Pana Starosty Oswiecimskiego.
na Directio miała praevalere, bytaby nie tylko in barbam tak Wielkiego
in Rebꝰ Civis Imć Pana Podstolego Koronnego, z ktorym Comparari nie
może Ale iuiby tym samym fastuosow animi cos sobie præsumerent,
gdyby ich pierwsze udały się Coaches. Ze Wasza Xiąż Mć fakier
fałszywemi vdaniami Wro ze y tego Kapłana Archimandryte Słuchieg.
interessuią Nidziwować. Bo Mala Causa nie może chiba iniurias
defendi proximi; Ale invidia in propria prius seruire zwykła Viscera
quam in honorem alienum, y tym samym virtus która premi
non opprimi może, przed wszythkim Wasza Xiąż Mć expurgabit swiatem.
Pospiech nie tylko Waszey Xiecy Mć. ale y nasz wiche sam byc
potrzebny, Ale kiedy in eo statu nas mieć chciały fata; ze de
Nowo na Lugubrny apparat sporządzaiąc się y tak wlistym
czasie y w tak złym mieyscu ze po szmatku zbierac żałobę mu-
sieny. Wybrac tak prętko niepodobna parendum Necessitati. Je-
dnac ia prędzey wybrac się mogę bom się rzucił do sposobu, zeby
oraz na rożne rozestat mieysca, y mogę o Czwartku albo piątku
stąd się wybrac. Jeno mię bawi Piechota Węgierska ktorey
jeszcze nie doczekałem bom dopiero z sobą wespot z Zastawia ią
wyprawił. Ale Imć Pan Podskarbi Nadworny obawiam aby
dłużey niezabawił, y pewnie pro fortuna miałbym służyć Waszey
Xiecy Mć. Lubabym pono w niey splendoru przydał żałobne aspi-
stencią. Wczym zaraz postawszy y List Waszey Xiecy Mć. z Imć
Panem Podskarbim expostulowę; y iakowy w tym otrzymam respons
dam wiedzieć Waszey Xiecy Mć. To po nas obiecuiąc ze ad
omnia obsequia Waszey Xiecy Mć. accomodowac się zechcemy.

Jako

Jako sanguine et animo iuncti; wzajemney spodziewaiąc się reciprocaciey życzliwego affektu ostaię na zawsze

Waszey Xcięy Mł. M. M. Pana

y

Dobrodzieja

Uprzeymie Życzliwym Bratem

y

Sługą powolnym

M. Oginsky K. X. Litt.

ze Mscibowa 1. d. May
A. 1669.

Małżonka moia nisko kłania
Waszey Xcięy Mł. List do Dobrodzieyki
Paniey Matki zaraz odsyłam. —

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Imć Panu
Bogusławowi Radziwiłowi Koniuszemu
W. X. Litt. Memu Wielce Mlmu Panu
Bratu y Dobrodzieiowi &c.
oddac. —

Cały własnoręczny —

9 –

274

Jasnie Oswiecone Xiąże Mł. Panie Koniuszy W. X. Lit.
Moy Wielce Mł. Panie Bracie y Dobrodzieiu. –

Nie tylko Obitus Oyca y Dobrodzieia mego, ktorego y cała Oyczyzna straty słusznie załować może trapi serce moię. Ale niemniey y ta sama remora w tak potrzebny czas usługi Rpltey; A oraz y do Contestatiey zyczliwey Propensiey do usług W. Xcięy Mł. omieszkanie alterowac musi; ktore de Necessitate ponosic przyszło gdysmy tu y z Jm Panem Podskarbim Nadwornym W. X. Lit. wprzódy piis Manibus należno oddac reverentią przybywszy. Matkę y Dobrodzieykę Naszą w cięszkim żalu prawie Semivivam znalezlismy. Atoli nieco umitygowawszy żal w sercu Jm, y ciało do sklepu w kosciele Zasławskim do czasu złożywszy A Owszytkim do zniesienia się z Wszą Xcią Mł. odłożywszy. dziś z Zasławia wyjezdzamy; pilno staraiąc abysmy 20 d. praesentis W Warszawie stanąc mogli. Dziękuiąc tedy Waszey Xcięy Mł. za Consolatio Listowną; iako tę so Nasze Conates abysmy szczerą Naszo usługą contestationem spokrewnionego pokazali affektu Tak to rzeczą samo wyswiatczyc zycząc Teraz przy niskim ukłonie moim Waszey Xcięy Mł Usługi moię sciele w łaskę Waszey Xcięy Mł ostaiąc na zawsze

Waszey Xcięy Mł. M. M. Pana
Uprzeymie Zyczliwym
Bratem
y
Sługą powolnym
Marcian Oginsky
K. X. Lit. –

Małżonka moia przy podziękowaniu za nieprzepomnienie nisko kłania, Upraszaiąc abys iako na krew swą w tym sierochwie był łaskaw. –

z Zasławia 3 d. May
A. 1669 –

Adres: Jasnie Oswieconemu Xiążęciu Jm Panu Bogusławowi Radziwiłowi Koniuszemu W. X. L.
Memu Wielce Mtu Panu Bratu y Dobrodzieiowi –

oddac. –

Cały własnoręczny –

10.—

287

Jasnie Oświecone Xże Mć. Panie Koninsky W. X. Lit.
Mcy Wielce Mć. Panie Bracie y Dobrodzieiu.—

Pospieszywszy od Ciała pię memorię zeszłego Dobrodzieia Naszego Jm. Pana Woiewody Wileńskiego z Zastawia A wziąwszy wiadomość o rezidencyey W. Xcey Mć. zdrowe w Zabłudowie zyczyłbym i sam moim niskim veneror uktonem, ale y z drogi fatigabus y w drogę prętko do Warszawy wybieraiąc się gdy mi się w tak osobliwym Czasie iak de Novo w Ludgubrny przybierać przychodzi apparat, nie mogąc to exequi, z umysłu posyłam przy apprecatiey zdrowia dobrego y wszelkiey szczęśliwości Waszey Xcey Mć. Abym mię uwiadomić raczył o wyiezdzie swym do Warszawy; Gdyż to nam nie bez podziwienia, że non in simul Wasza Xcia Mć. z Xcim Jm. Panem Podkanclerzym, dwiejscie rebus honoris Domus, gdy wiem dobrze Mars adversa dobrze się zadziała wszy accelerowił do Warszawy; y wiem y to przez powtke moią de inviciis bey Electiey że nawet y w obieraniu Directora trudności procedit ex fastu tych ludzi ktory partim emunt aby im samowolney rzeczy szły, chco mieć Marszałka, by bez cum damno Rpltt. Jako Ledy iuchi Sanguine iungimur et animo z W. Xcią Mć. tak vprzeimi nomine y Jm. Pana Podskarbiego, ktory bez że mnie powrocił y iest w Woltyie, abysmy podufało we wszystkim z Wszą Xcią Mć. mieli Correspondentio. Jam Lubo in proporcionali tylo Szlacheckiego honoru mego chciał być na tey publice assistentiey Będąc iuż poniekąd y exhaustus tak generalnie — Seymami Atoli dla przysługi W Xcia Mć. y te Ludzie pozostałe po Nieboszczyku Dobrodzieiu naszym iako Chorągiew Węgierska tak Dragonia wziąłem na się y prowadze ich na Electio Jm. Pan Podskarbi też także niemało na swą assistentio, y te iako Ordinare Mamy prozbę Waszey Xcey Mć. o Informacio. y z Warszawy particularia ze brzegu. Będąc pewien Wasza Xcia Mć. po ustudze naszey; że gdy privatim gdy publice sine fuco służyć chce y ostawać

Waszey Xcey Mć. M. M. Pana

Vprzeymie sprzyiaiącym
Bratem
y
Vniżonym Sługą
M Oginsky K. X. L.—

O Dobrodzieyce Jm. Panney Matce oznaymuię ze vporznie ob sineratione zatosna y Pan Bog wie co się z nią dziać będzie. Niemogliśmy żadną Miarą Jm. wyprowadzić z Zastawia. y prozbę chcieyby Wasza Xcia Mć. perswadować Jey Mć. żeby się do Rosi zbliżyła. Bosmy o wszystkim zniesienie się odtrzyli po Electiey, chcąc mieć y Wasza Xcia Mć. presentes przy tym, A tak daleko y Przyiaciela zasięgaiąc z trudnością będzie. Listy zaraz przeszłe bo Mam powtke do Jey Mć. ordinowano.—
Matrionka moia nisko kłania Wszey Xcey Mć.—

Ze Mścibowa 9 B. May
A. 1669.—

Adres: Jasnie Oświeconemu Xcia Jm. Panu Bogustawowi Radziwiłłowi Koninskiemu W. X. Lit. Memu Wielce Mcemu Panu Bratu y Dobrodzieiowi &c
oddac.—

Caly własnoręczny—

11. 286

Jasnie Oswiecone Xżę Mł. Panie Koniuszy W. X. Lit.
Moy Wielce Mł. Panie Bracie y Dobrodzieiu –

Gratum Nuncium odebrałem od W. X. Mł. M. M. Pana; że ad Vota Nostra stanoł Marszałek Vir Magni Iuditij et bonae Partium; bene ominendum że Consilia publica in Melius cedent, kiedy y ci concurrent do tego quibus Całość Rpltey iest curae; Co strony pospiechu naszego iuzem oznaimił Wszey Xciey Mł że nie mus remora, ale futu Dobrodzieia in Culpa. Atoli ia naydaley Czwartku gotow będę ze wszytkim, Ale Jm Pan Podskarbi iakosz niesporo, y ten List posyłam Urgendo pospiech. Piechota mi dopiero tu przyszła. Służyć W. Xciey Mł. intime życzę iena y Ludzie moi aby tak mogli sciągnąć, y Jm Pan Podskarbi wybrac powątpiwam. Stimulo będę iednak Jm do pospiechu wszytkie vota moię y Conatus obracaiąc na to abym to pokazał żem iest y ostaię zawsze

Waszey Xciey Mł. M. M. Pana

Małżonka Moia nisko kłania W. X. M. –

Uprzeymie życzliwym Bratem
y
Sługą powolnym
M. Oginsky K. X. Lit.

ze Mscibowa 13 dz May
A° 1669. –

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Jm Panu Bogusławowi Radziwiłłowi Koniuszemu W. X. Lit. Memu Wielce Mtmu Panu Bratu y Dobrodzieiowi &c –
oddac –

Cały własnoręczny –

277

Jasnie Oswiecone Xiąże Mł Panie Koniuszy W. X. Litt
Moy Wielce Mł Panie y Bracie y Dobrodzieiu.-

Lubom się według mego danego parolu Waszey Xcięy Mł dziś ruszył ze Mscibowa, y Kozak moy z Listami od Waszey Xcięy Mł. w drodze zastał; y rozumiem by cięszko sobie uczyniwszy Izbym mogł sciągnąc do usługi Waszey Xcięy Mł. wprowadzenia do Warszawy. Ale gdy Jm Pan Podskarbi Nadworny iescze mię dotąd niedoscigł, y Assystentia Jm M.M. Pana iako to Piesza Chorągiew Węgierska y Dragunska, dziś dopiero na noc w Jałowce staneła. Moie zas Ludzie tylo do Bielska przodkiem pospieszyli: Colligendo czas ze iest impossibile aby tak prętko sciągnąc mogli na Czwartkowe wprowadzenie, a zwłascza Lud pieszy. Rzucam z tą wiadomoscią od Waszey Xcięy Mł. Oraz mię expurguiąc ze nie przez mię remory tey wina, y owszem cienszko boleie ze tey occasiey przysługi Waszey Xcięy Mł nieprzychodzi mi captare gloriam; Jednak **ludey** et ubiq locorum uprzeymo moią denovendo powolnosc. Ostaię zawsze

Waszey Xcięy Mł. M.M. Pana

Uprzeymie zyczliwym

Bratem

y

Sługą powolnym

M Oginsky K.X.L.-

z Jałowki 19 d May
A. 1669.-

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Jmc
Panu Bogusławowi Radziwiłowi
Koniuszemu W. Xa Lit Memu Wielce
Mlmu Panu Bratu y Dobrodzieiowi &c
oddac.-

Cały własnoręczny-

13.–

278

Jasnie Oswiecone Xże Mł Panie Koniuszy W. X. Lit.
May Wielce Mł. Panie Bracie y Dobrodzieiu –

Jako boleie na to zesmy pospieszyc do usługi Waszey Xciey Mł nie mogli; Tak abysmy et in Publico gdy iuz przychodzo na Orlcel negotia Publica nieomieszkali przysługi Waszych Xiążąt Mł. Juz zbliżywszy się ku Warszawie przy Niskim czołokłonie moim odzywam się Waszey Xciey Mł to donosząc ze dnia dzisieyszego w Okuniewie nocowac będziemy; zyczac w Niedzielo ieżeli videbitur Waszey Xciey Mł. stanąc wespoł z Jm Panem Podskarbim w Warszawie Jm Pan Stolnik z Jm Panem Cześnikiem mieli z nami ziechać W Engrowie Ale ze doczekac nie mozemy nie bez podziwienia to zaz Ostaią Mora ter dalsza obawiamy aby nie była zaz Nocine, kiedy to iuz y do Exorbitancii przychodzi. Jako tedy w tym odbieramy osobliwey łaski Waszey Xciey Mł contestationem ze do siebie y zsiesc nam rozkazuiesz, Tak s tegoz woli chcemy miec ordinationem, y ktorego dnia y ktorey godziny et quo Ordine zyczy nam Wasza Xcia Mł. wjechac. y Na respons prętki Waszey Xciey oczekiwaiąc z usługami memi ostaię

Waszey Xciey Mł. M.M. Pana

Uprzeymie Zyczliwym

Bratem

y

Sługą powolnym

M Oginsky K X L.–

Z Plewnika 25 dz May
A° 1669.–

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Jmu Panu
Bogusławowi Radziwiłowi Koniuszemu
W. X. Lit. Memu Wielce Mtmu Panu
Bratu y Dobrodzieiowi &c.–
oddac.–

Cały własnoręczny–

14.—

279

Jasnie Oswiecone Xże Mł. Panie Koniuszy X. Ltt.
Moy Wielce Mł. Panie y Bracie.—

Dla nas zadney nie ma remory, bosmy tu wczesnie wczora staneli; Ale Jm Pan Stolnik z Jm Panem Czesznikiem y z Jm Panem Pisarzem Polnym Bratem moim wczora więcey dziesiątka mil upatszy pozno staneli w Dobrym; pospieszyć iednak do nas maią. Ale zebysmy mogli na iedynasto cos videtur inpossibile Jednak circa primam stanąc do usług W. M. M. Panstwa zechcemy. A do Jm Pana Stolnika expedit abys W. M. M. Pan postał, s prozbo bo tym confunditur ze nieproszony; Bo od Jm Pana Hetmana miał List y my vocati byli abysmy do Jm wysiedli; ale piersze rozkazanie gdy zaszło od Waszey Xciey parendo onemu zechcemy stawic do usług W. X. M. ieno aby ta trocha spozniona remora nie była z uprzykrzeniem unizenie upraszaiąc ostaię

Waszey Xciey Mł M. M. Pana

Uprzeymie zyczliwym
Bratem
y
Sługą powolnym
M Oginsky K.—

z Okuniewa 26 d May
A° 1669.—

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Jmc Panu Koniuszemu W. X. Ltt. Memu Wielce Mtmu Panu Bratu y Dobrodzieiowi &c
oddac.—

Cały własnoręczny—

Xiężney Jm nisko kłania A ia osobliwię Xiężney Jm przy unizonym czołokłonie moim upraszam aby na nas iako zyczliwych sług swych łaskawa była.—

Dobrodzieia
Uprzeymie zyczliwy
y
Unizony Sługa
Marcian Oginsky—

z Rogowa 11 d Aug
A° 1669.—

Adres: Jasnie Oswieconemu Xciu Jmc Panu Michałowi Radziwiłowi Podkanclerzemu y Hetmanowi Polnemu W. X. Ltt. Memu Wielce Mtmu Panu y Dobrodzieiowi &c
oddac.—

Cały własnoręczny—

Jasnie Oświecony Xiąże Mć Panie Podkanclerzy W X Lit
Moy Wielce Mć. Panie y Dobrodzieiu.—

Jakom mię raz do usług Waszey Xcięcy Mć consecrował, Tak y tę momenta które mię absentią od onych znosić ciężko przychodzi: Gdy dotąd od rozieżdu mego z Waszą Xią Mć. Abym ia mogł incertus będąc obracania się Wszey Xcięcy Mć moim comptellare pisaniem; Abym od Waszey Xcięcy Mć żadnego nie otrzymał. A expedyt według przyrzeczonego paroli (który miedzy sobą sacrosanctę colere et observare powinniśmy) Abym przed nastempuiącym Seymikiem anie Electionem był informatus Wiadomych stawac terminach; Gdy też nieżasypiaią Ludzie y swe rzeczy lub Specie przyiaźni tym bardziey maią na pieczy. Jakom kiedy szczególnie dla tych Seymików abym mógł w Trokach apostere zatrzymał w tych kraiach; Tak adwigilabo aby takowa Instructia od Nas była y takowi Posłowie wyprawieni, którzyby Bonum Publicum, nie priuatos interessa promowowali. A ia sam gdy attendere Commissyey Moskiewskiey musze (na którą zaraz rzecz po Seymiku z Trok do Kadzina śpieszę abym mógł tam primis diebus stawać Jcmć) Jako o to upraszam Waszey Xcięcy Mć abyś niedopuszczał niechętnym szkodzić mnie gdy priuatim na łasce Pańskiey, et quia Publica ex consideratione ~~et~~ cõtemplatione Concentationis Rei z specialnym Dobrodzieiem moim y osobliwym favoritem, W Czym się referuię na Jmć Xcia Pisarza M.M. Pana y Brata. Tak y o to abyś przez posłe które do nas Commissarios Currere zawsze Rusi pro iurata Confidentia, o wszystkim często do mnie pisać rozkazał. Będąc bez certus tego że y ia secreciora et minima quę (w tém miejscu kilka liter od brzegu uszkodzono) nostris partibus wypisywac będę; Dla czego życzyłbym mieć Cyfry z Waszą Xią Mć, które pierwsza poczta chcicy Wasza Xcia Mć. przysłać. Albo wiedząc iż Publico zabawy Waszey Xcięcy że pod czas y Listu przeczytać cõmode nie można; iżeby videtur gotowem do Jmć Xcia Pisarza obseymicy wypisywac, aby Waszey Xcięcy Mć referował. W Czym na samego zdaiąc się Waszey Xcięcy Mć dexteritatem; A usługi moie do ~~Za~~ wielce Waszey Xcięcy ostaią zawsze

Waszey Xcięcy Mć M.M. Pana y
Dobrodzieia
Uprzeymie życzliwy
y
Uniżony Sługa
Marcian Ogiński—

Matronka moia y Waszey Xcięcy Mć. y Xiężney Jmć niżko kłania A ia osobliwie Xiężney Jmć przy uniżonym exotatorie proszę upraszam aby na nas iako życzliwych sług swych łaskawa była.—

z Rogowa 11 9 Aug
Ao 1669.—

Adres: Jasnie Oświeconemu Xcię Jmć Panu Michałowi Radziwiłłowi Podkanclerzemu y Hetmanowi Polnemu W X. Lit. Memu Wielce Mcmu Panu y Dobrodzieiowi &c oddac. —

Caty wtasnoręczny—

16.

281

Jasnie Oswiecone Xiąże Mł. Panie Koniuszy W. X. Lit.
May Wielce Mł. Panie Bracie y Dobrodzieiu —

Wiedząc ze W. M. M. Pan attedendo Seymikowi Branskiemu w Podlaskie zawita kraię. Inherendo mey Consecrowaney y Paralem Kawalerskim obowiązaney usłudze ku Waszey Xciey Mł. y wszytkiemu Domowi; z odezwaniem się nieodmienney Propensiey moiey posyłam oddawce Listu tego do Waszey Xciey Mł. Przy niskim ukłonie moim, onemuz do ustney zleciwszy Conferenciey. Upraszaiąc abys Wasza Xcia Mł. tak co spectat personam Waszey Xciey Mł.; Jako tez y Nasze (ktory, eo solo nomine, ze nasze denovemus Waszym Xtom Mł. usługę wszystkie ponosimy niechęci insultus) interessa wyrozumiawszy chciał benigne excipere y we wszytkim quey Consilio, qua Ope dopomoc raczył. Czym barziey mię Wasza Xcia Mł. obowiązecię do Conservatiey przyrzeczonego między nami obowiązku; Kiedy obaczą Malevoli ze nas divellere nie będą mogli Et in eadem unione animorum, unius pro Omnium reputabitur iniuria. W czym nie szyrzyc się Ale referuiąc się na zesłanego usługi moię sciele w Mtswę Waszey Xciey Mł. Łaskę ostaiąc zawsze

Waszey Xciey Mł. M. M. Pana y Dobrodzieia

Małżonka moia nisko kłania
Waszey Xciey Mł. —

Uprzeymie życzliwym

y

Uniżonym Sługą
M. Oginsky K. X. Lit.

z Strawinik 14 d. Aug. A. 1669. —

Adres: Jasnie Oswieconemu Xiążęciu Jmć Panu Bogusławowi Radziwiłowi Koniuszemu W. X. Lit. Memu Wielce Mść Panu Bratu y Dobrodzieiowi

oddac. —

Cały własnoręczny —

Ten list nadpsuty. –

282

20.

Jasnie Oswiecona Xżno Mcia Pani Margrabina Brandeburska
Mnie wielce Mcia Pani y Siostro

Wzaiemne zawsze odbieraiąc JO X Mci recompensow documenta, Do takoweyże nie odmienney pociągam się ochoty..... w tym doskonalszą moią pokazał do wszelkiego revanżu..... Tak gdy mię teraznieysza zachodzi W. X. Zn Mci requ..... w wniesioney Instancii za Im Panem Chwalkowskim rad ch..... oney stawię; wiedząc dobrze, że wszytkie ludzkie..... szczęśliwe swoią Bog coronuie prædestinacyą. ..... nie wątpię że usilną Imci prosbę Im Pan Podkom..... acceptowawszy, y tym barziey do Instancii W. X..... za Domowego zechcę sobie poczytac Im Pa Chwalkow..... Przytła. Za ktorym gdy y Ja do Imci Pana Podkom..... MM. Pa piszę. na ten czas zostaię

Waszey Xcięy Mł MM Paniey

Uprzeymie życzliwym Bratem

y

Sługą powolnym

M Oginsky
Wiel. (wydarto. –

w Warszawie d. 11. Aprilis
A° 85. –

Mci Panie Mieczniku Mozyrski
Mnie wielce m Panie y Bracie.—

Zawsze manet WMMM Panu odemnie insolubilis gratitudo za ten affect, ktory doznawam że nie zapominac mię raczysz kozdey Poczty. Juz tedy y tu na granicy w domu stanąwszy moim de data 26 Maij list od WMMM Pana odbieram dziwuiąc się że dotąd non constat WMMM Panu o szczęsliwie dokonczoney negotiatiey naszey. Ktora quo studio et labore, et post tot reassumptiones (iż tak piszę) meis prawie praecipuis curis et sumptibus effekt wzięła, me tacente, opera per se loquentur. Ja ieno exulto in Deo że nie poszła in casum ta Impreza nasza. A zatym iuż subsistendo tu w Domu chwytam Conclusiones Maiu, brevi jednak ztąd ku Litwie compariturus. dla tym lepszey y bliższey Correspondentiey. et ubiq locorum gdzie będę. będą mię dochodzic Listy od WMMM Pa o ktorą Correspondetią nieustawającą upraszaiąc zostaię.

W. MM Pana Zyczliwym Bratem
y
Sługą powolnym
M Oginsky Kanclerz
wielki W X Litt.—

z Kadzina d 9 Junii 1686.—

284

Mści Panie Podczaszy Kaliski
Mnie Wielce Mć Panie y Bracie

Skłonionym Im Pana Łabowskiego Sługi mego do wiekuistey przyiaźni Jeym Panny Awdziewiczowny intentiom, abyś WMM Pan iako Opiekun chciał Suffragiri favore wielce upraszam, w czym gdy sam skutek życzliwą WMM. Pana probabit applicationem, moią do wzaiemney ad requisita WMM Pana powolności każdego czasu facilitabit usługę z którą się submituiąc zostaię

WM MM. Pana Życzliwym Bratem

y

Sługą powolnym
M. Oginsky
Kanclerz Wielki
W X. Litt.

w Strawiennikach
(data wydarta)

285

Jasnie Oswiecona Xiężno Mcia Pani Podkanclerzyna W. X. L.
Moja wielce Mciwa Pani y Dobrodziko –

Wiem barzo dobrze ze Wasza Xca Mci M.M. Pani tak się kochać raczysz w słusznych rzeczach, ze Im naymnieyszey czynić nie pozwolisz krzywdy – wysokim swoim rozsądkiem miarkuiąc sprawiedliwość oddać każąc każdemu to, co do kogo należeć powinno. JMć Pan Pac Pisarz W. X. L. Kawaler Maltański, maiąc słuszną pretensyą z wyraźney Ordynacyi Rzpltey i Funduszu Antecessorow dawnych Kawalerow Maltanskich do majętności Stwołowice nazwaney, ze nie komu innemu, tylko iako legitimo successori Im Panu Kawalerowi należeć powinna, życzy sobie tą porcyą chleba Kawalerom służącego cieszyć się, z ktorego dalsze momenta przysługowania się Oyczyznie, zabierać przed się powinien. Prosi tedy aby pomieniona majętność Stwołowicka onemu przywrócona była; ponieważ na Kawalerów Maltanskich a ieszcze Obywatelow W. X. L. z samego prawa Ordynacyi iest designowana Nic nie wątpiąc ze Wasza Xca Mci kontenta będąc sprzeszłego Anni gratiae wytrzymania, oddać i przywrócić to co komu należy bez wszelkiey roskażesz trudności. W czym że się z wrodzoney swego rozsądku do samey skłonić raczysz W. X. Mci słuszności iako pewien jestem, tak przy uniżoney moiey którą wnoszę za tymże Im Panem Kawalerem Instancyi, usługi moje nieodmienney Waszey Xcey Mci zalecam łasce i Zostawam

Waszey Xciey Mci M.M. Pani y Dobrodzieyki
Uprzeymie życzliwym
y
Sługą powolnym
Marcian Oginsky
Kanclerz Wielki
W. X. Lit.

d. 27. Junii 1687
z Warszawy –

286

Jasnie Oswiecona Xżno Mcia Pani Phalsgraffowa Rheńska
Mnie Wielce Mscia Pani i Siostro.—

Doszła tu mię w Wilnie residuiącego listowna W. Xżney Mści M.M. Paniey expostulacya czyli querimonia, iakoby od zawiadowcy mego Nowomieyskiego Zbor tameczny Ewangelicki różne ponosić miał oppressie i krzywdy. Jeżeli tedy to iest w samey rzeczy, albo nie? twierdzić zaprawdę nie mogę. Jednakże iako zawsze zawiadowcy moiemu tamecznemu wszelką modestią i skromność zakazuię, tak i Jm X. Plebanowi tamecznemu toż samo intimuię. Teraz zaś iesli się iaka stała exorbitancya pewnie bez nagany nie będzie, i w przyszły czas surową przykażę animadversią.— To tak W. Xżney Mt odpisawszy zwykłemu affektowi oneyże recommenduię się zostaiąc

W Xciey Mt. Mey Wielce Mswey Paniey
Życzliwym Bratem
y
powolnym Sługą
Marcian Oginsky
Kanclerz Wielki
W. X. Litt. —

w Wilnie d. 17 Junii 1689.—

List ten w części nadpsuty.—

25.—

287

Jasnie Oswiecona Xiężno Mścia Pani Phalsgrafowa.....
Moia Wielce Mpani i Siostro.—

Lubo mię prawo obowiązuje abym bez respektu osob z Cancellariey moiey banitie wydawał, iednakże obserwując honor Imienia W Xcy Mści, lubo na usilną Im Pana Polskie° Starosty Oszmianskiego i Im Pana Chrząstowskiego Ciwuna Gądynskiego moich MM Panow instancyą za dekretami na rożnych subselliach otrzymanémi zatrzymuię się z wydaniem banitiey na W..... Mość i na Ichmć PP. Ekonomow dobr W..... życząc abys Wa Xca Mość pomienionych.....towac i uspokoić roskazała co prędzey, inaczey..... powinności urzędu mego wykroczyć nieodważę się. O czym Wa Xcą Mość informowawszy oney się s powolnością usług dobremu zalecam affektowi i zostaię

Waszey Xcy Mł mey wielce
Mtwey Paniey życzliwym
Bratem
y
Sługą powolnym
Marcian Oginsky
Kanclerz Wielki
Wo Xa Lit:—

z Wilna 3 Augu:—
A° 1689.—

1703. Tego nie drukować 1. 289

L-e-g-a-c-y-a

Do Moskwy JW. JMci Panu Działyńskiemu Wojewodzie Chełmińskiemu

1.

Instrukcya JKMci P. N. Mtk swoim i całej Rzeczypospolitej Imieniem do Przeswietniejszego i Dzierzawniejszego Piotra Alexiejowicza Cara Z. Moskiewskiego JWmu Tomaszowi z Działysza Działyńskiemu Wojewodzie Chełmnu Podstolemu Ziem Pruskich Ekonomowi Malborskiemu Kowalewskiemu Bratyanskiemu Lonkorskiemu Tołkmickiemu Starościc Posłowi Pełnomocnemu dana w Kancel. Wiel. Xięż. Lit. dnia 24. mca października r. pan. MDCCIII

Jako niepierwsze poselstwo do Carow Jchciow Moskiewskich tak nietrudna informacya JW Posłowi Pełnomocnemu od tych, ktorzy tam bywali quo decore et apparatu na te Funkcyą wybierać się ma w tym się tylko in praeliminari daie przestroga, aby Sam y Domowi iego bez orężni nie witali Cara JEmci bo Lubo to przed tym bywało, ale kiedy u Dworu naszego Posłanikowie y Posłowie Moskiewscy a nawet teraźniejszy Minister maią ten honor od niemałego Czasu ieszcze począwszy od

od sp. Krola JKMci Jana, postrzegać się ma i po
winien będzie w honorze wzajemnym —
Gotować się tedy y wybierać będzie w tę Drogę
tam gdzie się na ten czas Car JMci znayduie
niemieszkanie, ale się w nie niepuści aż wy
razny na to odbierze od Krola JKMci ordynans
Stanąwszy na miejscu wyrazi ostrożnemi y uło
żonemi słowy, że gdy Car JMci już to od lat dwóch
czyli więcey wzywa Krola JMci y całą Rzpltą do
konjunkcyey Woienney przeciwko Krolowi Szwe
chcąc ofiarować w tym osobliwą Rzpltej posnąć
i użyteczne a oraz chwalebne na stronę iey po
kazać skutki, Tedy do Jakowego Dzieła wyrozu
mienia wysłuchania y do skończenia siebie na
znaczonego znalezytą Plenipotencyą opowie JM
Poseł Pełnomocny.
Gdy do rozgoworow przyidzie pamiętać należy
Iż Oryginalne Propozycye Moskiewskie były, dla
tey Woienney Konjunkcyey ofiarujące Rzpltej Dwa
dzieścia tysięcy Piechoty z prowiantami wła
snemi y Czterdzieści Dział z porządkiem i Am
municyą wystarczającą y los Gotowizny poty
pokiby woyna trwała. Teraz zaś z iakowemi
Propozycyami odzywać się będą, prudentiae
JW. Posła należy observare a z tąd metiri et
Aucupari progressum negocyacyey swoiey.
Wyciągnąwszy tedy od nich Propozycye y z nich
się zmiarkowawszy ieśliby nie mogł na czym
Lepszym stanąć, Ultimarie przy takich punk
tach stawać y zachować się ma.
1mo Niewchodząc w żadne approbacye quocunq
praetextu vel colore Traktatu Wiecznego 1686 (1)
przez Rzpltą nie approbowanego potrzebować
będzie Abolitionem Pozwolenia przez Posłow
naszych, extra instructionem mieysc pewnych

(1) Zostawić 10 wierszy na notę.

na pustynią i na nie osadzanie Ludzmi na tey
stronie Dniepru, Jako to Czechryna Kaniowa Czer
kasow y Innych to iest zeby pomienione mieysca
tak Jako należały bez wszelkiey Przeszkody Rzpltą
trzymała y osadzała, a tylko do samego Kijowa
mila Cirkumferencyi na tę stronę Dniepru należała

2° To otrzymawszy Velut Portam et ingressum do
Traktatu pro Fundamento onego założy aby był
doczesny do dwoch Lat na samego Krola Szwedz
kiego ani żadnym sposobem sensem albo słowem
Takim pod wieczne Traktaty podciągany

3to Ten zaś na takim Fundamencie doczesney Kon
junctiey zeby był skutecznieyszy Cavebit aby w tym
czasie obie strony p diversionem Belli w pan
stwach Nieprzyiacielskich Car Jmć zaraz a Rzpltą
gdy z Domu wypędzi Nieprzyiaciela, iak may
mocnieysze woienne operacye czyniły, Spolnego
Nieprzyiaciela przymuszając do dobrego Pokoju, a
ieden bez drugiego niemogąc z nim czynić y za
wierać Traktatu

4to Tym tedy końcem J K M P X Mtwy y Rzeczpta
ofiaruie się przez ten czas woyny trzymać Sku
tecznie Komputowego woyska tak Koronnego
iako i Wiel X Li Czterdzieści osm tysięcy a wza
iemnie od Cara Jmci potrzebować aby wszystkie
mi siłami swemi cokolwiek mieć może Mo
skiewskiemi i Kozackiemi na panstwa Szwedz
kie nastąpił, w onych skuteczne progressa
czynił i kray odbierał, tak iednak że iesliby
w Xtwie Inflantskim albo Estońskim do Rzpltey
zdawna należących zawoiował co kraju albo
Fortecę iaką Lub Głowną Lub mniejszą odebrał,
Rzpltey iako iey własność bez wszelkiey preten
syi Kosztow albo wydatkow wrocił y oddał

Z 36/37

5. Gwoli teyże jak nayskutecznieyszey woynie
żeby Woyska Koronne y Litewskie mogły bez
przestanku kray Nieprzyjacielski wojować

y Infestować, a w przod z Krajow swoich pod pre
textem zdradliwey przyjazni dokazującego Nie
przyjaciela wypędzić, Cara Jmci obligować y
requirować per rationes necessitatis będzie, aby
z Skarbu swego corocznie na pomienione Woy
ska summę, Trzech Millionow Polskich gratuite
prowidować raczył, abo ieśliby żadną miarą
takowey summy otrzymać nie mogł, Ultima
rie descendet do summy Dwoch Milionow
na każdy rok upewniwszy, że takowa sum
ma na nic inszego wydawana nie będzie
tylko na potrzeby woyskowe y poparcie słu
szney woyny. -

6to Artilleryey przytym Prochow y ammunicyi
cokolwiek będzie mogł, otrzymać, przyłoży wszel
kiego starania, aby na koszcie skarbu Cara
Jmci zostawać mogło.

7o. To otrzymawszy dalszych Lat spolney Conjunctio
prorogationem, abo wiecznego Traktatu Dzie
ło odłoży do woli J E K Mci T N M. i całey Rzpltey
na seym zgromadzoney.

8. We wszystkim zas Traktacie Negotiatiey
swoiey Wiel: poseł vel maxime, postrzegać
będzie, aby operationes bellicae Woysk Cara
Jmci wykierowane były do Inflant, osobli
wie na dobywanie Rygi tak iak nayprętsze
y na nieprzepuszczanie Transportow
do Państw naszych, a to ex motivo supe
rius insinuato, żeby cokolwiek acquisi
torum będzie, in Partem Rzpltey obrocić się
mogło, y przez to woyny swoiey pożytek
miała, że avulsa od Państw swoich wra
cają się —

9. Aże Krol Jmc P. N. Mł. y Rzpta Krola Szwedzkiego i wszystkie potęgę iego na sobie wytrzymuie, ani Car Jmc: rownych sił przeciwko sobie Nieprzyiacielskich mieć nie może, tedy in favorem inquantum by się dalej tractu woyny wytrzymywać y ponosić miał starać się będzie specialissimum quid otrzymać in Partem Reipublicae, a przynaymniey assecurationem wrocenia Prowincyey ktorey naszey odpadłey abo summy iakiey znaczney w nagrodę nierownego ciężaru w rowney woynie

10. Summy jakie jezeli dał Car Jmc na woysko WXL. o ktorych cała Rzpta nie wie, aby żadnych za sobą Pretensyi in posterum niepociągały distincte cavere starać się będzie

11. Oddanie Białejcerkwi przez Palisa y cokolwiek dotąd trzymał, Consultum videtur, aby JW. Poseł inter Praeliminaria Traktatu swego tak zało żył, żeby wprzod do niego nie przystępował, po kiby ta evacuatia nie nastąpiła, chyba żeby per Consummatam prudentiam suam widział że eadem securitate circa principale negotium skutek tego y bespieczny warunek otrzymać może — [Reliqua prudentiae dexteritati et [Fidei juratae JW posła justa praemissa Committuntur — i Va własne JKM pana naszego Mł. Rozkazanie —

5.

List Krola Jmci Augusta.

Do Cara Jmści

My Nayasnieyszy y Dzierżawnieyszy Wielki Hospodar August Wtory z Bożey miłości Krol Polski Wielki Xiąże Litewski, Ruski,

Mazowiecki

Mazowiecki, Zmudzki, Wołyński, Podolski, Podlaski, Inflantski
y innych; a Dziedziczny Xiąże Saski, Juliacki, Kliwski, Gorski
Angryiski i Westfalski, S. Rzymskiego Państwa Arcy-Mar-
szałek i Elektor, Landgrabia Thuringu, Margrabia Misni-
cki, także Wyższej i Niższej Lusacyi, Burgrabia Ma-
gdeburgski, Hrabia Xiąże Hennebergski, Hrabia Mar-
chiy y Bartu, Pan na Rawensztynie. Nasze Królew-
skie Wieliczeństwo - Wam Bratu Naszemu Prześwietłej-
szemu y Dzierżawnieyszemu Bożą miłością Caru y Wiel-
kiemu Kniaziu Piotru Alexiejowiczu. Wszystkiey Wielkiey
y Małey y Białey Rusi Samoderzcu, Moskiewskiemu,
Kiiowskiemu, Włodymirskiemu, Nowohorodskiemu, Caru
Kazańskiemu, C. Astrachańskiemu, C. Sybirskiemu, Ho-
spodaru Pskowskiemu, y Wielkiemu Kniaziu Smoleńskie-
mu, Twerskiemu, Suchorskiemu, Permskiemu, Wiackiemu,
Bołharskiemu y innych Hospodaru y Wielkiemu Kniaziu
Nowhoroda, Nizowskiey Ziemie, Czerniechowskiemu, Rezan-
skiemu, Rostowskiemu, Rostowskiemu, Jarosławskiemu, Bie-
łoczerskiemu, Udorskiemu, Obdorskiemu Kondynskiemu y
Wsieja Siewierney Strony Powelitelu y Hospodaru Twer-
skiey Ziemie, Kartalińskich y Hruzyńskich Carey y Ka-
bardyńskiey Ziemie, Czerkaskich i Horskich Kniaziey y
innych mnogich Hospodarstw i Ziem Wostocznych y za-
padnych y Siewiernych Otczycu y Dziedzicu y Naśledni-
ku y Hospodaru y Obłahadatelu Waszemu Carskiemu
Wieliczeństwu, Lubitelne Pozdrowienie. - Tak tuszemy
Wielki Hospodar Nasze Krolewskie Wieliczeństwo, iż
Wielki Nasz y Rpltey Poseł do Was Brata Naszego
Wielkiego Hospodara Waszego Carskiego Wieliczeństwa
dla ugruntowania tak potrzebnego z obudwu stron Soju-

su

Ordynowany W:ć Tomasz Działyński Woiewoda Chełmiń-
ski albo jur na miejscu stanął, albo, bliskich Waszego Car-
skiego Wielicznenstwa stolicy dotyka Granic: i nie nie wąt-
pliemy jako z Paternym przyjęty będzie Montecztowania.
A ponieważ pewnie w państwie naszym względem tej pożąda-
nej Legacyi żadnych osób mniey, przychylnych Interes-
som Społnym urodzić się niestuszne Contradykuje
przeciwko prawom i Zwyczajom tej Krolestwa tedy wszelkie
wszelkie skrupuły i wątpliwości, ktoreby tak Zbawienne
zatrudnić mogły Dzieło: mieć nie istotne Waszemu Car-
skiemu Wielicznenstwu wynarazamy, ustym Oświadczenie
że już po Czasie bo po Sejmie i po Koronacyey całey Krolestwa
Zgodzić, gdy na Sejmie Lubelskim z Waszym Carskim Wie-
liczenstwem y Drugimi Monarchami Postronnymi
stany wszystkie Koronne y W:X:L: w Lublinie spotkawszy
i tym sposobem Wielmożni pieczętarze te Poselstwa z Kan-
cellarii Publicznych expedjowali; na teraz niektore Osoby
z niechęci ku nam y Dobru pospolitemu, y choć Wielkie
Zamierzanie Rozdwojenie w tey Krolestwie zrobić, te Contradyk
cye y Protestacye wypompowały na zrażenie y zepsowanie
tego Przymierza y potrzebnego przeciwko Nieprzyiacielowi
Katarzki. Zacnym abyć Wasze Carskie Wielicznenstwo o wszy-
stkim prawdziwą maiąc Waszego Krolewskiego Wie-
liczenstwa informacyą, jak pomienionych przeciwności
y Zawziętości na Zgubę Społną zaostrzonych nie apprehen-
dował, tak iako nayprędzey, porządanym skutkiem Krolestwa
Interes przez zawarcie prędkiey y pożytecznej Colligacyi
determinować nieomieszkał. dla zobopolnego Waszego
Dobra, pilne
y Usilnie żądamy długoletniego wam Wielkiemu Hospo-
darzu Waszemu Carskiemu Wielicznenstwu od Pana Boga
szczęść zdrowia y szczęśliwego w Kospodarstwach waszych
Panowania. Pisan w Jaworowie na tenczas Prezydencyi
naszey Hospodarskiey Dnia XVI. Mca Grudnia Ko: pan: M D CLII.

Supplement Instrukcyi JKrolewskiey Mości JW. Tomasz Działyńskiemu Woiewodzie Chełmińskiemu Wielkiemu na Stolicę JKo Carskiey Mci Posłowi dany w Kancellaryi JKMci w Białym Dworze d 27 Października 1703 r. —

Po wydaney z Kancellaryi Expedycyi kiedy ieszcze tak chwalebne intuitu Wiary S. Katolickiey JKrolewskiey Mci Panu naszemu Miłości Occurunt reflexye, zdało się onęsz teraznieyszym Supplere Instrumentem w niżey wyrażonych punktach.

A naprzod assekurować będzie Wiel. Poseł wolne y bespieczne passus Missionarzom Katolickim, wiele kroć razy tylko zdarzy im się, przez Państwa JKw Cesarskiey Mci do Persyi, Chinn, Mogoli y na Insze mieysca dla rozkrzewienia wiary Sci przejezdzać lub przechodzić.

Gdyby można, aby Cisz Missionarze pod Czas podrozy przez Moskwę kosztem Cara JKMci podeymowani y prowidowani bydź mogli

Liberum Religionis Exercitium omni zelo et Studio promowować będzie Wielmożny Poseł y aby Prawowierni Ritu Catholico Romano nabożeństwa odprawiać, Kościoły po Niektorych mieyscach otwierać mogli osobliwe impedent usiłowanie.

Soli Nadewszystko obliguie JKMść Pan nasz Miłościwy Wiel. posła aby podług wrodzoney rostropności swoiey porozumiał penitius Intencyę Cara JKM względem Uniy z Kościołem S. Katolick Rzym. y iakie ad hunc Casum JKCesarskiey Mości propozycye

Inquantum by od Oyca Sgo żądał miec Car JKM. w poselstwie do Siebie Biskupa ktorego quae securitas Charecteris ejus że będzie przyjęty nie iak od Naywyższego Kościo. Rzym. Doktora ale iako od Naywyższego Całego y Uniwersalnego Kościoła Głowy. W czym samym z Ablegatem Cesarza JKMsci Chrześciańskiego na Dworze tameczznym Rezydującym Wiel. Xięciem Porzia znosić może Wilm Poseł; ktorego doskonałey umieiętności i nieporownanemu rozumowi reliqua in hunc finem Committuntur.

Na Własne K° Kr. Mci Pana Nasz. Mtt° rozkazanie

Literæ a Nuntio Apostolico

Ad Illrem Mfcum Palatinum Culmens.

Non sine displicentiâ meâ meminisse possum in Confuso Accinctu meo itinerario (: quod itinerantibus commune est :) illa non consignata esse a me Excellæ Vestræ, puncta quæ in scripto Excellæ Vestra offerri sibi demandavit in subeunda legatione promovenda. Hæc itaq ad præsens Excellæ Vestræ remitto, pro quibus non gemino Commendationem Excellæ Vestræ propriæ ejusdem prudentiæ et pietati, zeloque in rem Religionis minime præjudicando, solummodo iter prosperum faustumq Legationis Successum Excellæ Vestræ precor, plenoque Animi Cultu, quem etiam erga Excellm Dnam Palatinam extendo, maneo Illmæ Excellæ Vræ &c.

Vratislaviæ d. 20. 8bris Anno 1,703tio

4.

Responsum ad Puncta ab Illmo Dno Palatino Culmensi Magno Legato proposita, ex Cancellaria Monoviensi in modum infrascriptum.

Prout hactenus Liberum fidei Catholicæ Romanæ Exercitium in Sede et Alibi Locorum Sacra Carea Majestas non prohibendo plene concedit, sta et in futurum Eidem semmquam opponet extractioni pariter Ecclesiæ Lateritiæ in Mosena minime contrariatur, quinimo plenarium præbet Consensum, ob majorem Regni Poloniæ erga Caream Majestatem, propensionem, insuper et Missionariis à Christianis Principibus delegatis per suas Ditiones Liberum in Persiam concedit tramitum, quibus Literæ Liberi passus expressis Eorundem Nominibus ex Cancellaria more solito sine ulla dificultate extradi mandantur, Etsi Illmus Dnus Legatus in nomen alicujus Missionarii, propter Liberum tramitum in Persiam Libers Passus requiret Literas, extradentur.

Additament.

9.

Addytament Instrukcyi J.K. Mści J.W. Wojewodzie Chełmińskiemu Wielkiemu y Pełnomocnemu Posłowi na stolicę Moskiewską daną w Kolczynie dnia 29. Mca Marca r.p. 1704.

Lubo dobra Moczna WWcz Xiążąt Wiśniowieckich na tej stronie dniepru wchodzą ogólnym terminem w pierwszy punkt instrukcyi JW. Posła; y lubo osobliwym potem supplementem też dobra zalecone, ieszcze iednak i teraz in particulari J.K. Mci P.N. Miłwy wyraża, że iako te dobra Moczna na tej stronie dniepru, wespoł z Czechrynem i innemi miejscami niesłusznie i bez pozwolenia Rpltey ostatnim traktatem na pustynią pozwolone były; tak aby J.W. Poseł też dobra Moczna, wespoł z Czechrynem, y innemi na tej stronie dniepru, aż o milę ku Kijowcu według wyraźnego pierwszego punktu Instrukcyi swoiej od takowej Condytiey pustowania y nie osadzania oczyścił y uwolnił wszelkim sposobem y applikacyą inter prima capita negotiatiey starać się będzie.

Włość także Smideńska w Czerniechowszczyznie W. Stanisława Szczuki Pod Kanel. W. Xtwa Littgo iako iż pierwszym supplementem zaleciła, tak i teraz Summae activitati JW. Posła insinuatur, aby na znak przyiaźni Cara Jeśmi ku J.K. Mci P.N. Miłwy y przez respekt zasług tego pieczętarza, w possessyą jego oddana y puszczona była, tak jako jemu należące i służące dziedzictwo. Na własne J.K. Mci P.N. Miłwy rozkazanie.

15.

List od Jmci P. Mazepy Hetmana Wojsk Zaporowskich do JW. Jmci P. Wdy Chełmińskiego

List WWmci Pana lubo bez żadnych nowin, grata iednak mente y rato fixoq przyiąłem afectu, który iakom raz, multis titulis et nominibus in primo godney WWmci Pana osoby amplexu, fido WWmci Pana animo et pectori inserui et consecrari, trzymam o tym firmiter, że te affektu y zawartey z WWmci Panem spolney Confidentiey semen, non cecidit in sterilem Petram, lecz in fructiferam stałego WWmci Pana animuszu ferram, ponieważ WWmci Pan eam

po sobie

po sobie deklaruiesz mi facilitatem, że z Kraiu podolskiego nie ma WWPan wyiechać ze mną nie pożegnawszy się literalną waletą, cum obligatione et sponsione życzliwey Correspondencyi ode dworu za którą obietnicę uniżenie WWPanu dziękuię y metior z tąd nie odmiennej WWPana przyiaźni signa demonstrativa - O powrocie z Moskwy Ludzie y WWPana iużem Ja przez list moy, nie dawno o tym do WWPana adressowany, oznaymił WWPanu a y teraz repetenda repeto że te ludzie WWPana dotąd w Niżynie pod politycznym aresztem subsistunt, do przyiazdu Jmci P. Bielińskiego Rothmistrza WWPana - To WWPanu doniosłszy, cum ea animi submissione zapisuię się, żem iest WWPana uprzejmie życzliwym Bratem, &c. Datt. z Baturyna d. 19. Xbris 1704. r.

6.

List JW. Jmci Xiędza Szaniawskiego Biskupa Krakowskiego do JW. Jmci P. Wojewody Chełmińs. y w nim kopia Gramoty Moskiewskiey -

Na zabieżenie wszelkim skrupułom, które z Protestacyi oriri mogą, ex sensu Xcia Dołhoruskiego idzie Gramota do Cara Jmci obiaśniaiąca te uformowane od zamiętych umbrace: adjungo kopią oney dla dokonalszey Informacyi i poparcia Interessow Pańskich. - Pan pięć niedziel stanąwszy w Saxonii y tam gruntownie dyspozycye względem przyszłej Kampanii porobiwszy multis desperantibus aut sic optantibus przed tygodniem stanął na tym miejscu, y po wydanych tych uniwersałach pierwey z tych kopią posyłam, bardzo przednie media resoluta do obrony - Interea Congress w Warszawie ad consideranda ułożony co raz proficit w Zamiętoni, kieruiąc onych nie tylko na rozdwoienie Rpltey ale odmienienie Pana tak dalece że secundum praesens wszelka upada nadzieja do pokoiu y ie

żeli

ieżeli matura WmPan powagą swoią nieprawicz auxilia actum erit de nobis - Hetmani zdadzą się mitescere i ku Nam inclinari ale to czas demonstrabit - Przybył tu Nuncyusz bardzo godności i zacności wielkiej, Pana ferventissimus i Jego przyiaciołom, postawiłem osobę WmPana in optima Consideratione u niego, upewniaiąc że Circa publica negotia Interessa Ecclesiae non intermittes promovere według tego suplementu który posyłam, gorąco supplikuiąc abyś WmPan starał się pro gloria Dei zelare, Semper de super Błogosławieństwa od Nas zaś marnej usługi Plura Imp. Xiądz Biskup Chełmiński na którego rezerwuiąc, Jestem WmPana Dobr. Najniższym sługą - X. Szaniawski - Datt w Krakowie 17. Februarii Anno 1704to

7.

Kopia Hramoty Moskiewskiej do tegoż Posła

Jaśnie Wi Mci Panie Wdo Chełm. K. Kr. Mci Wi Pośle, moy osobliwie wysoce uczczony Panie y Bracie!

Wielmożności waszej z przyiętego pisania przez Jo Mci Pa Lipińskiego z Mohilowa Februarii 21. dnia wyrozumiałem, że Wść przez posłanego swoiego przodkiem do mnie pisał, ale ja żadnego posłanego ani żadnego Listu Waszego po te czasy do mnie nie miał, Inaczej bym nie zaniechał wprzódy dać na to responsu, tylkośmy z wiadomości przyiętych pochodnych posłali ze Smoleńska do Wielmożności Waszej z wiadomością o prędkim Odłuczeniu się Jo Carskiego Wieliczestwa Pana mego Naymił. z Moskwy radę daiąc Waszej Wielmożności, ażeby chciał prędko pospieszyć w swej drodze do Moskwy - Więc ieżeliby to uczynić było trudno, tedy łatwo Wmci drogę mieć, nie zaymuiąc Smoleńska y granicy prostym traktem ku Pskowowi - Co y teraz powtarzam przydaiąc że Carskie Wieliczeństwo raczy wyieżdżać 28. Februarii

a za

a za Wieliczeństwem iego, y za nie mieszkanie mam odie-
chać, tedy łatwiejszego sposobu Wielmożności Waszej dać nie
mogę, tylko że Wmość zechce tym mianowanym traktem do
Pskowa iachać, gdzie dla przyięcia Waszmości mego wysoce uczczonego Pana ze wszelkim należytym honorem przygotowania się stanie - Rozumiem y Ja, że w prętkich dniach za honor sobie mieć gratulari Wmci memu Mściwemu Panu, co sobie za osobliwe szczęście liczę, że mogę uczciwą znajomość z Wmcią zawiązać per famam mnie relatam mogę uczcić Personę Wmci Wmci Pana, zatym zostaiąc Waszej Wielmożności mego Mściwego Pana wiecznie życzliwym y sługą y Bratem —

8.

List Nuntii Apostolici, y w nim punkta respectu liberi Exercitii Religionis Catholicae in ditionibus Monoviae

Perspecta notaq non Orbi tantummodo Polono, verum et Urbi consummata Excellmi Dni Palatini Culmensis prudentia, non magis quam exemplaris pietas, ac erga San: Religionem fervens zelus, cum addit praedictae Sae Religionis negotio stimulum, ut securè Eidem Excellmo Dno tanse mollis committatur opus et concredatur, quod in sequentibus continetur punctis.

1mo Rogatur, ut proponatur primario in aula Monchovinia, ne Smus Tzarus cum Romana Ecclesia unioni Sae Ruthenae nationis, sive directe sive indirecte sese opponat, imo potius quovis possibili modo ad promovendum incrementum dictae Sae unionis concurrat ex parte sua - Uniformitas enim Religionis non solum animabus salubris et perneccessaria est, verum etiam Reipublicae, ad internam conservandam quietem, Bonumq publicum attentius promovendum plurimum confert.

2do

2do Exorandus est Serenissimus Tzarus, ut Certi Monasterii (: cujus Nomen et positio Dno Comiti Mariani nota sunt :) in Polonia ditione siti Monachis Loci Ordinarium suum Dnum Szumlaski Leopoliensem Episcopum recognoscentibus certam pensionem quotannis ex Thesauro Tzareo solvi sitam ex Clementia sua perpetuo extradi demandet, etiamsi ad Sanctam Unionem accesserint ijdem Monachi, ad quam aspirant et solo metu subtrahendæ sibi predictæ pensionis annuæ non audent ad eam accedere –

3o Pariter idem Serenissimus Tzarus exorandus est ut ex Clementia sua in scripto permittat, et concedat per ditiones suas liberum transitum, et si possibile est, et commorationem, ac exercitionem Vocationis suæ Missionariis Romano Catholicis, illisq; suam præterea protectionem Tzaream declaret, uti hanc piissimam ejus Majestatis dispositionem sui Ministri pluries in Regno et Viennæ aliquomodo manifestarunt.

4to Eadem Clementia Tzarea imploranda est in favorem Romano Catholicorum in ditionibus ejusdem Tzareæ Majestatis commorantium et habitantium, ut non tantum publicumq; eis permissum sit Romano Catholicæ Sacrosanctæ Religionis exercitium (: quod non ita pridem suo publico diplomate Ssimo Tzarea Majestas declaravit, promulgariq; mandavit :) verum etiam specialem Eisdem protectionem Suam elargiatur, dubitari enim nequit, ut qui maxime Deum timent Ejusq; Servitio adscripti sunt, erga principem suum adeo Sibi propitium debitam non teneant exerceantq; fidelitatem.

5o Quod si aliqua proxima dispositio et inclinatio in Tzareo animo erga Romanam Ecclesiam apparuerit, solumq;

solumq ab aula Romana aliqua Persona in dignitate constituta ad Eundem Ssmum Tzarum desideraretur, uti olim Illmo Dno Davia Archiepiscopo, ad praesens ad aulam Viennensem Nuntio apostolico aliquomodo insinuatum fuit, nulla difficultas in hoc puncto esset aulae Romanae, praevia tamen Tzarcorum desideriorum Eidem Romanae aulae communicatione –

Haec omnia perfectae Excellmi Dni Palatini prudentiae et secreto concreduntur non ex externo cujus piam instinctu, et suggestione, sed proprii Ejusdem Excellmi Dni zeli motu quam eficassime promovenda – Revelata enim, oblata fuisse Eidem Excellmo Dno evanescerunt prius in suspicassima gente, quam in herba quidem fructum promitterent – Quo processu nec Reipublicae, nec Characteri inferetur aliquod praejudicium; sed potius tam apud gratam Patriam, quad apud Deum ter optimum maximum, meritum non sine perenni praemio parabitur –

148
1819/38

Quodsi adhuc aliqua puncta addenda venirent, nova fiet instantia ad Excellm Dnum Palatinum.

10.

Uniwersał Cara Jmci do Wojsk Mościwych Pott Titulos Cesareae Majestatis.

Obiawiamy tym wszystkim y każdemu z osobna komu o tym wiedzieć należy osobliwie zaś wszystkim wyższym i Niższym wojskowym Regimentarzom, Szeregowym Żołdakom konnym i pieszym w Wojsku naszym, tak też y tym onych naśladującym y przy Nich znajdującym się Chociaż my teraz za pomocą Naywyższego z Woyskami naszemi w Xięstwie Inflandzkim umówili się w takiej prawdziwey i mocney Intencyi

Żeby onę jako do Korony polskiej, dobrym y Swiatu wia
domym prawem przynależącą a od Szwedzkiey Korony
jednym Gwałtem i niesprawiedliwością oderwaną pro
wincyą znowu według postanowioney dawno, a teraz
do nowo odnowionej z Jego Krolewskim Wlm Colligacyi
do wiernego spełnienia onej ku Koronie polskiej przyłączyć
Jednak nie do tego przy tej Exekucyi naszych Intencyi doch
dzi żebyśmy Komu lub z Rycerstwa albo Szlachty Miast
mieszczan, ile innych obywateli tej ziemi, na Ich ciele
Substancyach i fortunach jaką szkodę uczynić rozkazali
dle naybardziey nasze jednostayne staranie iest serdeczne
aby wszyscy i wszelacy Obywatele Pomienionego Księ
stwa Inflandzkiego według możności konserwowani
i przy teraznieyszych operacyach od wszelkiego za
mieszania ktore woyna causare solet oswobodzeni
byli. Dla tego zezwalamy wszystkim obywatelom
tej Prowincyi, lub z Rycerstwa, Duchowieństwa
mieszczan, wieśniakow i iakiego stanu y kon
dycyi oni bydź mogą, ile iakim sposobem w owym
znaydować się będą nietylko osobami Ich ale y
Familiami, Domami, Fortunami y co im przy
należy, przez to pod Naszą Naylaskawszą Carską
Protekcyą garnącym się Akceptować takim spo
sobem: Żeby nikt z woysk naszych pospołu z
temi, ktorzy przy onych znayduią się sub poena
corporis et capitis pomienionym obywatelom
ani Ich osobom, ani przynależącemu do nich
żadney afflikcyi albo gwałtu ni wielkiego ani
małego nie czynił, ani czynić nie pozwalał, ale y o
szem onych in Bona pace et quiete konserwował
Ponieważ wszyscy ci ktorzy temu Ukazowi na
szemu przeciwność uczynią, jako Lęsores nasze
majestat zaraz prędkim sądowym postępkiem
osądzeni y na mieyscu bez żadney odwłoki
i dytacyi karani będą aby też według tey Na
szey Naylaskawszey Intencyi naylepi postępowali
dla tego rozkazaliśmy naszym Generałom Feld
m

Feldmarszałkom i innym Officerom Woysk naszych żeby oni nie tylko Obywatelom tego Xięstwa Inflantskiego według zwyczaiu woyskowego, y jako to od Jego Krolewskiego Wm polskiego uczynioną według uczynionych godnych Prosb Salvegvardii albo Broniące Listy.) Ale ten nasz Ukaz przy wszystkich naszych Woyskach Obiawili y każdemu z naszych Officerow tak przy Generalstwie iako i w połkach a mianowicie każdemu Kapitanowi taki po jednemu zlecić, y tego przyirzec, żeby osobliwie w Rotach na każdą Niedzielę naymniey po razu był czytan y iak naymocniey exequowany był. Naprzeciwko temu zostaiemy w Nayłaskawszey nadziei że każdy z tych Obywatelow od wszelkiego iawnego y taynego nieprzyiacielstwa, wszelkim sposobem hamować się będzie, albo w szpiegach zdraycach, niewiernych y przeciwnikach jawić się nie będzie ale y owszem zawsze w swoich domach y w polney robocie, jako Koronie Polskiey przynależące Poddani wierni szczerzy y spokoyni znaydować się będą.

Aby tę naszą Protekcyą y Nayłaskawszą Obronę doskonale zażywać mogli, a gdyż sami z siebie ogołoconych czynili y sobie srogą y więcey niżeli zasłużoną Capitis et Corporis poenam na szyie ściągneli. Tak też zostaiemy w chętney Intencyi, y okrom żądania własnego naszego w tym pożytku mamy nieobłudną wolę, do zysku y Miłości Korony polskiey, do powrocenia zas zakwitnienia, rozmnożenia się dobrego stanu Xięstwa Inflantskiego Commercya y Handle tak domowym Mieszkańcom Miast Inflantskich, jak y sąsiednim y oddalonym Cudzoziemcom w tym Xięstwie handlującym kupcom. Chociaż oni w tych mieyscach prawo mieyskie otrzymali ale jak Cudzoziemcy znaydują się postanowić i dopomoc. Dla tego my nie tylko

wm

wszystkich domowych y Cudrzienskich Osoby Ich ale y wszystk
ruchome Effekty y rzeczy poki korona polska to Xięstwo do swoich
Państw porzyleglych y sama zostawiać się będzie mogła u nasz
protekcyę bierzemy, y tym pozwolenie dac rezolwalismy y w tę
trwającą wojnę swoi kupiectwo y handle bezpiecznie wolno
y bez szkodzenia wodą, i Lądem bez wszelkich Aggravacyi
impedycyi nowizn albo Taxsacyi odprawowac, y w tym
ma od wszelkiego nasrzedz porzelozonych Municypalnego i Wojenne
Stanu będą obronieniey y zaszczyceni a według uczynionej
rekwizycyi, paszportami uhonorowani, ktorym wo
lemu benevolentia Świadczona będzie y aby oni domowi
ani Cudrzienscy żadnym niebezpieczeństwu y niestroniti, a wszel
kiey protekcyi y naszey Laski in Subsidium Suę Felicitatis
spodziewać się mogli Dla tego nasym Generałom
y Admiralstwu y innym do Exekucyi należącym Akt
postanowiu Generałom mocno rozkazali, zeby Hardy
o konserwacyi miast w Xięstwach wszelakim staran
niem pilności miał, y mężnieiszo można bawić wa
niem odmawiał y wszelakim sposobem ruinę od ene
mowi odwracał, chybaby nie inaczej oppanować się będą, w kto
rey okazyi musimy ich wszystkich naszey Laski niegodnemi
Nieprzyjaciołmi znacować ani nad domami ani nad
Ludźmi miłosierdzia nie okazować a przytem ani swoją y
Swoich rzeczy sami sobie przypisowac żadney nie będą,
Nas zaś od wszelakiego Rachunku Każdym rozumnym nie
prawdziwego osądzenia przed światem uchronią. Aby
każdemu komu o tym wiadomem potrzeba postępować
można było dla tego Mysłem nasz Universał wtasną
ręką podpisaliśmy y naszą Pieczęć przycisnąć
rozkazali. Który do publicznego Druku rozmaitemi Językami
wydać, na znak obiawienia commendowanym Datum
in Castris ad Narvam 1704.

II.

List pewny z pod Narwy do JW Jmpana
Wojewody Chetmińskiego.

Jasnie W. Mci panie Wielki hoste Koronnego Wielmoż
ny Mci Moy Mciwy Panie y Bracie — Przybyłem do Nas
pod Narwą do Obozu Szczęśliwie od Wiłowi m pana Wiele

Imć xiędza Imć Kanonika Wileńskiego Referendarza Wielkiego Xięstwa Litewskiego Który o dobrym Wil: pana Zdrowiu y o Prosperach podróżnych takie Listy odebrałem jakoś przy przykrzeyne jednak Wil: Pan iako od Xięcia Konsolens ze wszelką cierpliwością znosić raczysz a Jako iestem informatus od wszystkich mianowanego Xiędza Kanclerii synaymniey nieraczysz w przed sięwzięty sobie drodze folgować. O czym zrozumieniu swoy do niosło się do Lawyckiego Wielmożnostwa pana mego Naymiłościwszego iako teraz my przez List Wsi upewnieni o szczęśliwym przybyciu Wp. za Łaską pozwalaiącego Boga mocarny się mieszczy z mitey przeszkody Imciom panom Posłom zastanowiwszy na obstanie Listu przez Jgo Mci: Xiędza Biatozora na którego Wsi referować się raczy niemniey i Jaw tąż wiadomość na Rzecz pomienionego iako spraw nayrzetelnie wiadomego z mym Dobrodzeniem opuszczam się życząc Wsemu Panu Szczęśliwego y prędkiego Powrotu do Boku Łaskawego Wielmożnego Pana y pożądanego się y przybycia Którego Łaskę się rekomendując zostaię na Łaskawe Wsi imć pana y Brata życzliwy

Do Listu y Brat.

12.

List drugi pewny z Moskwy do Jm pana Woyewody Smoleńskiego —

Jm Mościwi Wielki Pole Królewskiego Wielmożnostwa Pan Mosc Mey Miłościwy Pani y Brat —

Jakom wczorayszego dnia pisał do W Mciem pana przez kaz y respondował na dane Wasze do mnie pisanie z Jm panem Dąmuckim Stolnikiem Sanockim compendiose y nadskrzyni datem znać o ruszeniu się Cara Jmci pod Nawes, kiedy aby y W Mć Moy Miłos pan, zechciał ruszać się Znowu horda prosto do obozu y sporządzić się iak można nayprędzey y lubo postanowiono o zebraniu Podwod, o które pod teraźnieyszą wainą czasy rozumiem że bardzo ma być trudno w Nowogrodzie Lawyckiego Wielmożnostwa Vkazy. Jednakże dla samey prędkości exaw mii wyszarzenia onych, a dla potrzebnego niezmieszkania y pospiszenia się do Boku Cara Jmci Pana Miłci pan rozkaz raczy swey Assystencyi swych w Drodze raczyć Koni. Jak przy Expedyowaniu wyżey pomienionego Jm pana Stolnika do Wielkiego pana powtarzam aby Wsi Mciem pan w tey drodze jak nayprędzey wybierać się raczył, Swoim odwagi Dnia

dla

M.M. pana praefatus przysłany, W tym niebawiąc więcey Legendy
Łasce się Wsci M. pana oddaię zostaiąc Wsci Mmciem Pana y Bra-
ta Życzliwy Brat y sługa powolny Datt W sanct peterburg
22 May. 1704.

16.

List Jmpana Mazepy Hetmana Woysk Za-
porozkich do JW Jmci Pana Działynskie-
go Woiewody Chełminskiego —

Jasnie Wielmożny Mści panie Woiewoda Chełminski Mnie Wielce Mci Panie y Bracie

Parierując raz ad nutus Wmmpana conserwowaną moią powolnością, rozkazałem przytrzymać w Nizynie Ludzi Wmmpana, reiterujących się z Moskwy pod politycznym Aresztem dotąd, poki tu przybywszy Jmpan Skowronski Gubernator Połoński, nie wziął ich na swoie ręce, expostulując to nomine samego Wmmpana od ktorego miał sobie te opus in commissis, iako mi fidelamente fasus ci tedy Ludzie Wmm pana vecta tendendo przy Jmpanu Skowronskim na Kijow, spotkali tam z Jmpanem Bielinskim Rothmistrzem y przy Jmści poiechali w swoią drogę zostawiwszy we mnie niezgasłą do Usług Wmmpana ochotę z ktorą omni tempore et Loco mandatis et desiderys Wmmpana conformować się będę miał pro maxima honoru mego A Lubo Wmmpan alienowałeś się a proxima Contiguitate et Vicinitate mea iednak nie omylą we mnie wzbudza speransę, życzliwy stałego Wmmpana Animuszu Candor, że ta distantia non tollet Amicum owszem spolna confidencya raz stricto przyjaźni spoiona glutine, agere in distans nie zaniecha Competando mię poufałą zwłaszcza in publicis Occurrentys correspondentią o ktorą wielce upraszam, Obligując się pari methodo wszędzie vestigia Wmmpana sequi Jmpan Patkul nie tylko pod Poznaniem cum discrimine honoru Jego Cesarskiego Przeswietnego Wieliczenstwa Pana M.Mci postąpił, Lecz iuż odstąpiwszy od Poznania Ludzi moich disarmowanych właśnie ponieważ bez koni, poodbierawszy one

per Vicelantiarii dispusiit bez Kamwoia y hoc Actu in fata
lem niprzyiaciołowi oddat cnych dzieci. Drugo Amplius
Zapuści niipawierzam Calamo, to tylko Cognor y z tym się
immutabili voto, zapisuię, zemieszt WMMPana uprzey
mie życzliwym Bratem y Sługą, Unizonym Datt z San
pola d. 8. Januarii 1705. -

List Jegosz do Jegosze.

Niemniey y Jaz tąd Laetor et gloriosz WMPan semel
prosperum in concursu Statecznej swey przyiaźni ro
bore, Staty in Candido pectore ugruntowanowszy Effekt
zewoze mi ony per Signa demonstrativa pozytatey
swey Correspondentiey reprezentowanesz, za co Jako uni
zenie WMMPanu Dziękuie tako Kontynuacyą onia
wielce upraszam. List WMMPana do mnie adressowa
ny, nieuwiem quo fato tak niepryiemko rąk moich doszedł
w którym wyczytawszy requirujesz WMPana o Kupcach
y Ludziach Jego w Turis dictiey mocy tak desiderio samego
WMMPana przytrzymanych, całkowa czynię replikę: że ci
WMPana Ludzie nie dawno ieszcze pod Czas związ na
wzięci Moskwie, są odemnie do Jmpana Bielinskiego Rottmi
strza Jeo Kr: Mci expedjowani, o których tak rozumiem
że WMMPan miewał mnie do tych czas relacyą. Listy
Do Jm: Pana Białozora na mnoztwo należące, in instan
tia Ordinowałem, przez Pocztę pawierzając w tym Votis
et nutibus WMMPana którym ij impodenum wszelkie
moie Conservando studia, z tym się in Puro affectu ma
nifestuię zemieszt WMMPana uprzeymie życzliwym
Bratem y sługą Datt z Tarnopola die 2da 8bris 1705 Anno
P.S. U nas tu zadnych nie mamy wiadomości godnych
od referendum WMMPanu to tylko in presens Stat
et constat że na przyszłą kampanią wszelkie Augen
tium preparamenta y iuż są in promptu —

14.

Kopia de verbo ad verbum Skryptu
Monarchij Moskiewskiey z Rzpltą i Polską
Wszem w obec y każdemu z osobna komu o tym wie
dzieć należy: Ponieważ całemu Chrześciaństwu
(2) Zastawie 5 wiosny na [illegible] Dob
[illegible] pilnemy [illegible]

Dobrze to iest wiadomo, iako in arcte essum Szwedzka Korona
bez iakiego sprawiedliwego ~~zaczynku~~ pretextu upatrzywszy po-
y pogodą kiedy Monarchia Moskiewska y Krolestwo polskie wn-
Domowiami y Woynami implikowane były: podług ten czas swoi-
szukała Korzyści iakoż y samą miedzą od Moskiewskiey Mo-
narchii i od Polskiey Korony wiele prowincyi y Ziem Dzierżała
y Odebrała. A y teraz Krol Szwedzki pod pretextem zmyslone-
Przyiaciela z woyskami wtargnąwszy wszystkie Nieprzyia-
cielskie wypełnić sposoby, nie tylko ze Skarbow Dobr Krolew-
skich, duchownych, y Szlacheckich Ztrzymawszy, ale bez prawa wo-
nosci polskiey prawdziwym uczyniwszy się protektorem
z fundamentu wywrocziwszy, co wiekszego y gorszego wy-
mysli, gdy żadnych mediatij od postronnych Monarchow
proponowanych słuchać y acceptować nechciał. Vedy ia
Nayprzeswietlejszy y Dzierżawniciszy Wielki Hospodar
Car y wielki Kniaz Piotr Alexiciewicz wszystkiey Wielkiey
y Małey y Białey Rusi Samodrzierzec moskiewski, Ki-
jowski, Włodimirski, Nowogrodzki, Car Kazanski, Car As-
trachanski, Car Sibirski, Hospodar Pskowski y wielki Kniaz
Smoleński, Twerski, Jerusalimski, Wiatcki, Bułharski y inny
Hospodar y wielki Kniaz Nowahorodu, Niżowskiey Ziemi
Czernichowski, Rezanski, Rostowski, Jarosławski, Biało-
ozerski, Udorski, Obdorski, Kondinski, y wszystkiey Pół-
wiecznej strony powelitel y Hospodar Twerskiey Ziemi
kartalinskich y Gruzinskich Carow, y Kabardynskiey Ziem
Cerkaskich i Horskich Kniaziow i wielu Hospodarow
y Ziem wschodnych y Zachodnych y Północnych Oyca
y Dziedzic y Następnik y Hospodar y Odbiadatel Jego
Carskie Welicznenstwo Takze y Nayiaśniejszy y Dzier-
żawniejszy Wielki Hospodar August wtory z Bożey
Łaski Krol Polski Wielki Xiąże Litewski, Ruski, Prus-
kie, Żmoydzki, Mazowiecki, Inflantskie, Podolskie,
Podlaskie, Inflandzkie y innych Dziedziczne Xiąże
Saskie y Elektor Jego Krolewskiey Welicznenstwo, aby by
iawnych całemu światu krzywd swoich spokoiem
y vstąpieniem sił swoich wendykować mogł. Ten zaiste
przeciwko spokoiney Nieprzyiacielowi za do skonce

nia wojny postanowili z strony Najprzeswietlejszego Carskiego Weliczeństwa przez bliźniego Boiarzyna Admirała i Hospodarstwiennej poselskiey Kancellaryi Naywyższego Prezydenta y Namiestnika Sibirskiego y Kawalera Theodora Alexiciewicza Hołowina a z strony Najj. Krol. Weliczęstwa, y Całej Rzeczpltej przez JW. Wysoce Zrodzonego Pana Thomasza z Działynia Działyńskiego Wojewodę Chełmińskiego, Podskarbiego Ziem Pruskich, Ekonoma Malborskiego Kowalewskiego, Bratianskiego, Liankorskiego, Potkmińskiego Starostę Wielkiego y pełnomocnego Posła de defensivo et Offensivo hoc foedere w takowy sposób niżej opisany y wyrażony. –

152
193
38

I

Kolligacya defensiva y Offensiva ktora począć się ma za potwierdzenia obojga Monarchów: a trwać do skończenia tej wojny z koroną Szwedzką podług tego niżej Opisanego Exemplarza, aby naprzeciwko Krolowi Szedzkiemu, jako Spolnemu obudwu Państw Nieprzyjaciołow wojować, i przeciwko Wojskom jako Nieptskim czynić za Jego mocą Bożą operacyje, y nad Fortecami mieć przemysł, y na Niego jako Lądem tak y Morzem jako sposobność każdego Monarchy znosić będzie następować, y wojnę z nim prawdziwie y nieobłudnie jako na prawdziwych y Szczerych Przyjaciół i Kolligatów przystoi, poki pod tenczas tego Sojuza fundamentalny bespieczny y pożyteczny Obudwom Monarchom y Państwom z skutecznym ukontentowaniem pokoj za łaską y prowidencyą Boską z wyż pomienionym Krolem Szwedzkim nie stanie, mężnie prowadzić Obligują się, w ktorym prowadzeniu Wojny nie osobliwych ale Spolnych Obojga Państw Upatrując pożytkow, jako w prowadzeniu Wojny, tak w traktowaniu

waniu o pokój według Spolnej między Sobą Szczerej przyjaźni mieć będą Korrespondencyą jednak drugiego Monarchy interessa za swe pewne mieniąc. —

2.

Aby tym Skuteczniejsza z pożytkiem Obuch Państw tej Wojny była Akcya, tak Sami Monarchowie, jako y Wodzowie Woienni y wszyscy, którym w tej wojnie Regimentarstwa zlecone będą między Sobą o nadchodzących Wojennych Expedycyach y Kampaniach o wszystkim jako Wiernym i Życzliwym Kolligatom należy zawczasu znosić się powinni będą. —

3.

Traktatu partykularnego żadnego jeden bez drugiego czynić nie będzie y Owszem w żadne Partykularne Korrespondencye, lub Listownie Lub Ustnie wdawać się y żadnych propozycyi Słuchać nie powinien, y Choćby Sam Nieprzyjaciel Lub przez Swoich Posłów, Lub przez Mediatorów jakich partikularny Ktorej stronie obiecywał, y deklarował Pokoy, acceptować go jeden bez drugiego niema, ale jeden drugiemu Wiernie y Życzliwie donieść y jako Spolnego Nieprzyjaciela groźnie, także gdy do Traktatu przyjdzie, pospołu Oba Monarchowie traktować powinni będą. —

4.

Ponieważ Jego Krolewskie Weliczenstwo, y Najaśniejsza Rzpta podług stanu teraźniejszych Czasów Sami przeciwko Swemu nieposłusznemu Poddanemu Palejowi Prawo wynaleść przeszkodę mają tedy dla tego Je. Cesarskiego Weliczenstwa, jako przyjaciela y Sąsiada y mocnego

mocnego Kolligata w tey sprawie o pomoc prosili, y tak mocą y pod walorem tey Kolligacyi Jego Carskie Weliczenstwo, bierze to na siebie, że Paley chociaż dobrym albo złym sposobem do wrocenia fortec y Mieysc ktore w swiezym Ukrainskim zamieszaniu wziął, przymuszony będzie y one Krolowi JEMci y Rzpltej bez wszelkiej pretensyi jak najprędzej być może a naydaley na przyszłą kampanię powroci pod determinacyą Palejowi amnistyi ieżeli dobrowolnie, fortecę swawolnie w tych zamieszaniach opanowane oddał.

5.

Jako Jego Carskie po te Czasy swe zwycięzkie oręża nie tylko w Inflanciech, ale i w innych miejscach cokolwiek w posesyach wspolnego Nieprzyiaciela zostawało przy pomocy Naywyzszego prowadził, tak będzie i na potym prowadzić takim sposobem: że wszystkie te fortece, miasta i zamki ktore w całym xięstwie Inflantskim i przynależących do Niego Ziemiach do Rzpltej należało i teraz za pomocą Bożą od Jego Carskiego Weliczenstwa wzięte bydz mogą, iego Krolewskiemu Weliczenstwu i Nayiasnieyszey Rzpltej bez Nadgrody z ochotą odda i ustąpi —

6.

39 I aby tym skutecznieysze nienaruszoney przyjazni ku Jego Krolewskiemu Weliczenstwu i szczerey ku Rzpltej miłości, Jego Carskiego Weliczenstwa ukazanie było, rozważając ruinę przez Króla Szwedzkiego dla ktorey z ciężkością bydz mogą rekruty woysk cudzoziemskich piechot 12,000. piechoty sposobem cudzoziemskim ubraney pod kommendą Jego Krol. Weliczen. do woysk Rzpltej oprocz posiłkow Wm Xię Litt. danych, poki ta woyna Szwedzka na fundamencie Traktatu tego trwać będzie z słusznym dostatkiem, iako Artylerij, prochow i innych ammunicyi, tako y z dostatkiem płacy im należącey bez wszelkiey za koszty od Rzpltey nagrody dać obiecuie.

7

7.

Lubo Nayprzeswietleysze Jego Cesarskie Weliczestwo
siła Dokumentow prawdziwey przyiazni Swiad-
czy Nayiasnieyszemu Krolewskiemu Welicz.
Polskiemu y całey Rpłej dodaiąc licznego y mo-
derowanego in Succursum Woyska, prowadząc
szczęśliwą y chwalebną per diversionem woynę
nie żałuiąc wielkich kosztow dla przyiazni
Rpłej polskiey na appugnacyą Zamkow y Fortec
Jednakże aby ieszcze tym większy swoy pokazał
affekt iako Nayiasnieyszemu Krolewskiemu
Weliczestwu Polskiemu tak całey Rpłej deklaru-
Nayprzeswietnieysze Jego Carskie Weliczęstwo
po skonczeniu tego traktatu przez posła swego
u Dworu Jego Krolewskiego Weliczenstwa Pol.
rezydującego dać na r. 1705 za potwierdzeniem
Jego Krolewskiego Weliczenstwa bez wszelkiey
odwłoki pod mocą tego traktatu Woysku przez
ręce JW Jmci pana Thomasza Działynskiego
Woiewody Chełminskiego wielkiego i pełnomo-
cnego posła rublow na moskiewską monetę ra-
chując dwakroć sto tysięcy co uczyni na polską
monetę Dwa miliony inkludując w to namowio-
ną podług traktatu summę z Xięstwem Litewskim
iuż Daną in vim tego Traktatu Trzydzieści tysięcy
rublow takżey dwadzieścia tysięcy rublow ieżeli
one od Kro. Carskiego Weliczenstwa posła dane
na Woysko Rpłej ktora summa nie na co in-
szego ma być obrocona tylko na woyska Oboyga
Narodow ma bydź rozdana przy Kommissa-
rzach Moskiewskich przez ręce tegoż pełno-
mocnego posła sposobiąc, aby boże woysko na
przyszłą da Bog Kampanią w roku 1705 iak
nayporządniey do operacyi Woienney wcze-
snie weyść mogło ktorego woyska Rpła z Wiel

Kin

kim Xięstwem Litewskim podług postanowienia Seymowego, regularnego y dobrze Monderownego Kawaleryi dwadzieścia ieden tysięcy Onnset Infanteryi dwadzieścia sześć tysięcy y dwieście powinna mieć W przyszłe zas lata poko ta woyna trwać będzie, y Szwedzi w Polszcze znaydować się będą deklaruje i obliguie się Jego Carskie Weliczestwo na kazdy rok w maju po sobie idący, gdy woysko na kampanią wychodzić będzie, po dwa Milliony to iest po dwa kroć sto tysięcy rublow moskiewskiey monety ktore przez ręce tegoż wzwyż mianowanego Posła Jaśnie Wiel: Thomasza z Działyna Działyńskiego Woiewody Chełmińskiego przy Kommissarzach moskiewskich na Woyska tak koronne iako y Wiel: Li: Aktu przy Jego Krolewskim Welicz: y całey Rpltej woiuiące rozdawane być maią. za ktore summy żadnych pretensyi Przeswietleysze Carskie Weliczestwo, tak do Krola Jmci iako y Rpltej iako też y W. X. Li: procz szczerego dotrzymania uczynionego Traktatu mieć nie powinien

8.

A ieżeli Krolewskiego Weliczenstwa y Nayiaśniej: Rpltej oręża tak szczęśliwe będą że Nieprzyiaciel z polski wygnany będzie. Tedy obliguie się Jego Kro: Mość i cała Rplta aż do zawarcia spólnego z Nieprzyiacielem pokoiu wszystkiemi siłami w państwach Szwedzkich woiować, fortec dobywać i tamże sedem Belli przenieść, ten uczyniony soiuz z obuch stron traktuiących jako Zukazu Wielkiego Hospodara Jego Car: Przesw: Welicz: Wielki Kanclerz i Bliźni Boiarzyn y Admirał y Kawaler tak Jego Krol: Welicz: pełnomocny poseł przysłany od Jego Krol: Welicz: y całey Rpltej rękoma swemi podpisali i pieczęciami swoimi utwierdzili. To się działo w Narwi R: 1704 Aug: mca 19 według starego Kalendarza —

18.

Assekuracya od Cara Jmci dana Stanom Rzpltej na Polskie przetłomaczona —

My Piotr I. z Bozey Łaski Car y wszystkiey Rusiey Obowiązujemy się na fundamencie przysięgi naszey przy postanowieniu wiecznego Pokoiu Rpltey uczynioney ze zawarty z Rpltą Soiusz Sancte y nienaruszenie dotrzymać będziemy y do skonczenia tey woyny lub skonczenia tey woyny lub spolnego wraz z Rpltą y Generalnego z Nieprzyiacielem Pokoiu teyze Rpltey y Stanow Jey z konfederowanych iak w szczęściu tak y nieszczęściu niedostępuiemy Traktatow, zadnych prywatnych bez Rpltey z Krolem Szwedzkim konkludować nie będziemy, y owszem z Lekcyą prawa swobody y prerogatywy Rpltey wszystkiemi siłami y woyskami naszymi zaszczycać y bronić przeciwko spolnemu Nieprzyjacielowi Krolowi Szwedzkiemu i Jego Adherentom za Krola Polskiego nieuznamy tylko tego ktory zgodnymi głosami iednostayney y nierozdzielney Rpltej osadzony na Thronie będzie w materye zadne Status Rpltej wdawać się niebędziemy y przyszła da Bog Elekcya we wszystkim wolna bez żadney od nas dependencyi zostawiemy Pretensyi sobie zadnych do Rpltej formować sobie nie będziemy y we wszystkim Traktat z niey zawarty y Punkta Jego nienaruszenie ztrzymamy. Co wszystko według Postanowienia wiecznych Traktatow pokoiu y kolligacyi przez JW. Jmci pana Wojewodę Chełminskiego pod naszym Carskiego Wieliczenstwa nienaruszonym słowem dotrzymać y wypełnić przyrzekamy Datt we Lwowie 30 Martii Ao. 1707 —

19.

Assekuracya Carowi Jk^a Mości dana
od Rzeczypospolitey —

My niżey na podpisach wyrażeni na funda-
mencie Głney Konfederacyi Sandomirskiey y
Przysięgi tudziesz y ostatniey na walnym
Ziezdzie Lwowskim oneyże poparcia także in
virtute daney nam od Nayiaśnieyszego Jk. Cara
przez osobliwe diploma Assekuracyi wzaiemney
Nayias: Carowi Jmci daiemy Assekuracyą. Iż
my przy wierze świętey Katolickiey naszey
Rzymskiey Wolnościach prawach swobodach
Prerogatywach naszych y wolney Elekcyi stawa-
jąc zawarte z Jego Cesarskim Weliczenstwem Trak-
tatu y uczynione przez Jci Jmci Pana Działyńskiego
Woiewodę Chełmińskiego y stwierdzonego Rada-
mi walnymi Sojuszu y ziednoczonych Rpłey
Interessow nieodstąpiemy w Traktaty i Kapitula-
cyi żadne z przeciwną stroną bez Nayias. Cara
Jmci y ieden bez drugiego wchodzić niebędziemy
ale wraz wszyscy nierozrywaiąc się ani odstę-
pując do ostatnich sił y punktu sobie wzaiemnie
y wolności bronić obliguiemy się. Impozycyi Gwał-
townego postronnego przymuszu słuchać y Jemu
się poddawać nie będziemy tego tylko za Krola
Pana naszego przyznając ktorego wolnemi Jedno-
stayney y nierozdzielney Rzpłey Głosami /: nie refe-
rując się do Adherentow Szwedzkich actualiter
na ten czas przy stronie przeciwney będących :/ na
Thronie osadziemy przeciwko spolnemu Nieprzy-
jacielowi y Jego Adherentom, Woyskami, siłami
y życiem naszym wraz z Nayiaśnieyszym Carem
Jmcią z posiłkami Jego będziemy Temuż Nay-
iaśnieyszemu Carowi Jmci w szczęściu i nie-
szczęściu nie przełomanym statkiem Assysto-
wać deklaruiemy, a oraz w tym obowiązku aż

do skonczenia tey woyny lub przez Broń lub przez Chwalebny y pożyteczny pokoy nienaruszenie zostaniemy.

20.

Po tytułach kopia Listu Cara Jmci Moskiewskiego do Krola Jmci Polskiego

Obiasniliśmy Waszemu Krolewskiemu Weliczenstwu przeszłym 1710 r. w rhamotach naszych partykularnych, takze y przez przysłanego Waszego Wieliczenstwa Obersalemaystwa ton tiktuma kommunikowaliśmy o złey Tureckiey intencyi ku stronie naszey y Waszego Krolewskiego Wieliczenstwa y Nayiasnieyszey Rpłej dla pochlebnego przywabienia Krola Szwedzkiego i Adherentow iego to iest Woiewody Kijowskiego, Połockiego y Poniatowskiego z ktoremi nowo kreowany Wezyr Mathmet Pasza, miał wielekroć publiczne konferencye, ktorzy Turkom od Leszczynskiego y niby pod Imieniem Rpłej całe Krolestwo polskie y W. X. Lit: w poddaństwo przywieść i po cztery miliony Czer: Zło: roczney kontrybucyi Sułtanowi Tureckiemu dawać, oprócz tego niektóre prowincye poblizsze Granic Tureckich ustąpić obiecali, ieżeli Turcy Krola Szwedzkiego z wielkim woyskiem do polski wprowadzą y Leszczynskiemu do Polskiego Thronu doprowadzą. Teraz zas odebraliśmy od Posła naszego z Konstantynopola d. 10 paźdz. p. s. przeszłego 1710 r. wiadomość Iż sołtan Turecki dla tych obietnic powabnych Krola Szwedzkiego, woiewody Kiiowskiego Poniatowskiego wokował umyślnie do Konstantynopola, o tym na radę Hana Krymskiego y rezolwował się nie tylko Krola Szwedzkiego gwałtem do polski z wielkim Woyskiem wprowadzić, ale ieżeli można Kamieniec niespodzianie wziąść y tam się umocnić a potym złe swoie Intencye y Machinacye przeciwko nas obudwuch y Krolestwa polskiego czynić, życząc one Krolestwo według propozycyi Woiewody Kiiowskiego y Poniatowskiego przywieść sobie w wieczne poddaństwa y aktualną woynę przeciw nas obiawić. Dlaczegoż on iuż w całym

swoim państwie ordynans rozestał, żeby na przeciwko
wiosnie wszystkii Tureckii woyska pod Bendrem się
gaty się a tak woyne przeciwko nas obiedwiekuy
Najias: Xięy prowadzić rozpoczęli. A ponieważ
my Mu do tego naymnieyszey przyczyny nie dali
dlez Bratem Swego Sottanem Mustafą, przed tym kon
kludowany, a od niego samego przed Rokiem przez
publiczną Rhamorę potwierdzony trzydziestoletni
pokoy stroy on w tey Rhamocie pod wielką Klątwą
Stałecznie y nienaruszenie dotrzymać nam
obiecował, bez wszelkiego naruszenia Sanctę do
trzymaliśmy. Dla tego iesteśmy pewney Nadziei iż
nam wszechmogący y przeciwko tego pokoy i Kla
twę naruszaiącego y zawsze nieprzyiaciela Chrze
ścianskiego dopomoc y sprawiedliwemu
orężu naszemu takiey szczęśliwy sukces iako y
przeciwko tego Kollicyata Króla Szwedzkiego da
racy, na którego nie przetomane zawziętyeenie
My wszystkie swoie pokładaiąc Nadzieie, wszelkie
należące gotowości ze strony swoiey communikowany
zibyśmy nietylko całymi siłami y Exystencyą
ratować, ale takiego iako y Króla Szwedzkiego roz
szyrzaiące się intencye, któremi tylko iedynie prze
ciwko nas leer maybardziey przeciwko twarzego Kro
lestwa Wielicznestwa y na zgubę Królestw pod
władnego są dyrygowane Annihilować. Dla tego
rozkazaliśmy wszystkom naszym, nie tylko w Gr
planiech stoiącym, ale też y z innych prowincyi ku
granicom Tureckim iak nayprędzey być może ko
spieszyć. y iby sami osobą naszą ochronniey by
dobrą dyspozycyą, dostatkiem ludzi dla tuteyszych
Fortec y. dla utrzymania tych prowincyi zosta
wiwszy Kommendę dla operacyi wszelkich Gener
towi Naszemu Feldmarszałkowi Xięciu Alexiko
wi, intendi iesteśmy z tąd prędko iechać do mos
kwy dla uczynienia tam wszelkiey potrzebney
dyspozycyi, do tak Naymocnieyszego przedsię
wzięcia tey wojny a ztamtąd wkrótce do General

[illegible] pułkowy [illegible]

nego Woyska Naszego pospieszemy y wielce się sta
rać będziemy żeby te Nieprzyiacielskie złe Intencye
uprzedzić. Czego się, także od Waszego Krolewskiego
Wieliczenstwa y Nayias: Rptey spodziewamy. Iż
wasze Krolewskie Wieliczenstwo y Nayias: Rpta
mocą postanowionych między nami y Krol: Pols:
y W: X: L: wiecznych pokoiu Traktatow r. 1686 /: kto
re do tego czasu z obu stron nienaruszenie kon
serwuią się y przeszłego 1710 r: od Waszego Krol: Wiel:
Nayiasn: Rptey na Gnej Warszawskiey Radzie do
Nienaruszonego y ostatecznego onych dotrzy
mania są odnowione y potwierdzone w ktorych
Traktatach specyfikowano y wyrażono być Obro
nitelnemu Wiecznemu między nami przeciwko
Turkom pod czas Inkursyi od nich Sojuszowi.
Więc dla rezystencyi temu wiarę y przysięgę
Łomnemu Nieprzyiacielowi Sołtanowi Tu
reckiemu, dla niespodzianego Szwedow do Pol
ski albo w Granice nasze wpadnienia, wszelką
należącą ostrożność y gotowość czynić raczisz
y Krolestwo polskie onemu w poddanstwo, dla
ktorego pomieniony Sołtan iako wyżey specyfiko
wano y woynę przeciwko nas dla pochlebnego
przychęcenia Szweda także Woiewody Kiiow
skiego y Poniatowskiego zacząć intentit / przywiś
nie dopuszczaycie, ale przeciwko niego dla wnętrz
nego swoiego bespieczenstwa, ieżeli on naru
szywszy Pokoy iakie Nieprzyiacielskie Inkursye
czynić odważy się, mocną rezystencyą y Odpor
woyskami swoimi spolnie z naszymi złą
czywszy się siłami czynicie. Czym wszystkie
złe Ich Intencye y Machinacye takie Niebes
pieczne z tąd konsequencye za pomocą Nay
wyższego odciąć możemy w czym z strony na
szey Wasze Kro: Welich y Rpta upewniamy, iż my
mocą wiecznego Defensivi. Przeciwko Turka

tedre przeciwko Krolu Szwiedzkiego y Adherentow
iego uczynionego Expensiv fojerze Waszego Krolew-
wielis: y Rzpltej nigdy niezadnia polemy spodzie-
wajac się sobie wzaiemnie tego z Strony W: Krolew
lis y Rzpltej przytym w nadziei dobrey Przyiazni
y Soiuszu z wasz: Kro: Wel: radzierny zeby Wasza
K: Wel: przez wydane swoie Uniwersaly wszyst-
kim Stanom Rzpltej o Zey Tureckiey y Szwedzkiey
zley intencyi obiawienie raczyl y do obrany Grze
czinko nemi podwzic y Ostrzedz, zeby nikt za
powabieniem onych iako zdrayców Oyczyzny
swoiey y podradcą proponcyą wiązac z nimi
nie wazył się obiawiaiąc iż in Contrario za-
sie; kto się w tym pokarze z takimi postępnie będzie
iako z Nieprzyiacielem y Zdraycą. - Dla pewniey
szej zaś Informacyi o rzeczach Tureckim postana od Nas
do Sołtana Achmeta, z Ktorey dla Informacyi Wasze
mu Krolewskiemu Wielmożnemu y Rzpltej Copią in
Adjunctis posyłamy, przytym y to Waszemu Kro: Wiel
u Rzpltej wiadomo czynimy, Iż ponieważ, iako wyżey
namienione Woyska nasze w Inflanciech stoiące
Marsz swoy do Wołoskiey Granicy odprawowac będą
przez Litwę y Polską, pod Kommendą Generała naszego
Feld: Mar: Grafa Szeremetiewa tey iestesmy nadziei że
Wasze Krol: Wiel: y Stany Rzpltej w tak niespodzianey
od Nieprzyiaciela Inkursyi y dalszemu pomienione-
mu Naszemu Generałowi Feldmaszałkowi Rozkaz
zeby surowiey pod wielką Karą zakazał, aby pod za-
dnym pretekstem nikomu z Obywatelow Rzpltej
Aggrawacyi y przykrości czynić nie ważyli się. Ale
nie watpiemy iż wasze Krol: Wiel: y Rzplta dla tych
nowych Woysk potrzebny prowiant y Furaż dać
rozkaże, a oprocz tego żadnych poborow dla tych
Woysk naszych pretendować zakazalismy. Przy
tym zostawamy. My wam o Bracie naszym Wielkim
Kosztowanie Waszej: Krol: Wiel: od Pana Boga długoletniego

Zdrowia y szczęśliwego w państwach waszych pano-
wania. Dan w Sank Peterburgu Roku od Narodze-
nia Chrystusa 1711. Mca Stycznia d. 11. panowa-
nia naszego 29 r. Piotr.

13.

List Generała Moskiewskiego do JW Jmci
Pana Działyńskiego Woiewody Chel-
mińskiego iako do Posła —

Jaśnie Wiel. Mści panie wielki Posle Krol Welicz
y całey Rptey Mw Panie y Bracie

Nie tylko z pierwszego Wsci Mego Mci pana Listu
o niektorych niewygodach wyrozumiałem ale
y śwież z pisania Wsci mnie oddanego
przez Jmci pana Stolnika Sanockiego infor-
mowany zostaię o niewszystkich wygodach
ktore Wsci Miło pana w tak przykrey drodze
potkać mogły, jakoż o nich rozmowiwszy się
z Zmcią panem Stolnikiem Sanockim ile
być mogło, na wszystkie przez pismo dane
punkta skuteczną dałem rezolucyą, z czego
y Wsć dobrze informowany będzie, niemasz
się czemu dziwować, że w takie nie Litości
we czasy y złe acrye mogły się stać przy-
krości ktorych bynajmniey w Ubliżenia
iakie stawić nie potrzeba y Luboby co-
kolwiek mogło przytrafić Podroznemu
od Lubego Brata do miłego Przyiaciela
Naybardziey Inter Singulares Principes
wszystko to słodycz dobrego Przyiaciel-
skiego affektu y szczerey przyiaźni
Wielkich może umiarkować. to bowiem
ani do Ubliżenia honoru, iako z tych
co się posyłaią, a co większa, ani do samych
posyłających tylko Pskow, albo insze

my

mieysca, coby ubliżyli, słuszności y sprawie
dliwości winne zostaie y napotym zostawać
musi kromie wszelkiego przypisowania
ubliżenia iakiego honorow oboyga Po-
tentatow. A naybardziey między się kocha
jących, ktorzy Ludzkością y miłością certuiąc
ieden drugiemu winę powinien oddawać
wdzięcznością, w czym nie omyle się gdy
assekurować mogę WSci m pana Dobrym
Nayiaśnieyszego Cara Jmci respectem
y uprzeymością. Bardzo niemal dobrze
informowany Jestem y o procederach
JMci pana Sekretarza od Krola JKMści
y od całey Rpltey przydanego ktorego
Traktat zobopolnie postanowiony ukon
tentować bezwątpienia powinien będzie
Reliqua omnia cokolwiek należy do
słuszności poselstwa recommendowano
iest JMci panu Stolnikowi ktory cale
upewnić może WMpana ktorego się
dobrey przyiaźni y Łasce oddawszy zo-
staię pro semper we wszem życzliwy
Brat y powolny sługa —
P.S. Ponieważ za powzięciem niekto-
rych wiadomości Nayiaśnieyszego Cara
JKo Mści Expedycya odmieniła się na
inszy kray, to iest pod Narwę dla ktoka
dy tey fortecy tedy z rozkazaniem Nay
miłościwszego pana mego donoszę
ieślibyś WSć moy Mściwy pan ruszył iuż
z Nowogroda, aby chciał powrocić zno
wu do niego y z tamtąd Lądem raczył

iechać do Boku Carskiego Weliczeństwa pod
wodami, w których ieżeliby się dla prętko
ści stało nie wystarczenie: WJ. Moy. Uniżo
chciey rozkazać swym Ludziom iechać
na swych koniach, za które swego czasu
WJ. Mci Panu uczyniona ma być wszelka
satisfakcya (aż dotąd drukowane)

Skrypt ad Archivum dany na Seymie Walnym Warszawskim anno 1690 —

Chcąc mieć Rpta iak w naylepszym
porządku Woyska, a nie tylko in Obsequio
ale et in militari disciplina — Życząc ie
utrzymać one dla zaszczytu Kraiow
od Nieprzyiaciela abextra propter Securi
tatem za Dobr naszych Duchownych y
Ziemskich przez przychody y Konsisten
cye aggrawowanych ab intra na po
graniczu Lokuiemy, Accedente Consensu
Urodzonych Possesorow w mieyscach ni
żey wyrażonych jako to w Podkamie
niu, Buchuszowcu, Zawałowie Ja
nowie za Lwowem Wołczkowie Busk
Lachowicach Ostrowie Korniey Debes
Pawcach, Jabłonnie Sniatynie Horen
dence, Gwozdzcu, Zabłotowie, Czerleniu
Jazłowcu, Potoku, Buczaczu, Janowie
pod Trembowlą, Złotnikach, Skałacie, Sa
tanowie, Przymałowie, Trembowli
Bunniowey Tłumaczu, Tarnopolu
Wisniowcu, Jampolu, Zbarażu Staryp

Konstantynowie, Zasławiu, Białogrodzie
Czudnowie Miropolu, Połonnym Lubarze
Lubaniu Cudytkowie, Chrycowie, Krzemie-
niu Ostropolu Złotnikach, Kupczyncach
Strusowie, Baworowie, Baranowie, Bu-
dzanowie Kołaczkowcach, Sułtyncach
Boremblu, Owchowcach, Aby zaś tym
sposobem y łatwiey na tychże stanowis-
kach swoich woysko utrzymać się mogło
dwie Cwierci do Lwowa w Constitucyi
o Trybunale Lwowskim, naznaczony
Rpta zwieść deklaruie y Hyberny Ordy-
nowane Salva z Dieszow ile wystarczą
na ten Rok defalcatione compensanda
et coaequatione in futurum w osobney Kon-
stytucyi expressa taką do Seymu przyszłe-
go co rok postanawia —

A naprzod —

Dawna Hyberna z Dobr JKM: czyni	1053057 „ 20
Do tey summy przydaie się na każdy Złot: po gr 12 —	421223 — 2
Z dobr Duchownych Ritus Latini inkludując iuż w to szostaki —	720000 —
Item Ritus Greci z szostakami similiter	14000
Od przewielebnego w Bogu JM Xię-dza Biskupa Krakowskiego —	80,000
Z kwarty starey	114000 —
Z Auctiey pogłownego Zydowskiego	50,000
facit summa Zł	2552280 „ 22

Z tej Summy dyspartyment takowy

Na Hsarskich koni N.S. 2810 po f 184 —	517040 —
Pancernych N.S. 8500 po f: 144 —	1224000.
Arkabuzer N.S. 1000. po f: 154 —	154000.
Lekkich N.S. 2500 po f 104 —	260000.
Na Bułaby —	100000
Na Largicye —	100000.
Na konsystencye z koni N.S. 18310 A 8 — Zł: 146480. z pieszych N.S. 11540. a f 14 — 46160	192640.
summa facit —	2547680 —

Z kąd apparet restantis summę Złł. 4600, 22 ktore się na praeaggrawowanych hyberną Applikować będą. Ktore to summy należące do Hyberny y dwie Cwierci przez Trybunał Skarbowy deklarowane Wygadzając potrzebom et Commoditatibus Woyska y onego nie tylko do następującey Campanii ale y do utrzymania się przy Znakach y Chorągwiach in confinio zachęcając, że na czas Commissyi hybernowey będą zwiezione y oddane praesenti Scripto ad Archivum dato Rpta Assekuracie Wielmożni zaś Hetmani gdy Żołdem y hyberną znaczne posilone będzie Submittuią się tosz woysko in obsequio et disciplina, militari nie rozpuszczając go na włości et Consistencye in Viscera Regni in Confinio trzymać, y żeby się Urodzeni Porucznicy y Offiyerowie y Towarzystwo od Chorągwi a Żołdacy od Regimentow żadnym praetextem bez pozwolenia Wiel

m

Wielmo: Hetmanow nie odrywali y Consisten
cyi ex Locatione naznaczonych nie rozieżdża
li Serio invigilabunt et Animadvertent
ieżeliby zas ta auctia Hyberny y dekla
rowane dwie Czwierci zasłużone Lubo
in toto. Albo też in potiori parte na czas
y mieysce naznaczone niezwiezione były;
tedy Wiel: Hetmani około dispozycyi woyska
wrocą się do dawnych zwyczaiow salva Con
stitutione de immunitate Bonorum Ter
restrium Inquantunby zas na włości y Con
sistencye woysko rozeszło się tedy deklarowana
auctia iako y sama Hybernia według
skryptu ad Archivum na Seymie 1685
płacona być nie powinna, Wielmożni zas
Hetmani woysko Lokować y rozłożyć in Con
finio na wyrażonych wyżey mieyscach po
winni będą Aże iuż cum Haeridibus et
Possessoribus na teraznieyszym Seymie po
rozumieli się et Consensum Liberum na
specyfikowane mieysca od nich iuż Wielmo
żni Hetmani otrzymali. Tedy im za też
w Dobrach Ich Consistencye z summy wy
żey specyfikowaney Lybernowey w Dobrach
Ziemskich z konia po Zp. 8 a od pieszego po Zp 4
w Dobrach zas Krolewskich po Zp 4. od konia
a od pieszego po Zp 2 Skarb Hybernowy wy
płacić realiter et effective ileby prowniret
powinien będzie, ten zas żołnierz na Lo
kacyi zostaiący żadnych krzywd przeszkod
w Intratach robociznach y innych wszela

kich szkod czynić Haeredibus et Eorum Subdit
nie powinien będzie, Serio Wielmożni Hetma
ni dayrzec y Ukrzywdzonym nie odwło-
czną sprawiedliwość cum Satisfactione
czynić powinni będą Aże Przewielebny w
Bogu Jmci Xiądz Biskup Krakowski z Uro
dzoney ku tey Oyczyznie miłości okupując
Ubogich Ludzi poddanych naszych Ducho
wnych od ciężkich przechodow, Noclegow
Chorągwi, woyska tak polskiego iak Cudzo
ziemskiego zaciągu aby ci poddani mogli
bydz sposobnieyszemi do wydania uchwa
lonych na tym Seymie podatkow ale
niemniey zabiegaiąc tak częstym In
kursyom Tatarskim w Granice tey Rptey
Zeby Lud Chrzesiański przez Lokacyą Wo
yska na pograniczu mogł mieć jaką
kolwiek folgę y bespieczenstwo obiecuie
de proprio peculio do Hyberny teyże przyło-
żyć summę osmdziesiąt tysięcy Złotych
tedy onę insimul z Hyberną z Dyecezyi
swoiey do Lwowa wystawiać obliguje się
y deklaruie

Skrypt ad Archivum na Seymie
Extraordynaryinym w Lublinie 1703 a

Chcąc aby Consilia Seymu teraznieyszego
skutek swoy iako naylepszy mieć mogły
niektore punkta praesentem statum
nostrum concernentia in Scriptum Seor
sivum pracz Konstytucyi redigere de
Unanimi zdało się nam Consensu

a naprzod ponieważ tak ciężka y Nie
bespieczna padła Calamitas na Oyczyznę
naszą Iż Woysko Szweckie wtargnąwszy
iuż tak dawno bez przyczyny naszey contra
Pacta in Viscera iey nie tylko nie przestaie
dotychczas grassari Lecz Im daley tym
bardziey Prowincye Krolestwa iego przez
nieznośne Contrybucye y Uciski pustoszy
y w niwecz obraca. Przeto obmyślaiąc
na tym Seymie zaszczyt y obronę Rptey
Woysk Aukcyą w Koronie do Trzydziesty
sześciu tysięcy redukuiemy ktoremu Woy
sku Konnemu a die Prima maii a
Cudzoziemskiemu a die Prima februarii
anni 1704 służbę przyznaiemy. Interea
że Chorągwie Szczupłe a Żołnierza iak
naywięcey potrzebaby in instanti Aukcya
za Iego nayprędsza bydź może z Konnego
Szlacheckie Woyska Dla tego onę pozwa
lamy uczynić Wielmożnym Hetmanom
takim sposobem, to iest aby Chorągwie Usar
skie y Pancerne ktore były przywinione do
pierwszego redukowane były Komputu a die
1mo Augusti Anno Oscente. Tak iednak aby
ta Aukcya nieprzenosiła liczby czterech
tysięcy Aukcyonalnego Woyska I ta Ly-
berna Ustanowiona od tego czasu currere
powinna, a dotąd według ostatniego
skryptu ad Archivum genere militiae
et Ordinatione Hyberny z Dobr naszych
y Duchownych takowym sposobem —

Usarskich koni № 2200.	po: f 204 —	fl:	448800.
Pancernych — 10000.	— 164 —		1640000 —
Wołoskich — 2000	— 104 —		208000.
Arkabuzery — 1200	— 164 —		196800.
Na bulawy obiedwie			100000 —
Na Largiuye woyskowe			100000.
summa na woysko.			2693600 —

Piecho: № 15950 —
Dragoniey 4000 —
Piechot: węg: 650.
Suma komputu 36000 —

W Wielkim X Li: do Dwunastu Tysięcy takową tey milicyey dystynkcyą y Ordynacyą

Usarskich koni Num:	430 —
Pancernych	3300 —
Lekkich	1770
Arkabuzeryą	900.
Piechoty poruyi Nr:	3300.
Dragonyi	2000
Piechoty węgier	300.
Suma komputu	12000 —

Postanawiaiąc aby Trybem Polskim y Cudzoziemskim zaciągnione były za Listami JeKMści przypowiedniemi za rekommendacyą Hetmanow Płace zaonym z Podatkow na teraznieyszym Seymie uchwalonych według osobney co nomine napisaney konstitucyi warujemy. Tak iednak aby według Postanowienia Sendomirskiego inquantum by Pan Bog pobłogosławił Traktatom z Koroną Szwedzką teraz przyczynione woysko

ipso Aktu pomienionego Traktatu zwinio
ne y exautorowane było a dawne tylko
według ostatniego skryptu ad Archivum
do dalszey woli Rptej zostawione było, asse
kurując fide Publica iesliby woysko konne
Aukcyonalne w ćwierć iaką weszło Tedy
ta na Trybunale Radomskim pierwszym
wespoł z hyberną zapłacona będzie
Woysku zaś Cudzoziemskiemu tak na ćwierć
ktoreby weszło iako y Aukcyonalna na
tymże Trybunale zapłacona bydź ma
Tak zaś przywinionemu woysku od
ostatniego Komputu taż lokacya na
pograniczu w Dobrach Ziemskich non
ivitis Possessoribus w Dobrach naszych
Krolewskich Pogranicznych y Ukrainskich
z summą na Dziedzicow tychże Dobr
pro Locatione w dawnieyszych skryptach
ad Archivum warowaną dyspozycyey
Wiel: Hetmanow Libera reliquitum et
inquantumby woyna zacząć się y trwać
miała, a woysko to per diversionem w kray
Nieprzyiacielski na Zimę do czego fidem
et amorem in publicum Wiel: Hetmanow
obstringimus wyprowadzone ultanus
bydź nie mogło ale ex necessitate et casu
belli po dobrach naszych y Duchownych
Lokacya onego przypadała Tedy po-
nieważ przy nieumnieyszoney ciężko
Stanom Rptej czyniąc toż woysko zachowuiemy
hybernie Wielmo: Hetmani w Assygnacyach
swoich serio warować będą, aby samym

tylko

Exachem Konterkrajacz się cokolwiek by in Vielu
libus Ludzie Rycerscy ojrowis proprio exitu et Colore
brali ważyli się to z summy pieniężnoey Gu
bernowey tychże Dobr pro tenali et persolvendo na
Defalcacie warując y to aby in posterum nam
Wielm: Hetmani Commissye Gubernowe
nazradne daukye dopiero Duplikanye Gu
bernu dyspensowawać się niemogły Jako mu
litate wydanych assygnacyi Ktoreyjsko Guber
nu na Defalcyonalne Luzko należący areby
była certitudo takowey onej wypowiedzieny
quantitatem et qualitatem —

Z Dobr naszych Krolewskich y Duchow
nych sympla — — —

iako y na Artyleryą y reparacyą Fortecy Kamie
nieckiey rozłączoną summę Czterykroć Dwa
Dzieścia dwa tysiące osmset pięćdziesiąt
dziewięć Złp. y groszy osm z podatku Ge
neralnego Ultimae Consumentiae nazna
czamy y deklaruiemy. In omnem zas
Casum chcąc Rpłą ab omni Parte Ubespie
czyć tedy ofiarowane a principibus Ex
ternis Colligacye iesliby do iakich przycho
dzić miało inaczey nie będą mogły bydź
przyięte, tylko per diversionem Belli nie
tylko sine quovis vel minimo Rpłej detri
mento ale tez cum singulari fructu praevio
Examine serio takowych Legacyi w nomine
przez Kancellarye Koronne y W. X. L. ze
wszelką ostrożnością formowane bydź mają.
To tez decernimus iż inquantum by się droga
do Traktatu o Pokoy z Krolem Szwedzkim
pokazała, nie insi Commissarze mają bydź
naznaczeni, ale ci co iuż są w Instrukcyi
dependenter od Panow Rad y Deputatow
z Stanu Rycerskiego ad instar constitutionis
1690. salvo Jure Vetandi przy Boku naszym
rezydować mających. Constytucyą z Seymu
teraznieyszego naznaczonych, ktorzy de
Bello et Pace resolvendo w żadne się nie
udaią materye, ani Rpłą w nową invol
vendo Woynę z żadnym postronnym
monarchą nec minimam avulsionem
praesumendo Prowincyey ktorey kol
wiek Rpłej Osobliwie Inflant naszych
Kurlandiey y Kmigalliey y Powiatu Pilt

Piltynskiego plenariam mieć będą facultatem

Mi. Kardynał Radzieiowski
Prymas Koronny y W. X. L. mp.
Joannes Szenibek
Pro cancellarius Regni –

M. Xię. Wisniowiecki
Hetman polny W. X. L.
Marszałek Seymowy
Stanu Rycerskiego.

Locus Sigilli
Regni –

Concordat cum Originali –

3

dza

woru
Mci
Litew-
rsow
rnie
oto
ie imie-
sz ra-
ima-
otym
rimi-
ast.
lach
mo-
ś spis-
wisci;
nwod
PP. Sa-
mci
kopu
po
istują
wypro-
oso-

bliwie piechoty sustentują. Wiemy że

Kopia listu Pana Kochanowicza do JMci Xdza Biskupa Wileń. correspondującego pisanego.

Informacjja WMPa. podana JKMci jest tu u dworu w konsyderacyey y niemałym przed Pokojem JKMci zgromadzeniem wielkich ludzi koronnych y Litewskich przyszła in censuram; których diskursow nasłuchawszy się pro confidentia WMPu wiernie wypisuję. Ante omnia pytano kto WMPa o to prosił, albo z którego to WMPn prawa wziął, że imieniem całego xięstwa Litto prosisz, y wzywasz ratunku JKMci arrogando sobie nietylko primatum ale absolutam potestatem. Czytano potym pomienioną informacyą w którey WMPn criminaris Ich mm PP. Sapiehow reos maiestast. Rptae reos ecclesiae, ci iako na pierwiastkach nieznali vicem gratitudinis tak y teraz moliunt przeciwko JKMci, Alleguiesz jakieś spiski, iakieś sprawowania ku Panom nienawiści: na to tu rzeczono probuy xże Biskupie quod asseris. Wiemy my y widziemy, że Jch mć PP. Sapiehowie znacznie dopomogli królowi Jeo mci kiedy niemieszali się do tych, którzy z okopu z protestacyą wyjachali; ale continue po wszytkie lata wiernie, dostatecznie assistują JKMci, swoim kosztem stawiają pułki, wyprowadzają woysko, artylerią prowidują a osobliwie piechoty sustentują. Wiemy że

Patrimonium jest znaczne, a przecię siła majęt-
ności po zastawach y arendach, bo wszytkie
intraty albo in publicum obracając, albo z
szlachty żołnierzem na seymach, seymikach
y obozach consumunt. Nietak mci xże Bis-
kupie ktorego chleba szlachcic ani żołnierz
niezna de proprio Patrimonio nic na obronę
Rzptey nieważysz. Patrimonium zaś Christi
in luxum priuatum suum y krewnych swo-
ich obracasz. kosciołom zaś niecontribuis;
krzywdę tedy czynisz WmP. Jchmciom w tey
informacyey wszytek jad swój wywierając. Aw-
dzę tu barziey wWmPa czynić Reum mtto, kto-
rzy sobie jure mttis przywłaszczasz. Bo balda-
chin koronowanym tylko głowom e Principibq
należy, A WmPn sobie w kosciele kathedral-
nym ad fastum erexisti. Czego żaden z Bisku-
pow nigdy nieważył się. Maciejowski biskup
krak. dla dania szlubu Zygmuntowi erexit Balda-
chin. Ale gdy te magnalia y po weselu z kilka
dni, extendebant w kosciele, król kazał odźwier-
nym rozrzucić. Więc Reus WmP y w tym mttis
żeś zawiodł króla Jeo mci bo pierwszy zasiadszy
w senacie, tak się stawił w swym votum zaraz
na początku, że daley progredi nieumiał. Co król
Jeo Msci z dobroci swojej pokrywając, y żeby muk
nieprzyczytał, że się taką radą osadza z popra-
wą go odkładając do jutra. Przypomni WmPn s-
bie jakoś WmPn seditią inter concines wzbudził

w senatorskiej izbie, porywając się nietrzezwą ręką do posłów że in psentia mttis porwano się, naprzód do szabel inaudito exemplo. A to wm Pana temeritas że w tym tumulcie mało mięsa nie narąbano. Stany Rzptej confudisti, majestat zaś królewski podałeś in vilipendium coram externis. Czytając dalej pomienioną informatią, ważenia jednej osoby więcej, niżeli krola Jo mści y pociągnonemu do obrony ad udjendam propriam potentiam cum...

Rzekł jeden znaczny senator otoż to sumnienie xdza biskupa, który confudit leges Justitiamq, która unicuiq tribuere quod suum est kazała. Vertis wmPa in vitium Ich mści PP. Sapiehom że sukcessij sobie należącym bronią, ad augendam fortunam propriam, toćby y wmP według tego odjąć – które ad augendam fortunam suam wmP do czasu w zasługach od Ich mści PP. Sapihow otrzymał. Że tylko dwie chorągwie postawiono w dobrach których wmPa jesteś temporaneus Dnus, quantum biruseffudisti; acz kiedy tknięto hæredilaria wmPa y daleko tedy słuszniej Ich mści swojej sukcepiey postrzegając, dalej w tej informaciey criminaris wmP ich mści o złączenie z domem Krolowej Jej Mci Jż to uczynili ex prætextu, żeby sub Pallio amicitiæ imprezy swoje skuteczniej in euersionem oyczyzny y Pana wyprowadzili.

Zadajesz WMP publiczne z postronnemi corespon
potajemnie de futuris contractus na zaszczyt onych
majestatów, seymikow Trybunałow y wszelkich są-
dow opanowanie prolibitu urzędow szafowanie,
legacie do postronnych funditus, zrujnowanie
dobr duchownych, albo raczej majętności bez pie-
niędzy nabywanie i wiele innych inconveniencij
potwarnych y bez dowodu. Bo jeżeli publiczne
korrespondencie toć niesą potajemne contractus,
i te iako się stały publicznemi. Ale in libero Re-
gno niejest nikomu zbronione. Hetma-
ni zaś i pieczętarze exui ministerii sui zawsze
mieli i mają w ręku correspondencye, bo jako kro-
lowie Jch Mść wiedzieli komu powierzyli obrony
swoje i państw swoich, tak też correspondentiey
powierzają, będąc pewni onych fidei et obsequii
korrespondentij potajemnych, co ma za dowód
rzeczono X. Biskup jeżeli ma authentiki jakie,
powinien wyjawić jako senator, jeżeli też chce
probare nudis verbis a sola accusatione to
niezwyczaj nawet despoticis dominiis. U nas
zaś o potwarne paszkwile nie piórem ale
szablą rosprawiać się zwyczaj, kiedy jest z
kim, Złączyć się zas z domem królewskim,
Pana i ojczyznę oszukać, coś to niezgadza się
z sobą, bo zgubić Pana i Ojczyznę niemoże
chyba ten. – Status cum statu zaś
zgubić i siebie samych, bo Ojczyzna nas wszytkich

complectitę: po prostu WPanu wypisać muszę że tym słowom nierozum przypisują, i rzeczono dla Boga jakaż potwarz i bezduszne sumnienie tu xiędza. Zamojski Kanclerz koronny pojął synowicę królewską a przecie to pro crimine mttis et Rplę nie poczytano. krom Zbaraskich (których WMP. jesteś naśladowcą) zazdrości, bo się tak na króla zawzięli i na Zamojskiego, że musiano ich seditie jednego gartem, drugiego proscriptione pohamować. Trybunałow i urzędów szafowanie zawsze przynależy do promocyey Hetmańskiej i pieczętarzów, i dla tego w przywilejach dokładają. Mamy zalecone od panow Rad naszych etc. Bo oni są custodes Regum arbitri meritorum. Gorzej-ci byto jak okręt puścić na morze bez wiosła, tak bez promociej godnych ludzi do dyrekciej trybunałow sejmikow i urzędów, jeżeli WMP. tego niewiesz i nieumiesz tedy mogli WMP. nauczyć P. ociec i P. stryj, że Albrych Radziwił znosił się kanclerzem będąc, z Kazimierzem Leonem Sapiehą o wakanse, i prosi w listach swoich, ażeby w kowieńskich pińskich wakansach nieprzeszkadzał, ani wzajemnie w Słonimskie i Ruskie prowincye wdawać się nieobiecuje i kiedy faworyt jeden w pokoju króla Władysława mimo ich wyprawił przywilej na Podkomor Mińskie, pisał Xże po kilkakroć do tegoż collegi,

aby obay przywilejow niestendowali, te słowa przydawszy aby nauczyć jako nienauczone osoby wdawać się w promocye. mógłbyś się WMP. nauczyć i nasłuchać od swego P. ojca i P. stryja którzy urośli na usłudze tych dwóch pieczętarzów. Zadajesz WMP. Jch mm. PP. półkownikom że abdankowali a synow swoich ustanowili, tak dalece że non Lithuanus, ale Sapiehanus exercitus nazwać się może. Takie to jest że zawsze hetmani czynią delectum starszyzny, którymby publicam et suam privatam salutem powierzyć mogło. a nie takich coby inni żądła między wojska rzucali, albo cum adsunt arma w domu siedzieli pacifice cunine desunt żołnierzami się pisali, i dla tego piszą królowie, że za zaleceniem hetmanow dają list przypowiedny: Ale żeby synami swemi byli graues Rzptej to jest jawny fałsz, bo mają swoje półki. JMP. Wilenski Trocki, JMP. Wda Połocki, Witebski, Miński, Xże JMć Kanclerz i podkanclerzy WXL. JMP. Marszałek WXL. JMP. Kaszt. Witebski, JMP. Chorąży, JMP. pisarz polny etc. i innych Jch Mciów wiele którzy kosztu nieżałują dla ojczyzny, wolny akces do kompu-tu niebronne były chorągwie husarskie JMP. Brzostowskiemu, gdyby jego affektowali, ale kiedy wolą być intanto Nro prima per se secunda 10. tertia 100. quarta 1000. Trudno komu imponere. Sam tylko WMP. pokazałeś się być miłośnikiem Ojczyzny, gdyż został Węgierskim kapitanem. a to dla tego żeby kosztem zaciągniona Rzptej piechota, za karetą wmpa chodziła, warty odprawowała,

a w Werkach mury i ogrody robiła. A ówdzie do-
brzeby mieć przykład przed oczyma Pawła B. W. Xią-
żęcia Olszańskiego, który swoim kosztem 6. tys:
wojska stawił do Jnflant Królowi Zygmuntowi
Augustowi za Benedikta Wojnę który 600 husa-
rza trzymał swoim kosztem, i za naszej pamięci
Jerzy Białozor B. W. chorągiew husarską stawił.
WMP. quaestum zaszukasz, i pytasz się wiele czyni
intraty chorągiew Węgierska. A co za pożytek
z niej, co za posługa karecie a pałacowi, barziej
się o to dziwuję że WMP. osadziłeś siła miejsc ig-
notis hominibus czeladzi, capitułą et spuriis,
na których siedzieli Radziwiłłowie Pacowie Biało-
zorowie etc. Jniurius WMP. jesteś P. Bogu i świętym
jego, bo odarszy pieczęci Króla Jeo Mci którymi
była trumna S.o Kazimierza zapieczętowana,
porozdawałeś reliquiae, których sub poena ex-
communicationis rozdawać niegodziło się. Jpso
tedy facto jesteś wyklęty, i zasiadasz stolicę
biskupską, administrujesz sacra. sam wyklęty
klątwami strzelasz kaplicę S.o Kazimierza i ko-
scioły w Nowogródku w Słonimie temeraria
servitute pozamykałeś, a przecie prouenta na
nie idą, kupczyznę i czopowe wybierasz na ka-
plice S.o Kazimierza w mieście Wilnie i na swe
zbytki obracasz. Pałac w Werkach zbudowałeś
wielkim kosztem blachami pokryłeś a w ko-
sciołach krom jednego baldachima celebru-
jesz wmp. w kościele katedralnym bez muzyki

i ukazując jakoby de paupertatem kościoła, a przecie do stołu WMP.a słyszemy trębaczów, podczas dobrej myśli zaś i do północka trąbiących. Więc roskaż WMP. tym swoim stajakom których 50. na swoim dworze chowasz, spiewać na mszy ś. sanctus. Udałeś WMP. że ob defectum vina ustała w kaplicy s.o Kazimierza msza ś. i ofiara, więc tego wina udzielić co w Werkach i w Wilnie przy trębaczach, kosztach i z dział strzelaniu, przy tańcach podwikach, hojnie nalewają. Trzymałeś WMP. probóstwo Trockie przez lat 20. i grodzieńskie, s których znaczna intrata u stołu WMP. krewnych tuczy, a kościół trocki spalony, a dotąd niepokryty, gdyby dwóch obywatelow tamecznych 4000. niezłożyli. Drzwi kościelne w Trokach drągiem tylko zasuwano, że łacno sobie złodzieje otworzyli i wszytkie złota i srebra z obrazu Naświę. Panny złupili, a mając kilkadziesiąt tysięcy kościelnej intraty, słuszniej było ten kościoł zamknąć zamkiem i od złodzieja obwarować, niżli teraz kościoły i chwałę Bożą kotholikom jako szkołę żydowską nulliter pozamykać, jeszcze nietak barzo zubożyli te dwie chorągwie (bo 5000. tylko rachowano szkody) żeby kościoły pozamykano. Teraz wojsko jeszcze w polu, dóbr duchownych nietknęło, toć ante stateram damnum non meruit zacoby przeklinano i kościoły zamykano. Nietajne tu są acty mores et uita, że jest cel scandalorum. Zaczém lubo

cum iniuria S. Kazimierza chwalemy WMP. to zamknienie, bo się tego obawiamy, żeby s. Kazimierz albo raczej ta reszta exuuiarum jego z grobu niezawołała, jako ów swięty w Bononiej. Neque ego sum vester pater, neq uos mei filii, ba i nieme kościoły boją się żeby nieprzemówiły i nieuskarżali się supter egestatem na apparamenta, o zdarcie złota, srebra, trunny srebrnej, łap złotych i srebrnych przelanych. pereł z ornatów in privatum usum obróconych. Ile jeszcze dłużej o tym potym diskurs wypisze. Inabusum prawa WMPan obrociłes kościelne dla swego łakomstwa, gdy wizyty odprawujesz dla zdzierstwa s plebanow, skąd znaczne summy corrodis. W domach szlacheckich odprawować mszy ś. niepozwalasz, aż komu i to za pieniądze na rok jeden przedasz, klątwami lekkomyślnie jak flakami szermujesz, których swiątobliwi biskupi rzadko barzo e non temere zażywali: Ba i stolica apostolska sparzyła się na tych klątwach, przez wyklęcie Henryka króla Angielskiego, i dzisiejszemu krolowi Francuzkiemu gdy klątwę w Rzymie namieniono, czy chce papież Anglią widzieć pośrzód paryża wnet ją obaczy. WMPn zaś co tydzień klątwami strzelasz po ambonach, na pana sędzica Pińskiego że z cudzą żoną żyje, a pana Przesławskiego krewnego swego za cug koni dispensowałes. Słuszniej by zacząć było od siebie samego, od prałatów swoich, i wprzód tych wyklinać którzy bezwstydnie nałożnice chowali, a WMPn

dissimulanter patrzysz na to. Na Rozdziejowi-
cza co tydzień klątwy słyszemy, na rzucanie świe-
czek patrzamy, poki na nim niewyciśnie sta czer-
wonych złotych. S plebanij wszytkich nawet i
szlacheckich fundatij kontrybucjje wybierasz, da-
jąc tylko 18.ma Generyki, a sam 60^m wybrawszy na
swoje obracasz zbytki, i synody dla swego łakom-
stwa składasz, na których każesz ubogim ka-
płanom pokłony pieniężne składać przykładem
russkich popow. A takież zdzierstwo w kościo-
łach Rzymskich niegdy bywało, ktorego W.M.P.^n
teraz wstydząc się zjazd złożyłes duchowień-
stwa na ustawienie tej składki. Za te zdzierstwa
trzebaby wszytkie kościoły pozamykać, żeby z nich
kiedy nie usłyszeć owego głosu, jako w kosciele
Jerozolimskim piszą. Excedamus hinc excedamus.
Ale ve ve Jerosolimis, gdy crux sancta impuris
manibus tractabat. Jeszcze iniurius W.M.P. jesteś
prawom pospolitym, bo wszytkie sprawy i sądy
na siebie zagarnął, które należały do Trynubału
Duch.^o; bo niemasz tej sprawy, którejby przed sąd
swoj nawet i za obligami niepociągnął; przezco
teraz cessauit actiuitas Trybunału Duch.^o; żaden
biskup w takie sądy niemieszał się, a W.M.P. akade-
mią Wileń. in mutuas seditiones concitasti. Pod-
jąłeś się rozsądzić a już to więcej roku, trafić nie
umiesz. Zakonom wszytkim prawo łamiesz, lek-
ce ich ważywszy s pięścią się porywasz. Jesteś

Iuri violentus officialis. Prawo powszechne każe reddere unicuique quod suum est, i prawa kościelne in causa detractionis nakazują honoris restitutionem et Episcopus non sit litigiosus. A WMPan w tej informaciej honor odbierasz potwarzami takiemi, których nigdy dowieść niemożesz. Paszkwile przy drzwiach kościelnych lepić każesz, swoje magnalia choć fałszywe po ambonach publikować roskazujesz jakoby assertor libertis jakoby saluatorek jaki swoią mądrą głową, radą i powagą zatrzymał, czopowe i insze podatki; in senatu consiliis to zaś pewna że król Je° Mść z senatem niebył tego zdania tylko ex raone necessitatis Rzpta po zerwanym sejmie to propositum JMP. wojewoda Wileń lubo niebył p̄sens odrazał, JMP. podskar także dawał wielkie racye, dla których niechciał się podjąć, gdyż było przeciwko prawu, owdzie suffulti lege niewydawałoby; ale choćby to mądra rada WMPa przemogła, czy na tożto przez ambony króla i senat podawać in odia concitare seditiones a sam splendere aliena media. Criminaris WMP Jch mm. PP. Sapiehow jakoby nigdy nikomu nieczynili sprawiedliwości, a przecie tego roku sam doznałeś tego, lubo niestawiłeś contra citatos Me judicem, że w sprawie samego wmPa exolutią p̄decretum nakazana i dwom szyję ucięto, lubo oni prosili wmpa o zlitowanie, obiecując z domami swemi

przyjąć katolicką wiarę. Niewzruszyłeś się animarum, ozterech zaś i dotąd łapają, chyba że WMP chcesz żeby wszytkim oskarżonym szyje ucinano, ale nie jest Praxis u Hetmanów i wojska, gdzie kiedy jednego skarżą metus idzie ad omnes. Widziemy in Diœcesi WMP.a excessow siła, a przecie niewidziemy żeby kogo degradowano, ledwo to który w turmie posiedzi; i to poki non auget crimina 100 czerw: zł. Gdy WMP wizytę odprawował w Wołkowysku tam supplikowało pięć Białychgłów na tamecznego plebana, i dzieci jego prœsentowali, toż było pod Słuckiem na drugiego, a WMP. pogroziwszy turmą, od tamtego wziąłeś 2000, a od drugiego dworek który teraz w Grodnie, a samych uwolniłeś. Nakoniec iniurius WMP. jesteś Rzptej, kiedy concitas seditiones per infamem scripturam, kiedy klątwami hetmanowi grozisz, wojsku rościsz confederacyje. Wypadł list z kancellariej Zygmunta Trzeciego, przyostro pisany, o odbieżenie stolicy moskiewskiej, o który list wojsko się ujęło, że Lwowską Brzeską Grodzieńską Minską confederatią przeniosło. Jakie wtenczas grauamina zarówno dobra królewskie, duchowne i szlacheckie, Krakow, Wilno, miasta, ekonomiczne dobra nawet poniosły, jakie najazdy i rozboje, jakiej potem Rzpta zażyła trudności, co robiono czasu rokoszu. Przejrzysię WMP. in ante actis swoją mądrą głową, a przecie biskupi nierzucali się do klątw

jeno z całą Rzpltą commune incommodum cierpieli, Panu Bogu się modlili, i żołnierza chlebem i ukłonami błagali, a za naszej pamięci Jerzy Białozor Bis: Wileński ujmując konfidentow wojsku się nisko kłaniał. Poprzysiągł millionn przed Nasw: sacramentem, a WMP tylko swoich pchanie na hetmana i wojsko klątwami chcesz reducere pod swoje posłuszeństwo, Kapituły Wileń: nieumiesz trzymać i nieumiesz na nich fulminować, chyba kiedy czeladzią swą napełnisz, a wojsku chcesz prodominari, sconfederowanych coronata capita ledwo pohamować mogli, czego się biskupi nigdy nieważyli i gdy raz x. biskup Krak: Trzebicki Jnwektywę uczynił w senacie na Stanisława Potockiego hetmana W.K. grożąc klątwą: uczynił zaraz tamże w oczach królewskich i całej Rzpltej w senacie kazał napisać Assygnatią rejmentowi swemu do xięstwa Siewierskiego, a chorągwie husarskie do Bezemina, co WMP. na to rzeczesz? gdy wojsko dla disgustow zwyż wyrażonych weszło w konfederatią. Tedy i sam P. H. Chodkiewicz wpisał się w konfederacyą grodzieńską, a poczet swój jako towarzysz pod marszałka confederatią poprowadził. Co JKrM. uważając w liście swoim non dissimulat, owszem approbuje animując go, wymawiając go że tego na dobro zażyje. A WMP swoimi swieczkami Hetmanowi i wojsku armis suffultis grozisz. Dopierobyś WMPan swymi klątwami

i swieczkami zapalił w Ojczyźnie takowy ogień, któregobyś wszytkiemi kropidłami nieugasił. Od tak wielu lat za królów Neapolskich, wyklina królów Hiszpańskich summus pater; a przecie król Hiszpanski Beatus quia tenet. Zawsze biskupi wyprowadzali wojska u Hetmanów na wojnę Benedikcyami swemi, powracających z wojny s podzięką potykali. A WMP za ich krwawe zasługi i koszty, klątwami paszkwilami dictis v scriptis irritujesz. Co zaś WMPan piszesz w tej informaciej że przy assistenciey duchowieństwa Królowie Polscy na thron wstępowali, a gloriose nieprzyjacioły swoje zwyciężali, perse vanum est, królom Hetmani i wojsko assistunt. WMP. pod pierzynkami delikacho wylegasz się; żeby też potentią i radą WMPa król Jeo Mści na tronie osiedzieć się mógł Niefrasuj sobie Mikołaju głowy. Zadajesz WMP. JeMci P. Wdzie Wileń. i JMP. Podskarbiemu że wszytkie podatki rzptej in usum privatum obracają, wszakeś WMP. na sejmie Warsz: był od senatu deputowany do rachunków skarbu, uczyniłeś relatią, za który dała Rzpta kwit JMP. Podskarb. Jakoż to WMP. zadawać możesz, chyba żeś WMP. albo z Rzptą niepodsciwie się obszedł, sam się WMP osądź; o przyszłej zaś liczbie diuinare jeszcze niemożesz, nie wiedząc z jakimi rachunkami stawać będzie Co się tknie Hyberny unde hoc abyś WMP ausus in audito exemplo Hetmanów liczby słuchał. Aby sonito Hyberny wydawano, i tego probare niemożesz, bo nad taryfę

Grodzieńską żaden niewydaje. Ale sam krzywdą jesteś kościołowi i duchowieństwu, kiedyś prosił JM. Pana Hetmana o uwolnienie dóbr swoich stołowych. Kapitulne zaś permittendo dispositioni onego. Tak tedy wypisawszy diskursy wszytkie u dworu malatiora W.M.Pana consilia wziąć przedsię życzą, przykładem Biskupów Wilen: idąc non temeritate trzepiecząc się, non fulminibq, non concitatione seditionum inter concives nie zdzieraniem sacrorum prophanorumq Nie obracaniem na zbytki prowentów kościelnych; non ditando krewnych z dóbr duchownych, non depaupertando ubogich plebanów uczęstami i składkami, częstemi congregacyami; ale pobożności grauitate, amore inter concives, amore quietis Reip: jednak sobie reflexią tą mając przed oczyma, że te fulmina, których przeciwko wojsku zażywasz, na to wyniść mogłyby, jako owemu pasterzowi, który postradawszy ciele, obiecał Jowiszowi jagnię jeżeliby mu objawił aduersarza. Więc nalaszszy w lesie lwa karmiącego się cielęciem przelękniony, rzekł: Panie Jowiszu dam tobie całego wołu tylko mnie od tego adwersarza uwolni. Weźmi W.M.P. to wszytko w konsideratią, co przeciwko Hetmanom i wojsku tumulenti consilio Zgirskiego officyała swego zaczynasz, z pośmiewiskiem swieckiego i duchownego stanu. A jam czego się nasłuchał pro konfidentia wypisawszy W.M.P. i serdecznemu Do-

brodziejowi

Plura scripturus przyszła poczta. Zostaję W.M.
P. i serdecznego Dobrodzieja Najniższym
Sługą
Jan Kochanowicz.

Wiadomość o Sejmikach. 1776. R.

z Wilna.

Dnia 15. Julii, mieliśmy widok w Mieście tutejszém, równie ciekawy jak gorszący całe publicum, wszystkie miejsca Sejmikom z prawa wyznaczone, osadzone były żołnierzem Rossyjskim broniącym przystępu Obywatelom, których imiona na Regestrze Oficerom Moskiewskim oddane przez samych naszych niektórych Rodaków: widzieliśmy przebiegających Urzędników z Oficerami Moskiewskiemi po ulicach, nominujących przyszłych Posłów na Sejm, z Wileńskiego JPP. Tyszkiewicza i Żabę, z Smoleńskiego Kuszelewskiego i Ejdziatowicza Pułkow.; z Starodubia Boufła Łowczego Nadwornego i Łopata Starostę Bobrójskiego, z uprzejmym oświadczeczeniem całemu Narodowi, iż ci a nie inni są, których Uniwersały Królewskie znają za najgodniejszych, a deklaracya Imperatorowéj Jmci za wolnych od wszelkiéj intrygi, i ktoby się im przeciwił, uznany będzie za nieprzyjaciela Króla i Moskwy. Kiedy te łagodne oświadczenia, jeszcze nie jednały affektów braterskich, na nominowanych po Rynku i ulicach kandydatów, użyto równie słodkiéj obligacyi po Domach i Stancyach zatrzymując ad seram noctem konkurujących o affekta braterskie. Tandem zeszło się najpierwiéj Wojetwo Wileńskie na plac zamkowy, po zagojeniu Sejmików z nadmienieniem przez pierwszego ex ordine Urzędnika JP. Ciwuna Tyszkiewicza, że nikt nie może być Posłem tylko on sam i JP. Żaba, a wzajemnym przez JP. Czyża Sendz. Ziem. JPP. Murawskiego Generała, Horaina Wojskiego, Czyża Strażnika, Kamińskiego Sendz. Grodzgo Wilen. za Kandydatów do poselstwa ogłoszeniem, salwowana Sessya na Dzień 16. Którego dnia gdy się znowu całe Wojetwo zgromadziło na plac zamkowy, przybyły JP. Tyszkiewicz Ciwun oświadczył, że już dnia wczorajszego Sejmiki zakończył i wszystkim Jctm pozwala bezpiecznie do Domów odjeżdżać. Nie podobała się Wojetwu ta dzielność w prędkim odbywaniu interessów i łatwość w ukoncertowaniu onych; po wyjściu z koła JP. Tyszkiewicza, w pięćdziesiąt i kilku osobach równie dzielnych sobie, Województwo całe w tysiąc kilkaset Szlachty pozostałe, wycięczeniem czasu bawiąc się przez zbieranie wotów dla JP. Murawskiego Generała i Czyża Strażnika, cały dzień tak pięknéj pogody na tém strawiło. Chcąc zaś JP. Żaba dogodzić uporowi Wojetwa, sam jeden w domie swoim starał się, tyle użytą jedną ręką zapisać Charakterów, wiele w Wojetwie liczyło się Elektorów. A chcąc zjednać affekt Wojetwa przez dystynkcyą stanu Szlacheckiego, Chłopom którzy pomagali onemuż krzyżyki zapisywać, na odmianę Kuntuszami i Szablami dzielić i przyodziewać kazał, i w takim składzie dwa Sejmiki idą pod Decyzyę stanów zgromadzonych na Sejmie następującym.—

z Smoleńska.

Województwo Smoleńskie inszą miała postać i odmianę okoliczności. Za zebraniem się

bowiem na dniu pierwszym Sejmikowania ad locum solitum, po zagojeniu pierwszego ex ordine na tenczas przytomnego Podkom: Smolen: i po podaniu jedenastu Kandydatow, użył JPan Kuszelewski Sędzia Wilkom: arcy przemyślnego fortelu, wyprowadziwszy za rękę z sobą JP. Ejdziatowicza Pisarza i Ejdziatowicza Pułkownika do blizkiej Kaplicy Kościoła, kazał Kapitanowi Moskiewskiemu, ażeby całe Wojewtwo zebrane w Kościele do póty z niego nie wypuszczał, póki on swego nie skończy interessu. Jakoż Kapitan fidelissime w tem się zachował, i sztuka się arcy dobrze nadała. W jednym punkcie nominowany przez P. Ejdziatowicza Pisarza, został posłem z JP. Ejdziatowiczem Pułkownikiem, i prędzej i lepiej zawinoł się jak JP. Ciwun na Sejmikach Wileńskich. Województwo zaś całe Smolen: pod strażą komendy Rossyjsk: unanimi voto, obrało JP. Pomarnackiego Sędz: a per pluralitatem Wysogierda Podkomorzego Smolen: i Kredensa onym na miejscu podpisane zostały. Pod wieczor już wypuszczeni JPP Urzędnicy Smolen:, bardzo pocieszne /: co się z niemi działo :/ mówili rzeczy, jak Oficer Moskiewski papier im z ręku wyrywał żeby się nie kreskowali, jak się do broni przymierzał, jak ich wexował, ale upor Urzędnikow tę na nim wyjednał na końcu grzeczność, że przepraszał, iż to durno dziełał. Wymawiał to JP. Kuszelewskiemu że tylko we trzech Sejmikował, ma na to obrótną odpowiedź, iż mu JP. Tyszkiewicz zalecił z Ewangelii, gdzie się dwóch albo trzech w Jmię jego zbierze tam i on z niemi jest, a do tego przez przyjaźń JP. Żaba obiecuje mu tegoż samego pożyczyć Charakternika, co za kilkadziesiąt sam jeden pisze. Spodziewa się równie JP. Kuszelewski aprobaty Stanów roboty swojej z Sejmikiem Wileńskim.

z Starodubia.-

Powiat Starodubowski i ten w szczególność obfituje. JP. Orański podkomorzy tego Powiatu pierwszy ex ordine Urzędnik, poczciwy Obywatel, sędziwy weteran Staropolskiej cnoty, wespół z całym powiatem kiedy się oświadczył Generałowi Rossyjskiemu, że pieniądze Jemu ofiarowane brzydzi razem z wiekiem ku schyłkowi skłonionym, i na Syberyi jedno mu jest umierać co i w domu, a na dowod swojej determinacyi, sam dobrowolnie przedarł się za wartę z całym powiatem, i dla umiarkowania się Kandydatów Sessyą solwował do jutra, nie mogąc się doliczyć jednego z pomiędzy Kandydatow JWJP. Potockiego Starosty Tłumackiego, w tenczas właśnie w domu swoim zabawnego z Oficerem Rossyjskim w jednym pokoju, a kilkudziesiąt gimejnów przy bramie, którzy tak tego młodego Pana mile zabawiali, że mu się cale z domu wychodzić niechciało. Aż też na prozbę wielu godnych Osob, szczególnie Xcia Biskupa Wileńskiego zaniesioną do JWJP. Generała, żeby perswadował oderwania się od tak zabawnej kompanii, po południu rozstał się z najmilszem towarzystwem i już Go przyjaciele nie puścili do Domu własnego, myśląc że znowu młody Panicz zabawiać się będzie z Żołnierzami, publiczną Krajowi w dopilnowaniu Sejmikow ubliżając posługę. Jakoż na dniu 16. żeby dystrakcyą ponieść czasu nie strudnił, zaułkami przeprowadzony był do zebranych już i czekających Urzędnikow i Obywateli, którzy obaczywszy komplet Kandydatów, rozpoczęli

swoich Konkurentow umiarkowanie, po odstąpieniu których, a szczególnie JP. Biszpinga Pisarza Męża prawdziwéj zalety godnego, zgodnie są wybrani za Posłow JP. Potocki Star: Tłumacki i Białopiotrowicz Łowczy Lidz:. Dowiadujemy się iż na przeciw temu legalnemu ze wszech miar w oczach naszych Sejmikowi są zarzuty następujące od JP. Boufała Łowczego Nadw., że ten Sejmik nie może być ważnym, iż deklaracya Imperatorowéj Jmci na nim czytana nie była i u Samego JP. Boufała znajduje się. powtóre że JP. Podkomorzy nie wchodził już do Kościoła wartą otoczonego, dowodząc taką legalność miejsca, że niesposobność nawet dysponować nie może, jaka była w Starym zakonie przy Sadzawce Sylo, iż żaden nie ozdrowiał do póki Anioł wody nie poruszył, tak jeden być nie mógł posłem do póki on drzwi nie odemknął. Potrzecie że JP. Starosta Tłumacki niechodził z bębnami i waltorniami po Mieście głosząc się posłem, jako uczynił JP. Boufał z P. Lappo Pisarzem Grodz: siedemnastym ex ordine Urzędnikow zebranych. Twierdzi nawet JP. Boufał nie pośledni brylant z faworytów naszego Ministra, że te przyczyny będą ważne i czasu Sejmu do zatamowania activitatis Posłom legalnie wybranym. O innych Sejmikach pośledniejsza będzie wiadomość, daje się to wiedzieć, że się one różnić tylko będą w okolicznościach drobnych, nie czas w istocie, bo wszędzie uparty naród chce takich wybierać Posłow którym ufa i których niema sobie narzuconych, szczególniejsza jeszcze w tymże czasie wydarzyła się okoliczność fanatyzmu miłości swobód Ojczystych na jednym Obywatelu Województwa Wileń:, który zlękniony podobno flintą do całego Sejmiku przymierzoną, rzucił się w Studnię i utonoł, te ostatnie wydając w obecności innych słowa, ginie wolność niechże i ja ginę. O czasy, o obyczaje, na które patrząc płakać trzeba, a pisać śmiejąc się, czyliż też samą materyę płaczu i śmiechu poda nam Sejm następujący. —

Addytament z Słonima.

Prałat Wileński Połubinski, list tajemny Jemu powierzony, czterysta Moskwy. Sejm Słonimski zrobić miały, nie mając ani żadnego Kandydata do Poselstwa, ani swoich do tego Elektorow. Prałat wyczubiony, list ze strachu poszarpany, Moskwa zmieszana, jednego Szlachcica zabiwszy, pięciu raniwszy, odstąpiła. Obywateli wszyscy nie ustraszeni, posłow zgodnie obrali Xcia Sapiehę i Szwejkowskiego Pisarza. Moskwa błąd poznała kawały listu tajemnie odkryły, prałat z resztą czupryny do Katedry uniósł się po burę od Biskupa, po nienawiść Kapituły i całego Duchowieństwa, Pułkownik Moskiewski po strofowanie od wyższéj komendy, a Sejmik zawsze dobry i sławny z słów najwięcéj umierającego od gwaranckiéj broni, kontent umieram bo jeszcze wolny umieram. —

z Wiłkomierza.

Kościałkowski Podkom: i Zyberk Star: Rekanciski, powszechnym okrzykiem całego Pttu odebrali Swiadectwo cnoty Swojéj i zaufania charakterowi, z tym warunkiem, ażeby

publiczną profesyą wiary narodowéj uczynili jako z affektów braterskich nie z intrygi, Storodniey ten fawor obywatelów przyjmując samej Ojczyźnie będą wierni. Gorliwy i otwarty Obywatel Kościałkowski nie zajękając się i odciągając, wraz początkowe Artykuły téj zaprzysiągł mając za S--- kto się trzyma i trzymać będzie S---- i filuta, chociaż na Kościałkowskiego żadnéj nieczyniono bona fide objekcyi, ale Zyberka strącić i Jego Elekcyą znieważyć zamyślano być, to jednak może że ta gorliwość wczesna na obadwóch nastawi zapadnie, bo też otwartość myśli i zdanie już poczyna u nas znacznie wychodzić z mody i nie więcéj z Szkoł Grodzieńskich wychodzi na świat uczniów, łatwiéj jak widzę złe się krzewi jak dobre utwierdza. —

z Upity. —

Z pod derekcyi Xdza Piara Frąckiewicza dwóch Chłopców jest na poselstwo nominowanych, Wereszczyński i Straszewicz, na których kiedy Weterani i czoło tego Powiatu zezwolić niechcieli, widząc krnąbrnych i opierających Urzędników, rozkazał X. Frąckiewicz ażeby Oficer Moskiewski za Miastem o czwierć mili we wsi przesiadujący Kuryerem przybiegł na same Sejmiki, z oznajmieniem, iż Wola Królewska i Najjaśniejszéj Imperatorowéj jest, aby P. Wereszczynski i Straszewicz byli Posłami, a przeciwni będą uznani za nieprzyjaciół tych potencyi. Ten pogrom zostawił wolność zupełną X. Frąckiewiczowi do uskutecznienia myśli Jego szczęśliwéj jak Połubinskiemu w Słonimie, i sztuka Piarska już się tak zaczyna udawać jak Jezuicka, daj Boże z równym końcem. Niewiem co powie na to Reverendus Pater, że Obywatele wraz przyszedłszy do roztropu i po nagłym wyjściu Profesora z Dyscypułami, obrali z pomiędzy Siebie za posłów Weteranów, ludzi zasłużonych i doświadczonéj cnoty WW PP. Łopacinskiego Prezydent. Sądów Ziem: i Białozora Wojskiego. Domyślamy się że się wstrzyma z swoją determinacyą nim odbierze z góry uwiadomienie, albo li też i sam się domyśli, bo w téj bandzie ludzie jak chcą i na co chcą Imienia swych Pryncypałów zażywają; Tak dalece że już tu przywykamy wierzyć, że co może X. Frąckiewicz to właśnie myśli Tyzenhauz, a co Tyzenhauz to i Król; z tych wniosków, a w tych zepsutych czasach, zaledwo jeden Piar może się z tym szczycić, iż jest Regale sacerdotium. Mylę się jest jeszcze w tém szczęściu i drugi ów wyczubiony prałat z Dubna Połubinski. —

z Wołkowyska.

Pan Grabowski Generał wyznawca Ewangelii przy konkurencyi swojéj o funkcyą Poselską z tego Pttu, zaledwo nie został Męczennikiem od zhukanéj Szlachty, po którego się niecałe porządnym rejterowaniu, z umowy Konkurentów obrani są Posłami JP. Brzostowski Star: Wołkow: i Tyszkiewicz Syn Generała Lejtnanta Stty Strzałkowskiego kawaler młody, pierwszy plac mający dla okazania z Ojca czy z Matki wziął Sentymenta. —

z Lidy.

JPan Marszałek Lidzki przez niewdzięczność za konferowany sobie Order S. Stanisława, gdy chciał i usiłował pofolgować względem wyraźnego prawa o Sejmikowaniu, przestając na samej nominacyi bez słuchania głosow i wotow Obywatelskich, musiał na koniec przez bojaźń przygotowanego nieuszanowania tegoż Orderu, pozwolić według prawa kreskowania się, z którego żądanie ogólne Powiatu obrówne jest na JP. Starostę Wilejskiego i Narbuta Stolnika Lidzgo; a JP. Kaminski Pisarz Kandydat, biedzi się teraz układaniem Regestrów expensu kilko-miesięcznego podjętego na traktowanie Szlachty, gdyż taki rachunek potrzebny jest Samemu JP. Tyzenhauzowi do kratek zielonych Ekonomicznych numero 6to vide folio 4to, item a 4to admilesium 2dum. —

z Oszmiany.

Z pomiędzy 6. Kandydatow ugodzonych voce unanimi obrani są posłami JP. Chominski Komendant Jazdy narodowej i Sulistrowski Wojskowicz Oszmiań: Przeciwko której Elekcyi, gdy żaden z Obywatelow manifestować się nie odważył, JP. Kapitan Rossyjski Imieniem swojej Monarchini i JWJP. Posła zaniosł w Aktach tamecznych Manifest, który per extraktum daje się tu widzieć razem z oświadczeniem całego Powiatu, jako JP. Kapitan nigdy Sam niechciał starać się o funkcyę poselską i dla niego żadnej nie umkniono grzeczności, ani też żadnej nie popełniono nieprawości. —

z Brasławia.

Po odstąpieniu JP. Platera Star: Dyneburgskiego najznaczniejszą mającego Partyę od konkurencyi Poselskiej, za Insynuacyą od Oficera Moskiewskiego i dość obligującą propozycyą na piśmie, iż Dobr swoich za Kordonem nie jest pewny, jeżeliby nie był powolny prozbie; gdy zapomniano innych pobudek położyć, na JP. Łopacinskiego Pisarza Wttu Xtta Lttu i Mirskiego Podkomorzyca toto afectu dla tych dwóch godnych Mężow są nakłonione. —

z Nowogródka.

JPan Rejtan Sędz: Smoleń: i Rdułtowski Podkomorzy, tak czas sobie wycieńczyli podróżami do Grodna, zabawianiem się słodką harmonią muzyki i nie dopłynną rozmową samegoż Gospodarza, że zebrać nie mogli przyjaciół wespół do 130. osob na przeciw JP. Wojniłowiczowi Konusz: mającemu czas przy spokojnym w domu przesiadywaniu zgromadzić do 800. kilkudziesiąt Szlachty, ten Rachunek rzeczywiście się okazał przy kreskowaniu, z którego Xże Podkomorzy Litt: i JP. Wojniłowicz zostali Posłami. —

z Kowna.

Gdy dwie partye destynowane do utrzymania Sejmiku Kowieńskiego, jedna pod

komendą WJP. Ferzena Pułkow: Ross: nadciągnęła do Kowna; Druga zaś więcéj zaufana przez dokazywanie w prowincyi Litt: dzielności na Obywatelami i znajomego całemu Krajowi męztwa i odwagi, w Maskę Szlachty Sejmikującéj przebrana, od Komendy jazdy Nadwornéj w pretenach konsystencyą mającéj zatrzymana została, i odkryła się tajemnica, iż to byli przebrani Hulani na Sejmik Kowieński ciągnący. Na owczas partya trzecia z Obywatelow prawdziwych złożona nie odważyła się w szczupłéj garstce znajdować się na Sejmiku i czynić appozycye, na jednego więc JP. Ferzena Pułkow: cały ciężar utrzymywania Sejmiku zwalił się. Ten zaś godny Kawaler nie będąc Ambientem do konkurencyi, nie miał też tyle wotow wiele cały Powiat zebrany, a zatém w obecności Jego we wszelkiéj legalności jednomyślnemi głosy są wybrani za Posłow WJPP. Chorąży Zabiełło i Kossakowski Podczaszy Kowieński. —

z Trok. —

Oprócz dwióch przeszkod do funkcyi Posselskiéj zarzuconéj Kondemnaty na Sejmiku JWJP. Ogińskiemu Sekretar: Litt: i prócz za Prawa aby znajdujący się in Consilio Permanenti, nie zasiadał na Sejmie, ale na Sejmie dawali sprawę z czynności swoich, żadnéj innéj nie mając objekcyi, został Posłem tenże JWJP. Sekretarz z Podkomorzym Trockim Romerem, pierwszy zacny z Imienia, drugi z cnoty Obywatelskiéj, jeden z zdatności, drugi z gorliwości, a z tego połączenia przymiotów w Posłach, wybaczy publicum defektowi popełnionemu Województwa. My się wydziwić nie możemy téj nieczułości Komendy Ross:, że ani do Grodna, ani do Trok Stróżow spokojności Obywatelskiéj nie rozstawili, może je uczyniono tę grzeczność na Instancyę Pnã Tyzenhauza, dla którego Penegiryk w Instrukcyi z podziękowaniem za dobry Rząd w Ekonomii choć żartem napisano. Oddawszy resztę do przymówienia się Activitati i znajomości najbliższéj godnego swego Posła JP. Podkomorzego. —

Kopia listu od A. Przezdzieckiego do Red. Bibl. Warsz. –

325

Wiadomość o materyałach historycznych Polskich znajdujących się w Rzymie, i w części już zebranych przezemnie, w części mogących być zebranemi. –

I Dokumenta z Archiwum Tajnego Watykańskiego.

Po największych trudnościach udało mi się nareszcie być dopuszczonym, nie do samego Archiwum, ale do Archiwisty Mgr Marini, prałata wydaniem kilku dzieł archeologiczno dyplomatycznych na wzór Stryja swego Kajetana, zasłużonego – Ten pokilkakrotnie kazał mi przynosić do swego mieszkania, orginały Regestrów Papieskich: zresztą komunikował mi karteczki z notatkami o rzeczach Polskich przed laty kilkudziesięciu spisane, ale formalnego katalogu niema. – To jednak pewna, że Regestra Papieskie bez znacznej przerwy dopiero od Innocentego III, to jest od roku 1198. rozpoczynają się; z dawniejszych mają tylko Regestra Jana VIII (: za Metodyusza i Cyrylla :) i Grzegorza VII w którym znajduje się ów list do Bolesła

wa

Bolesława Smiałego już tyle razy drukowany. —

Inne zaginęły skutkiem rozruchów w Assyżu gdzie archiwum Papieskie przez czas jakiś złożone było — Otrzymawszy pozwolenie żądania kopii z dokumentów, na oślep wedle tytułu niedokładnie często kroć na karteczkach oznaczonego, trzymałem się na pierwszy raz wieku XIII, XIV, i wydobyłem ze Sto Bull Papieskich tyczących się spraw Polskich, a z których z 80, jeszcze nigdzie nie drukowanych; inne niektóre były drukowane po różnych zbiorach ale nie dokładnie, (: niektóre tylko zwłaszcza Innocentego III, zupełnie zgodne z drukowanemi w Brequigny i Dutheil, lub Bosquet, albo też w Roynaldzie :), o czem przekonałem się dopiero po odebraniu autentyku, to jest kopii ztwierdzonej przez Maryniego, i pieczęcią Papieską opatrzonej — Jednakże na 16 Bullach Innocentego III mam zwcale nie drukowane — W ogólności jednak nic bardzo ważnego dotąd w tych dokumentach nie znalazłem: oto są niektóre bardziej zajmujące.

a. — Honoryusz III potwierdza donacyę zamku

Lubosz

Lubusz przez Władysława X. Polskiego Henrykowi X. Szląskiemu r. 1218, i list donacyjny tegoż Władysława in extenso cytuje D. Romo VII. B. Maii A. II. (6.) — Grzegorz IX potwierdza pokój zawarty między temiż Książętami w 1234 r. przez Pełkę Arcy Biskupa Gnieźnieńskiego i Pawła Biskupa Poznańskiego, który in extenso cytuje D. Perusii VI. Kal. Jul. A. IX. C.) Grzegorz IX o temże list Władysława in extenso cytuje. d.) Grzegorz IX poleca Legatowi swemu Biskupowi Mutin: aby nie dopuścił Książętom okładać ludzi kościelnych, ciężarami które wymienia. /: W tym przedmiocie a także o pokoju między Władysławem i Henrykiem kilka innych bull Grzegorza IX.:) e.) Innocenty IV. w r. 1245 potwierdza Opatowi Andrzejowskiemu niektóre przywileje przez Kazimierza i Leszka nadane, mimo sprzeciwiania się Michała Kasztelana Krakowskiego — f.) Alexander IV w roku 1256. dziękuje Bolesławowi X. Krakowskiemu za nadane wolności kościołom a prosi o więcej — D. Laterani. II. B. Febr. A. II. g.) Klemens VI w r. 1341. każe oddać Cystersom z

Czirtz

Ciritz dziesięciny zapisane im niegdyś przez Teodoryka Wojewodę Krakowskiego za Wisława Biskupa Krakowskiego - h.) Innocenty VI. prosi Kazimierza W. aby jeżeli (: jak utrzymują a krzyżacy :) obowiązał się płacić daninę Tatarom z krajów Ruskich, umowę taką zerwał - i.) Dwie bulle Urbana V, do Kazimierza W. z potwierdzeniem Akademii Krakowskiej (: oprócz Wydziału Teologicznego :) w Avinionie Id. i Kal. Septembr. A. II. (1364). - NB - Czy te bulle już są znajome? i czy zebrać także późniejsze bulle, potwierdzające powtórne założenie Akademii przez Jadwigę i Jagiełłę?

W dodatku widząc u Maryniego kilkanaście listów orginalnych Zygmunta I. do Klemensa VII, przejrzałem je, i kilka ważniejszych kopii wziąłem mianowicie: a.) 1525 r. Maja 21. O pokoju z Mistrzem Pruskim. b.) 1525 r. Czerwca 12. O rozejmie z Turkiem. c.) 1528 r. Stycznia 24. O interesach wiary w Szwecyi. d.) 1530. Kwietnia 12. aby Wilhelma Brandeburskiego koadjutorem Ryskim potwierdził. e.) 1531 Septembr. 4. o zwycięstwie nad Wołoszą. -

Tyle dotychczas mogłem otrzymać; jeżeli (: jak

mam

mam nadzieję :) drugą zimę w Rzymie przepę-
dze, będę się starał więcej dokumentów dostać. F (zwłaszcza
szukać należy – Miarkować mogłem że Rajnald
dobrze czerpał ze źródeł Watykańskich, to jest
Regestrów Papieskich – Rzecz dziwna tylko że
niema więcej oryginałów listów Polskich, Książąt
i Biskupów; bieda że Archiwum niebardzo
porządnie ułożone; katalogów niema, przystęp
nie pozwolony, a Archiwiści, o cudzych narodów
materyały nie wiele się troszczą. Zresztą, za
drugą bytnością, i polepszej znajomości, może
uda się co wyszperać. –

F Prosiłbym o wskazanie mi jakich dokumentów

Tyle o dokumentach z Archiwum; dalej
będzie o materyałach znalezionych w Biblio-
tekach zwłaszcza Watykańskich. –

II. Rękopism kroniki Bogufała i Archidy-
akona Gnieźnieńskiego, oraz kilku Roczników
pomieszanych; pisany koło roku 1490 –

Rękopism in folio ten na papierze pi-
sany, zawiera w sobie naprzód Historyą
Justyna, potem mowy Czeskie i Węgierskie przy

wstąp

wstąpieniu na tron Władysława Jagielończy=
ka; nakoniec na karcie 120 do 159. Kronika
Bogufała; potem na k. 159, zaraz ten wstęp
do kroniki Archidyakona, którą Joachim na
zwał Brevis Cronica Cracoviensis, a na tejże kar=
cie do 194, Kronika Archidyakona, ale zaczy=
nająca się dopiero od śmierci Kazimierza W.
„De morte Regis Kazimiri„ a kończąca się pa
(NB) ragrafem „De (NB) exustione terra Wronki„ Dodatki
zaś edycyi Sommersberga i cały szereg roczników
pomieszanych, które w Sommersbergu przedłuża
ją wstęp do kroniki Archidyakona, (: od 79. - do 99 :)
oraz o śmierci Łokietka i koronacyi Kazimierza,
w Rękopiśmie w odmiennym porządku pododawa
ne są, od karty 194. do 213, po skończonej kronice Ar=
chidyakona. —

Zacząłem od opisania dokładnego samego ręko=
pismu, potem przepisałem niektóre oddzielne ro=
czniki, przez Joachima nazwane Brevis Croni
ca Cracoviensis, Annales Polon. Vetustissimae
Annalista Cracoviensis i t. d. i porównywałem

z tem

z Sommersbergiem /: którego jeden exemplarz tylko znajduie się w Bibliotece Angelica, z której niewolno go przenieść do Watykańskiej :/; znalazło się dość ważnych wariantów — Zdaje się że byłoby pożytecznem zebrać wszystkie warianty na zrobionej kopii z Sommersberga; bo na przepisywanie orginału jako trudnego pisma nie możnaby pisarza znaleść, to mogłoby posłużyć do nowego wydania Kronik: Bogufała, Baszkona i Archidyakona, oraz oddzielnych Roczników. —

NB. Prosiłbym o udzielenie mi uwag względem tej pracy, także wiadomości o dotychczasowych wydaniach tych kronik —

III. Roczniki Opactwa Lubiąskiego Wrócińskie od 1143 do 1175 ale spółczesne, na karcie pargaminowej, przepisałem w Bibliotece Berlińskiej. —

IV. Cronica Petri Comitis Polonie cum certis gestis Sarmaciae Regum z XVI wieku, znalazłem ją w jednym z rękopismów Biblioteki

X.X.

X. X. Chigi in folio na papierze, wraz z innemi kroniczkami Szląskiemi, i Życiem Biskupów Wrocławskich Długosza; kronika Piotra zajmuje kart dziesięć; zaczyna się wstępem od Chrztu Mieczysława i szybko przebiega dzieje jego następców do Krzywoustego; tu rozpoczyna historyą Petri Vlascides, którego nigdzie Duninem nie nazywa, i mniej więcej same tylko znajome szczegóły przytacza, oprócz zemsty którą Roger sługa oślepionego Piotra wywarł, poduszczając Panów Polskich, a zwłaszcza Mykorę Starostę, i Jerzego Starostę Głogowskiego, na X. Władysława którego z kraju wygnano — Przy końcu wzmianka o panującym pod ówczas Zygmuncie I, a sama kroniczka przypisana Jakubowi Pożorowskiemu Opatowi Norbertanów Wrocławskich —

Nie mogąc jak na krótko mieć pozwolenie przezierania tego rękopismu, przepisałem z niego wstęp, i miejsca które mi zdały się ciekawsze, a po Polsku opisałem sobie argument

całej

całej kroniczki.—

NB. Wszak ta kronika zdaie się dotąd z imienia tylko znajoma; podobno Wiszniewski o niej wspomina w Historyi Literatury; czy znajduje się gdzie jeszcze w rękopismie? Jeżeli nie, czy warto starać się o pozwolenie przepisania samego textu. (: to będzie bardzo trudnem bo Xże Chigi myśli że przez wydanie rękopisma jego na wartości stracą (!!)

Gdyby jednak o to bardzo chodziło, może by można było ten upór przełamać, albo zresztą czekać zmiany posiadacza; teraźniejszy już bardzo stary.—

V. Insigniorum seu Clenodiorum Regis et Regni Poloniae descriptio feliciter incipit. Wieku XVI. na kartach sześciu od 29 do 34.— w tymże samym Rękomiśmie Bibl. Chigi. Zaczyna się od opisania herbu Korony potem Litwy i ośmnastu ziem Koronnych i Pruskich: z Ruskich tylko Lwów, Przemyśl.— Bełz Chełm i Podole — Potem Arma Baronum

Baronum Poloniae których wylicza 37; zaczynając od Thopor, Rosa, Naloncz, Grifon; Rawa (: potém osobno 4ch kapituł: Gnieznieńskiej, Krakowskiej, Wrocławskiej, i Lwowskiej :), a kończąc na Szwyerzczu, Amadyowa, Koznijz alias byeszowy – Przy każdym kilka wierszów objaśnień; tak przy herbie Koschlyarogy alias Jelytha, powieść o Floryanie Starym (: bez wzmianki o złym sąsiedzie :); a przy herbie Habdank, wzmianka że od Skubka szewca pochodzi. –

NB. Wypisałem nazwiska wszystkich herbów porządkiem; ale objaśnień, to jest samego textu nie mogłem kazać przepisać dla tejże samej przyczyny, co kronikę Piotra –

VI. Vita S. Jacchonis Ord. Praedicat. per fr. Stanislaum Lectorem Cracoviensem wieku połowy XIV, kart 26; rękopism in 4to na pargaminie – Należał do Biblioteki Zakon. Dominika: S. Trocy w Krakowie, do Rzymu przysłany, gdy starano się o kanonizacyą S. Jacka, służył

do

do processu, i tu potem zastrzągł; z niego późniejsi dziejopisowie Leander i Seweryn Lubomlczyk czerpali — Nowych faktów w tym rękopismie niema; zanotowałem jednak niektóre nazwiska, daty i epizod o Kijowie, lubo już przez X. Theinera ogłoszony — Zresztą całości niemożna było przepisać, zawsze dla tej samej przyczyny, co i powyższe; bo X. Chigi uparty — Dobrze że choć notatki udało się wziąść, prawie ukradkiem —

VII. Dagosza nadanie Gniezna S. Piotrowi za Jana XV; w 4ch kopiiach z XIII i XIV wieku. Wiadomo że Muratori wydrukował ten akt z Notat Cencii Camerarii 1192. roku pisanych; a to z rękopismu tak nazwanego Columnensis Vaticanus który znajduje się w Bibliotece Watykańskiej —

a) Z owego rękopismu i ja przepisałem; waryantu osobnego niema; a na marginesie czerwonym atramentem napisano „In Polonia"

b) Druga kopiia z rękopismu w Archiwum Watykań

Watykańskiem chowanego, pod tytułem Codex Arcis S. Angeli z małemi odmianami pisowni, wieku XIII. –

c.) Trzecia kopia z rękopismu z Biblioteki Watykańskiej zwanym Albiniana Wiek. XIII różnica tylko w dodatku Schinesne de provincia Polonorum.

d.) Czwarta nakoniec z innego rękopismu Biblioteki Watykańskiej Wieku XIII w której po słowach, Misico et lambertos, taki dodatek nescio cuius gentis homines. Puto autem Serdos fuisse quia ipsi a quatuor iudicibus reguntur. –

NB. Wszystkie te kopie z abbrewiacyjami przepisałem, zdjąłem facsimile (: równie jak ze wszystkich rękopismów dawnych:) i dokładnie opisałem rękopisma z których są wyjęte. –

VIII. Spis Biskupstw w Polsce w 15tu kopiach różnoczesnych od XII do XV wieku, rachując w tej i 4. powyższe z Liber. Censuum Cencii Camerarii a także Spis Opactw Polskich w 2ch kopiach z XV wieku, ale nie dokładny; zato uwaga wiek opłacać mają do Rzymu. –

IX Kallimi

IX. Kallimacha wiersze łacińskie miłosne do Fannii Swiętochny pisane. Dwa exemplarze końca XV wieku w Bibliotece Watykańskiej (: o trzecim z Biblioteki Barberini, dowiedziałem się później dopiero z dzieła Sob. Ciampi, Bibliografia Critica Tomów 3. – w którym mnóstwo ciekawych wiadomości o rzeczach Polskich we Włoszech; zapóźno dostałem je do nabycia; ale teraz mam je co mi za powtórną bytnością w Rzymie wielce posłuży:) – Wiersze te nie wydane są ale też niebardzo na wydanie zasługują – Ciampi wspomina o nich w swoim dziele. Ja przepisałem niektóre do Długosza pisane i inne. Także przedmowę Kallimacha do Tebalda w jednym rękopiśmie; i przedmowę Macieja Drzewickiego do Wawrzyńca Medyceusza w drugim zbiorze, obszerniejszym od pierwszego – W obu przedmowach są szczegóły o Kallimachu, i o jego Fannii. –

N.B. Wątpię żeby bardzo ważnem było porównać wszystkie trzy rękopisma, i wydać te Erotyki łacińskie Kallimacha zwłaszcza że nie

które

które w cale nieprzystojne –

X. Wyjątki z autografu kroniki Aulae Regiae XIV wieku tyczące się Polski. NB. Ponieważ Palacky odkrył autograf tej drukowanej już kroniki, z tego rękopismu przepisałem miejsca tyczące się Polski (:1320-1333.); dla zebrania waryantów, nie mając pod ręką drukowanego – Jakie są wydania tej kroniki? –

XI. Eneasza Sylwiusza fragmenta o Władysławie Jagielle i Warneńczyku, wypisane z rękopismu własnoręcznego z Biblioteki Watykańskiej dotąd drukiem niebyły ogłoszone; ale teraz w Niemczech wydano rękopisma Eneasza w których się powyższe miejsca znajdują – Może się jednak moje wypisy na co przydadzą. –

XII. Index Archivum Cracoviensis pisany roku 1682; znajduje się w Archiwum Watykańskiem dokąd przywiózł go jako ważny autentyk Nuncyusz Spinola Arcy Biskup Tebański 1712 roku –

NB. Dwa wcześniejsze ale zawsze XVII wieku znajdują się w Bibliotece Petersburskiej gdzie je wi

działem

widziałem. – Czyli w kraju innych exemplarzów niema? – W Watykańskim zawiera się Spis dokumentów publicznych z obcemi Dworami, potem Nadań Królewskich, nareszcie Akta Wojewodztw – Bulle Papieskie zaczynają się dopiero od Innocentego IV (: 1243 :); inne dokumenta od końca XIII wieku – W Krakowskim Województwie tylko ów znany dział Lubomirskich z 1080 roku, następnie Wielopolskich z XII wieku – W Poznańskim 10ie także kilka dawnych aktów Piotra Włoszczowicza i ladowne znalazłem. –

XIII. Johannis Długosch Longini Historiae Poloniae tomi tres. – M.P. Wiek XVI w Bibliotece Filipinów w Valicelli – Oprawa z herbem Radwan, Mitrą Opacką i literami A. V. D. S. A. S. i wyciśnięty rok 1590 – Na pierwszej Stronnicy napis Malaspiny Nuncyusza, który to dzieło Filipinom przysłał 26. Januar 1593 roku. –

Tom jeden (: odwóch następnych żadnej wia

domo

wiadomości nie ma, czy tu były kiedykolwiek, i czy zaginęły;) in folio, o 400 kartach — Na kar. 1.— 8.— Żywot Długosza; na karcie 10-15 Dedykacya do Zbigniewa Oleśnickiego, na karcie 400, koniec roku 1294 i xięgi siódmej; na początku spis ksiąg 12 — NB. — Wszystkie waryanty zbierał Jastrzębski z polecenia Adama Potockiego. —

XIV. Relacya Nuncyuszów i innych Posłów o Polsce z XVI i XVII wieku. —

Tych jest bardzo wiele i niektóre bardzo obszerne po wielu Rękopismach Biblioteki Watykańskiej — Niektóre kazałem przepisać a.); inne mam naznaczone po Rękopismach Watykańskich b.); o innych tylko słyszałem i notatki wziąłem. c)

a.) 1557. Relazione di Polonia (: Luigi Commendoni ?:)

1560. Relazione di Polonia (: Strosaldo ?:)

1592. Pietro Duodo Amb: Veneto. relazione di Polonia (: wyjątek :)

159. Avvertimento circa la Polonia —

1621

1621. Relazione di Polonia (: wyjątek :)

1657. Antonia de Socie. Relazione di Polonia (: wstęp :)

b) 1568. Ruggieri Relazione di Polonia (: w Niemcewicza Pan. wyjątek :)

1575 Giralono Lippomani Relazione di Polonia —

1587. Relazione di Polonia (Bo)

1587 De Statu Ecclesiae in Polonia. —

1596. Caetani Enrici Relazione di Polonia a Pio: V.

1596. Vanozzi Acta legationis Caetani et tractationis Cracovien. —

1597. Discorso sulla Legazione di Caetani.

Także Tiepole 1556, Prenestini 1579. i Possevini 1589. Relationi di Moscovia — Alberti Pighii, Nova Moschovia — i Antonii Possevini Commentarius Livoniae, Grzegorzowi XIII przypisany 1583 roku wraz z Aktami Legacyi Stefana Batorego i Jana Bazylewicza, o pokój Inflancki, Nakoniec Constitutiones Livoniae a Stephano sancitae: Civitatis Rigensis

in

Rigensis in ditionem receptio; Literae Regis Poloniae Possevino traditae de Colonia in Livoniam deducenda.

NB Ciampi wspomina o tym MP. nie dodając aby był już drukowany; jest infolio kart 46. – Czy wypadnie go kazać przepisać? –

Dalej są jeszcze naznaczone przezemnie Malaspina 1600 Vidoni 1671. Relazioni di Polonia, także 1697 Relazione dell' Elezione di Polonia. –

c. 1573. Gratiani Relatione di Polonia del Card: Commendoni (: w Niemcewiczu wyjątki tego rękopismu jeszcze nie znalazłem. –

1575. Guarini (: autor Pastor fido:) Relazione di Polonia. (: wspom: Ciampi Uarchiwum Modeńskiem ale przystęp zbyt trudny:)

1596. Mucarte Paulo Itinerario di Polonia del Card: Gaetani. (: Ciampi miał kopię:)

1668–1670. Marskotti Viaggio di Roma in Polonia ——— } NB były w posiadaniu Ciampiego.

1689 Martelli Viaggio di Varsavia. ——

NB Większa część tych relacyi powtarzają się jedne drugie chociaż, niektóre bardzo długie części iż

nawet

nawet jest drukowana — Trzebaby wiedzieć któ-
re są u nas znane. — Czy byłoby pożądanem
zebrać wszystkie relacye i wydać? —

XV. Instrukcye dane Nuncyuszom do Polski
z XV, XVI i XVII wieku po różnych Mss. znajdują-
ce się; te co pod literą a.) wypisałem; pod b.) na-
znaczone przezemnie w Mss. pod c.) o których
mam wiadomość tylko. —

a.) 1472 Sixtusa IV Instrukcya Kardynałowi S.
Marka —

1500. Alexandra II. Instrukcya Kardynałowi —
Bleeghim — NB

NB

1548. Kard: Forness Instrukcya Opatowi Mar-
kiango —

1621. Instrukcya Mgr. de Torres —

b.) 1539. Pawła III Instrukcya Mgr. Strasol-
do. —

1594. Klemensa VIII Instrukcya Mgr. Cornu-
lia do Moskwy —

1595. Instrukcya Bartłom. Panafino —

1596. Instrukcya Kardyna: Gaetano. —

1614

1614. Instrukcya Mgr Diotalevi —

1622 Instrukcya Mgr Lancelotti —

1660. Instrukcya Nuncyuszowi (: Pignotelli ?) co do ceremoniału —

c.) 1636. Urbana VIII Istruzione a Mgr Filonardi — (: Ma być w Bibliotece Barberini :)

NB Dobrze by mieć wiadomość czy które z tych instrukcyi (: lub inne :) znane są u nas, i czy je warto zebrać wszystkie, gdy często jedna drugą powtarza —

XVI Nakoniec oddzielne Dokumenta porządkiem lat ułożone. —

Pod literą A. są te które mam przepisane, pod literą B. te które ponaznaczałem w Mr Watykańskich. —

A.) 1101. Paschalisa II Papieża list do Arcy Biskupa Gnieźnieńskiego o znaczeniu Pallium z Mss: XIII wieku Cercii Camerarii —

NB. Drukowany w Lubbaci Coll. Concil. a z niektóremi warjantami. —

1148. Eugieniusza III list do Wernera Biskupa

Kujawe

Kujawskiego potwierdzający posiadłości Biskupstwa. – z Mss. Domalewicza Życia Biskupów Kujawskich –

NB. To Dzieło podobno drukowane. Jakie są wydania? Czy w nich pomieniony list znajduje się? –

1284. Marcina IV do Jana Muskaty Archid. Łęczyckiego o poborze Świętopietrza w Polsce. – D. Perusii V. Id. Jan: A. IV –

1417.=1422. Marcina V listów 6; dwa o indultach, 4 o sprawach krzyżackich –

1,444.–1454. Eneasza Sylwiusza listów kilka o Polskich Sprawach –

1439–1445. Eugeniusza IV. dwa listy do Cesarza Paleologa i Kardynała Izydora; – pierwszemu poleca drugiego, a temu każe często do siebie pisywać. –

1452. Listy Kardynała Zbigniewa do Kapistrana o przyjeździe jego do Polski i odpowiedź tegoż –

NB. Nie te co Długorsu; ale podobno we

Włoch

Włoszech były drukowane listy Kapistrana.

1548. List Zygmunta Aug: do Papieża o śmierci Ojca, przez Kromera; mowa tegoż o tém, i odpowiedz Blozyusza —

1569. Wincentego Portici Nuncyusza protestacya przeciw inwestyturze Pruskiej —

1587. — Syxtusa V Brewe o śmierci Batorego, kilka listów o tém, i zdania Batorego o wojnie Tureckiej —

1589. List Kardynała Aldobrandini do Zygmunta III o rozejmie z Austryą. —

159. Trzy listy Marcella Vestrio do Syxtusa V o Statucie.

1592 List Nuncyusza (: Mascardi ?:) do Papieża o lidze Króla Polskiego i Ces: p: Turkom.

1599. Zygmunt III list do Papieża radząc się czy wojnę z Turkami prowadzić czy pokój zawrzeć —

1601-1604. Klemensa VIII listy do Zygmunta III i Krzysztofa Radziwiłła o nawróceniu Jana Paca W. Mińskiego, o chorobie Kard. Radziwiłła —

1601

1601. Jana Zamojskiego list do Kardynała Aldobr, aby pierwej niż Maciejowskiemu, Arcy. Gnieźnieńskiemu, dany był kapelusz Kardynalski. –

1601. Bern Maciejows – list o wyjeździe Króla do Inflant.

1621. Opisanie wojny Króla Polskiego z Turkami, i artykuły pokoju. –

1660. Relacya o Arcy Biskupie Potockim w Propagandzie –

1674. i 5. Jana III listy do Konklawy, i do Kard Altieri i Franzoni o wojnie Tureckiej. –

NB. Wszystkie te dokumenta są bądź po łacinie, bądź po Włosku pisane – Niektóre są interessujące; niewiem tylko o ile nie znajome dotąd. – Prosiłbym o zanotowanie tych które już znane, a bardziej jeszcze w następujących, ponieważ nie przepisane jeszcze, i daremna praca, i koszt byłby przepisywać rzeczy znajome lub mniej ważne –

B.) 147. – Mowa Dobiesława z Kurozwęk Posła

Polski

Polskiego przy Elekcyi Władysława Kr. Czeskiego. –

147. – Mowa Jana Bp. Waradyna przy wprowadzeniu Władysława na Kr. Węgierskiego. –

1489. List Doży Weneckiego do Władysława Króla Czeskiego i Węgierskiego o wojnie z Turkami.

1415. Contra articulum quod Eucharistia sub utraque specie populo datur. –

Tractatus M. Andrea de Kokorsino. –

NB. To musi być drukowane.

1412. – Lego fra Regni di Ungharia e di Polonia. –

NB. Zdaje się drukowane w Dogielu. –

1444. Tractatus de auctoritate Ecclesiae et sacrorum Conciliorum. Generali per Rectorem et Doct. Univ. Cracov. –

NB. Znajduje się w Ciampini że traktat ten drukowany w Novo eruditionis Delsciae przez Allegrini we Florencyi 788 – Przepisywać pewnieby nie pozwolono. –

1453 List Zbigniewa Kard. do Eneasza Sylviusza 10 Sept z Krak. o Elekcyi Władysława

na

na Króla Węgierskiego; i odpowiedzi Eneasza VI Kal. Nov. –

NB. List czy nie ten co w Wiszniewskiego Pomnikach drukowany? a odpowiedź czy znajoma? –

1454. Eneasza Sylwiusza list do Zbigniewa 18 Maja o soborze Konstancyjskim. –

1457. Kalixt Papież pozwala Arcy Biskupowi Lwowskiemu Ciało Pańskie za processyą nosić. –

1521. Mathie filii et de Sculteti de Yaworznyk zbiór wierszów łacińskich na cześć N. Panny (: autograf :); między innemi Hymn Sgo Kazimierza –

1540. Rosarii in oblatione pilei Regi Poloniae oratio. –

1540. Pauli III Breve super collectoria Sigismundo concessa

1546. Responsio Papae ad postulata regis Poloniae –

1546. Responsio Caroli V Caesaris ad Regem

Poloniae

Polonia 11 Octobr. —

1563. List Papierza do Biskupów Polskich zachęcający do zgody z Nuncyuszem. —

1569. Declaratio Regis Poloniae super caducitatem feudi Prussiae —

1525. Citatio Regis Poloniae Gedanensibus.

1525. Clementis VII Bula super concordia cum Magistro Prussiae —

1564. Natalina W. X. Moskiewskiego list do Zygmunta Augusta z groźbami i tegoż odpowiedź. —

NB. Tych listów mnóstwo jest kopii, oczewista jakaś omyłka w nazwisku —

1537. Wilhelma legata list do Zygmunta I. donosząc że Soborowi może mieć miejsce w Mantui —

1568. Zygmunta Augusta manifest aby nic przeciw nauce i Dyscyplinie Kościoła nie stało się w Polsce. —

NB. Czy to znajomy akt? inaczej byłby ważny. —

1540–1548. — Grosz S. Piotra odstąpiony na czas

Królowi

Królowi na reparacyą Kościoła

1563–1569 – Duc investitura del Ducato di Prussia al Marchese di Brandeburg. –

1575 – Lettera di Amuratti scritta ai Polacchi al altimodi ~~Settembri~~ Settembri?

NB. Czy ten list znajomy? Czy Hammer o nim wspomina? –

1587 – Ordinum Regni Poloniae de Electione Sigismundi III ad Principes Europae Epistolae cum responsis. –

NB. Jeżeli nie drukowane, i nie znajome u nas to wartoby je przepisać; jest ich kilkadziesiąt. –

1587. Diarium Electionis, Convocationis Varsaviensis et Conferderationis Cracoviensis. – NB. Muszą być kopie tych aktów w kraju. –

1587 Uczkniemek albo Przestrożnik na Sejm przez Jana Karczewskiego Podczaszego Czerskiego (: Wiersz Sarkający na Batorego :) –

NB.

NB. Kart jest kilkanaście; czy to nie znajome? –

1597. – Riflessioni sopra l'andata del Re di Polonia in Suetia. –

1597. – Comizii fatti in Polonia par l'unione contra il Turco –

1598. Collegatione trattata dal Nunzio (: Malespina?) trat' Imperatore el Re di Polonia –

1597. Paulo a Działyn. – Negotiato dell'Ambosciata di Polonia en Fiandre e Inghilterra

NB. Czy to nie znajome jest dotąd, lub drukowanem nie było? –

1595. Rudolphi II Instructio Legatis in Poloniam propter bellum contra Turcas (: 6. Febr.); i Listy Cesarza do Posłów Swoich i Krola Polskiego. –

NB. Nie mając pod ręką Niemcewicza niewiem czy to znajome –

1600. Regni Poloniae Cancellarii (: Zamojski?) in Senatu Oratio. 8. Febr. [Bez daty Regis Po-

a capite

lon

Poloniae Oratoris ad Cesarem oratio, przy oddaniu kopii Tranzakcyi Będzyńskiej.

1600 Klemensa VIII Listy do Zygmunta III w sprawach Duchownych.—

1606. Delle sollevationi di Polacchi contra il Rè loro

1608. Alex. Cilly Relation di tre Conventi fatti in Polonia della Nobiltà l'anno 1606.— (: autograf :) NB ale drukowane w Pistoja 1627 r.—

1621. Diarium rerum gestarum in Polonia contra Turcas ab initio Septembris usque ad 24. Decembr 1621.—

NB. Czy to jest znane?—

1646. Istanza del Rè di Polonia fatto dal Conte Magni, alla Santità di N.S. per la guerra contra il Turco—

1683. Juramentum foederis inter Imperatorem et Regem Poloniae a Card. Pio et Barberino in Quirinali 16 Aug: 1683.—

340
400

Wyciągi

z celniejszych Pisarzów Polskich

co do Zwyczajów.

1o

Wiek Zygmuntów.

Powrócił z Dijon polubiwszy się Autorowi Henryka Flontz.

List p. de Bregi portu Francuzkiego z polubi do brata pisany
w czasie zaślubin Władysława IV. z Marysią Ludwikową.

La magnificence et la simplicité noble des habits des seigneurs polonais, se fait ~~admir~~ admirer tous les jours. Une veste de brocard d'or qui leurs prend exactement la taille, leur tombe jusqu'aux genoux. Une ceinture couverte des pierreries, soutient la large epée recourbé qu'ils portent à leur coté. Des bottes légères, armées des riches eperons d'or; un bonnet relevé sur le front, qui surmonte une aigrette de plumes de heron, qui sortent d'une ~~garbe~~ gerbe de diamans; un long manteau de pourpre, doublé de martre zibeline ou de peau d'agneaux d'astracan, qui tombe à moitié jambes, et se relève sur l'épaule droite avec une agraffe des pierres precieuses; tout reunissent dans ce simple et noble habillement, l'air militaire des guerriers du nord et la magnificence des seigneurs des cours du midi. La courtoisie, l'amenité de leurs moeurs, se font connaitre malgré l'air fier et même un peu farouche, que les peuples du nord descendans des disciples d'Odin et de Frega, conservent encore. Au premier coup d'oeuil ils nous etonnent; apres ils nous charment et plaisent; bientôt nous les aimons, et cet amour des nouvelles modes qui semble né dans la nation, nous porte à les imiter. —

Dworzanina

cesa.

na tur

rzypisza, abo umiędłhnosc: a w thym zednak ponare się we
mnie nie hárde serce, iż z nierownym sobie skosztowaniem się
ie sromat: czo ludzie z podziwieniem zá dobre máią. Nie ow-
eyki ia też tego .... zakazuię, ále tak byth chciat, iżby Słáchćic
rzećił tym nieslachcicá, nie iżby práwie iuż o plathna, kto
ia wziął wieniec poyść to miato, á ktemu chcę aby slachćic
t na poły wygranej pewien, bo ieśli inaczéj, nie radzę áby
kusił: bo to iakoś nie przystoi zawołaniu slacheckiemu, áby
top miał w czym nád nim mieć gorę."

z Dzieiów w Koronie Polskiey przez S. Gornickiego — wydanie 1637.

Turnieje na ślubie Krolewny Izabelli

pierwszego dnia ślub się Krolewny (Izabelli) odprawił, przez posły
Króla Jana; á wtorego dnia ślub i wesele było Xiążęcia Iego

Turnieje.

Wyciągi z Dworzanina Gornickiego — wydania 1566. r.

Księga 2.

„Główne zawołanie Dworzaninowe być ma Rycerskie rzemiesło.... a to tak gdy dworzaninowi przydzie być w potrzebie, abo w iakiey utarzsce: ma się o to pacznie starać, aby się iakoholwiek wytęczył od zgraie, iżby w co namnieyszym poczcie ludzi, męstwo, a przeważność swą pokazał„ itd.

(str. 11.)

główne zawołanie Dworzanina rycerstwo.

(13.). „Gdy mu się też trefi w gończey abo w kolczey, abo w Turnieiu być pomniącz na którym mieyscu iest, y przed kim się popisuie, winien sie starać, aby nietelko był stroyno, ale też y warowno, a gdzieby mu czego niedostawało, aby radniey zaniechał wszystkiego, niżli by miał w czym zle począć sobie: bo wymowki niemasz dworzaninowi, gdyż tho iest iego zawołanie. A przeto koń aby był piękny, y dobry, rząd źrzetelny, swietny: barwy the ktore pospołu ná ubior złoży, aby się s sobą dobrze zgadzały: wechtterowie aby trefnie ubráni byli: na hełmie swym, iżby co miał osobnego: Owa aby tak przyiechał na plac, iakoby w podziwieniu był u wszystkich„

przynależytości rycerza.

(15). „Musielibyśmy my Polacy szermować nigdy nieumieć, byśmy w Witemberku s kusznierzmi szermować niemieli; zdami się iż tę rzecz w. m. subtylnie wyciągasz, bo tam więc w szermierstwie nie idzie o szlachectwo, ale kto duższy, kto czerstwieyszy, a więcey umie: á siła, mocz, czerstwość, y umieiętność może być thák wielká w chłopie, iako we mnie: więcz kiedy mnie ubije szermuiąc, abo pochodzi w zapasy, nie iuż slachectwo stracę, á on go dosthanie, ále ábo mu więtszą mocz ludzie niż mnie przypiszą, ábo umieiętność: á w thym iednak pokaże się we mnie nie hárde serce, iż z nierownym sobie skosztowaciem się nie sromał: czo ludzie s podziwieniem zá dobre máią. Nie owszeyki ia też tego .... zakazuię ále tak bych chciał, iżby slachcic poczcił tym nieslachcicá, nie iżby práwie iuż o plathną, kto ma wziąć wieniec poyść to miało, á ktemu chcę aby slachcic był na poły wygraney pewien, bo iesli inaczej, nie radzę áby się kusił: bo to iakoś nie przystoi záwołániu slacheckiemu, áby chłop miał w czym nád nim mieć gorę„

honor szlachcica na turniejach.

Wyciągi z dzieiów w Koronie Polskiey przez L. Gornickiego — wydanie 1637.

str. 6–7. „pierwszego dnia ślub się Królewny (Izabelli): odprawił, przez posły Króla Jana; á wtorego dnia ślub i wesele było Xiążęcia Iliego

Turnieje na ślubie Królewny Izabelli

Na tym weselu Krolewic z Książęciem Ilią gonił na ostre w gończey zbro
Potym gonili Węgrowie zá tarczami y dosyć mężnie kilká par, á z nich
ieden uniżywszy kopią, towarzyskiego konia w czoło ugodził, i zabił„

s. 64. „Były potym gonitwy na zámku: gonił Zygmunt Wolski miecznik z Kież-
galem zacnym Szlachcicem Litewskim, w gończych na ostre, y mężnie
się potkali z sobą. Gonił Kosmowski z Koniuszym Książęcia Pruskiego.
Był turmiey konny, w ktorym było par dwádzieścia y cztery zá
Tarczami, á z pierścionkámi groty u kopiy. Po tych na Zamku goni-
twach, były znowu m Mieście na rynku gonitwy, w kolorych zbroiach,
w Dwor, gdzie było każdemu wolno (by tylko zachował się podług artyku-
łow, ktore ná wrotách w Zamku przybite były) przyiechać, y gonić z tym
ktoby się na placu stawił: tak iż drugiemu, y z dwiema y z trzema,
uderzyć się przyszło, raz po raz, niż na drugą stronę dobieżał. A iż w za-
wartych hełmach gonili, miał każdy na hełmie znak iaki. A Krol
z Krolową, y ze wszystkimi gośćmi, z ganku wysokiego, który na to był
uczyniony, patrzył, maiąc przy sobie te kleynoty, które gońcom wysta-
wione były. Miedzy wszystkimi co gonili, naywiętszy dank odniosł, y pier-
wszy kleynot wziął, Koniuszy Książęcia Pruskiego ... który ná Hełmie
niosł trzewik białogłowski. Wtory kleynot wziął Kosmowski Dworza-
nin, osobliwy gońca, ktory w gonitwie na Zamku, goniąc na ostre
z tymże Koniuszym, dánk odniosł. Inszy zasię gońcy, to naszy Pola-
to Niemcy to Prusacy, drugie kleynoty odnieśli: to iest wieńce z pie-
ścieńmi, ktorym zaraz z ganku Krol sam, iako Sędzia dzielności każ-
posyłał z pochwałą„

Turnieje na Koronacyi Xżny Mantuańskiej, żony Zygmunta Augusta.—

II.

~~404~~ 344

Zabawy, Gry.

Wyciągi z Dworzanina Gornickiego

Księga 2ga

(s.25.) „Trefniey ieszcze czyni ieden pan, co go wszyscy w. m. znaią, który iż tusz dwiy ciągnie, y nierzadko strzela, każdego kto iedno w dom do niego przyiedzie, chocia czásem zdechlina drugi będzie, pyta ieśliby ieśliby z nim z tuku strzelać chciał: i t.d. — Strzelanie z łuku.

Do tychże też dworskich zabaw należy y thániec: á ná to Dworzanin ma też mieć pilne oko, aby, gdy mu przed pánem swym, przy zgrái zacnych ludzi tánczować przyidzie, umiał zachowáć státek, powagę przystoyną y miárę: — Tańce.

(26.) „A nietylko tánczowáć, ale y śpiewáć, grái na lutni nie sromotá: zwłaszczá będąc o tho proszony: — Muzyka.

Księga 3cia

(81.) „á niemoże się nigdy oucżić w nowy, áby niesłyszałá wymyślonej muzyki, lamentliwych piosnek, z rozkazánia onego który, wzdychaiąc thak gwałtowną boleść serdeczną pokázuie. —

Księga 2ga

(63.) „Powiádał ná to p. Kostká. Czoż tho za gry być maią: bo podobno niechcesz W. M. áby dworzanin grał kárty, ábo kostki. Y owszem (powiádał P. Myszkow.) Ja tego dworzáninowi nie bronię: ale niechcę .... ábo thylko grał, dla wygrania. — Karty, kosthi.

(64.) „A o szachach co w. m. rozumiesz: Odpowiádał p. Myszkowski, Gdzie się iest czysta, á wzrana bystrego zabáwá: — Szachy.

(56.) „ gdy go pan Rylski to tym, to owym dochodzał, nákoniec mu rzekł, á chcesz powiem ná cię, iakoś z Siedleckim ... grał żorawską. — Żorawek

Wyciągi z Dziejów w Koronie Polskiey. b. Gornickiego

s.53. „ Bywały y insze zabawy Królewskie, iáko igry ná koniách, ciskánia z koni piłkámi glinianemi, wyiezdżáiąc ieden przeciwko drugiemu, z pukleżámi: w czym rázu koni była wrzawa. — Zabawy rycerskie.

66. Były na tym weselu: na koronacyi Xiny Mantuańskiej żony Zygm: Augusta &: y maszkary kosztowne, w których Król był, ar- cyksiąże Ferdynand, pan z Pertyna, pan z Dipego Marszałek Czeski; pan woiewodá Wileński, i t. d. W tych maszkarach Arcyksiąże Ferdynánd przyniosł Mumszánc Królewnie Kátárzynie, y znać to było z wielu rzeczy, iż ku niey był serce przychylnie. — Maszkary.

Wyjęzi ze Zwierciadła Mikołaja Reja z Nagłowic. /ed: Krak: w Wirzbięty 1568./:

ćwiczenie ciała.

A. 15. „Potym gdy iuż też ona młodość podrastać będzie, niewadzi mu też pocedzy sobie czego potrzeba nauczyć się i konika ościć, i jako sobie na nim poigrać, a iakoby gi też czasu potrzeby obrócić. A ieśliby mógł i drzewczko zgnieść, tedy i to niewadzi z nim sobie poigrać, rzhać uwarzać do pierścionka albo do czapeczki pomierzyć... Też mu niewadzi czasem z pocciwym a nie z opitém towarzystwem pościedzieć, pomówić pożartować, bo stąd i ćwiczenie i zachowanie na potém rośćie. Niewadzi mu też czasem powczyć się i poskrzmować, i poskakać

tańce, muzyka.

i na lutence pograć, wszystko to są pocciwe zabawki.“

26. odwrot: „Potym za się na wdzięczne przejażdżki rozciadą, drudzy do zawodow, drudzy też z iakiem myślistwem, drudzy też z łukow strzelaią, ha-

krotofile ze Trzeina.

mieńmi drudzy miecą. Owa tam żadny czas bez wżdy iakiej krotofile być niemoże.“

113. „Nuż gdy się trefi czas potemu i pogoda, a czasz też to nieiest rzecz potrzebna rzetownikowi pocciwemu na konika wsieść, zbroiczki sobie przypatrzyć, studze też na drugiego karaci wsieść, albo ieśliby się przytrefił dobry towarzysz iaki, więc tu sobie pomiernie pobiegać,

zabawy do ćwiczenia ciała służące.

spytać go ieśli się też umie obrócić, albo z razu wyskoczyć, albo się zastanowić gdy tego potrzeba, albo ieśli mu się takie wędzidło podoba, ieśli w nim dobrem nie strząsa, albo ieśli nienaborzy, ieśli w niebo niepatrzy teb w gorę podziawszy. Więc też niewadzi ieśli po temu zdrowie i drzewczko wziąć, nadobnie sobie z nim poigrać, albo też do pierścionka, albo do czapeczki pomierzyć, bo stąd i krotofila i ćwiczenie urosći może. A potym kiedy mądry ludzie ucciwe się trefisz, będziesz wszędy wdzięczniczszy, gdy to będziesz vtarać umiał czego drugi nie umie.“

129. od. „gdy się przypatrzemy tym świechim zawodom, tedy tam więc u kresu bywaią i pieniądze, i adamaszki i sukna, i insze drobne rzeczy. Bywa też na ostatku i świnia. A czyj koń napierwszej przybiegy, ten bierze pierwszy klenot, drugi za nim bierze drugi klenot, takie i do dalszych. A ten co się wiezie na samym ostatku przywlecze, to mu świnię do szkapy przywiążą, i musi ią podle siebie wieść na powodzie aż w miasto albo w dwor skąd wyiechali.“

zawody, wyścigi.

72. od.. „Mogą być mądrzy ucciwemi ludźmi krotofile bez owych niepotrzebnych żartow, bo to stara przypowieść, z przyiacielem igraj słowkiem ale rączka nigdy, i to słowkiem pocciwym a niezbraliwym, bo i słowko czasem rychlej obrazi niżli rączka. Ale to nie u naszych

panow, kiedy się rozigraią ieden drugiemu oczy zalać, kampusthem, albo czym tłustym gębę zamazać, czapkę zrzezać, suknią zdrapać, pod nosem świeczkę zagasić. Więc łza zadać, więc niepoćciwych słowek namówić „.

164. „ A zasz też ubogi starzec nimoże sobie nadobnych a statecznych a spokojnych przechadzek użyć, około stawkow, albo po sadeczkach, albo też po polu ..... A ieśli też jaki dostateczny, może też sobie i jaką cichą muzyczką główkę naszychtować, a potym się smaczno przespać „ — muzyka.

173. „ A ieśli też masz ten dostatek więc też każesz sobie czasem abo na lutenice, abo na iakim symphonaliku nadobnie zagrać, a pocieszyć zafrasowaną myśl swoię i serce swoje. „

31. „ boć mało potym iż bęben przed tobą kołace a surma wrzeszczy, a chłopi się po płociech wieszaią ukazując sobie gdzie tu pan młody jedzie — muzyka przed ślubem.

97. „ Także sokoł i każdy ptak, gdy gi nadobnie ugłaszczesz, foremną jaką czapeczkę nań włożysz, już za tobą lata od stawku do stawku, iuż krąży, biega, szuka czymiby się przysłużył, już co mu słusznego popędzisz barzoby rad ugonił „ — sokoły do polowania.

(J. 51.)

Wyciągi z Dworzanina Gornickiego

Ubiory ~~406~~ 346

Księga 2.

(s. 51.): proszę powiedz nam W. M. iako się dworzanin ubierać ma, á
ktori ubior iemu iest nayprzystoynieyszy... bo dziś u nas tak
wiele iest stroiow, iż im liczby niemasz, tho po Włosku, tho
po Iszpańsku, po Brunszwisku, po Usarsku, dwoiako staro,
y nowo: po Kozáczku, po Táthársku, po Tureczku drudzy:
y drugie stroie są, ktorych ia nieznam za prawdę. Więc
iedni golą brody, a z wąsy chodzą: drudzy strzygą brody po
Czesku: trzeci przystrzygaią po Iszpańsku: y okoła wąsá
záś iest rozność, bo go drudzy na doł głaszczą á drudzy
wzgorę ieżą. Ieśli zaś kto, nic brody nieustrzyga, y do tego
nayduią winę: we zbroi powiedaią bardzo s nią źle. Rad-
bym ia wdy wiedział co tu naylepszego. Odpowiedział pan Mysz-
kowski. Zaprawdę trudno około tego dać pewną naukę:
podobnoby nieźle aby dworzanin z więcey ludźmi przestwał:
ále iż thych stroiow, iako to sami widzimy, iest thak wiele,
że niewiedzieć iakiego stroiu więcey, zwłaszcza żeśmy my
Polacy do cudzoziemskich ubiorów zbytnie chciwi: ia mni-
mam iż każdemu wolno nosić się, iako raczy: gdyż tego
práwo pospolite pohámowáć niechce. Lecz ia niewiem
ku dobremuli to, czy ku złemu, iż my Polacy niemamy
swego własnego ubioru: ácz podobno musiał pirwej
być, ále nam omierzł, iakośmy się nowinek chycili: otoż
chocia się ochopnie nam teraz sprosne widzą: iednak
pachną, oną przystoyną, á swiętą Polską swobodą;
ktora byłá ze zdrowiem Rzeczypospolitey, iáko dzisieysze
nowe stroie, są swietne, zuchwálstwem rospustnym, ktore iest
ze złym, á uchoway Boże, áby nie s przyszłą niewolą Pol-
ską. Mamy w historiach kiedy Dárius, rok przed tym, niż
pothę miał z wielkim Alexándrem Krolem Máćedońskim,
száblę swoię Persiáńską dał opráwić po Máćedońsku: księża
iego, pogáńscy wieszczkowie, ták to wykłádali, iż na iákiego
narodu kształth, á stroy, dał przerobić swoię szablę, ten
narod miał Persom roskázowáć. Tákież y Węgrzy, gdy się
Tureckich stroiow ięli, zginęli. Y w Polszcze u nas tá rozli-
czność stroiow, wie to Bog, ieśli co dobrego przyniesie, á

rozmaitość ubiorów w Polsce.

brody, wąsy.

mieliby wszyscy ci Polskę szárpáć, których stroiow używamy, niewiá-
iákoby iey co zostało.... Wráćáiąc się tedy zásię do rzeczy, thak po-
wiedam około stroiu, áby dworzánin nie się wdy od rzeczy wáżnych
odstrzelał, áni inaczey chodził, niż iest ieyo zawołanie. Jesli usarem
przyzwoity ubiór dla usarza. będzie, áby owych przyzwitszym, tak kołnierzow, iáko ostrozy (chocia tám
w thym niewiem iákiś pożytek náydaią): zaniechał bo może być kszta-
towny usarz, bez nárzędzia. Thákież też kto się we Włoszczyznę bocha,
niechay zbytnie krothką suknią, zaian przed soba nieprzystoyną, zá-
rzuci, á inie się czo nayswáwolniey, y naystáteczniey chodzi: iakoż to
Usarowi, iáko i Włochowi przystoi. Świetno bywało pirwey, teraz na
wiem czemu czerń się zażyła, dobrzeby áby y thá czerń żałobna
suknie czarne máść, znak ptaszy zginęła: zwłaszcza ku potrzebie, tam wesołą,
á świetna bárwá ták ná zbroi, iáko pod tarczą bárziey przystoi.
Thákież też w turnieiu, w gonitwie, w mászkárách świetne á dobre
zstrzone bárwy, máią w sobie grácia, y przynoszą (przed) oczy ludzkie, oczy
żywego á wesołego.— Ale ohrom teyo czásu nie rzdá mi się, áby dwo-
rzanin miał się potrzić zbytnie, bo iákom pirwey powiedział przysto-
mu bárziey thátarzy, y ludzie więc pospolicie z tych rzeczy nie
rzeczy, sądzą o tim, co iest wnątrz: y ná toć owo u nas rzeczono, Já-
cię widzą, táko cię piszą: albo iáko też owo mowią, szelony str
szalona głowa..... Ale to naypotrzebnieyszá w ubiorze, áby dwora-
nin był ochędożny, á snázny: wszakoż áby nie było białogłowy od
dostwo, ále męszczyznie, á ktemu áby nie w iedney rzeczy był ch
ochędożny, á w drugiey nie, ále we wszystkim iednáko: bo naydzie
czuprina drugiego, który wygoliwszy á wysmukawszy sobie czuprynę, inż
zaniedba i zapomni wszystkiego ineyo. Drugi zásię kiedy sobie ucies
brodę, zda się sobie barzo strzygny: á drugi máiąc bothki gładko
na nodze, niedba ni oczi więcey: Są też ci ktorzy się iedno o głowę sta-
bieretek ráią, áby bieretheк był z peretu, z piękną zaponą, y z piór
barw rozmáitych: więc to, w czym są tákowi ochędożni, zda się
nie ich, ále pożyczáne.“

(s. 105.): „iako ná ten czás Bishup, ubrał się był okrommie, w szátę szeroką
ubiór Biskupa. á bohátą, bieret wielki rogáty staroswiecki, sam też obuwszy, iáko
ná máyesthacie siedział.“

(139.) „krol Zygmunt sławney pámięci oycze pána násrzego. Któremu tá
fito się tho, iż raz máiąc się umywáć, ziął z pálcow kilká kosz-
pierścienie. ownych pierścieni, y dał ie trzymáć iednemu ktory blisko stał.“

Wyciągi z dzieiow w koronie Pol. p teyoż

s. 144. „Xiądz. J. Padniewski z rzadzenia Tatarzyn z pierzcia ktorem był
noszenie pierzci koron: w złotogłowowym mieszku.“

Wyciągi ze zwierciadła. Mikołaja Reja z Nagłowic.

Str. 24. „A staraj się o to, abyś nietylko s poskoczki, s perfumowanemi rękawiczkami, ze pstremi kabatki do domu przyiechał: ale abyś upstrzył nadobnie umysł twój cnotą„ itd. — rozmaite ubiory.

57 od. i 58. „Abowiem patrz gdy sobie wspomnisz ony dziwne czuhy, ony falsaruhy, ony stradiotki, ony z dziwnemi kołnierzmi delie, ony żupany, ony rozliczne włoskie, Iszpańskie wymysły, ony dziwne płaszcze, saiany, holety, obercuchy, aż dziwno i straszno o nich mówić, a drugich iuż ani zwać, ani ich sobie rozkazać umie, iedno krawcowi poruczy, aby mu uczynił iako dziś noszą. A też słyszę w postronnych kraioch, gdzie się trefi każdy narod namalować, tedy Polaka nago maluią, a z nożycami, a postaw sukna przed nim, krójże sobie iako raczysz.

Nuż zasię co owych nastało dziwnych pontalików, feretów, smalcowanych łańcuszkow, pstrych bieretkow z rozlicznemi cętkami. A snadź iuż drudzy nie tylko na głowie ale i na nogach ty pontały a ty ferety sobie przyprawuią. A któż się temu przypatrzyć a przydziwować może, jako lichwy skreślali ziemię i morze szukaiąc tych dziwnych wymysłow swoich, a prawiechmy ią ludziom wydarli, a samichmy ią posiedli, gdyż iest nam wszystkim równo dana. Patrz za się co sie skarbu Bożego popsuie na owy pozłociste nitki, na owy forboty, na owy teperelle, na owy dziwne tkanice, tak szyte iako haftowane, że iuż i malarze wzorów nie starczą wymyślać. Także też owy rozliczne petlice, strzoki, knafle wymyślne, dziwne sznury a u nich kutasy, a ktoby się tego naliczył a napamiętał.

A by dziesięć kroiow na każdy tydzień wymyślił tedy każdy chwalą. Będzie iedna z długim kołnierzem aż do pasa, to powiedaią iż tak czyście, chłop ozdobny, od wiatru się zasłoni kiedy trzeba, i kijem we grzbiet nie tak bardzo puknie. Będzie za się druga co kołnierza nie będzie w niej na palcu, a przed się też tak czyście, wolno mi się obejrzeć kędy chcę, i iako chcę, a przed się mię kołnierz w szyię niekąsa. Będzie druga z długiemi rękawy, a czasem i ze trzemi, też tak powiedaią czyście, chłop znaczny na koniu kiedy rękawy około niego trzpiataią. Będzie druga co jedno rękawiki do łokcia, a też tak przed się czyście, wolniejszym tak, i snadniej mi na koń wsieść. — różne kroje

więc będzie druga aż do samej ziemi, to też tak czyście, chłop się zda urodziwy, i pieszo i na koniu, i przed się mi wiatr około goleni nietak harcuje. Druga za się będzie mało niżej za pas, a przed się tak czyście, i lżejszy człowiek i pieszo i na koniu, i niczym się nie zabawi. Więc będą ostrogi na puł łokcia, to też tak czyście, ozdobny chłop na koniu, i konia się mocno imie, i wszystko czyście. Będą drugie ledwie ie przy piętach znać, a przed się czyście, lżej mi tak, i Boże uchowaj konia odbyć tedy mi w trawie niezawadzą, a przed się wszystko czyście. Ja wierzę by kto pozłociwszy rogi na łeb włożył, tedy niewiem by niepowiedali iż to tak czyście, bo wszystko czyście by się jedno co dziś poiawiło czegochmy wczora niewidzieli. A co na to czyście wynidzie, to iuż tam mieszek niechaj responduje. Bo na owy choboty co się w nich pośladek iako korzec widzi, co iedno od roboty wynidzie, ubrałby się za to dobrze pirwej poczciwy szlachcic s czeladzią"

ostrogi

66. od: „Nic to wolność stracić, nic to ustawicznej prace używać, nic to w każde się trudności wdać, opuściwszy onę wdzięczną wolność i swobodę swoię, ... kilobychmy wżdy też iakiej szarej pyszki s tego iako tako zażyli .... a zasz nienawiesza drugi kołnierzow lisich pachołkom na szyi, a w tyle baran dyszy: a zasz gdzie wziąć tu wziąć szuba kunia być niemusi, a w kalecie przed się cyrografow z minutami pełno"

futra.

190. od: „Nuż owy rzezane kabatki, nuż owy pontaliki, nuż owy zawiesiste delijki, ieden drugiemu się równaiąc. Nic nie patrząc na stan i na maiętność swoię, .. a w co nas inszego maią przywieść, iedno iż każdy musi chodzić myśląc iako świnia łeb wnurzywszy w ziemię gdzieby co popaść mogła. Także też ten nasz brat, iuż iedno myśli chodząc, czymby onej szarej pychy swoiej fas vel nefas z drugimi się rownaiąc, nadstawić a podeprzeć mógł nic naprzod nie daiąc możniejszemu... Abowiem tak się więc zda każdemu takiemu, iż sobie tym sławę wielką a pochłubkę czyni, iż go stąd wszyscy wysławiać będą. Ano więc s tego czasem więcej śmiechu a lekkości uroście, gdy go sobie palcy ukazuią. A on nazaiutrz żydkowi przysługuie tramy i rejestra popisał. A mnima iż tego nikt niewie, ano wszyscy a jawnie mu pochlebuiąc pośmiewaią się z niego

równanie się w ubiorach z możniejszemi.

71. „Bo niech pan za oponami siedzi iako chce, niech się upstrzy iako chce, niech się uperfumuje iako chce, a niebędzieli cnotą a roztropnym baczeniem zafarbowany, nie pomogą mu nic perfumy"

perfumy.

104. „ abowiem niech się zdobi kto chce, czym chce i iako chce, niech się perfumuje jako chce, ieśliże od niego nie będą zalatawać perfumy a prochy s cnoty, z rozumu, a z uważnej poczciwości utłuczone, wierę Szpikanardy ani Muszkum ani Ambra nic mu niepomoże „ perfumy.

Ochędostwo.

243. od.

Patrzże za się na kształty na różne ubiory,
Na wymysły rozliczne a na dziwne wzory.
Najdziesz włocha własnego by się tam urodził,
Najdziesz co po hiszpańsku drugi będzie chodził.
Najdziesz go po husarsku s koniem i piechotą
By się tam miał urodzić s tak piękną ochotą.
Kiedy chce Turczyn z niego Moskwicin Tatara,
A kiedy chce uderzyć wierę bracie wara.

:/Wyciąg z przemowy do poniwego polaka stanu rycerskiego/:

52. „ albo iż sygnet z jakim herbem na palcu nosi, albo iż gi na sznurze na szyi powiesi, albo na wrocich nadobnych herbow na tablicach nawiesza, abo naprzybija „ sygnety.

~~409~~ 349

Wyciągi z Dworzanina p. Gornickiego.

Księga 2a.

Obrzędy i uroczystości u Dworu itd.

(s. 111.) „ Chłop ieden (bywszy w Krakowie, ná then czas, gdy Posłowie Książąt Pomorskich, Krolowi imieniem panow swych w puł rynku hołd podług zwyczáiu czynili) przed drugiemi w karczmie powiedał... iako Krol... wysoko siedział, á pánowie niżey około niego: iako siła barzo ludzi pięknie ubranych, ná koniech, pieszo, we srebrze, we złocie widział: y dziwnego sie grania násłuchał„ — hołd.

Wyciągi z Dzieiow w Koronie Pol: p. teyże

s. 8. „ Nie długo potem Krol do Litwy iáchał, á w Wilnie będąc 1540. przyszła nowina, iż się Krolowi Janowi syn urodził. Po tey pocieszney nowinie, rozmáite wesela znáki były pokázowáne, nie iedno po ulicách, á zwłaszczá przed dworem X. Sámuela Mácieiowskiego podkanclerzego ná on czás Koronnego y Biskupá Chełmskiego,... ále y po gorách nád Wilnem strzelby rozmáite, rać puszczánia, y insze Puszkárskich przypraw ognie były zapalone„ — Obchod w Wilnie urodzin syna Sz: Króla Jana —

15. „ Idę do pogrzebu tego wielkiego Krola, ktory się odpráwowáć począł názáiutrz po świętym Jakubie, z wielką pompą, te iest we czwartek 26. Julij. Byli posłowie wielcy od Cesárzá Károlusa, Ferdynánda Krolá Rzymskiego, Elektorow, Książąt Rzeskich y Włoskich, od Krolowey Węgierskiey, od Wenetow, y od inszych wielkich Książąt: a Márgrábiowie Brandeburscy sámi osobámi swemi byli. Pánowie też Koronni stáwili się máło nie wszyscy. Dawano wszystkim cudzoziemcom dostáki wielkie, ták iż przed tym żadnego Polskiego Królá, z większą pompą, z większemi ceremoniámi, z większemi dostátki nie grzebiono. Kazánie na mszey wielkiey, po łacinie uczynił X. Mácieiowski Biskup Krákowski, ktorym tak wzruszył ludzie, iż ci ktorzy nie do końcá rozumieli ięzyká Łácińskiego, musieli płákáć. po pogrzebie (ktory trwał trzy dni, z odpráwowániem processyi) po odpráwie posłow cudzoziemskich y po odpráwie dworu„ etc. — Pogrzeb Zygmunta I. w Krakowie.

51. „ A iż ieszcze ná Seymie postánowił z Pány Radami, żeby z nim do Gdánská iáchali, obesłał ich listy z Gostyniá, y náznáczył dzień ktorego do Gdáńská chciał wiáchać. y ták zmieszkawszy kilká niedziel w Gostyninie, ruszył się ku Gdáńsku. Senatorowie iedni záieżdżali mu drogę, y pospołu z Krolem iáchali, á drudzy aż przed sámym Gdańskiem ziáchali się z Krolem. Mieszczánie poczet niemáły ieżdnych, y pieszych, przeciwko Krolowi wysłali: á klucze od Miástá oddáli pozłacáne. Przed miástem Krol sam szykował — Wjazd Zygmunta Augusta do Gdańska 1552. r.

poczty Páńskie; y spráwa, iáko wielki rząd konnych na ulicy stá-
wić się mogł, wiáchaliśmy w miásto in Junio. Pánowie mieli nie
máłe poczty, á Dwor Krolewski, y wielki był, y bárzo piękny ludzi
52. zacnych y osobliwych. Pánowie ci byli Biskup Krakowski Zebrzydowski,
Biskup Kuiawski Drohoiewski, Biskup Płocki Noskowski, Biskup
Alsperski Hozyus, Pan z Tarnowá Kásztellan, Kmitá z Wiśniczá
Woiewodá, Krakowscy; ten Márszáłek á on Hetman Koronny.
Woiewodá Wileński Mikołay Radziwił, Woiewod inszych, y Kásztella-
now było dosyć: ták iż wszystek poczet przechodził pięć tysięcy
ludzi, okrom pocztow Książąt, Pruskiego, y Pomorskiego, ktorzy
potem przyiáchali„ –

s. 50. „ A gdyż wspomniałem wyiazd Krolowey Izabelle do Polski: wspomnię y to,
co Stańczyk stárszey bráciey Krolá Zygmuntá błazen, człowiek bárzo
Stańczyk błazen. stáry rzekł, gdy Krol do Węgier tę corkę swą dawał, á rzekł tymi
słowy: Krolu, po coż ty tám tę corkę twą do Węgier dáiesz: bydź
ci tu iey záś u ciebie: á przeto zbuduy wczás iey kámienicę
tu w Krákowie, żeby miáłá gdzie mieszkać„

s. 64. „ Po koronácyey pospołu wszyscy do iednego szli stołu: Krol z Krolową ná
wyższym mieyscu siedział, potym Arcyksiążę Ferdynand, a zanim
Ceremonie u stołu. posłowie od wielkich Monarchow, á za tymi posłowie od Elektorow, y od
inszych Książąt„

s. 142. „ á przed namiotem wielkim, w ktorym uczyniono było obwyż mieysce,
Król w obozie. gdzie Krol siedział, zsiadszy z koni, przed krola przyszli; gdzie
Firstemberk Krolá przeprosił„

s. 66. „ Królowa Katárzyna stáráłá się u Krolá po odieździe Arcyksiążęcym,
pierwszeństwo w ślubie starszej siostry. żeby Krol w stan święty małżeński Królewny Kathárzyny nieodmawiał
ále Krol młodszey przed stárszemi dáć niechciał„

s. 163. „ Książe Finlandskie ukazał list iakiś z Kancellaryey, ktory mu dał
nádzieię, że nie prożno miał się starać o Krolewnę Polską Kátha-
rzynę. Krol ták go odpráwił przez X. Myszkowskiego... że to są
rzeczy wielkie, á bez rády Senatorow Koronnych, nietylko ták rzeczy
ważnych, ale y dáleko lżeyszych, Krol nie zwykł zaczynać, nierzkąc
stanowić. A ieszcze żeby młodsza przed stárszą daná bydź miała
to bydź niemoże..... przyszło nakoniec do tego, iż Krolewná Anná
dáłá to znać Krolowi, że to przyimie wdzięcznie, gdy Krol przed
nią da w stan święty małżeński Krolewnę Kátharzynę, nierzkąc
żeby się tem obrażać miała. Jednák Krol bardzo się ociągał, choć
smáczne ná on czás kondicyie podawało Książe Finlandskie Krolowi.

s. 167. „ Gdy do pokładzin przyszło X. Myszkowskiemu Sekretarzowi ná on czas
Wielkiemu, Krol oddáć u łożá Krolewnę kazał, ktory po łacinie w te

Słowa mowiąc . . . . . .

1. 168. „Opuścił .. rayrzał J. K. M. bieg przyrodzony, táta, y rzwyczay przodkow swoich, w tym Swiętym Krolewskim Domu záchowany: á tego coś W. Kśią: M. wnet z przodku wielkimi prożbami po J. K. M. mieć chciał, áby tá, ktora iest młodsza, byłá W. Kśią: M. w Małżeństwo dána; czego J. K. M wiele zacnym Książętom, ták Niemieckiey iáko Włoskiey Ziemie sámowit, widząc to bydź przeyrzenie Boże, pozwolił iest W. Kśią: M. rayrzał„

Wyciągi z Jana Kochanowskiego, ed: Boh: — proporzec.

hotd. alberta—

Str. 375. Oto w zacnym ubiorze, i w złotej koronie,
Siadł pomazaniec Boży na swoim państwa tronie:
Jabłko złote, i złotą laskę w ręku mając,
A zakon najwyższego na łonie trzymając.
Miecz przed nim srogi, ale złemu tylko srogi:
Niewinnemu na sercu nie maluje trwogi.
Z obu stron zacny Senat koronny, a w koło
Sprawiony zastęp stoi, i rycerstwa czoło.
Przystąp Olbrychcie młody, zacnych książąt plemię,
Który trzymasz w swej władzy pyszną Pruską ziemię,
Z łaski cnych królow polskich: czuyń panu swemu
Winną powolność, a ślub wiarę dziś jemu.
. . . . . .
377. A już więc syn książęcy upadł na kolana,
I wyznał swe poddaństwo, i rzeczonego Pana,
Obiecując na swą cześć, że mu się znać wiecznie,
A wiarę panu swemu zachować statecznie.
Za tym mu jest do ręku proporzec podany,
Kosztownemi farbami wszystek malowany,
Wielki świetny ozdobny: . . . . .
. . . . . .
386 Na koniu Olbrycht błędny w książęcym ubiorze
A od króla chorągiew rozpuszczoną bierze,
Na niej skrzydła roztoczył czarny orzeł sinały.
. . . . . .
382. Malowaniem, proporzec, takim ozdobiony,
Wziął na ten czas od króla Olbrycht przeczczony:
Zatém w trąby, i w głośne bębny uderzono,
A zarazem i strzelba ogromna puszczono.
. . . . . .
a kiedy Król potym
Ruszył się z majestatu swego w płaszczu złotym,
Ruszyli się z nim wszyscy:
. . . . . .
Ostatek dnia biesiady sobie przyiemnemi,
I tańce, i myśl dobra, i dźwięk lutnie miły.

Epitalamium na wesele Impana J. M. Krzysztofa Radziwiłła.

366–7. Wsiadaj na swój dzielny, koń zacny Radziwile,
Wsiadaj w dobrą godzinę, a wjedź na bogaty
Dwór Dubieński z swojemi uczciwemi swaty.
Obrządki przedślubne. Tobie w kosztowną szatę świetną się ubrała,
Tobie włosy ozdobne swoje rozczesała
Nadobna Katarzyna Książęcia zacnego;
I ojca wojewody córa Kijowskiego.

Wtargnienie do Moskwy Krzysztofa Radziwiłła. 1581.

518–19. A ociec w sercu swojem wielce się radował.
I już było moskiewskie wojsko rozgromione,
Więc przed hetmański namiot więźnie prowadzono
I korzyść z nieprzyjaciół pobitych kładziono;
Tam kiedyś i ty stanął w pośród wielkiej kupy
Rycerskiej.
Ociec twój tak cię witał:
To rzekłszy opłapił cię: a zatym każdemu,
dary w obozie hetman rozdaje. Jako się kto popisał, dary dawał: temu,
Szatę złotogłowową, temu łańcuch złoty:
Czaszę drugiemu, mistrzów dawniejszych roboty,
Kosztowną odlewaną: tobie białonogi
Koń Turecki, a na nim siodło i rząd drogi,
Kutas u szyje biały, na czele zapona
Drogiem smalcem i drogim kamieniem sadzona,
Do tego przyłożono Szujskiego buławę,
A to już wróżką było na hetmańską sprawę.

Bogactwa, Zbytki etc: pojazdy &c.

Wyciągi z Dworzanina Gornickiego

Xięgi 4ta

(str. 72.) „ Rzekłbych też ieszcze żeby był (dworanin) hoinym w życiu szczodrym w rozdawaniu káżdemu, á nie skrupty, ále czasu garscia: abowiem pan Bog u hoinych pánow (iako powiedáia) podskárbim iest. Niechayże by były częste, y kosztowne ucty, tańce, gonitwy: Stáynia niechby była pełna osobnych koni, ták dla potrzeby czasu woiny, iakoteż dla powiechy czasu pokoiá: niechby było myślistwo wszelákie, y káżda krotochwilá wielkiemu pánu należyta. Wiedł bym go też y ná to, aby budował, á nie tedáiáko, ále spodziewnym budowániem, y wielkiemi czasu postáci y ramki„

Wyciągi z dzieiow w Koronie Polskiey przez tegoż

s. 139. „ wyprawiła przed sobą Krolowa Wilgę, Starostę Ostrogskiego, z wozy skarbnymi, natrzesionymi srebrem, złotem, y drogimi kleynoty: których wozow było dwádzieścia y cztery, á w káżdym poszczone woźniki..... Gdy Krolowa wyiechałá z Polski, postáłá było przed sobą, żeby w górách za wielkiem drogi náprawione wozom były: gdyż przed tą Krolewą droga, nikt ná wozie do Włoch iechać niemogł. Náprawna tedy droga (dla ktorey w skałách kowane kámienie, y ciosano, żeby szeroko wozy, y kolebki iść mogły) Krolowa do Włoch ze wszystkim szlacheckim swym iechałá: máiąc Dwor ozdobny, y Francuzmer Szlachcianek polskich„ bogactwa Bony. kolebki

s. 153. „ Jakoż nazáiutrz sam Starosta (Bary) iechał po nię (Annę Ostrogską) y przyprowadził ią na zamek, stoiąc na stopniu u iey kolebki, y uczciwość wielką oney wyrządzaiąc„

Wyciągi ze Zwierciadła Mikołaja Reja z Nagłowic.

str. 58. „ Gdy zasie pojazdy nasze, koń na pięć set złotych, rząd za drugie. Gdy owy altzbanty, gdy owy kutasy, gdy owy dziwne muchry, strępki, ci dziwno patrzyć na te straszne wymysły świata tego.... Albo też owy rozliczne, a dziwnie przyprawne kolebki z wywieszanemi kobiercy, z attembasowemi werglowmi, szarlatnemi ponponami, z owemi pozłocistemi lewki. A iaki to koszt uczyni, a co na to wynidzie, a iakoby to kto obliczyć miał„ pojazdy kolebki

31. „ Gdy czerwony rząd musi bydź na woźniki, a niedźwiedzie do kolan, a kobierce z kolebki wywieszaj z obudwu stron, a gdzieby się ze wszech stron błyszczały. Gdy dwie służebniste a trzecia coby im kwakała, a trzy bramy aby były na káżdą„

Bogactwo.

Patrzajże i bogactwa jako wiele mają,
Wierę chudzi pachołcy na srebrze jadaią.
Złota pełno na szyi i w skrzyni go pełno,
Hatłasy, axamity, iuż na stronę wełno.
Attembasy rozliczne, złotohławy dziwne,
Aż wierę przyrodzeniu czasem i przeciwne.
Nuż pojazdy nuż konie, iakie dziwne mają,
Więc rozliczne przyprawy gdy na nie wsiadają.
Upierzy się chłop by paw, dobrze iż nie wzleci,
By więc miał czasem na to i przystawić kmieci.
Tanie to u Polakow, bo miłuią pany,
Cirpią wszystko dla sławy i szkody i rany.

:/ Wyciąg z przemowy do poczciwego polaka /:

353 ~~413~~

Wyciągi ze źwierciadła, Mikołaja Reja z Nagłowic.

Stół, potrawy i t. d.

str. 26. „Przydziesz do stanu, nietrzebać już będzie oliwek, limonij, ani kaparow dla przysmakow, jako onemu doma leżącemu a rozpieszczonemu brzuchowi .... Boć stanie za limoniją i za kapary; ona wdzięczna przejezdzka z miłym towarzystwem, żeć tam smaczniejsza będzie wędzonka a kasza niźli gdybyś leżał za piecem na ścianę nogi wzniosł, a w kobzę graiąc czekaiąc rychłoli obiad dowre, niźliby przyniesiono bijankę z marcepanem.“

limonija, oliwki, kapary.

bijanka z marcepanem.

od: 58. „Patrzajże za się na koszt a na dziwną utratę wymyślnych potraw naszych, jeśliże to niejest wielka przyczyna niepobożnego żywota naszego. Przypatrz się iedno owym dziwnym półmiskom a owym sprośnym wymysłom świata dzisiejszego. Patrz na owy rozmaite przysmaki co ie sapory zową, a prawie sapory bo chłop po nich sapi ożarszy się jako w barłogu kiernoz. Patrzże na potrząski rozliczne, patrz na pozłotki, na farby, na malowania dziwne, a snadźby ich mógł niezwać potrawami, ale obrazki jakiemi malowanemi. Ano na jednej misie baran pozłocisty, na drugiej lew, na drugiej kur, na trzeciej pani iaka ubrana. Więc dęby z żołądźmi, więc różami pozłocistemi, więc rozmaitemi kwiatki zewsząd osadzonemi. Więc pozłoty rozliczne, ony kury pozłociste, ony orły, ony zaiące, a potrawa w pośrzodku za djabła stoi, ona zaprzała a ślizka, dalekoby lepsza i smaczniejsza była, kiedyby ią s polewanego garnka ciepło na półmisek wyłożył.

potrawy złocone i malowane

Druga zasię będzie s pozłocistemi uszyma, co jeszcze w piątek wrzała, to ją aż w niedzielę postawią. Druga też s chleba a z migdałow a s klijem ulepiona, to też ta od kilka dni będzie stała. Nuż jeśli pieczyste będzie, to też czekaiąc towarzystwa iedno wyschnie niż się drugie upiecze. Będzieli też jaka wyborna pieczenia, to z wirzchu jako skorupa, a w pośrzodku mógłby ją jastrząba nakarmić. A jakież to zdrowie ma bydź mój miły bracie: a jakoż się tu i mieszek pospołu i s panem rozboleć musi: .... patrzże jakiego tu żołądka trzeba na takie zaklijone a zaziębłe potrawy, albo też na owy zapalone, co ie winy albo ~~ony soki, ony witpachery~~ muszkatellami zalewają. Więc za się znowu lać w gardło ony soki, ony witpachery, ony rozekeri, ony rywuły, małmazie, muszkatełły, a jakoż tu chłop zgorzeć niema: a iakoż tu może być długi żywot iego; a on jako pies obżarły ledwo dolezie do barłogu swego, a dobrze jeszcze iż chłop tamże zarazem za stołem nie zdechnie.

§. Mniejszych stanow w potrawach wymysły.

Więc już i mniejszego stanu bracia naszy tak się tego

chwyczyli, iż nierznaydziesz iwi dziś lepa na biesiedzie, iedno karda potrawa musi przyść iako Kasztelanka, albo samotrzecia, albo samo-
zwarta. Jwi to widzi iako tako kiedy piecryste albo co w rosole, coby
miało bydź na iednej misie iż to zwino rozloża, iż będzie gdź na
insrej misie, kur na insrej, takie też mięso albo cielęcio na insrej.
Ale owy niewolnice co po niewoli gdzie wziąć tu wziąć co maią
potym, iż muszą za panem grochem albo za panią kapustą wę-
drować: Więc się jwi tu pani z panem ieszcze z wieczora radzą,
co maja przy grochu a co przy kapuście postawić. Pan powieda
iżby dobre przy kapuście druga kapustę chociaż czarną. Pani 111.
zasię powieda iż dobrzeby, ale rozynkow ani cukru niemamy.
Ale wiecie co, nasmażę ia ciastka iakiego, albo myszek na
szatwicy. To się jwi tak smaża, pieką, że masła w garncu
na drugą niedzielę bardzo mało zostanie, a święty Wojciech wiesz
to Bóg kiedy nastanie, niż się drugie powinie zbirać.

serwety i.t.d. Więc owy serwety wyszywane, więc owy tuwalle z driwnemi
wzory, a jwi rozynkow nie umieją rzucać, więc owy listwy w hole
chole obrusow. A powiedali na iednę panią, iż wzrała obrus
z listwami na stole u ziemianina, i powiedziała onej ziemiance
iż jwi niewiemy co mamy przed wami wymyślać, iż muszę da
perłowe listwy do obrusa uczynić. A ziemianka stoiąc powie-
działa. Więc my też chociaż drobniejszemi perełkami miło-
ściwa pani, ale przed się w tenże wzor co i W.M.„

110. „ Bo im więtszy dostatek w domu będzie, tym się też będą wszyscy
lepiej mieć, bo to i poniytek i roskosz i krotofila. A co to jest za
trudność, jwi kapusty rzepy, pasternaki, piotruszki, i ine rzeczy 190.
przysmaki domowe dobre opatrzywszy kapustki nadobnej osobno obrawszy, jaszę je-
dnę na to obrociwszy, na poły główki przekrawając nadobnie
ja ułożyć, cwikiełka przekładać, koprzyku do niej nakłaść,
tedy będzie i smaczna i czerwona, takie i rosołek z niej będzie
nadobny i onemi ziołki piknie pachnący.

Nuż też cwikiełki w piwie namiotawszy, a dobre przyprawy na-
dobnie ochędożyć, w faleryki nakraiać, takie w jaszczerkę ułożyć,
chrzanikiem co nadrobniej ukrajawszy przetrząsać, bo będzie długo
trwała, takie koprem włoskim trochę przetłuczony przetrząsać,
a octem pokrapiać, a solą też trochę presolać, tedy to jest
tak osobny przysmak ani twoje limuzine bo i rosołek barzo
smaczny, i sama pani cwikła, bo iwi będzie i barzo smaczna
i barzo nadobnie pachnęła. Albo też kopru włoskiego póki ie-
szcze zielony takie z gałązkami nazrzeć, i iakoby kardą gałą-
zkę warkoczkiem przepleść, takie w jaszczerkę ułożyć, octem prze- 243.
kopić, a solą potrosze przetrząsnąć, a kamieniem przytłoczyć,
takie też to przysmak i osobny i długo trwalszy może być.
albo też rydzykow nasolić, grzybkow nasuszyć, a coż to za praw
a długoż to zamieszka: ale leniwemu niedbalowi wszystko się trud
widzi.

Nuż też zasię arzet źle ogórcorkow nasolić; tabrz też kopnykiem a wiśniowemi albo dębowemi listhi przekładać, aby były mocniejsze. Kasz też wadzi i powideł sobie nadziałać, owocow nasuszyć, rożyczek albo innych ziołek nasmażyć, wodeczek napalić, wszystko to roskosz a krotofila, a dom wszystkiego peten, co iest barzo wielki pżysmak ku roskosznemu a spokojnemu żywotowi człowieka pożćiwego."

§. Żywności drzewne ubogich ludzi.

111. od. żywności ubogich ludzi.

" Ale kto się chce tym drzewom pżypatrzyć, jako się chudżina żywi, idź na Krakowski rynek tam się nadziwuiesz, ano iedna kiełbaski smaży, druga grzebe pżedaje, druga wątrobę pieczoną z octem a z cebulą, druga też zwodzi, druga z opłatki po rynku i po ulicach biega, druga z wieńcy, druga z ziołki i z cerwoną maścią siedzi. Więc i u krup, u śledzi, u masła, u świec, u skleniu, u iabłek, u ziemet, u botow, u ryb, u żżuru, u barszczu, u ogorkow, u rożmaitych ogrodnych rzecży siedzi, a ktoby się ich nalicżył."

" Nuż nakchodziwszy się po swym pobożnym gospodarstwie, uzri też sobie w ciepłej izbie usiędziesz, albo sam albo z pżyiacielem. A jeśliż jeszcze pan Bog dziatki dał, toć uzri iako blazenkowie kugluia, żonka z pacieńkami dżyje, też się z toba rozmawia, albo też co powieda, pieczenia się wieprzowa dopieka, cietrzew w rosołku, a kapłun tłusty z kloskami dowiera, więc nepka, więc ine potrawki."

inne potrawy.

190. od: " Patrzaj..... iaka pycha iaka nadętość, iaka sromota wrosła między nami, rzekmy dla niej i Boga i wolne myśli swe i ony odrzżyme a spokojne żywoty swe, i ony miłe a spólne towarzystwa, a zjazdy albo schadzki swe prawiechmy zaniedbyli a popsowali. Bo iuż dziś masi tydzień myślić, kramy i apteki zwiedzować, trzykroć się żydowi spowiadać, niżli do siebie pżyjaciely zwabić. Abowiem nie każdy się śmie polubić, na owy pułmiski, na owy półmaski, na owy portowiste głowki. A prodkowie nasży zjadży gęś z smażoną pieczenią, a groch z iagłami, a postawiwszy donią na stole pieprzem natarłą z piwem a z gnanbami, używali wolnych a wesołych myśli swoich w onej sprzżyrości swojej. A barzo bijali a posiadali niepżyjaciely swoie, w onej sprzżyrości, a w prostocie swojej."

dawne potrawy.

Żywności

243. od:

Podźrzę z nim do żywności ukaż mi drugiego,
Coby tak pożnie mogł siść do stołu swojego.
Acżi włoszek serwetkę ma i kuradenty,
Ale by wąt sałatą p.... sobie pżty.
Żabka, kotek, ślimaczek te u nich rzeczywyzna,
A potym wodkę piją pżymieszawszy wina.
Tu w polszcze woli szczeki Jelenie i Łosy
A na polu na gumnem barzo gęste kłosy.

Ktemu wszystki przysmaki tu ze wszech stron wożą,
Tymże hojne polaki najbarziej ubożą.
Trzęsą się tu apteki, tłuką się moździerze,
A polaczek w pułmiskach siedząc sobie gmerze.
A niemasz tych przysmaków, snadź na wszystkim świecie,
Czego w polszcze nie najdzie i zimie i lecie.
A niemoże tak drogo żadnej rzeczy cenić,
Aby polak nie kupił o pieniądze nam nic.

/Wyciąg z przemowy do pańskiego Polaka/.

31. „ Bo ów co się z wielkiego stanu ożenił... iuż i więtszym kosztem i w większej powadze.. onę miłościwą chować musi, niżli powinien wedle staniku swego..... Przyjedzie gość już go w więtszej ceremoniej chować musi bo iuż musi być wino, i z bożą męką malowana sklenica, i kasza ryżowa na wieczerzą, bo się już jęczmień dla paniej nie godzi. Przyjedzie za się szwagier w kilkudziesiąt koni, to już na sześć mis zarębuj, iuż wszystkim równo nalewaj, bo każdy będzie z lisim kołnierzem, trudno będzie poznać kie pan „.

stół, potrawy.

Wyciągi ze źwierciadła Mikołaja Reja z Nagłowic.

Sprzęty, posługa, gospodarstwo domowe. itd.

69. od „ A cóż ci potem nędziku iż siedzisz jako malowana opona za kęsem kamienia wykowanego: albo za jaką malowaną ścianą, albo za jaką upstrzoną kobierczyną nadąwszy nos swój, albo podnioszszy gębę swoję, ano choici kęs w oczy pochlebują, a odszedszy wszyscy się śmiją.... a ty niedbasz kiloby tylko węsatych chłopow z lisimi kołnierzmi przed tobą stało, a iżciby czterzej ręcznik dzierżeli„ — sprzęty, posługa.

89. od: „ Przyjdziesz za się z nim do komory, to znowu będzie po ścianach upatrował, to się znowu wszystkiemu będzie dziwował .... To arkabuzik porwie na ścienie, to siekiereczkę, to czapeczkę, to pioreczko, a przedsię tego niebędzie aby czego nie oberwał„ — sprzęty.

109. „ Nuż też pani łaskawa domowa ażasz też z drugiej strony niemoże bez wielkiej pracy, a napoły s krotochwilą nadobnych pożyteczków naczynić: gdy się zabawi około ogrodow, około nabiałow, około lnów, około konopi, wszystko a wszystko może się to sowicie opłacić, i domek się napełnić. Bo to zimie za się z dzieweczkami poprzędzie, płocienek nasprawuje, może i uprzedać, może i potrzebę domową zawżdy poiciwą mieć. Nuż też i gąska niezła, bo i piorka i miąsko wżdy też darmo nie wynidzie, a mały to koszt trawki nasiekać, ukropkiem gorącym ią odmiękczyć, otrąbkami posypać, to się tak tym dobrze pan młody gęś uchowa jako owsem, bo mu to snadniej i połknąć i przechować. Nuż też kurczątko, nuż też kaczątko, nuż też gołąbiątko wszystko to nic niewadzi, bo to bez trudności a na poły s krotofilą wszystko być może. a przed się i sława i pożytek s tego roście, iż wżdy rzeką iż porządek w domu„ — gospodarstwo kobiet.

31. „ Bo ów co się z wielkiego stanu ożenił..... iuż musi... dwie służbiste, a trzecia coby im kwokała (chować). a trzy bramy aby były na każdej„ — służące.

36. „ Bo ią tak zatrząsamy czasem, nie inaczej jako owym plugawym ogonem lisim co nim ławy pomiatają„

35. od „ Starajże się wżdy abyć zawżdy na ścienie zbroiczka chędoga wisiała, koniczek na staniu zawżdy gotowy był, boć tego zawżdy potrzeba i dla swej i dla rzeczypospolitej posługi. Służka aby też wżdy zawżdy był poczciwy, nie opiły, nie wszeteczny, ale coćby się et ad forum et ad corum przygodził, to iest tobie ku czci i ku posłudze także, i czasu potrzeby przypadłej„ — sprzęty i posługa męzka.

4 F
357

Obyczaje, bezrząd

do 358 418

Wyciągi z Reja — przemowa do Krześcijańskiego czytelnika.

S. 185. „Patrzaj które iest tak pane a tak sławne królestwo, iako iest nasze królestwo Polskie... albo które iest królestwo obolierne aby od niego albo iakiej pomocy albo jakiej żywności nigdy nie potrzebowało: a wiele krain i królestw co na nie robią iako za dziń kmiotkowie, a te wszystki swe prace podawaią, a stąd potrzeby swych, żywności swych, i innych rzeczy sztukami nabywaią. a my polacy za małą pracą, a rzemieślym staraniem ich kosztownej pracy a ich robot z roskosznemi sobie żywamy. Czego ja wyliczać nie chcę, snadnie się temu tego jedno ktoć przypatrzyć może. Bo acz w innych stronach iest więcej złota, srebra, kamienia, jedwabiow, i innych rzeczy, a wszakże to nam tu przed się od nich mało niedarmo przychodzi. Ale takich ludzi, takich cnot, takich obyczaiow, takiego męstwa, a ktory w tym naród porownać z narodem tym: a które wojsko kiedy polskiemu wojsku wytrzymać mogło: Tak iż się i ini mało nie wszystcy narodowie, jiż i za naszej pamięci, we lechroi do nich ubiegali. a szczęśliwsze to wojsko zową gdzie polaki widzą. a straszny huff hardemu nieprzyjacielowi bywa, gdzie polak swe jasne a nieodbyte oroże ukaże.

Polskie królestwo jako iest obfite.

Porzyczam się przewrócistwy karty na drugą stronę, iżlibie iest rządniejsze, szczęśliwsze, a nadbalsze państwo w sprawach, a w opatrznościach swoich, iako iest to sławne a tak rzadkie królestwo polskie nasze. Żaden naród, żadna horda, a snadź i Cyganiska, nie iest w takiej nadbałwości, a snadź iest w lepszym opatrzeniu, niżli tak sławne a rzadkie to państwo nasze.. Acz my mamy postanowienia jakie pewne, oprocz tych marnych a niepotrzebnych wici, gdyby na nas jaki przodki nieprzyjaciel przypadł, cobychmy z nim czynić mieli: acz mamy miejsca jakie pewne ściągnienia swego: acz mamy ty do ktorychbysmy się ściągać mieli. acz mamy pewną wiadomość iaką o sprawie nieprzyjacielа ktorego: porzymy na ony ludzkie urody, ubiory, kształty, obyczaje, gotowości ze chodzą rotami młodzi ludzie jako lwi, a snadźby się mogli iako ono dawna przypowieść, rzecze i z djabły łamać. A cóż gdy przydzie iakie

Polskie królestwo w czym iest ubogie.

Ludzie polscy jacy są.

Lehkie rozstworzenie, ale biegaią, szukaią, nie widzą gdzie się podrzeć. A ci ktorymby to należało z murow wyglądaią, ieden od drugiego się w mili o nowinach pytaią. A snadź rzadem i krolowie nie wiedzieli nieprzyiaciół do granic naszych, a ludzie barzo rozstworzeni bywali. Abowiem co inszego czynić, iedno uciekaiąc co rozum maią, a prostamy do lasa. A wielkość snadź większa lekkość korona ta sławna z tego bierała, nieliby ich było nie małą rzecz w dobrej sprawie pogromiono.

Zamki i mury puste. Stoią zamki, stoią mury puste, wsi ley a świnie dzikie w nich się łączną a ni nasz ich podobno nie chowaney, iedno na basty nieprzyiacielom swoim, aby oni to powoli pobrawszy sobie osadzili, a stąd nas bezpieczniey wojowali a posiadali. „

186.. A wszak się to wie na wielu mieyscach doświadczyło, gdzie się zamki puste pobudowały, abo gdzie mieysca niebezpieczne opatrzone i granica w lepszey sprawie i wiadomości mogłaby się postawowi, a nieprzyiaciel ustraszony być, i ludziby iey obronić a cudzemu wiele przybyć mogło. A cóż gdy pan Bóg zawsze rzadkie myśli i serca tych ktorymby to należało. Zi gdy o tym kiedy mowie powaga, kiedy sprawie na polu z posmiechem, a jakoby o retarnym wilku baiat. A to bardzo odpowiedź, a cóż mnie do tego, a cóż na mnie należy „

„ A cóż gdy się ieden co rzecze stanie, toż do pierko rozpisuią sobie nowinki, iż coś tam urwano trochę na granicy, ale to nic, omylaią się drugi raz. A drudzy to rowną sobie mowami nowinkami, i ieszcze kto temu będą zaprzeczać, aby nie tak powiadano jako się działo „

:/ Następuie nanosi autor na niepotrzebne klasztory, bogactwa kościelne, na biskupow, na szlachtę, na pobierane myta, i o urzędnikow prawne :/

186.. Ale nayprzod dziś takich wiele co też tak rozumieią iako i ia, co powiadaią, iż lepiey aby nieprzyiaciel tu przez granice i zwyciężał, niżliby się z prawa pospolitego namniey co wykroczyć mogło ..... A przed się nie nie bawa, tylko się cieszą omylnym przymierzem iakimsi. Ktore ieszcze nie z łaski, iedno wyłaiąc iako na insze narody do czasu je nam dzierżą, aby się przodey z innemi odprawili. Jedno świętą przysięgą tą dziś naplatniejszą u nas, a na tychmy wszystki rady swe zatorzyli. Nie bawże nato, iż ieśli publika rzeczy, przysięga słabą musi iako iey rzeczą „

194

„ A naprawdę jako pan Bóg rany, mało ich widać,
aby s prawej chęci opatrowali dolegliwości tej matki swię-
tej swojej rzeczypospolitej. Jedno abo s pożytków swoich,
albo z waśni jakich, abo z bojaźni stracenia maią-
tności jakiej albo s pochlebstwa. A drudzy też aby
jedno wystawowali słowa a rozumhi swoje. Tak tym
klenotem świętym ratują sie, jako jakimi próżnym
drwonkiem. A snadź iszcze nietylko poniewolni,
ale kto dziś dostatecznie wojny w sprawy nasze,
obaczyć może snadnie, iż dobrowolnie a prawie, jako
pod sią harapatwy, pędzą nas do stracenia onego
zlotego klenotu wolności naszej, samiż bracia nasi.
Ale czym się te inym dzieje, snadnie każdy obaczyć
może, jedno nędzna przywara, iż każdy folguje ne-
rerom swoim, iżby co ulapił. I mniema by iuż tak
w tym wiecznie roskoszować miał, i dziatki swoie
opatrzył, a po śmierci muth się niebo chwiłi obalić.

194. .. A chcesz li się pilniej przypatrzyć iż tak iest, rospomni
sobie ty wszystki czasy iuż od lat nie małych, nie
znaurnieli Pan iuż znaki swoje okazuie nad nami
gniewu swoiego: Patrz jakie ujarzdy, patrz jakie sejmy,
jakie konty, jakie utraty wioda wszytcy Stanowi
koronni poty czasy, powiedzże mi iśli się co dobrego
postanowiło abo sprawiło w koronie od niemałego
czasu: wszyscy chodzą prawie jako głuszcy a jako ryby
w odmęcie, a jako prorok powiada, iż ádno kben a
piszczatka u drugich, a ieden drugiego jako ślepy
ślepego wodzi od gospody do gospody gdzie więcej pija.
A iśli się też rejdą na sprawy na jakie, to iuż
każdy najpilniej stara się własnego swego, albo powine-
watego swego, a rzeczpospolita w popiele zagrzebiona
leży. Jedno cztery kwarty w garncu, a czyjaś a rządow-
ska kuchark to potrzebuje zachowania wrzące, a przed
się drzewy jako kto chce. Zabrnęli w tak głębokie
brod, a snadźby mogł rzec w głębokie błoto, iż ani
widzą, ani umieią jako się z tego wyplątać
mają. I pana zawiedli, iż rad i nierad musiał się
wdać w jakieś zachowanie, których się dawno bronił,
pomniąc na sławę swoię i przodków swoich, która
mieli z poddanych swoich za dobrodrzejstwa ich,

na co iuż wiele ludzi oney sobie rapiahało. A uważ te sobie
słowy, iżli to bezecnowie a bez morderstwa być może, gdy się brania
będą z domow swoich wymiatowali, nowe działy działane,
frymarki albo ramiany wyrzniewali, domów swoich, pracej
swej, robot swoich odbiegali, dobytkow swoje ządy albo inne
prawa swoie potracili. Albo też jako tym dziełowcom będą kte-
rzy je oto przyprawili, te uważyć możesz iakie to konie
wiązać może. Tak się nam prawie wszystkim głowy zamieszały,
że wszystki dobrodziejstwa chcemy sobie zawrzeć od panow
swoich, a na Węgry pojechać chcemy przywieść i potomstwo
swoie, zagradzając sreworobkowa nie panom swoim, iż nikomu
niema być nie dano, a mille modis może być brano, gdyby
przyszło na takowego pana. Już per lucris, iuż banitionibus,
reductis, donationibus, i innemi rozlicznemi hantalty, kto się
chce przypatrzyć naszym prawom.

A powiadają iż tak więcej będzie rycerskich ludzi gdy nie
będą nic mieć, bo się będą przysługować... Patrzajże jako sobie
praw wszystkich mało nie połamali, chcą ludziom rycerskim
i wszystkim innym stanom do sprawy pocieszych i do stanu
rzeczypospolitej pokarali, pana wolnego w państwach swoich
w niepotrzebne trudności wprawili, do poddanych i do innych
postronnych ludzi obydzieli, stroże rzeczypospolitej potracili,
bo się jeden będzie bał aby nie stracił, a drugi będzie pilnie
upatrował co by ten upuścił, aby to znalazł, a tak obadwa
z prawdą a z powinnością na tarczy skodzie musza. A my
drobniejszy, by nam jedno kto lica całko ukarał damy
się wziąć na powodzie kiedy jedno łaicą."

Wojna.

245. od:

Wiję w onych starych wieńcach też nadzieję mamy,
To jako mazur kiję na pasem chowamy.
Ale nieuczim przez tego wszystkiego niebacznymy,
Iż się sami marnie tym kijem tłuczemy.
Mogliby być i trzykroć czasem drudzy bici,
Niżli się wiję wyhuczą tu zawiędłe wici.
A to wiję w rysztu mamy kiedy się rusznymy,
Więcej niż nieprzyjaciół sami się zniszczymy.
Gęsi, kury, barany, to powojujemy,
A krami zakrapiane tam potrawy jemy.
I chcemy aby nam Pan co pozrzyścia ranyt,
Jakoby on na niebie takich kłopotow niebacznyt.
Ano wiję miasto strzyścia czasem się krew leje,
A do domu piechotą drugi idąc modleje.....

Wojna.

Ale iście się natym barzo omylamy,
Jeśliże w tej obronie nadzieję swą mamy.
Bo jedno do granice ta sławna obrona,
Nieprzyjaciel, niż dójdzie, trzykroć będzie doma. — bezrząd.
A jeśliże się za nim pogonią ruszymy,
To już też swą powinność o tym dobrze wiemy.
Pięć grzywien wziąć na drzewo, a ieszcze swar będzie
A nieprzyjaciel sobie spokojem usiędzie.
A jeśli niewkroczymy w jaką inszą radę,
Pewną taką obronę mamy na się zdradę.
Bochmy się nie powinni aż o kopie ruszyć,
Jakoż ci co u granic maią sobie tuszyć,
O takiej miłosiernej a pobożnej sprawie,
Gdy je jeszcze połupią na zielonej trawie.
A potym się zebrawszy co ci niedodarli,
Pewnie naszy doskubą, by ci głodem zmarli.
Ale gdyby się państwa pięknie zjednoczyły,
A spólnemi porządki nadobnie radziły.
Mogłyby się wynaleść takie obyczaie,
Żeby tu nieprzyjaciel zaglądał s przełaje.
Bo wiele tu dochodow takich w polscze mamy,
Co je tam gdzie nietrzeba sprośnie obracamy.
Coby na to poczciwiej obracać się mogły,
A potrzebnej koronie widyby też pomogły.

. . . . . .

Coż gdy nas pan Bog skarał iż ni ocz niedbamy, — prywata.
Jedno swe własne rzeczy ty na pieczy mamy.
A tego niebaczymy iż giniemy marnie,
Potym się będziem ~~bawić~~ wabić by Jastrząb po skwarnie.
A to wszystko sprawują rozumki wykrętne,
Prawie na nas przywodzą wszystki czasy smętne.
Iż niemożem obaczyć czego nam potrzeba,
Toż gdy ta pańska łaska nie dana nam z Nieba.
Prosto nas tak zaślepił jako Egipczyki,
Prawie do każdej sprawy pomylił nam szyki.
Ale bychmy po prostu a jako w brod brnęli
Pewnie bychmy w swych sprawach daleko słynęli.
Jako naszy przodkowie chociaj prości byli,
Niewiele mędrowali a wiele czynili.
Lecz dziś gdy się imiemy rozumki szyrmować,
Mogłby się nam postronny barzo podziwować.
Bo nie będzie nic k rzeczy jedno piękne słowka.
A coż inszego myśli wichrowata głowka.
Powiadają iż tacy pospolicie rostą,
Anoby to drugiemu mogł odjąć i chłostą.
Niechby mowił co k rzeczy a czasom przystoi.
Bo więc jedwabne słowka i niewiasta stroi.
Ci ludzie w cudzych stronach co od nas bywają,
O wydwornych tam słowiech nic nie powiadają.

Wszystko krótkimi słowy w cnotę zarpawia,
A więcej za godzinę niż te za rok sprawią.
Nie patrzą tam postawek ni jedwabnych stawek,
Dobrej tam kędyś lata worem tamtych głowek.
Nie patrzą tam gdzie stoją ale gdzie iść mogą,
A każdy czas rozumem pilnie uważają.
Jako ludzie posiadać a jako je nadzieć,
A w domowych też sprawach jako nierabladzieć.
Leją działa budują, zamki opatrują,
Ludzi i przyrzędzie rzeczy drzewnej przepatrują.
I u nas też leją ale w gardle dzbanem,
Zjadszy świnią pieczoną a kapustą z skwarem.
A piersiowarkowie zasię też z marcepanem,
Mniemą gdy mu postawią, iż jak wiernym panem.
Alebyś wiarę tego zapomniał też cnotę,
Kiedybyś też poskakał jako drugi w tyglu.
Każdy mniema by miał tak wiernie sobie bijać.
Ano nędznik ani wrzwie gdzie się w łeb zaskrobie.
Bezwiem nędzna prywata ta nas poblaźniła,
A drugi opiszy się chodzi jako wiła.
Bo coby nas zdobiło raznemi sprawami,
To wszystko precz zdmuchnimy pospołu z pijanami.
Uchowaj Boże w innych opijać się krajach,
Tam kędy się kochają w rzadkich obyczajach.
Z wieska każdy lekkością musi wyjść tego,
Albo kijem przetrzeźwią pana laskawego.
U nas by pijanego każdego stłuc miano,
Zadwoby kijów z lasa dostatek dodano.
Ale coż mają czynić towarzysze mądrzi,
Gdy więc ta krotofila i starsze tak łudzi.
Że zapomnią wszystkiego co sławie przystoi,
Kiedy je wielki hetman pan Bachus przystroi.
O niezrzędne obżarstwo toż siła przewodzisz,
Zdrowiu, sprzężeniu i sławie tak każdemu szkodzisz.
Że chodzimy by błędni opuściwszy wszytko,
Kto tego mało widał, pełny nato bydło.
Przez kęs małej swej woli takiechmy zemdleli,
Z onych sławnych rycerzów prawie zniewieścieli.
Że i Boga i sławę i zdrowie tracimy,
A niewiem co za rozkosz z tego odnosimy.
Cobychmy na pociechę mogli swą obrócić,
To musimy z marnemi śmieciami wyrzucić.
Ociec nasz przodkowie podobnie pijali,
Ale namilsze piwko, a bardzo bijali.
I lepszą sprawę mieli, bo tka niezapany,
Jerzemi przysmaki, to pić co uwany.
Ale dzisia drugiemu rozlierne perfamy,
Pomieszają w szumnym tobie zmaite dumy.
Że nietylko o przyszłych nezrach by co widział,
Ale ledwo pamięta gdzie z wczora siedział.—

:/ Przemowa krótka do pijącego Polaka /

267. od: „ A obacz iako dzisiejszy Polacy i rozumy i rozlicznymi kształty tak są ozdobieni, że snadź ze wszystkiemi narody słusznie się porównali, ieśliż nie przerównali„ oświecenie, uobyczajenie.
/Napomnienie przyjacielskie/:

6. od: „A tak rodzicy poczciwi, gdy się im rodzą dziatki, mają pilnie obaczać, ieśli nie s planet tedy wżdy s przyrodzenia ich, ku czemuby się napotym sprawy ich i postępki ich pociągać miały„ astrologija.

Wyciąg z Jana Kochanowskiego Wróżek.

str: 391–2. „ Cóż rozumiemy o pospolitym człowieku, kiedy tacy królowie byli? Znać że na onczas nie w długich obiadach, ani w cudzoziemskim piciu szczęścia, albo mniemania swego ludzie pokładali, ale rychlej w trzeźwości, a w mierze która ludziom rycerskim jest potrzebna. Iż tedy dawnych królów żywot, a przytem bez pochyby i poddanych mizerny się zda przeciw naszym dzisiejszym pospolitym utratom: nie masz się czemu dziwować: bo oni tym jako skazą rzeczypospolitej gardzili, na co my się dziś wysadzamy„ itd. zbytki.

~~422~~
362

O wieku Zyg: 3. p Siarczyńskiego. Dzien: Wil: 1827. N. 11. Od: Nowiny nauk

363
~~423~~

Franc-Massonerie

Dr Szymkiewicz

Do czytania tylko W.W. M.M.

1.

Deska

D.·. B.·.

Jakuba Szymkiewicza

Kawalera Wybranego

a w Swiatowym Znaczeniu.

Nauk wyzwolonych Filozofij, Medycyny y Chirurgii Doktora; Radcy Nadwor. J. Imper. Mosci Wszech Rossyi; Członka Honorowego Uniwersytety Imperatorskiey Wilen; Członka Towarzystwa Medycznego w Wilnie. Królewskiego Przyiacioł Nauk w Warszawie; także Członka Akademij Medyczney, Towarzystwa Medycznego, praktycznego, emulacyi, y Galwanicznego w Paryżu &c.

Wniesienie dla Dobra ▭ G.·. L.·. y Całego Zakonu Wolno-Mularskiego.

Na Chwałę Wielkiego Budownika Swiatow.

Przy konczeniu prac każdey zwyczayne zapytywanie Mistrza Katedry – czyniema kto przełożyć co takiego, coby się sciągało do Dobra tey ▭.·. i Całego wolnomularskiego Zakonu? przypomina Uroczyscie, że wszyscy członkowie, równie maią swięty Obowiązek nieprzerwanego czuwania, nad utrzymywaniem y pomnożeniem Dobra ogulnego. – Coż iest naszem Dobrem Ogulnem? Nic innego zapewne być niemoże iak to, o co się staramy połączonemi siłami, to iest; Owoce prac naszych Zakonnych. Każdy zatem wolny mularz czuwać powinien nad Całoscią, y powiększeniem tych Owocow; Jeżeli Owoce pokazuią się odpowiedne nakładom pracy, nabieraymy ztąd żywszey do pracowania ochoty, a ieżeli nieodpowiedne szukaymy sposobow uczynienia ich odpowiednemi. Skutki powinne dla nas być przestrogą y skazowką co czuć y co przedsię brać powinniśmy.

Na prace Zakonne poswięcamy siły, y zdolnosci osobiste, a oprócz tego podeymuiemy nakłady pieniężne; Zastanawiaymy się y roztrząsamy dobrze wynikaiące ztąd pożytki. Weźmijmy naprzod na Uwagę część łatwieyszą iako materyalną y zmysłową, to iest; nakłady pieniężne. –

Prowincya Litewska ma Loż 10. – do nich należy Członkow więcey – 700. z ktorych większa połowa iest Mistrzow. Każdy wolnymularz w tey prowincyi kiedy otrzyma stopień trzeci czyli Mistrzowski: – wtenczas policzywszy wszytkie koszta z powodu wolnomularstwa poniesione, znayduie ich ogul wynoszący naymniey Rubli 100. srybrem – Podług tego licząc w 10ciu Lożach Mistrzow tylko 350: – ogulny ich wydatek czyni Rubli srybr. 35,000 – Na drugą połowę to iest: na Uczniow y Towarzyszow, położywszy kosztu trzy siodme tylko części tego, co się liczy na Mistrzow w ich wydatku trzy stopniowym wyniesie R: S: 15,000 – a zatem wszyscy dzisieysi Wolnimularze do Prowincyi Litew. należący wyexpensowali iuż na Zakon swoy wolnomularski naymniey rubli 50,000. srybr. –

Do tey Summy niewchodzi Kassa iałmużnicza; – ale wreszcie licząc ie zaiedno nawet Rubli 50,000. srybr, iest ilością niemałą, zwłaszcza w kraiu Ubogim, niedostatek gotowizny cierpiącym, y pozbawionym przez to Funduszow, tak na nakłady rolnicze, iako y na przemysły rękodzielne, z czego wynika nędza Ludu Wieyskiego rolniczego, y nikczemny stan rzemiosł y handlu, a przytem niemożność regularnego wypłacania się w podatkach, których przeto milionowe remanęta zalegaią na kraiu. –

Tu zdaie się barzo widocznym iest zły skutek: – lecz może się on nadgradza w skutkach moralnych, będących Owocem poswięcenia sił, y zdolnosci osobistych. Ale te skutki iako Umysłowe trudne są do postrzeżenia, y tak iawnie ukazać się niedaią, ażeby exystencyi ich wątpić niemożna było.

Tu wewnętrzne

Iu wewnętrzne pozwolenie każdego, bardzo własciwym iest Sędzią; lecz nikt na własnem poiedynczym przyswiadczeniu przestawać niemoże; trzeba wiedzieć co insze mierzą drudzy myślą y czuią. Do tego zaś nikt niemoże mieć prawa, tylko wypuszczaiąc własne czucia myśli. — W Tey Swiątyni niema nikogo obcego: wszyscy są braćia, wszyscy obowiązani sobie wzaiemną służbę, y uprzeiu, a to bez żadnego ograniczenia. w Materyi więc wspolnego Dobra Loży y Zakonu, nie trzeba tu mowić otwarcie, co kto pozmuie y myśli. Z Otwartego tłomaczenia się w gronie Braterskim, żadna nigdy niemoże wynikać Szkoda, a pożytki zawsze są pewne. Bo ieżeli kto zbłądzi, w Braterskim affekcie znaydzie sprostowanie, a ieżeli tayne postrzeżenie uczyni, przyłożyć tem samym do dobra pospolitego. Inny sposob postępowania byłby obłuda, niezgoda, a tamą do wszystkich ulepszeń y doskonałości, których wszystko co iest ludzkim potrzebuie, bo wszystko iest niedoskonałym, a stopniami tylko poprawiać się y do doskonałości zbliżać się może. Kto by utrzymywał, że cokolwiek z rzeczy ludzkich iest zewszech miar iest doskonałym, y więcey wydoskonalonym być nie może, tak wprowadzałby Fanatyzm. Srzodki wymyślane do poprawy y polepszań mogą być zawodne y omylne, ale dla tego samego zawsze należy badać które są lepsze, y użyte z nich wymiarze porownywać. — Na to właśnie dany człowiekowi rozum z władzą rozrzniania y myślenia, a kto tey władzy nieuży wa, albo iest niedołężny, albo dar rozumu lekceważący. — Do niedawno założeniu nowey Loży z tytułem Szkoły Sokratesa, powtarzane w tey Swiątyni imię tego Filozofa, nie iest może bez Zamiarowego w tem względzie znaczenia, a przynaymniey dla wielu staiecie do rozumowań hasłem y podnietą —

Jakiemi przemiknięci prawdami, chcemy Kochani Bracia! otworzyć serca nasze y wypuścić wszystko co w Summienney troskliwości znayduiemy potrzebnym do wspólnego Dobra Zakonu y Lożo go składaiących. Tym końcem krótko uważywszy Zakon historycznie, rozrząśniemy prac Zakonnych przedmioty, a z porownania skutków z przyczyn, wyprowadzimy wnioski, które nam zdaią być tak ważne, y tak ściśle z dobrem Ogólnym połączone, iż szczerą miłość braterską, y sumienie nie pozwalaią nam na moment względem niego zostawać w obojętności, a nakoniec usiłować wyrobu w połączonym świetle braterskiego Stowarzyszenia. . S.. i D.. Lozy.

Początkowe nastanie towarzystw Wolnomularskich, nikne w przepaści wiekow upłynionych. Niemamy o tem historyi dokładney; powszechnieysze iednak podania to wyznaczaią, że w nayodleglieyszey starożytności, podobne do naszych Wolnomularskich, były bliskie po rożnych miejscach towarzystwa tayemnicze, z których nayslawnieysze w Grecyi Eleuzyńskie. Chociaż takie łączyło przez takie związki na wschodzie wzaiemne wiara Krzyżowych, a utworzony tam Zakon Templaryuszow, którzy żywot mnisi, z woiennym zięduosty rzemiosłem przemieszyli potem do Europy, w powszechnieyszym mniemaniu uważany był za zgroma dzenie osob tayemnym związkiem połączonych, z tayemne maiących cele y zamiary. Gdy Templaryuszowie barzo się w zachodniey Europie rozmnożyli, liczą do 9000. Swiątyń (tak nazywali swoie Klasztory) y gdy do wielkich przyszli bogactw, wtenczas wystawieni zostali zbiegowie na ciężkie prześladowania, mianowicie we Francyi, a potem całkiem y powszech nie zostali zniesieni Roku 1312. Wytępiano ich mieczem, a ztąd boiaźń sprawiedliwa kazała członkom Ocalonym szukać bezpieczeństwa w ukryciu, a wzaiemnego wspieraniu się w związku tayemnym. Takich zbiegow mianowicie ze Francyi naywięcey uszło do Szkocyi. Tam zatem związek naymocniey utrzymany, a iako srzodek korzystny w widokach osobistego bezpieczeństwa y wzaiemney pomocy, przez dopuszczanie do iego porządnictwa ustron nych osob był odnawiany y szerzony, niebez rozmaitych zaszczeń, y rożnorodnych przemian w porządkach y sposobach postępowania, do tego wymagać musiały koniecznie zmieniaiące się okoliczności, y mnożenie się związkowych. w Owym też czasie zdawało się nazwanie Frankmason, Frankmasonia, wyrazy wspolne ięzykom Angielskiemu y Francuzkiemu. w Tych zaś wyrazach, co właściwie znaczy Frank, czy wolny, iak Polacy Niemcy y Włosi tłomaczą,

Czy też wzięty iest od nazwiska Narodu Frankow, ktorem imieniem Mahometanie na wschodzie wszytkich Krzyżakow mianowali, y teraz Chrześcian mianuią, o tem spor nierozstrzygniony. Lecz to iest dobra okoliczność, rownie iako y same nazwisko Frankmaśonij iako istoty rzeczy nie stanowiące. Dosyć stąd stać zatem że to nazwisko pozostaie w Anglij, y lubo poźniey sze iest w swoiem nastaniu od samego Zakonu, iednak w takim było używaniu wtenczas, kiedy tam naywyższe władanie miał nad wszytkiem Sławny Kromwel, y kiedy Ukazała się Oryginalna wolnomularska Konstytucya w Roku 1600. od tey czasu szerzyć się ten Zakon pod głosnem y stałem imieniem Frankmasonij, czyli ponadtem Wolnomularstwa, zachowuiąc mniey więcey iednostayne formy y porządki podług swey Konstytucyi Oryginalney a nabo powszechnieyszych przyimuiąc odmian, z ktorych nayznakomitsza nastała w Roku 1717. przez Urządzenie dwoch stołowych, za Wielkiego Mistrzowstwa na wschodzie Londynskim Jana Bogumiła Desaguliers w sławnym znaczeniu między polskiego Fizyka y Mechanika. — Jakoż kolwiek ta historya uważaćiż może, co do swoiego stopnia pewności, y dokładności zgodna, iest atoli z tem co się łatwo postrzegać daie że wiele z form, y obrzędow towarzystw tayemniczych starożytnych, a mianowicie Zakonu Mnisho-Rycerskiego Templaryuszow żaiey, y zawiera w sobie teraźnieysze Towarzystwa Wolnomularskie. —

Tayemnice Towarzystwa starożytne były uczciwa religiia y rządow krainowych. o Cleuszyńskim napisz kład było postanowienie, że prowadziło do otrzymania po śmierci wieczney szczęścia, od któ rego profanow wyłączono, a przeto nabożeństwem było, do takiego Towarzystwa należeć, nieżałuiąc nawet kosztow niemałych, y częstokroć przystępowano do tego Związku na koszt nieżyciowy. Do mimo to, rozmaite o tem były zdania, sądzi powszechnie, ale y nayzacnieyszych Mędrcow, z liczby ktorych Sam Sokrates pożytkował to Towarzystwa za przyzwoite dla życzenie, y tak głosno nauczał.

Chrześcianie na wschodzie Frankami od Mahometow nazwani w Wielkiey dostaią u tych ostatnich nienawiści, kiedy w pomieszaniu z nimi żyć muszą, barzo mocnych potrzebuiąc dowodow do zjednoczenia się, y wzaiemnego sobie dopomagania na przeciw przemocy, y przykładowi nu, na ktore tem więcey byli wystawieni, że do nich służyły Mahometanom dali powod wszczy nanie wojny krzyżowe, y że oblądami przesądem czasu, Cel tych woien, y dążenie do niego powszechnie trwać było bogobojnością. We Wszytkich zatem okolicznościach, kiedy mieyscu dość silni do otwartego działania, wtedy Cel y dążenie do niego musieli ukrywać, y to ze wszelkiemi ostrożnościami, iakie tylko mogły pomagać do uczynienia tego ukrycia nieprzystępnem dla Mahometanow, w czem nay prostszy y naynaturalnieyszy sposob zawierać się, w nie powierzaniu sekretu wielu osobom przy wielu dobrych przymiotach nie maiącym bastrzey powściągliwości.

Ustanowienie Zakonu Templaryuszow było w Duchu Woien krzyżowych, Duch ten nie ustał w Chrześcianach, y wtedy iskrze, kiedy wszelkie potracili na wschodzie zdobycze, dla tego przepisem do Europy Templaryusze znaydować przychylność, a z niey wynikły dla nich wielkie dostatki. — w kolei czasu wyobrażenia o nowem odzyskaniu ziemi Świętey, y od budowaniu Jerozolimskiego kościoła coraz się zacierały y slady, a Cel pierwiastkowego przeznaczenia Templaryuszow minął, y stawiwszy bez użytecznym; w takim stanie do utrzymania siebie przy posiadłości bogactw, niewłasności, pospolitey nabytych, ale do pewnego tylko zamiaru udzielonych, potrzeba było symbolicznie pokryć, a zatem z tajemnego w wielu względach działania. Nieprzyswiecała wtey porze pochodnia Filozofij. Nieumiano iszcze nieśmiano powiedzieć prawdy po prostu, że Templaryusze nieużytecznymi y niepotrzebnymi, a Dobra ich za własnością krainową; zamiast ukazania w nich próżniactwa, y darremnego trawienia wielkich dochodow, przypisywano im roboty y działania skryte, y szkodliwe, a biorąc to za powod do zagarnienia maiątku wygubiono z okrucieństwem, iego posiadaczow osądzonych za bezbożnych, przeciwnikow religij y rządow.

Cóż co odrogiego ulgi przysłodowania, umieść zapewna żal utraconych bogactw y znaczenia, a zatem y Zakonu, mąż ktory mieli to dobre. Nic dla nich niemogło być naturalniejsze ga, iak myśl o odzyskaniu straty, y o pomszczeniu się na iey sprawcach y prześladowcach swoich. To zapewne było sekretem istotnym w Związku pierwiastkowym w Szkocyi, gdzie ten

Związek powabem.

Związek powabem wzaiemney związkowych pomocy rozszerzony przeszedł potem do Anglij
Pierwiastkowy Cel szkatuły związku niemogł mieć długo czasowego znaczenia, związek wszela
ko raz zaczęty utrzymywał się pod śmiercią wolno mularstwa przy powabach wzaiemney
związkowych pomocy. A gdy nastempnie Wielowładny Kromwel głową się iego uczynił
wtenczas zapewne ten wielki Polityk y Statysta miał w kierowaniu tegoż związku, y
ważne Cele, y taiemnice, ktorych mi wypadało, ani potrzeba było robić wielu uczestnikami.
Lecz po śmierci Kromwela, z zniknieniu iego partyi, z politycznych zmian nastały owe
cele y taiemnice, iako ani do czasow, ani do okoliczności niestosowne. —
Zarzuty iakie Templaryuszom czyniono we Francyi, y innych Kraiach, wczasie ich prześla
dowania, te same stosowane do związku wolnomularskiego w Szkocyi y Anglij, a za rozsze
rzenie tego związku z innych kraiach, to iest wszędy go w pospolitym rozumieniu
poczytywano gorszącym na obalenie religij y rządow. —
W Wieku Siedmnastym zaczęły wychodzić na świat, mianowicie w Anglij y we Francyi dzie
ła o Wolnomularstwie, a liczba pism dotąd o tey materyi w rożnych ięzykach wydanych,
tak iest wielka, że prozna by z nich niemała złożyć bibliotekę; z czego ten nastempuie dla
tek, iż rządy y Ludzie Oświeceni przekonani się że związek Wolnomularski nie wszędzie nie
ma przeciwnego, ani żadney religij, ani żadnemu rządowi, krom obok tego wyiawiwszy, y wyszły
na świat wszystkie, a wszystkie bez wyiątkiem tegoż związku Obrzędy, Formy, Znaki, słowa, y
Znamiona, tak dalece, że ktokolwiek tylko umie y chce czytać o tey materyi, w każdym z pole
rownieyszych ięzykow, znayduie dzieła nauczaiące iak naydokładniey o tem, cokolwiek z ustaw
y z zwyczaiow Zakonu, naytaiemniey w Lożach odbywa y mowi. —
Po mimo takiego stanu rzeczy, pospolstwo we wszystkich kraiach, takie zachowuie o Wolnomularstwie
wyobrażenie, iakie miano o Templaryuszach w czasie ich prześladowania. Do tego łączą się ludzie
którzy ze stanu, lub powołania do pospolstwa nie należą, a iednak albo nie umieią, albo lenią się
istotę rzeczy poznawać, albo przesądami się zaślepieni.
Otroch Ciemnego gminu Ludzi przesądnych lub niewiadomych, byli iestże w rożnych czasach, y
Narodach Wielcy Filozofowie, y pierwszego rzędu Uczeni, co mieszczone przez Towarzystwa Wolno
mularskie, głosili o nich zdania y wyroki, twierdząc, że też Towarzystwa niczym, w gronie swo
im żadnych taiemnic y sekretow, a to co czynią y mowią w swoich Zebraniach gdyby się odbywa
ło iawnie rozweselaiąc chyba, a niezadnie inne wzbudziłoby w patrzących uczucia: z liczby ta
kich głosicielow dosyć iest wymienić Lokkiusza w Anglij, Woltera we Francyi, Lefrynga y Wie
landa w Niemczech. Takowe ich o Wolnomularstwie twierdzenia zawierania, wszędzie własnie
to wszystko, co nauczali w Starożytności o podobnych Towarzystwach Sokrates, y Dyogenes Cynik.
Wszystkie więc Zarzuty przeciw wolnomularstwie czynione, zawieraią się w dwuch twierdze
niach: - z ktorych pierwsze pospolstwo y ludzi przesądnych głosi, że wolnomularstwo złe robi,
drugie Filozofow wyroknie, że też wolne mularstwo nie pożytecznego nierobi; słowem iedno
przypisuie złośliwości, a drugie niedołęstwu.
Zarzut pierwszego rodzaiu pochodzący iedynie z ograniczenia zastarzałego chociaż w istocie niesprawiedliwy y z gruntu Fałszywy, wzgledem dzisieyszego Związku wolnomularstwa, nigdy
powinny y z Uprzątnionym być niemoże, a to nie dla tego, że pospolstwo y ludzie przesądni
mieszczuiącą rozumem, y przekonaniem, ale że sama natura tegoż Związku wymaga y po
trzebuie koniecznie, ażeby w tey materyi niemowie do rozumu y przekonania pospolstwa y ludzi
przesądnych — Niezmozna bowiem do tego trafiać inaczey, iak przez dowody, to iest: pokazuiąc
rzecz samą taką, iaką ona iest istotnie, co się wprost Duchowi Wolnomularstwa przeciwi; Duchem
zaś Duchu tym, nie przez Ustanowienia wyrażone Słowami, ale przez rzeczywistość działalną, po
spolstwo na zawsze iest Uswiadomione, od Złośliwstwa w Wolnomularstwie tak dalece, że chociażby
Związek ten z naybardziey się po całym Swiecie rozszerzył, zawsze niezmiernie większą część
Ludzi musiałaby od niego być wyłączona, a to nie dla tego, że większey części przypisuią się
mniey dobre obyczaie, lecz że też większa część, nigdy niebyła, gdzie nie iest, nigdy niebędzie
y być niemoże w stanie pozwolenia tak nadzwyczaynych wydatkow, iakie na utrzymanie
Związku Uczonemu iego koniecznie potrzebuie. Gdyby Towarzystwa Wolnomularskie składały
się tylko z takich osob, iakiemi są Zakonicy Uswiatą y religij posłuszeni, albo iakiemi były
niegdyś Templaryuszę, z ktorych tamci utrzymuią, a ci utrzymywali życie z opędzaniem wszelkich
bez wyłączenia potrzeb

bez wyiątku potrzeb z Ogulnego Zakonnego Zwyczaiu, a za to siły y zdolności swoie Całkowicie poświęcaiąc
wszędzie Zakonu niemaią y niemieli na świecie żadnych ani powinności ani należytości: gdyby mowię ta
kiemi byli Wolnomularze, wowczas na utrzymanie swoiego Związku, ofiarowawszy osobiste przymioty cia
ła y umysłu, czyli ofiarowawszy swoie Osoby, niebyliby iuż w potrzebie uczynienia więcey żadnych ofiar
y wydatków. Lecz Wolnomularze maią wszystkie powinności y należytości świeckie podług swoiego stanu
tak iako y inni ludzie światowi: tym samym sposobem muszą utrzymywać życie własne y swoich Familij
y na to zdolności swoie, y talenta poświęcać. Wszyscy Zaś ludzie, ten nayprzód przed wszystkiemi innemi
maią obowiązek, ażeby dostatecznych pewną y dostateczną miarę owoców pracy y przemysłu swoiego, na utrzy
manie siebie, swoich Familij, y na uiszczenie proporcyonalney dani dla społeczności politycznej udzielа
iącey im bezpieczeństwo y spokoyności; reszta tych owoców, iaka od zaspokoienia potrzeb tych pozostanie, mo
że być obrocona na przedmioty iednaiące szczególniejsze zalety, y przynoszące godną rozumney istoty
moralną lub fizyczną przyiemność. Niemogący mieć takiey reszty niepowinien żądać tych zalet, ani przy
iemności, bo ich dostać nie może chyba kosztem Cudzym, co byłoby niesprawiedliwością. Człowiek tak
na przykład który niebyłby w stanie przyzwoicie utrzymać siebie y Familij, wypłacić bukietnych podat
kow, lub partykularnych długow, gdyby czym ialmużnę, niebyłaby ta iego ialmużna dobroczynnością, ale
raczey kradzieżą y złoczyństwem. Każdy się zgodzi, że tak rzeczy uważać należy podług ścisłey sprawiedliwości
y że pierwszemi są do wykonania obowiązki wszystkim wspólne, a potem czyny zasługuiące na zalety szczegól
ne, na co w każdym kraiu mała tylko y wybrana liczba zdobyć się może, bo naywiększa część tych nawet co
nieznaganny y cnotliwy prowadzą żywot po zaspokoieniu potrzeb istotnych, niemoże mieć żadney reszty owoców
pracy y przemysłu swoiego, mogącey się godziwie użyć na wydatki nadzwyczayne, iakich wymaga uczestnictwo
w Związku Wolnomularskim. A zatem Związek ten mieni dostępnym dla wszystkich ludzi cnotliwych, bez
służy iedynie y wyłącznie tylko dla bogatszych, którzy mogą, lub gotowiznę zaliczać, lub przynaymniey
wypłacić z niey robotą dla związku przydatną, a od talentu lub profesyi ich zależącą, czego większa
część ludzi pospolitych przy wszelkich zaletach Cnoty absolutnie niemoże: a nieprzemiiaiąc przyczyn
tey wyłączności niegdziewianych ze strony wolnomularskich towarzystw, przez to samo utworzeniu się w
zastanawym przeciwko tymże towarzystwom, gdy widzi wiele do nich nienależących zacnych y
cnotliwych osob: jeżeli zaś słuszy że takowe towarzystwa składaiąc się z wyboru mężow, bardzo wielkie
że swego stowarzyszenia odnoszących korzyści, wtenczas znay dyiącemu być upośledzoną, po żalu y żałob
ci niemogąc innego okazać żemsty, karmi wrobie, lub wynurza nienawiść. Większa część ludzi powodu
iąc się tey mierze przyrodzoney, y wszystkim wspolney, skłonnościom; a zatem iakokolwiek ztąd niepry
iemne następuią przypadki, niemożnaż na nie obruszać, zwłaszcza że w dotychczasowym stanie wolno
mularskiego Ducha niezbędne są, do odwrócenia.

Drugi Zarzut iakiż miewało zwykle pochodzi ze strony Filozofow rozglaszaiących, że wolnomularstwo
nic pożytecznego nierobi, y żadnych nieposiada taiemnic ani sekretow. Jak niemowlę tak y drugi Zarzut
odmieraiącą iedną bronią, to iest odpowiedzią, że nagannie y przygannaiące nieznaią tego co nasa
stwia, y gania. Za odpowiedź co do pospolstwa, aż nadto prawdziwa ażeby miała być przez kogokol
wiek powtarzana za niedostateczną, ludzie światowi powinnibyli na nie mieć wzgląd y co do Filozofow:
lecz tych ostatnich powaga, częstokroć tak przechodzące uprzedza, iż żadnym względem nieśmia niezo
stawuię. Wielez to iest ludzi, co zdanie Sokratesa, Sokratesa, Woltera, Lessyngа Wielanda, y tym
podobnych Osob gotowi brać za wyroczne prawidło! Ale w obronie od Filozofow na podobne właśnie
Wolnomularski Związek natrafia zatrudnienie, iako y w walce z pospolstwem. Niemoże bowiem wyda
wiać rzeczy taką, iaką ona iest, coby tem samem iedney części zarzutu iawnie usprawiedliwiał, to iest, nie
może wchodzić w naymnieysze szczegóły dla pokazywania omylności zdania, co do uczynku wolnomularskich
robot, ponieważ przez to uznawałby przed światowymi, że Filozofowie niebędąc wolnomularzami,
więcey iednak o wszystkim, co wolnomularstwo stanowi. w istocie iest to prawda niewątpliwa, lecz niemoże
się za prawdę uznawać, tylko w Lozy lub w otwartości Braterskiey między samemi wolnomularzami:
w innym zaś względzie y między innemi osobami uczenia tego niepozwalaią starodawne Wolnomular
skie Ustawy. Do odpierania zatem czynionych przez Filozofow zarzutow, inny niepozostaie sposob
iak w zadawaniu im zawsze z nieoświeconem pospolstwem nieznajomości. Nie to iednakże Filozofow

nieugłaia. przyczyna

przeuważaiąc. Przyzwyczaieni ich wszystko brać na szalę rozumu, ważyć y roztrząsać; dziwnie im się czynienia tego władza zaprzecza, czuią w tem obrażoną swą dumę, y miotaią szyderstwa. Naydotkliwsze w tey mierze dla wolnomularstwa były pociski; które we wszystkich zdarzeniach rzucał Wolter przez cały swóy wiek długi y czynny. Znał w swey rozstropności Wolmimulanę, że niebyło na to innego lekarstwa, iak tylko sama cierpliwość. Milczano więc nie odpowiadaiąc; lecz i owszem wyczekiwano potym do zniewolenia nadto potężnego z dowcipu y wziętości przeciwnika. Pora ta zdarzyła się, y zręcznie iey użyto. Wolter w ostatnim roku swego życia, przybywszy do Paryża, kiedy wszystkich prawie wielkich, i małych, rozumnych, y prostaków widział biegaiących na wyścigi, wyrzynaiącemu sobie hołdu uwielbienia, poczciwości, y pochlebstwa upoiony sławy swoiey tryumfem, chciał się mianowicie ze wszystkiemi pojednać, y wszystkim świadczyć grzeczności; z kolei dostało się ten względ y wolnym mularom. wszedł raz filozof do Loży, przyięcie iego pamiętne oznaiamił radości y wynurzeniem ze strony Loży nayprzychylnieyszego uwielbienia. Było pole zdaie nayprzystępnieysze do oświadczenia odmiany zdania. Nie przeczył o tem Wolter nieuprzedził. O tak, co przez lat kilkadziesiąt rozgłosił, y rozpisał na uszczerbek wolnomularstwa, wszystko to z iego głośnemi imieniem i dziełami nienaruszone poszło do potomności.

Oprócz tego uważać trzeba że mądrość y Cnota dowcipy y nayistotnieyszy Cel wolnomularstwa, iest ogólny nieograniczony i czysto moralny, czyli raczey Umysłowy. Z tych własności wynika, że niemasz przedmiotu, który by się nie mógł uważać za należący do tegoż Celu. Aże zwyczayne prace wolnomularskie ustawami przepisane, zawsze są iednostayne y też same; zkąd to na Zgromadzeniach z natury swoiey co raz nowego potrzebuie do utrzymania tęgości swoiey materyału; szuka więc go y nayłatwiey znayduie w pamiętnych chwilach y tych zamiarach, których ogół społeczności nayczarniey żyie, y które za nayprzystępnieysze uznaie. Tym sposobem Cel z siebie prosty staie się niezmiernie złożonym, a przedmioty prac wolnomularskich nieskończonych nabywaią rozmaitości podług wydarzeń miesc y czasow. Ale opinije y zamiary społeczeństwo, chwalone wiednym czasie y kraiu, niezawsze są uznawane za takie; kiedy więc przychodzi na nie kolei nagany, dostaią wtem uczestnictwo y towarzystwa wolnomularskie, ale w proporcyi nierównie większey od innych towarzystw y poiedynczych osób, bo te ostatnie widocznie zmieniaią się y znikaią, a wolnomularstwo zawsze zostaie iednostayne y z wagą nowobacznie przedmiotem. Przykład to niechay obiaśni. W czasie wojen krzyżowych mógł może nie powątpiewać o łatwości zamiaru zdobycia mocą ręki Ziemi Swiętey, y wzrowienia w Duchu Chrześciańskim Jerozolimskiego kościoła, poźniey utrzymywanie w tych widokach Zakonu Templarzyuszów y innych podobnych Monicho-kawalerskich zgromadzeń, zdawałosię dziełem świątobliwem; następnie wielkość drogę Kromwela w Anglij, była tam przedmiotem Czci y uwielbienia; w czasie zaś rewolucyi Francuzkiey nietylko przeważni dezmagogowie, ale nawet sam rząd tego obłąkanego wówczas ludu, iawnie y uroczyście wielokrotnie głosił wyznawania deizmu, a nawet ateizmu y materyalizmu. Dziś nietylko w Uwadze Celuiących rozsądkiem y oświeceniem, ale y w przekonaniu wszystkich, zamiary wojen krzyżowych utrzymywanie Templarzyuszów y im podobnych Zakonow, wielowładzcze Kromwela, y wyznawania Rewolucyonistów Francuzkich, zgoła niemogą znaydować potwierdzenia; a iednakże niewątpliwą iest rzeczą, że w owych wszystkich epokach, związek Wolnomularski naprzód pod rożnemi ianemi nazwiskami, a poźniey pod dzisieyszym utrzymywany, tychże Ducha duchem oddychał, y zasady iego wyznawał. Dominowszy czasie dawnieysze, a zastanawiaiąc się tylko nad epoką rewolucyi Francuzkiey, kiedy zwróciemy uwagę na wolnomularstwo, pod względem głowney iego zasady, iak nayszczerszego szanowania mieyscowych rządow, y kierowania do ich widokow swoich działań, bynaymniey niepodziemy się dziwić, że we Francyi kiedy rząd był Jakobinski, Jakobinskiemi też były i Loże wolnomularskie. inaczey to być nawet niemogło. A w zapale rewolucyinego entuzyazmu, y oburzenia znalazłosię takich niemało, co owe zasady rządu iakobinskiego we Francyi, widząc wszelkie czasie pamiącemi w dozach poczytali że zasady właściwe, y powszechne całego Wolnomularskiego Zakonu. Mylili się w tem nietylko duchu światowi, ale na niejednym wielu i z wolnych mularzow utrzymuiących stronę tych zasad. Był to błąd z fałszu wierutny, ale w swoim czasie miał zewnątrz wszystkie pozory prawdy, y tak zamaskowany rozszedł się poświęcie, utwierdzaiąc y mnożąc dawną ku Zakonowi niechęć słuszną, nienawiść. Nadto iestże Wolnomularstwo, które ze względu na własny związek, wszelkiego lękać się musi filozoficznego rozumowania, nieiest bynaymniey zdolne wymyślać opinije nowe, między dawnemi czynić wybor, y przemagaiące upowszechniać. Jest niewolnikiem tylko opinij, które panuią. A iżli w tych wyznawaniu, odznaczaią się kiedy wolni mularze, działaią wtenczas nie z Zakonności Wolnomularskiey, lecz z pobudek wspólnych, y drogami wspólnemi z ludźmi światowymi

To iest dla Osobistey chwały Lub dla wewnętrznego przekonania; y dla tego można wierzyć dobrem Sumie
niem, że wolnomularstwo, tyle przyczyniło się niegdyś do Jakobinizmu we Francyi, ile u nas niedawno
do traktowania na Zebraniu Szlacheckim materyi o chłopach. Opinia Liberalna o tey materyi, dawno
stała się tak powszechną, y tak przemagaiącą, że Ludzie nayprzeciwnieyszego iey przekonania, nie
śmieli iawnie z temsię oświadczać. Wielu obecność tylko maiąc na względzie, y niewchodząc w to,
że Opinie publiczne od razu niepowstaią, y przewagi nagle niebiorą, wyobraziło sobie przy
czynę nadzwyczayną w skrytych działaniach wolnomularstwa, które iak barzo dobrze wszyscy wie
my, nic się bynaymniey do tego nieprzyczyniło, y niemniey zapewne owey opinij ma przeciwników,
iako y każde inne zgromadzenie z równey liczby osób w kraiu naszym złożone miecby mogło. Tym
czasem kto ze Swiatowych tey Opinij nieprzychilny, ten słysząc twierdzenia, że ona pochodzi z wolno
mularstwa, niemoże niemieć do niego urazy. A tak y w tey okoliczności z uroionych całe i nieexystu
iących powodów pomnożyła się liczba ku Zakonowi niechętnych.

Ze Zbiegu więc połączenia, y przyrodzonego wypadku okoliczności, taki iest stan Wolnomularskiego
Zakonu, że są przeciwko niemu, y być muszą prostacy, y uczeni, głupi, y mądrzy, Pobożni, y bezbożni,
słowem wszyscy co do związku iego nienależąc, maią o nim iakąkolwiek wiadomość: Sam zaś Zakon
ani iest komukolwiek przeciwny, ani swoich przeciwników o ich niesłuszności oświecać, y przekonywać,
ani od napaści nawet bronić się może, ponieważ to wszytko przeciwi się iego własnym ustawom. Nie
iedyny to wprawdzie w rzeczach Ludzkich przykład, że wielkie y ciągłe przeciwieństwo iest bezskutecz
nem, a może się y przyczynia do utrwalenia przedmiotu w który godzi; wszelakoż niemożna nieprzyznać
szczególnieyszey zalety mężom, co w takiem położeniu rzeczy, utrzymują się w związku wolnomularskim.
Honor albowiem y Chwała są wrodzoną Ludziom żądzą i potrzebą; staranie się o nie iest dziełem za
cnych Umysłów. A iako przeznaczone są za nagrodę przysług ogułowi społeczności czynionych, tak y przy
znawanie tey nagrody od Ogułu tylko zależy. Może ogół pomylać się w rozeznawaniu obecnych przysług,
ale czas ie wyświeca, y potomność odmówioną przez współczesnych sprawiedliwość domierza. Ściągana
zatem od Ogułu przygana, wielką iest offiarą honoru y chwały, dwuch naydroższych dla człowieka Oby
watela przedmiotów. Jaką przecież offiarę robią z siebie Wolnomularze, a to bez żadney nadziei nawet
w potomności wynagrodzenia: bo chociaż Wolnomularstwo trwa od wieków, nikogo iednak dla wolnomular
skich dawnych zasług Swiat nieuwielbia, y Loże nawet niewysławiaią —

Lecz iakożkolwiek wielka iest offiara, nieprzewyższa atoli Celu dla którego się czyni, bo tym Celem iest
Mądrość y Cnota. Szlachetność tego Celu niemoże być nigdy uwłaczaną, a żądza osiągnienia Jego
zawsze zostanie chwalebną, iakożkolwiek środki dążenia do nich osądzone być mogą. —

Ze względu na Cel y offiarę przyrównani być mogą Wolnomularze do owych wyższey Swiątobliwości
Mężów w wiekach średnich, którzy przeięci tym samym Duchem, co męczennicy pierwiastkowego Ko
ścioła, y takiey samey pragnąc korony, kiedy nieznaydowali ktoby ich męczył, sztuczne nieiako wymyśla
li męczeństwo, albo dręcząc się sami, albo narażając się dobrowolnie na obelgi, y znieważania od pospólstwa
y osób stanu różnego. Swietleysza y rozeznańsza potomność, rozróżniła Cele od środków, śmieszność y
przysadę ostatnich wadom wieku przyznawszy, przekonała się, że na mieysce dawnych, użyte być mogą
inne równie skuteczne a przyzwoitsze, świętym zaś Celom uwielbienia nieodmawiaiąc, dzielną usilność
w dążeniu do nich wystawiła za przykład godny naśladowania.

Cele wolnomularstwa to iest Mądrość y Cnota, tak są zacne y wielkie, iż niemasz ofiar któreby ich warte
niebyły. w Dążeniu zatem do tych Celów trzeba dokładać wszelkiey pilności, ażeby się niestało iakie
uchybienie, które w proporcyą wielkości ofiar na odpowiednie naraża szkody. Im większe są ofiary
tem ważnieyszych spodziewać się, y wymagać trzeba korzyści, y tym większey do Ich osiągnienia dokła
dać trzeba pilności. Wiemy że wolnomularstwo wszędy kosztuie barzo wiele pieniędzy któ
rych część poświęcana na pożytek społeczności w Jałmużnach, niezmiernie iest mała w pro
porcyą Summy idącey na utrzymanie samego Zakonu. Ale to nieiedna przez Związkowych
czyniona ofiara. Poświęcają oni czas na prace y interessa Zakonne, który w Ich życiu Oby
watelskim y Domowem mógłby się użyć niebezkorzyści. Przez ściąganie opacznego o sobie
rozumienia pospólstwa y Filozofów, y w ogulności naywiększey części Swiatowych ponoszą uszczerbek na
honorze y chwale. Dodaymyż co nikomu nietayno że wchodzący do Wolnomularskiego Zakonu, barzo

często utracać musi

Często Utracać musi powagę y ufność przywiązane do iego Stanu, lub powołania, doświadcza w domu poróżnie
nia, a z przyiaciołami dawnymi zrywa lub osłabia stosunki; co wszytko naturalnie dziać się musi, a
że się dość często dzieie, tego między nami łatwo znaleść przykłady.
Głównym Celem wolnomularstwa iest dostąpienie mądrości, y doskonalenie się w Cnocie. Historya
Zakonu nie wystawuie nam za przykład żadnych Osob, ktorychby Zakonne w tey mierze Usiłowania
pomyślnym y głośnym były uwieńczone skutkiem, to iest, nie dowiaduiemy się z historyi ażeby ktokol
wiek przez pilne y gorliwe odbywanie prac lożowych postąpił w Mądrości y Cnocie. Trzeba
więc przestawać na przykładach żywych, y wewnętrznego radzić się uczucia: a tu każdy maiący
zdrowe zmysły y prosty rozsądek może być rownie dobrym sędzią y doskonałym rozeznawcą.
Każdy zaś swoich czynności sędzią y rozeznawcą być powinien, bo to iest naypierwszy przymiot
y Obowiązek rozumney istoty, a od Użycia ich zależy godność człowieka. — Każdy z Członkow
wolnomularstwa zna dobrze, iż prac wolnomularskich doskonałość iest ograniczona opisem Ustaw
y rytuałow; każdy wyuczaiąc się tego łatwo, a wyuczywszy się niemoże ani gorzey ani lepiey praco
wać od drugiego, y pracy swoiey długiem pracowaniem niemoże wydoskonalić. w Stateczney
iednostayności znakow, słow, y ruchow, praca staie się machinalną y nałogową, niemożna więc w
niey szukać mądrości, ani doskonalenia się w Cnocie.
Po Mądrości y Cnocie iest na widoku we związku wolnomularskim korzyść braterstwa, y wzaiem
ney między Związkowymi pomocy. Że korzyść ta bywa zawodną, o tem zapewne nikt niewątpi, a
przyczynę tego znaydować można w przyrodzoney Ludzkiey Ułomności. Lecz, zastanowmy się tylko
uważnie, czy byłoby to dobrze, gdyby wolni mularze, iak się w Loży, y w Związkowey poufałości mia
nuią braćmi, tak w pożyciu Swiatowem szczerym braterskim ku sobie oddychali afektem, y obok tego
takowy czyli miłość braterską w Utaieniu przed Swiatowymi? — przekonani iesteśmy, że wszelka
miłość zaślepia, y czyni nas nie zdolnymi do bezstronnego rozpoznawania, y sądzenia interessow Ulu
bionych nam Osob, zwłaszcza kiedy między takiemi osobami, y innemi zachodzi sporność. Dla tego, pra
wa y zwyczaie wszytkich polerownych narodow niedozwalaią, ażeby bliski krewny sądził krewnego,
a mianowicie brat brata, wtenczas osobliwie, kiedy maią sprawy z Obcymi. Człowiek naysprawiedliw
szy w takich przypadkach niemogłby się uchronić Stronnictwa. — Daymyż teraz że wolny mularz
braterstwem wolnomularskim szczerze przeięty, iest sędzią. Jeżeli przypadnie rozpoznawać sprawę
między wolnomularzem y Swiatowym, to iest między bratem y obcym, jakaż wtenczas będzie pewność
że go miłość braterska niezaślepi y stronnikiem niezrobi? — Prawo postanowiło go rozjemcą spo
row między Osobami obcemi, y do tych tylko przypadkow powierzyło mu Urząd, a on ten Urząd sprawu
ie w przypadku zakazanym, y dla iego własnego sumienia cale niebezpiecznym. To co się uważa o
Sędziowstwie, stosuie się y do innych Urzędow, na ktorych zasiadaiący wolny mularz, ilekolwiek razy
zachodziłby interes między wolnym mularzem, y swiatowym, mogłby się uwieść stronnictwem, gdyby istot
nie duchem wolnomularskiego braterstwa był przeięty. Szczęściem to iest prawdziwie i dla wolnomu
larskiego związku, y dla społeczności swiatowey, że duch ten wzniecaiąc się y utrzymuie tylko w Lożach,
inaczey byłby zrodłem nieskończonych intryg y kabał. Braterstwo zatem Wolnomularskie niemoże się
uważać inaczey, tylko tak iak iest w doświadczeniu, to iest iako obrządek odprawuiący się w Loży:
a Człowiek prawego serca niepowinien z niego w życiu Cywilnem żadnych szukać korzyści, we wszyt
kich tych przypadkach, gdzie się łączą interessa Ludzi Swiatowych. Nienależy więc uwodzić się ko
rzyściami braterstwa, y wzaiemney we Związku Wolnomularskim pomocy. Jeżeli wolnomularstwo ma
być towarzystwem zacnem y społeczności Ludzkiey pożytecznem, trzeba ażeby się przykładało, do Ogułu
Dobra tey społeczności, nieczyniąc w dopomaganiu bliźnim inney rożnicy, chyba tę tylko iaka zacho
dzi między Cnotliwym, y występnym, między zasługuiącym na pomoc, y iey niegodnym: inaczey
byłby związek spekulantow szukaiących podstępnie zysku Osobistego.
Wszytko co się tu powiedziało nieiest postrzeżeniem nowem, ani naszem tylko własnem, iest
ono cząstką powszechnieyszych rozumowań y twierdzeń barzo wielu wolnych mularzow, szcze
rość y otwartość bez granic za istotny węzeł Cnotliwego stowarzyszenia poczytuiących. w Gronie
Osob przyiaźnią, y braterstwem złączonych, wszytko się może mówić, y wszytko się mówić powinno, cokol
wiek kto sądzi potrzebnem do Dobra pospolitego. Związek wolnomularski w niczem tey swobody nie
nadwerężą y nieścieśnia.

bez wyłączenia potrzeb

nienadwęręża y nieścieśnia. Każda Loża w przyzwoitem zgromadzeniu na pracę, ma tę swobodę w całey pełności, y dla tego właśnie nazywa się doskonałą. Formy y obrzędy niektore, iako historyczne pamiętniki, dla tego tylko zachowuiące się teraz, że miały kiedyś Cel y Użycie, nie czynią tu żadney zawady, ponieważ istoty rzeczy nie stanowią. Z tego rodzaju są: — przysięgi, oraz rozmaitość stopniow, członkow, y Loż, czyli poiedynczych Osob y zgromadzeń Wolnomularstwa; — Przysięgi obowiązuią do sekretu, czyli zachowywania powierzoney taiemnicy Wolnomularstwa, a za niedotrzymanie sekretu, grożą karą głowną, iaka między naydzikszym Ludem byłaby okrutną. Lecz każdy wolny mularz nieoboiętnie wewnątrz iest przekonany, y między swoimi z tem przekonaniem nie taiśię, że Wolnomularstwo niema y nieprzechowuie żadney taiemnicy, a przeciwne temu twierdzenie byłoby lub niedołężnością umysłu, lub obłudą zwodniczą; a zatem z tego względu nigdy przysięga złamaną bydź niemoże: chybaby kto formy y obrzędy w Lożach odbywane brał za taiemnicę Wolnomularstwa, na ktorych się nic niegruntuie, y ktore są y mogą bydź zawsze wiadome Ludziom Swiatowym, z licznych Xiąg dokładnie ie opisuiących. Jest więc rzeczą niepotrzebną udawać, y niewiadomych lub słabych straszyć sekretem y taiemnicą, wtenczas, kiedy ich zgoła nie ma y bydź niemogą. Uważając zaś przysięgę ze strony kary w niey wyrażoney, pokazuie się, że taż przysięga ułożona wczasach nayciemnieyszego fanatyzmu, bo ten zawsze chodzi z okucieństwem, y wtenczas ułożona kiedy niemiano wyobrażenia, co to iest rząd polityczny w powszechności nieznano że iego władza y obowiązki służą na pożytek rządzonych, y dla tego naybarziey przez tych ostatnich powinne bydź szanowane y wspierane, że są naywiększem y nayszacownieyszem ich własnem y osobistem dobrem. Kto szanuie władzę rządową z przekonania o iey potrzebie y użytkach, ten nic takiego czynić niezechce, co wyłącznie do obowiązkow tey władzy należy. Karanie a mianowicie głowne, należy wszędy, a przynaymniey należeć powinno wszędy, do Władz tylko rządu politycznego. Wszelkie od tego zboczenie zbrodnią iest przeciwko społecznemu Towarzystwa cywilnego Związkowi. Daymyż gdyby Wolnomularstwo rzeczywiście przechowywało taiemnicę, y gdyby niewątpliwie pokazało się, że ktorykolwiek członek taiemnicę wydał; pytam się czy iest ktokolwiek coby utrzymywał, że niebyłoby zbrodnią postąpić z takim zdaycą wedle wolnomularskiey przysięgi? Krzywdą byłoby obecnego zebrania, y całego zakonu Wolnomularskiego, wątpić, że w dzisieyszym wieku nikt tak z fanatycznem mniemaniem znaydować się niemoże. Kara więc w przysiędze wyrażona, iako nigdy w imaginaryinem nawet przypuszczeniu mieysca mieć niemogąca, próżnem iest tylko słow brzmieniem y znieważeniem rozumu. w takim zaś stanie przysięgi uroczystość wykonywania iey w Lożach służy do spowszednienia tego swiętego pośrednictwa, na szanowaniu ktorego w społecznościach cywilnych, barzo wiele zależy. Co się tycze rozmaitości stopniow, tak osob iako y Loż: każdy zna wszakże iż ona oprócz starodawności, nic więcey za sobą niema, a utrzymuie się przez to iedynie, że pomnaża dochody zgromadzeń. Według tego też widoku, w rożnych krajach y czasach bywa nieiednostayna — stopniow osobistych, niektore maią do kilkudziesiąt, a inne nieznaią więcey iak trzy pierwsze, to iest, ucznia, towarzysza, y mistrza: y ten ostatni zwyczay naypospolitszy iest w Niemczech, gdzie ludzie są oszczędnieysi. Loże między sobą utrzymuią związek, lub bezpośrednio, lub przez Loże pośrednicze, a liczby tego pośrednictwa miarą iest większa, lub mnieysza sposobność opłat, na ktorych szczegulnie zależy y podległość Loż iednych drugim. Żaden zaś z podległości niemoże wynikać pożytek, ponieważ we wszytkich Lożach prace czysto zakonne, co do owocow są iednostayne zawsze, to iest; iż owocow żadnych niewydaią. —

Jeżeli tu y owdzie uczyniły niektore Loże cokolwiek pożytecznego dla społeczności, tedy ta czynność nie wynikała z prac zakonnych, bo prace są wszędy, y zawsze też same, a iednak wszędy pożytkow nietworzą. Tam gdzie Loże co pożytecznego zrobiły, znaczy się, że miały większe iak za zwyczay dochody, to iest, że członkowie ich byli bogatsi y hoynieysi, a tacy ludzie ze swoim sposobem myślenia w każdem stowarzyszeniu, y bez zakonności dobre uczynki robić mogą, owszem robiliby więcey, gdyby na zakonność wydatkow nieponosili. w kraiach gdzie są ślady dobrych uczynkow Loż wolnomularskich były y są inne towarzystwa, co nierownie więcey dobrego zrobiły, a zapewne kosztem daleko mnieyszym. u Nas nawet mamy tego naoczny przykład. Porównawszy bowiem dochody y czyny towarzystwa dobroczynności

z dochodami y czynami.

z dochodami y czynami Loż tuteyszych, nierownie większy pożytek społeczny okazuie się na stronie pierwszego. Przyczyną zas dotychczasowey bezużyteczności wolnomularstwa, iest oczewista bezpłodność prac Lożowych, które przytem zabieraiąc pracuiącym wiele nadaremno czasu, wymagaią od nich wielkiego nakładu pieniędzy, mierniey szego stanu Ludziom wydzieraią czasem ostatni grosz ciężko zapracowany, y ubożą ich nieznacznie z krzywdą biedney familij, wszytkich zas próżnemi, a uroczystemi formalnościami zaymuiąc, wprawuią w zapomnienie y odprowadzaią od Celu, dla którego każdy wszedł w związek, to iest, oświecenia umysłu, y dobrze czynienia, czyli mądrości y Cnoty. Gdy zas Cel takowy iest nader szlachetny, ażeby niemiał bydź pożądanym, a dawne do osięgania iego używane środki okazuią się bydź nadto kosztowne, y widocznie zawodne, wypada zatem, maiąc głowny cel nawidoku, związek utrzymać, a na mieysce dawnych środkow wybrać y postanowić nowe, pewniey do Celu prowadzić mogące, słowem, wypada Wolnomularstwo co do form, y obrzędow zreformować. —

w takowym zamiarze podaie się do rozwiązania sprawiedliwey y doskonałey Loży pytanie następuiące.

I. Czy potrzebna reforma?

Jeżeli sprawiedliwa y doskonała Loża uzna tę potrzebę za istotną, w takim przypadku ciągiem dalszych czynności, powinno bydź uskutecznienie reformy: ku czemu proiektuie się naprzód zamiana stanu ninieyszego Loży, w doczesny stan reformacyi z przybraniem nazwiska. Loża wolnomularska L:. L:. doczesnie reformacyina; powtore ułożenie w tym stanie nowych ustaw; potrzecie, uwiadomienie innych Loż o takowym stanie y zamiarach, z prozbą o udzielenie uwag y świateł. w porządku tego wszytkiego przypada do rozwiązania sprawiedliwey y doskonałey Loży drugie pytanie, iako to; —

II. Czy ma Loża zamienić się w stan reformacyi?

Jeżeli sprawiedliwa y doskonała Loża przyimie stan doczesny reformacyi; wtenczas przedmiotem prac iey będzie układanie Ustaw, przy zachowaniu tymczasowie dawnych form, które przydatnemi są do utrzymania porządku. Tak członkowie tey Loży, iako y wszyscy inni wolnomularze, szczęśliwego powodzenia reformacyi życzący, rozmyślać będą nad wyborem zarad y układem Ustaw; do czego każdy wedle możności, starać się będzie podawać uwagi y proiekta, wyznaczony od ogulnego zebrania wydział z kilku lub kilkunastu osob, korzystaiąc z uwag y proiektow poiedynczych członkow, ułoży proiekt ogulney Ustawy, która na powszechnem zebraniu przyięta, służyć będzie na dal za prawidło do prac y postępowania towarzystwu y iego członkom. w tym widoku ośmielamy się do rozwagi towarzystwa wcześnie przedstawiać niektore punkta, co się nam zdaią bydź stosownemi do zasad na których mogłyby się opierać przyszłe Ustawy naszego reformowanego związku Wolnomularskiego — te punkta są następuiące.

1. Zakon Wolnomularski, przemienia się w stowarzyszenia poosobne, wolne, iedne od drugich nienależące, y do żadnych opłat y trybutow iedne dla drugich nieobowiązane.
2. Każde stowarzyszenie formuiąc Lożę, nazywać się będzie = Towarzystwo wolnomularskie reformowane tytułu. N N.
3. Cel wszytkich towarzystw będzie w powszechności ieden, to iest; Mądrość y Cnota, czyli przykładanie się do Dobra pospolitego przez oświecenie y Dobroczynność.
4. Jedność Celu będzie wzaiemnym związkiem poosobnych Loż czyli towarzystw, y przeto mogą bydź między niemi znoszenia się takie iakie bywaią między innemi towarzystwami maiącemi za przedmiot nauki albo Dobroczynność.
5. Każda Loża z powszechnego Celu wybiera ieden, lub więcey szczegułow, y nad temi pracuie, czyniąc pierwszeństwo usłudze bliższych siebie mieszkańcow, to iest, każda Loża wybiera y naznacza sobie przedmiot wyraźny, w którym ma pracować dla oświecenia y dobroczynności, a takiemi przedmiotami bydź mogą; nauczenie rzeczy potrzebnych ubogiey młodzieży rzemieślniczey, zaprowadzenie lub wsparcie iakiego kunsztu, wprowadzenie w praktykę iakiego wynalazku, uprzątnienie iakiey szczegulney przyczyny żebractwa lub złych nałogow, zachęcenie do iakiey cnoty lub przemysłu itd.

bez wyłączenia potrzeb

Cnoty lub przemysłu, itd.

6. Członkowie towarzystw Wolnomularskich reformowanych, maiąc w stowarzyszeniu podana Zręczność do Zabierania sobie przyiazni, dla wzaiemnego przypominania, że każdy z tey Zręczności powinien korzystać, w Lożach miano waldzy bydź przyiaciołami bez żadnych innych tytułow.
7. Na pracach izdney Lozy, mogą bydź obecnymi członkowie drugiey Lozy, a to iako Goscie y przyiaciele, Zarowno z Lóż reformowanych, iako y nie reformowanych.
8. Każda Loza utrzymuiedzie pod Wiedzą y Protekcyą, tey Zwierzchniey Władzy kraiowey, ktora ma w Zawiadowaniu oyczyznie.
9. Każda Loza czyni w Ustawach wszystkie odmiany, iakie znayduie potrzebnemi do przedmiotu prac swoich szczegulnych.
10. Ustawy mogą bydź drukiem ogłaszane.
11. Towarzystwa mogą mieiwać posiedzenia publiczne, y zdawać sprawę z prac swoich dla Zyskiwania publiczney chwały, ktora iest bardzo [illegible] brzeczwiaiącym Duszę Zacne y podnieszione.

Na tych MM. punktach rzecz nasza stoiących, niewchodząc w żadne dalsze szczeguły, pozwalamy niewiemy iakie dyzhdź przydać do tego mogą, bo Zmiarkowanie tego Zależy nayprzod y nayistotniey od rozwiązania wyżey rzeczonych pytań. Zatym tylko napomknąć Zadamy bo przyzwoitosciai, że gdy rzecz idzie o Reformę dawnu Zarzemie ze Zwiedzeniem podległości Lóż iednych drugim; Zatem niezachodzi żadna potrzeba uprzedniego Znoszeniadzie ani z żadną inną Lożą, ani z kimkolwiek; y dla tego przesyłamy do W. Mistrza Katedry ażeby powzięte pytania raczył poddać pod wyrok Braci tu obecnych, y Lóż Sprawiedliwa y Doskonała, składaiących.

Wielkiego Budowniczego Swiatow, przenikaiącego tayemnice serc ludzkich, smiało wzywamy na Swiadectwo, że do niniejszego wniesienia, nic więcey nas nieprowadziło, iak Sama iedna miłość Cnoty, y nayczystsza Zyczliwość dla Braci wolnych mularzy, y iestby Zmich ktory niezdolił naszego Zdania, nayuprzeyszey Zdań odmiany bu niemu nieuczynimy: a iak każde Zdanie ze pożytkiem za nader szczęśliwe, w ktorem to udowodnić będziemy mogli; tak y nasza zemsta Sprzyznie nigdy Zasługiwać nieomieszkamy: a bu wszystkim Braciom bez różnicy tchniemy (przesłanie) miłości bliźniego.

Roku prawdziwego Swiatła 5818. Dnia 16. miesiąca pierwszego.

(na Autentyku podpisano.)

Takowe moie wniesienie podługim namysłe y dogrzałey rozwadze uczyniwszy, własną ręką podpisuię: Jakub Szymkiewicz IV., dawniey (Członek Loży doskonałey Jedności na Wschodzie Paryża, Ex Dozorca pierwszy, y Ex Jałmużnik Loży L.L. na wschodzie Wilna, Ex Reprezentant Loży Nowogrodzkiey &c.

Nad to dziesięciu mistrzow, a wsrod bierze trzech aktualnych Urzędnikow Loży L. L. podpisało niniejsze wniesienie wyznaiąc Ią za tegoż samego Zdania.

Wiadomość Historyczna.

o Następnościach Deski D:. B:. Jakuba Szymkiewicza.

Melius est ut scandalum oriatur quam ut Veritas taceatur. S. Gregorius.

Gdy Deska D:.B:. Szymkiewicza W:. Symbolicznej L:.L:. na pracach wstępnu Ucznia, przy nadzwyczaynem Zebraniu członków z rozmaitych L:. i W:. przeczytaną y na Ołtarzu złożoną została; wtedy przewodniczący pracom M:. K:. oświadczył, że znayduiąc przedmiot wieśnienia bardzo ważnym, czuie potrzebę ażeby posiadaiący w Zakonie wyższe światło raczył otworzyć zdanie. Nie trzeba atoli mieć obawiał na W:. Do mianowanego dopiero powszechnym milczeniu, pierwszy dozorca uważył, iż wnijść za wieśnieniem, które zaszło nieprzyzwoicie uczynionem na pracach wstępnu Uczenia: Dalszy obowiązek Sekretarza przekładał, iż znayduie wieśnienie zawieraiącym wiele myśli pięknych, z zasługuiącem na rozpoznanie swoim porządku. Do czem na pracach M:. K:. L:. L:. w ogulnych aż dobitnieyszych wyrazach wieśnienie ganił, wszelką reformę uznawał za niepotrzebną y Zakonowi szkodliwą, a przeświętną rzecz, być zaszłą dla czynionego wieśnienie, y dla będących z nim iednego zdania, aby sobie oddzielne od Wolnomularstwa utworzyli towarzystwo, iakieś dla przykładu przytoczył wieku, a między innemi Carbonari. Co widząc do wieśnienia, prosił o rozwiązanie wątpliwości, zdań całych L:. pierwszego tylko pytania: Czy potrzebna reforma? Przewodniczący pracom, przez wzgląd na przeciwne temu oświadczenia M:. K:. L:. L:. y wielu dozorcy, całą tę rzecz zostawił w namyśle, a zadawszy protokuł zamiesznikowi, sam dla znużenia dokończyć prac niemogąc, powstał L:. i wziął z sobą deskę D:.B:. Szymkiewicza.

Po oddaleniu się M:. K:. zamiesznik stosuiąc się do żądania kilku BB:. a wielu bieżących i M:. K:. L:. L:. skonkludował ażeby w Desce obecney pracy żadna niebyła czyniona wzmianka, ani o wieśnieniu, ani o tem co z powodu iego mówiono: iakoż wodzi tak na końcu prac Desce niebyło takowey wzmianki.

Nie uważyły BB:. na W:. Zwłoka znayduiącego się te Deskę Styszeli, bo niewszyscy byli na pracach: Inni przyszli do miasta przybyli: inni bywszy nawet na pracach za iednem przesłuchaniem dokładnie wszystkiego obiąć niemogli. Dalszie przytym Słyszeć bardzo rozmaite niezgodne z sobie przeciwne opowiadania. z Tego niektorzy rozpłatali iakoby wieśnienia Zamiarem było, wywrócenie z gruntu, obalenie y zhańbowanie Zakonu. Na mieście Zatem znayduiących się wtem wieśnieniu, podstawowano y złiano twierdzenia całkiem inne. Przytoczenia zdań ludzi światowych, a mianowicie Filozofow, pomieszczone we wieśnieniu dla zwrócenia właśnie uwagi B:.B:. na potrzebę ratowania o całemiu wspolnego honoru y chwały, nazywano potwarzaniem Zakonu. Deska sama po odczytaniu iey na pracach, złożona na Ołtarzu, a stamtąd wzięta przez M:. K:. L:. L:. L:. poszła przez pierwszego dozorcę zaniesiono została do M:. K:. L:. L:. który ieymu do czytania przyzwolił i nie pochwalał nawet, chyba niewielu nazwanych osobom. Byli z tych którzy zeznawali sami, że Deski D:.B:. Szymkiewicza ani słyszeli ani czytali, z niczem ani słyszeć ani czytać, ponieważ iest głupia. Że iednakowo znayduiących niewinnie więzy chcących dowiedzieć się prostu przez siebie samych, o co rzecz idzie, y czego mianowicie żądaią popierających wieśnienie, przeto D:. B:. Szymkiewicz dla iaśniejszego wytłomaczenia się, z przed tymi, którzy Deski nieczytali, albo od iednego przesłuchania dostatecznie Zamiaru nierozumieli, nayobszerniey Zas dla oznaczenia Zarzutu gorzenia na wywrócenie y zhańbowanie Zakonu; komunikował prywatnie treść tychże Deski, wyrazoną tak iak tu następuie.

Interim.

Dopraszamy się reformy dla tego, ażeby było zniesione wyznawanie taiemnictwa Wolnomularskiego, z przekonaniem iesteśmy, że bez tego wyrzekania związek wolnomularski może exystować, y będzie mierowanie pożytecznie y z tego Celu Wolnomularstwa w Oświeceniu y dobroczynności pożytecznemy za bardzo chwalebne y święte: Zatem chcemy zostawać w zdaniu do tychże Celow przez związek Wolnomularski bezzaiemnicze. Gdy Zas takowa reforma wymaga odmiany Ustaw, przeto w tym Celu życzymy, aby wolno było każdemu podawać projekta z uwagi podług wewnętrznego z nayszczerszego przekonania, a co więcej pożądamy postanowienia ażeby to służyło za prawo. Tych Zas co przy dawnem wyznawaniu zostaią niegarnim obnażmiey, owszem ozdobnemy y kochamy iako wiernych Celu zostaiących, y niemamy zgoła —

bez wyiątku potrzeb

y mienamy żgoła Zamiaru, Cobykolwiek takiego przed światowemi Czymie lub mówić, Coby robiło ubliżenie wyznawaniu dawnemu: bo za nayprzewrotniey powtykamy sobie obowiązek, Cuiże przełożenie szanować y wzgniewadzić, że kto inszy inaczey czuie poymuie y zmysli.

Tajemnictwa Wolnomularskiego nie wyznaiemy dla tego.

1e. Że iest udawaniem (simulation)
2e. Że kosztuie bardzo wiele
3e. Że zewnątrz ciąga niesławę
4e. Że bez niego związek exystować może

D. 27. M. I. r. p. 5818"

Wielu przełożywaiących że niewinne bynaymniey oznaymienie wolnomularstwa, ale raczey o Uczuciu dzenie iego przez oczyszczenie od tego tylko co w wiekach ciemnoty przymieszałoby niepotrzebnie z fanatyzmu, y łakomości z narażeniem BB:. na bezużyteczne wydatki. y na mieszne u światowych podeyrzenie, Zaczęłoby oświadczał za reformą, y w tym celu podnosząc do inszym wmieszaniu B:. Szymkiewicza maiąc nadzieię, że iuszże iego wniesienie roztrząsane będzie na pracach Za łożnych. Tym czasem M:. K:. D:. P:. głosno przestępuią wniesienie i niepozwalaią nikomu wątpić że iest dowodzeniem naywiększego występku, nieprzemysłu iakby tylko o środkach y sposobach Kary. Tym końcem wezwał Urzędników Loż wszystkich z członkow Kapitularnych (wyłączaiąc wzgiełkobie mieszkaiących, chociaż z do wniesienia nienależących) na ogulny warsztat, na którym Lubo znalazło się wielu którzy ani słyszeli ani czytali Deski B:. Szymkiewicza, iednak takowa Deska tam czytana, między była, a postanowiono za). Deskę tę, mieć za niegodną rozwagi, y Zabronić o tey terytii w niey zawarty wspominać) na pracach Loż nikomu niepozwalać mówić o tey dney materyi, uprzednio na Warsztacie niewstrząsany y niedozwolony) trzymaiących się rzeczony Deski wezwał, ażeby swoiego votu y mierze zdania odstąpili, y iako błędu wyrzekli się, y żeby nato wedle formy podany recess podpisali. Zostawieniem im do namysłu dwuty godniowego czasu, po upływieniu którego niepodpisuiących recesu wykreślić z obrazu, y wnie sienie przez nich do Zakonu pieniądze każdemu zwrocić.

Wiedy, rozpowiadano między BB:. przyiacielskie, o tallim ogulnych warsztatow postanowieniu, nay większa część nieśmiała przyklaskać do tego wiary. Któż albowiem mogłby spodziewać się w towarzystwie nazywaiącemsię wolnem ma być pozbytym za Zbrodnią, swobodnego myślenia, szczere tłomaczenie się, y podawanie prawideł: a cóż dopiero powiedzieć, o iawnem y Urzędownem Zakazywaniu używania tey przyrodzoney swobody. Przecież tak haniebne kaz danie wzmiankowanem postanowieniem na ołtarzu Zamierzono na umysły wszystkich BB:. W W:. M M:. ale rzeczywiście to pod pozorem gorliwości o Cnotę Zakonu, w chwalebnym iego czynie, ofiarę fanatyzmowi, y wprawiać ludzi do Zabobonu, dla zapewnienia tylko sobie powagi y ślepego a zatem bezrozumnego y upodlaiącego posłuszeństwa. Pogłoska o tak osobliwym wyroku wzbudziła powszechną przeciwnaczemiąc o nim ciekawość, y sprowadziła iuszże liczniejsze od poprzedzaiącego zgromadzenie BB:. z różnych WW:. do D:. D:. d:. na prace następne w stopniu Ucznia, przypadłe w swoim cotygodniowym porządku. d. 23. M. I r. p. 5818.

Do odbycia dwuznacznych czynności, w przystępie do zapowiedzianego przez wieść upredniego ogłoszenia deski ogulnych warsztatow miał nayprzod mowę z Karty M:. K:. d:. P:. po której zgoż dz:ka czyt: rozprawa czytana była przez Uproszonego B:. Kapitularnego, z tyloby tu mieć się przyzwoite położyć, te oba pisma, w całem ich brzmieniu, ale niemożna było dostać kopij. Trzeć nawet się nieprzytacza z bojaźni posądzenia o niewierność, do czego słuszny pomiędzy dla wielu dałby się powod, wymieniaiąc twierdzenia, o których wprzódy samey bardzo trudno iest wierzyć, ażeby były szczerem wynurzeniem przekonania uczonego w rzeczy samey autora y mistrza w W M:. Zakonie, ale y w światowem znaczeniu dostoieństwu znakomitego męża. Z tego tylko zamierzenie można, że niebyło tam rozbioru dzięgułow deski B:. B:. Szymkiewicza, a zamiast rozumowanego przekonywania, zawierały się ostre przymowki, y ogólne ale mocno wyrażone nagany, z bluźnierstwem żądaiących reformy, do niezachwianych z Autorowey pamięci towarzyszów Carbonari a z przyrównywaniem nieuznaiących ich potrzeby do Konsula Brutusa, którego ile wiadomo sławnym Uczonym y systematyczna chytrość, y udawanie, zdrada fanatyzmu y bojaźń kary.

Niewdawaiąc wszczegoły kładł autor ~~w szczeguły~~ za przyczynę, że raz tylko wniesienie My
słał w L:. więc powiadaiąc dla czego nieczytał w domu, gdy ie wziął do zachowania, co sobie za
wsze wyraźnie y postanowieniem ogólnych warsztatów potem zawarował. Wszakże od iednego
przesłuchania, albo dokładnie wszystko wyrozumiał y obiął, albo niedokładnie. w pierwszym
przypadku mogłby wczyć w szczeguły, wythnąć y obazać błędy, oświecić błądzących: w drugim
niewypadało wszystkiego ganić, albo powinienby wniesienie odczytać, gdyż wiadomo iż miał w
ręku. Więcey by nagarnie swoiey żiednał w umysłach nieuprzedzonych uszanowania, gdyby powie
dział, że wszystko pierwiey dobrze y gruntownie roztrząsnął y rozważył, aniżeli kiedy gani
ostrzegaiąc, że przedmiot nagany bieżącemu dostatecznie znaiomy. Ażkolwiek tako sposob
tłomaczenia się zdawaiąc może na pierwszy względ przeciwny wniosek daiącym, pochodzić
wydało, iakiż okazało wkrótce z Układu y Zmierzał do celu dzieła ogólnych Warsztatow. Przez
czytawanie ze wniesienia nieczytał, chciał Zaprawdę Autor dać z siebie wzorowy przykład
dla BB:. aby nieczytali y niewyrozumiewali i przygotowac ich umysły do uległości wyrokowi
przez który Urzędownie to samo właśnie wnet nakazywac miano. w tem nayistotniey szym
M:. K:. L:. P:. okazał, y mądrą troskliwość w zachowywaniu umysłow braterskich od potknie
żenności oszczędzaiących, postępuiąc iak drugi Loiola co wszelkim celu swoich braci odstręczał
od dzieł Erazma Roterodama, y przykładnie powszechnie przez iakiś sławny Kardynał
Bembo, dla niemniey słusznych powodow, nieczytywał Mszału y Breviarza.
Nakoniec ogłoszenia została Dzieła ogólnych warsztatow. Bądźcie wiey bez żadnego roztrząs
sania rzeczy, bez dowodzenia wygotępku, bez potrzebowania y słuchania obiaśnień, nieczuiąc
bądź winnemi chciechcią tłomaczyć, y odwołuiąc do woli większości wszystkich BB:. która
wola gdyby była wypadana, przyiąłby ią z uszanowaniem y posłuszeństwem; ale przeciwni
czący pracom My:. K:. niemogąc z Urzędu przeciwić postanowieniu tey dzieła, mówić im nie
zwoliły, a sam głos zabrawszy, obrócił go naprzod do czcigodnych y mędrych; że powinni oświa
uległość wyrokowi ogólnego Warsztatu, i iednoż z dwoyga obieraiąc, albo rzecz uczynić, albo
ubłagnić z L:. a wtakowey determinacyi do Urzędników należy dać z siebie przykład, aby nie
przenosząc swoiego zdania nieżyczliwi niemiłego widoku BB:. reformie przeciwnym. Wezwał
zatem takowych Urzędników, i innych braci do praktykowania rzetelnie reformy, ażeby, rzetelnie dosta
tecznie pierwiey nauczyli, teraz oświadczyli rzecz, albo wystąpili między kolumny. Dwóch
podpisanych na wniesieniu pozostało na miescu, reszta wszyscy którzy na tych pracach
byli obecni, a przystąpili do wniesienia albo Interim stanęli między kolumnami. M:. K:. pro
wadząc dalszy ciąg swoiey mowy wynurzał wdzięczność osobistą dla Loży, a mianowicie za
tę uprzeymość, z iaką powołany został do pierwszego młotka wtenczas, kiedy o mil kilkaset od tu
tęyszego W:. był oddalony; czuiąc też zaś nayściślieyszy do obowiązku szczerości zeznał, iż w
całym biegu zawodu rownie iako y na teraźnieyszym Urzędzie niedoświadczył ani
owego uspokoienia duszy, iakiego każdy człowiek w związkach swoich pragnie y szuka, ani
tey otwartości braterskiey iaka W:. M:. Związku ma być przednieyszym ogniwem, owszem
w miescu iey spotykał nieraz nieufność y niedowierzanie, a z tych iuż dawnych nawet pobu
dek mieiąc siebie być zdolnym do dalszego w tey Loży Urzędowania. złożył zatem wzięte na
mienia swoiego pierwszy młotek i klejnoty Urzędu, a sam zstąpiwszy z Tronu i stanowszy
przy ostatku tak rzecz kończył: „Dotąd nie iako wasz Urzędnik, ale iako B:. y członek tey L:.
„i D:. L:. oświadczam wobec was wszystkich iż niezdobitą potrzebę edukacyi y reformy w naszym
„tey Zakonie czułem i czuię. Ale lubo zbyt mała iest liczba tych BB:. którzy się rozmyślnie y
„prawdziwie po W:. M:. za projektem reformy pisali; i użyczali ią, i utrzymywać obowiązuiąc
„iako odpowiadaiącą stopniowi dzisieyszego Wieku Oświecenia; iednak ia przekonany wewnętrznie
„tak o użytku oraz ogółu społeczności ludzkiey takowego projektu, iakoż z czystości zamiarow
„tey nauki mieć uważaiących wolnemu Mularstwu do aktu reformacyi przystąpić nie uzbra
„niam się, y w obec wszystkich BB:. przystępuię do Loży razem udaiąc się do stoiących między kolumnami. Tor
dano po krótkiem przymowieniu uczynił mowca. Drugi dozorca z tey strony wstrzymania rozdziału BB:.
przekładał ażeby pomimo wyroku ogólnych warsztatow, wziąć na uwagę przedmiot zdania rozpoczynaiący;
lecz namienił zbyt to przełożenie milczeniem.

nastąpiły zatem

V31-3717

Nastąpiły zatem wzaiemne stron oświadczenia mieniu pomyślnego szczęścia y braterskiey miłości przyczem żądający reformy przez usta cz. M.: K.: wynurzali stateczne postanowienia, we dle raz uczynionego votum, zostawania w powołaniu i związku Wolnomularskim, pomimo nie wyznawania iego tajemnictwa: nabawienie pożądrowi wrzyd.: po wolnomularsku, y nawzaiem od nicy talicz pożądrowienie otrzymawszy, wyszli ze świątyni.

W całem tem wydarzeniu wszelkie czynności w LL.: mające przystoyność i grzeczność, jakich tylko od zgromadzenia Zacnych ludzi wymagać można. Dozdrzyciele dostrzegli, że różnica zdań o wolnomularstwie nie zrobiła żadnego wpływu do ich światowych związków y stosunków. Przyjaźń i szacunek między wielu osobami dawniey powzięte, wzaiemnie wzięty między utrzymującymi wbrew przeciwne mniemania zostają mocy. Słowem obłuda ta, która uczyniła rozmaite wrażenia na wielu umysłach, i dała powod do wielorakich rozumowań, umniey nieobraziła tych względów, iakie wzaiemnie należą od ludzi w szczerości badających chcących prawdy, y bez obawy widzieć ią, wrzetelnem świetle pragnących.

A dubo wzpomnionem zachowaniu budującego umiarkowania dwuch znalazło się talich, to iest M.: K.: L.: a.: i P.: przygotowujący L.: d.: d.: d.: którzy niemogli wstrzymać się od okazania z rozgłoszenia swey szczególney fey żarliwości wolnomularskiey, y którzy wrozpisywaniu na rożne strony listów partykularnych potępiając proiektowane reformy, też same rozsiewali wyrzeczenia swoie o osobach, co i o ich mianach; iednakże niesprawiło to życzonego przez nich skutku, a pokazało tylko ich osobiste do magania się, ażeby mianowano o uczciwości ludzi pod żadnym innym względem iak tylko wolnomularstwa; co bardzo zgadzało się z tem co ieden z nich i dawniey przy nader licznym zgromadzeniu na pracach w L.: za szczególniejszą zaletę w mowie patetycznej o sobie samym powiedział, iż wyrzekł się wszelkich interesów światowych, dla całkowitego poświęcenia się służbie Zakonu; niezapomina iąc nic zapewne przez skromność, o obowiązkach i intratach światowych, a iszcze iakiegoż to rodzaju. Żaden z B.B.: światowego znaczenia świeckich, iako na restrykcyach wiednym szczególnie stanie szczęśliwie u nas praktykowanych, nieznaiących się niebyło podobney żarliwości mogły niechcieć, ale nawet iey i niepochwalić.

Smutno było żądaiącym reformy, gdy przymuszeni zostali, niewolą, większości B.B.: ale tylko powagą y obrotami iednego szczególniey urzędnika, znaydowanie się usuniętymi z grona towarzystwa, w którem tak wiele mężow znakomitych przez cnoty y zasługi obywatelskie, oświecenie y naukę, w każdym względzie iednaią powszechne uszanowanie, a niektórzy z nich nawet z przedmiotami czci osobliwey y nay tkliwszey przyiaźni. Lecz liczby położone bardzo twarde warunki, wyrzeczenia się władzy myślenia, i uczystego siebie uznania w dobrowolnem zgromadzeniu iakby za niedobre znych powrót ustanowiły na niebnym y samym czynem naydobitniey okazywały naglącą potrzebę reformy tego zakonu, w którym już tak fanatyczne y godności przyrodzonej człowieka poniżaiące iawnie odważono się utrzymywać zasady; niepozostało więc żądaiącym reformy iak całą uchwałę położyć w stateczności przedsięwzięcia swoiego oczekiwać, ażeby czas y zimna rozwaga usprawiedliwiły czystość ich zamiarow, a nay pierwey samem postępowaniem okazał czczość i iawną niesłuszność nieustannie powtarzanego zarzutu, iakoby godzili na zniesienie i obalanie wolnomularstwa. Z tych powodow skończyła się obo wiązana, iak nayprędzey zaiętą pracami, z tym końcem czwartego dnia po Ustą pieniu z.: sym bolicznej L.: to iest Dnia 26. M I zgromadzili się na konwent w liczbie: Dwuch kawalerow wybra nych, czyli stopnia Czwartego trzynastu Mistrzow, trzech czeladników, y iednego ucznia, wszystkich Obo M.: a między niemi trzech urzędników z L.: P.: tylez z D.: D.: i.: i ieden z D.: D.: P.: — Gdyż zaś wedle powszechnych wolnomularstwa praw i zwyczaiow, trzech tylko mistrzow stanowić może Lożę sprawiedliwą, a siedmiu y doskonałą, znayduiącą się w ilości aż nader dostateczney, uformowali L.: S.: i D.: reformatorzy, zatrzymuiąc nazwanie gorliwego Leitwina, dla zachowania z L.: symbolicznych z którey wyszli, iednostaynosci i praw zwyczaynych Zakonnych formie otworzyli. w porządku czynności powtórzyli na przod oznaymienie swoiego zamiaru, y tym końcem odsłonili za przyzwoite podawanie na

nowo przez wszystkich Interim. Jeden z Mistrzow niepodpisał, a przez to odstępując od Związku reforma
cyi pokrył Lożę. Inni wszyscy podpisali. Za tem Zawarowawszy dla D:. B:. Szymkiewicza dożywotnią
dostoinośc fundatora, wybrano Urzędnikow, ktorzy przyrzekli słowem honoru regularnie y gorliwie
pełnic obowiązki. Po czem w Ciągu prac dalszych, ieszcze ieden Mistrz od reformacyi odstąpił, y L:.
pokrył. Wszystkich Zatem ktorzy odstąpili reformacyi, ogół wynosi czterech Mistrzow, to iest Dwuch
Urzędnikow, Co w L:. symboliczney pozostali, y dwuch blisko wspomnionych Co iuz z L:. reformacyiney
wyszli. A zatem 17 tylko członkow składało pierwiastkowie Lożę reformacyiną.

✱ Wolne mularstwo na W:. Warszawy Zaczęło się pierwiastkowie od L:. przez trzech Mistrzow w r. 5744.
Założoney pod nazwaniem trzech BB:. Utrzymywało się w Zupełnym stanie y Znaczeniu, obce nawet LL:.
Zaszczycaiąc, kiedy Hrabia Cagliostro znalazłszy dla siebie na tym W:. potożę, rzęsiste rozlewał
swiatło: Zaczem nastąpiły pozniey w Roku 5784. nowe solennosci, a po nich wkrotce liczono w Polszcze
75. LL:. wolnomularskich, gdy tym czasem niebyło w Całym Kraiu Żadnego towarzystwa dla nauk,
sztuk, handlu, rolnictwa: a wypadki pozostały, pomnikami tego niedostatku, i wyobrażeń panuiące
go Ducha Lat owych.

Na pierwszych pracach te ważnieysze nastały postanowienia: a) ułożyc tymczasowe Zasady towarzy
stwa, z naywiększem ile można oszczędzaniem mniemań Wolnomularskich LL:. i człąkow refor
macyi nieprzyimuiących b) bez tych Zasad nieprzypuszczac do towarzystwa Osob swiatowych, a i
nadal nawet niekomunikowac im, ani deski D:. B:. Szymkiewicza, ani Żadnych innych pism i
wiadomosci do niereformowanych stosuiących się c) odtąd BB:. WW:. MM:. niereformowanych
afiliowac do towarzystwa nieinaczey, iak przez Vota sekretne, otrzymawszy pierwey oswiadczenie
przekonania ich o potrzebie reformy przez podpisanie Interim d) oprocz wyznawania wolnomu
larskiego taiemnictwa, y oprócz wynikaiących z niego wydatkow, Całą resztę sztuki Królewskiey
we wszytkich stopniach Zachowywac, niczego bez szczegulney uchwały niezaniedbuiąc e) Niemiec
dla nikogo sekretem Wolnomularstwa reformowanego, y osobistego w niem Uczesnictwa, atoli bez po
trzeby o tem nierozgadywac: a o niereformowanym wolno mularstwie przed nikim ze swiatowych
niewspominac, y w rozmowy o nim niewdawac się. f) LL:. i BB:. niereformowanym o wszystkich
czynnosciach udzielac wiadomosci, ile czas y zręcznosc pozwoli, a naypierwey odniesc się do LL:.
W:. Wilna

Na pracach następnych otrzymawszy L:. reformacyina oswiadczenie 2ch członkow L:. symboliczney
G:. L:. w poczet ich swóy iednomyslnoscią przyięła.

Stosownie do powyższego postanowienia, posłane zostały deski do LL:. symbolicznych G:. L:.
i D:. P:. z Uwiadomieniem o Otwarciu S:. i D:. Lozy reformacyiney G:. L:. z dołączeniem Obrazu
i z przymierzeniem się o skutek postanowienia ogólnych warstatow, w powróceniu należnych człon
kom teyże Lozy reformacyiney pieniędzy. Odpowiedz Żadna nienastąpiła, ale skonkludowano: pienię
dzy kotyzacyinych niezwracac nikomu, chociaz wielu opłaciło ie z góry na kilka miesięcy; Za sto
pnie także niezwracac tym, ktorzy lubo do reformacyi należą, ale iednakowo do wniesienia D:. B:.
Szymkiewicza niepisali się (przeciez tu pisanie się poczytano za Zasługę) a z tych nakoniec co do wnie
sienia pisali się, tym tylko Zwrót przyznac, ktorzy niepotracili na swoie opłaty kwitow Podskarbin
skich; nadto Zas z ilosci wypadaiącey do Zapłacenia ostatnim, potrącic Za wszystkich na kim się okażą
Zaległosci Kotyzacyine, czy oni pisali się czy niepisali się do wniesienia, bez Żadnego względu, że nie
ktorzy więcey iak przez rok Ciągle na W:. Wilna niebyli, a inni za namową y naleganiem M:. K:.
L:. P:. do Zakonu wstępuiąc, mieli od niego słowem Wolnomularskiego honoru Uręczenie, że dla nie
czynienia krzywdy swoiey Familij, nigdy do Żadnych opłat pociągani niebędą. Wzgląd na Uzyskanie
Zaległosci Kotyzacyinych tyle sprawił, że reformowani przecie cokolwiek dostali z L:. G:. L:. a Zas z L:.
D:. P:. gdzie Żadnych do poszukiwania Zaległosci nieznaleziono, nic im nieoddano. I Tak w L:. G:. L:.
przyznano do Zwrótu dla pięciu tylko R. s. 231 Kop 60. z tego Za dwunastu potrącono Kotyczney Zaległo
sci R. s. 100. Kop. 20. resztę więc to iest R. s. 131. Kop 40. Zaliczono do rąk wyznaczonego od L:. refor
macyiney, iey mistrza obrzędow, który Cały obrachunek w Xiędze Podskarbiego L:. Symboliczney podpi
sem Urzędownym stwierdził. a w L:. D:. P:. przyznawszy Zwrót pieniędzy dla 3ch reformacyinych, nic prze
cie dla nich niedano, lecz tę należność posłano na iałmużnę do Domu dobroczynności.

Wedle rzeczonego wyżey postanowienia swego, uchwaliła L:. reformacyina tymczasowe Zasady na koncu

tey wiadomosci pomieszczaiące się

tey wiadomosci pomieszczaiącesię wespoł z poznieyszym dodatkiem. Tego rodzaiu dodatki i następnie Czy
nicsię będą, wszytko zas doswiadczeniem wyprobowane posłuży do Ułożenia swoiego czasu zupełnych
Ustaw: poczem nazwanie reformacyi ustanie, a zacznie się Stan reformowany.
Do Uskutecznienia dzieła ustaw niespieszy się L:. reformacyina dla wielu przyczyn, a między innemi nie
widzi naglącey tego potrzeby, poniewaz i tak prace iey odbywaią się bardzo porządnie, a pomnażaiący się
dość znacznie z ofiar y innych zrzódeł fundusz wystawuie niedaleką nadzieię spełnienia iey życzeń,
gdy stosownie do tych czasowych zasad da się poznac publiczności przez uczynienie iakie użyteczney ogulo
wi posługi. Powtóre, maiąc na pierwszym względzie obowiązki swiatowe, nietylko niewymaga, ale na
wet y niepozwala, pod karą usunienia z towarzystwa członkom swoim, poswięcac na wolnomularstwo
więcey czasu, iak tylko chwile wytchnienia, a tych mieli oni dotąd tak mało, że nawet od zawiązania
swoiego towarzystwa przez ciąg czterech miesięcy, ledwo 10. prac mogli odbyc. Potrzecie, spodziewa się
w czasie nieco poźnieyszym znacznego pomnożenia liczby swoich członkow, i życzliwych powodzeniu
swoiemu BB:. na różnych WW:. a tym lubo partykularne okoliczności głosno za reformacyą oswiadczyc
się dotąd niedozwoliły; iednak w upewnieniu niezawodnem o ich przekonaniu i przedsięwzięciach, musi
na nich oczekiwac, y o rzeczach ważnieyszych bez nich stanowic niechce.
Po uchwaleniu zasad dwóch tylko L:. reformacyina przyięła swiatowych, z których ieden wybrany iuz był
pierwey iednomyslnością w L:. symboliczney G:. L:. Jeszcze tez ieden z L:. symboliczney czeladnik, do zwią
zku reformacyi poźniey przystąpił, a zatem w miesiącu IV r. p. s. 5818. miała Loża reformacyina wszy
stkich członkow 22. mogłaby ich liczbę łatwo w krótkim czasie pomnożyc, ale i wtem bynaymniey skwa
pliwie działac nieznayduie żadney potrzeby. (✱✱).

(✱✱) A w M. II r. p. s. 5819 liczyła L:. członkow 30 ordynaryinych; i honorowych z LL:. symbolicznych
2. W:. Wilna, a 2. W:. Niemiec.

WW:. MM:. reformowani niesą bynaymniey tak przywiązanymi do zdań swoich, ażeby niebyli
gotowi ich odmienic, bylebysię tylko przekonali o tey potrzebie. Ale nieżyczący reformy nie
chcą przekonywac y niewdaią się w żadne rozumowania. Cała rzecz na tem, że iedni z przeką
sem upominaią, drudzy grożą, a inni samą powagą urzędową chcą zniewalac. w tym troiakim rodza
iu, miała L:. reformacyina trzy deski, dwie bezimienne (✱✱✱) a trzecią od samey Loży symbo
liczney G:. L:. adressowaną do dwuch członkow naystarszych. Ostatnia w wyrazach polerowney grzecz
nosci, wzywa reformowanych ażeby zaprzestali zrywac braterskie związki, y do iednosci powrócili.
Wszakże oni tem samym niemuszą chcieć zrywania związkow y nieodbiegaią iednosci, kiedy swoy prze
słali Obraz, i dali wiedziec o wszytkich robotach, a tak i zawsze czynic gotowi, byleby tylko znoszenia się
ich przymowano; że zas niektóre wprowadzili odmiany, w tem poszli za przekonaniem, przeciwko kto
remu wsprawach dobrowolnych Ludziom uczciwym postępowac niepodobna, zwłaszcza że powody y
przyczyny to przekonanie sprawuiące i wszystkim wiadome, niesą przez nikogo pokazane za fałszy
we albo niesłuszne. Owszem bardzo wielu BB:. ze wszystkich względow nayzacnieyszych, i do re
formacyi nawet nienależących oddaie sprawiedliwosc tym przyczynom bynaymniey niezaprzecza
iąc, y głośno nawet twierdząc że odrzucane przez reformowanych artykuły niesą czem innem, iak
tylko zabytkiem fanatyzmu y zabobonnosci. Wątpią oni wprawdzie ażeby bez tych artykułow utrzyma
łosię w istnieniu swoiem wolne mularstwo, i dla tego ociągaią się w przystąpieniu do reformacyi.

(✱✱✱) w iedney z tych desek zawierałosię między inszemi usilne znowu namawianie reformowa
nych do towarzystwa Carbonari tylko iuz niewprost do nich samych ale do Forestijerow.

Następność y doswiadczenie wyswiecą prawdę, a tym czasem usiłowania w dobrym Celu niepowinny
bydź ganione, gdy i sama chęc poczytywac się zwykła za chwalebną. L:. reformacyina dziękuiąc L:. sym
boliczney za uprzeymość w desce wspomnioney, przesłała Interim i tymczasowe zasady, co nowym bydź
może dowodem, że iednosci y braterstwa, ze swoiey strony niezrywa. Wspomniałosię przy tem zdarze
niu i o poprawie rozrachunku pieniężnego, co zdaie się niepowinnoby bydź odmówionem, na fundamencie
wyroku ogólnych warstatow: ale o tem głuche y taiemnicze milczenie.
Teraz znowu (w M. IV. r. p. s. 5818.) przyszła deska iuz od W:. W:. adressowana do L:. P:. w materyi refor
my. Dwóm reformowanym BB:. dano ią do przeczytania partykularnie, a do M:. K:. L:. reformacyiney

przysłaną odezwę

przysłano odezwę nakształt urzędowey deski ułożoną, y od trzech Urzędników podpisaną, w ktorey odezwie
wzmiankuiąc odezwę W:W: wzywa go L:L: ażeby zdaniem swoim wzgl: stowarzyszeń reformowanych do
odstąpienia reformy. Ani w odezwie W:W: ani w odezwie L:L: niema wyrażonych przyczyn, dla ktorych
ryteby reforma miała być zła, albo szkodliwą, natomiast powszechnie teraz i chwalebne opinije bierze
się iakoby między całe niereformowanego wolnomularstwa. Wszakże i D:D: Szymbolicznie wspomnieney odezwie
wymienił, że nayczęściey LL: wolnomularskie chwytaią powszechnieyszych i przemagaiących opinij mnie
mąc ie bydź głownym Celem albo owocem prac Zakonu. Reformowani tego są przekonania, że zaciągnione
tym sposobem czasowe Zalety więcey nierówno wolnomularstwu przynoszą szkody, aniżeli pożytku. Chwa
lebne y pożyteczne opinije są dziełem y własnością wszystkich ludzi Uczciwych y oświeconych, nie
potrzebuią opieki od towarzystw sekretnych, ktore same, mianowicie u ludzi ciemnych y nieznaiomych
bez różnicy podeyrzane, udawaniem się swoiem mogą na też opinije ściągnąć niesprawiedliwe podeyrze
nie, y tym sposobem rzeczy nayleppse y nayniewinniejsze osławić: czego historya liczne stawia przykłady.
Reformowani niedomagaiąc też y porzki, ktorey uczuniemi im grzą, własnych bowiem postępków
sami w każdym czasie niewinność okazać mogą, gdyż żadnych nagannych zamiarow, ani żadnych dla mi
go skrytości niemaią.

Cosi tyże zapowiadania że o mich użytkach będzie doniesienie mieszkowey światowey Zwierzchności; ta
iak bynaymniey ich niepokoi, tak zdaiesię być skutkiem iedynie niedokładney tylko o proiekcie refor
my wiadomości. Naygłowniejszym zwłaszcza fundamentem reformy iest, niepracować iak podwładna świa
towey władz krajowych, owszem y całey publiczności: ktorym też reformowani samiż niezawodnie oznay
miaią, iak skoro tylko przygotuiąc do wydania iakich kolwiek z prac swoich owocow. Uskutecznienie
tego zamiaru, opoznianie przez zamknięcie zwrotu należytości z LL: symbolicznych L:L: i D:L: Nie
przyzwoitego i dla reformowanych pożądanego W:W: uczynić niemogą, iak kiedy zakres tym kroczem,
dopełnić zwrot takowy bez żadnych restrykcyi y wyiątkow oddaiąc wszystko co się należy y wszystkim,
pilnie dub niepozbawiaiąc downieszenia. Dla tego iednakże przyczyny nieudzielono dla L: reformo
wanej kuryi deski W:W: owszem w odezwie użyte wyrazy adresowaney do W:K:L: reformacyiney
pomimo odsyłowaniesię do deski W:W: niema ani wspomnienia o bardzo ważnym icy przepisie, to iest
o powrocie summ należytych pieniędzy. Te pieniądze równie iako y dowody odsyłane, a także ze swoich ofiar
y kotyzacyi uzbierane nieszą bynaymniey własnością osobistą członkow L: reformacyiney. Żaden wpay
mnieyszey części kryształ z nich nie będzie. Nawet utrzymanie L: nieskosztowne, bo prace osobiście w
domach długich odbywaiąc się przy świetle słońca, i dowodzenie pokazuie że dobrze idą: symbola
służą rytowane w księgach. A gdyż zapatrzenie stosowney bibliotreczki, y niektore drobne artykuły
kosztować będą, nieuży się na to wydatek znaczny. Wszystko się obróci na swoy cel y przeznaczenie,
to iest na przysługę y użytek publiczny. Wszystkim będzie wiadomo, na co każdy grosz użyty, bo się
rachunek drukiem ogłosi, a zatem może dopiero y do wiedzy W:W:, ktory im skutecznie y prędzey
przyłożyć do nabycia summ LL: Symbolicznych L:L: i D:L: aby należyte dla L: reformacyiney zwrot
pieniędzy uczyniły, tym większe będzie miał uczestnictwo w dobrem dziele, ktore przez to przyśpieszone
być może, y tym większy na reformowanych włoży obowiązek wdzięczności, ktora stanowczo tak powszech
nem y mocnem ich uczuciem iakiem iest stateczne ufanowanie i rzetelna dla szczegolnych
osob W:W: składaiących, iako mężow y bez wolnomularskiey zakonności dostoynych, a Duchem Oby
watelskim za prawne tchnących.

III

Tym czasowe Zasady towarzystwa wolnomularskiego reformowanego zostaiącego iedyne
w stanie reformacyi, y stanowiącego Lożę L:L:

Reformacyina

II

Cel główny y pierwszy towarzystwa wolnomularskiego reformowanego, bierze z wolnomular
stwa powszechnie znaiomego, ograniczaiąc się iedynie tem, co się tyczy dążenia do mądrości y
cnoty, czyli przykładania się do dobra pospolitego przez oświecenie y dobroczynność.

II

Drugim y przydatkowym Celem będzie bliższe poznawanie się między zacnymi ludźmi, a stąd zabieranie
przyiaźni ugruntowaney

Przyiazni ugruntowaney na wzaiemnym szacunku, i stanowiącey wtedy naysłodszy węzeł w życiu społecznem. z tego względu i ugodliwe załatwienie sporow między członkami; w rzeczach nawet Cywilnych, może bydź iednym z przedmiotow zatrudnien towarzystwa.

III.

Towarzystwo składaiąc Loże pod osobnem nazwaniem, wybiera na czas mniey więcey ograniczony i stosownie do Okoliczności, z głownego Celu swoiego, ieden lub więcey szczegułow i nad temi pracuie, czyniąc pierwszeństwo usłudze bliższych siebie mieszkancow, to iest, wybiera y naznacza sobie przedmiot wyraźny, w ktorym ma przyczyniać się do Dobra ogólnego w Oświeceniu y Dobroczynności, a takiemi przedmiotami bydź mogą: nauczenie rzeczy potrzebnych ubogiey młodzieży rzemieślniczey, zaprowadzenie lub wsparcie iakiego kunsztu, wprowadzenie w praktykę iakiego wynalazku, uprzątnienie iakiey szczegulney przyczyny żebractwa lub złych nałogow, zachęcenie do iakiey Cnoty lub przemysłu, i t. p.

IV.

Działania y czynności wszelkie odbywać ma towarzystwo wedle prawideł większością postanowionych, y mogących bydź w każdym Czasie obiawionemi, nawet nienależącym do Towarzystwa Osobom.

V.

w Układ takowych prawideł weydą formy y porządki w towarzystwach wolnomularskich nie reformowanych używane, ile ktore przydatnemi y stosownemi bydź się okażą.

VI.

Dzieła o wolnomularstwie drukowane i z pospolitey przedaży xięgarskiey nabyte służyć maią za iedyne źródła z ktorych wyczerpną rzeczone w punkcie poprzedzaiącym formy y porządki.

VII.

Fundusz Towarzystwa składać maią członkowie, przez opłaty troiakie: iako to: w ilościach prawidłami oznaczonych iednorazowe, i stateczne czyli peryodyczne, oraz w ilościach prawidłami nieoznaczonych czyniące się iako dary czyli ofiary.

VIII.

Liczba członkow towarzystwa, Lożę iednego nazwania składaiących ma bydź ograniczona.

IX.

Na członkow wybierani będą Ludzie, ktorzy pozyskali zalety chwalebne w życiu przeszłem, y obok tego czynią nadzieię, y posiadaią sposobność zyskiwania tych zalet w życiu dalszem, a to nietylko passive ale i active. to iest, tacy ktorzy nietylko niedopuścili się nigdy występkow ważnych, niemaią na gannych nałogow, należycie y pilnie wypełniaią obowiązki stanu y powołania swoiego; ale nadto oznaczyli się, y mogą się odznaczyć przez czyny dla innych Ludzi pożyteczne, a dla nich samych nic więcey nieiednaiące, iak tylko chwałę, lub wewnętrzne udowolenie, to iest, przez czyny stanowiące Cnotę w iey prawdziwem i rzetelnem znaczeniu. Dlatego przed wybraniem na członka ma bydź wybadana, spisana, y w Loży czytana biografia każdego kandydata dostatecznie wyszczegulniona, z okolicznościami mieysc, czasow y działan.

X.

Przyimowany na członka wiedzieć wprzody powinien o wszytkich obowiązkach iakie wstępuiąc do Towarzystwa na siebie przyimuie.

XI

Każdy członek będzie miał prawo z towarzystwa wystąpić przepisanym porządkiem, a tak występuiący będzie mogł na nowo bydź przyiętym.

XII

Wzaiemnie y towarzystwo będzie mogło każdego członka oddalić w każdym czasie, dla przyczyn w prawidłach wyszczegulnić się maiących, y porządkiem ktory się tam opisze.

Jeżeli by się

XIII.

Jeżeliby się tego towarzystwa więcey Lóż pod osobnemi nazwaniami, na tychże samych lub im podobnych Zasadach i prawidłach względnie do Celu uformowało; w takim wydarzeniu, mogą być między Lożami zaprowadzone wedle potrzeby i obszerności, a to w tym sposobie, jak bywają między towarzystwami mającemi za przedmiot swoich zatrudnień naukę lub dobroczynność, bez żadney atoli, Loży iedney dla drugiey podległości. Członkowie zaś takiey loży drugiey, iako goście y przyiaciele, wszelakoż za otrzymaniem uprzednio pozwoleniem do wejścia od W:. Katedry tey Loży, w którey chcą być gośćmi.

XIV.

Iest wiadomo iest powszechnie, że towarzystwa wolnomularskie niereformowane, mają cel wymieniony wprzód za pierwszym; przeto niebadaiącej bynaymniey, czyli w Obrzędach ich zatrudnień wchodzą inne iakie przedmioty, a maiąc tylko na baczeniu sam Cel wzpomniony; towarzystwo wolnomularskie reformowane, zachowa ze swoiey strony, co do towarzystw niereformowanych i ich członków, te wszystkie stosunki, iakie względem reformowanych w punkcie poprzedzaiącym są pomienione.

XV.

Na pracach lożowych towarzystwa, każdy członek będzie miał zupełną swobodę i nawet obowiązek, iak nayszczerzey y nayotwarciey wymurzać zdanie y przekonanie swoie, we wszystkiem co się tycze towarzystwa i prac iego przedmiotów, stosuiąc się tylko do porządku prawidłami opisanego. A gdy ten iest powszechny obowiązek każdego uczciwego człowieka, iż będąc uczestnikiem poufałych rozmów iakiegokolwiek zgromadzenia, nie powinien ich bez stosownej potrzeby innym ludziom rozpowiadać, a odmienny sposób postępowania poczytuie za wadę wielce odrażaiącą, i utrzymania w towarzystwach zgodności y przyiaznego Ducha przeciwnąy Zatem wszyscy Uczestnicy prac Loży reformowanej, członkowie lub goście, ze szczególnieyszą sumiennością ten obowiązek Zacnych ludzi wypełniać, y te szpetne wady skromnie będą między sobą winnowie, pod obawą usunięcia z towarzystwa, i niedozwolenia wstępu do Loży.

XVI.

Kiedy towarzystwo reformowane, pod osobnem nazwaniem Loży G:. L:. chciałoby nawet iakieś wstanie tym czasowym reformacyinym, przygotuie sposoby, y postawi się wstanie uczynienia iakiey przysługi na dobro i użytek publiczny; wtenczas przedstawi o tem projekt Zwierzchności, i łącząc razem za zdaniem Loży z listą wchodzących do niego Osób, prosić będzie o przyięcie siebie w wiedzę y protekcyą władzy maiącey w zawiadywaniu krajowe Oświecenie.

XVII.

Corocznie dnia 23. M. I będą prace czyli posiedzenie publiczne, dla zdania sprawy z dokonanych czynności.

XVIII.

Prawidła (IV.) a nawet i niniejsze tym czasowe zasady, dla postępnego dochodzenia, poprawowane i odmieniane być mogą tym sposobem, iż projekt wniesiony na piśmie po rozważeniu na dwuch pracach o siedm dni naymniey od się bie odległych decydowany zostanie na trzeciey tylez przynaymniey odległey pracy, a ieżeli dwie trzecie części głosów za sobą mieć będzie, poczytanie za przyięty.

Jakowe Zasady postanowione na pracach trzecich Loży reformacyinej G:. L:. na W:. Wilna. d. 9 M. II r. p. 5818.

Dodatek pierwszy.

do Zasad tymczasowych wniesiony na pracach X d. 14. M. IV. r. p. 5818. a przyięty za prawo na pracach XII

Gdy nayprzód z dwuch głównych Celów towarzystwa, iest Cel przykładania się do dobra ogólnego przez Oświecenie, a do rozkrzewienia tego ostatniego, nayskuteczniejszym środkiem iest pismo; zatem używanie tego środka, na pilnem bydzie baczeniu w ogólności, wszczególności zaś, każdy członek obowiązany iest w przeciągu każdego roku, iedno przynaymniey takowe, albo przeczytanie, albo wybadanie o takiey dowiedzieć się, o którey by przekonanym był, że albo wprowadzona w użycie i zachowana, albo wypróżniona z użycia i zaniedbana, przyniesie użytek dla ogółu. To sobie wymyślenie albo wiadomość, dokładnie, iasno, y wdzięku iak nayporządniejszym choćby z cudzą pomocą postarać się opisać, y czysto a czytelnie przepisane, przez siebie lub upoważnionego wszelkiego członka na którykolwiek prace odesłać: a ieżeli większą ilość zdań, za uznaniem Zadość obowiązkom przyięte będzie, złoży do rąk Mowy dla zachowania. Pisma te podług uznania towarzystwa, będą mogły tymczasowie ogłaszać, lub po osobno, lub w pismach periodycznych, a potrzeby gdyby ich dostatecznie ilość zgromadzi, posłużą za materyał do dzieła, iakie sobie towarzystwo nadal ciągle wydawać zamierza pod tytułem: Dzieie towarzystwa Wolnomularskiego reformowanego Loży G:. L:. na W:. Wilna.

Dodatek drugi.

Do Zasad tymczasowych wniesiony na pracach XV. d. 2. M. VIII. r. p. 5818. a przyięty za prawo na pracach XVII.

Towarzystwo zaistotny pożytek sobie obowiązek, we wszystkiem co się tycze swoiego utrzymania, i obrzędów dozwolonych, zachowując iak nayściśleyszą, w wydatkach oszczędność, ograniczaiącą się sama, wszelaką potrzebą, wygodą i przystoynością, z ulgnieniem kosztowney okazałości mi będącey prawdziwą piękność. Tym końcem przy naznaczeniu z kasy towarzystwa iakich kolwiek opłat, za każdym razem będzie sobie przez usta Podskarbiego przypominać, że ta kasa, z wszelkie towarzystwa dochody, iest własnością, przeznaczoną na usługę dobra ogólnego kraiu, a samo towarzystwo będąc tylko zawiadowcą tey własności, winne z niey potrzeby własne załatwiać może, iak tylko w przeczonem ograniczeniu zawarte, zresztą zaś wszystka obracać się powinna na dobro ogólne; zwłaszcza że towarzystwo w punkcie XVII. zasad przyięło obowiązek zdawać publicznie sprawę z dorocznych czynności, to iest, nietylko z pism wygotowanych, lub uczynionych dla kraiu iakich kolwiek przysług, lecz i ze wszystkich dochodów stanowiących fundusz towarzystwa w punkcie VII. wymienionych, i na iaki użytek wszczególności to stały obrócone.

20.

375